MLUVNICE
ŘECKÉHO JAZYKA

SEPSAL

JINDŘICH NIEDERLE

PŘEPRACOVALI

FRANTIŠEK GROH A VÁCLAV NIEDERLE

PATNÁCTÉ, ZMĚNĚNÉ VYDÁNÍ

Schváleno výnosem ministerstva školství a osvěty ze dne 28. srpna 1946, čís. A-152099/46-III/1, jako učebnice pro gymnasia.

Brožovaná za 88 Kčs

1946

NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ ÚNIE A. S. V PRAZE

Veškerá práva vyhrazena

Tiskem Unie

Úvod.

Jazyk řecký patří k jazykovému kmeni indoevropskému, a to k jeho tak řeč. západní[1]) neboli **kentumové** větvi. Tvoří ji jazyky germánské, keltské (vyhynulý jazyk *gallský*, dále nářečí *bretonské* v Bretagni, *kymerské* ve Walesu a *irské*), jazyky italské (*latina* a nářečí *staroitalská*, zvláště skupina *osko-umberská*) a jazyk řecký. Ke kentumové větvi počítáme také jazyk tocharský ve střední Asii, jazyk tak řeč. Hethitů *klínopisných* a *hieroglyfických*[2]), kteří obývali východní Malou Asii a severní Syrii, a jazyk krétský.

Kolem r. 2400 př. Kr. vpadli severosyrští hieroglyfičtí Hethité s jinými ještě kmeny přes Mesopotamii a Írán do oblasti řeky Indu, kam přinesli vyspělou předoasijskou vzdělanost i hieroglyfické písmo. Po zničení této první indické (*proto-indické*) kultury Dravidy zaplavila po r. 1500 př. Kr. severozápadní Indii arijská vlna védských Indů, mluvících řečí,[3]) jež patří již k tak řeč. východní (satemové) větvi.

Východní neboli **satemovou** větev tvoří jazyky indo-íránské (= arijské), k nimž náleží především *sanskrt*, bohoslužebná a spisovná řeč indických brahmanů, pro srovnávací mluvnici nejdůležitější, pak *stará perština*, zachovaná v klínových nápisech VI.—IV. stol. př. Kr., a *mluva* posvátných *knih* vyznavačů *Zarathuštrových*[4]), jež byly spojeny ve sbírku zvanou Avestá; dále jazyky slovanské, baltské (*litevština*, *lotyština* a vymřelá již *stará pruština*), jazyk armenský a albánský.

Jazyky kentumové mají často *k* tam, kde ve skupině satemové jest sykavka. Tyto hláskové rozdíly obou jazykových větví znázorňuje ve zkratce slovo pro *sto*, které zní v latině *centum*, vysloveno *kentum* (řecké **ἓν κατόν* jedno sto > *ἑκατόν*, gotské **kund* > *hund*, něm. *hundert*, tocharské *känt*), v avestštině *satəm* (stind. *śatám*, stslov. *sъto*, litev. *šimtas*, lotyš. *simts*).

---

[1]) název nepřesný od té doby, co i ve východní oblasti jazyků byly objeveny kentumové řeči.

[2]) *klínopisní* proto, že psali písmem klínovým (jako Babyloňané), *hieroglyfičtí* proto, že užívali písma hieroglyfického (t. j. obrázkového, avšak zcela odlišného od hieroglyfů egyptských). Rozluštěním řeči klínopisných Hethitů a hethitských hieroglyfů získal si světové jméno prof. Bedřich *Hrozný*, jenž se stejným úsilím luští i záhadu krétského jazyka a písma. Hethitština a pravděpodobně také krétština ve svém základě patří podle něho ke kentumovým řečem.

[3]) nářečím *védským*, starší sestrou sanskrtu. Bylo ho užito ve védech, nejstarších posvátných knihách Indů. — [4]) Zoroastrových.

ionština proto, že byly jím i později skládány především *epické* básně. Také *lyričtí* básníci, odchovaní Homérem, zvláště skladatelé elegií, psali tímto nářečím. Rovněž nejstarší dějepisci řečtí, tak řeč. *logografové*, vykládali o založení měst a rodokmenech epickou mluvou, rozvedenou v prózu.

2. Nářečí zvané **novoionské** *(ἡ νέα Ἰάς)* n. **živá ionština,** kterou se v Ionii vskutku mluvilo. Užívali jí *jambičtí* básníci, z předchůdců Herodotových *Hekataios* (ok. r. 500 př. Kr.) a slavný lékař *Hippokrates* (460—370). Otec dějepisu *Herodotos* (484—424) rozhojnil v svých Dějinách toto živé nářečí tvary epickými i ryze attickými a vytvořil tak z čisté ionštiny zvláštní mluvu spisovnou, zvanou **pestrá ionština** *(ἡ ποικίλη Ἰάς).*

3. Nářečí **attické** *(ἡ Ἀθίς, ἡ Ἀττική*, t. *διάλεκτος)*, které vstoupilo do oblasti literárního jazyka nejdříve básnictvím dramatickým. Po nejstarších tragediích, jež mluvily ještě ionštinou, attičtina se uplatnila vítězně a plně v dialogických částech dramat; ale přitom snášela ve sborových písních i dorské tvary především proto, že zpěvy ty souvisely svým původem se sborovou poesií dorskou. Mohutný rozkvět města Athén po válkách řeckoperských značně přispěl k tomu, že se attické nářečí, byvši i ve skladbě velmi zdokonaleno, stalo nářečím hlavním. Jím složili své nesmrtelné plody tragikové *Aischylos* (525—456), *Sofokles* (496 až 406) a *Euripides* (480—406), skladatel komedií *Aristofanes* (nar. ok. 446, † po r. 388), dějepisci *Thukydides* (ok. 455—406) a *Xenofon* (ok. 430—355), filosof *Platon* (427—347), z řečníků zvláště *Lysias* (ok. 458 až 380), *Isokrates* (436—338), *Aischines* (389—314) a *Demosthenes* (384—322).

4. Honosíc se takto bohatou literaturou attičtina nejen nepřestala býti nářečím hlavním, ale stala se obcovacím i literárním jazykem všech vzdělanců. S panstvím makedonským se rozšířila po celém tehdejším světě, pokud byl Řekům přístupný. Změnami, které v ní ovšem proto nastaly, rozlišila se již koncem IV. století př. Kr. od attičtiny tak řečená **mluva obecná** n. **hellenistická** *(ἡ κοινή* n. *ἡ Ἑλληνική*, t. *διάλεκτος, συνήθεια*[1]*)*. Byl to jazyk všem Řekům společný, zahrnující až do 6. stol. po Kr. mluvu spisovnou i lidovou s jejich místními, časovými a osobními rozdíly, dorozumívací řeč světová. Ze spisovatelů, kteří užívali tohoto obecného jednotného jazyka a slovou proto obecní n. hellenističtí

[1]) obcování, styk, obcovací jazyk.

(*οἱ κοινοί, οἱ Ἕλληνες*), jsou nejvýznačnější: filosof *Aristoteles* (384—322), dějepisci *Polybios* (v 2. stol. př. Kr.), *Plutarchos* (v 1. a 2. stol. po Kr.), zeměpisec *Strabon* (za císaře Augusta), *Pausanias* (v 2. stol. po Kr.), řečníci *Dionysios Halikarnassský* (nedlouho př. Kr.) a *Lukianos* (v 2. stol. po Kr.). Také *Nový Zákon* jest psán obecnou mluvou.

Pozn. 1. Ti pozdější spisovatelé, kteří se přes leckteré úchylky celkem přidržovali čisté attičtiny, jako *Arrianos, Lukianos,* slovou atticisté.

Pozn. 2. Z obecné mluvy vznikla novořečtina.

Část prvá.

HLÁSKOSLOVÍ.

I. O hláskách vůbec a jejich znameních.

1. Abeceda.

Abeceda řecká (alfabéta) má tato 24 písmena: § 1

	Písmeno velké,	malé	Hláska	Jméno	
1.	*Α*	*α*	*a*	*ἄλφα*	alfa
2.	*Β*	*β*	*b*	*βῆτα*	béta
3.	*Γ*	*γ*	*g*	*γάμμα*	gamma
4.	*Δ*	*δ*	*d*	*δέλτα*	delta
5.	*Ε*	*ε*	*e*	*ἒ ψῑλόν*	epsílon
6.	*Ζ*	*ζ*	(*d*)*z* (pův. *zd*)	*ζῆτα*	(d)zéta
7.	*Η*	*η*	*é*	*ἦτα*	éta
8.	*Θ*	*ϑ*	*th*	*ϑῆτα*	théta
9.	*Ι*	*ι*	*i*	*ἰῶτα*	ióta
10.	*Κ*	*κ*	*k*	*κάππα*	kappa
11.	*Λ*	*λ*	*l*	*λά(μ)βδα*	la(m)bda
12.	*Μ*	*μ*	*m*	*μῦ*	mý
13.	*Ν*	*ν*	*n*	*νῦ*	ný
14.	*Ξ*	*ξ*	*ks*	*ξῖ*	ksí
15.	*Ο*	*ο*	*o*	*ὂ μῑκρόν*	omíkron
16.	*Π*	*π*	*p*	*πῖ*	pí
17.	*Ρ*	*ϱ*	*r*	*ῥῶ*	ró
18.	*Σ*	*σ, ς*	*s*	*σῖγμα*	sígma
19.	*Τ*	*τ*	*t*	*ταῦ*	tau
20.	*Υ*	*υ*	*y*	*ὗ ψῑλόν*	ýpsílon
21.	*Φ*	*φ*	*f* (pův. *ph*)	*φῖ*	fí
22.	*Χ*	*χ*	*ch* (pův. *kh*)	*χῖ*	chí
23.	*Ψ*	*ψ*	*ps*	*ψῖ*	psí
24.	*Ω*	*ω*	*ó*	*ὦ μέγα*	ómega

Pozn. *σ* se píše na začátku a uprostřed slov, *ς* na konci: *σεισμὸς γῆς* zemětřesení.

2. O vyslovování.

§ 2 **1.** *γ* před *γ, κ, ξ, χ* = *n* (přesněji *ŋ* jako v čes. banka): *Γάγγης* gangés, *Ἄγκῦρα* ankýra, *Σφίγξ* sfinx, *Ἀγχίσης* anchisés.

2. Slabičné *ι* (= tvořící slabiku) se vyslovuje jako *i*: *Ἴωνες* = ijónes (nikoli jónes), ale předchozích souhlásek nikdy nezměkčuje, tedy: *δι* = dy, *νι* = ny, *τι* = ty.

3. Řecké *σ* se vyslovovalo (a v novořečtině posud se vyslovuje) jako hláska neznělá (*s*), nikoli znělá (*z*), tedy *Κροῖσος* (krojsos), *ἐπαίδευσα* (epajdeusa), *Πέρσης* (persés). Výjimkou je výslovnost *σ* ve skupinách *σβ, σγ, σδ, σμ*, na př. *Λέσβος, φάσγανον, τούσδε, κόσμος* (zb, zg, zd, zm).

Pozn. Kromě hlásek v abecedě uvedených měla řečtina

1. souhlásku *j* (= souhláskové, neslabičné *i*). Tato hláska neměla vlastního písmene; ale i když se nepsala, v řeči se hlásila téměř samovolně *a*) v *dvojhláskách*: *Μοῦσαι*, vysl. músaj ‚Musy', *τείνω*, vysl. tejnó ‚napínám'; *b*) *po ι před samohláskami*: *αἰτίᾱ*, vysl. ajtyjá ‚příčina', *βίος*, vysl. bijos ‚život'. Jinak na začátku slov přešlo *j* v **h**: *ἵημι*, vysl. hijémi ‚posílám' z **jίjημι*; v *ζ*: *ζυγόν* ‚jho', lat. *iugum*; v *ι*: *ἴαμβος*, vysl. ijambos, *Ἴωνες*, vysl. ijónes. Uprostřed slov buď zaniklo *j* beze stopy: *Ἀθηναίᾱ* > **Ἀθηναjᾱ* > *Ἀθηνάᾱ* > *Ἀθηνᾶ*, **πολεjες* > **πολεες* > *πόλεις* ‚města', nebo způsobilo různé hláskové změny (v. § 50).

2. souhlásku *Ϝ* (= souhláskové, neslabičné *u*). Tvarem svého písmene se podobala dvojímu gamma nad sebou (odtud její jméno *digamma*), výslovností našemu *v*. I tato hláska — ať byla na začátku slov: **Ϝοινος* > *οἶνος vīnum*, **Ϝεσπερος* > *ἕσπερος vesper*; ať uprostřed: **οϜις* > *οἶς ovis*, **ξενϜος* > *ξεῖνος, ξένος* ‚host' — buď zcela vymizela, nebo zanechala stopu v přídechu a hláskových změnách (v. § 49).

3. O přídechu.

§ 3 **1.** Samohlásky a dvojhlásky na počátku slov mají vždy buď

a) **přídech jemný** (*spīritus lēnis* = ᾽), nebo

b) **přídech ostrý** (*spīritus asper* = ῾). — Oba přídechy se označují
v malém písmě nad samohláskou: *ἄγω* vedu, *ἕως* ráno,
ve velikém písmě před samohláskou: *Ἅγῑς*, *Ἕκτωρ*,
u dvojhlásek nad druhou samohláskou: *Αἰγεύς*, *Αἷμων*.

2. *a*) **Jemný** přídech se nevyslovuje : *ἄγω*, *Ἅγις*, *Αἰγεύς*,[1])
b) **ostrý** přídech zní jako *h* : *ἕως*, *Ἕκτωρ*, *Αἷμων*,[2])

[1]) Vyslov: agó, ágis, ajgeus. — [2]) Vyslov: heós, hektór, hajmón.

c) ϱ- na začátku slov má přídech ῾ ῥήτωρ řečník, ῾Ρόδος,[1])
d) -ρρ- uprostřed slov se píše též -ῤῥ- : Πύρρος nebo Πύῤῥος;
ale tyto přídechy nad ϱ jsou neznělé.

Pozn. 1. ῞Αιδης (ne Αἵδης) Hádes, ᾿Ωιδή (ne Ὠιδή) zpěv: dlouhé dvojhlásky (s nevyslovovaným *i*, v. § 5, 2 *b*) se pokládají pro přídech (i pro přízvuk) za prosté samohlásky.

Pozn. 2. Přídech ostrý nastoupil za původní začáteční σ (§ 48, 1), Ϝ (§ 49, 1) nebo *j* (§ 2, 3[1]).

II. O samohláskách a dvojhláskách.

Samohlásky jsou: § 4

1. jen **krátké** ε, ο,
2. jen **dlouhé** η, ω, ου = ú (v pozdější výslovnosti),
3. **krátké** i **dlouhé**: ᾰ, ῐ, ῠ.

Oblouček (⏑) nad písmenem značí samohlásku krátkou, vodorovná čárka (¯) samohlásku dlouhou. Ale obyčejně se krátkost nebo délka samohlásek nevyznačuje.

Pozn. 1. ῠ původně = naše ῡ. Mečení koz bylo naznačováno slovem μηκᾶσθαι, ale bučení skotu slovem μῡκᾶσθαι (vysl. múkásthaj)[2]). Ovšem výslovnost υ = *u* potvrzují ne tak latinské obdoby: μῦς = *mūs*, ζυγόν = *iugum*, jako tvary různých řeckých nářečí, dosvědčené nápisy a papyry, kde místo υ se objevuje ου a naopak: τούχᾱ = τύχη osud, γλουκού = γλυκύ̄ sladké, ἀργούρου = ἀργύρου stříbra. Ale v nářečí ionském a attickém υ brzy znělo jako *y*, stará výslovnost se udržela jen v dvojhláskách.

Pozn. 2. Ου bylo pův. dvojhláskou = naše *ou*: σπουδή ‚snaha' vyslovováno spoudé; teprve začátkem 4. stol. př. Kr. se stalo prostou samohláskou = naše *ú*. Podobně se v staré latině *ou* zúžilo v 3. stol. př. Kr. v *ū*: *louceō* › *lūceō* svítím.

Dvojhlásky jsou: § 5

1. **krátké,** v nichž krátká samohláska jest spojena s neslabičným ι (vyslovovaným jako *j* [v. § 2, 3[1]]) nebo s υ (vyslovaným jako *u* [v. § 4, 3[1]]):

αι = *aj*: Αἴγυπτος, υι = *yj*: μυῖα moucha,
ει = *ej*: Φειδίας, αυ = *au*: Παυσανίας,
οι = *oj*: Κροῖσος, ευ = *eu*: ᾿Ορφεύς.

Pozn. Dbejme správné výslovnosti ευ jakožto dvojhlásky, na př. ᾿Ορ-φεύς vyslovujme dvojslabičně Or-feus, nikoli trojslabičně Or-fe-us.

[1]) Vyslov: rétór, rodos; ϱ na začátku slov povstalo z Ϝϱ nebo σϱ, proto má ostrý přídech. — [2]) V obrázkovém písmě hethitském a krétském (v. úvod, str. 1) znak pro slabiku *mu* má tvar býčí hlavy (podle prof. *Hrozného*).

2. dlouhé, v nichž k dlouhým samohláskám *α, η, ω* přistoupilo

a) **υ** (vyslovované jako *u*):

ᾱυ = *áu*: *τᾱὐτό* = *τὸ αὐτό* totéž,
ηυ = *éu*: *ηὐχόμην* = modlil jsem se,
ωυ = *óu*: *ἑωυτοῦ* = *ἑαυτοῦ* sebe.

b) **ι,** jež se později nevyslovovalo, ale zachovalo se v písmě. Píše se buď pod písmeno malé (*iōta subscrīptum*), nebo za písmeno velké *iōta* (*adscrīptum*):

ᾱ + *ι* = *ᾳ* (*Aι*): *ᾄδω* zpívám (ádó), *Ἄιδω*,
η + *ι* = *ῃ* (*Hι*): *ᾔδον* zpíval jsem (édon), *Ἅιδον*,
ω + *ι* = *ῳ* (*Ωι*): *ᾠδή* zpěv (ódé), *Ὠιδή*.

Pozn. 1. ι subscrīptum bylo původně stále psáno vedle dlouhé samohlásky a také vyslovováno, třeba slaběji. Proto Římané, slyšíce je, přepisovali slova *τραγῳδία, κωμῳδία* tragoedia, comoedia (nikoli tragōdia, comōdia). Teprve později (za doby Augustovy) bylo iōta *subscrīptum* nehlasné a často se ani nepsalo. *Pozn. 2. Πραΰνω* ‚klidním' se čte prá-y-nó (ne praunó): dva body nad druhou samohláskou značí, že dvě samohlásky, které obyčejně tvoří dvojhlásku, mají se čísti rozloučeně. Znaménka toho netřeba, kde jest rozluka patrna z jiných znamení (přídechu, přízvuku), j. *ὅις* se čte o-is, ale psáno-li *οἷς*, čte se ojs ‚ovce'; *ἀύω* se čte a-ý-ó, ale psáno-li *αὔω*, čte se auó ‚volám'.

III. O souhláskách.

§ 6 Souhlásky se dělí takto:

Souhlásky *Cōnsonantēs*	ražené *explōsīvae*			nosové *nāsālēs*	třené *spīrantēs*		plynné *liquidae*
	neznělé *tenuēs*	znělé *mediae*	neznělé dyšné *tenuēs aspīrātae*	znělé *mediae*	neznělé *tenuēs*	znělé *mediae*	znělé *mediae*
retné *labiālēs*	*π*	*β*	*φ* = *ph*	*μ*	—	*ϝ*	—
zubné *dentālēs*	*τ*	*δ*	*ϑ* = *th*	*ν*	*σ*	—	*λ, ϱ*
hrdelné *gutturālēs*	*κ*	*γ*	*χ* = *kh*	*γ*(*γ*)=*ŋ*	—	*ʽ* = *h*	—

§ 7 **1.** V této tabulce jest uvedeno ve směru
svislém dělení podle **místa,** kde se souhlásky tvoří,
vodorovném dělení podle **sluchového dojmu.**

2. Souhlásky **zubné** (*dentālēs*) se tvoří hned za zuby na dásni; proto přesněji dásňové (*alveolārēs*). — Souhlásky **hrdelné** (*gutturālēs*) se tvoří ještě v ústech před hrdlem na zadním, měkkém patru; proto přesněji zadopatrové (*vēlārēs*).

3. Souhlásky **ražené** (*explōsīvae*) jmenovalo starší názvosloví němými (*mūtae*). — Souhláskami **plynnými** (*liquidae*) v širším smyslu se nazývaly **λ, μ, ν, ϱ.**

4. Souhlásky **φ, ϑ, χ** byly v staré řečtině **aspirovány,** a proto vyslovovány *ph, th, kh.* Ale my, ve shodě s novořečtinou, čteme **φ** jako *f* (místo *ph*), **χ** jako *ch* (místo *kh*); dyšně vyslovujeme pouze **ϑ** = *th.*

5. Vedle těchto souhlásek jednoduchých jsou též souhlásky složené: **ζ** = (*d*)*z* (pův. *zd*), **ξ** = *ks* a **ψ** = *ps.*

IV. O přízvuku.

1. O povaze přízvuku.

§ 8

V mluvených slovech některé slabiky mají přízvuk, jiné ho nemají. **Přízvuk** pronášený silnějším hlasem jest **důrazový** (*dynamický*), přízvuk pronášený vyšším hlasem jest **hudební** (*melodický*).

§ 9

Řecký přízvuk byl **hudební.** Důkazem toho jest název pro přízvuk vůbec: **προσ-ῳδία** (= *ὃ προσᾴδεται ταῖς συλλαβαῖς — zpívavý* doprovod *k* vyslovovaným slabikám), jakož i názvy pro jednotlivé jeho druhy:

a) **προσῳδία ὀξεῖα** = přízvuk **ostrý,** **vysoký** (´),
b) **προσῳδία βαρεῖα** = přízvuk **těžký,** **nízký** (`),
c) **προσῳδία ὀξυβαρεῖα** = přízvuk **ostrý s** **těžkým** (´`, ^, ^),
n. **περισπωμένη** = přízvuk **průtažný (tažený)** (~),
jenž vznikal zdvižením a snížením hlasu v jedné slabice tímto přízvukem protažené, a proto dlouhé.

Pozn. 1. V každém jazyku se vyskytuje vlastně obojí přízvuk: hudební i důrazový, ale ovšem jeden z nich vždy převládá. Naše výslovnost staré řečtiny důsledně nahrazuje hudební přízvuk důrazovým. (Proto čtěte *παῖδες pajdes,* ne *pájdes!*)

Pozn. 2. Latinské *accentus* (z *ad+cantus) *acūtus, gravis, circumflexus* jsou doslovné překlady řeckých názvů.

2. O kladení přízvuku.

§ 10

V řečtině skoro u všech slov jest **přízvuk na jedné z posledních tří slabik.** Označuje se **na** samohláskách přízvukovaných slabik (**θεᾶ** bohyně, **χώρᾱ** země, **μέλιττᾰ** včela), u dvojhlásek na druhé samohlásce

(*Ἀτρείδης* Atreovec, *σφαῖρα* koule). U samohlásek s přídechem se píše ostrý a těžký přízvuk **za** znaménkem přídechu, průtažný **nad** ním (*Αἴας, ὃς ἦν ἄριστος μετ' Ἀχιλλέα* Ajas, jenž byl nejstatečnější po Achilleovi). U velikých písmen se kladou znamení přídechu a přízvuku **před** (nikoli nad) písmena: *Ἕκτωρ, Ἅγις.*

§ 11 Slovo s přízvukem **ostrým**

1. na poslední slabice = **oxytonon** : *θεά,*
2. na předposlední slabice = **paroxytonon** : *χώρᾱ,*
3. na třetí slabice od konce = **proparoxytonon**[1]): *μέλιττᾰ.*

Ostrý přízvuk může býti na slabice krátké i dlouhé; na třetí slabice od konce bývá jen tehdy, je-li poslední krátká. Jestliže se poslední slabika zdlouží, mění se proparoxytonon v paroxytonon: *μέλιττᾰ,* gen. *μελίττης.*

§ 12 Slova s přízvukem **těžkým**

vyskytují se toliko uprostřed souvislé řeči. Nastupují **za oxytona,** nejde-li za nimi rozdělovací znaménko: *Ἀχιλλεὺς καὶ Ὀδυσσεύς,* ale *Ὀδυσσεὺς καὶ Ἀχιλλεύς.*

Pozn. Jen tázací zájmena *τίς* kdo?, *τί* co? nesnižovala nikdy přízvuku, poněvadž se vyslovovala ve větě nejvyšším hlasem.

§ 13 Slovo s přízvukem **průtažným**

1. na poslední slabice = **perispómenon** : *Ἀθηνᾶ,*
2. na předposlední slabice = **properispómenon**[2]): *Μοῦσα.*

a) Průtažný přízvuk jest vždy na dlouhé slabice. Na předposlední slabice může býti jen tehdy, je-li poslední krátká. Jestliže se poslední slabika zdlouží, mění se properispómenon v paroxytonon: *Μοῦσᾰ,* gen. *Μούσης.*

b) Předposlední slabika přízvukovaná musí míti průtažný přízvuk, je-li sama dlouhá a poslední slabika krátká: *ἄγω* vedu — *ἦγον* vedl jsem, *Αἴᾱς — ὦ Αἶᾰν* Ajante!
Zdánlivé odchylky od tohoto pravidla v § 18, 4, pozn.

c) Koncovky *-αι* a *-οι* se pokládají při skloňování a časování pro přízvuk za krátké: *χῶραι* země, *ἄνθρωποι* lidé; jen v optativu jsou dlouhé: *παιδεύσαι* kéž vychová, *παιδεύοι* kéž vychovává (výklad v § 178, 3).

§ 14 *Dodatek ke slovům s přízvukem těžkým a průtažným.*

1. Přízvuková znaménka zavedli učenci alexandrijští (v III. a II. stol. př. Kr.), zprvu pro školní potřeby, od III. stol. po Kr. i pro literární texty. Ale byzantští gramati-

[1]) Doslovně: slovo s přízvukem ostrým — předostrým — předpředostrým.

[2]) Doslovně: slovo s přízvukem průtažným — předprůtažným.

kové pozměnili staré přízvukování. Podstatnou jejich novotou bylo, že kladli **těžký** přízvuk (*gravis*) jen na koncové slabiky. V době alexandrijské se označovaly těžkým přízvukem slabiky bezpřízvuké, buď všecky, neb aspoň ty, které předcházely slabiku přízvučnou, jež sama bývala bez psaného přízvuku, na př. *κὰλος ἀνηρ* = *καλὸς ἀνήρ* krásný muž, *κρατὲρωι* = *κρατερῷ* silnému, *πὰγκρὰτης* = *παγκρατής* všemocný, *Θὲὸδὼρὸς* = *Θεόδωρος* Bohdan (= bohem daný).

2. *Φὶλέὲτὲ* = *φὶλεῖτὲ* = *φὶλεῖτὲ* = *φιλεῖτε* ‚milujete‘: z přízvukového znamení ^ povstalo zaokrouhlením ^, nakonec ~. Jak původní podoba ^ ukazuje, vznikl **průtažný** přízvuk spojením přízvuku *ostrého* (na 1. místě) + *těžkého* (na 2. místě), a ne naopak. Proto *τῑμάὲτε* › *τῑμᾶτε* ctíte, *τῑμάων* › *τῑμῶν* ctě, ale *ἐτῑμὰόμην* › *ἐτῑμώμην* byl jsem ctěn, *τῑμὰόμενος* › *τῑμώμενος* jsa ctěn.

3. O proměnách přízvuku.

Skloňováním a časováním se přízvuk mění; mezi jmény a slovesy jest tento důležitý rozdíl: § 15

1. Jména, pokud pravidla přízvuková dovolují, podržují přízvuk na původní slabice, t. j. na té, na níž jest v nominativě sing. (u adjektiv v rodě mužském), na př.:

χώρᾱ	země,	g. *χώρᾱς,*	ak. *χώρᾱν,*	n. pl. *χῶραι,*
Ἕλλην	Řek,	*Ἕλληνος,*	*Ἕλληνα,*	*Ἕλληνες,*
ἀραθός	dobrý,	v. *ἀγαθέ,*	*ἀγαθόν,*	*ἀγαθοί.*

2. Slovesa, pokud pravidla přízvuková dovolují, vzdalují přízvuk od konce dopředu i se slabiky původní, t. j. té, na které jest v 1. os. sg. ind. praes., na př.

παιδεύω vychovávám,	*παίδευε* vychovávej,
γράφω píši,	*ἔγραφον* psal jsem.

3. Jmenné tvary sloves (infinitivy, participia a adjektiva slovesná) se řídí pravidlem o jménech a podržují, pokud lze, přízvuk na slabice, na níž jest v nom. sg. mask., na př.:

παιδεύων, παιδεύουσα, παιδεῦον; *βαλών, βαλοῦσα, βαλόν* a j.

Podrobněji bude promluveno o proměnách přízvuku při skloňování a časování.

4. Některá dvojslabičná oxytona zvracejí přízvuk na slabiku předcházející (tak řeč. *zvrat přízvuku, ἀναστροφή*). Jsou to:

a) předložky,

α] stojí-li za svým jménem. V básních bývá tak často, v próze jen u předložky *περί*, na př. *τίνων πέρι λέγεις*; o kterých mluvíš?

β] mají-li platnost slovesnou, na př. *ἔνι* = *ἔνεστι* jest v tom, je možno, *πάρα* = *πάρεστι* n. *πάρεισι* je tu, jsou tu;

b) sloveso *ἐστί(ν)* ‚jest‘,

α] má-li plný význam: *ἔστι θεός* jest bůh, *ἰδεῖν ἔστιν* lze spatřiti,

β] po *ἀλλά, εἰ, καί, οὐκ, τοῦτο, ὡς: ἀλλ᾽ ἔστι(ν), τοῦτ᾽ ἔστιν.*

c) zájmenné tvary *ἐγώ* ‚já‘ a *ἐμοί* ‚mně‘ ve složení s *γε: ἔγωγε, ἔμοιγε* (místo **ἐγώγε, *ἐμοίγε*).

4. O příklonkách.

§ 16 Některá slova jednoslabičná a dvojslabičná se přikloňují v řeči k předcházejícímu slovu tak, že svůj přízvuk obyčejně buď ztrácejí nebo jemu dávají. Slovou **příklonná** n. **příklonky** (*ἐγκλιτικαί*, t. *λέξεις*). Jsou to:

1. bezdůrazné tvary osobních zájmen:

μου, μοι, με,	jako č.	mi, mě,
σου, σοι, σε,		ti, tě,
οὑ, οἱ, ἑ		si, se.

2. neurčité zájmeno ***τις, τι*** ‚kdosi‘, ‚cosi‘ mimo tvar *ἄττα*;

3. neurčitá příslovce ***που*** kdesi, ***ποι*** kam, ***ποτὲ***[1]) kdysi, ***πως*** jaksi a j.;

4. indik. praes. sloves ***εἰμὶ*** ‚jsem‘ a ***φημὶ*** ‚pravím‘ mimo 2. sg.;

5. částice ***γε*** aspoň, ***περ*** právě, velmi, ***πω*** nějak, ***τε*** a, ***τοι*** ti, věru;

6. ukazovací přípona ***-δε*** (na ot. kam? kde?): *οἴκαδε* = *οἰκόνδε* domů, *ὅδε* ten zde = tento, *τοσόσδε* (z *τόσος* + *δε*) tak veliký, *ἐνθάδε* (z *ἔνθα* + *δε*) zde a j.

Pozn. Přípona *-δε* strhuje přízvuk zájmen a příslovcí na jejich poslední slabiku (srv. lat. *-ne, -que, -ve*: *omniáne, armáque, alteráve*).

§ 17 Pravidla o přikloňování.

Příklonka ztrácejíc přízvuk splývá ve výslovnosti (někdy i v písmě) se svým slovem. Tak *δός μοι* ‚dej mi‘ se vysloví jako *δόσμοι, οὔ ποτὲ* se vysloví a také píše *οὔποτε* ‚nikdy‘, *ὧν τινων* se vysloví a píše *ὥντινων* ‚kterých‘. Jen tam, kde by původní přízvuk slova nevystačil na délku splynuliny, dostává buď slovo nový, a to **ostrý** přízvuk, nebo ho nabývá příklonka.

---

[1]) Jenom dvojslabičné příklonky jsou tu označovány přízvukem, a to těžkým (*gravis*).

Příklonka **ztrácí** svůj přízvuk: § 18

1. po **oxytonech:** *σοφός τις, σοφοί τινες.*
Při tom slova tato mají vždy přízvuk ostrý, nikdy těžký (*gravis*), neboť splynutím oxyton s příklonkou v jeden výraz se dostává koncový přízvuk oxyton doprostřed slova.

2. po **perispómenech:** *σοφῶν τις, σοφῶν τινες.*

3. po **paroxytonech,** je-li sama jednoslabičná: *λόγος τις.*

4. po **proparoxytonech** a **properispómenech,** jež k vlastnímu přízvuku, který by nestačil na celou splynulinu, dostávají od příklonky ostrý přízvuk na poslední slabiku; a ten se potom pokládá za hlavní:

ἄνθρωπός τις — ἄνθρωποί τινες, δῶρόν τι — δῶρά τινα.

Pozn. Stejně dostávají od příklonky ostrý přízvuk slova *bezpřízvuká* (*ἄτονα*, v. § 20): *εἴ τις* jestli kdo, *εἰ τινες, οὔτε* (z *οὐ* + *τὲ*) ani, *ὥσπερ* (z *ὡς* + *πὲρ*) jak právě a j. Poněvadž příklonka může dáti předcházejícímu slovu jen ostrý přízvuk, jsou splynuliny j. *οὔτε* (ne *οὖτε*), *ὥσπερ* (ne *ὧσπερ*) jen v zdánlivé neshodě s přízvukovými pravidly § 13, 2 *b*.

Příklonka **nabývá** přízvuku: § 19

1. po **paroxytonech,** je-li sama dvojslabičná: *λόγοι τινές, λόγων τινῶν.*

2. po odsuvníku: *πολλοὶ δ' εἰσίν* místo *πολλοὶ δέ εἰσιν.*

3. po rozdělovacím znaménku: *τοῦτο δέ, φασί, καλῶς ἔχει.*

4. na počátku věty: *Εἰσὶν ἄνθρωποι .*

5. od následující příklonky: *Ὅμηρός φησί που* (praví kdesi).

Pozn. Setká-li se několik příklonek za sebou, dává každá následující přízvuk příklonce předcházející, na př.: *εἴ πού τίς μοί τι εἴποι.*

5. O předklonkách.

1. Některá jednoslabičná slova, nemajíce v řeči vlastního přízvuku, při- § 20
klánějí se k slovu následujícímu, avšak přízvuku jeho nemění. Slovou **předklonná** n. **předklonky** (*προκλιτικαί*), též **bezpřízvuká** (*ἄτονα*). Jsou to:

a) čtyři tvary členu: *ὁ, ἡ, οἱ, αἱ;*
b) čtyři předložky: *εἰς* do, *ἐν* v, *ἐξ* (*ἐκ*) z, *ὡς* k;
c) dvě spojky: *εἰ* jestliže, *ὡς* jako, že;
d) záporka: *οὐ* (*οὐκ, οὐχ*), ale ne *οὐχί.*

2. Přízvuku, a to jen ostrého, nabývají předklonky:
a) od následující příklonky: *εἴ τις, οὔτε, ὥστε, ὥσπερ* (§ 18, 4, pozn.);
b) záporka *οὐ* na konci věty: *πῶς γὰρ οὔ;* jak pak ne?;
c) stojí-li za svým slovem: *θεὸς ὥς* jako bůh, *κακῶν ἔκ* z neštěstí.

V. O proměnách samohlásek.

1. O střídání samohlásek.

§ 21 V základech i v koncovkách mnohých řeckých slov se jeví **pravidelné střídání samohlásek.**

§ 22 **A.** V základech od původu **jednoslabičných** s původní krátkou samohláskou

a) se střídají ĕ a ŏ: stupeň **plný,**
b) se vysouvají ĕ a ŏ: stupeň **slabý,**
c) se střídají ē a ō: stupeň **dlouhý.**

Pozn. Stupeň slabý se nazývá též nulový, neboť samohlásky *e, o* vysutím klesly na nulu.

Stupeň

a) **plný**	*b*) **slabý** (*nulový*)	*c*) **dlouhý**
ĕ se střídá s ŏ		ē se střídá s ō
φέρ -ω *φόρ -ος*[1])	*δί-φρ -ος*[2])	*φώρ*[3])
φρέν -ες[4]) *φρον -εῖν*[5])		*φρήν* *ἄ-φρων*[6])
εἰδ-έναι[7]) *οἶδ -α*	*ἴσ-μεν*[8])	
λείπ-ω *λέ-λοιπ-α*	*ἔ-λιπ-ον*	

Střídání to se objevuje někdy i v koncovkách: *ἄνθρωπ-ε — ἄνθρωπ-ς-ς.*

Pozn. Od stupně slabého jest lišiti stupeň **oslabený,** kde krátká samohláska nezanikla úplně, nýbrž se jen oslabila v neurčitý zbytek (°), za který bývá v řečtině *ŏ*, na př. stupeň plný: *φέρ-ω* nesu; oslabený: **φ°ρ-ετρα* > *φαρέτρα* schránka nesoucí šípy = toulec; plný: *βέλ-ος* střela, oslabený: **β°λ-jω* > *βάλλω* házím.

§ 23 Jestliže v základech byly při samohlásce *ε* souhlásky *λ, ρ, μ, ν,* vzniklo z nich v slabém stupni (zánikem *ε*) samohláskové n. slabikotvorné l̥, r̥, m̥, n̥ (jako v čes. vlk, trn, sedm).

---

[1]) přinášená věc, daň, poplatek. — [2]) dvakrát (*δίς*) zatížená korba vozu = vůz nesoucí dvě osoby: vozku a bojovníka. — [3]) člověk odnášející věci, zloděj. — [4]) plur. k *φρήν* mysl, rozum. — [5]) mysliti. — [6]) nerozumný. — [7]) věděti, vím, víme. — [8]) *ἴσμεν* z **ἰδ-μεν.*

V řečtině l̥, r̥ se změnilo v **λα, ρα** (někdy v **αλ, αρ**),
m̥, n̥ se změnilo v **α** (před samohl. v **αν**).

Stupeň

a) **plný**	*b*) **slabý** (nulový)	*c*) **dlouhý**
ĕ se střídá s **ŏ**:	**∅** (**ĕ**/**ŏ** se vysouvá):	**ō**:
κλέπ-τω – *κλοπ-ή*	*ἐ-κ* **l̥** *π-ην* ⟩ *ἐ-κλάπ-ην*[1])	
**στέλ-jω* ⟩ *στέλλω* – *στόλ-ος*	*ἐ-στ* **l̥** *-μαι* ⟩ *ἔ-σταλ -μαι*[2])	
στρέφ-ω – *στροφ-ή*	*ἐ-στ* **r̥***φ-ην* ⟩ *ἐ-στράφ-ην*	*στρωφ-ᾶν*[3]).
**σπέρ-jω* ⟩ *σπείρω* – *σπορ-ά*	*ἐ-σπ* **r̥** *-μαι* ⟩ *ἔ-σπαρ -μαι*[4])	
**τέν-jω* ⟩ *τείνω* – *τόν-ος*	*τ* **n̥** *-τος* ⟩ *τα -τός tentus*[5]).	

Pozn. 1. Také tak řeč. **ἀ** záporové (**α στερητικόν**, *prīvālīvum*, lat. *in-*, něm. un-), před samohláskou **ἀν-**, jest vlastně slabý stupeň (**n̥**-) záporky *ne-*: **n̥-δίκος* ⟩ *ἄ-δικος in-iūstus*, un-gerecht, **n̥-φρων* ⟩ *ἄ-φρων* ne-rozumný, **n̥-ωνυμος* ⟩ *ἀν-ώνυμος* bezejmenný, *ἀν-αλφάβητος* ne-znající abecedy, ne-umějící čísti.

Pozn. 2. Jako samohláskové n̥ i samohláskové m̥ se změnilo v **α**: *δέκα* (z **-m̥*) proti lat. *decem*, akus. *πόδα* (z **-m̥*) proti lat. *pedem*, 1. os. sg. aor. *ἐπαίδευσα* z **ἐπαιδευσm̥*

B. V základech od původu **jednoslabičných** s původní samohláskou dlouhou (buď s **ē**/**ō**[6]), nebo jen s **ō**, nebo jen s **ā**) se objevuje kromě stupně **dlouhého** ještě stupeň **oslabený** s původní neurčitou oslabenou samohláskou (její značka = *ə*). V řečtině nastupuje za ni příslušná samohláska krátká, tedy **ε** vlivem *η*, **ο** vlivem *ω*, **ᾰ** vlivem *ᾱ* (v lat. vždycky **ă**): § 24

Stupeň

	a) **dlouhý**	*b*) **oslabený**	
při základu s **ē**/**ō**[6])	: *τί- θη-μι, θω-μός*[7]),	*θε-τός*[8]) proti lat.	*făc-tus,*
s **ō**	*δί- δω-μι*[9]),	*δο-τός*[10])	*dă-tus,*
s **ā** (v řečt. **η**):	*ἵ-στη-μι*[11]);	*στᾰ-τός*[12])	*stă-tus.*

C. Základy od původu **dvojslabičné** jsou na př. kmeny **γνη-** ve slově *γνή-σιος* pravý, řádný (ke *γέν-ος, γόν-ος, γί-γν-ομαι*)[13]), § 25

---

[1]) kradu, krádež, byl jsem ukraden. — [2]) vypravuji (posílám), výprava, jsem vypraven (poslán). — [3]) otáčím, otočení, byl jsem otočen, často (prudce) otáčeti. — [4]) zasévám, setba, jsem zaset; *ἡ διᾰ-σπορ-ά* rozptýlení členové národa v cizině. — [5]) napínám, napětí, napjatý. — [6]) **ē**/**ō** značí, že se **ē** střídá s **ō**. — [7]) kladu, hromada. — [8]) položený. — [9]) dávám. — [10]) daný. — [11]) stavím. — [12]) postavený. — [13]) rod, původ (syn), stávám se.

δμη- ve slově *δε-δ μ η-μένος* vystavěný (k *δέμ-ω, δόμ-ος*)[1],
τμη- „ *τέ-τ μ η-κα* mám uříznuto (k *τέμ-νω, τομ-ή*)[2],
βρω- „ *βέ-β ρ ω-κα* požil jsem (k *βορ-ά* potrava).

Na oko se jeví tyto základy jako jednoslabičné, ale ve skutečnosti obsahují před samohláskou, která byla kdysi druhou slabikou, zbytek slabiky kdysi první:

$$\gamma\nu + \eta, \quad \delta\mu + \eta, \quad \tau\mu + \eta, \quad \beta\varrho + \omega.$$

V první slabice jest (vysutím samohlásek *ε* n. *o*) stupeň **slabý,**
v druhé slabice jest stupeň **dlouhý** (*η* n. *ω*).

V obou slabikách mohly býti i jiné stupně: v původní první slabice všecky stupně mimo dlouhý, v původní druhé slabice stupeň buď slabý nebo dlouhý. Ale před dlouhým stupněm původní druhé slabiky byl vždy v první slabice stupeň slabý.

§ 26 V určitých tvarech se užívalo původně kmenů určitého stupně, na př. v praesentu zpravidla stupně plného s *ĕ*, v sg. perf. akt. stupně plného s *ŏ*, v duále a plurále stupně slabého, v aor. II. též slabého: tak od kmene *λειπ-* byl praes. *λείπ-ω*, perf. *λέ-λοιπ-α*, aor. II. *ἔ-λιπ-ον*; od kmene *Fειδ-* perf. sg. *οἶδ-α* (místo *Foιδ-α*), plur. *ἴσ-μεν* (m. *Fιδ-μεν*). Avšak toto původní pravidelné střídání kmenových samohlásek bylo později často porušeno obdobou (*analogií* = snahou uvésti ve shodu různé tvary). Tak k praes. *φεύγ-ω*, aor. *ἔ-φυγ-ον* jest perf. *πέ-φευγ-α* (místo *πέ-φουγ-α*) podle praesentu. Plný stupeň perf. sg. akt. (na př. u *λέ-λοιπ-α*) proveden také v duále a plurále a naopak slabý stupeň perf. pl. akt. (na př. u *ἐ-στάλκα-μεν*) pronikl i do singuláru.

2. O dloužení samohlásek.

A. O dloužení náhradním.

§ 27 Když se ze skupiny souhlásek jedna nebo dvě vysují, předchozí samohláska se obyčejně dlouží (tak řeč. **dloužení náhradní**). Tak

1. νς, ντς (*νδσ, νθσ*) > přecházejíc v ***ς (σ)*** dlouží předchozí

ᾰ v ***ᾱ***	**μελᾰν-ς* > *μέλᾱς*	**παιδευσαντ-ς* > *παιδεύσᾱς*,
ε v ***ει***	**σπενδ-σω* > *σπείσω*	**τιθεντ -ς* > *τιθείς*,
ο v ***ου***	**ἵππο -νς* > *ἵππους*	**διδοντ -ς* > *διδούς*,
ῠ v ***ῡ***	**ἰχθῠ -νς* > *ἰχθῦς*	**δῠντ -ς* > *δῦς*.

2. λσ, μσ, νς > připodobením *λλ, μμ, νν* > po vysutí jedné hlásky ***λ, μ, ν*** dlouží předcházející

[1]) stavím, stavení (dům). — [2]) řeži, řez.

ă v *ā*: **ἐ-κερδᾰν-σα* > **ἐκερδᾰννα* > *ἐκέρδᾱνα* získal jsem,
v *η*: **ἐ-φᾰν -σα* > **ἐφᾰννα* > *ἔφηνα* objevil jsem,
ε v *ει*: **ἠγγελ -σα* > **ἠγγελλα* > *ἤγγειλα* oznámil jsem,
**ἐ-νεμ -σα* > **ἐνεμμα* > *ἔνειμα* rozdělil jsem,
ĭ v *ī*: **ἐ-κρῐν -σα* > **ἐκρῐννα* > *ἔκρῑνα* usoudil jsem,
ŭ v *ū*: **ἠμῠν -σα* > **ἠμῡννα* > *ἤμῡνα* odvrátil jsem.

Pozn. Prostým vysutím souhlásky stala by se slabika dohodou dlouhá (v. § 51, 3) krátkou; náhradní dloužení zachraňuje její délku.

B. O dloužení výměnném.

Výměnné dloužení (*kvantitativní metathese*) nastupuje při výměně délky dvou stýkajících se samohlásek, z nichž se první dlouhá krátí a druhá krátká za to dlouží. Tím způsobem přechází (*ᾱο*) *ηο* v *εω*, *ηᾰ* v *εᾱ*, na př. § 28

νᾱός[1]) > *νηός* > *νεώς*, *βασιλῆᾰ* > *βασιλέᾱ*,
πόληος > *πόλεως*, *ἡᾰλων* > *ἑᾱλων*.

Pro přízvuk se pokládá takové *ω* za krátké; proto *πόλεως*.

3. O zkracování samohlásek.

Dlouhé samohlásky se při skloňování a časování leckdy **zkracují**, zvláště následuje-li samohláska nebo skupina souhlásek *ντ*, na př.: § 29

παιδευθῆναι, ale *παιδευθείην* a *παιδευθέ-ντος*,
γνῶναι, ale *γνοίην* a *γνό-ντος*.

4. O stahování samohlásek.

Dvě samohlásky (nebo samohláska a dvojhláska) v jednom slově se stýkající obyčejně se stahují v jednu hlásku dlouhou, aby se odstranil průzev (hiát). Hláska takto vzniklá i slabika její slove **stažená.** § 30

Základní pravidla stahování jsou:

1. **Stejné** samohlásky se stahují v touž dlouhou hlásku; jen *ε* + *ε* = *ει*, *ο* + *ο* = *ου*:

κέρα-α = *κέρᾱ*, *φίλε-ε* = *φίλει*,
Χί-ιος = *Χῖος*, *νό-ος* = *νοῦς*.

[1]) příbytek ‹boha›, chrám, od *ναίω* bydlím.

Je-li druhá ze stýkajících se hlásek dvojhláska nebo dlouhá samohláska, pohlcuje první samohlásku, na př.

μνά-αι = μναῖ, φιλέ-ει = φιλεῖ, φιλέ-ητε = φιλῆτε.

2. **Nestejné** samohlásky, z nichž druhá jest *ι* nebo *υ* (zřídka), srůstají obyčejně ve svou dvojhlásku, a to pravou, je-li první samohláska krátká, na př.:

πά-ις = παῖς, γένε-ι = γένει, ὄ-ις = οἷς, ἐ-ύ = εὖ.

3. **Nestejné** samohlásky, z nichž druhá jest jiná než *ι* nebo *υ*, stahují se podle těchto zásad:

a) hláska **o** má převahu nad **a** i **e**, na př.:

αἰδό-α = αἰδῶ, τῑμά-ομεν = τῑμῶμεν, τῑμά-οιεν = τῑμῷεν,
μισθό-ητε = μισθῶτε, φιλέ-ομεν = φιλοῦμεν, φιλέ-οιεν = φιλοῖεν.

b) při styku **a** s **e** má převahu hláska, která stojí napřed:

τίμα-ε = τίμᾱ, γένε-α = γένη,
τῑμά-ει = τῑμᾷ, λύη-αι = λύῃ.

§ 31 **Úhrnem** vzniklo

ᾱ z *αα, αε, αη*	**οι** z *εοι, οει, οῃ, οοι*
η z *εα, εη, ηε*	**ου** z *εο, εου, οε, οο, οου*
ω z *αο, αου, αω, εω, οα, οη, οω*	**ᾳ** z *αᾳ, αει, αῃ*
αι z *ααι*	**ῃ** z *εᾳ, εαι, εῃ, ηαι*
ει z *εε, εει*	**ῳ** z *αοι, εῳ, οῳ*

Některé výjimky (j. *εα, οα = ᾱ, εαι, οαι = αι, οη = η*) budou uvedeny na příslušných místech.

Pozn. **ει** (z *ε + ε*) a **ου** (z *ε + ο, ο + ε, ο + ο*) nebyly pravé dvojhlásky, nýbrž se vyslovovaly původně jako *é* a *ó*, třebaže se psaly *ει* a *ου*. Pravé *ει* (vyslovované jako *ej*) vzniklo z *ε + ι*, pravé *ου* (vysl. *ou*, později *ú*) vzniklo z *ο + υ*. Nakonec však nepravé dvojhlásky splynuly ve výslovnosti s pravými.

§ 32 O **přízvuku** slabik stažených. Přízvuk může míti hláska stažená jen tehdy, měla-li jej některá ze stažených hlásek, a to

přízvuk **průtažný,** měla-li přízvuk hláska první;
ostrý, měla-li přízvuk hláska druhá, na př.:

φιλέω = φιλῶ, ἑστα-ώς = ἑστώς,
τῑμά-ετε = τῑμᾶτε, τῑμα-όντων = τῑμώντων,
ale *τίμα-ε = τίμᾱ.*

5. O směšování.

Směšování (*κρᾶσις*) jest splývání koncové samohlásky (dvojhlásky) slova jednoho s počáteční samohláskou (dvojhláskou) slova druhého. Jeho znamení ᾽ (*κορωνίς* háček) se klade nad hlásku smíšenou, ale vedle ostrého přídechu se nepíše. Nejčastěji se směšují s následujícím slovem člen, vztažná zájmena, *καί* a *πρό*: § 33

τὰ ἄλλα > *τἄλλα, ἃ ἐγώ* > *ἃγώ, προ-έστην* > *προὔστην.*

Při tom

1. *ι* dvojhlásky stojící na konci slova přechází v *j* a mizí:
καὶ ἐν > **καjεν* > **καεν* > *κἂν*;
2. *ι* dvojhlásky stojící na začátku slova přechází v *ι subscriptum*:
καὶ εἶτα > **καjειτα* > **καειτα* > *κᾆτα; ἐγὼ οἶμαι* > *ἐγᾠμαι*;
3. samohlásky se nestahují vždycky podle pravidel § 31. Často je tu snaha zachovati samohlásku druhého slova, jež se pokládá za důležitější:
ὁ ἀνήρ > *ἄνηρ, τὸ αὐτό* > *τἀυτό* (u Herod. správně *τωυτό*), *εἰ ἄν* > *ἤν*, ale i *ἄν*, aby původní *ἄν* pronikalo i v tvaru splynulém.
4. O **přízvuku** smíšeného tvaru rozhoduje přízvuk druhé jeho složky; přízvuk první složky mizí (v. uvedené příklady).

6. O odsouvání, sesouvání a vysouvání.

1. **Odsouvání** (*συναλοιφή, ēlīsiō*) jest vypouštění krátké koncové samohlásky slova jednoho před počáteční samohláskou (dvojhláskou) slova druhého. Jeho znamením jest ᾽ (*ἡ ἀπόστροφος* odsuvník), který se však ve složeninách nepíše: § 34

ἀπ᾽ αὐτοῦ = *ἀπὸ αὐτοῦ*, *ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὡς* = *ἀλλὰ οὐδὲ ὡς*,
δῶμ᾽ Ἄιδου = *δῶμα Ἄιδου*, *παρέχω* (bez odsuvníku) z *παρά* + *ἔχω*.

Před ostrým přídechem druhého slova se mění neznělá koncová souhláska prvního slova ve svou aspirátu (i ve složenině):

ἀνθ᾽ ὧν = *ἀντὶ ὧν*, *ἔφοδος* ‚přístup‘ z *ἐπ᾽* + *ὁδός*.

2. Neodsouvají se

a) samohláska **-υ**;
b) samohlásky **-α**, **-ο** jednoslabičných slov j. *τά, τό, πρό*;
c) **-ι** předložek *ἄχρι, μέχρι, περί*, zájmen *τί, τι* a spojky *ὅτι*.

3. **Přízvuk** odsutých slabik

a) mizí při oxytonových předložkách a spojkách:
ὑφ' ἡμῶν = *ὑπὸ ἡμῶν*, *ἀλλ' ἔστι* = *ἀλλὰ ἔστι*;

b) přesunuje se při ostatních oxytonech na předchozí slabiku:
πόλλ' ἔλεγε = *πολλὰ ἔλεγε*, *εἶμ' Ὀδυσσεύς* = *εἶμὶ Ὀδυσσεύς*;

c) zůstává nezměněn při slovech ostatních:
φίλτατ' ἀνδρῶν = *φίλτατε ἀνδρῶν*.

§ 35 *Πολλή 'στ' ἀνάγκη* = *πολλή ἐστιν ἀνάγκη*. — *Μὴ 'μοὶ* (= *ἐμοὶ*) *μόνῳ*: naopak (u básníků) po dlouhé koncové samohlásce následné *ε* se vypouští = sesouvání (*ἀφαίρεσις*). Jeho znamení jest odsuvník (᾽), který se píše na místě sesutého *ε*.

§ 36 *Γνύξ* = *γόνυξ*[1]) na kolena. — *Οἶμαι* = *οἴομαι* (lat. *vinclum* = *vinculum*): krátká samohláska uprostřed slova se někdy vypouští = vysouvání n. sráţení (*συγκοπή*).

VI. O proměnách souhlásek.

1. O připodobování.

§ 37 Nezřídka se dvě souhlásky ve slově se stýkající tvoří na různých místech mluvidel, a proto se vyslovují nepohodlně; i sbližují se a uvádějí ve shodu tím, že se jedna druhé připodobní

1. úplně, t. j. změní se v hlásku totožnou s druhou souhláskou = **ztotožňování,** na př.* *συν-μαχος* > *σύμμαχος*;

2. neúplně, t. j. změní se v hlásku podobnou druhé souhlásce = **připodobování** v užším smyslu, na př.* *ἐν-βαλλω* > *ἐμβάλλω* (*μ* jest retné jako *β*, tedy bližší k *β* než zubné *ν*).

§ 38 *a) Ztotožňování.*

1. Ve složeninách se ***νλ, νμ, νϱ*** mění v ***λλ, μμ, ϱϱ:***
**συν-λαβη* > *συλλαβή*,[2]) **συν-μαχια* > *συμμαχία*,
**συν-ϱεω* > *συρρέω*;

2. v perfektu pass. se ***πμ, βμ, φμ*** mění v ***μμ:***
**λελειπ-μαι* > *λέλειμμαι*, **τετριβ-μαι* > *τέτριμμαι*,
**γεγραφ-μαι* > *γέγραμμαι*;

3. po přímnožku, zdvojce a ve složeninách ***ϝϱ*** a ***σϱ*** > ***ϱϱ:***
**ἐ-ϝρηξα* > *ἔρρηξα*, *ἔρρωγα* (perf. jsem roztržen),
**ἐ-σρεον* > *ἔρρεον*, **ἀ-σρυθμος* > *ἄρρυθμος*;

[1]) *τὸ γόνυ* koleno. — [2]) ‚shrnutí', ‚souhrn', t. hlásek = ‚slabika' od *συλλαμβάνω* ‚sbírám', ‚shrnuji'.

4. ***λj*** se mění v ***λλ***: **ἀλjος* > *ἄλλος alius, φύλλον folium,*

5. ***ρσ*** se mění v ***ρρ***: *ἄρσην* > *ἄρρην, Χερρόνησος,*

6. ***σν*** se mění v ***νν***: **ζωσνῡμι* > *ζώννῡμι, Πελοπόννησος*
(z *Πέλοπος νῆσος* Pelopův ostrov),
**σελασνᾱ* > ajol. *σελάννᾱ*, att. *σελήνη* měsíc.

b) Připodobování. § 39

1. ***νκ, νγ, νχ*** se mění v ***γκ, γγ, γχ*** (*γ* = hrdelné *n*):
συγκαλῶ, συγγενής, ἐγχέω;

2. ***νπ, νβ, νφ*** se mění v ***μπ, μβ, μφ***:
ἐμπίπτω, ἐμβάλλω, συμφέρω;

3. hrdelnice *κ, γ, χ* a retnice *π, β, φ* se spojují se zubnicemi *τ, δ, ϑ* jenom ve skupiny ***κτ, γδ, χϑ,***
πτ, βδ, φϑ:
ὀκτώ, ὄγδοος, ἄχϑος,
ἑπτά, ἕβδομος, ὀφϑαλμός.

Pozn. Proto na př. ind. perf. pass. **τεταγ-ται* se změnil v *τέτακται*, **βεβλαβ-ται* > *βέβλαπται*, aor. pass. **ἐταγ-ϑην* > *ἐτάχϑην*, inf. perf. pass. **βεβλαβ-ϑαι* > *βεβλάφϑαι*. Toliko předložka *ἐκ* nemění koncového *κ*: *ἔκγονος, ἐκδίδωμι, ἐκχέω.*

4. ***κμ*** a ***χμ*** se mění v ***γμ***:
**πεφυλακμαι* > *πεφύλαγμαι*, **δεδεχμαι* > *δέδεγμαι.*

Pozn. Předložka *ἐκ* ani tu se nemění: *ἐκμανϑάνω.*

5. ***κσ, γσ, χσ*** splývá v ***ξ***: ***πσ, βσ, φσ*** v ***ψ***:
**φυλακ-ς (duc-s)* > *φύλαξ (dux)*, **γῡπ-ς* > *γῡ́ψ,*
**τεταγ-σαι (rēg-sī)* > *τέταξαι (rēxī)* **βεβλαβ-σαι* > *βέβλαψαι,*
**δεδεχ-σαι* > *δέδεξαι;* **γεγραφ-σαι (scrīb-sī)* > *γέγραψαι (scrīpsī).*

2. O rozlišování.

Opakem připodobování jest rozlišování, t. j. proměna jedné neb obou stýkajících se souhlásek stejných nebo podobných v souhlásku jinou. § 40

Zubnice (*τ, δ, ϑ*) se před zubnicí rozlišují v *σ*:
ἔψευσται (z **ἐψευδται*), *ἐπείσϑην* (z **ἐπειϑϑην*).

Pozn. Někdy pro lehčí výslovnost se rozlišují neb aspoň přemisťují stejné souhlásky dvou slabik jdoucích za sebou: **ἀλγαλεος* > *ἀργαλέος* bolestný (od *ἄλγος* bolest), **Ταλταλος* > *Τάνταλος* trpitel (od *τάλᾱς* trpící, ubohý — zdvojený kmen zesiluje význam), **τι-τκ-ω* > *τίκτω* rodím (od *τεκ-, τέκνον* dítě).

3. O záměně hlásek dyšných nedyšnými.

§ 41 ***1.*** Jestliže by dvě po sobě jdoucí slabiky téhož slova začínaly stejnou aspirátou (*χ, φ, ϑ*), **jedna z aspirát ztrácí přídech.** Bývá tak

a) ve zdvojce (reduplikaci): *κέχυκα* (m. **χεχυκα*),
παμφαίνω (m. **φανφανjω*), *τίθημι* (m. **θιθημι*);

b) v aoristu (a fut.) pass. sloves ***τίθημι*** kladu a ***θύω*** obětuji:
ἐτέθην (m. **ἐθεθην*), *τεθήσομαι* (m. **θεθησομαι*),
ἐτύθην (m. **ἐθυθην*), *τυθήσομαι* (m. **θυθησομαι*);

c) v 2. osobě sing. imperativu aoristu I. pass.:
παιδεύθητι (m. **παιδευθηθι*), *σώθητι* (m. **σωθηθι*).

Obyčejně ztrácí přídech aspiráta první (v. příklady *a, b*); v příkladech *c*) ztrácí přídech aspiráta druhá proto, aby se zachovalo příznakové *-ϑη-*.

Jinak zůstávají aspiráty za sebou jdoucí nezměněny: *φάθι, ἐχύθην, ἐκαθάρθην, ἐπορθήθην* (od *πορθέω* ničím).

2. V některých kmenech jednoslabičných, které mají na začátku *τ* a na konci aspirátu *χ* nebo *φ*, **přechází aspirace na souhlásku počáteční,** jakmile zanikla na konci:

τριχ : ***θρίξ*** vlas, gen. *τριχός*, dat. *τριχί*, dat. pl. ***θριξί***,
ταχ : *ταχύς* rychlý, komp. ***θάττων***, sup. *τάχιστος*,
ταφ : ***θάπτω*** pochovávám, futur. ***θάψω***, aor. p. *ἐτάφην*,
τρεφ: *τρέφω* živím, ***θρέψω***, „ *ἐτράφην*.

4. O vysouvání.

§ 42 **Vysouvání,** t. j. vypouštění souhlásek uprostřed slova, jest dvojí: vysouvá se *a*) souhláska mezi dvěma samohláskami,
b) souhláska ze skupiny souhlásek.

§ 43 *a*) **Vysouvá se mezi samohláskami souhláska:**

1. *σ:* **χωρᾱσων* > **χωρᾱων* > *χωρῶν* (**terrāsom* > *terrārum*),
γενεσος* > **γενεος* > *γένους* (genesis* > *generis*),
**παιδευεσαι* > **παιδευεαι* > *παιδεύῃ* jsi vychováván.

Pozn. Kde se *σ* objevuje mezi dvěma samohláskami, není původní, nýbrž vzniklo 1. ze *σσ* (§ 44, 5), 2. obměnou jiné hlásky: **πλουτιος* > *πλούσιος* bohatý (od *ὁ πλοῦτος* bohatství), 3. obdobou: aor. *ἐπαίδευσα* m. *ἐπαίδευα* podle četných tvarů, jež měly v aoristu *σ* právem, j. **ἐλεγ-σα* > *ἔλεξα*, **ἐγραφ-σα* > *ἔγραψα*.

2. *F*: **Διϝος* > *Διός* — **νεϝος* > *νέος* — **ὀϝις* > *οἶς, ovis*;
3. *j*: **πολεjες* > **πολεες* > *πόλεις* — **τρεjες* > **τρεες* > *τρεῖς, trēs.*

b) **Vysouvá se ze skupiny souhlásek** obyč. jedna **souhláska,** při čemž se často předcházející krátká samohláska dlouží. Tak se zjednodušuje — zhusta po předchozím připodobení —: § 44

1. *λσ* v *λ* — *μς* v *μ* — *νσ* v *ν* (příklady v § 27, 2),
2. *νς, ντς* (*νδσ, νθσ*) v *ς* (*σ*) (příklady v § 27, 1),
3. *ντ* v *σ*: **φεροντι* > **φερονσι* > *φέρουσι* (lat. **feront(i)* > *ferunt*),
4. *σμ* v *μ*: **ἐσμι* > **ἐμμι* > *εἰμὶ* jsem,
5. *σσ* v *σ*: **γενεσ-σι(ν)* > *γένεσι(ν)* rodům,
6. *συν* v *συ* před *ζ* a skupinou souhlásek začínající *σ-*:
**συν-ζυγια* > *συζυγία, *συν-στασις* > *σύστασις.*
Pozn. Συν- > *συσ-* před prostým *σ*: *συσ-σίτιον.*
7. *τσ, δσ, θσ* v *σ*: **ποδ-σι(ν)* > **ποσσι(ν)* > *ποσί(ν)* (srv. lat. **lūdsī* > *lūsī*),
**πειθ-σω* > **πεισσω* > *πείσω* přemluvím.

8. Vysouvá se pro lehčí výslovnost
a) **jedna souhláska** beze změny hlásek sousedních:
**δι-δακ-σκω* > *διδάσκω* (srv. lat. **di-dc-scō* > *discō*),
**γεγραφ-σθαι* > *γεγράφθαι, *πεφαν-σθε* > *πέφανθε*;
b) **jedna slabika** ze dvou podobných (tak ř. *ἁπλολογία*):
ἀμφιφορεύς > *ἀμφορεύς* (§ 346) dvojuchá nádoba (džbán),
**ἀπο-ποινα* > *ἄποινα* výkupné (srv. lat. **sēmi-modius* > *sēmodius* půl měřice, **nūtrī-trīx* > *nūtrīx* chůva).
c) Lehčí výslovnosti slouží též rozlišování nebo přemisťování (*metathese*) stejných souhlásek (v. § 40).

5. O záměně a odsouvání koncových souhlásek.

Žádné řecké slovo se nekončí jinou souhláskou než *ν, ρ, ς* (*ξ, ψ*). Proto se všecky ostatní souhlásky koncové § 45

1. zaměňují za souhlásku podobnou:
**χωραm* > *χώραν terram,* **σεμ* > *ἓν* (srv. lat. *sem-el*);

2. odsouvají: vok. **γυναικ* > *γύναι,* vok. **παιδ* > *παῖ,*
**ἀνακτ* > *ἄνα,* nom. **σωματ* > *σῶμα.*

Pozn. Výjimkou jen zdánlivou jsou předklonky *ἐκ* = *z*, *οὐκ* (před přídechem jemným) a *οὐχ* (před přídechem ostrým) = *ne*; připojují se k následujícímu slovu tak těsně, že jsou jejich koncové hlásky (*κ*, *χ*) uprostřed slova.

6. O vsouvání.

§ 46 **1.** Mezi *ν* a *ϱ* se vsouvá *δ*, aby se výslovnost usnadnila:
**ἀνϱος* > *ἀνδϱός*, gen. od *ἀνήϱ* muž.

2. Mezi *μ* a *ϱ*, pak mezi *μ* a *λ* se vsouvá *β*:
**ἀ-μϱοτος* > *ἄμβϱοτος im-mortālis*, **μεσ-ημϱ-ια* > *μεσημβϱία me^{d}/$_{r}$ī-diēs*, perf. **με-μλω-κα* > *μέμβλωκα* od km. *μολ-* v aor. *ἔ-μολ-ον* přišel jsem.

7. O přísuvném ν.

§ 47 Ke koncovému *ε* a *ι* některých tvarů a slov se přisouvá ***ν***, libovolně před souhláskami[1]), ale vždycky před samohláskami a silnějšími rozdělovacími znaménky. Říká se mu ***ν* přísuvné** (*ἐφελκυστικόν*)[2]).

Připouštějí je:

1. dativ (lokál) pl. na *-σι(ν)*: *ποιμέσι(ν)*, *Ἀθήνησι(ν)*,
2. *εἴκοσι(ν)* dvacet, *παντάπασι(ν)* vůbec, *πέϱυσι(ν)* před rokem,
3. slov. tvary 3. os. na *-σι(ν)*: *λέγουσι(ν)*, *τίθησι(ν)*, *τιθέασι(ν)*, *εἰσί(ν)*,
4. slov. tvary 3. sg. na *-ε(ν)*: *ἔλεγε(ν)*, *ἔλεξε(ν)*, *οἶδε(ν)*,
5. *ἐστί(ν)* jest, plperf. *ᾔδει(ν)* věděl;
6. hom. *ἄμμι(ν)* nám, *ὔμμι(ν)* vám, *σφι(ν)* jim — *κε(ν)* = *ἄν* asi.

8. O souhláskách σ, *F*, *j*.

§ 48 Původní ***σ* na začátku slov**

1. = (*h*)^{c} před samohláskami a *ϱ*:
* *σαλjομαι* > *ἅλλομαι saliō*, **σεπτm̥* > *ἑπτά septem*,
* *σεϱπω* > *ἕϱπω serpō*, **σϱεϝω* > *ῥέω* teku;

2. zaniklo před plynnými hláskami *λ*, *μ*, *ν*:
* *σμιᾱ* > *μία* jedna, **σνειφει* > *νείφει* sněží.

Pozn. Původní *σ* **uprostřed slov**
a) zaniklo mezi samohláskami, které se potom stahovaly:
**χωϱασων* > **χωϱαων* > *χωϱῶν* — **γενεσος* > **γενεος* > *γένους*;

[1]) Básníci prodlužovali jím slabiky krátké v slabiky dlouhé dohodou (§ 51, 3). — [2]) Staří říkali správně: *Τὸ ί (έ) ἐστιν ἐφελκυστικὸν τοῦ νῦ* hláska *ι* (*ε*) ráda přibírá hlásku *ν*.

b) připodobnilo se k sousednímu *λ, μ, ν, ϱ*:
**ζωσνῡμι* > *ζώννῡμι* opásávám — **ἐσϱεϜον* > *ἔϱϱεον* tekly;
c) zaniklo po připodobení a náhradním dloužení:
**ἠγγελσα* > **ἠγγελλα* > *ἤγγειλα* — **ἐφανσα* > **ἐφαννα* > *ἔφηνα*.

Ale tuto značnou ztrátu původního *σ* vyvážilo později nové *σ*, ve které se zhusta měnily různé hlásky nebo skupiny hlásek, na př.
**οἰδ-θα* > *οἶσθα* — **παντjα* > *πᾶσα* v. § 50, 1, pozn.

Původní *Ϝ* na začátku slov § 49

1. = (*h*)ʿ: **Ϝεσνῡμι* > *ἕννῡμι* *vestiō*, **Ϝεσπερος* > *ἕσπερος* *vesper*,
**Ϝϱηγνῡμι* > *ῥήγνῡμι* trhám, **Ϝϱητος* > *ῥητός* řečený;

2. = *Ϝιδειν* > *ἰδεῖν* uviděti, **Ϝῑς* > *ἶς* *vīs*.

Pozn. Původní *Ϝ* **uprostřed slov**

a) zaniklo beze stopy nebo po náhradním dloužení:
ΔιϜος > *Διός*, *νεϜος* > *νέος* *novus* — *κοϱϜη* > hom. *κούϱη* dívka;
b) přešlo v *υ*: **ταλαϜϱῑνος* > hom. *ταλαύϱῑνος* štítonoš;
c) připodobnilo se: **ἀϜϱηκτος* > *ἄϱϱηκτος* nezlomný.

Původní *j* působilo na předcházející souhlásky tak, že § 50

1. ***κj, χj*** přešlo v ***ττ(σσ)*** — ***τj*** v ***ττ(σσ)*** n. ***σ***:
φυλακή hlídka **φυλακ-jω* > *φυλάττω* (*-σσω*) hlídám,
ταϱαχή zmatek: **ταϱαχ-jω* > *ταϱάττω* (*-σσω*) matu,
μέλι, -τος med **μελιτ -jα* > *μέλιττα* (*-σσα*) včela,
tot (latin.) tolik **τοτ -jος* > *τόσσος* (epic.), *τόσος* (att.).[1])

Pozn. **ντj* přešlo v **νσσ* > **νσ* > *σ* s náhradním dloužením předchozí samohlásky:
**παντ-jα* > **πανσσα* > **πανσα* > *πᾶσα* všecka, každá,
**ἐχοντ-jα* > **ἐχονσσα* > **ἐχονσα* > *ἔχουσα* majíc(í).

2. ***γj, δj*** přešlo v ***ζ***, na př.
οἰμωγή nářek: **οἰμωγ -jω* > *οἰμώζω* naříkám,
γυμνάς, -άδος nahý: **γυμναδ-jω* > *γυμνάζω* cvičím.[2])

3. ***πj, φj, βj*** přešlo v ***πτ***, na př.
**τυπ-jω* > *τύπτω* biji, **βλαβ-jω* > *βλάπτω* škodím.

4. ***ανj, ενj, ινj, υνj*** přešlo v ***αιν, ειν, ῑν, ῡν***, na př.
**φαν -jω* > *φαίνω* jevím, **τεν -jω* > *τείνω* napínám,
**κϱῐν-jω* > *κϱῑ́νω* soudím, **ἀμῠν-jω* > *ἀμῡ́νω* odrážím.

5. ***αϱj, εϱj, ιϱj, υϱj*** přešlo v ***αιϱ, ειϱ, ῑϱ, ῡϱ***, na př.
**καθαϱ-jω* > *καθαίϱω* očišťuji, **φθεϱ-jω* > *φθείϱω* ničím,
**οἰκτῐϱ-jω* > *οἰκτῑ́ϱω* želím, **ὀδῠϱ -jομαι* > *ὀδῡ́ϱομαι* naříkám.

---

[1]) Tak veliký (pl. tolik). — [2]) Řekové cvičili v gymnasiích (tělocvičnách) nazí.

6. ***λj*** přešlo v ***λλ*** — ***σj*** přešlo v ***ι***, na př.
**στελ-jω* > *στέλλω* posílám, **ἀληθεσ-ja* > *ἀλήθεια* pravda.
Odchylky od těchto pravidel žádají zvláštního vysvětlení.

VII. O míře a dělení slabik.

§ 51 **O míře slabik.** Jako v latině a češtině, jsou i v řečtině

1. slabiky **krátké** = s krátkou samohláskou, za kterou nejde skupina souhlásek: *νέ-ος* mladý, *ἄ-γε-τε* vedete;

2. slabiky **dlouhé přirozeně** (*φύσει, nātūrā*) = s dlouhou samohláskou (dvojhláskou): *πᾶς* každý, *παι-δεύ-ω* vychovávám;

3. slabiky **dlouhé dohodou** (*θέσει, positiōne*) = jejichž krátká samohláska jest oddělena od nejbližší samohlásky téhož nebo následujícího slova více než jednou prostou souhláskou: *ἄναξ* = *ἀνακς* (∪ ⏑) vládce, *ἄνθρωπος* (⏑ ⏑ ∪) člověk, *ἀνὰ στρατόν* (∪ ⏑ ∪ ∪) po táboře.

Pozn. Básníci se dohodli, že budou takovou slabiku pokládati za dlouhou. Ale touto veršovou délkou slabiky se její povaha nemění: tedy jinak se vysloví *τᾶξις* ‚řada', jinak *πρᾶξις* ‚jednání', jinak *σκέπτομαι* ‚přihlížím', jinak *σκήπτομαι* ‚opírám se'. — Samohlásky před hláskou raženou a plynnou (v. § 6) byly **obojetné,** t. j. byly pokládány podle potřeby buď za dlouhé nebo za krátké.

§ 52 **O dělení slabik. Prostá** slova se dělí tak, aby slabika končila samohláskou: *νί-κη* vítězství, *κά-μνω* umdlévám, *ἄ-στρον* souhvězdí. Jestliže však následuje po samohlásce skupina souhlásek sama o sobě těžko vyslovitelná, přibírá se jedna souhláska k slabice předchozí: *ἀδελ-φός* bratr, *ἄν-θρωπος* člověk, *ἔρ-γον* dílo, *τάτ-τω* řadím.

Složená slova se dělí ve své součásti: *προσ-άγω* přivádím, *προ-στάτης* představený, *ὥσ-περ* jako právě. Výjimku tvoří případy, kdy elisí zanikla samohláska; tehdy dělíme jako u slov prostých: *ἀ-νέχω* snáším (*ἀνά, ἔχω*), *πα-ράγω* přivádím (*παρά, ἄγω*), *κα-θυ-φίημι* popouštím (*κατά, ὑπό, ἵημι*).

§ 53 **Rozdělovací znaménka:** čárka = , dvojtečka a středník = ·
otazník = ; tečka = .

Část druhá.

TVAROSLOVÍ.

Tvarosloví obsahuje nauku *a*) o skloňování, *b*) o časování.

1. **Skloňování** i **časování** se děje v řečtině tím způsobem, že se ke **kmeni,** § 54
t. j. významové části slova, připojují různé **ohýbací přípony,** označující

a) pád, číslo, někdy i rod: při **skloňování,**

b) osobu, číslo a slovesný rod: při **časování.**

2. Ale tyto přípony splynuly často s konečnými hláskami kmenovými (u jmen) nebo s kmenovými příznaky, značícími čas a způsob (u sloves), v nerozlučný celek. Proto obyčejně rozkládáme slova ohebná (jména, zájmena, slovesa) v část,

a) která se při skloňování nebo časování nemění = **základ,**

b) která se při skloňování nebo časování mění = **koncovka.**

Tak na př. tvar **γενεσ* + *ος* (*γενεσ-* kmen + *-ος* přípona gen. sg.) nelze po stažení v *γένους* děliti jinak než v *γεν-* (základ) + *-ους* (koncovka).

3. K vytvoření a rozlišení pádových a časových tvarů přispívalo též pravidelné střídání samohlásek v základech a koncovkách slov (§ 22—25), nebo dokonce střídání různých základů (kmenů).

I. Skloňování.

Průprava ke skloňování.

Při skloňování vznikají rozličné tvary podle **pádu, čísla** a někdy § 55
i **rodu.**

1. **Pádů** jest pět: nominativ, genitiv, dativ, akusativ a vokativ; z těch slovou nominativ a vokativ pády přímé, ostatní nepřímé. Řecká jejich jména jsou uvedena a vyložena v nauce o pádech (§ 322 —337).

Pozn. 1. Tvůrcové řeckého mluvnického názvosloví přirovnávali jednotlivé tvary téhož jména asi k holi, která se více méně sklání (*κλίνεται, dēclīnātur*). Skláněním slova (*κλίσις, dēclīnātiō*) vznikají jednotlivé pády (*πτώσεις, cāsūs*). Dodatečně i základní tvar nominativní, při němž ovšem k nějakému sklonění nedošlo, přizpů-

sobil se názvoslovně k ostatním pádům a byl nazván nepřesně také ‚pádem', a to ‚přímým' (*πτῶσις ὀρθή, cāsus rēctus*), na rozdíl od skutečných pádů, jež sluly ‚nepřímé' (*πτώσεις πλάγιαι, cāsūs oblīquī*).

Pozn. 2. Řečtina měla původně osm pádů, totiž kromě uvedených pěti ještě ablativ, lokál a instrumentál. Ale již záhy splývaly různé pády jednak podobností koncovek, jednak podobností významu, takže jich zbylo jen pět. Platnost zaniklého ablativu přejal genitiv, platnost lokálu a instrumentálu dativ.

2. Číslo jest trojí:

a) jednotné (*ἀριθμὸς ἑνικός*, numerus *singulāris* = **sg.**);
b) množné (*ἀριθμὸς πληθυντικός*, n. *plūrālis* = **pl.**);
c) dvojné (*ἀριθμὸς δυικός*, n. *duālis* = **du.**).

Dvojné číslo se vyskytuje řidčeji a bývá zastupováno plurálem.

3. Rod jmen jest trojí:

a) mužský (*γένος ἀρσενικόν*, genus *māsculīnum* = **m.**);
b) ženský (*γένος θηλυκόν*, genus *fēmininum* = **f.**);
c) střední (*γένος οὐδέτερον*, genus *neutrum* = **n.**).

§ 56 Rod jmen se poznává

1. z ***významu*** = rod **přirozený.** Jako v latině jsou

m: jména mužů — měsíců — řek — větrů: *ὁ πατήρ* otec, *ὁ Ἀνθεστηρίων*,[1]) *ὁ Νεῖλος* Nil, *ὁ Ζέφυρος*[2]);

Pozn. Řekové si představovali řeky a větry jako bohy. Jména měsíců byla *m*, protože slovo pro měsíc (*ὁ μήν*) jest *m*.

f: jména žen — stromů — zemí (měst) — jm. odtažitá: *ἡ μήτηρ* matka, *ἡ δρῦς* dub, *ἡ Ἑλλάς, ἡ Κόρινθος, ἡ φιλότης*.[3])

Pozn. Řekové věřili, že stromy jsou předměty živoucí, vtělením bohyní dryad; zemi pak uctívali jako matku. Proto jména stromů a zemí jsou *f*.

n: jména, jež neoznačovala pohlaví ani mužského, ani ženského (*οὐδέτερον* = nic z obého). Byla to ponejvíce jména předmětů neživých nebo neoživených, ale někdy i živoucích, pokud nešlo při nich o vyznačení pohlaví, na př. u jmen zdrobnělých: *τὸ παιδάριον, τὸ παιδίον* děcko, *τὸ τέκνον* dítě (syn n. dcera).

Pozn. 1. Někdy se rod jména řídí koncovkou: *τὸ Ἴλιον, τὰ Μέγαρα, οἱ Δελφοί* Delfy (vl. obyvatelé tohoto města).

Pozn. 2. I v řečtině jsou podstatná jména
a) obojrodá (*commūnia*): *ὁ θεός* bůh, *ἡ θεός* bohyně;
b) přechylná (*mōbilia*): *ὁ βασιλεύς* král, *ἡ βασίλεια* královna;
c) pospolná (*ἐπίκοινα*): *ὁ λύκος* vlk, vlčice (bez rozlišení pohlaví).

2. z ***koncovek*** = rod **gramatický,** o němž viz u deklinací.

[1]) asi náš únor. — [2]) západní vítr. — [3]) přátelství.

O všech jménech jest pamatovati: § 57

1. Vokativ pl. všech deklinací se rovná nominativu pl.
2. Všecka neutra mají pro nomin., akus. a vokativ téhož čísla týž tvar; v nomin., akus. a vokat. pl. se končí na *-α* (j. v lat.).
3. Přízvuk trvá, pokud to přízvuková pravidla připouštějí (v. § 11; 13; 15, 1), na slabice původní, t. j. na téže slabice jako v nomin. sg.; při tom koncovky *-αι* a *-οι* jsou pro přízvuk krátké.

V řečtině jsou tři deklinace: § 58

1. první n. sklonění na *-α* (lat. I.),
2. druhá n. sklonění na *-ο* (lat. II.),
3. třetí n. sklonění kmenů **souhláskových** a některých **samohláskových** (lat. III. až V.).

Skloňování členu. § 59

Řečtina má (jako na př. němčina, angličtina, franština, italština) **určitý člen,** který se skloňuje takto:

Sg.	***m.***	***f.***	***n.***	*Pl.*	***m.***	***f.***	***n.***
n.	*ὁ*	*ἡ*	*τό*	*n.*	*οἱ*	*αἱ*	*τά*
g.	*τοῦ*	*τῆς*	*τοῦ*	*g.*	*τῶν*	*τῶν*	*τῶν*
d.	*τῷ*	*τῇ*	*τῷ*	*d.*	*τοῖς*	*ταῖς*	*τοῖς*
ak.	*τόν*	*τήν*	*τό*	*ak.*	*τούς*	*τάς*	*τά*

Tvary členu

1. v duálu všech čísel jsou: *τώ* pro nom. a akus.; *τοῖν* pro gen. a dat.;
2. ve vokativu všech čísel jsou zastupovány citoslovcem *ὦ*;
3. *ὁ, ἡ, οἱ, αἱ* jsou předklonky (§ 20); tvary s přízvukem jsou v gen. a dat. perispomena, jinak oxytona.

Deklinace prvá.

K deklinaci první náležejí jména rodu ženského a některá rodu mužského, jejichž **kmen se končí v -ᾱ**. Kmenové *-ᾱ* buď trvá veskrze (*α pūrum*), nebo přechází v sg. v *η*. Nominativ sg. se končí v *-ᾱ* neb *-η* u feminin, v *-ᾱς* neb *-ης* u maskulin. Vedle kmenů na *-ᾱ* řadíme sem i substantiva, která mají v nom., akus. a vok. *-ᾰ*; jinak se skloňují stejně jako substantiva na *-ᾱ* (*-η*). § 60

§ 61 Přehled koncovek.

	Singulár					*Plurál*
	feminin			*maskulin*		*f + m*
n.	*-α*	*-ᾰ*	*-η*	*-ᾱς*	*-ης*	*-ᾰι*
g.	*-ᾱς*	*-ᾱς* *-ης*	*-ης*	*-ου*		*-ῶν*
d.	*-ᾳ*	*-ᾳ* *-η*	*-η*	*-ᾳ*	*-η*	*-αις*
a.	*-αν*	*-ᾰν*	*-ην*	*-ᾱν*	*-ην*	*-ᾱς*
v.	*-ᾱ*	*-ᾰ*	*-η*	*-ᾱ*	*-η (ᾰ)*	*-ᾰι*

Duál všech rodů se končí v nomin., akus., vok. v *-ᾱ*,
v genitivu a dativu v *-αιν*.

Rozeznáváme tyto vzory:

A. Substantiva rodu ženského.

§ 62 *1. Kmenové ᾱ̆ trvá veskrze (α pūrum):*

οἰκί̆ᾱ dům, *χώρᾱ* země, *θεᾰ́* bohyně,
βασίλειᾰ̆ královna, *σφαῖρᾰ̆* koule.

Sg. n.	*ἡ οἰκί̆ᾱ*	*χώρᾱ*	*θεᾰ́*	*βασίλειᾰ̆*	*σφαῖρᾰ̆*
g.	*τῆς οἰκίᾱς*	*χώρᾱς*	*θεᾶς*	*βασιλείᾱς*	*σφαίρᾱς*
d.	*τῇ οἰκί̆ᾳ*	*χώρᾳ*	*θεᾷ*	*βασιλείᾳ*	*σφαίρᾳ*
a.	*τὴν οἰκίᾱν*	*χώρᾱν*	*θεᾰ́ν*	*βασίλειᾰ̆ν*	*σφαῖρᾰ̆ν*
v.	*ὦ* = nom.	= nom.	= nom.	= nom.	= nom.
Du.n.a.(v.)	*τὼ(ὦ) οἰκί-ᾱ*	*χώρᾱ*	*θεᾰ́*	*βασιλείᾱ*	*σφαίρᾱ*
g. d.	*τοῖν οἰκί-αιν*	*χώραιν*	*θεαῖν*	*βασιλείαιν*	*σφαίραιν*
Pl. n.	*αἱ οἰκίαι*	*χῶραι* †	*θεαί*	*βασίλειαι* †	*σφαῖραι* †
g.	*τῶν οἰκιῶν*†	*χωρῶν* †	*θεῶν* †	*βασιλειῶν*†	*σφαιρῶν* †
d.	*ταῖς οἰκίαις*	*χώραις*	*θεαῖς*	*βασιλείαις*	*σφαίραις*
a.	*τὰς οἰκίᾱς*	*χώρᾱς*	*θεᾰ́ς*	*βασιλείᾱς*	*σφαίρᾱς*
v.	*ὦ* = nom.	= nom.	= nom.	= nom.	= nom.

Pozn. Křížek (†) zde i jinde upozorňuje na přízvuk.

§ 63 *2. Kmenové ᾰ̆ přechází v singuláru v η:*

μᾰ́χη bitva, *νίκη* vítězství, *τῑμή* čest,
θάλαττᾰ̆ moře, *δόξᾰ̆* mínění, sláva, *γλῶττᾰ̆* jazyk.

Sg. n.	μᾰ́χη	νίκη	τῑμή	θάλαττᾰ	δόξᾰ̆	γλῶττᾰ
g.	μάχης	νίκης	τῑμῆς	θαλάττης	δόξης	γλώττης
d.	μάχῃ	νίκῃ	τῑμῇ	θαλάττῃ	δόξῃ	γλώττῃ
a.	μάχην	νίκην	τῑμήν	θάλαττᾰν	δόξαν	γλῶττᾰν
v.	= nom.	= nom.	= nom.	= nom.	= nom.	= nom.
Du. Pl.	j. *οἰκῑ́ᾱ*	j. *χώρᾱ*	j. *θεᾱ́*	j. *βασίλειᾰ*	j. *οἰκῑ́ᾱ*	j. *σφαῖρᾰ*

Kmenové *-ᾱ* § 64

1. trvá veskrze po *ε, ι, ϱ* — zdánlivou výjimkou jsou:
κόρη (z **κορϝη*) dívka, *κόρρη* (z **κορση*) skráň, *στοά* (ze **στοια*) loubí;

2. v ostatních případech **přechází v sg. v *η*.**
Pozn. Jména na *-ᾰ̆* byla tvořena příponou *-ja*: **δοκτja* › *δόξα*, **γλωχja* › *γλῶττα*, **σφαϱja* › *σφαῖρα*; koncové krátké *ᾰ̆* v nom., akus. a vok. sg. trvá; v gen. a dat. sg. přechází po *ι, ϱ* v *ᾱ*, jinak v *η*.

K pádům jest poznamenati: § 65

1. Akus. sg. na *-ᾱν* vznikl z *-*ᾱm*: *χώρᾱν* z **χωρᾱm* (*terram*).
2. „ pl. na *-ᾱς* vznikl z *-*ᾰ̄νς*: *χώρᾱς* z **χωρᾰ̄νς* (*terrās*).
3. Oxytona jsou v genitivech a dativech všech čísel perispómena.
4. Genitiv pl. se končí vždy na *-ῶν* (z *-*άσων* › **-άων*, lat. *-ārum*).

B. Substantiva rodu mužského.

1. Kmenové ᾱ trvá veskrze:
νεᾱνῐ́ᾱς jinoch,

2. Kmenové ᾱ přechází v sing. v η: § 66
Ἀτρείδης Atreovec, *πολίτης* občan, *ποιητής* básník.

Sg. n.	*ὁ νεᾱνῐ́ᾱς*	*Ἀτρείδης*	*πολίτης*	*ποιητής*
g.	*τοῦ νεανίου*	*Ἀτρείδου*	*πολίτου*	*ποιητοῦ*
d.	*τῷ νεανίᾳ*	*Ἀτρείδῃ*	*πολίτῃ*	*ποιητῇ*
d.	*τὸν νεανίᾱν*	*Ἀτρείδην*	*πολίτην*	*ποιητήν*
v.	*ὦ νεανίᾱ*	*Ἀτρείδη*	*πολῖτᾰ̆*	*ποιητᾰ̆*
Du. n. a. (v.)	*τὼ(ὦ) νεανίᾱ*	*Ἀτρείδᾱ*	*πολίτᾱ*	*ποιητά*
g. d.	*τοῖν νεανίαιν*	*Ἀτρείδαιν*	*πολίταιν*	*ποιηταῖν*
Pl. n. (v.)	*οἱ(ὦ) νεανῐ́αι*	*Ἀτρεῖδαι*	*πολῖται*	*ποιηταί*
g.	*τῶν νεανιῶν*	*Ἀτρειδῶν*	*πολιτῶν*	*ποιητῶν*
d.	*τοῖς νεανίαις*	*Ἀτρείδαις*	*πολίταις*	*ποιηταῖς*
a.	*τοὺς νεανίᾱς*	*Ἀτρείδᾱς*	*πολίτᾱς*	*ποιητάς*

§ 67 Maskulina I. sklonění se končí

1. v nomin. sg. na **-ας** po **ε, ι, ϱ;** jinak na **-ης,**

2. v genit. sg. na **-ου** (podle 2. sklonění).

Ale: *Φορβίδᾱς,* gen. *Φορβίδᾱ* (jméno dorské),
Ἀβροκόμᾱς, gen. *Ἀβροκόμᾱ* (jméno perské),
Σύλλᾱς Sulla, gen. *Σύλλᾱ* (jméno římské):
vlastní jména dorská a cizí na **-ᾱς** tvoří dorský genitiv na **-ᾱ** (z **-ᾱο**).

3. ve vokativě sg. na **-ᾰ** (u jmen na **-ᾱς**): *ὦ νεᾱνίᾱ,*
na **-ᾰ** (u jmen na **-της**): *ὦ πολῖτᾰ, ὦ Σπαρτιᾶτᾰ,*
na **-η** (u jmen na **-ης** s jinou předchozí souhláskou než **τ**): *Ἀτρείδη.*

Výjimky. Jména národů, i když se nekončí na **-της,** mají ve vokativě **-ᾰ**: *ὁ Πέρσης* Peršan, vok. *ὦ Πέρσᾰ.* — *Δεσπότης* ‚pán' má zvratem přízvuku vokativ *ὦ δέσποτᾰ.*

C. Substantiva stažená.

§ 68 Do první deklinace patří též několik substantiv *stažených,* feminin i maskulin, která se končí v nom. v **-ᾱ, -ῆ,** nebo v **-ᾱς, -ῆς.**

V nich se původní **-αιᾱ** stáhlo v **-αᾱ** > **-ᾱ**: *Ἀθηναίᾱ* > **-αᾱ* > **-ᾱ,**
-ειᾱ v **-εᾱ** > **-η**: *Ἑρμείᾱς* > **-εᾱς* > **-ῆς.**

Vzory:

μνᾶ mina, *Βορρᾶς* Boreas (severní vítr),
συκῆ fík, *Ἑρμῆς* Hermes, v pl. hermovky.

Sg. n.	ἡ	*μνᾶ*	*συκῆ*	ὁ *Βορρᾶς*	*Ἑρμῆς*
g.	τῆς	*μνᾶς*	*συκῆς*	τοῦ *Βορρᾶ*	*Ἑρμοῦ*
d.	τῇ	*μνᾷ*	*συκῇ*	τῷ *Βορρᾷ*	*Ἑρμῇ*
a.	τὴν	*μνᾶν*	*συκῆν*	τὸν *Βορρᾶν*	*Ἑρμῆν*
v.	ὦ = nom.		= nom.	ὦ = nom.	*Ἑρμῆ*
Du. n. a.(v.)	τὼ (ὦ)	*μνᾶ*	*συκᾶ*		τὼ (ὦ) *Ἑρμᾶ*
g. d.	τοῖν	*μναῖν*	*συκαῖν*		τοῖν *Ἑρμαῖν*
Pl. n. (v.)	αἱ (ὦ)	*μναῖ*	*συκαῖ*		οἱ (ὦ) *Ἑρμαῖ*
g.	τῶν	*μνῶν*	*συκῶν*		τῶν *Ἑρμῶν*
d.	ταῖς	*μναῖς*	*συκαῖς*		τοῖς *Ἑρμαῖς*
a.	τὰς	*μνᾶς*	*συκᾶς*		τοὺς *Ἑρμᾶς*

§ 69 ***1.*** **-εα** v du. a pl. = **-ᾱ**: *συκέᾱ* > **-ᾶ,** *συκέᾱς* > **-ᾶς**; také v sg., předchází-li **ϱ**: *Βορέᾱς* > *Βορρᾶς* s dorským gen. *Βορρᾶ*; **-εαι** = **-αι**: *συκέαι* > *συκαῖ,* *Ἑρμαῖ* proti § 31, aby se zachoval ráz sklonění na **-α**.

2. Přízvukem jsou všecky pády perispómena.

Deklinace druhá.

1. Substantiva.

K deklinaci druhé náležejí jména rodu mužského, středního a některá i ženského, jejichž **kmen se končí v -*o*.** Nomin. sg. se končí u mask. a femin. v *-ος*, u neuter v *-ον*. § 70

Přehled koncovek. § 71

	Singulár maskulin (*f*) | neuter		*Plurál* maskulin (*f*) | neuter	
n.	*-ος*	*-ον*	*-οῐ*	*-ᾰ*
g.	*-ου*		*-ων*	
d.	*-ῳ*		*-οις*	
a.	*-ον*		*-ους*	*-ᾰ*
v.	*-ε*	*-ον*	*-οῐ*	*-ᾰ*

Duál všech rodů se končí v nomin., akus., vok. v *-ω*,
v genit. a dativě v *-οιν*.

Vzory: § 72

m: *ὁ ἄνθρωπος* člověk,
ὁ ἵππος kůň,
ὁ δοῦλος otrok,
ὁ ποταμός řeka;

n: *τὸ δάκρυον* slza,
τὸ τέκνον dítě,
τὸ δῶρον dar,
τὸ ζυγόν jho.

m:

ὁ	*ἄνθρωπος*	*ἵππος*	*δοῦλος*	*ποταμός*
τοῦ	*ἀνθρώπου*	*ἵππου*	*δούλου*	*ποταμοῦ*
τῷ	*ἀνθρώπῳ*	*ἵππῳ*	*δούλῳ*	*ποταμῷ*
τὸν	*ἄνθρωπον*	*ἵππον*	*δοῦλον*	*ποταμόν*
ὦ	*ἄνθρωπε*	*ἵππε*	*δοῦλε*	*ποταμέ*
τὼ	*ἀνθρώπω*	*ἵππω*	*δούλω*	*ποταμώ*
τοῖν	*ἀνθρώποιν*	*ἵπποιν*	*δούλοιν*	*ποταμοῖν*
οἱ	*ἄνθρωποι*	*ἵπποι*	*δοῦλοι*	*ποταμοί*
τῶν	*ἀνθρώπων*	*ἵππων*	*δούλων*	*ποταμῶν*
τοῖς	*ἀνθρώποις*	*ἵπποις*	*δούλοις*	*ποταμοῖς*
τοὺς	*ἀνθρώπους*	*ἵππους*	*δούλους*	*ποταμούς*

n:

τὸ δάκρυον	τέκνον	δῶρον	ζυγόν
τοῦ δακρύου	τέκνου	δώρου	ζυγοῦ
τῷ δακρύῳ	τέκνῳ	δώρῳ	ζυγῷ
τὸ δάκρυον	τέκνον	δῶρον	ζυγόν
ὦ δάκρυον	τέκνον	δῶρον	ζυγόν
τὼ δακρύω	τέκνω	δώρω	ζυγώ
τοῖν δακρύοιν	τέκνοιν	δώροιν	ζυγοῖν
τὰ δάκρυα	τέκνα	δῶρα	ζυγά
τῶν δακρύων	τέκνων	δώρων	ζυγῶν
τοῖς δακρύοις	τέκνοις	δώροις	ζυγοῖς
τὰ δάκρυα	τέκνα	δῶρα	ζυγά

§ 73 ***1.*** Akus. sg. na *-ον* vznikl z **-om*: *ἵππον* z **ἵππομ* (*equum*),
pl. na *-ους* vznikl z **-ονς*: *ἵππους* z **ἵππονς* (**equons* > *equōs*).

2. Oxytona jsou v genitivech a dativech všech čísel perispómena.

3. Vokativ sg. od *ἀδελφός* ‚bratr' jest zvratem přízvuku *ὦ ἄδελφε*.

§ 74 Feminina jsou (podle § 56, 1):

ἡ ἔλαφος	laň,	*ἡ ἄμπελος*	réva,	*Αἴγυπτος*	(země),
ἡ παρθένος	panna,	*ἡ βίβλος*	(lýko,) kniha,	*Δῆλος*	(ostrov),
ἡ θεός	bohyně,	*ἡ φηγός*	dub,	*Ἰσσός*	(město);

dále jména zemin j. *ἡ ἄργῖλος* jíl, *ἡ γύψος* sádra, *ἡ πλίνθος* cihla;
jm. zpodstatnělá j. *ἡ ἤπειρος* ⟨*γῆ*⟩ pevnina, *ἡ παράγραφος* ⟨*γραμμή*⟩ a j.

2. Adjektiva I. a II. deklinace.

§ 75 ***1.*** Adjektiva **trojvýchodná** v **-ος, -η (-α), -ον** se skloňují v rodě mužském a středním podle II., v rodě ženském podle I. deklinace. U feminin se udrželo původní **-α** v sg. jen po *ε, ι, ρ*; jinak přešlo v **-η**, na př.

δίκαιος, δικαίᾱ, δίκαιον spravedlivý,	*φίλος, φίλη, φίλον* milý,
νέος, νέᾱ, νέον nový,	*δῆλος, δήλη, δῆλον* jasný,
πατρῷος, πατρῴᾱ, πατρῷον otcovský,	*ἀγαθός, ἀγαθή, ἀγαθόν* dobrý,
μῑκρός, μῑκρᾱ́, μῑκρόν malý,	*καλός, καλή, καλόν* krásný.

Pozn. Ve fem. má proti pravidlu *α*: *ἁθρόος, ἁθρόᾱ, ἁθρόον* hustý, četný.

δίκαιος	*δικαίᾱ*	*δίκαιον*	*καλός*	*καλή*	*καλόν*
δικαίου	*δικαίᾱς*	*δικαίου*	*καλοῦ*	*καλῆς*	*καλοῦ*
δικαίῳ	*δικαίᾳ*	*δικαίῳ*	*καλῷ*	*καλῇ*	*καλῷ*
δίκαιον	*δικαίᾱν*	*δίκαιον*	*καλόν*	*καλήν*	*καλόν*
δίκαιε	*δικαίᾱ*	*δίκαιον*	*καλέ*	*καλή*	*καλόν*
δικαίω	*δικαίᾱ*	*δικαίω*	*καλώ*	*καλᾶ*	*καλώ*
δικαίοιν	*δικαίαιν*	*δικαίοιν*	*καλοῖν*	*καλαῖν*	*καλοῖν*
δίκαιοι	***δίκαιαι*** †	*δίκαια*	*καλοί*	*καλαί*	*καλά*
δικαίων	***δικαίων*** †	*δικαίων*	*καλῶν*	*καλῶν*	*καλῶν*
δικαίοις	*δικαίαις*	*δικαίοις*	*καλοῖς*	*καλαῖς*	*καλοῖς*
δικαίους	*δικαίᾱς*	*δίκαια*	*καλούς*	*καλάς*	*καλά*

2. *O přízvuku* adjektiv platí táž pravidla jako u substantiv (§ 57, 3). Ale **adjektiva feminina** mají v *nom.* a *gen. pl.* přízvuky svých maskulin, na př.

m. δίκαιοι, δικαίων — δῆλοι, δήλων — φίλοι, φίλων,
*f. δίκαιαι, **δικαίων**, — δῆλαι, **δήλων** — φίλαι, **φίλων**.*

Jsou také adjektiva **dvojvýchodná** na *-ος, -ον*, zvláště adjektiva složená, u nichž rod ženský má společné tvary s rodem mužským, na př. § 76

m + f	*n*		*m + f*	*n*	
βάρβαρος,	*βάρβαρον*	cizí,	*ἥσυχος,*	*ἥσυχον*	klidný,
ἔμπειρος,	*ἔμπειρον*	zkušený,	*ἄπειρος,*	*ἄπειρον*	nezkušený,
ἔνδοξος,	*ἔνδοξον*	proslulý,	*πάγκαλος,*	*πάγκαλον*	překrásný.

Skloňují se ve všech rodech podle II. deklinace.

Některá adjektiva jsou **trojvýchodná** i **dvojvýchodná**, j. § 77

βέβαιος, -αία, -αιον nebo *βέβαιος, -ον* pevný,
ἔρημος, -ήμη, -ημον *ἔρημος, -ον* opuštěný,
χρήσιμος, -ίμη, -ιμον *χρήσιμος, -ον* užitečný.

3. Substantiva a dvojvýchodná adjektiva stažená.

Do druhé deklinace patří též několik substantiv a adjektiv stažených, která se končí v nom. na ***-οῦς*** (z *-όος*) nebo ***-οῦν*** (z *-όον* n. *-έον*). § 78

Jsou to:

a) **substantiva** mask. *νοῦς* rozum, *πλοῦς* plavba, neutr. *ὀστοῦν* kost,

b) **adjektiva** dvojvýchodná, složená z *νοῦς* a *πλοῦς*, jako

εὔνους, εὔνουν dobromyslný, *κακόνους, κακόνουν* zlomyslný,
ἄνους, ἄνουν nerozumný, *ἄπλους, ἄπλουν* nesplavný.

Vzory:

ὁ νοῦς, *τὸ ὀστοῦν,* *εὔνους.*

ὁ νόος	*νοῦς*	*τὸ ὀστέον*	*ὀστοῦν*	*εὔνους*	*εὔνουν*
νόου	*νοῦ*	*ὀστέου*	*ὀστοῦ*	*εὔνου* †	
νόῳ	*νῷ*	*ὀστέῳ*	*ὀστῷ*	*εὔνῳ* †	
νόον	*νοῦν*	*ὀστέον*	*ὀστοῦν*	*εὔνουν*	*εὔνουν*
οἱ νόοι	*νοῖ*	*τὰ ὀστέα*	*ὀστᾶ*	*εὔνοι* †	***εὔνοα***
νόων	*νῶν*	*ὀστέων*	*ὀστῶν*	*εὔνων* †	
νόοις	*νοῖς*	*ὀστέοις*	*ὀστοῖς*	*εὔνοις* †	
νόους	*νοῦς*	*ὀστέα*	*ὀστᾶ*	*εὔνους* †	***εὔνοα***

§ 79 Přízvukem jsou

a) **nesložená** jména (j. *νοῦς, πλοῦς*) vždy perispómena;

b) **složená** jména mají přízvuky ve všech tvarech na téže slabice jako v nom. sg.: *περίπλους, περίπλου, εὔνου, εὔνῳ, εὔνων, εὔνοις, εὔνοα* — často proti pravidlům o přízvukování jmen stažených (§ 32), na př. *εὔνου* místo *εὐνοῦ* (z *εὐνόου*), *εὔνῳ* m. *εὐνῷ* (z *εὐνόῳ*) atd.

4. Trojvýchodná adjektiva stažená I. a II. deklinace.

§ 80 Jsou také **trojvýchodná adjektiva stažená** v *-οῦς, -ῆ* (*-ᾶ*), *-οῦν*. Značí:

a) látku nebo barvu (na *-έος* > **-οῦς**, *-έα* > **-ῆ** (**-ᾶ**), *-έον* > **-οῦν**):

χρυσοῦς, χρυσῆ, χρυσοῦν zlatý,
ἀργυροῦς, ἀργυρᾶ, ἀργυροῦν stříbrný,
πορφυροῦς, πορφυρᾶ, πορφυροῦν nachový;

b) násobnost (na *-πλόος* > **-πλοῦς**, *-πλόη* > **-πλῆ**, *-πλόον* > **-πλοῦν**):

ἁπλοῦς, ἁπλῆ, ἁπλοῦν jednoduchý,
διπλοῦς, διπλῆ, διπλοῦν dvojitý.

ἀργυροῦς	ἀργυρᾶ	ἀργυροῦν	ἁπλοῦς	ἁπλῆ	ἁπλοῦν
ἀργυροῦ	ἀργυρᾶς	ἀργυροῦ	ἁπλοῦ	ἁπλῆς	ἁπλοῦ
ἀργυρῷ	ἀργυρᾷ	ἀργυρῷ	ἁπλῷ	ἁπλῇ	ἁπλῷ
ἀργυροῦν	ἀργυρᾶν	ἀργυροῦν	ἁπλοῦν	ἁπλῆν	ἁπλοῦν
ἀργυρῶ	ἀργυρᾶ	ἀργυρῶ	ἁπλῶ	ἁπλᾶ	ἁπλῶ
ἀργυροῖν	ἀργυραῖν	ἀργυροῖν	ἁπλοῖν	ἁπλαῖν	ἁπλοῖν
ἀργυροῖ	ἀργυραῖ	ἀργυρᾶ	ἁπλοῖ	ἁπλαῖ	ἁπλᾶ
ἀργυρῶν	ἀργυρῶν	ἀργυρῶν	ἁπλῶν	ἁπλῶν	ἁπλῶν
ἀργυροῖς	ἀργυραῖς	ἀργυροῖς	ἁπλοῖς	ἁπλαῖς	ἁπλοῖς
ἀργυροῦς	ἀργυρᾶς	ἀργυρᾶ	ἁπλοῦς	ἁπλᾶς	ἁπλᾶ

1. Stahování je stejné jako u stažených substantiv. I tu *-εα* se stahuje v **-ᾱ** (po ϱ i v sg.), *-όα* > **-ᾱ**, *-όη* > **-ῆ** proti § 31. § 81

2. Přízvukem jsou tvary těchto stažených adjektiv vždy perispómena.

5. Deklinace II. attická.

Podstatné a přídavné kmeny na -ω. § 82

Maskulina se končí v nomin. sg. na **-ως**, neutra na **-ων**.

Vzory:

ὁ νεώς chrám, *ἵλεως, ἵλεων* milostivý.

ὁ	νεώς	ἵλεως		ἵλεων
	νεώ		ἵλεω	
	νεῷ		ἵλεῳ	
	νεών	ἵλεων		ἵλεων
τὼ	νεώ		ἵλεω	
	νεῴν		ἵλεῳν	
οἱ	νεῷ	ἵλεῳ		ἵλεα
	νεών		ἵλεων	
	νεῷς		ἵλεῳς	
	νεώς	ἵλεως		ἵλεα

1. *Nᾱός* > *νηός* > **νεώς** — *ἵλᾱος* > *ἵληος* > **ἵλεως** (v. § 28). § 83

Pozn. Ostrý přízvuk u *νεώς* se udržel vlivem staršího tvaru *νηός*, ze kterého

výměnou délky vzniklo *νεώς*. — Místo *ἕλεᾱ* (výměnou délky z *ἕληᾰ*) jest *ἕλεᾰ* podle pravidelných tvarů neuter pl. j. *δίκαιᾰ, χρήσιμᾰ* a p.

2. Koncové **ω** — mimo nomin., akus. a vokativ neuter pl. — jde všemi pády a jest pro přízvuk krátké.

3. Adjektiva jsou dvojvýchodná vyjma *πλέως, πλέα, πλέων* plný.

§ 84 Attické sklonění, které nebylo zvláštností attického nářečí, vymizelo z pozdější řečtiny. Uchovalo se u starých vzorných spisovatelů attických, a proto bylo po nich nazváno skloněním attickým.

Deklinace třetí.

§ 85 K deklinaci třetí náležejí jména rodu mužského, ženského i středního, jejichž **kmen se končí souhláskou neb samohláskou jinou než *α* neb *ο*.** Podle toho, jakou hláskou se kmen končí, rozeznáváme:

A. *Kmeny souhláskové,* zavřené souhláskou:

I. **raženou** *a*) hrdelnou (**-κ, -γ, -χ**) nebo retnou (**-π, -β, -φ**),
b) zubnou (**-τ, -δ, -ϑ**),
c) **-ντ;**
II. **nosovou** (**-ν**);
III. **plynnou** (**-λ, -ρ**);
IV. **sykavou** (**-σ**).

B. *Kmeny samohláskové* neb otevřené, a to:

I. kmeny v **ι** a **υ,**
II. „ **ευ, αυ, ου,**
III. „ **ω** a **οι.**

§ 86 Přehled přípon.

	Singulár			*Plurál*		
	m + *f*		*n*	*m* + *f*		*n*
n.	**-ς** nebo *kmen*		—	**-ες**		**-α**
g.	**-ος**			**-ων**		
d.	**-ι**			**-σι(ν)**		
a.	**-ν** nebo **-ᾰ**		—	**-ᾰς, -(ν)ς**		**-α**
v.	= *n.* nebo *kmeni*		—	= *nom.*		

Duál všech rodů se končí v nom., akus., vokat. v **-ω,**
v genitivu a dativu v **-οιν.**

U třetí deklinace se zachovaly přípony celkem nezměněny. Proto § 87
podán tu **přehled přípon** (ne koncovek). Nečetné výjimky (na př. u kmenů sykavých a samohláskových) budou uvedeny na svém místě.

A. K jednotlivým **pádům** jest připomenouti: § 88

1. Nominativ sg. se končí rozličně. Maskulina a feminina tvoří jej buď příponou *-ς* (nominativ *sigmatický*): *ὁ *φυλακ-ς* › *φύλαξ* strážce, *ἡ πόλι-ς* město; nebo užívají za nominativ pouhého kmene, nezřídka ve stupni dlouhém (nominativ *nesigmatický*): *ὁ ῥήτωρ* (gen. *τοῦ ῥήτορ-ος*). Neutra přestávají na pouhém kmeni. Tyto kmeny, pokud zastupují pády, jsou často pozměněny na svém konci, kde nemohou býti jiné souhlásky než *ν, ρ, ς* (*ξ, ψ*). Tak jest nom. *γέρων* ‚stařec' od kmene **γεροντ-*, *τὸ σῶμα* ‚tělo' od kmene **σωματ-*.

2. Před příponami nominativu sg. *-ς* a dativu pl. *-σι(ν)* mizí často koncová hláska kmene, někdy s náhradním dloužením předchozí samohlásky[1]): **ἐλπιδ-ς* › *ἐλπίς* naděje, **ἐλπιδ-σι* › *ἐλπίσι*, **γεροντ-σι(ν)* › *γέρουσι(ν)* starcům (srv. lat. **pēd-s* › *pēs*, **mīlet-s* › *mīles*).

3. Vokativ sg. se rovná *a)* nominativu: *ὦ φύλαξ*, *ὦ ἐλπίς*; *b)* pouhému kmeni, upravenému podle pravidel hláskoslovných: *ὦ ἄνα* (místo **ἄνακτ*) vládce!, *ὦ γέρον* (m. **γεροντ*) starče!

4. Dativ sg. má příponu zaniklého lokálu ***-ι.***

5. Akusativ maskulin a feminin se končí u kmenů

a) souhláskových v sg. na *-ᾰ̃* (z **-m̥*): *φύλακᾰ̃* (z **φυλακm̥*, v. § 23),
v pl. na *-ᾰ̃ς* (z **-n̥ς*): *φύλακᾰ̃ς* (z **φυλακn̥ς*, v. § 23);

b) samohláskových v sg. na *-ν* (z **-m*): *πόλιν* (z **πολιm*, v. § 45,1),
v pl. na *-ς* (z **-νς*): *ἰχθῦς* (z **ἰχθῦνς*, v. § 27,1).

Pozn. 1. Akusativy na *-ᾱ̃*, *-ᾱ̃ς*, j. *βασιλέᾱ̃*, *βασιλέᾱ̃ς* ‚králě' vznikly později výměnou délky ze staršího *βασιλῆᾰ̃*, *βασιλῆᾰ̃ς* (v. § 118, 3).

Pozn. 2. Někdy bývá akusativ pl. zastupován nominativem pl. (u vzorů *βελτίων* § 105, *εὐγενής* § 111, *πόλις* § 114, *γλυκύς* § 114, *βασιλεύς* § 117).

B. **Přízvuk** jednoslabičných jmen v genitivech a dativech všech § 89
čísel jest na poslední slabice, a to *ostrý*, je-li krátká, *průtažný*, je-li dlouhá (v. vzory *γῦψ* § 90, *ἅλς* a *θήρ* § 107, *βοῦς* a *ναῦς* § 119). Výjimky budou uvedeny na svém místě.

---

[1]) *ᾰ* se dlouží v *ᾱ̃*, *ε* v *ει* nebo *η*, *ο* v *ου* nebo *ω*.

A. Kmeny souhláskové.

§ 90 **I. Kmeny ražené** (zavřené souhláskou raženou).

1. Kmeny hrdelné na *-κ, -γ, -χ* a retné na *-π, -β, -φ.*

Vzory:

ὁ φύλαξ strážce, km. *φυλακ-*, *ἡ φάλαγξ* šik, km. *φαλαγγ-*,
ὁ γύψ sup, km. *γῡπ-*.

ὁ φύλαξ	*ἡ φάλαγξ*	*ὁ γύψ*
φύλακ-ος	*φάλαγγ-ος*	*γῡπ-ός* †
φύλακ-ι	*φάλαγγ-ι*	*γῡπ-ί* †
φύλακ-α	*φάλαγγ-α*	*γῡπ-α*
= nom.	= nom.	= nom.
τὼ φύλακ-ε	*τὼ φάλαγγ-ε*	*τὼ γῡπ-ε*
φυλάκ-οιν	*φαλάγγ-οιν*	*γῡπ-οῖν* †
οἱ φύλακ-ες	*αἱ φάλαγγ-ες*	*οἱ γῡπ-ες*
φυλάκ-ων	*φαλάγγ-ων*	*γῡπ-ῶν* †
φύλαξι(ν)	*φάλαγξι(ν)*	*γῡψί(ν)* †
φύλακ-ᾶς	*φάλαγγ-ᾶς*	*γῡπ-ᾶς*

§ 91 ***1.*** Nominativ sg. jest sigmatický: přitom splývá *-ς* s hrdelnicemi v *ξ*, s retnicemi v *ψ*. Stejně je tomu v dativě pl. u přípony *-σι(ν)*.

2. O přízvuku jednoslabičných jmen v. § 89.

3. Zvláštní sklonění mají:

ἡ γυνή žena, *γυναικός, γυναικί, γυναῖκα, γύναι, γυναῖκες, γυναικῶν, γυναιξί(ν), γυναῖκας, γυναῖκες*;
ἡ θρίξ vlas, *τριχός, τριχί, τρίχα* atd., ale dat. pl. *θριξί(ν)* (§ 41, 2);
ἡ Πνύξ Pnyx, *Πυκνός, Πυκνί, Πύκνα* (sněmoviště v Athénách).

§ 92 ### 2. Kmeny zubné na *-τ, -δ, -θ.*

Vzory:

ὁ γυμνής lehkooděnec, km. *γυμνητ-*, *ἡ ἐλπίς* naděje, km. *ἐλπιδ-*,
τὸ σῶμα tělo, km. *σωματ-*.

ὁ γυμνῆς	ἡ ἐλπίς	τὸ σῶμα
γυμνῆτ-ος	ἐλπίδ-ος	σώματ-ος
γυμνῆτ-ι	ἐλπίδ-ι	σώματ-ι
γυμνῆτ-α	ἐλπίδ-α	σῶμα
= nom.	= nom.	= nom.
τὼ γυμνῆτ-ε	τὼ ἐλπίδ-ε	τὼ σώματ-ε
γυμνήτ-οιν	ἐλπίδ-οιν	σωμάτ-οιν
οἱ γυμνῆτ-ες	αἱ ἐλπίδ-ες	τὰ σώματ-α
γυμνήτ-ων	ἐλπίδ-ων	σωμάτ-ων
γυμνῆ**σι**(ν)	ἐλπί**σι**(ν)	σώμα**σι**(ν)
γυμνῆτ-ας	ἐλπίδ-ας	σώματ-α

1. Nominativ sg. substantiv mužských a ženských jest sigmatický. **§ 93**
Přitom se vysouvá zubnice před *-ς* jako v dativě pl. před příponou *-σι(ν)* (§ 88, 2).

2. Neutra mají za nominativ sg. pouhý kmen s odsutou zubnicí, jež nemůže státi na konci slova: **σωματ > σῶμα* (§ 45, 2).

3. Odchylky:

Ἄρτεμις, Ἀρτέμιδος, vok. Ἄρτεμι (pouhý kmen m. *Ἀρτεμιδ),
ὁ παῖς hoch, *g.* παιδός, *v. sg.* παῖ (kmen m. *παιδ, v. § 45, 2),
ὁ πούς noha, *g.* ποδός, *n. pl.* πόδες, *d. pl.* ποσί(ν),
ἡ νύξ noc, *g.* νυκτός, *n. pl.* νύκτες, *d. pl.* νυξί(ν),
τὸ γόνυ koleno, *g.* γόνατος, *n. pl.* γόνατα, *d. pl.* γόνασι(ν),
τὸ δόρυ dřevce, *g.* δόρατος, *n. pl.* δόρατα, *d. pl.* δόρασι(ν),
τὸ οὖς[1]) ucho, *g.* ὠτός, *n. pl.* ὦτα, *d. pl.* ὠσί(ν),
τὸ ὕδωρ[2]) voda, *g.* ὕδατος, *n. pl.* ὕδατα, *d. pl.* ὕδασι(ν).
Sem patří též neutra γάλα, γάλακτος mléko a μέλι, μέλιτος med.

4. Paroxytona v **-ις** a **-υς** mají akus. sg. na **-ιν** a **-υν**, vok. na **-ι** a **-υ**, přecházejíce tak ke kmenům samohláskovým (§ 114):

ἡ ἔρις,	ἔριδος	hádka, akus.	ἔριν, vok. ἔρι,
ὁ, ἡ ὄρνις,	ὄρνιθος	pták,	ὄρνιν, vok. ὄρνι,
ἡ χάρις,	χάριτος	vděk,	χάριν,
ἡ κόρυς,	κόρυθος	přilba,	κόρυν, vok. κόρυ.

Ale ἡ ἐλπίς, ἐλπίδος naděje, ἐλπίδα (je v nom. sg. oxytonon!).

[1]) z **οὐσος > *οὐος > *ὀϝος > *ὀος > οὖς* (srv. lat. **ausis > auris*). — [2]) od toho ἡ ὕδρᾱ hydra, vodní had (zvláště lerenský, podle města Lerny v Argolidě).

§ 94 **Adjektiva** sem patřící jsou obyčejně jednovýchodná, na př.:
πένης, g. *πένητος* chudý, *φυγάς*, g. *φυγάδος* uprchlý, vyhnanec.

Pozn. Dvojvýchodná adjektiva jsou většinou odvozena od substantiv, na př.:
εὔελπις, εὔελπι doufající, g. *εὐέλπιδος*, a. *εὔελπιν*,
εὔχαρις, εὔχαρι vděčný, libý, , g. *εὐχάριτος*, a. *εὔχαριν*.

§ 95 Sem patří též **participia perf. akt.** na *-κώς, -κυῖα, -κός* svým mužským a středním rodem, na př.

m. πεπαιδευκώς vychovav (a maje vychováno), *n. πεπαιδευκός*.

Kmen obou tvarů jest *πεπαιδευκοτ-*. Feminina na *-κυῖα* (z **-κυσια*) se skloňují podle I. deklinace.

πεπαιδευκώς	*πεπαιδευκυῖα*	*πεπαιδευκός*
πεπαιδευκότ-ος	*πεπαιδευκυί-ας*	*πεπαιδευκότ-ος*
πεπαιδευκότ-ι	*πεπαιδευκυί-ᾳ*	*πεπαιδευκότ-ι*
πεπαιδευκότ-α	*πεπαιδευκυῖ-αν*	*πεπαιδευκός*
πεπαιδευκότ-ες	*πεπαιδευκυῖ-αι*	*πεπαιδευκότ-α*
πεπαιδευκότ-ων	*πεπαιδευκυι-ῶν*	*πεπαιδευκότ-ων*
πεπαιδευκόσι(ν)	*πεπαιδευκυί-αις*	*πεπαιδευκόσι*
πεπαιδευκότ-ᾶς	*πεπαιδευκυί-ᾱς*	*πεπαιδευκότ-α*

3. Kmeny na *-ντ*.

§ 96 Vzory:

ὁ γίγᾱς obr, km. *γιγαντ-*, *ὁ γέρων* stařec, km. *γεροντ-*,
part. *παιδευθείς, -εῖσα, -έν* byv vychován, km. mask. a neut. *παιδευθεντ-*.

γίγᾱς	*γέρων*	*παιδευθείς*	*παιδευθεῖσα*	*παιδευθέν*
γίγαντ-ος	*γέροντ-ος*	*παιδευθέντ-ος*	*παιδευθείσ-ης*	*παιδευθέντ-ος*
γίγαντ-ι	*γέροντ-ι*	*παιδευθέντ-ι*	*παιδευθείσ-ῃ*	*παιδευθέντ-ι*
γίγαντ-α	*γέροντ-α*	*παιδευθέντ-α*	*παιδευθεῖσ-αν*	*παιδευθέν*
γίγᾰν	***γέρον***	= nom.	= nom.	= nom.
γίγαντ-ε	*γέροντ-ε*	*παιδευθέντ-ε*	*παιδευθείσ-ᾱ*	*παιδευθέντ-ε*
γιγάντ-οιν	*γερόντ-οιν*	*παιδευθέντ-οιν*	*παιδευθείσ-αιν*	*παιδευθέντ-οιν*
γίγαντ-ες	*γέροντ-ες*	*παιδευθέντ-ες*	*παιδευθεῖσ-αι*	*παιδευθέντ-α*
γιγάντ-ων	*γερόντ-ων*	*παιδευθέντ-ων*	*παιδευθεισ-ῶν*	*παιδευθέντ-ων*
γίγᾱσι(ν)	*γέρουσι(ν)*	*παιδευθεῖσι(ν)*	*παιδευθείσ-αις*	*παιδευθεῖσι(ν)*
γίγαντ-ᾶς	*γέροντ-ᾶς*	*παιδευθέντ-ᾶς*	*παιδευθείσ-ᾱς*	*παιδευθέντ-α*

Kmeny, zakončené v *-ντ*, liší se od předešlých ve dvou věcech: **§ 97**

1. Vokativ sg. u *substantiv* se rovná kmeni s odsutým *τ*, na př.:
γέρων, km. *γεροντ-*, vok. *γέρον*; *Αἴᾶς*, km. *Αἰαντ-*, vok. *Αἶαν*.

2. V dativě pl. se vysouvá *ντ*, ale za to se dlouží předcházející

ᾰ v *ᾱ*: *γίγᾱσι* (z *γιγα[ντ]-σι*),
ε v *ει*: *παιδευθεῖσι* (z *παιδευθε[ντ]-σι*),
ο v *ου*: *γέρουσι* (z *γερο[ντ]-σι*),
ῠ v *ῡ*: *δεικνῦσι* (z *δεικνυ[ντ]-σι*).

Pozn. U subst. *ὀδούς* zub (z **ὀδοντ-ς*) je náhradní dloužení též v nom. sing. — Některá substantiva sem patřící mají nom. sg. nesigmatický, jako *γέρων*.

Adjektiva sem náležející jsou: **§ 98**

1. *πᾶς, πᾶσα, πᾶν* všechen (km. *παντ-*) a jeho složeniny
ἅπας, ἅπασα, ἅπαν a *σύμπας, σύμπασα, σύμπαν* veškeren;

2. *ἑκών, ἑκοῦσα, ἑκόν* rád (km. *ἑκοντ-*) a
ἄκων, ἄκουσα, ἄκον nerad (km. *ἄκοντ-*);

3. *χαρίεις, χαρίεσσα, χαρίεν* libý (km. *χαριεντ-*) a podobná.

πᾶς	*πᾶσα*	*πᾶν*	*χαρίεις*	*χαρίεσσα*[1])	*χαρίεν*
παντ-ός	*πάσης*	*παντ-ός*	*χαρίεντ-ος*	*χαριέσσης*	*χαρίεντ-ος*
παντ-ί	*πάσῃ*	*παντ-ί*	*χαρίεντ-ι*	*χαριέσσῃ*	*χαρίεντ-ι*
πάντ-α	*πᾶσαν*	*πᾶν*	*χαρίεν-τα*	*χαρίεσσαν*	*χαρίεν*
			χαρίεντ-ε	*χαριέσσᾱ*	*χαρίεντ-ε*
			χαριέντ-οιν	*χαριέσσαιν*	*χαριέντ-οιν*
πάντ-ες	*πᾶσαι*	*πάντ-α*	*χαρίεντ-ες*	*χαρίεσσαι*	*χαρίεντ-α*
πάντ-ων	*πασῶν*	*πάντ-ων*	*χαριέντ-ων*	*χαριεσσῶν*	*χαριέντ-ων*
πᾶσι(ν)	*πάσαις*	*πᾶσι(ν)*	***χαρίεσι(ν)***	*χαριέσσαις*	***χαρίεσι(ν)***[2])
πάντ-ας	*πάσας*	*πάντ-α*	*χαρίεντ-ας*	*χαριέσσας*	*χαρίεντ-α*

Participia praes., fut. a aoristu aktivního i passivního se skloňují **§ 99**
v rodě mužském a středním podle kmenů na *-ντ*, na př. *m. παιδεύων*, *n. παιδεῦον*. Rod ženský je podle I. deklinace, na př. *παιδεύουσα*. Vokativ jest vždy roven nominativu, na př. *ὦ παιδεύων*, *ὦ παιδεύσων*, *ὦ παιδεύσας*.

[1]) z **χαριϝετ-ja* (**τj* > *σσ*, v. § 50, 1). — [2]) místo **χαριασι* (z **χαριϝῃτσι*), *ε* místo *α* podle ostatních pádů (srv. § 102, 5).

§ 100 Proti pravidlu § 89 podržují přízvuk na kmenové slabice:

1. **jednoslabičná participia** ve všech pádech, na př. *ὤν* jsa, *ὄντος, ὄντι, ὄντα . . .*, *θείς* položiv, *θέντος, θέντι* atd.;

2. ***πᾶς*** (*πᾶν*) ‚každý' v genitivě a dativě pl.: *πάντων, πᾶσι(ν)*;

3. ***παῖς*** *ὁ* (*ἡ*) hoch (dívka), *τὸ* ***οὖς*** ucho v g. pl.: *παίδων, ὤτων.*

II. Kmeny nosové na -ν.

§ 101 Vzory:

ὁ ποιμήν pastýř, km. *ποιμεν-*, *ὁ ῾Ελλην* Hellen, km. *῾Ελλην-*,
ὁ γείτων soused, km. *γειτον-*, *ὁ λειμών* louka, km. *λειμων-*,
εὐδαίμων blažený, km. *εὐδαιμον-*.

				m., f.	*n.*
ὁ ποιμήν	*ὁ γείτων*	*ὁ ῾Ελλην*	*ὁ λειμών*	*εὐδαίμων*	*εὔδαιμον*
ποιμέν-ος	*γείτον-ος*	*῾Ελλην-ος*	*λειμῶν-ος*	*εὐδαίμον-ος*	
ποιμέν-ι	*γείτον-ι*	*῾Ελλην-ι*	*λειμῶν-ι*	*εὐδαίμον-ι*	
ποιμέν-α	*γείτον-α*	*῾Ελλην-α*	*λειμῶν-α*	*εὐδαίμον-α*	*εὔδαιμον*
= nom.	***γεῖτον***	*῾Ελλην*	= nom.	***εὔδαιμον***	*εὔδαιμον*
ποιμέν-ε	*γείτον-ε*	*῾Ελλην-ε*	*λειμῶν-ε*	*εὐδαίμον-ε*	
ποιμέν-οιν	*γειτόν-οιν*	*῾Ελλήν-οιν*	*λειμών-οιν*	*εὐδαιμόν-οιν*	
ποιμέν-ες	*γείτον-ες*	*῾Ελλην-ες*	*λειμῶν-ες*	*εὐδαίμον-ες*	*εὐδαίμον-α*
ποιμέν-ων	*γειτόν-ων*	*῾Ελλήν-ων*	*λειμών-ων*	*εὐδαιμόν-ων*	
*ποιμέ**σι**(ν)*	*γείτο**σι**(ν)*	*῾Ελλη**σι**(ν)*	*λειμῶ**σι**(ν)*	*εὐδαίμο**σι**(ν)*	
ποιμέν-ας	*γείτον-ας*	*῾Ελλην-ας*	*λειμῶν-ας*	*εὐδαίμον-ας*	*εὐδαίμον-α*

§ 102 ***1.*** Nominativ sg. jest nesigmatický, ale jest vyznačen **dlouhým** stupněm.

2. Vokativ sg. = nominativu u oxyton: *ὦ ποιμήν*; jinde
= pouhému kmeni, často se zvráceným přízvukem, j.
ὦ ᾽Αγάμεμνον, ὦ ῞Απολλον, εὔδαιμον
od *᾽Αγαμέμνων, ᾽Απόλλων, εὐδαίμων.*

3. V ostatních pádech *a*) jest **plný** stupeň ***-ε ν-***, ***-ο ν-*** (vzory: *ποιμήν, -ένος, -ένι* — *γείτων, -ονος, -ονι*); anebo
b) jest proveden celým skloněním **dlouhý** stupeň nominativu ***-η ν-***, ***-ω ν-*** (vzory: *῾Ελλην, -ηνος, -ηνι* — *λειμών, -ῶνος, -ῶνι*).

4. Akusativ sg. od *᾽Απόλλων* jest *᾽Απόλλωνα* i *᾽Απόλλω*.

5. Dativ pl. měl původně **slabý** stupeň *n > α (§ 23): tedy *ποιμn̥σι > *ποιμάσι, *γειτnσι > *γείτασι. Ale podle druhých pádů, jež měly ε (ο) právem, vytvořeny dativy ποιμέσι, γείτοσι.

6. Ὁ (ἡ) κύων ‚pes' uchovává ve sklonění tři stupně svého kmene: dlouhý κυων — plný κυον — slabý κυν-:
sg. κύων, κυνός, κυνί, κύνα, κύον,
pl. κύνες, κυνῶν, κυσί(ν), κύνας, κύνες.

1. Adjektiva *trojvýchodná* sem patřící jsou řídká, na př. § 103
μέλᾱς, μέλαινα, μέλᾰν černý (z *μελαν-ς, *μελαν-ja, *μελαν),
g. μέλᾰνος, μελαίνης, μέλᾰνος, d. pl. μέλᾰσι(ν), μελαίναις, μέλᾰσι(ν);
τέρην, τέρεινα, τέρεν útlý, g. τέρενος, τερείνης, τέρενος.

2. Adjektiva *dvojvýchodná*, dosti hojná, se končí § 104
a) obyč. na **-ων, -ον:** σώφρων, σῶφρον rozumný a j.,
b) jednou na **-ην, -εν:** ἄρρην, ἄρρεν, g. ἄρρενος mužský.

Komparativy na **-ίων, -ῑον** mají místo pravidelných tvarů na -ίονα, -ίονες, -ίονας kratší tvary na -ίω (z *-ίοσα), -ίους (z *-ίοσες), jež patří sykavým kmenům (v. § 110*b*). § 105

Vzor:

βελτίων lepší, km. βελτῑον- a βελτῑοσ-.

	Singulár		*Plurál*	
n.	βελτίων	βέλτῑον	(βελτίον-ες) **βελτίους**	(βελτίον-α) **βελτίω**
g.	βελτίον-ος		βελτῑόν-ων	
d.	βελτίον-ι		βελτίοσι(ν)	
a.	(βελτίον-α) **βελτίω**	βέλτῑον	(βελτίον-ας) **βελτίους**	(βελτίον-α) **βελτίω**
v.	βέλτῑον		= nom.	

1. Nominativu pl. *βελτῑοσες > βελτίους = *meliōsēs > meliōrēs se užívá i jako akusativu pl. (místo *βελτῑοσας > βελτίως). § 106

2. Vedle přípon -ίων, -ῑον byly ještě přípony -jων, -jον. Jejich *j* s předchozí souhláskou se změnilo tak, že

κ (χ) + *j* = ττ (σσ): *ἡκ-jων > ἥττων slabší, menší,
γ + *j* = ζ: *μεγ-jων > μέζων (ion.), μείζων (att.) větší,
τ + *j* = ττ (σσ): *κρετ-jων > κρέσσων (ion.), κρείττων (att.) mocnější.

III. Kmeny plynné na -λ, -ρ.

§ 107 Vzory:

ὁ ἅλς sůl, km. ἁλ-, ὁ θήρ zvěř (divá), km. θηρ-,
ὁ ῥήτωρ řečník, km. ῥητορ-, ὁ σωτήρ ochránce, km. σωτηρ-.

ὁ ἅλ-ς	ὁ θήρ	ὁ ῥήτωρ	ὁ σωτήρ
ἁλ-ός †	θηρ-ός †	ῥήτορ-ος	σωτῆρ-ος
ἁλ-ί †	θηρ-ί †	ῥήτορ-ι	σωτῆρ-ι
ἅλ-α	θῆρ-α	ῥήτορ-α	σωτῆρ-α
= nom.	= nom.	**ῥ ῆ τ ο ρ**	σῶτερ
τὼ ἅλ-ε	τὼ θῆρ-ε	τὼ ῥήτορ-ε	τὼ σωτῆρ-ε
ἁλ-οῖν †	θηρ-οῖν †	ῥητόρ-οιν	σωτήρ-οιν
οἱ ἅλ-ες	οἱ θῆρ-ες	οἱ ῥήτορ-ες	οἱ σωτῆρ-ες
ἁλ-ῶν †	θηρ-ῶν †	ῥητόρ-ων	σωτήρ-ων
ἁλ-σί(ν) †	θηρ-σί(ν) †	ῥήτορ-σι(ν)	σωτῆρ-σι(ν)
ἅλ-ας	θῆρ-ας	ῥήτορ-ας	σωτῆρ-ας

§ 108 **1.** Slovo ἅλς jest v řečtině jediné, jež má kmen na **-λ.**

2. Kmeny na **-ρ** mají

a) nominativ nesigmatický v stupni **dlouhém**;

b) ostatní pády buď v stupni **plném** (vzor ῥήτωρ, -ορος), nebo — podle nominativu — v stupni **dlouhém** (vzor σωτήρ, -ῆρος).

3. Slovo μάρτυς (z *μαρτυρς) ‚svědek', g. μάρτυρος, dat. pl. μάρτυσι(ν).

4. Slovo ἦρ ‚jaro' se neřídí přízvukovým pravidlem v § 89, poněvadž vzniklo stažením z ἔαρ. Tedy g. ἦρος, d. ἦρι.

5. Několik jmen na -ρ tvoří pády od kmenů tří stupňů: plného πατερ-, dlouhého πατηρ a slabého πατρ-. Jsou to:

ὁ πατήρ otec, πατρός, πατρί, πατέρα, πάτερ,
πατέρες, πατέρων, πατρᾶσι(ν), πατέρας, πατέρες;
ἡ μήτηρ matka, μητρός, μητρί, μητέρα, μῆτερ,
μητέρες, μητέρων, μητρᾶσι(ν), μητέρας, μητέρες;
Δημήτηρ,[1]) Δήμητρος, Δήμητρι, Δήμητρα, Δήμητερ;
ἡ θυγάτηρ dcera, θυγατρός, θυγατρί, θυγατέρα, θύγατερ,
θυγατέρες, θυγατέρων, θυγατρᾶσι(ν), θυγατέρας, θυγατέρες;

[1]) Snad Δη = γῆ země; tedy Δημήτηρ = země matka, bohyně úrody zemské.

ἡ γαστήρ břicho, γαστρός, γαστρί, γαστέρα, γαστρᾰ́σι(ν);
ὁ ἀνήρ muž, ἀνδρός, ἀνδρί, ἄνδρα, ἄνερ,
ἄνδρες, ἀνδρῶν, ἀνδρᾰ́σι(ν), ἄνδρας, ἄνδρες;
ἡ χείρ ruka, χειρός, d.pl. χερσί(ν).

Pozn. 1. V tvarech slova *ἀνήρ* se slabým stupněm **ἀνρ-* (z **n̥ρ*) se vsunuje pro lepší výslovnost mezi *ν* a *ρ* hláska *δ*: tedy **ἀνρ-* › *ἀνδρ-* (v. § 46, 1).

Pozn. 2. Vokativ sg. má přízvuk na první slabice.

Pozn. 3. Dativy pl. *πατρᾰ́σι(ν)*, *ἀνδρᾰ́σι(ν)* z *πατ̥σι(ν)*, *ἀνδ̥σι(ν)*, v. § 23.

IV. Kmeny sykavé na -σ.

1. Vzory substantiv středních: § 109

τὸ γένος rod, km. *γενεσ-*, *τὸ κρέας* maso, km. *κρεασ-*.

τὸ γένος	*τὸ κρέας*
γένους (z **γενε[σ]ος*)	*κρέως* (z **κρεα[σ]ος*)
γένει (z **γενε[σ]ι*)	*κρέᾳ* (z **κρεα[σ]ι*)
γένος	*κρέας*
γένει (z **γενε[σ]ε*)	*κρέᾱ* (z **κρεα[σ]ε*)
γενοῖν (z **γενε[σ]οιν*)	*κρεῷν* (z **κρεα[σ]οιν*)
γένη (z **γενε[σ]α*)	*κρέᾱ* (z **κρεα[σ]α*)
γενῶν (z **γενε[σ]ων*)	*κρεῶν* (z **κρεα[σ]ων*)
γένεσι(ν)	*κρέᾰσι(ν)*
γένη	*κρέᾱ*

1. Kmenové *-ς* § 110

a) trvá na konci slova: *τὸ γένος* rod, *ἡ αἰδώς* stud;

b) mizí uprostřed slova: v dat. pl. před příponou *-σι(ν)* a mezi samohláskami, které se potom stahují podle § 30, na př.:

pl. dat. **γενεσ-σι(ν)* › *γένεσι(ν)*; nom. **γενεσ-α* › **γενεα* › *γένη*;
sg. g. **αἰδοσ-ος* › **αἰδοος* › *αἰδοῦς*, d. *αἰδοῖ*, ak. *αἰδῶ* (z **αἰδοσ-α*).

2. *Τὸ κέρας* ‚roh' tvoří tvary od kmene *κερασ-* nebo *κερᾰτ-*:

sg. n. (*ak.*) *κέρας*, *pl. n.* (*ak.*) *κέρᾱ*, *κέρᾱτα*,
g. κέρως, *κέρᾱτος*, *g. κερῶν*, *κερᾰ́των*,
d. κέρᾳ, *κέρᾱτι*, *d. κέρᾰσι(ν)*, *κέρᾱσι(ν)*.

§ 111 *2. Vzory substantiv mužských a adjektiv:*

Δημοσθένης, km. *Δημοσθενεσ-*, *εὐγενής, εὐγενές* urozený, km. *εὐγενεσ-*.

m.	*m., f.*	*n.*	*m., f.*	*n.*
Δημοσθένης	*εὐγενής*	*εὐγενές*	*εὐγενεῖς*	*εὐγενῆ*
Δημοσθένους	*εὐγενοῦς*		*εὐγενῶν*	
Δημοσθένει	*εὐγενεῖ*		*εὐγενέσι(ν)*	
Δημοσθένη	*εὐγενῆ*	*εὐγενές*	*εὐγενεῖς*	*εὐγενῆ*
Δημόσθενες	*εὐγενές*	*εὐγενές*	*εὐγενεῖς*	*εὐγενῆ*

§ 112 ***1.*** U substantiv i adjektiv mužského rodu a u adjektiv ženského rodu jest nominativ sg. zastoupen kmenem ve stupni **dlouhém,** vokativ sg. kmenem ve stupni **plném.** Koncové *-ς* v nom. sg. není příponou, nýbrž náleží kmeni.

2. Vlastní jména na *-ης* mají v akusativu vedle pravidelného tvaru na *-η* též tvar na *-ην*, přecházejíce tak do I. deklinace; ve vokativu zvracejí přízvuk co nejdále od konce, na př.:

Δημοσθένης, ak. *Δημοσθένη* i *Δημοσθένην*, vok. *ὦ Δημόσθενες*,
Διογένης, *Διογένη* i *Διογένην*, *ὦ Διόγενες*,
Σωκράτης, „ *Σωκράτη* i *Σωκράτην*, *ὦ Σώκρατες*.

Pozn. *Ἄρης*, g. *Ἄρεως* (podle kmenů na *-ευ*), d. *Ἄρει*, ak. *Ἄρη* i *Ἄρην*, v. *Ἄρες*.

3. Vlastní jména na *-κλῆς* (z *-κλέης*) stahují v nominativě, dativě a vokativě též přední *ε* s koncovkou. Skloňují se tedy:

n. Περικλῆς (z *-κλέης*), *d. Περικλεῖ* (z *-κλέει*),
g. Περικλέους (z *-κλέεος*), *a. Περικλέᾱ* (z *-κλέεα*),
v. Περίκλεις (z *-κλεες*).

§ 113 ***1.*** **Adjektiva** paroxytona v *-ης, -ες* jsou v nominativě sg. středního rodu a ve vokativě sg. všech rodů proparoxytona, v genitivě pl. paroxytona (ač *-ων* je tu staženo z **-έσων*), na př.:

εὐήθης pošetilý, neutr. a vok. sg. *εὔηθες*, gen. pl. *εὐήθων*,
συνήθης obvyklý, *σύνηθες*, *συνήθων*,
αὐτάρκης soběstačný, *αὔταρκες*, *αὐτάρκων*.

Zpodstatnělé *τριήρης* (t. *ναῦς* trojřadová loď) má vok. *τριῆρες*, gen. pl. *τριήρων*.

Pozn. 1. Též *ἀληθές* (od *ἀληθής* pravdivý) zvrací přízvuk, má-li význam ironický: *ἄληθες;* opravdu?

Pozn. 2. Adjektiva na *-ήρης* a *-ώδης* jsou v neutru properispómena, na př.: *ποδήρης, ποδῆρες* k nohám sahající, *εὐώδης, εὐῶδες* libovonný.

2. Adjektiva, mající před *-ης* samohlásku, stahují *-εα* v **-ᾶ** (ne v *-ῆ*): *εὐκλεής* slavný: *εὐκλεᾶ*, *ὑγιής* zdravý: *ὑγιᾶ*, *εὐφυής* urostlý: *εὐφυᾶ*.

B. Kmeny samohláskové.

I. Kmeny v -ι a -υ.

Vzory: § 114

ἡ πόλις město, km. *πολι-*, *ὁ ἰχθύς* ryba, km. *ἰχθῡ-*,
γλυκύς, γλυκεῖα, γλυκύ sladký, km. *γλυκυ-*.

ἡ πόλῐς	*ὁ ἰχθύς*	*γλυκύς*	*γλυκεῖα*	*γλυκύ*
πόλε-ως†	*ἰχθύ-ος*	*γλυκέ-ος*	*γλυκείας*	*γλυκέ-ος*
πόλει	*ἰχθύ-ϊ*	*γλυκεῖ*	*γλυκείᾳ*	*γλυκεῖ*
πόλι-ν	*ἰχθύ-ν*	*γλυκύ-ν*	*γλυκεῖαν*	*γλυκύ*
πόλῐ	*ἰχθύ*	*γλυκύ*	*γλυκεῖα*	*γλυκύ*
πόλει	*ἰχθύ-ε, ἰχθῦ*	*γλυκεῖ*	*γλυκείᾱ*	*γλυκεῖ*
πολέ-οιν	*ἰχθύ-οιν*	*γλυκέ-οιν*	*γλυκείαιν*	*γλυκέ-οιν*
πόλεις	*ἰχθύ-ες*	*γλυκεῖς*	*γλυκεῖαι*	*γλυκέ-α*
πόλε-ων†	*ἰχθύ-ων*	*γλυκέ-ων*	*γλυκειῶν*	*γλυκέ-ων*
πόλε-σι(ν)	*ἰχθύ-σι(ν)*	*γλυκέ-σι(ν)*	*γλυκείαις*	*γλυκέ-σι(ν)*
πόλεις	*ἰχθῦς*	*γλυκεῖς*	*γλυκείας*	*γλυκέ-α*

1. Subst. *πόλις* tvoří pády od kmenů tří stupňů: § 115
a) **slabého** *πολι-*, *b*) **dlouhého** *πολῃ̄j-*, *c*) **plného** *πολεj-*.

a) Kmen ***πολι-*** jest v nom., ak., vok. sg.: *πόλι-ς, πόλι-ν, πόλι*.

b) Kmen ***πολῃ̄j-*** jest v gen. sg.: **πολῃ̄j-ος* > **πολῆος* > *πόλεως* výměnou délky. Proto se *-ως* pokládá pro přízvuk za krátké a přízvuk trvá na místě původním; podle gen. sg. má přízvuk i gen. pl. *πόλεων*.

c) Kmen ***πολεj-*** jest v dat. sg. a nom. (ak.) pl.: **πολεj-ι* > **πολεῖ* > *πόλει*, **πολεj-ες* > **πολεες* > *πόλεις*. Dativ pl. *πόλεσι* (místo **πόλισι*) má *ε* podle *πόλεις, πόλεων*.

2. Substantiva na *-υς* mají *-ῡ* v nom., akus. a vok. sg.; všude jinde mají *-ῠ*. Akus. pl. na *-ῡς* vznikl z **-ῦνς* náhradním dloužením: **ἰχθῦνς* > *ἰχθῦς*.

3. Tři substantiva na *-υ-*: *ὁ πῆχυς* ‚loket', *ὁ πέλεκυς* ‚sekera', *τὸ ἄστυ* ‚město' se skloňují podle *πόλις*:

πῆχυς	*πήχεις*	*ἄστυ*	*ἄστη*
πήχεως	*πήχεων*	*ἄστεως*	*ἄστεων* (i *ἀστέων*!)
πήχει	*πήχεσι(ν)*	*ἄστει*	*ἄστεσι(ν)*
πῆχυν	*πήχεις*	*ἄστυ*	*ἄστη*
πῆχυ	*πήχεις*	*ἄστυ*	*ἄστη*

Tvar *ἄστη* z *ἄστεα* jako *γένη* z **γενε(σ)α*.

§ 116 ***1.*** **Adjektiva** *trojvýchodná* v *-ύς, -εῖα* (z **-εϝja*), *-ύ* mají kmen

a) na ***-υ*** před souhláskami (v 1., 4., 5. sg. mask. a neuter),

b) na ***-ευ*** > ***-εϝ*** > ***-ε*** před samohláskami (v ostatních pádech).

Jsou oxytona: *βαθύς* hluboký, *ἡδύς* libý, *ὠκύς* rychlý a j., mimo *ἥμισυς, ἡμίσεια, ἥμισυ* poloviční, *θῆλυς, θήλεια, θῆλυ* ženský.

Pozn. Při skloňování se koncovky *-έος, -έα, -έων* nestahovaly — bránilo tomu *ϝ*, které původně stálo za *ε*. Tedy:

**γλυκευ-ος* > **γλυκεϝ-ος* > *γλυκέος*, **γλυκευ-α* > **γλυκεϝ-α* > *γλυκέα*.

Když později *ϝ* vymizelo, řeč již nestahovala nestejných samohlásek.

2. Adjektiva *dvojvýchodná* v *-ύς, -ύ*, složená s *-πηχυς*, stahují v plur. neuter *-εα* v *-η* (jako *ἄστυ*):

διπήχη dvouloketní, *τριπήχη* trojloketní.

II. Kmeny v -ευ, -αυ, -ου.

§ 117 Vzor:

βασιλεύς král, km. *βασιλευ-*.

ὁ βασιλεύ-ς	*βασιλέ-ε*	*βασιλεῖς* (*-ῆς*)
βασιλέ-ως	*βασιλέ-οιν*	*βασιλέ-ων*
βασιλεῖ		*βασιλεῦ-σι(ν)*
βασιλέ-ᾱ		*βασιλέ-ᾱς* (*-εῖς*)
βασιλεῦ		= nom.

§ 118 ***1.*** Všecka jména na ***-εύς*** jsou mužská a v nom. sg. oxytona.

2. Kmenové ***ευ*** (původ. *ηυ* nebo *ηϝ*) se udrželo před souhláskou (*ς, σ*) a na konci slova; přešlo v *εϝ* > ***ε*** před samohláskou.

3. V gen. sg. **βασιληϝ-ος* > *βασιλῆος* a výměnou délky *βασιλέως*; v akus. sg. **βασιληϝ-ᾰ̆* > *βασιλῆᾰ̆* > *βασιλέᾱ* a stejně v ak. pl. *βασιλέᾱς* vedle *βασιλεῖς*.

4. V dativu sg. a nom. (vok.) pl. se tvary stahují; ale také v genit. a akus. sg. i pl., předchází-li před *-ευς* samohláska, na př.

Πειραιεύς, Πειραιῶς, Πειραιεῖ, Πειραιᾶ,
Δωριεύς Dór, gen. plur. *Δωριῶν*, ak. *Δωριᾶς*.

5. ***Ζεύς*** (z **Δjευς* § 50, 2, prajazyk. *djēus* = zářící, nebe, den) se skloňuje: *Ζεύς, Διός, Διί, Δία, Ζεῦ*:

kmen stupně plného **Διευ-* > **Δjευ-* > *Ζευ-* jest v nom. a vok.,
kmen stupně slabého **Διυ-* > **ΔιϝF-* > *Δι-* jest v ostatních pádech.
Ζεῦ πάτερ (vok.) = lat. *Iūpiter*; **διϝF-jος* > *δῖος dīvus* nebeský, jasný.

K řídkým kmenům na ***-αυ*** a ***-ου*** patří: § 119

1. ***ναῦς*** *nāvis*, loď: *νεώς, νηΐ, ναῦν,*
νῆες, νεῶν, ναυσί(ν), ναῦς.

Kmen **νᾱυ-* > *νᾰυ-* jest před souhláskou: *νᾰῦς, νᾰῦν, νᾰυσί(ν)*;
**νᾱϝF-* > **νηϝF-* > *νη-* před samohláskou: **νηϝF-ος* > *νηός* > *νεώς*
výměnou délky a s původním ostrým přízvukem. — Ak. pl. *ναῦς* podle ak. sg. *ναῦν*.

2. ***βοῦς*** *ὁ, ἡ* býk, kráva: *βοός, βοΐ, βοῦν, βοῦ,*
βόες, βοῶν, βουσί(ν), βοῦς, βόες.

Kmen *βου-* jest před souhláskou, na př. *βοῦ-ς, βοῦ-ν*;
**βοϝF-* jest před samohláskou, na př. *βοϝF-ός, βόϝF-ες*.
Později *F* vymizelo, ale tvary se již nestáhly. — Ak. pl. *βοῦς* podle ak. sg. *βοῦν*.

III. Kmeny v -ω a -οι.

Vzory: § 120

ὁ ἥρως rek, km. *ἥρω-*, *ἡ πειθώ* přemluva, km. *πειθοι-*.

ὁ ἥρω-ς	*ἥρω-ες*	*πειθώ*
ἥρω-ος	*ἡρώ-ων*	*πειθοῦς*
ἥρω-ι	*ἥρω-σι(ν)*	*πειθοῖ*
ἥρω-α	*ἥρω-ας*	*πειθώ* †
= nom.	= nom.	*πειθοῖ*

1. Ke jménům na ***-ω*** patří nečetná jména mužská i ženská, j. *ὁ δμώς* otrok, § 121 *ὁ πάτρως patruus* strýc, *ὁ Τρώς* (g. pl. *Τρώων*) Trojan, *ἡ ἄλως* mlat.

2. Ke jménům na **-οι** patří dosti četná jména ženská, většinou vlastní, j. *Ἀργώ* (loď), *Γοργώ*, *Δηώ* = *Δημήτηρ*, *ἠχώ* ozvěna, *Καλυψώ*, *Λητώ*, někdy (za zesílením lichotnosti) se zdvojenou souhláskou: *Ἀγαθθώ*, *Γελλώ*, *Ναννώ*, *Σαππηώ* › *Σαπφώ*. Jsou v nominativě oxytona a užívá se jich jen v sg.

Pozn. Kmenové *-οι* se zachovalo jen ve vokativu. Všude jinde *ι* zaniklo: v nom. *πειθώ* (z **πειθωι*, *-οι* bylo tu zdlouženo v *-ωι*), gen. **πειθοι-ος* › **πειθοj-ος* › **πειθο-ος* › *πειθοῦς* atd. Ak. *πειθώ* (z **πειθοι-α* › **πειθό-α*) má ostrý přízvuk podle nominativu.

O zvláštnostech ve skloňování.

A. Nesklonná.

§ 122 Nesklonná (*indēclīnābilia*) jsou jména, která podržují vždy týž tvar, j.: *θέμις* (zvl. ve spojení s *ἐστὶ*) *fās est*, *τὸ χρεών* povinnost, sudba, *ὄφελος* (neutr.) prospěch. Rovněž jména písmen, číslovky od 5—100 a infinitivy jsou nesklonné.

B. Schodná.

§ 123 **Schodná** (*dēfectīva*) jsou jména, která nevytvořují všech čísel nebo všech pádů. Chybějící tvary se nahrazují jmény jiného kmene.

§ 124 Schodná **číslem** (*dēfectīva numerō*) jsou řídká:

1. *singulāria tantum*, na př.: *ἡ γῆ* země, *ὁ ἀήρ* vzduch, jména hromadná, látková, odtažitá a vlastní;
2. *plūrālia tantum*, na př.: *αἱ κριθαί* ječmen, *οἱ πυροί* pšenice, jména svátků jako: *τὰ Διονύσια*, *τὰ Ὀλύμπια* (t. *ἱερά*), jména měst jako: *Ἀθῆναι*, *Δελφοί* a j.

§ 125 Schodná **pády** (*dēfectīva cāsibus*) jsou na př.:

1. *ὄναρ τό*, sen, má jen nom. a ak. sg. Ostatní pády se nahrazují buď od subst. *ὁ ὄνειρος* nebo tvary od kmene *ὀνειρατ-*, tedy:
sg. ὄναρ, ὀνείρατος, ὀνείρατι, ὄναρ,
pl. ὀνείρατα, ὀνειράτων, ὀνείρασι(ν), ὀνείρατα.

2. *πρεσβευτής ὁ*, posel (*lēgātus*), si vypůjčuje množné tvary od *πρέσβυς*:
sg. πρεσβεύτης, πρεσβευτοῦ, πρεσβευτῇ, πρεσβευτήν, πρεσβευτᾰ́,
pl. πρέσβεις, πρέσβεων, πρέσβεσι(ν), πρέσβεις (podle *πόλις* § 114).

Pozn. Množné tvary *πρεσβευταί, -ῶν, -αῖς, -άς* se vyskýtají na attických nápisech až později.

3. *πρέσβυς ὁ*, stařec, *πρεσβῦτου, πρεσβῦτῃ, πρέσβυν, πρέσβυ*.

Pozn. Ὁ πρέσβυς sg. = stařec, *οἱ πρέσβεις plur.* = poslové.

C. Různosklonná.

Různosklonná (*heteroclita*)[1]) jsou jména, jež se skloňují v celém čísle neb aspoň v některých pádech podle různých deklinací. § 126

Substantiva různosklonná byla zčásti uvedena již u deklinací. Jiná jsou: § 127

1. *υἱός ὁ*, syn, se může skloňovati cele podle II. deklinace, ale obyčejně se skloňuje podle II. a III. takto:

sg.	*υἱός*	*υἱέος*,	*υἱεῖ*,	*υἱόν*,	*υἱέ*,	*du.* *υἱέε*,
pl.	*υἱεῖς*,	*υἱέων*,	*υἱέσι(ν)*,	*υἱεῖς*,		*υἱέοιν*.

Všecky tvary mohou býti bez *ι*: *ὑός* (z *υἱός* > *ὑjος*), *ὑέος*, *ὑεῖ*, *ὑεῖς* atd.

2. *δάκρυον* *τό*, slza, dat. pl. *δάκρυσι(ν)* od *τὸ δάκρυ*.

3. *δένδρον* *τό*, strom, dat. pl. obyč. *δένδρεσι(ν)*, zřídka *δένδροις*.

4. *ἕως* (z *ἠώς*) *ἡ*, zora, g. *ἕω*, d. *ἕῳ*, ak. *ἕω* i *ἕων* (*η* > *ε* před *ω*).

5. *Μίνως* *ὁ*, g. *Μίνω* i *Μίνωος*, d. *Μίνῳ*, ak. *Μίνων*, *Μίνωα*, *Μίνω*.

6. *Οἰδίπους* *ὁ*, g. *Οἰδίποδος*, *-πόδα*, *-που*, d. *Οἰδίποδι*, *-πῳ*, ak. *Οἰδίποδα*, *-πόδᾱν*, *-πουν*, v. *Οἰδίπου*, *-ους*.

7. *Ποσειδῶν* *ὁ*, ak. *Ποσειδῶνα* i *Ποσειδῶ* (srv. *βελτίω* § 105), v. *ὦ Πόσειδον*.

8. *πῦρ* *τό*, oheň, g. *πυρός*, pl. podle II. dekl.: *τὰ πυρά*, *-ῶν*, *-οῖς* strážné ohně.

9. *σκότος* *ὁ*, tma, nebo *τὸ σκότος*, *τοῦ σκότους* atd.

Adjektiva různosklonná ***μέγας*** „veliký“ a ***πολύς*** „mnohý“ tvoří nom. a akus. sg. mask. a neuter od kmenů *μεγα-*, *πολυ-* (III. dekl.), ostatní pády od kmenů *μεγαλο/ᾱ-*, *πολλο/ᾰ-* (II. a I. dekl.): § 128

μέγας	*μεγάλη*	***μέγα***	***πολύς***	*πολλή*	***πολύ***
μεγάλου	*μεγάλης*	*μεγάλου*	*πολλοῦ*	*πολλῆς*	*πολλοῦ*
μεγάλῳ	*μεγάλῃ*	*μεγάλῳ*	*πολλῷ*	*πολλῇ*	*πολλῷ*
μέγαν	*μεγάλην*	***μέγα***	***πολύν***	*πολλήν*	***πολύ***
μεγάλοι	*μεγάλαι*	*μεγάλα*	*πολλοί*	*πολλαί*	*πολλά*
μεγάλων	*μεγάλων*	*μεγάλων*	*πολλῶν*	*πολλῶν*	*πολλῶν*
μεγάλοις	*μεγάλαις*	*μεγάλοις*	*πολλοῖς*	*πολλαῖς*	*πολλοῖς*
μεγάλους	*μεγάλας*	*μεγάλα*	*πολλούς*	*πολλάς*	*πολλά*

Adj. *σῶς*, *σῷν* (ze **σωος*, **σωον*) „zdravý“ má jen tyto tvary:

sg. nom. m. f. σῶς, n. σῶν, *pl. nom. m. f. σῷ, n. σᾶ,*
ak. m. f. σῶν, n. σῶν, *ak. m. f. σῶς, n. σᾶ.*

Tvar *σᾶ* jest místo *σῶ* (ze **σωᾰ*), aby byl zachován ráz neutra pl. na *-α*. Ostatní pády se nahrazují od *σῶος*, *σώᾱ*, *σῶον*.

[1]) *ἕτερος* druhý, různý + *κλίνω* skloňuji.

D. Různorodá.

§ 129 **Různorodá** (*heterogenea*)[1]) jsou jména, jež přecházejí v plurálu do jiného rodu téhož sklonění. Jsou to:

ὁ δεσμός pouto,	*pl. οἱ δεσμοί* i *τὰ δεσμά*,
ὁ σῖτος obilí,	*pl. τὰ σῖτα*,
τὸ στάδιον stadion,	*pl. τὰ στάδια* i *οἱ στάδιοι* (t. *δρόμοι*),[2])
ὁ σταθμός stáj,	*pl. οἱ σταθμοί* i *τὰ σταθμά*.

Adjektiva.

§ 130 O skloňování adjektiv byla řeč již při substantivech; proto se zde podává jen přehled adjektiv podle zakončení a výklad o jejich stupňování.

Přehled adjektiv podle zakončení.

Podle počtu koncovek rodových dělíme adjektiva v trojvýchodná, dvojvýchodná a jednovýchodná.

§ 131 #### *1. Trojvýchodná.*

Mají pro každý rod koncovku zvláštní; feminina se skloňují podle I. deklinace.

1. Kmeny na ***-ο, -α;*** v. § 75 a 80:

δίκαιος,	*δικαίᾱ*,	*δίκαιον*	spravedlivý,
καλός,	*καλή*,	*καλόν*	krásný,
ἀργυροῦς,	*ἀργυρᾶ*,	*ἀργυροῦν*	stříbrný,
ἁπλοῦς,	*ἁπλῆ*,	*ἁπλοῦν*	jednoduchý.

2. Kmeny na ***-ν;*** v. § 103:

μέλας,	*μέλαινα*,	*μέλαν*	černý.

3. Kmeny na ***-ντ;*** v. § 98:

πᾶς,	*πᾶσα*,	*πᾶν*	všechen,
χαρίεις,	*χαρίεσσα*,	*χαρίεν*	libý,
ἑκών,	*ἑκοῦσα*,	*ἑκόν*	rád.

4. Kmeny na ***-υ;*** v. § 114 a 116:

γλυκύς,	*γλυκεῖα*,	*γλυκύ*	sladký,
θῆλυς,	*θήλεια*,	*θῆλυ*	ženský.

[1]) *ἕτερος* různý + *γένος* rod. — [2]) běhy stadiové = ve stadiu, závodní.

2. Dvojvýchodná. § 132

Mají pro maskulinum a femininum koncovku společnou, pro neutrum zvláštní. Většinou jsou to adjektiva složená.

1. Kmeny na ***-ο;*** v. § 76, 78, 82:

ἄθεος,	*ἄθεον*	bezbožný,
εὔνους,	*εὔνουν*	přátelský,
ἵλεως,	*ἵλεων*	milostivý.

2. Kmeny na ***-τ*** a ***-δ;*** v. § 94, pozn.:

ἄχαρις,	*ἄχαρι*	nevděčný,
εὔελπις,	*εὔελπι*	nadějný.

3. Kmeny na ***-ν;*** v. § 101, 104:

εὐδαίμων,	*εὔδαιμον*	blažený,
ἄρρην,	*ἄρρεν*	mužský.

4. Kmeny na ***-σ;*** v. § 111 a 113:

εὐγενής,	*εὐγενές*	urozený.

3. Jednovýchodná. § 133

Mají jedinou koncovku, a to podle svého významu jen pro rod mužský a ženský:

φυγάς, -άδος vyhnaný, *πένης, -ητος* chudý (v. § 94),
μάκαρ; -ρος blažený (podle § 107).

Jen v mužském rodě jest adjektivum *ἐθελοντής, -οῦ* dobrovolný; jen v ženském rodě jsou adjektiva na *-ίς, -ίδος*, na př.

πατρίς, πατρίδος ⟨*γῆ*⟩ otcovská ⟨země⟩, otčina,
Ἑλληνίς, -ίδος ⟨*γυνή*⟩ řecká ⟨žena⟩, Řekyně.

O stupňování adjektiv. § 134

Stupňování adjektiv se označuje zvláštními tvary, jež slovou positiv, komparativ a superlativ. Komparativ a superlativ se tvoří dvojím způsobem.

A. První způsob stupňování. § 135

Ke kmeni se připínají koncovky

-τερος, -τέρᾱ, -τερον za *komparativ*,
-τατος, -τάτη, -τατον za *superlativ*.

Tento způsob jest nejobyčejnější. Bývá totiž:

1. při kmenech na ***o***, které se přitom dlouží v ***ω***, předchází-li slabika krátká:

ἄξιος	hodný,	*ἀξιώτερος,*	*ἀξιώτατος,*
νέος	nový,	*νεώτερος,*	*νεώτατος,*
σοφός	moudrý,	*σοφώτερος,*	*σοφώτατος,* ale
ἰσχῡρός	silný,	*ἰσχῡρότερος,*	*ἰσχῡρότατος,*
πικρός	trpký,	*πικρότερος,*	*πικρότατος,*
φαῦλος	špatný,	*φαυλότερος,*	*φαυλότατος;*

2. při kmenech na ***ν:***

μέλᾱς	černý,	*μελάντερος,*	*μελάντατος;*

3. při kmenech na ***σ:***

ἀληθής	pravdivý,	*ἀληθέστερος,*	*ἀληθέστατος,*
σαφής	zřejmý,	*σαφέστερος,*	*σαφέστατος;*

4. při kmexech na ***υ:***

βραχύς	krátký,	*βραχύτερος,*	*βραχύτατος,*
γλυκύς	sladký,	*γλυκύτερος,*	*γλυκύτατος.*

§ 136 **Odchylky** jsou při tom tyto:

1. Některá adjektiva vysouvají kmenovou koncovku ***o:***

γεραιός	starý,	*γεραίτερος,*	*γεραίτατος,*
παλαιός	starodávný,	*παλαίτερος,* (*παλαιότερος,*	*παλαίτατος* *παλαιότατος*),
σχολαῖος	liknavý,	*σχολαίτερος,*	*σχολαίτατος,*
φίλος	milý,	*φίλτερος,*	*φίλτατος.*

Pozn. 1. Tvar *παλαί-τερος* utvořen vlastně z příslovce *πάλαι* (dávno) + *-τερος*; podle něho stupňováno významem příbuzné *γεραιός* › *γεραίτερος* a j.

Pozn. 2. Podle komparativů výše uvedených se řídí, ač nemají *-αι* v kmeni:

ἥσυχος	pokojný,	*ἡσυχαίτερος* (ale též *-ώτερος*),	*ἡσυχαίτατος,*
πλησίος	blízký,	*πλησιαίτερος,*	*πλεσιαίτατος,*
πρώϊος	časný,	*πρωϊαίτερον* (přísl.) časněji.	

2. Některá adjektiva stupňují rozšířenými příponami *-έστερος, -έστατος*:

a) všechna na ***-ων, -ον,*** na př.:

εὐδαίμων	blažený,	*εὐδαιμονέστερος,*	*εὐδαιμονέστατος,*
σώφρων	rozumný,	*σωφρονέστερος,*	*σωφρονέστατος;*

b) složená na **-ους** (*-οος*):

ἁπλοῦς	jednoduchý,	*ἁπλούστερος* (z *ἁπλο-εσ-τερος*),	*ἁπλούστατος* (z *ἁπλο-εσ-τατος*),
εὔνους	přátelský,	*εὐνούστερος*,	*εὐνούστατος*;
c) *ἐρρωμένος*	silný,	*ἐρρωμενέστερος*,	*ἐρρωμενέστατος*.

3. Mimo to pamatujme:

πένης	chudý,	*πενέστερος*,	*πενέστατος*,
χαρίεις	libý,	*χαριέστερος*,	*χαριέστατος*.

Pozn. Přípony *-έστερος* a *-έστατος* přeneseny sem s komparativů (superlativů) sykavých kmenů, j. *ἀληθέσ-τερος*, *ἀληθέσ-τατος*, *σαφέσ-τερος*, *σαφέσ-τατος*, kde však *-εσ-* patří ke kmeni, nikoli k příponě.

B. Druhý způsob stupňování. § 137

Méně častý způsob stupňování záleží v tom, že koncovky

-ίων, -ῖον pro *komparativ*,
-ιστος, -ίστη, -ιστον pro *superlativ*

se připojují k samému kořeni, jenž se leckdy pozměňuje podle pravidel hláskoslovných.

O skloňování komparativů v *-ίων*, *-ῖον* v. § 105.

Tímto způsobem stupňují:

1. některá adjektiva na **-ος**, a to:

αἰσχρός	hanebný,	*αἰσχίων*,	*αἴσχιον*,	*αἴσχιστος*,
ἐχθρός	nepřátelský,	*ἐχθίων*,	*ἔχθιον*,	*ἔχθιστος*,
κακός	špatný, zlý,	*κακίων*,	*κάκιον*,	*κάκιστος*,
καλός	krásný,	*καλλίων*,	*κάλλιον*,	*κάλλιστος*,
ῥᾴδιος	snadný,	*ῥᾴων*,	*ῥᾷον*,	*ῥᾷστος*;
2. *μέγας*	veliký,	*μείζων*,	*μεῖζον*,	*μέγιστος*;

3. některá adjektiva na **-ύς:**

ἡδύς	libý,	*ἡδίων*,	*ἧδιον*,	*ἥδιστος*,
πολύς	mnohý,	*πλείων*,	*πλέον*,	*πλεῖστος*,
ταχύς	rychlý (v. § 41, 2),	*θάττων*,	*θᾶττον*,	*τάχιστος*.

Pozn. 1. V komparativu *πλείων* se jeví kolísání mezi *ει* a *ε*; podle attických nápisů stává před dlouhou samohláskou vždy *ει* (*πλεί-ων*, *πλεί-ω*, *πλεῖ-ους*), ale před krátkou může státi *ει* nebo *ε* (*πλεί-ονος* i *πλέ-ονος*, *πλει-όνων* i *πλε-όνων*, *πλεί-οσι* i *πλέ-οσι*); neutrum je vždy *πλέον*.

Pozn. 2. Komparativy i superlativy mají přízvuk co nejdále od konce.

§ 138 *C. Zvláštnosti ve stupňování.*

Komparativy a superlativy se tvoří někdy z několika kmenů, většinou odlišných od kmene positivu:

1. *ἀγαθός* dobrý, hodný, udatný:

ἀμείνων, ἄμεινον		schopnější, statnější,	*ἄριστος,*
βελτίων, βέλτιον		lepší (mravně),	*βέλτιστος,*
κρείττων, κρεῖττον		mocnější,	*κράτιστος,*
λώων,	*λῷον*	prospěšnější,	*λῷστος;*

2. *κακός* špatný, zlý:

κακίων,	*κάκιον*	*peior,*	*κάκιστος,*
χείρων,	*χεῖρον*	*dēterior,*	*χείριστος,*
ἥττων,	*ἧττον*	*(minus),*	*ἥκιστα minimē;*

3. *μῑκρός* malý:

μῑκρότερος,		menší,	*μῑκρότατος,*
μείων,	*μεῖον*	slabší (počtem),	
ἐλάττων, ἔλαττον		menší, lehčí,	*ἐλάχιστος.*

§ 139 Bez positivu adjektivního jsou tyto tvary stupňovací:

1. *ἐξ (ex)*			*ἔσχατος*	*extrēmus,*
2. *πρό (prō)*	*πρότερος*	*prior,*	*πρῶτος*	*prīmus,*
3. —	*ὕστερος*	*posterior,*	*ὕστατος*	*postrēmus,*
4. *ὑπέρ (super)*:	*ὑπέρτερος*	*superior,*	*ὑπέρτατος*	*suprēmus.*

Pozn. I v řečtině se opisují leckdy tvary srovnávací positivem s příslovci *μᾶλλον (magis)* a *μάλιστα (māximē)*, na př. *μᾶλλον φίλος* (obyčejnější než *φίλτερος*), *μάλιστα φίλος*; zvláště u slovesných adjektiv na *-τός*.

O stupňování příslovcí.

§ 140 a) Příslovce předložková.

Příslovce předložková, t. j. odvozená od předložek, tvoří komparativ a superlativ příponami ***-τέρω*** a ***-τάτω,*** na př.:

ἄνω nahoru, nahoře:	*ἀνωτέρω*	výše,	*ἀνωτάτω,*
κάτω dolů, dole	*κατωτέρω*	doleji,	*κατωτάτω,*
ἐγγύς blízko	*ἐγγυτέρω (ἐγγύτερον),*		*ἐγγυτάτω (ἐγγύτατα),*
πόρρω daleko	*πορρωτέρω*	dále,	*πορρωτάτω,*
πέρα za (*ultrā*)	*περαιτέρω*	ještě dále.	

b) Příslovce adjektivní. § 141

1.* Positiv** příslovcí adjektivních má koncovku ***-ως. Utvoříme jej od adjektiv, proměníme-li v gen. plur. mask. koncové ***ν*** v ***ς***, na př.:

σοφός,	gen. pl. *σοφῶν*,	přísl. *σοφῶς*,
φίλος,	*φίλων*,	*φίλως*,
ἁπλοῦς,	*ἁπλῶν*,	*ἁπλῶς*,
σώφρων,	*σωφρόνων*,	*σωφρόνως*,
πᾶς,	*πάντων* (§ 100, 2),	*πάντως*,
σαφής,	*σαφῶν*,	*σαφῶς*,
ἡδύς,	*ἡδέων*,	*ἡδέως*.

Pozn. 1. Týmž způsobem se tvoří příslovce od participií, na př.:

ὤν	jsa,	g. pl. *ὄντων*,	přísl. *ὄντως* skutečně,
διαφέρων	vynikaje,	*διαφερόντων*,	*διαφερόντως* obzvláště,
εἰκώς, ότος	slušný,	*εἰκότων*,	*εἰκότως* slušně, právem.

Pozn. 2. Leckdy ak. sg. rodu středního již v positivu má platnost příslovce, na př. *πλησίον* blízko, *πολύ multum*, mnoho, *ταχύ* brzy a j.

***2.* Komparativ** a **superlativ** příslovcí adjektivních jsou nahrazovány stupňovanými tvary adjektiv: § 142

v komparativu akusativem **sing.** rodu středního,
v superlativu akusativem **plur.** rodu středního, na př.:

σοφῶς	moudře,	*σοφώτερον*,	*σοφώτατα*,
σαφῶς	zřejmě,	*σαφέστερον*,	*σαφέστατα*,
σωφρόνως	rozumně,	*σωφρονέστερον*,	*σωφρονέστατα*,
χαριέντως	půvabně,	*χαριέστερον*,	*χαριέστατα*,
ἡδέως	libě,	*ἥδιον*,	*ἥδιστα*,
ταχέως	rychle,	*θᾶττον*,	*τάχιστα*.

Pozn. 1. Zřídka se tvoří i komparativ příponou *-ως* od komparativu adjektiva, na př. *χαλεπωτέρως* (od *χαλεπός* nesnadný), často *μειζόνως* od *μέγας*.

Pozn. 2. Podle příslovcí adjektivních tvoří své stupně

1. *ἄγχι*	blízko,	*ἄττον* (m. *ἀγχίον*, v. § 50, 1),	*ἄγχιστα*,
2. *εὖ*	dobře,	*ἄμεινον*,	*ἄριστα*,
3. *μάλα*	velmi,	*μᾶλλον* raději, více,	*μάλιστα*,
4. *πρωί, πρῴ*	časně,	*πρωϊαίτερον*,	*πρωϊαίτατα*.

O zájmenech.[1])

§ 143 1. Zájmena osobní.

Sg. n.	***ἐγώ*** já	***σύ*** ty	
g.	*ἐμοῦ, μου* mne (mě)	*σοῦ, σου* tebe (tě)	***οὗ, οὑ*** sebe
d.	*ἐμοί, μοι* mně, mi	*σοί, σοι* tobě, ti	*οἷ, οἱ* sobě, si
a.	*ἐμέ, με* mne, mě	*σέ, σε* tebe, tě	*ἕ, ἑ* sebe, se
Du. n. (a.)	*νώ* my (nás) dva	*σφώ* vy (vás) dva	
g. d.	*νῷν* { nás dvou, nám dvěma	*σφῷν* { vás dvou, vám dvěma	
Pl. n.	***ἡμεῖς*** my	***ὑμεῖς*** vy	***σφεῖς*** *ipsī*
g.	*ἡμῶν* nás	*ὑμῶν* vás	*σφῶν* sebe
d.	*ἡμῖν* nám	*ὑμῖν* vám	*σφίσι(ν)* sobě, si
a.	*ἡμᾶς* nás	*ὑμᾶς* vás	*σφᾶς* sebe, se

§ 144 ***1.*** V nepřímých pádech singuláru jsou tvary dvoje:

důrazné = přízvučné, kladou se za důrazem a po předložkách,
bezdůrazné = příklonné (§ 16, 1), kladou se mimo důraz:

Ἐμοὶ ἀρέσκει mně se líbí, ale *ἀρέσκει μοι* líbí se mi.
Μετ' ἐμοῦ se mnou, *παρ' ἐμοί* u mne, *πρὸς ἐμέ* ke mně.

Pozn. 1. Ovšem nelze přepínati důraz, který se klade zájmeny na osobu 1. a 2. Někdy se zájmeny těchto osob zabarvuje sloh osobně, t. j. řeči se dodává ne tak důrazu, jako spíše jakési plnosti, důvěrnosti, citovosti nebo rytmičnosti a zvýšeného řečnického účinu, zvláště jestliže se zájmena opakují. Platí to stejně pro řečtinu, jako pro latinu a češtinu.

Pozn. 2. K většímu zesílení se připíná k důrazným tvarům příklonné *γε*, při čemž *ἐγώ* a *ἐμοί* zvracejí přízvuk: *ἔγωγε, ἐμοῦγε* (z* *ἐμέογε*), *ἔμοιγε, ἐμέγε*; *σύγε* atd.
Pozn. 3. *Ἐμοῦ, ἐμοί, ἐμέ* mají *ἐ-* podle *ἐγώ*.

2. Tvarů ***οὗ, οἷ, ἕ*** atd. se užívá zřídka, a to ve významu zvratném, na př. *Κῦρος ἠξίου δοθῆναι οἱ* (*sibi*) *ταύτας τὰς πόλεις.*

§ 145 **Zájmeno 3. osoby** bývá za důrazem zastupováno ve všech pádech zájmeny *οὗτος* ten, *ἐκεῖνος* onen (v. § 153); jinak jest vyjadřováno — ale jen v nepřímých pádech — odkazovacími tvary zájmena ***αὐτός*** (§ 155, 1):

[1]) O užívání zájmen srv. též § 321.

Sg. g.	**αὐτοῦ** jeho, ho	**αὐτῆς** jí	**αὐτοῦ** jeho, ho
d.	αὐτῷ jemu, mu	αὐτῇ jí	αὐτῷ jemu, mu
a.	αὐτόν jej, jeho, ho	αὐτήν ji	αὐτό je
Du. a.	αὐτώ je dva (dvě)		
g. d.	αὐτοῖν jich dvou, jim dvěma		
Pl. g.	αὐτῶν jich	αὐτῶν jich	αὐτῶν jich
d.	αὐτοῖς jim	αὐταῖς jim	αὐτοῖς jim
a.	αὐτούς je	αὐτάς je	αὐτά je

2. Zájmena zvratná.

Kromě zájmena 3. osoby (§ 144, 2) mají **zvratný** význam zvláštní **§ 146** tvary, složené z kmene nebo tvarů zájmen osobních s nepřímými pády zájmena *αὐτός*:

	vztahem k podm. *já:*	vzt. k podm. *ty:*	vzt. k podm. *on, ona, ono:*
Sg. g.	**ἐμαυτοῦ,- ῆς**	**σεαυτοῦ,- ῆς**	**ἑαυτοῦ, -ῆς**
d.	ἐμαυτῷ, -ῇ	σεαυτῷ, -ῇ	ἑαυτῷ, -ῇ
a.	ἐμαυτόν, -ήν	σεαυτόν, -ήν	ἑαυτόν, -ήν, -ό
	vzt. k podm. *my:*	vzt. k podm. *vy:*	vzt. k podm. *oni, ony, ona:*
Pl. g.	ἡμῶν αὐτῶν	ὑμῶν αὐτῶν	ἑαυτῶν (σφῶν αὐτῶν)
d.	ἡμῖν αὐτοῖς, -αῖς	ὑμῖν αὐτοῖς, -αῖς	ἑαυτοῖς, -αῖς (σφίσιν αὐτοῖς, -αῖς)
a.	ἡμᾶς αὐτούς, -άς	ὑμᾶς αὐτούς, -άς	ἑαυτούς, -άς, -ά (σφᾶς αὐτούς, -άς)

Pozn. Původní akus. *ἔμ᾽ αὐτόν* přešel v *ἐμαυτόν, σὲ αὐτόν* › *σεαυτόν, ἓ αὐτόν* › *ἑαυτόν*. Podle nich utvořeny pak ostatní pády sg., k *ἑαυτόν* dokonce i tvary množné.

Příklady:

ἐπιμέλομαι ἐμαυτοῦ pečuji o sebe, *παιδεύω ἐμαυτόν* vychovávám
ἐπιμέλῃ σεαυτοῦ, *παιδεύεις σεαυτόν*, [sebe,
ἐπιμέλεται ἑαυτοῦ, *παιδεύει ἑαυτόν*,
ἐπιμελόμεθα ἡμῶν αὐτῶν, *παιδεύομεν ἡμᾶς αὐτούς*,
ἐπιμέλεσθε ὑμῶν αὐτῶν, *παιδεύετε ὑμᾶς αὐτούς*,
ἐπιμέλονται ἑαυτῶν (σφῶν αὐτῶν); *παιδεύουσι ἑαυτούς (σφᾶς αὐτούς)*;

πιστεύω *ἐμαυτῷ* důvěřuji sobě,
πιστεύεις *σεαυτῷ*,
πιστεύει *ἑαυτῷ*,
πιστεύομεν *ἡμῖν αὐτοῖς*,
πιστεύετε *ὑμῖν αὐτοῖς*,
πιστεύουσι *ἑαυτοῖς* (*σφίσιν αὐτοῖς*).

Pozn. 1. Místo *σεαυτοῦ* atd. je též tvar kratší *σαυτοῦ* atd., místo *ἑαυτοῦ* atd. je též tvar kratší *αὑτοῦ* atd.

Pozn. 2. Zájmen těchto se užívá o první a druhé osobě jen v rodě mužském a ženském, o třetí též v středním.

§ 147

3. Zájmena přivlastňovací.

ἐμός, ἐμή, ἐμόν můj, ***ἡμέτερος, -έρα, -ερον*** náš,
σός, σή, σόν tvůj, ***ὑμέτερος, -έρα, -ερον*** váš.

1. Tato zájmena mají kromě významu přivlastňovacího též význam zvratný; jejich postavení jest **přívlastkové** (za členem): *ὁ ἐμὸς πατήρ* můj otec — *στέργω τὸν ἐμὸν πατέρα* (svého otce).

2. Chybějící přivlastňovací zájmeno 3. osoby se nahrazuje

a) nezvratným *αὐτοῦ, -ῆς, -ῶν* v postavení **doplňkovém** (mimo člen): *ἥκει ὁ πατὴρ αὐτοῦ* n. *αὐτοῦ ὁ πατήρ* (jeho otec);

b) zvratným *ἑαυτοῦ, -ῆς, -ῶν* v postavení **přívlastkovém** (za členem): *τιμᾷ τὸν ἑαυτοῦ πατέρα* n. *τὸν πατέρα τὸν ἑαυτοῦ* (svého otce).

3. Tyto opisy přivlastňovacím genitivem zájmen osobních a zvratných jsou možné i v 1. a 2. osobě.

Jsou tedy přivlastňovací výrazy tyto:

a) nezvratné

bez důrazu:	důrazné:
ὁ πατήρ μου můj otec,	*ὁ ἐμὸς πατήρ* otec můj,
ὁ πατήρ σου,	*ὁ σὸς πατήρ*,
ὁ πατὴρ αὐτοῦ, -ῆς,	*ὁ τούτου* (*ἐκείνου*) *πατήρ*,
ὁ πατὴρ ἡμῶν,	*ὁ ἡμέτερος πατήρ*,
ὁ πατὴρ ὑμῶν,	*ὁ ὑμέτερος πατήρ*,
ὁ πατὴρ αὐτῶν;	*ὁ τούτων* (*ἐκείνων*) *πατήρ*.

Pozn. Místo *ὁ πατήρ μου* může se v souvislé řeči říci též ... *μου ὁ πατήρ*; vedle *ὁ ἐμὸς πατήρ* říká se též *ὁ πατὴρ ὁ ἐμός*.

b) zvratné

bez důrazu:	důrazné:
στέργω τὸν ἐμὸν πατέρα,	*στέργω τὸν ἐμαυτοῦ (-ῆς) πατέρα,*
στέργεις τὸν σὸν πατέρα,	*στέργεις τὸν σεαυτοῦ (-ῆς) πατέρα,*
στέργει τὸν ἑαυτοῦ (-ῆς) πατέρα,	
στέργομεν τὸν ἡμέτερον πατέρα,	*στέργομεν τὸν ἡμέτερον αὐτῶν π.,*
στέργετε τὸν ὑμέτερον πατέρα,	*στέργετε τὸν ὑμέτερον αὐτῶν π.,*
στέργουσι τὸν ἑαυτῶν πατέρα.	

4. Zájmeno vespolné.

Zájmeno **vespolné,** vzniklé zdvojením neurčitého zájmena *ἄλλος* (*alius*), má podle svého významu jen nepřímé pády duálu a plurálu: § 148

du. g. ***ἀλλήλοιν***	*pl. g.* ***ἀλλήλων*** sebe vespolek, navzájem,
d. ***ἀλλήλοιν***	*d.* ***ἀλλήλοις, -αις*** sobě vespolek,
a. ***ἀλλήλω, -ήλᾱ***	*d.* ***ἀλλήλους, -λᾱς, ἄλληλα*** sebe vespolek.

Pozn. *Ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο* jiný; plur. *ἄλλοι* jiní, *οἱ ἄλλοι* ostatní.

5. Zájmena tázací a neurčitá.

(Hvězdičkou označená slova jsou **adjektiva zájmenná**.) § 149

Zájmeno tázací *přímo* i *nepřímo*	neurčité	*jen nepřímo* tázací		
τίς; τί;	*τις τι*	*ὅστις*	*ἥτις*	*ὅτι*
τίνος (τοῦ);	*τινὸς (του)*	*οὑτινος, ὅτου*	*ἥστινος*	*οὑτινος, ὅτου*
τίνι (τῷ);	*τινὶ (τῳ)*	*ᾧτινι, ὅτῳ*	*ᾗτινι*	*ᾧτινι, ὅτῳ*
τίνα; τί;	*τινὰ τι*	*ὅντινα*	*ἥντινα*	*ὅτι*
τίνε;	*τινὲ*		*ὥτινε*	
τίνοιν;	*τινοῖν*		*οἱντινοιν*	
τίνες; τίνα;	*τινὲς τινὰ (ἄττα)*	*οἵτινες*	*αἵτινες*	*ἅτινα, ἄττα*
τίνων;	*τινῶν*		*ὧντινων, ὅτων*	
τίσι(ν);	*τισὶ(ν)*	*οἷστισι, ὅτοις*	*αἷστισι*	*οἷστισι, ὅτοις*
τίνας; τίνα;	*τινὰς τινὰ (ἄττα)*	*οὕστινας*	*ἅστινας*	*ἅτινα, ἄττα*

§ 150 Zájmena **přímo i nepřímo tázací:**

τίς; τί;	= kdo? co? (*quis? quid?*),
	= který, -á, -é? (*quī? quae? quod?*),

vždy s ostrým přízvukem na slabice *τί-* (výklad v § 12[1]);

**ποῖος; ποία; ποῖον;*	= jaký? (*quālis?*),
**πόσος; πόση; πόσον;*	= jak veliký? pl. kolik? (*quantus?*),
**πότερος; ποτέρᾱ; πότερον;*	= kdo (který) z obou? (*uter?*).

§ 151 Zájmeno **neurčité:**

τις, τι	= někdo, něco ([*ali*]*quis, quīdam*),
	= některý, -á, -é ([*ali*]*quī, -a, -od*);

jest příklonné mimo tvar *ἄττα*.

Pozn. 1. *Ἄττα*: jeho původní podoba byla příklonné *ττα* (*σσα*) z **κja* (§ 50, 1), na př. **ὀλίγα-ττα* ‚něco málo'. Ale nesprávným dělením této spojeniny v *ὀλίγ-αττα* > *ὀλίγ' ἄττα* vzniklo *ἄττα* (*ἄσσα*), které již nebylo příklonné. Hom. *ἄσσα* (*ἅ* + *σσα*) = *ἅ* + *τινα*.

Pozn. 2. *Ὁ, ἡ, τὸ δεῖνα* ‚kdosi' buď se neskloňuje nebo se skloňuje podle III. dekl.: (*ὁ*) *δεῖνα, δεῖνος, δεῖνι, δεῖνα*; pl. *δεῖνες, δείνων, —, δεῖνας*.

Pozn. 3. Příslovce *πῶς;* jak? = tázací; *πως* (příkl.) nějak, jaksi = neurčité.

§ 152 Zájmena **jen nepřímo tázací:**

ὅστις, ἥτις, ὅτι	= kdo? co? (*quis? quid?*),
	= který, -á, -é? (*quī? quae? quod?*),
**ὁποῖος, ὁποία, ὁποῖον*	= jaký? (*quālis?*),
**ὁπόσος, ὁπόση, ὁπόσον*	= jak veliký (četný)? kolik?,
**ὁπότερος, ὁποτέρα, ὁπότερον*	= kdo (který) z obou? (*uter?*).

Pozn. *ὅστις, ἥτις, ὅτι* = *ὅς* + *τις, ἥ* + *τις, ὅ* + *τι*. Obě části se skloňují. Neutrum *ὅτι* se píše též *ὅ, τι* na rozdíl od spojky *ὅτι* = že.

6. Zájmena ukazovací.

§ 153 **Vlastní zájmena ukazovací** jsou tato tři:

1. *ὅδε, ἥδε, τόδε* tento (*hic*) o přítomném n. následujícím,
οὗτος, αὕτη, τοῦτο ten (*hic, iste*) o předešlém, již řečeném,
ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο onen (*ille*) o vzdáleném:

Ταῦτα μὲν δὴ σὺ λέγεις, παρ' ἡμῶν δὲ ἀπάγγελλε τάδε. — Τεκμήριον δὲ τούτου καὶ τόδε.[1])

[1]) Důkazem pak toho (co bylo řečeno) jest i toto (co řeknu).

Sg. n.	*ὅδε*	*ἥδε*	*τόδε*	*οὗτος*	*αὕτη*	*τοῦτο*
g.	*τοῦδε*	*τῆσδε*	*τοῦδε*	*τούτου*	*ταύτης*	*τούτου*
d.	*τῷδε*	*τῇδε*	*τῷδε*	*τούτῳ*	*ταύτῃ*	*τούτῳ*
a.	*τόνδε*	*τήνδε*	*τόδε*	*τοῦτον*	*ταύτην*	*τοῦτο*
Du. n. a.		*τώδε*			*τούτω*	
g. d.		*τοῖνδε*			*τούτοιν*	
Pl. n.	*οἵδε*	*αἵδε*	*τάδε*	*οὗτοι*	*αὗται*	*ταῦτα*
g.	*τῶνδε*	*τῶνδε*	*τῶνδε*	*τούτων*	*τούτων*	*τούτων*
d.	*τοῖσδε*	*ταῖσδε*	*τοῖσδε*	*τούτοις*	*ταύταις*	*τούτοις*
a.	*τούσδε*	*τάσδε*	*τάδε*	*τούτους*	*ταύτας*	*ταῦτα*

2. *ὅδε* = člen *ὁ* + ukazovací příklonka *-δε*; skloňuje se tedy jako člen; *οὗτος* obsahuje rovněž člen; proto má
na začátku přídech (῾) a *τ* tam, kde je má člen,
ve kmeni *-ου-* a *-αυ-* tam, kde má člen *ο* n. *α(η)*;
ἐκεῖνος se skloňuje jako *αὐτός*.

3. Všecka tato zájmena mají postavení **doplňkové** (mimo člen): *ὅδε* (*οὗτος*, *ἐκεῖνος*) *ὁ ἀνήρ* = *ὁ ἀνὴρ ὅδε* (*οὗτος*, *ἐκεῖνος*); jen v platnosti přívlastkové stojí za členem: *ὁ τούτου* (*ἐκείνου*) *πατήρ*.

4. O ukazovací platnosti členu *ὁ*, *ἡ*, *τό* v. § 313.

Pozn. Příslušná příslovce jsou *ὧδε* takto, *οὕτω* a *οὕτως* tak, *ἐκείνως* onak.

Souvztažná adjektiva zájmenná sem náležející jsou: §154

**τοσόσδε*,	*τοσήδε*,	*τοσόνδε*	} tak veliký, pl. tolik
**τοσοῦτος*,	*τοσαύτη*,	*τοσοῦτον* (*-το*)	} (*tantus*, *tot*);
**τοιόσδε*,	*τοιάδε*,	*τοιόνδε*	} takový (*tālis*);
**τοιοῦτος*,	*τοιαύτη*,	*τοιοῦτον* (*-το*)	}
**ἕτερος*,	*ἑτέρᾱ*,	*ἕτερον*	druhý;
**ἑκάτερος*,	*ἑκατέρᾱ*,	*ἑκάτερον*	oboji.

1. Tvary na **-όσδε** ukazují k tomu, co následuje, a řídí se podle *ὅδε*, tedy *τοσόσδε*, *τοσήδε* *τοιόσδε*, *τοιάδε*
g. *τοσοῦδε*, *τοσῆσδε* *τοιοῦδε*, *τοιᾶσδε* atd.

2. Tvary na **-οῦτος** odkazují k tomu, co řečeno, a řídí se podle *οὗτος*, tedy *τοσοῦτος*, *τοσαύτη* *τοιοῦτος*, *τοιαύτη*
g. *τοσούτου*, *τοσαύτης* *τοιούτου*, *τοιαύτης* atd.:

Κλέαρχος μὲν τοιαῦτα (τοσαῦτα, οὕτως) εἶπεν,
Τισσαφέρνης δὲ τοιάδε (τοσάδε, ὧδε) ἀπεκρίνατο.

3. Neutra v nom. sg. se končí u zájmen na *-όσδε* vždy v ***-όνδε:*** *τοσόνδε, τοιόνδε*; u zájmen na *-οῦτος* obyčejně v ***-οῦτον,*** zvláště před samohláskami: *τοσοῦτον, τοιοῦτον.*

Pozn. Ke tvarům všech ukazovacích zájmen i zájmenných adjektiv se připíná za důrazem ukazovací (deiktické) *-ί* s ostrým přízvukem, před nímž se krátká koncová samohláska odsouvá, na př.: *ὁδί, ἡδί, τοδί* (tento zde), *οὑτοσί, αὑτηί, τουτί,* g. *τουτουί, ἐκεινοσί* (onen tam), *τοιουτοσί* (takovýto). Toto *-ί* přistupuje též k příslovcím ukazovacím, na př.: *ἐνθαδί* (tuhle), *νυνί* (nyní právě), *οὑτωσί* (takto právě).

§ 155 K ukazovacím zájmenům lze přičísti zájmeno ***αὐτός, αὐτή, αὐτό.*** Má trojí význam:

***1.* odkazovací** (jen v nepřímých pádech § 145) = jeho, jemu, jej atd.: *ὁ πατὴρ αὐτοῦ* jeho otec, *ἐπαινέσας αὐτούς* pochváliv je;

***2.* vytýkací** (vždy mimo člen) vé všech pádech = sám (*ipse*): *ὁ πατὴρ αὐτός = αὐτὸς ὁ πατήρ* otec sám;

***3.* ztotožňovací** (vždy se členem) ve všech pádech = týž (*īdem*): *ὁ αὐτὸς ἀνήρ* = týž muž.

Pozn. 1. Směšováním vzniká z *ὁ αὐτός* › *αὐτός,* z *τοῦ αὐτοῦ* › *ταὐτοῦ,* z *τὸ αὐτό* › *ταὐτό* atd. Tvary ty třeba lišiti od podobných tvarů zájmena *οὗτος,* na př.: *αὐτή* ‚táž' od *αὕτη* ‚ta', *ταὐτῇ* ‚téže' od *ταύτῃ* ‚té', *ταὐτά* ‚tytéž věci' od *ταῦτα* ‚ty věci'.

Pozn. 2. Příslovce k *αὐτός* zní *αὕτως* jen tak, pouze. k *ὁ αὐτός: ὡσαύτως* právě tak, tolikéž.

7. Zájmena vztažná.

(Hvězdičkou označená slova jsou **adjektiva zájmenná.**)

§ 156 **Určitě vztažná zájmena:**

ὅς, ἥ, ὅ jenž, který, kdo, co:

Sg. n.	*ὅς*	*ἥ*	*ὅ*	*Du. n. a.*	*ὥ*	*Pl. n.*	*οἵ*	*αἵ*	*ἅ*
g.	*οὗ*	*ἧς*	*οὗ*	*g. d.*	*οἷν*	*g.*	*ὧν*	*ὧν*	*ὧν*
d.	*ᾧ*	*ᾗ*	*ᾧ*			*d.*	*οἷς*	*αἷς*	*οἷς*
a.	*ὅν*	*ἥν*	*ὅ*			*a.*	*οὕς*	*ἅς*	*ἅ*

ὅσπερ,	*ἥπερ,*	*ὅπερ*	který právě,
**οἷος,*	*οἵᾱ,*	*οἷον*	jaký,
**ὅσος,*	*ὅση,*	*ὅσον*	jak veliký, v pl. též: kolik, co.

Pozn. Příslovce k *ὅς* jest *ὡς* = jako; spolu spojka = aby, ježto, že.
Příslovce k *ὅσπερ* jest *ὥσπερ* = jak právě.

Neurčitě vztažná zájmena: § 157

ὅστις,	*ἥτις,*	*ὅτι*	kdokoli, kterýkoli, cokoliv,
**ὁποῖος,*	*-οἵᾱ,*	*-ον*	jakýkoli,
**ὁπόσος,*	*-η,*	*-ον*	jakkoli veliký,
**ὁπότερος,*	*-έρᾱ,*	*-ον*	kdo-, kterýkoli z obou.

Zájmeno *ὅστις* jest spolu nepřímo tázací (v. § 149, kde v. jeho sklonění).

Pozn. 1. Příslušné příslovce neurčité jest *ὅπως* = jakkoli; spolu spojka = aby.

Pozn. 2. Ke všem neurčitě vztažným zájmenům a k příslovci *ὅπως* mohou přistoupiti zobecňující částice *δή, δήποτε, οὖν,* na př. *ὁστισδή, ὁστισδήποτε, ὁστισοῦν* kdokolivěk, kterýkolivěk, *ὁπωσοῦν* nějakým (jakýmkoli) způsobem a p.

Přehled souvztažných zájmen a příslovcí.

Souvztažná (*correlātīva*) jsou zájmena (zájmenná adjektiva) a příslovce zájmenného původu, která se významem navzájem doplňují a sobě odpovídají. § 158

A. Přehled souvztažných zájmen (zájmenných adjektiv). § 159

Tázací		neurčitá	ukazovací	vztažná	
přímo i nepřímo	nepřímo			určitě	neurčitě
τίς	*ὅστις*	*τις*	*ὅδε, οὗτος, ἐκεῖνος*	*ὅς*	*ὅστις*
ποῖος	*ὁποῖος*		*τοιόσδε, τοιοῦτος*	*οἷος*	*ὁποῖος*
πόσος	*ὁπόσος*		*τοσόσδε, τοσοῦτος*	*ὅσος*	*ὁπόσος*
πότερος	*ὁπότερος*		*ἕτερος*		*ὁπότερος*

§ 160

B. Přehled souvztažných příslovcí zájmenného původu.

Tázací		neurčitá	ukazovací	vztažná	
přímo i nepřímo	nepřímo			určitě	neurčitě
ποῦ kde?	*ὅπου* kde?	*που* někde, kdesi	*ἐνθάδε* zde, *ἐνταῦθα* tu, tam *ἐκεῖ* tam, *αὐτοῦ* tu, tam	*οὗ, ἔνθα* kde	*ὅπου* kdekoli
πόθεν odkud?	*ὁπόθεν* odkud?	*ποθὲν* odněkud	*ἐνθένδε, ἐντεῦθεν* odtud *ἐκεῖθεν, αὐτόθεν* odtamtud	*ὅθεν, ἔνθεν* odkud	*ὁπόθεν* odkudkoli
ποῖ kam?	*ὅποι* kam?	*ποι* někam	*ἐνθάδε* sem, *ἐνταῦθα* tam *ἐκεῖσε, αὐτόσε* tam	*οἷ* kam	*ὅποι* kamkoli
πῇ kudy? kam? jak?	*ὅπῃ* kudy? kam? jak?	*πῃ* někudy, někam, nějak	*τῇδε, ταύτῃ* tudy, tam, tak	*ᾗ* kudy, kam, jak	*ὅπῃ* kudykoli kam-, jakkoli
πότε kdy?	*ὁπότε* kdy?	*ποτὲ* někdy, kdysi	*τότε* tehdy, tenkrát, tu *ἐνταῦθα* tu	*ὅτε* kdy(ž)	*ὁπότε* kdykoli
πηνίκα kdy? kterou dobou?	*ὁπηνίκα* kdy? kterou dobou?		*τηνικάδε, τηνικαῦτα* tehdy, tu	*ἡνίκα* když	*ὁπηνίκα* kdykoli
πῶς jak?	*ὅπως* jak?	*πως* nějak, jaksi	*ὧδε, οὕτως* (*ὡς*) takto, tak	*ὡς* jako	*ὅπως* jakkoli

§ 161

Dodatek. Některými příponami jsou utvořena od kmenů substantiv a zájmenných adjektiv příslovce substantivní a zájmenná. Zvlášť pamatovati jest tvary s příponami

-θι, -ι v sg. *-σι(ν)* v pl. } = *kde?*		*-θεν* = *odkud?*		*-δε (-ζε) -σε* } = *kam?*	
ἄλλοθι	jinde	*ἄλλοθεν*	odjinud	*ἄλλοσε*	jinam
οἴκοι	doma	*οἴκοθεν*	z domu	*οἴκαδε*	domů
χαμαί	na zemi	*χαμᾶθεν*	ze země	*χαμᾶζε*	na zem
Ἀθήνησι(ν)	v Ath.	*Ἀθήνηθεν*	z Athén	*Ἀθήνᾶζε*	do Athén
θύρᾶσι(ν)	venku	*πάντοθεν*	odevšad	*Μέγαράδε*	do Megar

Tvary na *-ι* jsou lokály sg., tvary na *-σι(ν)* lokály pl.
Tvary na *-ζε* vznikly ze **-σδε*: *Ἀθήνᾶζε* z **Ἀθηνανς-δε* > **Ἀθήνᾶς-δε*.

O číslovkách. § 162

Hodnota	Znak	Číslovky základní	Číslovky řadové	Příslovce číselná
1	α′	εἷς, μίᾰ, ἕν	πρῶτος, -η, -ον	ἅπαξ jednou
2	β′	δύο duo	δεύτερος, -ᾱ, -ον	δίς
3	γ′	τρεῖς, τρία trēs	τρίτος, -η, -ον	τρίς
4	δ′	τέτταρες, -α	τέταρτος	τετρᾰ́κις
5	ε′	πέντε	πέμπτος	πεντάκις
6	ϛ′	ἕξ	ἕκτος	ἑξάκις
7	ζ′	ἑπτά	ἕβδομος	ἑπτάκις
8	η′	ὀκτώ	ὄγδοος	ὀκτάκις
9	ϑ′	ἐννέα	ἔνατος	ἐνάκις
10	ι′	δέκα decem	δέκατος	δεκάκις
11	ια′	ἕνδεκα	ἑνδέκατος	ἑνδεκάκις
12	ιβ′	δώδεκα	δωδέκατος	δωδεκάκις
13	ιγ′	τρεῖς (τρία) καὶ δέκα	τρίτος καὶ δέκατος	τρισκαιδεκάκις
14	ιδ′	τέτταρες (-ρα) καὶ δέκα	τέταρτος ,,	τετταρεσκαιδεκάκις
15	ιε′	πεντεκαίδεκα	πέμπτος	πεντεκαιδεκάκις
16	ις′	ἑκκαίδεκα	ἕκτος	ἑκκαιδεκάκις
17	ιζ′	ἑπτακαίδεκα	ἕβδομος	ἑπτακαιδεκάκις
18	ιη′	ὀκτωκαίδεκα	ὄγδοος	ὀκτωκαιδεκάκις
19	ιϑ′	ἐννεακαίδεκα	ἔνατος ,,	ἐννεακαιδεκάκις
20	κ′	εἴκοσι(ν)	εἰκοστός, -ή, -όν	εἰκοσάκις
21	κα′	εἷς (μία, ἕν) καὶ εἴκοσι	εἷς (μία, ἕν) καὶ εἰκοστός (-ή, -όν)	εἰκοσάκις ἅπαξ
22	κβ′	δύο καὶ εἴκοσι	δεύτερος καὶ εἰκ.	εἰκοσάκις δίς
30	λ′	τριᾰ́κοντα	τριᾱκοστός	τριᾱκοντάκις
40	μ′	τετταρᾰ́κοντα	τετταρακοστός	τετταρακοντάκις
50	ν′	πεντήκοντα	πεντηκοστός	πεντηκοντάκις
60	ξ′	ἑξήκοντα	ἑξηκοστός	atd.
70	ο′	ἑβδομήκοντα	ἑβδομηκοστός	
80	π′	ὀγδοήκοντα	ὀγδοηκοστός	
90	ϙ′	ἐνενήκοντα	ἐνενηκοστός	
100	ρ′	ἑκατόν	ἑκατοστός	ἑκατοντάκις

Hodnota	Znak	Číslovky základní	Číslovky řadové	Příslovce číselná
200	σ′	διᾱκόσιοι, -αι, -α	διᾱκοσιοστός	διᾱκοσιάκις
300	τ′	τριᾱκόσιοι	τριᾱκοσιοστός	τριᾱκοσιάκις
400	υ′	τετρᾱκόσιοι	τετρακοσιοστός	atd.
500	φ′	πεντᾱκόσιοι	πεντακοσιοστός	
600	χ′	ἑξᾱκόσιοι	ἑξακοσιοστός	
700	ψ′	ἑπτᾱκόσιοι	ἑπτακοσιοστός	
800	ω′	ὀκτᾱκόσιοι	ὀκτακοσιοστός	
900	ϡ′	ἐνᾱκόσιοι	ἐνακοσιοστός	
1000	,α	χίλιοι, -αι, -α	χῑλιοστός	χῑλιάκις
2000	,β	δισχίλιοι	δισχῑλιοστός	
3000	,γ	τρισχίλιοι	τρισχῑλιοστός	
4000	,δ	τετρακισχίλιοι	τετρακισχῑλιοστός	
5000	,ε	πεντακισχίλιοι	πεντακισχῑλιοστός	
6000	,ϛ	ἑξακισχίλιοι	ἑξακισχῑλιοστός	
7000	,ζ	ἑπτακισχίλιοι	ἑπτακισχῑλιοστός	
8000	,η	ὀκτακισχίλιοι	ὀκτακισχῑλιοστός	
9000	,θ	ἐνακισχίλιοι	ἐνακισχῑλιοστός	
10.000	,ι	μῦριοι, -αι, -α	μῡριοστός	μῡριάκις
20.000	,κ	δισμῦριοι	δισμῡριοστός	
30.000	,λ	τρισμῦριοι	τρισμῡριοστός	
100.000	,ρ	δεκακισμῦριοι	δεκακισμῡριοστός	

Pozn. Psáti číslice písmeny jest výmysl řecký. Původní označování čísel čárkami stačilo na malé hodnoty, ale selhávalo při větších. Řekové brali za číslice 24 písmen své abecedy a tři zastaralé značky, totiž

στίγμα ϛ[1] (*F*) na místě 6. = **6**, κόππα ϙ′ na místě 18. = **90**, σαμπῖ ϡ[2]) na místě 27. = **900**. Z těchto 27 písmen vyjadřovala α′—θ′ jednotky 1—9, ι′—ϙ′ desítky 10—90, ϱ′—ϡ′ sta 100—900 s čárkou nahoře.

Pro tisíce se užívalo týchž písmen s čárkou dole, na př. πγ′ = 83, νοε′ = 475, ,αϡμε′ = 1945. Řeckou myšlenku vzíti pro čísla znaky písmen přejaly potom semitské abecedy, ethiopština dokonce převzala pro ně i řecká písmena.

[1]) zdánlivě spřežka písmen στ, ve skutečnosti staré *F*.

[2]) jméno z doby byzantské: σαμπῖ ⟨ σάν + πῖ ⟨ ὧς ἂν + πῖ písmeno psané „jako asi πῖ" - nejstarší podoba T.

1. Číslovky základní.

Číslovky **základní** (*cardinālia*) jsou svým významem adjektiva (tedy pět let = *πέντε ἔτη*, ne s gen.); ale skloňují se jen číslovky od 1—4 a pak od 200 dále. Přízvuk mají co nejdále od konce mimo *ἑπτά, ὀκτώ, ἐννέα, ἑκατόν.* § 163

1. První čtyři se skloňují takto:

n.	**εἷς,** *μία, ἕν*	**δύο**	*τρεῖς, τρία*	*τέτταρες, τέτταρα*
g.	*ἑνός, μιᾶς, ἑνός*	*δυοῖν*	*τριῶν*	*τεττάρων*
d.	*ἑνί, μιᾷ, ἑνί*	*δυοῖν*	*τρισί(ν)*	*τέτταρσι(ν)*
a.	*ἕνα, μίαν, ἕν*	*δύο*	*τρεῖς, τρία*	*τέτταρας, τέτταρα*

Pozn. **Εἷς** z **hems* ⟨ **sems, μία* ⟨ **sm-ia, ἕν* ⟨ **sem* (lat. *sem-el*): **sem-* jest kmen plný, **sm-* kmen slabý. Začáteční *σ* přešlo před samohláskou v ʿ (§ 48, 1), před souhláskou vypadlo; koncové *μ* přešlo v *ν* (§ 45, 1), které potom proniklo i do jiných pádů: *ἑν-ός, ἑν-ί.*

Δέκα z **dekm̥* (§ 23[2]), lat. *decem*; *ἑκατόν* = *ἓν κατόν* jedno sto ze **se[m] km̥tom*, lat. *centum* (vysl. kentum).

2. Jako *εἷς* se skloňují *οὐδείς* (= *οὐδὲ εἷς*) a *μηδείς* (= *μηδὲ εἷς*) žádný; podle *δύο* jde *ἄμφω* (*ambō*) oba:

Sg. n.	*οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν*		*Pl. m.*	*οὐδένες*	*ἄμφω*
g.	*οὐδενός, οὐδεμιᾶς, οὐδενός*			*οὐδένων*	*ἀμφοῖν*
d.	*οὐδενί, οὐδεμιᾷ, οὐδενί*			*οὐδέσι(ν)*	*ἀμφοῖν*
a.	*οὐδένα, οὐδεμίαν, οὐδέν*			*οὐδένας*	*ἄμφω*

3. Číslovky od 200 se skloňují jako trojvýchodná adjektiva v plurálu.

4. Počínajíc od 21 skládají se čísla tak, že číslice menší buď předchází s *καί*, nebo následuje s *καὶ* i bez *καί*:

325 = *πέντε καὶ εἴκοσι καὶ τριακόσιοι* (*-αι, -α*),
n. *τριακόσιοι καὶ εἴκοσι καὶ πέντε*,
n. *τριακόσιοι εἴκοσι πέντε.*

5. Desetitisíce se vyjadřují též substantivní číslovkou *ἡ μῦριάς*: *δύο μῦριάδες* = 20.000, *τρεῖς μῦριάδες* = 30.000 atd.

Pozn. Jest lišiti *μύριοι* deset tisíc od *μῦρίοι* nesčetní.

2. Číslovky řadové.

§ 164 **1.** Číslovky **řadové** (*ordinālia*) se skloňují jako trojvýchodná adjektiva (§ 75). Přízvuk prvních 19 jest vzdálen co nejdále od konce, u ostatních jest na poslední slabice.

2. Více čísel se spojuje spojkou *καί*, ať menší hodnota předchází nebo následuje, na př.

325tý = *πέμπτος καὶ εἰκοστὸς καὶ τριακοσιοστός*,
τριακοσιοστὸς καὶ εἰκοστὸς καὶ πέμπτος.

3. Číslovky 21., 31., 41. atd. se vyjadřují vždy: *εἷς καὶ εἰκοστός*, *εἷς καὶ τριακοστός* (nikoli *πρῶτος καὶ εἰκοστός* atd.).

3. Příslovce číselná.

§ 165 **Příslovce číselná** (*adverbia numerālia*) jsou utvořena od číslovek základních a končí se kromě tří tvarů na *-ά̆κις*.

Pozn. Podle nich jsou utvořena: *πολλάκις* (mnohokrát, často), *πλεονάκις* (častěji) a j.

4. Číslovky ostatní.

§ 166 **1.** Číslovky **násobné** (*multiplicātīva*, na otázku ‚kolikerý?') jsou složeny vesměs s *-πλοῦς*, *-πλῆ*, *-πλοῦν* (lat. *-plex*); sklonění jejich v. § 80:

ἁπλοῦς jednoduchý,	*τριπλοῦς* trojí,
διπλοῦς dvojí, dvojitý,	*δεκαπλοῦς* desaterý.

2. Číslovky **podílné** (*distribūtīva*, na otázku ‚po kolika?') nahrazuje řečtina předložkovými pády:

ἀνὰ (*εἷς*, *κατὰ*) *τρεῖς* = *ἐπὶ τριῶν ternī*, po třech.

3. Číslovky **úměrné** (*proportiōnālia*, na otázku ‚kolikeronásobný?') jsou složeny s *πλᾶσιος*, *-ία*, *-ιον* a skloňují se jako adjektiva:

διπλάσιος dvojnásobný,	*τετραπλάσιος* čtvernásobný,
neutr. dvojnásob, dvakrát tak,	*πενταπλάσιος* pateronásobný,
τριπλάσιος trojnásobný,	*δεκαπλάσιος* desateronásobný.

4. Číslovky **substantivní** na *-άς*, g. *-άδος* označují obyčejně číselné pojmy, ale užívá se jich také jako číslovek základních, na př.

ἡ μονάς jednota, jedna,	*ἡ δεκάς* desítka, deset,
ἡ τριάς trojice, tři,	*ἡ χῑλιάς* tisíc,
ἡ τετράς čtverka, čtyři,	*ἡ μῡριάς* deset tisíc.

II. Časování.

Průprava k časování.

I. O tvarech slovesných vůbec. § 167

Různé tvary téhož slovesa se liší od sebe osobou, číslem, rodem, způsobem a časem.

1. **Osoby** sloves jsou jako v češtině tři: první, která mluví; druhá, ke které se mluví; třetí, o které se mluví.

2. **Číslo** jest jako u jmen trojí: *singulár, duál* a *plurál.*

3. **Rod** sloves jest trojí:

a) činný (*aktivum*): *παιδεύω* vychovávám;
b) střední (*medium*): *παιδεύομαι* vychovávám se (si);
c) trpný (*passivum*): *παιδεύομαι* jsem vychováván.

4. **Způsoby** slovesa jsou čtyři:

a) oznamovací (*indikativ*): *παιδεύω* vychovávám;
b) spojovací (*konjunktiv*): *παιδεύω* ať vychovávám;
c) žádací (*optativ*): *παιδεύοιμι* kéž vychovávám!
d) rozkazovací (*imperativ*): *παίδευε* vychovávej!

Mimo to jsou ještě tři **jmenné tvary** slovesné:

a) způsob neurčitý (*infinitiv*): *παιδεύειν* vychovávati;
b) přechodníky a příčestí (*participia*): *παιδεύων* vychovávaje, *παιδεύσας* vychovav, *παιδευθείς* byv vychován;
c) přídavná jména slovesná (*adiectīva verbālia*): *παιδευτός* vychova-ný, -telný, *παιδευτέος* mající býti vychován (*ēducandus*).

5. **Časů** jest v řečtině sedm:

a) *praesens* (přítomný): *παιδεύω* vychovávám;
b) *imperfektum* (minulý děje nedokonavého): *ἐπαίδευον* vychovával jsem;
c) *futurum* (budoucí): *παιδεύσω* vychovám, budu vychovávati;
d) *aorist* (minulý prostý, lat. *perf. historicum*): *ἐπαίδευσα* vychoval jsem;
e) *perfektum* (přítomný děje dokonavého, lat. *perf. praesēns*): *πεπαίδευκα* vychoval jsem, mám vychováno;

f) *plusquamperfektum* (minulý děje dokonavého): *ἐπεπαιδεύκη* vychoval jsem, měl jsem vychováno;

g) *futūrum exāctum* n. *třetí* (budoucí děje dokonavého): *πεπαιδεύσομαι* dostane se mně vychování, budu vychován.

Pozn. **Čas** se označuje zpravidla jen tvary **indikativu;** tvary ostatních způsobů značívají jen *děj,* aniž hledí k době časové.

§ 168 **1.** Řecké sloveso jest tedy tvary bohatší než latinské; má totiž

v *číslech* ještě duál,	ve *způsobech* ještě optativ,
v *časech* ještě aorist,	v *rodech* ještě medium.

Duál má pouze 2. a 3. osobu; osoba 1. se vyjadřuje plurálem.
Optativ prostý označuje přání; s *ἄν* možnost.
Aorist značí obyčejně děj minulý jednodobý (lat. *perf. histor.*).
Medium značí činnost od podmětu vycházející a k němu se vracející. Mimo aorist a futurum má s passivem tvary společné.

Pozn. Jako latina má i řečtina slovesa deponentní, t. j. taková, která při tvarech středních nebo trpných mají význam činný. Dēpōnentia s mediálním aoristem se nazývají media (zkratka *dm*), s passivním aoristem passīva (zkratka *dp*).

2. Rozeznáváme časy:

a) **hlavní:** *praesens, futurum, perfektum, futūrum exāctum;*
b) **vedlejší (historické):** *imperfektum, aorist* (indik.), *plusquamperfektum.*

§ 169 **II. O částech tvarů slovesných.**

A. O kmenech.

1. Základní část slovesa, z níž lze utvořiti všecky jeho tvary, nazývá se **prostý kmen slovesný.** Ale tento kmen netrvá vždy ve všech časech v téže podobě. Jednou se jeví v stupni plném, jindy v stupni slabém nebo dlouhém (v. § 22) anebo v podobě rozšířené některou souhláskou.

Na př. praes. *λείπω* opouštím, impf. *ἔλειπον* jest odvozeno z plného kmene *λειπ-*, aor. *ἔλιπον* ze slabého kmene *λιπ-*; praes. *κόπτω* biji a impf. *ἔκοπτον* jest vytvořeno z rozšířeného kmene *κοπτ-*, fut. *κόψω* (z *κοπ-σω*), aor. *ἔκοψα* (z *ἐκοπ-σα*) od prostého kmene *κοπ-*.

2. Od prostého kmene slovesného jest lišiti **kmen časový** (*θέμα*), ze kterého lze odvoditi všecky tvary některého času. Tvoří se od prostého kmene **časotvornými příznaky,** které zahrnují v sobě

I. příznak **dobový** = *přímnožek;*

II. příznak **dějový** = *zdvojku*;
III. příznaky **časové.**

B. O časotvorných příznacích.

I. a II. O přímnožku a zdvojce.

I. Přímnožek (*αὔξησις, augmentum*) **jest známka doby minulé,** § 170
která stává **jen v indikativě** *časů vedlejších* (imperfekta, aoristu a plusquamperfekta).

Ovšem tyto indikativy stačily již svými zvláštními příponami osobními k označení minulosti. Přímnožek jen množil (*augēbat*), zesiloval tento význam, jako různé platnosti pádů, původně soběstačných, byly později posilovány a oživovány předložkami (§ 344, 2). Proto přímnožek často chybí u Homéra, místy také u pozdějších básníků.

Přímnožek jest § 171

1. **slabičný,** jenž předloženým *ἐ-* (zřídka *ἠ-*) množí = prodlužuje slovesný tvar o jednu slabiku. Klade se u sloves počínajících souhláskou, na př.

ἐ-: *παιδεύω* vychovávám, *impf.* *ἐ-παίδευον*, *aor.* *ἐ-παίδευσα*,
γράφω píši, *ἔ-γραφον*, *ἔ-γραψα*.

ἠ-: u sloves počínajících původně hláskou *F* (§ 172, 2) a u pozdějších tvarů j. *βούλομαι* chci, *impf.* *ἠ-βουλόμην*, *δύναμαι* mohu, *impf.* *ἠ-δυνάμην*.

Náslovné *ῥ* se při tom zdvojuje: *ῥίπτω* metám, *impf.* *ἔρριπτον*.

2. **časový,** jenž prodloužením náslovné samohlásky n. dvojhlásky množí = prodlužuje čas (trvání) slovesného tvaru.

I dlouží se	*α* v *η*:	*ἄγω*	vedu,	*impf.*	*ἦγον*,
	ε v *η*:	*ἐλπίζω*	doufám,		*ἤλπιζον*,
	ο v *ω*:	*ὀρύττω*	kopu,		*ὤρυττον*,
	ι v *ῑ*:	*ἱκετεύω*	snažně prosím,		*ἱκέτευον*,
	υ v *ῡ*:	*ὑβρίζω*	jsem pyšný,		*ὕβριζον*,
	αι v *η*:	*αἰσθάνομαι*	pozoruji,		*ἠσθανόμην*,
	ᾳ v *η*:	*ᾄδω*	zpívám,		*ἦδον*,
	αυ v *ηυ*:	*αὐξάνω*	množím,		*ηὔξανον*,
	ευ v *ηυ*:	*εὐθύνω*	spravuji,		*ηὔθυνον*,
	οι v *ῳ*:	*οἰκτίρω*	želím,		*ᾤκτιρον*.

Samohlásky dlouhé *η*, *ῑ*, *ῡ*, *ω* a dvojhláska *ου* (někdy i *ει* a *ευ*) přímnožek pohlcují, na př.:

ἥκω jsem tu, *impf. ἧκον*, *εἴκω* ustupuji, *impf. εἶκον*, *οὐτάζω* raňuji, *impf. οὔταζον*.

Pozn. V nejstarší době přistupoval slabičný přímnožek *ἐ-* také k slovesům, jež se počínala samohláskou, a splýval s nimi v uvedené dlouhé samohlásky a dvojhlásky. Než toto prařecké stahování se řídilo jinými pravidly než stahování samohlásek v době pozdější, a proto se liší staré staženiny podstatně od novějších (v. § 31).

§ 172 *Zvláštnosti v přímnožku.*

1. V přímnožku mají *ει* (místo čekaného *η*)

ἐῶ (1.) nechávám, *impf. εἴων*, *ἕπομαι sequor*, *impf. εἱπόμην*,
ἐθίζω suēscō, *εἴθιζον*, *ἕρπω serpō*, *εἷρπον*,
ἕλκω vleku, *εἷλκον*, *ἔχω* mám, *εἶχον*.

Tato slovesa se počínala původně hláskou *ϝ* nebo *σ* (*ϝ*), i měla slabičný přímnožek *ἐ-*. Když později obě souhlásky byly vysuty, stahovalo se *ε*+*ε* již podle pozdějších pravidel v *ει* (v. § 31), nikoli jako kdysi v *η*: **ἐ-σϝεθιζον* > **ἐεθιζον* > *εἴθιζον* — **ἐ-σεπομην* > **ἐέπομην* > *εἱπόμην*.

Z téhož důvodu mají přímnožek *ἐ-*: *ὠθῶ* 2. (**ϝωθεω*) strkám, impf. *ἐ-(ϝ)ώθουν*, *ὠνοῦμαι* 2. (**ϝωνεομαι*) kupuji, impf. *ἐ-(ϝ)ωνούμην*.

2. Slabičný a časový přímnožek mají (zdánlivě)

ὁρῶ (1.) vidím, *impf. ἑ-ώρων*, *ἀνοίγω* otvírám, *impf. ἀν-ἑ-ῳγον*,
ἄγνῡμι lámu, *aor. ἔ-ᾱξα*, *ἁλίσκομαι* jsem jímán, *aor. ἑ-ἅλων*.

I tato slovesa počínala pův. hláskou *ϝ* a měla přímnožek *ἠ-*:

ὁράω, imperf. **ἠ-ϝοραον* > **ἠοραον* > **ἐωραον* > *ἑώρων* (ᶜ podle *ὁράω*),
ἁλίσκομαι, aor. **ἠ-ϝᾰλων* > **ἠᾰλων* > **ἐᾱλων* > *ἑάλων* (ᶜ podle praes.);

po výměně délek *ηο* > *εω*, *ηᾰ* > *εᾱ* (v. § 28) se zdá, jako by tu byly dva přímnožky: slabičný a časový.

3. *Ἐργάζομαι* pracuji, *impf. εἰργαζόμην* (z **ἐϝε-*) n. *ἠργαζόμην* (z **ἠϝε-*).

§ 173 **II. Zdvojka** (*διπλασιασμός*, *reduplicātiō*) **jest známka děje dokonavého a v následcích trvajícího,** která stává v *perfektu*, *plusquamperfektu* a *futuru III.*, a to **ve všech způsobech.**

Zdvojka záležela původně v opakování celého kmene (*βάρ-βαρ-ος* zadrhující, nesrozumitelně mluvící, cizí, *μάρ-μαρ-ος* třpytící se kámen, mramor, **φαν-φαν-jω* > *παμφαίνω* jasně svítím), ale časem nastoupila místo kmene počáteční jeho souhláska se samohláskou. Zdvojka zesilovala (násobila) význam kmene a nebyla omezena jen na slovesa (srv. *ἔτυμος*: *ἐτήτυμος* pravdivý, skutečný, *σοφός* chytrý, moudrý: *Σίσυφος*: velmi chytrý, prohnaný). Nejčastěji se objevovala v *perfektu*, *plqperfektu* a *futuru III.*, poněvadž tyto tvary zahrnují vlastně děje dva (§ 360—362). Ale vyskytovala se i v silném *aoristu* (*ἀγ-αγ-εῖν*, **ἐνκ-ενκ-ειν* > *ἐνεγκεῖν* přinésti, hom. *ἔ-πε-φνε* usmrtil, *κέ-κλε-το* pobídl) a v *praesentu* (**σι-στη-μι* > *ἵστημι sistō*, *γί-γν-ομαι* gignō, *πί-πτ-ω* padám).

Zdvojka jest úplná a neúplná. **§ 174**

1. Úplná zdvojka záleží ve zdvojení začáteční souhlásky s vloženým ε, při čemž *aspiráta* jest zastoupena sourodou hláskou neaspirovanou (v. § 6). Bývá

a) u kmenů počínajících se prostou souhláskou vyjma ϱ, na př.

παιδεύω	vychovávám,	*perf. πε-παίδευκα,*
φιλῶ (2.)	miluji,	*πε-φίληκα,*
θύω	obětuji,	*τέ-θῠκα,*
χορεύω	tančím,	*κε-χόρευκα.*

b) u kmenů počínajících se raženou (němou) + plynnou (v. § 6) vyjma *γν*, na př.

γράφω píši, *perf. γέ-γραφα, πλέκω* pletu *perf. πέ-πλεγμαι.*

Ale *γνωρίζω* znám, *perf. ἐ-γνώρικα* (zdvojka neúplná).

2. Neúplná zdvojka se rovná přímnožku. Bývá u kmenů počínajících se samohláskou, souhláskami ϱ, ζ, ξ, ψ nebo skupinou jiných souhlásek než jest ražená (němá) + plynná, j.

ἀγγέλλω	oznamuji,	*perf. ἤγγελκα,*
ἐλπίζω	doufám,	*ἤλπικα,*
ῥίπτω	vrhám,	*ἔ-ῤῥῐφα,*
ψεύδομαι	lžu,	*ἔ-ψευσμαι,*
στέλλω	posílám,	,, *ἔ-σταλκα.*

Pozn. Κτῶμαι (1.) dobývám si, *perf. κέκτημαι* i *ἔκτημαι* = mám.

Ke zdvojce, ale jen úplné, přistupuje v *plusquamperfektu* ještě přímnožek: *ἐ-πε-παιδεύκη, ἐ-γε-γράφη,* ale *ἐ-ῤῥίφη.*

Zvláštnosti ve zdvojce. **§ 175**

1. εἰ- místo úplné zdvojky mají tato slovesa počínající se plynnou hláskou:

λαγχάνω	dostávám losem,	*pf. εἴ-ληχα,*
λαμβάνω	beru, dostávám,	*εἴ-ληφα,*
δια-λέγομαι	rozmlouvám,	*δι-εί-λεγμαι,*
συλ-λέγω	sbírám,	*συν-εί-λοχα, συν-εί-λεγμαι.*

2. εἰ- místo ἠ- mají

ἐῶ (1.)	nechávám,	*pf. εἴᾱκα,*
ἕλκω	vleku,	*εἵλκῠκα,*
ἐργάζομαι	pracuji,	

ἐθίζω zvykám, *pf. εἴθῐκα,* *εἴωθα* jsem zvyklý (v. § 172, 1), *εἴργασμαι* (< **Ϝεϝεργασμαι*).

3. Některá slovesa, začínající samohláskami *α*, *ε*, *o*, mají v *perfektu* a *plusquamperfektu* tak řeč. **attickou zdvojku.** Záleží ve zdvojení prvních dvou hlásek a ve zdloužení počáteční samohlásky kmenové:

ἀκούω slyším, *perf.* ***ἀκ-ήκοα***, *plpf.* ***ἠκ-ηκόη***,
ἐλέγχω usvědčuji, ***ἐλ-ήλεγμαι***, ***ἐλ-ηλέγμην***,
ὀρύττω kopu, ***ὀρ-ώρυχα***, ***ὠρ-ωρύχη***.[1])

Pozn. 1. V *plusquamperfektu* se klade přímnožek před attickou zdvojku jen u sloves začínajících samohláskou *α* nebo *o*.

Pozn. 2. Též v *aoristu II.* (*silném*) se vyskytuje attická zdvojka, ale počáteční samohláska kmenová se nedlouží, na př.

ἄγω vedu: *ind. aor.* *ἤγ-αγον*, *inf.* *ἀγ-αγεῖν*,
φέρω nesu: *ἤν-εγκον*, *ἐν-εγκεῖν* (z **ἐνκ-ενκ-ειν* § 173).

V indikativě je tu při zdvojce ještě přímnožek časový.

§ 176 *Přímnožek a zdvojka ve složeninách.*

1. Slovesa složená s předložkami mají přímnožek i zdvojku za předložkou:

προσ-τάττω nařizuji: *impf.* *προσ-έ-ταττον*, *pf.* *προσ-τέ-ταχα*,
προ-κατα-λύω napřed ruším: *προ-κατ-έ-λυον*, „ *προ-κατα-λέ-λυκα*.

Při tom před přímnožkem

a) předložky končící se souhláskou, ale pozměněné zhusta vlivem sousední kmenové souhlásky, nabývají původní podoby:

ἐμ-βάλλω vhazuji, *impf.* *ἐν-έ-βαλλον*,
συμ-βάλλω srážím, *συν-έ-βαλλον*,
συλ-λέγω sbírám, *συν-έ-λεγον*,
συ-στέλλω sestavuji, *συν-έ-στελλον*;

b) koncová samohláska předložek, vyjma u *περι-* a *προ-*, se odsouvá:

ἀπο-βάλλω odhazuji, *impf.* *ἀπ-έ-βαλλον*,
ἐπι-βάλλω přihazuji, *ἐπ-έ-βαλλον*; ale
περι-βάλλω obhazuji, *περι-έ-βαλλον*,
προ-βάλλω předhazuji, *προ-έ-βαλλον* n. *προΰβαλλον*.

2. Slovesa složená s jinými slovy než s předložkami ***mají přímnožek hned na začátku:***

[1]) Pozdější mluva lidová zacházela s těmito slovesy jako s jinými, jež se počínala samohláskou; ale gramatikové hájili jejich zdvojky a dovolávali se attického nářečí, které pokládali za vzorné.

ἀθῡμῶ (2.) (od *ἄ-θῡμος*) jsem malomyslný, *impf. ἠθῡ́μουν*,
δυστυχῶ (2.) (od *δυσ-τυχής*) jsem nešťasten, *ἐδυστύχουν*,
ναυμαχῶ (2.) (od *ναυ-μαχία*) bojuji na moři, *ἐναυμάχουν*.

3. Někdy i slovesa složená s předložkami mají **přímnožek** (a zdvojku) *před* **předložkou**, jestliže vědomí této složenosti zaniklo (= jestliže měla význam sloves jednoduchých):

καθεύδω spím: *impf. ἐ-κάθευδον*; *καθίζω* posazuji: *ἐ-κάθιζον*;
ἐναντιοῦμαι (3.) protivím se: *ἠναντιούμην*; *ἐπίσταμαι* umím: *ἠπιστάμην*.

Kde však vědomí to trvalo, kladl se přímnožek *za* **předložku**:

καθεύδω: *impf. καθηῦδον* — *καθίζω*: *impf. καθῆζον*.

4. Tato nejistota jazykového cítění, je-li první slabika slovesa předložkou či částí kmene, způsobila, že některá slovesa mají **přímnožek dvojí**, *před* **předložkou** i *za* ní:

ἀνέχομαι vydržuji: *impf. ἠνειχόμην*; *ἐνοχλῶ* (2.) obtěžuji: *ἠνώχλουν*; (*ἐπ-*)*ανορθόω* (3.) vzpřimuji: *aor.* (*ἐπ-*)*ηνώρθωσα* (z [*ἐπ-*]*ανώρθωσα* + [*ἐπ-*]*ηνόρθωσα*).

III. O příznacích časových.

Příznaky časové rozlišují jednotlivé časy. Jsou to: **§ 177**

1. prosté samohlásky = příznaky časové **jednoduché,**
2. souhlásky se samohláskou = příznaky časové **složité.**

Aorist (ve všech rodech), *činné perfektum* a *plusquamperfektum* tvoří dvojí tvary

a) pomocí časových příznaků jednoduchých = časy **silné** (II.),
b) pomocí časových příznaků složitých = časy **slabé** (I.).

Časové příznaky *a*) *jednoduché*:		*b*) *složité*:	
ο (*ε*)[1]	v praesentu, imperf. a v aoristu II. akt. (med.),	*σο* (*σε*)	ve futuru akt. (med.),
α	v perfektu II. akt.,	*σα*	v aoristu I. akt. (med.),
ε	v plusqpf. II. akt.,	*κα*	v perf. I. akt.,
η	v aoristu II. pass.	*κε*	v plusqpf. I. akt.,
		θη	v aor. I. pass. Na př.
ἐτραπ-ό-μην	obrátil jsem se,	*ἐτρεπ-σά-μην*	obrátil jsem si,
γέγραφ-α	mám napsáno,	*πεπαίδευ-κα*	mám vychováno,
ἐγράφ-η-ν	byl jsem napsán;	*ἐπαιδεύ-θη-ν*	byl jsem vychován.

Perfektum a *plusquamperfektum med.* (*pass.*) jsou **bez příznaku.**

[1]) *ο* před *μ*, *ν* a v optativu; jinak *ε*.

C. O příznacích způsobových.

§ 178 **Příznaky způsobové rozlišují způsoby.** Jsou to:

1. **přímnožek** pro indikativ časů *vedlejších* (§ 168, 2 *b*):

ἐ-παίδευον, ἐ-παίδευσα, ἐ-πεπαιδεύκη.

2. *-ω-/-η-* pro konjunktiv (na rozdíl od příznakového *-ο-/-ε-* v indik.);

srv. indik. *παιδεύ-ο-μεν, παιδεύ-ε-τε*

s konj. *παιδεύ-ω-μεν, παιδεύ-η-τε.*

3. *-ī-* n. *-ιη-* pro optativ; *-ι-* (*-j-*) se stahuje s předcházející samohláskou v dvojhlásku a dlouží i koncové *-οι* a *-αι*;

srv. indik. *παιδεύ-ο-μεν, ἵστα-τε*

s optat. *παιδεύ-ο-ι-μεν, ἵστα-ίη-τε* (*ἱστά-ī-τε*),

staženo *παιδεύοιμεν, ἱσταῖητε* (*ἱσταῖτε*).

D. O příponách osobních.

§ 179 **Přípony osobní označují** především **osobu,** ale také **číslo** a **rod** a **rozlišují v indikativě časy hlavní od vedlejších.** Jsou

1. **prvotní**[1]), plnější, v indikativu časů hlavních a v konjunktivu:

akt. sg. *-ω, -ις, -ι,*	*med. sg.* *-μαι, -(σ)αι, -ται,*
pl. *-μεν, -τε, -σι(ν),*	*pl.* *-μεθα, -σθε, -νται,*
„ *du.* — , *-τον, -τον;*	*du.* — , *-σθον, -σθον.*

Pozn. Tyto přípony jsou přípony sloves na *-ω*; slovesa na *-μι* jeví některé odchylky, srv. § 226 n. na str. 124 n.

2. **druhotné,** slabší, v indikativu časů vedlejších a v optativu:

akt. sg. *-ν, (-α), -ς, -Ø,*	*med. sg.* *-μην, -(σ)ο, -το,*
pl. *-μεν, -τε, -ν, (-σαν),*	*pl.* *-μεθα, -σθε, -ντο,*
„ *du.* — , *-τον, -την;*	*du.* — *-σθον, -σθην.*

Pozn. Původní přípona 1. sg. bylo *m*, které se po samohlásce změnilo v *-ν*, po souhlásce v *-m̥* > *α* (§ 23[2]). — Optativ sloves na *-ω* se končí v 1. sg. akt. na *-μι*.

Ovšem uvedené přípony se v některých tvarech značně změnily odsouváním počátečního *σ* a stahováním přípon s předchozími samohláskami, na př.

praes. 2. sg. med.: * *παιδευ-ε-σαι* > * *παιδευ-ε-αι* > *παιδεύῃ* vychováváš si,

impf. 2. „ **ἐ-παιδευ-ε-σο* > **ἐ-παιδευ-ε-ο* > *ἐπαιδεύου* vychovával sis,

aor. 2. „ **ἐ-παιδευ-σα-σο* > **ἐ-παιδεύ-σα-ο* > *ἐπαιδεύσω* vychoval sis.

[1]) Jazyk si vytvořil nejprve výrazy pro přítomnost (časy hlavní); časy minulé byly druhotné (vedlejší) a přistoupily později (jejich výčet § 168, 2).

3. **Imperativ** a **tvary jmenné** mají své vlastní přípony:

imperativ *akt. sg. 2.*: **-∅, -θι, -ς, -ν,** 3. **-τω**;	*med. sg. 2.*: **-(σ)ο,** 3. **-σθω,**	
pl. 2.: **-τε,** 3. **-ντων**;	*pl. 2.*: **-σθε,** 3. **-σθων,**[1]	
du. 2.: **-τον,** 3. **-των**;	*du. 2.*: **-σθον,** 3. **-σθων.**	
infinitiv *akt.*: **-εν, -ναι, -ι**;	*med.*: **-σθαι**;	
participium *akt.*: **-ντ-** (mimo perf.);	*med.*: **-μενος.**	

E. O přízvuku.

Přízvuk sloves bývá co nejdále od konce, při čemž koncovky **§ 180**
οι a *αι* se považují za krátké vyjímaje optativ. *Infinitivy, participia* a *slovesná adjektiva*, jsouce tvary jmenné, se tímto pravidlem neřídí.

Na zvláštnosti přízvuku u sloves upozorňují §§ 242/3, ve vzorech pak křížek †.

III. Rozdělení sloves.

Rozeznáváme dvoje časování: na **-ω** a na **-μι**, podle toho, jak se **§ 181**
končí 1. osoba sg. ind. praes. akt.:

παιδεύ-ω vychovávám, patří k slovesům na **-ω**,
δίδω-μι dávám, patří k slovesům na **-μι**.

Slovesa na **-ω**, počtem daleko četnější, dělí se v slovesa pravidelná a nepravidelná.

Slovesa pravidelná se větví v tyto skupiny: **§ 182**

I. Slovesa **samohlásková** (*verba vocālia* n. *pūra*), jejichž kmen praesentní jest zakončen samohláskou nebo dvojhláskou. Jsou:

1. **nestažená**, končí-li se kmen na *ι-*, *υ-* nebo dvojhlásku, na př.:

χρῑ́-ω maži, *παί-ω* biji, *ἀκού-ω* slyším,
λῡ́-ω uvolňuji, *παύ-ω* zastavuji, *παιδεύ-ω* vychovávám.

2. **stažená** (*verba contrācta*), končí-li se kmen na *α-*, *ε-*, *ο-*, na př.:

τῑμῶ z *τῑμά-ω* ctím, *φιλῶ* z *φιλέ-ω* miluji,
μισθῶ z *μισθό-ω* najímám.[2])

II. Slovesa **souhlásková** (*verba impūra*), jejichž kmen praesentní jest zakončen souhláskou. Podle toho, je-li ta souhláska ražená (němá) nebo plynná, rozeznáváme

[1]) později *-σθωσαν*. — [2]) Budeme vždy uváděti tvary stažené, na př.: *τῑμῶ* (1.) místo *τῑμάω*, *φιλῶ* (2.) místo *φιλέω*, *μισθῶ* (3.) místo *μισθόω*.

1. slovesa, jejichž kmen praesentní jest zakončen souhláskou **raženou (němou)** = slovesa **ražená (němá)**[1]), na př.:

πλέκ-ω pletu,	*λέγ-ω* mluvím,	*ἄρχ-ω* vládnu,
βλέπ-ω hledím,	*λείβ-ω* liji,	*γράφ-ω* píši,
ἀνύτ-ω dokončuji,	*ψεύδ-ω* klamu,	*πείθ-ω* přemlouvám.

2. slovesa, jejichž kmen praesentní jest zakončen souhláskou **plynnou** = slovesa **plynná**[1]), na př.:

βάλλ-ω házím, *νέμ-ω* dělím, *φαίν-ω* jevím, *φθείρ-ω* hubím.

Rozdělení sloves nepravidelných podáno v § 212, sloves na *-μι* v § 217.

Slovesa na -ω.

A. Časování sloves pravidelných na *-ω.*

I. Slovesa samohlásková.

1. Slovesa nestažená.

§ 183 Vzor *παιδεύω* vychovávám, km. *παιδευ-*; jeho časování v § 185/7.[2])

1. Podle vzoru *παιδεύω* se časují všechna slovesa, jejichž kmen praesentní jest zakončen samohláskou *ι* nebo *υ* nebo **dvojhláskou,** na př.: *μηνί-ω* hněvám se, *λῡ́-ω* uvolňuji, *κελεύ-ω* rozkazuji, *ἀκού-ω* slyším atd.

2. Časy mají v 1. os. sg. tyto koncovky:

futurum akt.	**-σω**	*plqperf. akt.*	**-κη (-κειν)**
aorist akt.	**-σα**	*aorist pass.*	**-θην**
perfekt. akt.	**-κα**	*futur. pass.*	**-θήσομαι.**

Podle nich se tvoří ostatní tvary, jak naznačeno ve vzorech.

3. *Dodatky k jednotlivým časům.*

a) *Futurum:* 1. se časuje jako praesens, 2. nemá konjunktivu a imperativu; *futurum med.* mívá též význam trpný, ale jen nedokonavý (opětovací).

b) *Aorist akt.* (*med.*) měl původně za časový příznak pouhé *σ* (ne *σα*). 1. sg. akt. *ἐπαίδευσα* vznikla z **ἐ-παιδευ-σ-ṃ*, jako 1. sg. impf. *ἐπαίδευον* z **ἐ-παιδευ-ο-m*. Ôsobní přípona *-m* nemohla obstáti na konci slova (§ 45,1), i přešla po samohlásce

[1]) Budeme dále užívati tohoto kratšího označení, třebas není zcela přesné.

[2]) § 183, 1–4 a § 184, ač jsou dodatky k §§ 185–187, jsou položeny před ně jen proto, aby vzorce slovesa *παιδεύω* nezačínaly v polovici stránky 84 a netratily na přehlednosti. Podobně je tomu u §§ 192/3, 205/6, 210/11, 226/231.

v *-ν*, po souhlásce v *-α* (§ 23²). Toto *α* se pak rozšířilo i na jiné tvary aoristu. 3. sg. aor. *ἐπαίδευσε(ν)* utvořena podle 3. sg. impf. *ἐπαίδευε(ν)*, aby se lišila od 1. sg. aor. — Rozeznávejme: *παίδευσαι* vychovej si, *παιδεύσαι* kéž vychováš, *παιδεῦσαι* vychovati.

c) *Perfektum.* Tvary konjunktivu a optat. se končí jako v praesentu nebo se opisují.

d) *Plusquamperfektum.* Koncovky sg. v *ἐπεπαιδεύκη, -ης, -ει* vznikly stažením *z*ἐ-πε-παιδευκ-ε(σ)-α, -ε(σ)-ας, -ε(σ)-ε. -ει* 3. sg. pokládáno později pro plsqpf. za tak příznačné, že provedeno ve všech osobách: *ἐπεπαιδεύκειν, -εις* atd.

e) *Aorist pass.* má 1. přípony rodu činného, 2. průtažné přízvuky v konjunktivu, poněvadž jsou to tvary stažené, 3. přízvuk v optativu na příznakovém *ι*, 4. imperativ *παιδεύθητι* m. **παιδευθηθι* (§ 41, 1 *c*).

f) *Futurum pass.* má 1. přípony rodu středního, 2. význam vždy dokonavý; *futurum III.* (*pass.*) má zdvojku + přípony futura med.

4. O skloňování participií v. § 95, 96, 97, 99, 100.

Některé odchylky. § 184

1. V 2. sg. indik. praes. med. se vyskytá vedle starší koncovky *-η* již od V. stol. př. Kr. koncovka *ει*; užívá se jí vždycky u těchto sloves:

βούλομαι chci, *βούλει* chceš — *οἴομαι* míním, *οἴει* míníš — *ὄψομαι* spatřím, *ὄψει*.

2. Slovesa, jejichž kmen praesentní se končí krátkou samohláskou, dlouží ji v časech ostatních, na př.:

κωλῠ́-ω překážím: *κωλύσω, ἐκώλῡσα, κεκώλῡκα, ἐκωλύθην*.
Jen *ἀνῠ́ω*, dokončuji, podržuje veskrze krátké *ῠ*.

3. Jiná slovesa zase v perfektu (plsqpf., fut. III.), aor. a fut. pass., adj. slov.

a) krátí kmenovou samohlásku:

λῠ́ω	uvolňuji,	*λέλῠκα,*	*λέλῠμαι*	*ἐλῠ́θην,*	*λῠθήσομαι,*
θῠ́ω	obětuji,	*τέθῠκα,*	*τέθῠμαι,*	*ἐτῠ́θην,*	*τῠθήσομαι,*
δῠ́ω	nořím,	*δέδῡκα,* (!)	*δέδῠμαι,*	*ἐδῠ́θην,*	*δῠθήσομαι.*

b) rozšiřují kmen přisutým *σ* před příponami začínajícími *-μ, -τ, -θ*:

ἀκούω	slyším,	*ἤκουσμαι,*	*ἠκούσθην,*	*ἀκουσθήσομαι,*
ἀνῠ́ω	dokončuji,	*ἤνῠσμαι,*	*ἠνῠ́σθην,*	*ἀνῡστός,*
κελεύω	rozkazuji,	*κεκέλευσμαι,*	*ἐκελεύσθην,*	*κελευσθήσομαι,*
σείω	třesu,	*σέσεισμαι,*	*ἐσείσθην,*	*σεισθήσομαι,*

κλείω, zavírám, má tvary pravidelné až na *ἐκλείσθην, κλεισθήσομαι*.

4. Odchylné tvary mají slovesa:

ἀκούω slyším: *ἀκούσομαι, ἤκουσα, ἀκήκοα, ἤκουσμαι, ἠκούσθην,*
καίω (*κᾰ́ω*) pálím: *καύσω, ἔκαυσα, κέκαυκα, κέκαυμαι, ἐκαύθην,*
κλαίω (*κλᾰ́ω*) pláči: *κλαύσομαι, ἔκλαυσα, κέκλαυκα, κέκλαυμαι, ἐκλαύσθην.*
Καίω z **καϝ-jω* a *κλαίω* z **κλαϝ-jω* vysuly *ϝ* před *j* (v praes. a impf.) a *α* + *j* = *αι*; před jinými souhláskami místo *ϝ* mají *υ*: *ἔκαυσα, κέκαυκα* atd.

1. Slovesa samo-

§ 185 *Aktivum.* Vzor *παιδεύω*

		Indikativ časů hlavních	*Indikativ* časů vedlejších	*Konjunktiv*
Praesens a imperfektum	*S.*	*παιδεύ-ω*	*ἐ-παίδευ-ο-ν*	*παιδεύ-ω*
		παιδεύ-εις	*ἐ-παίδευ-ε-ς*	*παιδεύ-ῃς*
		παιδεύ-ει	*ἐ-παίδευ-ε(ν)*	*παιδεύ-ῃ*
	D.	*παιδεύ-ε-τον*	*ἐ-παιδεύ-ε-τον*	*παιδεύ-η-τον*
		παιδεύ-ε-τον	*ἐ-παιδευ-έ-την*	*παιδεύ-η-τον*
	P.	*παιδεύ-ο-μεν*	*ἐ-παιδεύ-ο-μεν*	*παιδεύ-ω-μεν*
		παιδεύ-ε-τε	*ἐ-παίδευ-ε-τε*	*παιδεύ-η-τε*
		παιδεύ-ουσι(ν)[1]	*ἐ-παίδευ-ο-ν*	*παιδεύ-ωσι(ν)*[2]
		vychovávám atd.	vychovával jsem	ať vychovávám
Futurum	*S.*	*παιδεύ-σω*		
		παιδεύ-σεις		
		παιδεύ-σει		
	D.	*παιδεύ-σε-τον*	—	—
		παιδεύ-σε-τον		
	P.	*παιδεύ-σο-μεν*		
		παιδεύ-σε-τε		
		παιδεύ-σουσι(ν)		
		vychovám (budu vychovávati)		
Aorist	*S.*		*ἐ-παίδευ-σα*	*παιδεύ-σω*
			ἐ-παίδευ-σα-ς	*παιδεύ-σῃς*
			ἐ-παίδευ-σε(ν)	*παιδεύ-σῃ*
	D.	—	*ἐ-παιδεύ-σα-τον*	*παιδεύ-σῃ-τον*
			ἐ-παιδευ-σά-την	*παιδεύ-σῃ- τον*
	P.		*ἐ-παιδεύ-σα-μεν*	*παιδεύ-σω-μεν*
			ἐ-παιδεύ-σα-τε	*παιδεύ-σῃ-τε*
			ἐ-παίδευ-σα-ν	*παιδεύ-σωσι(ν)*
			vychoval jsem	ať vychovám
Perfektum a plusquamperfektum	*S.*	*πε-παίδευ-κα*	*ἐ-πε-παιδεύ-κη (-κει-ν)*	*πε-παιδεύ-κω*
		πε-παίδευ-κα-ς	*ἐ-πε-παιδεύ-κης(-κει-ς)*	*πε-παιδεύ-κῃς*
		πε-παίδευ-κε(ν)	*ἐ-πε-παίδευ-κει(ν)*	*πε-παιδεύ-κῃ*
	D.	*πε-παιδεύ-κα-τον*	*ἐ-πε-παιδεύ-κε-τον*	atd. jako v praesentě
		πε-παιδεύ-κα-τον	*ἐ-πε-παιδευ-κέ-την*	nebo:
	P.	*πε-παιδεύ-κα-μεν*	*ἐ-πε-παιδεύ-κε-μεν*[4]	*πε-παιδευ-κὼς* ὦ / ἦς / ἦ (*-κυῖα, -κὸς*)
		πε-παιδεύ-κα-τε	*ἐ-πε-παιδεύ-κε-τε*	atd., v. § 224.
		πε-παιδεύ-κᾱσι(ν)[3]	*ἐ-πε-παιδεύ-κε-σαν*	
		vychoval jsem (mám vychováno)	(byl) jsem vychoval (měl jsem vychováno)	ať jsem vychoval

[1]) z **παιδευ-ο-ντι* > **παιδευ-ο-νσι.* — [2]) z **παιδευ-ω-ντι* > **παιδευ-ω-νσι.* —
[3]) z **πεπαιδευ-κα-ντι* > **πεπαιδευ-κα-νσι.* — [4]) později: *-κειμεν, -κειτε, -κεισαν.*

hlásková nestažená.

vychovávám. *Aktivum.* **§ 185**

Optativ	*Imperativ*	*Infinitiv a participium*
παιδεύ-οι-μι *παιδεύ-οι-ς* *παιδεύ-οι* † *παιδεύ-οι-τον* *παιδευ-οί-την* *παιδεύ-οι-μεν* *παιδεύ-οι-τε* *παιδεύ-οιε-ν* kéž vychovávám	*παίδευ-ε* *παιδευ-έ-τω* *παιδεύ-ε-τον* *παιδευ-έ-των* *παιδεύ-ε-τε* *παιδευ-ό-ντων*[1]) vychovávej!	*παιδεύ-ειν*[3]) vychovávati *παιδεύ-ων* (*g.* *-οντος*) *παιδεύ-ουσα* (*-ούσης*) *παιδεῦ-ον* † (*-οντος*) vychovávaje
παιδεύ-σοι-μι *παιδεύ-σοι-ς* *παιδεύ-σοι* *παιδεύ-σοι-τον* *παιδευ-σοί-την* *παιδεύ-σοι-μεν* *παιδεύ-σοι-τε* *παιδεύ-σοιε-ν* (že) vychovám	—	*παιδεύ-σειν* (že vychovám) *παιδεύ-σων* (*g.* *-σοντος*) *παιδεύ-σουσα* (*-σούσης*) *παιδεῦ-σον* † (*-σοντος*) maje (chtě) vychovávati (vychovati)
παιδεύ-σαι-μι *παιδεύ-σειας* (n.- *σαι-ς*) *παιδεύ-σειε(ν)* (n. *παιδεύσαι*†) *παιδεύ-σαι-τον* *παιδευ-σαί-την* *παιδεύ-σαι-μεν* *παιδεύ-σαι-τε* *παιδεύ-σειαν* (n. *σαιε-ν*) kéž vychovám	*παίδευ-σον* *παιδευ-σά-τω* *παιδεύ-σα-τον* *παιδευ-σά-των* *παιδεύ-σα-τε* *παιδευ-σά-ντων*[2]) vychovej!	*παιδεῦ-σαι* † (vychovati) *παιδεύ-σᾱς* (*g.* *-σαντος*) *παιδεύ-σᾱσα* (*-σάσης*) *παιδεῦ-σαν* † (*-σαντος*) vychovav (vychovaje)
πε-παιδεύ-κοι-μι *πε-παιδεύ-κοι-ς* *πε-παιδεύ-κοι* atd. jako v praesentě nebo: *πε-παιδευ-κώς* (*-κυῖα, -κός*) { *εἴην* / *εἴης* / *εἴη* atd., v. § 224. kéž jsem vychoval (kéž mám vychováno)	—	*πε-παιδευ-κέ-ναι* † vychovati (míti vychováno) *πε-παιδευ-κώς*† (*-κότος*) *πε-παιδευ-κυῖα*†(*-κυίας*) *πε-παιδευ-κός*† (*-κότος*) vychovav (maje vychováno)

[1]) později *παιδευ-έ-τωσαν.* — [2]) pozd. *παιδευ-σά-τωσαν.* —
[3]) z *παιδεύ-ε-εν.*

§ 186 *Medium.*

		Indikativ časů hlavních	*Indikativ* časů vedlejších	*Konjunktiv*
Praesens a imperfektum	*S.*	παιδεύ-ο-μαι	ἐ-παιδευ-ό-μην	παιδεύ-ω-μαι
		παιδεύ-η (n. -ει)[1]	ἐ-παιδεύ-ου[2]	παιδεύ-η[4]
		παιδεύ-ε-ται	ἐ-παιδεύ-ε-το	παιδεύ-η-ται
	D.	παιδεύ-ε-σθον	ἐ-παιδεύ-ε-σθον	παιδεύ-η-σθον
		παιδεύ-ε-σθον	ἐ-παιδευ-έ-σθην	παιδεύ-η-σθον
	P.	παιδευ-ό-μεθα	ἐ-παιδευ-ό-μεθα	παιδευ-ώ-μεθα
		παιδεύ-ε-σθε	ἐ-παιδεύ-ε-σθε	παιδεύ-η-σθε
		παιδεύ-ο-νται	ἐ-παιδεύ-ο-ντο	παιδεύ-ω-νται
		vychovávám si, atd. vychovávám se, atd.	vychovával jsem si	ať si vychovávám
Futurum	*S.*	παιδεύ-σο-μαι	—	—
		παιδεύ-σῃ		
		παιδεύ-σε-ται		
	D.	παιδεύ-σε-σθον		
		παιδεύ-σε-σθον		
	P.	παιδευ-σό-μεθα		
		παιδεύ-σε-σθε		
		παιδεύ-σο-νται		
		vychovám si (budu vychováván)		
Aorist	*S.*	—	ἐ-παιδευ-σά-μην	παιδεύ-σω-μαι
			ἐ-παιδεύ-σω[3]	παιδεύ-σῃ
			ἐ-παιδεύ-σα-το	παιδεύ-σῃ-ται
	D.		ἐ-παιδεύ-σα-σθον	παιδεύ-σῃ-σθον
			ἐ-παιδευ-σά-σθην	παιδεύ-σῃ-σθον
	P.		ἐ-παιδευ-σά-μεθα	παιδευ-σώ-μεθα
			ἐ-παιδεύ-σα-σθε	παιδεύ-σῃ-σθε
			ἐ-παιδεύ-σα-ντο	παιδεύ-σω-νται
			vychoval jsem si	ať si vychovám
Perfektum a plusquamperfektum	*S.*	πε-παίδευ-μαι	ἐ-πε-παιδεύ-μην	πε-παιδευ-μένος ὦ / ᾖς / ᾖ
		πε-παίδευ-σαι	ἐ-πε-παίδευ-σο	
		πε-παίδευ-ται	ἐ-πε-παίδευ-το	
	D.	πε-παίδευ-σθον	ἐ-πε-παίδευ-σθον	πε-παιδευ-μένω ἦτον / ἦτον
		πε-παίδευ-σθον	ἐ-πε-παιδεύ-σθην	
	P.	πε-παιδεύ-μεθα	ἐ-πε-παιδεύ-μεθα	πε-παιδευ-μένοι ὦμεν / ἦτε / ὦσι(ν)
		πε-παίδευ-σθε	ἐ-πε-παίδευ-σθε	
		πε-παίδευ-νται	ἐ-πε-παίδευ-ντο	
		(πε-παιδευ-μένοι εἰσίν)	(πε-παιδευ-μένοι ἦσαν)	
		vychoval jsem si	(byl) jsem si vychoval	ať jsem si vychoval

[1])—[3]) výklad v § 179, 2.

[4]) z *παιδευ-η-σαι > *παιδευ-η-αι.

Medium. **§ 186**

Optativ	*Imperativ*	*Infinitiv a participium*
παιδευ-οί-μην *παιδεύ-οι-ο*[1]) *παιδεύ-οι-το* *παιδεύ-οι-σθον* *παιδευ-οί-σθην* *παιδευ-οί-μεθα* *παιδεύ-οι-σθε* *παιδεύ-οι-ντο* kéž si vychovávám	*παιδεύ-ου*[2]) *παιδευ-έ-σθω* *παιδεύ-ε-σθον* *παιδευ-έ-σθων* *παιδεύ-ε-σθε* *παιδευ-έ-σθων* *(-έ-σθωσαν)* vychovávej si!	*παιδεύ-ε-σθαι* vychovávati si *παιδευ-ό-μενος* *παιδευ-ο-μένη* *παιδευ-ό-μενον* vychovávaje si
παιδευ-σοί-μην *παιδεύ-σοι-ο*[1]) *παιδεύ-σοι-το* *παιδεύ-σοι-σθον* *παιδευ-σοί-σθην* *παιδευ-σοί-μεθα* *παιδεύ-σοι-σθε* *παιδεύ-σοι-ντο* (že) si vychovám	—	*παιδεύ-σε-σθαι* (že si vychovám) *παιδευ-σό-μενος* *παιδευ-σο-μένη* *παιδευ-σό-μενον* maje (chtě) si vychovávati (vychovati)
παιδευ-σαί-μην *παιδεύ-σαι-ο*[1]) *παιδεύ-σαι-το* *παιδεύ-σαι-σθον* *παιδευ-σαί-σθην* *παιδευ-σαί-μεθα* *παιδεύ-σαι-σθε* *παιδεύ-σαι-ντο* kéž si vychovám	*παίδευ-σαι* † *παιδευ-σά-σθω* *παιδεύ-σα-σθον* *παιδευ-σά-σθων* *παιδεύ-σα-σθε* *παιδευ-σά-σθων* *(-σά-σθωσαν)* vychovej si!	*παιδεύ-σα-σθαι* vychovati si *παιδευ-σά-μενος* *παιδευ-σα-μένη* *παιδευ-σά-μενον* vychovav (vychovaje) si
πε-παιδευ-μένος { *εἴην*, *εἴης*, *εἴη*} *πε-παιδευ-μένω* { *εἴητον*, *εἰήτην*} *πε-παιδευ-μένοι* { *εἴημεν*, *εἴητε*, *εἴησαν*} kéž jsem si vychoval	*πε-παίδευ-σο* *πε-παιδεύ-σθω* *πε-παίδευ-σθον* *πε-παιδεύ-σθων* *πε-παίδευ-σθε* *πε-παιδεύ-σθων* *(-σθωσαν)* měj si vychováno!	*πε-παιδεῦ-σθαι* † vychovati si *πε-παιδευ-μένος* † *πε-παιδευ-μένη* *πε-παιδευ-μένον* † vychovav si

[1]) z **παιδευ-οι-σο* (jako ve *fut.* z **παιδευ-σοι-σο*, v *aor.* z **παιδευ-σαι-σο*).

[2]) z **παιδευ-ε-σο* > **παιδευ-ε-ο*.

§ 187 *Passivum.*

		Indikativ časů hlavních	*Indikativ* časů vedlejších	*Konjunktiv*
Praesens a imperfektum	*S.*	*παιδεύ-ο-μαι* jsem vychováván atd. (jako v mediu)	*ἐ-παιδευ-ό-μην* byl jsem vychováván atd. (jako v mediu)	*παιδεύ-ω-μαι* ať jsem vychováván atd. (jako v mediu)
Aorist	*S.*	—	*ἐ-παιδεύ-θη-ν* byl jsem vychován *ἐ-παιδεύ-θη-ς* *ἐ-παιδεύ-θη*	*παιδευ-θῶ* † *παιδευ-θῇς* † *παιδευ-θῇ* † ať jsem vychován
	D.		*ἐ-παιδεύ-θη-τον* *ἐ-παιδευ-θή-την*	*παιδευ-θῆ-τον* † *παιδευ-θῆ-τον* †
	P.		*ἐ-παιδεύ-θη-μεν* *ἐ-παιδεύ-θη-τε* *ἐ-παιδεύ-θη-σαν*	*παιδευ-θῶ-μεν*† *παιδευ-θῆ-τε* † *παιδευ-θῶ-σι(ν)* †
Futurum	*S.*	*παιδευ-θή-σο-μαι* *παιδευ-θή-σῃ(-σει)* *παιδευ-θή-σε-ται* budu vychován	—	—
	D.	*παιδευ-θή-σε-σθον* *παιδευ-θή-σε-σθον*		
	P.	*παιδευ-θη-σό-μεθα* *παιδευ-θή-σε-σθε* *παιδευ-θή-σο-νται*		
Perfektum a plusquamperfektum	*S.*	*πε-παίδευ-μαι* jsem vychován atd. (jako v mediu)	*ἐ-πε-παιδεύ-μην* byl jsem vychován atd. (jako v mediu)	*πε-παιδευ-μένος ὦ* ať jsem vychován atd. (jako v mediu)
Futurum III. (exactum)	*S.*	*πε-παιδεύ-σο-μαι* budu vychován atd. (podle fut. med.)	—	—

Adjektivum slovesné: *παιδευ-τός*, *-τή*, *-τόν* vychovaný, vychovatelný;

Passivum. **§ 187**

Optativ	*Imperativ*	*Infinitiv a participium*
παιδευ-οί-μην kéž jsem vychováván atd. (jako v mediu)	*παιδεύ-ου*[1]) buď vychováván! atd. (jako v mediu)	*παιδεύ-ε-σθαι* býti vychováván *παιδευ-ό-μενος, -μένη, -μενον* jsa vychováván
παιδευ-θείη-ν *παιδευ-θείη-ς* *παιδευ-θείη* *παιδευ-θεῖτον* † (*-θείη-τον*) *παιδευ-θείτην* † (*-θειή-την*) *παιδευ-θεῖμεν* † (*-θείη-μεν*) *παιδευ-θεῖτε* † (*-θείη-τε*) *παιδευ-θεῖεν* † (*-θείη-σαν*) kéž jsem vychován	*παιδεύ-θη-τι* *παιδευ-θή-τω* *παιδεύ-θη-τον* *παιδευ-θή-των* *παιδεύ-θη-τε* *παιδευ-θέ-ντων* (*-θή-τωσαν*) buď vychován!	*παιδευ-θῆ-ναι* † býti vychován *παιδευ-θείς* (*g.* *-θέντος*) † *παιδευ-θεῖσα* (*-θείσης*) † *παιδευ-θέν* (*-θέντος*) † byv vychován
παιδευ-θη-σοί-μην *παιδευ-θή-σοι-ο* *παιδευ-θή-σοι-το* *παιδευ-θή-σοι-σθον* *παιδευ-θη-σοί-σθην* *παιδευ-θη-σοί-μεθα* *παιδευ-θή-σοι-σθε* *παιδευ-θή-σοι-ντο* (že) budu vychován	—	*παιδευ-θή-σε-σθαι* (že budu vychován) *παιδευ-θη-σό-μενος* *παιδευ-θη-σο-μένη* *παιδευ-θη-σό-μενον* maje (chtě) býti vychován
πε-παιδευ-μένος εἴην kéž jsem vychován atd. (jako v mediu)	*πε-παίδευ-σο* buď vychován! atd. (jako v mediu)	*πε-παιδεῦ-σθαι* † býti vychován *πε-παιδευ-μένος* † *πε-παιδευ-μένη* *πε-παιδευ-μένον* † jsa vychován
πε-παιδευ-σοί-μην (že) budu vychován atd. (podle fut. med.)	—	*πε-παιδεύ-σε-σθαι* (že budu vychován) *πε-παιδευ-σό-μενος* maje (chtě) býti vychován
παιδευ-τέος, -τέα, -τέον vychován býti mající (lat. *ēducandus*).		

[1]) z **παιδευ-ε-σο* > **παιδευ-ε-ο.*

2. Slovesa samo-

§ 188

	Aktivum					
Indikativ praes.	τῑμῶ	[άω]	φιλῶ	[έω]	μισθῶ	[όω]
	τῑμᾷς	[άει]	φιλεῖς	[έει]	μισθοῖς	[όει]
	τῑμᾷ	[άει]	φιλεῖ	[έει]	μισθοῖ	[όει]
	τῑμᾶτον	[άε]	φιλεῖτον	[έε]	μισθοῖτον	[όε]
	τῑμᾶτον	[άε]	φιλεῖτον	[έε]	μισθοῖτον	[όε]
	τῑμῶμεν	[άο]	φιλοῦμεν	[έο]	μισθοῦμεν	[όο]
	τῑμᾶτε	[άε]	φιλεῖτε	[έε]	μισθοῦτε	[όε]
	τῑμῶσι(ν)	[άου]	φιλοῦσι(ν)	[έου]	μισθοῦσι(ν)	[όου]
Konjunktiv	τῑμῶ	[άω]	φιλῶ	[έω]	μισθῶ	[όω]
	τῑμᾷς	[άῃ]	φιλῇς	[έῃ]	μισθοῖς	[όῃ]
	τῑμᾷ	[άῃ]	φιλῇ	[έῃ]	μισθοῖ	[όῃ]
	τῑμᾶτον	[άη]	φιλῆτον	[έη]	μισθῶτον	[όη]
	τῑμᾶτον	[άη]	φιλῆτον	[έη]	μισθῶτον	[όη]
	τῑμῶμεν	[άω]	φιλῶμεν	[έω]	μισθῶμεν	[όω]
	τῑμᾶτε	[άη]	φιλῆτε	[έη]	μισθῶτε	[όη]
	τῑμῶσι(ν)	[άω]	φιλῶσι(ν)	[έω]	μισθῶσι(ν)	[όω]
Optativ	τῑμῴην	[αοί]	φιλοίην	[εοί]	μισθοίην	[οοί]
	τῑμῴης	[αοί]	φιλοίης	[εοί]	μισθοίης	[οοί]
	τῑμῴη	[αοί]	φιλοίη	[εοί]	μισθοίη	[οοί]
	τῑμῷτον	[άοι]	φιλοῖτον	[έοι]	μισθοῖτον	[όοι]
	τῑμῴτην	[αοί]	φιλοίτην	[εοί]	μισθοίτην	[οοί]
	τῑμῷμεν	[άοι]	φιλοῖμεν	[έοι]	μισθοῖμεν	[όοι]
	τῑμῷτε	[άοι]	φιλοῖτε	[έοι]	μισθοῖτε	[όοι]
	τῑμῷεν	[άοι]	φιλοῖεν	[έοι]	μισθοῖεν	[όοι]
Imperativ	τῖμᾱ	[αε]	φίλει	[εε]	μίσθου	[οε]
	τῑμᾰ́τω	[αέ]	φιλείτω	[εέ]	μισθούτω	[οέ]
	τῑμᾶτον	[άε]	φιλεῖτον	[έε]	μισθοῖτον	[όε]
	τῑμᾰ́των	[αέ]	φιλείτων	[εέ]	μισθούτων	[οέ]
	τῑμᾶτε	[άε]	φιλεῖτε	[έε]	μισθοῦτε	[όε]
	τῑμώντων	[αό]	φιλούντων	[εό]	μισθούντων	[οό]
Infin.	τῑμᾶν	[άε]	φιλεῖν	[έε]	μισθοῦν	[όε]

hlásková stažená.

§ 188

Medium a passivum					
τῑμῶμαι	[άο]	φιλοῦμαι	[έο]	μισθοῦμαι	[όο]
τῑμᾷ	[άῃ, άει]	φιλῇ (-εῖ)	[έῃ, έει]	μισθοῖ	[όῃ, όει]
τῑμᾶται	[άε]	φιλεῖται	[έε]	μισθοῦται	[όε]
τῑμᾶσθον	[άε]	φιλεῖσθον	[έε]	μισθοῦσθον	[όε]
τῑμᾶσθον	[άε]	φιλεῖσθον	[έε]	μισθοῦσθον	[όε]
τῑμώμεθα	[αό]	φιλούμεθα	[εό]	μισθούμεθα	[οό]
τῑμᾶσθε	[άε]	φιλεῖσθε	[έε]	μισθοῦσθε	[όε]
τῑμῶνται	[άο]	φιλοῦνται	[έο]	μισθοῦνται	[όο]
τῑμῶμαι	[άω]	φιλῶμαι	[έω]	μισθῶμαι	[όω]
τῑμᾷ	[άῃ]	φιλῇ	[έῃ]	μισθοῖ	[όῃ]
τῑμᾶται	[άη]	φιλῆται	[έη]	μισθῶται	[όη]
τῑμᾶσθον	[άη]	φιλῆσθον	[έη]	μισθῶσθον	[όη]
τῑμᾶσθον	[άη]	φιλῆσθον	[έη]	μισθῶσθον	[όη]
τῑμώμεθα	[αώ]	φιλώμεθα	[εώ]	μισθώμεθα	[οώ]
τῑμᾶσθε	[άη]	φιλῆσθε	[έη]	μισθῶσθε	[όη]
τῑμῶνται	[άω]	φιλῶνται	[έω]	μισθῶνται	[όω]
τῑμῴμην	[αοί]	φιλοίμην	[εοί]	μισθοίμην	[οοί]
τῑμῷο	[άοι]	φιλοῖο	[έοι]	μισθοῖο	[όοι]
τῑμῷτο	[άοι]	φιλοῖτο	[έοι]	μισθοῖτο	[όοι]
τῑμῷσθον	[άοι]	φιλοῖσθον	[έοι]	μισθοῖσθον	[όοι]
τῑμῴσθην	[αοί]	φιλοίσθην	[εοί]	μισθοίσθην	[οοί]
τῑμῴμεθα	[αοί]	φιλοίμεθα	[εοί]	μισθοίμεθα	[οοί]
τῑμῷσθε	[άοι]	φιλοῖσθε	[έοι]	μισθοῖσθε	[όοι]
τῑμῷντο	[άοι]	φιλοῖντο	[έοι]	μισθοῖντο	[όοι]
τῑμῶ	[άου]	φιλοῦ	[έου]	μισθοῦ	[όου]
τῑμᾶσθω	[αέ]	φιλείσθω	[εέ]	μισθούσθω	[οέ]
τῑμᾶσθον	[άε]	φιλεῖσθον	[έε]	μισθοῦσθον	[όε]
τῑμᾶσθων	[αέ]	φιλείσθων	[εέ]	μισθούσθων	[οέ]
τῑμᾶσθε	[άε]	φιλεῖσθε	[έε]	μισθοῦσθε	[όε]
τῑμᾶσθων	[αέ]	φιλείσθων	[εέ]	μισθούσθων	[οέ]
τῑμᾶσθαι	[άε]	φιλεῖσθαι	[έε]	μισθοῦσθαι	[όε]

§ 188

	Aktivum		
Participium praes.	τῑμῶν [άω] (*g.* τῑμῶντος) τῑμῶσα [άου] (*g.* τῑμώσης) τῑμῶν [άο] (*g.* τῑμῶντος)	φιλῶν [έω] (*g.* φιλοῦντος) φιλοῦσα [έου] (*g.* φιλούσης) φιλοῦν [έο] (*g.* φιλοῦντος)	μισθῶν [όω] (*g.* μισθοῦντος) μισθοῦσα [όου] (*g.* μισθούσης) μισθοῦν [όο] (*g.* μισθοῦντος)
Indikat. imperf.	ἐτῑ́μων [αο] ἐτῑ́μᾱς [αε] ἐτῑ́μᾱ [αε] ἐτῑμᾶτον [άε] ἐτῑμᾰ́την [αέ] ἐτῑμῶμεν [άο] ἐτῑμᾶτε [άε] ἐτῑ́μων [αο]	ἐφίλουν [εο] ἐφίλεις [εε] ἐφίλει [εε] ἐφιλεῖτον [έε] ἐφιλείτην [εέ] ἐφιλοῦμεν [έο] ἐφιλεῖτε [έε] ἐφίλουν [εο]	ἐμίσθουν [οο] ἐμίσθους [οε] ἐμίσθου [οε] ἐμισθοῦτον [όε] ἐμισθούτην [οέ] ἐμισθοῦμεν [όο] ἐμισθοῦτε [όε] ἐμίσθουν [οο]

2. Slovesa stažená.

§ 189 Slovesa **stažená** (*verba contrācta*) mají kmen praesentní zakončen hláskami *ᾰ, ε* nebo *o*, které se v praesentu a imperfektu stahují s osobními příponami. Platí tu tato pravidla:

1. pro slovesa v *-ᾰ́ω*, vzor *τῑμᾰ́ω* ctím:

$$\alpha + \varepsilon, \eta = \bar{\alpha},$$
$$\alpha + o, \omega, ou = \omega,$$

ι se vždy podepíše.

Pozn. Zdánlivou výjimkou jest inf. *τῑμᾶν* bez podepsaného *ι*; původní tvar inf. byl **τῑμα-εν*.

2. pro slovesa v *-έω*, vzor *φιλέω* miluji:

$$\varepsilon + \varepsilon = \varepsilon\iota,$$
$$\varepsilon + o = ou,$$

ε před dvojhláskou nebo dlouhou samohláskou mizí.

3. pro slovesa v *-όω*, vzor *μισθόω* najímám:

$$o + o, \varepsilon, ou = ou,$$
$$o + \omega, \eta = \omega,$$
$$o + o\iota, \varepsilon\iota, \eta = o\iota.$$

§ 188

Medium a passivum					
τῑμώμενος	[αό]	*φιλούμενος*	[εό]	*μισθούμενος*	[οό]
τῑμωμένη	[αο]	*φιλουμένη*	[εο]	*μισθουμένη*	[οο]
τῑμώμενον	[αό]	*φιλούμενον*	[εό]	*μισθούμενον*	[οό]
ἐτῑμώμην	[αό]	*ἐφιλούμην*	[εό]	*ἐμισθούμην*	[οό]
ἐτῑμῶ	[άου]	*ἐφιλοῦ*	[έου]	*ἐμισθοῦ*	[όου]
ἐτῑμᾶτο	[άε]	*ἐφιλεῖτο*	[έε]	*ἐμισθοῦτο*	[όε]
ἐτῑμᾶσθον	[άε]	*ἐφιλεῖσθον*	[έε]	*ἐμισθοῦσθον*	[όε]
ἐτῑμάσθην	[αέ]	*ἐφιλείσθην*	[εέ]	*ἐμισθούσθην*	[οέ]
ἐτῑμώμεθα	[αό]	*ἐφιλούμεθα*	[εό]	*ἐμισθούμεθα*	[οό]
ἐτῑμᾶσθε	[άε]	*ἐφιλεῖσθε*	[έε]	*ἐμισθοῦσθε*	[όε]
ἐτῑμῶντο	[άο]	*ἐφιλοῦντο*	[έο]	*ἐμισθοῦντο*	[όο]

Pozn. Zdánlivou výjimkou jest inf. *μισθοῦν* místo *μισθοῖν*; původní tvar byl **μισθο-εν*.

Jak označujeme slovesa stažená, v. pozn. 2. pod čarou na str. 83.

1. Stahování se děje podle pravidel vytčených v § 31. Ve vzorech vytištěna jest hláska stažená tučně a v závorce připojeno, z kterých hlásek vznikla. Značí tedy na př. opt. *τῑμ-ῴην* [*αοί*], že původní tvar byl *τῑμαοίην*. O přízvuku slabik stažených v. § 32. § 190

2. Ve vzoru *τῑμῶ* jest indikativ praes. stejný s konjunktivem, a to jak v aktivu, tak v mediu a passivu. Ve vzoru *μισθῶ* jest táž shoda pouze v sg. aktivním.

3. Optativ akt. má v singuláru zpravidla přípony attické *-ην, -ης, -η*; v plurálu jsou tvary bez *η*.

Podle uvedených vzorů se časují všechna slovesa v *-ᾰ́ω, -έω, -όω* § 191 až na tyto výjimky:

1. Staroattická slovesa *καίω* pálím a *κλαίω* pláči se vůbec nestahují.[1])

[1]) Častější jsou tvary *καίω* a *κλαίω*.

2. *Ζῶ, inf. ζῆν* žiji, *χρῶμαι, inf. χρῆσθαι* užívám, *διψῶ, διψῆν* žízním, *πεινῶ, πεινῆν* lačním, stahují v *η* (*ῃ*), nikoli v *ᾱ* (*ᾳ*).

Časují se tedy:

praes. ind.	*ζῶ*	*impf.*	*ἔζων*	*χρῶμαι*	*ἐχρώμην*
	ζῇς		*ἔζης*	*χρῇ*	*ἐχρῶ*
	ζῇ		*ἔζη*	*χρῆται*	*ἐχρῆτο*
	ζῶμεν		*ἐζῶμεν*	*χρώμεθα*	*ἐχρώμεθα*
	ζῆτε		*ἐζῆτε*	*χρῆσθε*	*ἐχρῆσθε*
	,, *ζῶσι(ν)*		*ἔζων*	*χρῶνται*	*ἐχρῶντο*

imper. ζῆ, ζήτω, ζῆτε, ζώντων,
,, *χρῶ, χρήσθω, χρῆσθε, χρήσθων;*
infin. ζῆν, χρῆσθαι.

Pozn. Slovesa *ζῶ* a *χρῶμαι*, počítaná ke vzoru *τῑμάω*, končila se na *-ήω* (kmeny byly *ζη-, χρη-*), a proto právem *η* + *ε*, *η* = *η*, *η* + *ο*, *ω* = *ω*; *ι* se podpisuje. Stejně se stahují *διψάω, διψῆν* žízním, *πεινάω, πεινῆν* lačním.

3. Dvojslabičná slovesa na *-έω* stahují **jen** v *ει*. Mají kmeny
a) na *ε* (*ϝ*)- před samohláskami (v praes. a imperf.),
b) na *ευ-* před souhláskami (v časech ostatních, v. § 192, 4).

Vzor *πλέω* (z * *πλεϝ-ω*) pluji:

praes. πλέω, πλεῖς, πλεῖ, πλέομεν, πλεῖτε, πλέουσι(ν); πλεῖν;
impf. ἔπλεον, ἔπλεις, ἔπλει, ἐπλέομεν, ἐπλεῖτε, ἔπλεον.

Stejně se časují: *θέω* běžím, *νέω* plovu, *πνέω* dýši, *χέω* liji, *δέω* jsem potřebný, *δέομαι* (*δεῖται, δεῖσθε*) potřebuji, prosím; ale *δέω* ‚váži' má, zvláště ve složení, veskrze tvary stažené: *καταδῶ* uvazuji, *καταδεῖς, -δεῖ, -δοῦμεν, -δεῖτε, -δοῦσι(ν).*

§ 192 **1. V ostatních časech slovesa stažená se časují podle vzoru** *παιδεύω*; při tom **se dlouží** kmenové *ᾰ* v *η*, *ε* v *η*, *ο* v *ω*.

Předchází-li *ε, ι, ϱ*, dlouží se *α* v *ᾱ*, na př.:
ἑᾶω (1.) nechávám, *ἐάσω, εἴᾱσα, εἴᾱκα, εἰάθην;*
θηϱῶ (1.) lovím, *θηϱάσω, ἐθήϱᾱσα, τεθήϱᾱκα, ἐθηϱάθην.* Také *ἀκϱοῶμαι* (1.) poslouchám má *ᾱ*: *ἀκϱοάσομαι, ἠκϱοᾱσάμην;*
χϱῶμαι má ovšem *η*: *χϱήσομαι, ἐχϱησάμην, κέχϱημαι, ἐχϱήσθην* (v. § 191, 2).

Ostatní časy sloves stažených.

§ 193

fut.	*akt.*	*τῑμή-σω*	*φιλή-σω*	*μισθώ-σω*
	med.	*τῑμή-σομαι*	*φιλή-σομαι*	*μισθώ-σομαι*
aor.	*akt.*	*ἐ-τῑ́μη-σα*	*ἐ-φίλη-σα*	*ἐ-μίσθω-σα*
	med.	*ἐ-τῑμη-σάμην*	*ἐ-φιλη-σάμην*	*ἐ-μισθω-σάμην*
perf.	*akt.*	*τε-τῑ́μη-κα*	*πε-φίλη-κα*	*με-μίσθω-κα*
med. (pass.)		*τε-τῑ́μη-μαι*	*πε-φίλη-μαι*	*με-μίσθω-μαι*
aor.	*pass.*	*ἐ-τῑμή-θην*	*ἐ-φιλή-θην*	*ἐ-μισθώ-θην*
fut.	*pass.*	*τῑμη-θήσομαι*	*φιλη-θήσομαι*	*μισθω-θήσομαι*
	adj. slov.	*τῑμη-τός, -τέος*	*φιλη-τός, -τέος*	*μισθω-τός, -τέος*

2. Mnohá slovesa podržují však kmenovou samohlásku **krátkou,** a to buď ve všech nebo v některých časech; některá z nich rozšiřují kmen hláskou *σ*. Jsou to zvláště: § 192

γελῶ (1.) směji se: *γελᾰ́σομαι*[1]), *ἐγέλᾰσα, γεγέλᾰκα, γεγέλασμαι, ἐγελάσθην,*
σπῶ (1.) táhnu: *σπᾰ́σω, ἔσπᾰσα, ἔσπᾰκα, ἔσπασμαι, ἐσπάσθην,*
αἰδοῦμαι (2.) ostýchám se: *αἰδέσομαι, ᾔδεσμαι, ᾐδέσθην,*
ἀρκῶ (2.) stačím: *ἀρκέσω, ἤρκεσα,*
δῶ (2.) váži: *δήσω, ἔδησα, δέδεκα, δέδεμαι, ἐδέθην,*
ἐπ-αινῶ (2.) chválím: *ἐπ-αινέσομαι*[1]), *ἐπ-ήνεσα, ἐπ-ήνεκα, ἐπ-ήνημαι, ἐπ-ηνέθην, ἐπ-αινεθήσομαι,*
τελῶ (2.) končím: fut. *τελῶ* (2.) [jako praes., v. odst. 3.], *ἐτέλεσα, τετέλεκα, τετέλεσμαι, ἐτελέσθην,*
τρέω (2.) třesu se: *τρέσω, ἔτρεσα.*

3. Několik sloves, jež kmene nedlouží, vysouvá ve *futuru* mimo optativ znak *σ* a stahuje pak stýkající se samohlásky tak, že se neliší tvary ty od času přítomného. Toto futurum se nazývá *attickým.*[2]) Příklad:

τελῶ, τελεῖς, τελεῖ, τελοῦμεν, τελεῖτε, τελοῦσιν, καλῶ, -εῖς, -εῖ atd.

4. Dvojslabičná slovesa na *-έω* (§ 191, 3*b*) mají v ostatních časech kmen na *ευ-*:

πλέω pluji: *πλεύσομαι* i *πλευσοῦμαι, ἔπλευσα, πέπλευκα,*
θέω běžím: *θεύσομαι,*

[1]) Některá slovesa činná tvoří futurum mediální s významem činným.
[2]) z téhož důvodu jako attické sklonění (§ 84) a attická zdvojka (§ 175, 3).

νέω plovu: *νεύσομαι, ἔνευσα, νένευκα,*
πνέω dýchám: *πνεύσομαι* i *πνευσοῦμαι, ἔπνευσα, πέπνευκα,*
χέω liji: fut. *χέω* (jako praes.), *ἔχεα, κέχῡκα, κέχῡμαι, ἐχύθην.*

Pozn. Stažené fut. med. od sloves aktivních jako *πλευσοῦμαι* od *πλέω* se nazývá *dorským.*

II. Slovesa souhlásková.

1. Slovesa ražená (němá).[1])

§ 194 Slovesa **ražená** mají kmen uzavřený souhláskami **raženými** (§ 6).

1. Podle toho, kterou raženou (němou) hláskou jest kmen zakončen, rozeznáváme kmeny:

a) **hrdelné,** jež se končí na *κ, γ, χ*: *πλέκω* pletu, km. *πλεκ-*,
b) **retné,** jež se končí na *π, β, φ*: *γράφω* píši, km. *γραφ-*,
c) **zubné,** jež se končí na *τ, δ, ϑ*: *πείϑω* přemlouvám, km. *πειϑ-*.

Ale ne všecka tato slovesa mají praesentní kmen uzavřen prostou hláskou raženou (němou).

2. Většina jich rozšiřuje praesentní kmen hláskou ***j***, při čemž

a) *hrdelnice* *κ, χ* + ***j*** = *ττ* (*σσ*): *φυλάττω* (*κj*), *ταράττω* (*χj*),
γ + ***j*** = *ζ* *οἰμώζω* (*γj*) (§ 50, 1; 50,2),
b) *retnice* *π, β, φ* + ***j*** = *πτ* *τύπτω* (*πj*), *βλάπτω* (*βj*) (50,3),
c) *zubnice* *δ* + ***j*** = *ζ* : *γυμνάζω* (*δj*) (§ 50, 2).

3. Původní kmeny sloves na *-ττω* (*-σσω*), *-πτω*, *-ζω* poznáváme srovnáním s jinými slovy odvozenými od téhož kmene, na př.

φυλάττω hlídám,	má kmen *φυλακ-*,	jak svědčí	*φυλακ-ή*	hlídka,
ταράττω matu,	*ταραχ-*,		*ταραχ-ή*	zmatek,
οἰμώζω želím,	*οἰμωγ-*,		*οἰμωγ-ή*	nářek,
τύπτω biji,	*τυπ-*,		*τύπ-ος*	rána,
βλάπτω škodím,	*βλαβ-*,		*βλάβ-η*	škoda,
κρύπτω skrývám,	*κρυφ-*,		*κρύφ-α*	tajně,
γυμνάζω cvičím,	*γυμναδ-*,	,,	,, *γυμνάς, -δος*	nahý.

4. V *praesentu* a *imperfektu* se časují slovesa ražená zcela podle vzoru *παιδεύω*; odchylky v časech ostatních jsou způsobeny tím, že se tyto časy tvoří od vlastního kmene slovesného.

[1]) v. § 182, II, 1.

		kmeny hrdelné	*kmeny retné*	*kmeny zubné*
praes.		φυλάττ-ω, km. φυλακ-	γράφ-ω, km. γραφ-	πείθ-ω, km. πειθ-
fut.		φυλάξω	γράψω	πεί-σω
aor.		ἐ-φύλαξα	ἔ-γραψα	ἔ-πει-σα
perf. akt.		πε-φύλα**χα**	γέ-γραφ-α	πέ-πει-**κα**
perfektum mediální (passivní)	*indik.*	πε-φύλα**γ**-μαι πε-φύλα**ξ**αι πε-φύλα**κ**-ται πε-φύλα**χ**-θον πε-φύλα**χ**-θον πε-φυλά**γ**-μεθα πε-φύλα**χ**-θε πε-φυλα**γ**-μένοι εἰσί(ν)	γέ-γρα**μ**-μαι γέ-γρα**ψ**αι γέ-γρα**π**-ται γέ-γραφ-θον γέ-γραφ-θον γε-γράμ-μεθα γέ-γραφ-θε γε-γρα**μ**-μένοι εἰσί(ν)	πέ-πει**σ**-μαι πέ-πει-σαι πέ-πει**σ**-ται πέ-πει-σθον πέ-πει-σθον πε-πείσ-μεθα πέ-πει-σθε πε-πει**σ**-μένοι εἰσί(ν)
	imper.	πε-φύλα**ξ**ο πε-φυλά**χ**-θω πε-φύλα**χ**-θον πε-φυλά**χ**-θων πε-φύλα**χ**-θε πε-φυλά**χ**-θων	γέ-γρα**ψ**ο γε-γράφ-θω γέ-γραφ-θον γε-γράφ-θων γέ-γραφ-θε γε-γράφ-θων	πέ-πει-σο πε-πεί-σθω πέ-πει-σθον πε-πεί-σθων πέ-πει-σθε πε-πεί-σθων
	inf.	πε-φυλά**χ**-θαι †	γε-γράφ-θαι †	πε-πεῖ-σθαι †
	part.	πε-φυλα**γ**-μένος, -η, -ον †	γε-γρα**μ**-μένος, -η, -ον †	πε-πει**σ**-μένος, -η, -ον †
plsqpf.		ἐ-πε-φυλά**γ**-μην ἐ-πε-φύλα**ξ**ο ἐ-πε-φύλα**κ**-το ἐ-πε-φύλα**χ**-θον ἐ-πε-φυλά**χ**-θην ἐ-πε-φυλά**γ**-μεθα ἐ-πε-φύλα**χ**-θε πε-φυλα**γ**-μένοι ἦσαν	ἐ-γε-γράμ-μην ἐ-γέ-γρα**ψ**ο ἐ-γέ-γρα**π**-το ἐ-γέ-γραφ-θον ἐ-γε-γράφ-θην ἐ-γε-γράμ-μεθα ἐ-γέ-γραφ-θε γε-γρα**μ**-μένοι ἦσαν	ἐ-πε-πείσ-μην ἐ-πέ-πει-σο ἐ-πέ-πει**σ**-το ἐ-πέ-πει-σθον ἐ-πε-πεί-σθην ἐ-πε-πείσ-μεθα ἐ-πέ-πει-σθε πε-πει**σ**-μένοι ἦσαν
aor. pass.		ἐ-φυλά**χ**-θην	ἐ-γρά**φ**-ην, v. § 201	ἐ-πεί-σθην poslechl jsem
fut. pass.		φυλα**χ**-θήσομαι	γρα**φ**-ήσομαι	πει**σ**-θήσομαι
adj. slov.		φυλα**κ**-τός, -τέος	γρα**π**-τός, -τέος	πει**σ**-τέον

jsem přesvědčen, věřím

§ 196 **1.** *Futurum* a *aorist* akt. (med.) se tvoří tím způsobem, že

hrdelnice + σ = **ξ**: *φυλάττω*, km. *φυλακ-*, *f. φυλάξω*, *a. ἐφύλαξα*,
retnice + σ = **ψ**: *γράφω*, km. *γραφ-*, *f. γράψω*, *a. ἔγραψα*,
zubnice + σ = **σ**: *πείθω*, km. *πειθ-*, *f. πείσω*, *a. ἔπεισα*.

2. *Perfektum* (a *plusqpf.*) aktivní se tvoří

a) u kmenů **hrdelných** a **retných** pouhou příponou *-α*, před níž

κ, *γ* se mění v aspirátu *χ*,
π, *β* „ *φ*:

φυλάττω	hlídám,	km. *φυλακ-*, *perf.*	*πε-φύλαχ-α*,
τάττω	řadím,	km. *ταγ-*,	*τέ-ταχ-α*,
ὀρύττω	kopu,	km. *ὀρυχ-*,	*ὀρ-ώρυχ-α*,
κόπτω	biji,	km. *κοπ-*,	*κέ-κοφ-α*,
βλάπτω	škodím,	km. *βλαβ-*,	*βέ-βλαφ-α*,
γράφω	píši,	km. *γραφ-*,	*γέ-γραφ-α*.

Pozn. Toto perf. v *-α* se nazývá perfektum silné nebo druhé (§ 177, 2*a*); *χ*, *φ* proniklo sem z tvarů perf. pass., kde před příponami začínajícími dyšnicí *ϑ* hlásky *κ*, *γ* > *χ*, hlásky *π*, *β* > *φ*.

b) u kmenů **zubných** příponou *-κα*, před níž se zubnice vysouvá:

πείθω přemlouvám, km. *πειθ-*, *perf. πέ-πει-κα*,
κομίζω nesu, km. *κομιδ-*, *κε-κόμι-κα*.

3. U *perfekta* (a *plusqpf.*) mediálního (passivního) nastávají stykem souhlásky kmenové se souhláskou příponovou tyto proměny

u km. **hrdelných:**	u km. **retných:**	u km. **zubných:**
hrdelnice: + *μ* = *γμ*; + *σ* = *ξ*; + *τ* = *κτ*; + *ϑ* = *χϑ*	retnice: + *μ* = *μμ*; + *σ* = *ψ*; + *τ* = *πτ*; + *ϑ* = *φϑ*	zubnice: + *μ* = *σμ*; + *σ* = *σ*; + *τ* = *στ*; + *ϑ* = *σϑ*.

Příklady viz ve vzorech.
Třetí osoba plur. jest skoro vždy tvar opsaný.

4. *Aorist* passivní se tvoří příponou *-ϑην*, před níž hlásky

κ, *γ* se mění v aspirátu *χ*,
π, *β* „ *φ*,
τ, *δ*, *ϑ* v sykavku *σ*:

φυλάττω hlídám, km. *φυλακ-*, *aor. pass. ἐ-φυλάχ-θην*,
πέμπω posílám, km. *πεμπ-*, *ἐ-πέμφ-θην*,
πείθω přemlouvám, km. *πειθ-*, *ἐ-πείσ-θην*.

1. Slovesa na *-ττω* (*-σσω*) a *-ζω* (z **γj*) patří ke kmenům hrdelným a mají fut. *-ξω*, aor. *-ξα* atd., na př.: § 197
φυλάττω hlídám, *φυλάξω*, *ἐφύλαξα*, *πεφύλαχα* (*-γμαι*), *ἐφυλάχθην*,
οἰμώζω běduji, *οἰμώξομαι*, *ᾤμωξα*.

2. Slovesa na *-ζω* (z **δj*) patří ke kmenům zubným a mají fut. *-σω*, aor. *-σα* atd., na př.:
γυμνάζω cvičím, *γυμνάσω*, *ἐγύμνασα*, *γεγύμνακα* (*-σμαι*), *ἐγυμνάσθην*,
ἐρίζω přu se (z **ἐριδjω*, sr. *ἔρις*, *ἔριδος* hádka), *ἐρίσω*, *ἤρισα*.

Pozn. 1. Někdy *γj* = *ττ(σσ)*, na př. **πρᾱγj-ω* > *πρᾰ́ττω* (*-σσω*) konám, **ταγj-ω* > *τάττω* (*-σσω*) řadím. Poněvadž všecka slovesa hrdelná měla stejné tvary ve futuru (na *-ξω*) a v aoristu (na *-ξα*), byla snaha, aby měla stejné tvary i v praesentu (na *-ττω* n. *-σσω*). Jsou potom tvary uvedených sloves:
πρᾰ́ττω: *πρᾰ́ξω*, *ἔπρᾰξα*, *πέπρᾰχα* (*-γμαι*), *ἐπρᾰ́χθην*, *πρᾰκτός*,
τάττω: *τάξω*, *ἔταξα*, *τέταχα* (*-γμαι*), *ἐτάχθην*, *τακτός*.

Pozn. 2. *τ(ϑ)j* = *τι(σσ)* (v. § 50, 1), na př. **ἁρμοτjω* > *ἁρμόττω* (*-σσω*) pojím, **πλαθjω* > *πλάττω* (*-σσω*) tvořím. Ale podle zubných kmenů na *-δjω* > *-ζω* se vytvořily v praesentu a imperfektu druhotvary *ἁρμόζω*, *ἤρμοζον*. Tvary ostatních časů jsou však pravidelné, tedy:
ἁρμόττω nebo *ἁρμόζω*: *ἁρμόσω*, *ἤρμοσα*, *ἤρμοκα* (*-σμαι*), *ἠρμόσθην*.

3. Pamatujme ještě:
ᾄδω zpívám: *ᾄσομαι*, *ᾖσα*, — *ᾔσμαι*, *ᾔσθην*,
σῴζω chráním: *σώσω*, *ἔσωσα*, *σέσωκα*, *σέσω(σ)μαι*, *ἐσώθην*,
σπένδω obětuji: *σπείσω*, *ἔσπεισα*, (*ἔσπεικα*), *ἔσπεισμαι*, *ἐσπείσθην*,
(*ει* náhradním dloužením za vypadlé *-νδ-*: **σπενδ-σω* > *σπείσω* atd.).

Futurum **attické** (v. § 192, 3) tvoří slovesa:

1. *βιβάζω* káži kráčeti: *βιβῶ*, *βιβᾷς*, *βιβᾷ* zcela podle *τῑμῶ*; § 198

2. ze sloves na *-ίζω* všechna s kmenem víceslabičným, na př.:
κομίζω nesu: *κομιῶ*, *κομιεῖς*, *κομιεῖ* podle *φιλῶ*; opt. *κομιοίην*,
λογίζομαι počítám: *λογιοῦμαι*, *λογιῇ* (*-εῖ*), *-εῖται*; opt. *λογιοίμην* atd.

Aorist II. (silný) aktivní a mediální. § 199

Některá slovesa ražená tvoří místo aoristu sigmatického (utvořeného příponou *σ*) aorist II. (silný) a to od kmene **slabého** (v. § 22 *b*), na př.:

λείπω zanechávám, aor. *ἔλιπον*.

	Indikativ	*Konjunktiv*	*Optativ*	*Imperativ*	*Inf. a partic.*
Aktivum	ἔ-λιπ-ο-ν	λίπ-ω	λίπ-οι-μι		λιπ-εῖν †
	ἔ-λιπ-ε-ς	λίπ-ῃς	λίπ-οι-ς	λίπ-ε	
	ἔ-λιπ-ε(ν)	λίπ-ῃ	λίπ-οι	λιπ-έ-τω	
	ἐ-λίπ-ε-τον	λίπ-η-τον	λίπ-οι-τον	λίπ-ε-τον	
	ἐ-λιπ-έ-την	λίπ-η-τον	λιπ-οί-την	λιπ-έ-των	λιπ-ών † (-όντος)
	ἐ-λίπ-ο-μεν	λίπ-ω-μεν	λίπ-οι-μεν		λιπ-οῦσα† (-ούσης)
	ἐ-λίπ-ε-τε	λίπ-η-τε	λίπ-οι-τε	λίπ-ε-τε	λιπ-όν † (-όντος)
	ἔ-λιπ-ο-ν	λίπ-ωσι(ν)	λίπ-οι-εν	λιπ-ό-ντων	
Medium	ἐ-λιπ-ό-μην	λίπ-ω-μαι	λιπ-οί-μην		λιπ-έ-σθαι †
	ἐ-λίπ-ου	λίπ-ῃ	λίπ-οι-ο	λιπ-οῦ †	
	ἐ-λίπ-ε-το	λίπ-η-ται	λίπ-οι-το	λιπ-έ-σθω	
	ἐ-λίπ-ε-σθον	λίπ-η-σθον	λίπ-οι-σθον	λίπ-ε-σθον	
	ἐ-λιπ-έ-σθην	λίπ-η-σθον	λιπ-οί-σθην	λιπ-έ-σθων	λιπ-ό-μενος
	ἐ-λιπ-ό-μεθα	λιπ-ώ-μεθα	λιπ-οί-μεθα		λιπ-ο-μένη
	ἐ-λίπ-ε-σθε	λίπ-η-σθε	λίπ-οι-σθε	λίπ-ε-σθε	λιπ-ό-μενον
	ἐ-λίπ-ο-ντο	λίπ-ω-νται	λίπ-οι-ντο	λιπ-έ-σθων	

§ 200 Jak ze vzoru patrno, má aorist II. (akt. a med.)

1. koncovky **imperfekta** v *indikativu*,
praesentu v *ostatních způsobech*;

2. odchylný přízvuk
v *infinitivu* a *participiu* **akt.:** *λιπεῖν, λιπών*,
v *infinitivu* a 2. sg. *imperativu* **med.:** *λιπέσθαι, λιποῦ*.

Přízvuk ten trvá i ve složeninách, na př.: *καταλείπω* opouštím: *καταλιπεῖν, καταλιπέσθαι, καταλιπών, καταλιποῦ*.

3. V attické próze mají silný aorist z pravidelných sloves zvláště tato:

ἄγω	vedu,	kmen *ἀγ-*:	aor. *ἤγαγον* (se zdvojkou),
ἀνα-κράζω	vykřikuji,	*κραγ-*:	*ἀν-έκραγον*,
λείπω	zanechávám,	*λειπ-*:	*ἔλιπον*,
τίκτω	rodím,	*τεκ-*:	*ἔτεκον*,
τρέπομαι	obracím se,	*τρεπ-*:	*ἐτραπόμην*,
φεύγω	utíkám,	*φευγ-*:	*ἔφυγον*.

Pozn. *Ἐτραπόμην* z **ἐτr̥πομην* (v. § 23).

Velmi časté jsou tyto aoristy u nepravidelných sloves.

Aorist II. (silný) a futurum II. passivní.

Některá slovesa ražená tvoří místo aor. pass. v *-θην* aorist II. (silný) od prostého kmene slovesného bez známky *θ*. Časování jest pravidelné až na to, že v 2. os. sg. imperat. se objevuje původní přípona *-θι*. **§ 201**

Indikativ	*Konjunktiv*	*Optativ*	*Imperativ*	*Inf. a part.*
ἐ-γράφ-η-ν	*γραφ-ῶ*	*γραφ-είην*		
ἐ-γράφ-η-ς	*γραφ-ῇς*	*γραφ-είης*	*γράφ-ηθι*	*γραφ-ῆναι* †
ἐ-γράφ-η	*γραφ-ῇ*	*γραφ-είη*	*γραφ-ήτω*	
ἐ-γράφ-η-τον	*γραφ-ῆτον*	*γραφ-εῖτον*	*γράφ-ητον*	
ἐ-γραφ-ή-την	*γραφ-ῆτον*	*γραφ-είτην*	*γραφ-ήτων*	*γραφ-είς* †
ἐ-γράφ-η-μεν	*γραφ-ῶμεν*	*γραφ-εῖμεν*		*γραφ-εῖσα* †
ἐ-γράφ-η-τε	*γραφ-ῆτε*	*γραφ-εῖτε*	*γράφ-ητε*	*γραφ-έν* †
ἐ-γράφ-η-σαν	*γραφ-ῶσι(ν)*	*γραφ-εῖεν*	*γραφ-έντων*	

Podobně se tvoří u těchto sloves futurum passivní: *γραφ-ήσομαι.*

Silný aorist passivní mají v attičtině na př.: **§ 202**

ἀλλάττω měním,	km. *ἀλλαγ-*:	*ἠλλάγ-ην*,	*ἀλλαγ-ήσομαι*,
βλάπτω škodím,	*βλαβ-*:	*ἐβλάβ-ην*,	*βλαβ-ήσομαι*,
θάπτω pohřbívám,	*ταφ-*:	*ἐτάφ-ην*,	*ταφ-ήσομαι*,
κόπτω tluku,	*κοπ-*:	*ἐκόπ-ην*,	*κοπ-ήσομαι*,
σκάπτω kopu,	*σκαφ-*:	*ἐσκάφ-ην*,	*σκαφ-ήσομαι*,
σφάττω zabíjím,	*σφαγ-*:	*ἐσφάγ-ην*,	*σφαγ-ήσομαι*.

Jiné příklady v § následujícím.

1. Některá slovesa ražená, mající v perfektu akt. stupeň plný (v. § 22 *a*), tvoří většinou *silný* aorist passivní: **§ 203**

κλέπτω kradu: *κλέψομαι, ἔκλεψα, κέκλοφα, κέκλεμμαι, ἐκλάπην,*
λέγω sbírám: *λέξω, ἔλεξα, εἴλοχα, εἴλεγμαι, ἐλέγην,*
λείπω opouštím: *λείψω, ἔλιπον, λέλοιπα, λέλειμμαι, ἐλείφθην,*
πέμπω posílám: *πέμψω, ἔπεμψα, πέπομφα, πέπεμμαι, ἐπέμφθην,*
στρέφω točím: *στρέψω, ἔστρεψα, ἔστροφα, ἔστραμμαι, ἐστράφην,*
τρέπω obracím: *τρέψω, ἔτρεψα, τέτροφα, τέτραμμαι, ἐτράπην,*
τρέφω živím: *θρέψω, ἔθρεψα, τέτροφα, τέθραμμαι, ἐτράφην.*

Pozn. *πέπεμμαι* zjednodušením z **πεπεμπμαι* > **πεπεμμμαι* (§ 44, 8 *a*); *ἐκλάπην* z **ἐκλοπην*, *ἔστραμμαι* z **ἐστροφμαι*, *ἐστράφην* z **ἐστροφην* atd. (v. § 23 *b*).

2. Pamatujme ještě tato perfekta:

ἔοικα podobám se (plsqpf. *ἐῴκειν*), *εἴωθα* jsem zvyklý, *πέποιθα* důvěřuji (od *πείθω*).

Ἄγω vedu, pf. *ἦχα*, *ἦγμαι*, aor. pass. *ἤχθην* — *φεύγω*, pf. *πέφευγα*.

2. Slovesa plynná.

§ 204 Slovesa **plynná** mají kmen **praesentní** zakončen plynnou souhláskou *λ, μ, ν, ϱ*. Ale jen málo sloves si uchovalo v praesentu a v imperfektu původní prostý kmen jako *νέμω* dělím, *μένω* zůstávám, *δέϱω* dru. Valná většina sloves rozšiřovala v těchto časech svůj kmen hláskou *j*, která později vymizela; zato se dloužila kmenová samohláska a skupina *λj* se měnila v *λλ*, na př.

α > *αι*: *φαν-jω* > *φαίνω* objevuji,
ε > *ει*: *τεν-jω* > *τείνω* napínám,
ĭ > *ī*: *κϱῐν-jω* > *κϱίνω* soudím,
ŭ > *ū*: *ἀμῡν-jω* > *ἀμύνω* odvracím (§ 50, 4);
λj > *λλ*: *βαλ-jω* > *βάλλω* házím (v. § 50, 6).

Slovesa plynná se časují v praesentu a imperfektu podle *παιδεύω*. Pro futurum, aorist akt. a med. platí vzory uvedené na straně 105.

§ 206 *Futurum* se netvoří sigmaticky, nýbrž k prostému kmeni slovesnému přistupuje *-εω*, jež **se stahuje** jako při *φιλῶ*. Prostý kmen slovesný dostaneme z kmene praesentního,

a) vysujeme-li *ι* u sloves, která mají v kmeni *αι* nebo *ει*, na př.:

φαίνω	jevím,	km. *φαν-*,	fut. *φᾰν-ῶ*,
εὐφραίνω	těším,	*εὐφραν-*,	*εὐφρᾰν-ῶ*,
μιαίνω	poskvrňuji, „	*μιαν-*,	*μιᾰν-ῶ*,
τείνω	napínám,	*τεν-*,	*τεν-ῶ*,
αἴϱω	zdvíhám,	*ἆϱ-* (z *ἀεϱ-*), „	*ἆϱ-ῶ*,
σπείϱω	seji,	*σπεϱ-*,	*σπεϱ-ῶ*,
φθείϱω	hubím,	*φθεϱ-*,	*φθεϱ-ῶ*;

b) vynecháme-li *λ* u sloves, která se končí v kmeni na *λλ*, na př.:

ἀγγέλλω	zvěstuji,	km. *ἀγγελ-*,	fut. *ἀγγελ-ῶ*,
στέλλω	posílám,	*στελ-*,	*στελ-ῶ*;

c) zkrátíme-li v kmeni dlouhé *ī* nebo *ū*, na př.:

κλίνω	kloním,	km. *κλῑν-*,	fut. *κλῐν-ῶ*,
κϱίνω	soudím,	*κϱῐν-*,	*κϱῑν-ῶ*,
ἀμύνω	odvracím,	*ἀμῡν-*,	*ἀμῡν-ῶ*.

Futurum a aorist akt. i med. § 205

		Indikativ	*Konjunktiv*	*Optativ*	*Imperativ*	*Inf. a part.*
Futurum	*Aktivum*	φαν-ῶ φαν-εῖς φαν-εῖ φαν-εῖτον φαν-εῖτον φαν-οῦμεν φαρ-εῖτε φαν-οῦσι(ν)	zjevím — —	φαν-οίην φαν-οίης φαν-οίη φαν-οῖτον φαν-οίτην φαν-οῖμεν φαν-οῖτε φαν-οῖεν	— —	φαν-εῖν φαν-ῶν, -οῦντος φαν-οῦσα, -ούσης φαν-οῦν, -οῦντος
	Medium	φαν-οῦμαι φαν-ῇ(-εῖ) φαν-εῖται φαν-εῖσθον φαν-εῖσθον φαν-ούμεθα φαν-εῖσθε φαν-οῦνται	zjevím se — —	φαν-οίμην φαν-οῖο φαν-οῖτο φαν-οῖσθον φαν-οίσθην φαν-οίμεθα φαν-οῖσθε φαν-οῖντο	— —	φαν-εῖσθαι φαν-ούμενος φαν-ουμένη φαν-ούμενον
Aorist	*Aktivum*	ἔ-φην-α ἔ-φην-ας ἔ-φην-ε(ν) ἐ-φήν-ατον ἐ-φην-άτην ἐ-φήν-αμεν ἐ-φήν-ατε ἔ-φην-αν	zjevil jsem φήν-ω φήν-ῃς φήν-ῃ φήν-ητον φήν-ητον φήν-ωμεν φήν-ητε φήν-ωσι(ν)	φήν-αιμι φήν-ειας(-αις) φήν-ειε(ν)(-αι) φήν-αιτον φην-αίτην φήν-αιμεν φήν-αιτε φήν-ειαν(-αιεν)	φῆν-ον φην-άτω φήν-ατον φην-άτων φήν-ατε φην-άντων	φῆν-αι φήν-ᾱς, -αντος φήν-ᾱσα, -ᾶσης φῆν-αν, -αντος
	Medium	ἐ-φην-άμην ἐ-φήν-ω ἐ-φήν-ατο ἐ-φήν-ασθον ἐ-φην-άσθην ἐ-φην-άμεθα ἐ-φήν-ασθε ἐ-φήν-αντο	zjevil jsem (od sebe) φήν-ωμαι φήν-ῃ φήν-ηται φήν-ησθον φήν-ησθον φην-ώμεθα φήν-ησθε φήν-ωνται	φην-αίμην φήν-αιο φήν-αιτο φήν-αισθον φην-αίσθην φην-αίμεθα φήν-αισθε φήν-αιντο	φῆν-αι φην-άσθω φήν-ασθον φην-άσθων φήν-ασθε φην-άσθων	φήν-ασθαι φην-άμενος φην-αμένη φην-άμενον

§ 207 *1. Aorist I.* aktivní se netvoří sigmaticky, nýbrž od dlouhého kmene slovesného; při tom

α —η:	φαίνω,	fut. φαν-ῶ,	aor. ἔ-φην-α,
	αἴρω,	ἀρ-ῶ,	ἦρ-α;
ε — ει:	ἀγγέλλω,	ἀγγελ-ῶ,	ἤγγειλ-α,
	μένω,	μεν-ῶ,	ἔ-μειν-α,
	τείνω,	τεν-ῶ,	ἔ-τειν-α,
	σπείρω,	σπερ-ῶ,	ἔ-σπειρ-α;
ῐ — ῑ:	κλίνω,	κλῖν-ῶ,	ἔ-κλῑν-α;
ῠ — ῡ:	ἀμῦνω,	ἀμῦν-ῶ,	ἤμῦν-α.

Jen slovesa v *-ιαίνω* a *-ραίνω* mají ᾱ, na př.:

μιαίνω: fut. *μιαν-ῶ*, aor. *ἐ-μίᾱν-α*,
εὐφραίνω: *εὐφραν-ῶ*, „ *ηὔφρᾱν-α*.

Podobně *κερδαίνω* mám zisk, fut. *κερδαν-ῶ*, aor. *ἐ-κέρδᾱν-α*.

Pozn. 1. Sloveso *αἴρω* ‚zdvíhám' má *η* jen v indikativu aor.:
konj. *ἄρω*, opt. *ἄραιμι*, imp. *ἆρον*, inf. *ἆραι*, part. *ἆρας, ἄρασα, ἆραν*. — Podobně *ἅλλομαι* skáči: fut. *ἁλοῦμαι*, aor. *ἡλάμην*, konj. *ἅλωμαι*, inf. *ἅλασθαι*.

Pozn. 2. Že slovesa plynná původně tvořila futurum i aorist sigmaticky, zřejmo jest z hojných příkladů u Homéra (v. § 265, 3; 266, 1); také u attických básníků se vyskytují tvary jako:

κέλλω strkám, fut. *κέλσω*, aor. *ἔκελσα*,
κύρω dostihuji, fut. *κύρσω*, aor. *ἔκυρσα*.

2. Aorist II. (*silný*) mají slovesa:

βάλλω:	*fut. βαλῶ*,	*aor. ἔβαλον*,
ἐγείρω budím:	*ἐγερῶ*,	*ἠγρόμην* vzbudil jsem se,
κατα-καίνω:	„ *κατα-κανῶ*,	„ *κατ-έκανον* zabil jsem.

Časování silného aoristu jde úplně podle *ἔλιπον* (§ 199).

§ 208 *1. Perfektum I.* aktivní, pokud se vyskytuje, mívá příponu *-κα*, kteráž se připojuje k prostému kmeni slovesnému, na př.:

ἀγγέλλω:	*fut. ἀγγελῶ*,	*perf. ἤγγελ-κα*,
αἴρω:	*ἆρῶ*,	*ἦρ-κα*,
φαίνω:	*φανῶ*,	*πέ-φαγ-κα*.

U kmenů jednoslabičných jest proti praesentnímu **ε** v perf. **α**:

σπείρω:	*fut. σπερῶ*,	*perf. ἔ-σπαρ-κα*,
στέλλω:	*στελῶ*,	*ἔ-σταλ-κα*,
φθείρω:	*φθερῶ*,	*ἔ-φθαρ-κα*.

Kmenové *ν* se odsouvá u těchto sloves:

κλίνω: *fut.* *κλῑνῶ*, *perf.* *κέ-κλῑ-κα*,
κρίνω: *κρῑνῶ*, *κέ-κρῑ-κα*,
τείνω: *τενῶ*, *τέ-τᾰ-κα*.

Sloveso *βάλλω* má v perfektu stupeň dlouhý *βλη*: *βέ-βλη-κα* (§ 25).

2. *Perfektum II.* (*silné*) tvoří tato slovesa:

μαίνομαι šílím: *perf.* *μέ-μην-α* jsem šílený,
φαίνω jevím: *πέ-φην-α* jsem najevě,
ἀπο-κτείνω zabíjím: *ἀπ-έ-κτ꜀ν-α*,
δια-φθείρω hubím: *δι-έ-φθορ-α*,
ἐγείρω budím: *ἐγρ-ήγορ-α* bdím.

Perfektum passivní se tvoří pravidelně, pouze *ν* před *μ* se mění v *σ*, **§ 209**
na př.:

perf. akt. *ἤγγελ-κα*, *perf. pass.* *ἤγγελ-μαι*,
βέβλη-κα, *βέβλη-μαι*,
κέκλῑ-κα, *κέκλῑ-μαι*,
τέτᾰ-κα, *τέτᾰ-μαι*,
ἦρ-κα, *ἦρ-μαι*,
ἔσπαρ-κα, *ἔσπαρ-μαι*,
ale „ *πέφαγ-κα*, „ „ *πέφασ-μαι*.

Pozn. *Ἔσπαρμαι* z **ἐσπρμαι*, *ἔσταλμαι* z **ἐστ̥λμαι*,
ἔφθαρμαι z **ἐφθ̥ρμαι*, *τέταμαι* z **τετ̥μαι* (§ 23);
podle nich vytvořeny tvary perf. akt. *ἔσπαρκα*, *ἔσταλκα*, *ἔφθαρκα*, *τέτακα* (§ 208, 1).

V časování perf. pass. jest úchylka jen potud, že kmeny zavřené (*πέ-φασ-μαι*, *ἤγγελ-μαι*) mají přípony *-σθε*, *-σθον*, *-σθαι* (výklad v § 44, 8 *a*); u kmenů otevřených (*κέ-κλι-μαι*,, *κέ-κρι-μαι*, *τέ-τα-μαι*) však zůstávají přípony *-σθε*, *-σθον*, *-σθαι*, v. vzory v § 210 na str. 108.

1. *Aorist* passivní (a *futurum* pass.) se tvoří od prostého kmene slo- **§ 211**
vesného příponou ***-θην*** (***-θήσομαι***), na př.:

ἀγγέλλω: *aor. pass.* *ἠγγέλ-θην*, *fut. pass.* *ἀγγελ-θήσομαι*,
αἴρω: *ἦρ-θην*, *ἀρ-θήσομαι*,
ἐγείρω: „ „ *ἠγέρ-θην*, *ἐγερ-θήσομαι*.

2. Slabý stupeň mají v aor. pass. kmeny těchto sloves:

κλίνω: *aor. pass.* *ἐ-κλῐ̆-θην*, *fut. pass.* *κλῑ-θήσομαι*,
κρίνω: *ἐ-κρῐ̆-θην*, *κρῑ-θήσομαι*,
τείνω: „ „ *ἐ-τά-θην*, „ „ *τα-θήσομαι*.

Pozn. Kmen *τα-* z **τη̥-*: *ἐτάθην* z **ἐ-τη̥-θην* (v. § 23).

Perfektum a plusquamperfektum pass.

§ 210

Indikativ	πέ-φασ-μαι	ἤγγελ-μαι	κέ-κρῐ̀-μαι
	(πέ-φαν-σαι)	ἤγγελ-σαι	κέ-κρι-σαι
	πέ-φαν-ται	ἤγγελ-ται	κέ-κρι-ται
	πέ-φαν-θον	ἤγγελ-θον	κέ-κρι-σθον
	πέ-φαν-θον	ἤγγελ-θον	κέ-κρι-σθον
	πε-φάσ-μεθα	ἠγγέλ-μεθα	κε-κρί-μεθα
	πέ-φαν-θε	ἤγγελ-θε	κέ-κρι-σθε
	πε-φασ-μένοι εἰσί(ν)	ἠγγελ-μένοι εἰσί(ν)	κε-κρι-μένοι εἰσί(ν)
Konj.	πε-φασ-μένος ὦ atd.	ἠγγελ-μένος ὦ atd.	κε-κρῐ̆-μένος ὦ atd.
Opt.	πε-φασ-μένος εἴην atd.	ἠγγελ-μένος εἴην atd.	κε-κρῐ̆-μένος εἴην atd.
Imperativ	(πέ-φαν-σο)	ἤγγελ-σο	κέ-κρῐ̆-σο
	πε-φάν-θω	ἠγγέλ-θω	κε-κρί-σθω
	πέ-φαν-θον	ἤγγελ-θον	κέ-κρι-σθον
	πε-φάν-θων	ἠγγέλ-θων	κε-κρί-σθων
	πέ-φαν-θε	ἤγγελ-θε	κέ-κρι-σθε
	πε-φάν-θων	ἠγγέλ-θων	κε-κρί-σθων
Infin.	πε-φάν-θαι †	ἠγγέλ-θαι †	κε-κρῐ̆-σθαι †
Part.	πε-φασ-μένος †	ἠγγελ-μένος †	κε-κρῐ̆-μένος †
Plusquamperfektum	ἐ-πε-φάσ-μην	ἠγγέλ-μην	ἐ-κε-κρῐ̆-μην
	(ἐ-πέ-φαν-σο)	ἤγγελ-σο	ἐ-κέ-κρι-σο
	ἐ-πέ-φαν-το	ἤγγελ-το	ἐ-κέ-κρι-το
	ἐ-πέ-φαν-θον	ἤγγελ-θον	ἐ-κέ-κρι-σθον
	ἐ-πε-φάν-θην	ἠγγέλ-θην	ἐ-κε-κρί-σθην
	ἐ-πε-φάσ-μεθα	ἠγγέλ-μεθα	ἐ-κε-κρί-μεθα
	ἐ-πέ-φαν-θε	ἤγγελ-θε	ἐ-κέ-κρι-σθε
	πε-φασ-μένοι ἦσαν	ἠγγελ-μένοι ἦσαν	κε-κρι-μένοι ἦσαν

3. *Aorist i futurum II.* pass. (*silné*) se vyskytá u těchto sloves: § 211

μαίνομαι	šílím:	*ἐ-μάν-ην* zšílel jsem,	*μαν-ήσομαι,*
σφάλλω	viklám:	*ἐ-σφάλ-ην* utrpěl jsem škodu,	*σφαλ-ήσομαι,*
σπείρω	seji:	*ἐ-σπάρ-ην,*	*σπαρ-ήσομαι,*
στέλλω	posílám:	*ἐ-στάλ-ην,*	*σταλ-ήσομαι,*
φθείρω	hubím:	*ἐ-φθάρ-ην,*	*φθαρ-ήσομαι.*

Pozn. Kmeny *σπαρ-, σταλ-, φθαρ-* ze **σπϱ-, *στl̥-, *φθϱ-* (v. § 23).

4. Sloveso *φαίνω*, jako má dvojí perf. aktivní: *πέφαγκα* objevil jsem — *πέφηνα* jsem zjevný, tak má i dva aoristy (a futura) pass.:
ἐ-φάν-θην byl jsem zjeven, ohlášen — *ἐ-φάν-ην* zjevil jsem se.

5. Aorist I. v **-θην** se časuje jako *ἐπαιδεύθην*,
aorist II. v **-ην** se časuje jako *ἐγϱάφην*.

B. Časování sloves nepravidelných v -ω.

Slovesa nepravidelná v -ω se časují v praesentu a imperfektu jako § 212
slovesa pravidelná, ale při tvoření ostatních časů jeví leckteré odchylky. Podle toho, v jakém poměru jest kmen praesentní k prostému kmeni slovesnému, rozeznáváme slovesa

1. ný-ová: kmen praes. jest rozšířen hláskou **ν**, na př.:
τέμν-ω řeži, kmen *τεμ-*, *δάκν-ω* kousám, kmen *δακ-*;

2. počínavá: kmen praes. jest rozšířen slabikou **σκ-** (*ισκ-*), na př.:
γηϱᾰσκ-ω stárnu, kmen *γηϱα-*,
θνῄσκ-ω (z *θνηίσκ-ω*) umírám, kmen *θνη-*;

3. epsílonová: kmen praes. jest rozšířen hláskou **ε**, na př.:
δοκῶ (*δοκέ-ω*) zdám se, kmen *δοκ-*;

4. vícekmenná: **kmenů jest několik,** na př.:
ὁϱῶ (*ὁϱά-ω*) vidím, kmeny *ὁϱα-*, *ὀπ-*, *ἰδ-*.

Dodatek k č. 4. Některé kmeny vyjadřovaly jen určitý vid dějový, na př. kmen *ὁϱα-* (v *ὁϱάω*, mám před očima, vnímám zrakem) byl významu jen nedokonavého, *ἰδ-* (v *ἰδεῖν* spatřiti) významu dokonavého. Proto se od oněch kmenů tvořily tvary praes. a imperf., od těchto jen tvary aoristu. Ale později užito kmenů s významem pův. nedokonavým i pro tvary s významem dokonavým: *ὁϱῶ*, aor. pass. *ἑωϱάθην*.

1. Slovesa ný-ová.

	Kmen	*Fut. akt. (med.)*	*Aorist akt. (med.)*	*Perfektum*	*Aor. (fut.) pass.*
		a) praesens se končí v **-νω**:			
1. *βαίνω* kráčím	*βη, βα*	*βήσομαι*	*ἔβην* (§ 239 *a*)	*βέβηκα* stojím (§ 241, 3)	*βατός* schůdný
2. *δάκνω* kousám	*δηκ, δακ*	*δήξομαι*	*ἔδακον*	(*δέδηχα*) *δέδηγμαι*	*ἐδήχθην*
3. *ἐλαύνω* ženu	*ἐλαυ, ἐλα*	*ἐλῶ, -ᾷς* (§ 198, 1)	*ἤλασα*	*ἐλήλακα* (§ 175, 3) *ἐλήλαμαι*	*ἠλάθην* *ἐλαθήσομαι*
4. *κάμνω* umdlévám	*καμ, κμη*	*καμοῦμαι, -ῇ*	*ἔκαμον*	*κέκμηκα*	
5. *τέμνω* řeži	*τεμ, τμη*	*τεμῶ, -εῖς*	*ἔτεμον*	*τέτμηκα* *τέτμημαι*	*ἐτμήθην* *τμηθήσομαι*
6. *τίνω* platím, pykám *τίνομαι* mstím se	*τι, τει*	*τείσω* *τείσομαι*	*ἔτεισα* *ἐτεισάμην*	*τέτεικα* *τέτεισμαι*	*ἐτείσθην*
7. *φθάνω* předcházím, předstihuji	*φθη, φθα*	*φθήσομαι*	*ἔφθασα* *ἔφθην* (§ 239 *a*)	*ἔφθακα*	
		b) praesens se končí v **-νέομαι**:			
8. *ἀφ-ικνοῦμαι* (2.) přicházím	*ἱκ*	*ἀφ-ίξομαι*	*ἀφ-ικόμην* (*inf. ἀφ-ικέσθαι*)	*ἀφ-ῖγμαι* (*inf. ἀφ-ῖχθαι*)	

c) praesens se končí v -*ἄνω*:					
9. *αἰσθάνομαι* pozoruji	*αἰσθ(η)*	*αἰσθήσομαι*	*ᾐσθόμην* (*inf. αἰσθέσθαι*)	*ᾔσθημαι* (*inf. ᾐσθῆσθαι*)	*αἰσθητός* pozorovatelný
10. *ἁμαρτάνω* chybuji	*ἁμαρτ(η)*	*ἁμαρτήσομαι*	*ἥμαρτον*	*ἡμάρτηκα* *ἡμάρτημαι*	*ἡμαρτήθην* *ἁμαρτητέον*
11. *αὐξάνω* množím	*αὐξ(η)*	*αὐξήσω* *αὐξήσομαι pass.*	*ηὔξησα*	*ηὔξηκα* *ηὔξημαι*	*ηὐξήθην* vzrostl jsem
12. *ἀπ-εχθάνομαι* znelibuji se	*ἐχθ(η)*	*ἀπ-εχθήσομαι*	*ἀπ-ηχθόμην* (*inf. ἀπ-εχθέσθαι*)	*ἀπ-ήχθημαι*	
d) praesens se končí v -*ἄνω* a má **nosovku ve kmeni:**					
13. *λαγχάνω* dostávám (losem)	*ληχ, λαχ*	*λήξομαι*	*ἔλαχον*	*εἴληχα* (§ 175, 1)	
14. *λαμβάνω* dostávám, beru	*ληβ, λαβ*	*λήψομαι*	*ἔλαβον* *imp. λαβέ* †	*εἴληφα* (§ 175, 1) *εἴλημμαι*	*ἐλήφθην* *ληπτέον*
15. *λανθάνω* jsem skryt *ἐπι-λανθάνομαι* zapomínám	*ληθ, λᾰθ*	*λήσω* *ἐπι-λήσομαι*	*ἔλαθον* *ἐπ-ελαθόμην*	*λέληθα* *ἐπι-λέλησμαι*	
16. *μανθάνω* učím se	*μαθ(η)*	*μαθήσομαι*	*ἔμαθον*	*μεμάθηκα*	*μαθητός, -τέος*
17. *πυνθάνομαι* ptám se, dovídám se	*πευθ, πῠθ*	*πεύσομαι*	*ἐπυθόμην*	*πέπυσμαι*	
18. *τυγχάνω* dosahuji	*τευχ, τυχ(η)*	*τεύξομαι*	*ἔτυχον*	*τετύχηκα*	

§ 213

2. Slovesa počínavá.

Praesens	*Kmen*	*Fut. akt. (med.)*	*Aorist akt. (med.)*	*Perfektum*	*Aor. (fut.) pass.*
		a) kmeny **samohláskové:**			
1. *ἁλίσκομαι* jsem jímán	*ἅλω* (*ϝαλω*)	*ἁλώσομαι*	*ἑᾱλων* (§ 239 *c*) (*ἥλων*) (*inf. ἁλῶναι*)	*ἑᾱλωκα* (*ἥλωκα*)	*ἁλωτός* dobytný
2. *ἀν-ᾱλίσκω* vynakládám, utrácím	*ἀν-ᾱλ*(*ω*) (z *ἀναϝαλω*)	*ἀν-ᾱλώσω*	*ἀν-ήλωσα*	*ἀν-ήλωκα* *ἀν-ήλωμαι*	*ἀν-ηλώθην* *ἀν-ᾱλωθήσομαι*
3. *ἀρέσκω* líbím se	*ἀρε*	*ἀρέσω*	*ἤρεσα*		
4. *γηρᾰ́σκω* stárnu	*γηρᾱ*	*γηρᾰ́σομαι*	*ἐγήρᾱσα*	*γεγήρᾱκα*	
5. *γιγνώσκω* poznávám	*γνω*(*σ*)	*γνώσομαι*	*ἔγνων* (§ 239 *c*)	*ἔγνωκα, ἔγνωσμαι*	*ἐγνώσθην, γνωστός*
6. *ἀπο-διδρᾰ́σκω* utíkám	*δρᾱ*	*ἀπο-δρᾰ́σομαι*	*ἀπ-έδρᾱν* (§ 239 *a*)	*ἀπο-δέδρᾱκα*	
7. *ἡβάσκω* dospívám	*ἡβα, ἡβη*	*ἡβήσω*	*ἥβησα*	*ἥβηκα*	
8. *ἱλάσκομαι* usmiřuji	*ἱλᾰ̔*	*ἱλᾰ́σομαι*	*ἱλᾰ́σάμην*		
9. *ἀνα-μιμνήσκω* připomínám	*μνη*	*ἀνα-μνήσω*	*ἀν-έμνησα*		
μιμνήσκομαι připomínám si	*μνη*(*σ*)			*μέμνημαι* pamatuji, *μεμνήσομαι* budu pamětliv	*ἐμνήσθην* připomněl jsem si, zmínil jsem se

10. *πιπρᾱ́σκω* prodávám; místo toho bývá *ἀπο-δίδομαι*	*πρᾱ*	*ἀπο-δώσομαι*	*ἀπ-εδόμην*	*πέπρᾱκα* *πέπρᾱμαι*	*ἐπρᾱ́θην*
11. *τιτρώσκω* poraňuji	*τρω*	*τρώσω*	*ἔτρωσα*	*τέτρωκα* *τέτρωμαι*	*ἐτρώθην* *τρωτός* ranitelný
		b) kmeny **souhláskové:**			
12. *διδάσκω* učím *διδάσκομαι* učím se	*διδαχ*	*διδάξω* *διδάξομαι*	*ἐδίδαξα* *ἐδιδαξάμην*	*δεδίδαχα* *δεδίδαγμαι*	*ἐδιδάχθην* *διδαχθήσομαι* *διδακτός, -τέος*
13. *εὑρίσκω* nalézám	*εὑρ(ε)*, *εὕρη*	*εὑρήσω*	*ηὗρον* *impr. εὑρέ* †	*ηὕρηκα* *ηὕρημαι*	*ηὑρέθην* *εὑρεθήσομαι*
14. *ἀπο-θνῄσκω* umírám	*θαν, θνη*	*ἀπο-θανοῦμαι*	*ἀπ-έθανον* –	*τέθνηκα* jsem mrtev (v. § 241, 1) *τεθνήξω* budu mrtev	*θνητός* smrtelný
15. *πάσχω*[1]) trpím	*πενθ, πᾰθ*	*πείσομαι*[2])	*ἔπᾰθον*	*πέπονθα*	

[1]) *παθ-σκω* > *παθ-σχω* > *πασ-σχω* > *πάσχω*: *θ* aspirovalo *κ* v *χ*, potom se připodobnilo k následujícímu *σ* a nakonec za zjednodušením vypadlo (§ 44, 5). — [2]) *πείσομαι* z *πενθ-σομαι* (§ 27, 1).

3. Slovesa epsílonová.

	Kmen	*Fut. akt. (med.)*	*Aorist akt. (med.)*	*Perfektum*	*Aor. (fut.) pass.*
		a) kmen **praesentní** jest rozšířen hláskou **ε**:			
1. *γαμῶ* (2.) žením se (*τινά*) *γαμοῦμαι* (2.) vdávám se (*τινί*)	*γαμ(ε)*, *γαμη*	*γαμῶ*, *-εῖς* *γαμοῦμαι*, *-ῇ*	*ἔγημα* *ἐγημάμην*	*γεγάμηκα* *γεγάμημαι*	 *γαμετή* vdaná
2. *δοκῶ* (2.) zdám se, mínim *δοκεῖ* zdá se, vidí se	*δοκ(ε)*	*δόξω* *δόξει*	*ἔδοξα* *ἔδοξε(ν)*	*δέδογμαι* jsem uznán *δέδοκται* jest ustanoveno	
3. *καλῶ* (2.) volám	*καλ(ε)*, *κλη*	*καλῶ*, *-εῖς* (§ 192, 3) *καλοῦμαι*, *-ῇ*	*ἐκάλεσα*	*κέκληκα* *κέκλημαι* jmenuji se *κεκλήσομαι* budu se jmenovati	*ἐκλήθην* *κληθήσομαι* *κλητός* zvaný
4. *ὠθῶ* (2.) strkám (*impf. ἐώθουν* § 172, 1)	*ὠθ(ε)*	*ὤσω*	*ἔωσα*	*ἔωκα* *ἔωσμαι*	*ἐώσθην* *ὠσθήσομαι*
		b) **ostatní časy** jsou rozšířeny hláskou **ε** (**η**):			
5. *ἄχθομαι* mrzím se *dp.*	*ἀχθ(εσ)*	*ἀχθέσομαι*			*ἠχθέσθην*
6. *βούλομαι* chci *dp.* (2. *sing. βούλει*)	*βουλ(η)*	*βουλήσομαι*		*βεβούλημαι*	*ἐβουλήθην*
7. *γίγνομαι* rodím se, stávám se	*γν*, *γεν(η)*, *γον*	*γενήσομαι*	*ἐγενόμην*	*γεγένημαι* a *γέγονα* (pf. II.)	
8. *ἐθέλω* (*θέλω*) chci	*ἐθελ(η)*	*ἐθελήσω*	*ἠθέλησα*	*ἠθέληκα*	

9. *δεῖ* je třeba *δέομαι* potřebuji, prosím *dp.*	*δε(η)*	*δεήσει* *δεήσομαι*	*ἐδέησε*	*δεδέηκε* *δεδέημαι*	*ἐδεήθην*
10. *km. ἐρ*, od něhož jest *ἐρωτῶ* (1.) táži se	*ἐρ(η)*	*ἐρήσομαι*	*ἠρόμην* (*inf. ἐρέσθαι*)		
11. *καθ-ἵζω* posazuji med. posazuji se, sedám si *καθ-έζομαι* sedám si	*ἱδ* *ἑδ, ἡ(σ)*	*καθ-ιῶ, -εῖς* *καθ-ιζήσομαι* *καθ-εδοῦμαι,-ῇ*	*ἐ-κάθ-ἵσα(καθῖσα)* *ἐ-καθ-ισάμην* *ἐ-καθ-εζόμην*	 *κάθημαι* (§223,3)	
12. *μάχομαι* bojuji	*μαχ(ε), μαχη*	*μαχοῦμαι, -ῇ*	*ἐμαχεσάμην*	*μεμάχημαι*	
13. *μέλει μοι* jest mi na mysli *ἐπι-μέλομαι* *ἐπι-μελοῦμαι* (2.) } pečuji *dp.*	*μελ(η)*	*μελήσει* *ἐπι-μελήσομαι*	*ἐμέλησε(ν)*	*μεμέληκε(ν)* *ἐπι-μεμέλημαι*	 *ἐπ-εμελήθην*
14. *μέλλω* mám, hodlám	*μελλ(η)*	*μελλήσω*	*ἐμέλλησα*		
15. *μένω* zůstávám, čekám	*μεν(ε), μενη*	*μενῶ, -εῖς*	*ἔμεινα*	*μεμένηκα*	*μενετός, -τέον*
16. *νέμω* dělím, uděluji	*νεμ(ε), νεμη*	*νεμῶ, -εῖς*	*ἔνειμα*	*νενέμη-κα, -μαι*	*ἐνεμήθην*
17. *οἴομαι* (*οἶμαι*) míním *dp.* (2. *sg. οἴει*)	*οἰ(η)*	*οἰήσομαι*			*ᾠήθην*
18. *ὀφείλω* jsem povinen *ὀφλισκάνω* jsem vinen, zasluhuji si	*ὀφειλ(η)* *ὀφλ(η)*	*ὀφειλήσω* *ὀφλήσω*	*ὠφείλησα* (*ὄφελον* označuje přání nesplnitelné) *ὤφλον* (*ὤφλησα*)	 *ὤφληκα*	*ὀφειληθείς*
19. *ῥέω* teku	*ῥυη, ῥυε*	*ῥυήσεται*	*ἐρρύη* (§ 239 *b*)	*ἐρρύηκε(ν)*	
20. *χαίρω* raduji se	*χα(ι)ρ(η)*	*χαιρήσω*	*ἐχάρην* (§ 239 *b*)	*κεχάρηκα*	

4. Slovesa vícekmenná.

	Kmeny	Fut. akt. (med.)	Aorist akt. (med.)	Perfektum	Aorist (fut.) pass.
a) kmeny jsou **změněny hláskoslovně:**					
1. ἔχω držím, mám (*impf.* εἶχον § 172, 1) Kmen *praes.* *σεχ- měl přejíti v ἑχ (§ 48, 1), ale následující aspiráta χ způsobila změnu přídechu ˓ v ˒; *fut.* jest ἕξω, poněvadž nenásledovalo χ; v *aor.* jest slabý kmen σχ-: ἔ-σχ-ον, (σχ-εῖν).	σεχ, ἐχ, σχ, σχη	ἕξω a σχήσω	ἔσχον *konj.* σχῶ *opt.* σχοίην *imp.* σχές, σχέτω *inf.* σχεῖν, *part.* σχών	ἔσχηκα	
		ἕξομαι a σχήσομαι	ἐσχόμην *konj.* σχῶμαι *opt.* σχοίμην *imp.* σχοῦ, σχέσθω *inf.* σχέσθαι	ἔσχημαι	
παρ-έχω poskytuji		παρ-έξω παρα-σχήσω	παρ-έσχον παράσχω παράσχοιμι παράσχες παρασχεῖν, παρασχών	παρ-έσχηκα	
		παρ-έξομαι παρα-σχήσομαι	παρ-εσχόμην παράσχωμαι παράσχοιτο παράσχου παρασχέσθαι	παρ-έσχημαι	

ἀν-έχομαι vydržuji, snáším (*impf. ἠν-ειχόμην* § 176, 4) *ὑπ-ισχ-νοῦ-μαι* (2.) slibuji		*ἀν-έξομαι* *ὑπο-σχήσομαι*	*ἠν-εσχόμην* *konj. ἀνά-σχωμαι* *ὑπ-εσχόμην, ὑπό-σχωμαι*	*ἠν-έσχημαι* *ὑπ-έσχημαι*	*ἀνα-σχετός* snesitelný
2. *ἕπομαι* následuji (*impf. εἱπόμην* § 172, 1)	*σεπ, ἑπ, σπ*	*ἕψομαι*	*ἑσπόμην* *konj. σπῶμαι, ἐπίσπωμαι* *opt. σποῖτο, ἐπίσποιτο* *imp. σποῦ, ἐπίσπου*		
3. *πέτομαι* letím	*πετ, πτ, πτη*	*πτήσομαι*	*ἐπτόμην,* *ἐπτάμην, ἔπτην*		
4. *πίνω* piji	*πῖν, πῐ, πω, πο*	*πῖομαι*	*ἔπῐον* *imp. πίε* i *πῖθι, ἔκπιε*	*πέπωκα* *πέπομαι*	*ἐπόθην* *ποθήσομαι*
5. *πίπτω* padám	*π(ε)τ, πεσ, πτω*	*πεσοῦμαι, -ῆ*[1])	*ἔπεσον*	*πέπτωκα*	
6. *σκοπῶ* (2). pozoruji (*σκέπτομαι*)	*σκοπε, σκεπ*	*σκέψομαι*	*ἐσκεψάμην*	*ἔσκεμμαι*	
7. *τίκτω* plodím, rodím (v. § 40[1])	*τεκ, τοκ*	*τέξομαι*	*ἔτεκον*	*τέτοκα*	
b) kmeny jsou **různé:**					
8. *αἱρῶ* (2.) jímám, beru	*αἱρε, ἑλ, αἱρη*	*αἱρήσω*	*εἷλον* *konj. ἕλω* *opt. ἕλοιμι* *imp. ἕλε* *inf. ἑλεῖν, p. ἑλών*	*ἧρηκα* *ἧρημαι*	*ἡρέθην* *αἱρεθήσομαι*
αἱροῦμαι (2.) volím si		*αἱρήσομαι*	*εἱλόμην*	*ἧρημαι*	*αἱρετός*

[1]) z **πετεομαι*, *τ* před *ε*, *ι* > *σ*, *ε* + *ο* = *ου*.

	Kmeny	*Fut. akt. (med.)*	*Aorist akt. (med.)*	*Perfektum*	*Aor. (fut.) pass.*
9. *km. ἐρ* řku, mluvím, pravím; jako praesens bývají: *ἀγορεύω, λέγω, φημὶ*	*ἐπ, ἐρ, ῥη*	*ἐρῶ, ἐρεῖς*	*εἶπον* i *εἶπα* *konj.* *εἴπω* *opt.* *εἴποιμι* *imp.* *εἰπέ* † *inf.* *εἰπεῖν, p.* *εἰπών*	*εἴρηκα* *εἴρημαι* *εἰρήσεται (fut. III.)* bude řečeno	*ἐρρήθην* *ῥηθήσομαι*
ἀπ-αγορεύω zapovídám, umdlévám		*ἀπ-ερῶ*	*ἀπ-εῖπον*	*ἀπ-είρηκα*	
10. *ἔρχομαι* jdu, přicházím (*impf.* *ἦα*, v. § 220)	*ἐρχ, ἐλ(υ)θ*	*εἶμι* půjdu (§ 220) *ἥξω* přijdu *ἀφ-ίξομαι*	*ἦλθον* *konj.* *ἔλθω* *opt.* *ἔλθοιμι* *imp.* *ἐλθέ* †, *ἔλθετε* *inf.* *ἐλθεῖν, p.* *ἐλθών*	*ἐλήλυθα* *ἧκω* jsem tu	
11. *ἐσθίω* jím	*ἐσθι, ἐδ(ε), φαγ*	*ἔδομαι*	*ἔφαγον*	*ἐδήδοκα* *ἐδήδεσμαι*	*ἐδεστός, -τέον*
12. *ζῶ, ζῆν* žiji (§ 191, 2), *βιῶ* (3.)	*ζη, βιο (-ω)*	*βιώσομαι*	*ἐβίων* (§ 239 *c*)	*βεβίωκα*	
13. *ὁρῶ* (1.) vidím, zřím (*impf.* *ἑώρων* § 172, 2)	*ὁρα (ϝορα), ὀπ, ἰδ (ϝιδ)*	*ὄψομαι* (2. *sg.* *ὄψει*)	*εἶδον* *konj.* *ἴδω* *opt.* *ἴδοιμι* *imp.* *ἰδέ* †, *ἴδετε* *inf.* *ἰδεῖν, p.* *ἰδών* *imp. med.* *ἰδοῦ*	*ἑόρᾱκα, ὄπωπα* *ἑόρᾱμαι, ὦμμαι* *ἑώρᾱκα* *ἑώρᾱμαι*	*ὤφθην* *ὀφθήσομαι* *ὁρᾱτός*
14. *τρέχω* běžím	*τρεχ, δραμ(-η)*	*δραμοῦμαι, -ῆ*	*ἔδραμον*, ep. *ἔθρεξα*	*δεδράμηκα*	
15. *φέρω* nesu	*φερ, οἰ, ἐνε(γ)κ*	*οἴσω*	*ἤνεγκον* a *ἤνεγκα* *inf.* vždy *ἐνεγκεῖν*	*ἐνήνοχα* *ἐνήνεγμαι, -γξαι, -γκται*	*ἠνέχθην* *ἐνεχθήσομαι* *οἰστέον*
16. *ὠνοῦμαι* (2.) kupuji (§ 172, 1)	*ὠνε, πρια, ὠνη*	*ὠνήσομαι*	*ἐπριάμην* (§ 240)	*ἐώνημαι*	*ἐωνήθην* *ὠνηθήσομαι*

Slovesa na -μι.

Slovesa na -μι se liší od sloves na -ω hlavně v praesentu a imperfektu, částečně též v aoristu. Na odchylky upozorňuje jednak silnější tisk ve vzorech, jednak poznámky. Sem patří § 217

I. slovesa **prostokmenná,** jejichž kmen *praesentní* (ať samohláskový nebo souhláskový) není rozšířen ani zdvojkou, ani kmenotvornou příponou, na př.

εἶ-μι (kmen εἰ-, ἰ-) půjdu, εἰ-μὶ (kmen ἐσ-, σ-) jsem.

Jejich časování jest neúplné.

II. slovesa **rozšířená** v kmeni *praesentním* tak řeč. **zdvojkou iótovou,** na př.

δί-δω -μι dávám:	stupeň dlouhý	δω-,	oslabený δο-,
τί-θη -μι kladu:		θη-,	θε-,
ἵ-η -μι posílám:		ἡ- (*jη-),	ἑ-,
ἵ-στη -μι stavím:		στη-,	στα-.[1])

Pozn. τί-θη-μι místo *θι-θη-μι (§ 41, 1 *a*), ἵ-η-μι m. *jι-jη-μι (§ 2[1]), ἵ-στη-μι m. *σι-στη-μι. V aoristu II. (silném) akt. i med. zdvojka odpadá, jak patrno ze vzorů na str. 126/7. Ke kmeni δω-/δο- srv. lat. *dōs* ‚dar', ‚věno' a starý imperativ *ce-dŏ* ‚sem dej'.

III. slovesa **rozšířená** v kmeni *praesentním* **kmenotvornou příponou -νῡ̆ (-ννῡ̆)** = tak řeč. slovesa **ný-ová,** na př. δείκ-νῡ-μι ukazuji, ἕν-νῡ-μι (z *ϝεσ-νῡ-μι) *ves-tiō*, oblékám.

IV. některá slovesa **na -ω,** a to buď *aoristem* nebo *perfektem* a *plusquamperfektem* aktivním, utvořenými podle sloves na -μι, na př. βαίνω kráčím, aor. ἔ-βην (podle ἔ-στην), part. perf. βεβώς (podle ἑστώς).

I. Slovesa prostokmenná.

1. φημὶ mluvím, pravím (kmen φη-, φᾰ-, lat. *fārī*). § 218

[1]) za δə, za θə, za jə, za στə, v. § 24; ə (t. ř. *šva*) značí neurčitou samohlásku, jež vznikla oslabením samohlásek dlouhých.

Praes. Ind.	*Konj.*	*Opt.*	*Imp.*	*Inf.* a *part.*	*Imperf.*
φη-μὶ	φῶ [*φή-ω]	φαίη-ν			ἔ-φη-ν
φής (φῄς)	φῇ-ς	φαίη-ς	**φά-θι**	φά-ναι	**ἔ-φη-σθα**
φη-σὶ(ν)	φῇ	φαίη	φά-τω	φά-σθαι	ἔ-φη
φᾰ-τὸν	φῇ-τον	φαῖ-τον	φά-τον	φᾶς, φᾶντος	ἔ-φα-τον
φᾰ-τὸν	φῇ-τον	φαί-την	φά-των	φᾶσα, φάσης	ἐ-φά-την
φᾰ-μὲν	φῶ-μεν	φαῖ-μεν		φᾶν, φᾶντος	ἔ-φα-μεν
φᾰ-τὲ	φῇ-τε	φαῖ-τε	φά-τε	ale též φά-σκων,	ἔ-φα-τε
φᾶσὶ(ν)	φῶ-σι(ν)	φαῖ-εν	φά-ντων	φά-σκουσα, φά-	ἔ-φα-σαν
(z*φα-ᾱσι(ν)				σκον – φά-μενος	
Futurum: φή-σω, *aorist*: ἔ-φη-σα.					

§ 219 **1.** Tvary indikativu praes. jsou příklonné kromě 2. sg. φής (φῄς).

2. Tvary imperfekta a všecky způsoby praesentu mimo indikativ mají zpravidla význam dokonavý.

3. *Οὔ φημι* = pravím, že ne (lat. *negō*).

4. Příbuzné ἠμί ‚říkám' se vyskytuje jen v 1. a 3. os. sg. imperf. ἦν a ἦ ve spojení ἦν δ' ἐγώ (tu) řekl jsem já, ἦ δ' ὅς (tu) řekl on.

§ 220 2. **εἶμι** půjdu
(kmen εἰ-, ἰ-, lat. ī-*re*, ĭ-*ter*).

Praes. Ind.	*Konj.*	*Optat.*	*Imp.*	*Inf.* a *part.*	*Imperf.*
εἶ-μι	ἴ-ω	ἴ-οι-μι			ᾖ-α (*ēj-m̥)
εἶ	ἴ-ῃ-ς	ἴ-οι-ς	**ἴ-θι**	ἰ-έναι †	ᾖ-εις
εἶ-σι(ν)	ἴ-ῃ	ἴ-οι	ἴ-τω	ἰ-ών † (ἰ-όντος)	ᾖ-ει(ν)
ἴ-τον	ἴ-η-τον	ἴ-οι-τον	ἴ-τον	ἰ-οῦσα† (ἰ-ούσης)	ᾖ-τον
ἴ-τον	ἴ-η-τον	ἰ-οί-την	ἴ-των	ἰ-όν † (ἰ-όντος)	ᾖ-την
ἴ-μεν	ἴ-ω-μεν	ἴ-οι-μεν			ᾖ-μεν
ἴ-τε	ἴ-η-τε	ἴ-οι-τε	ἴ-τε	*Adj. slov.*	ᾖ-τε
ἴ-ᾱσι(ν)	ἴ-ωσι(ν)	ἴ-οιε-ν	ἰ-όντων	ἰ-τέον	ᾖ-σαν

§ 221 **1.** Indikativ praes. má význam jen budoucí; ostatní způsoby jsou přítomné, infinitiv a participium mají oba významy. Za praesens se bere ἔρχομαι jdu.

2. Složeniny mají v indik. praes. význam přítomný i budoucí (*ἄπ-ειμι* odcházím i odejdu) a přízvuk co nejdále od konce; stejně v imperativu. Tedy: *ἄπ-ειμι, ἄπ-εισι(ν), ἄπ-ιθι, ἄπ-ιτε,* ale: *ἀπ-ῆα, ἀπ-ῆσαν.*

3. ***κεῖμαι*** ležím (kmen *κει-*).

4. ***ἧμαι*** sedím (kmen *ἡσ-*), v próze ***κάθημαι***. § 222

Praes. Ind.	*Imper.*	*Imperf.*
κεῖ-μαι		*ἐ-κεί-μην*
κεῖ-σαι	*κεῖ-σο*	*ἔ-κει-σο*
κεῖ-ται	*κεί-σθω*	*ἔ-κει-το*
atd.	atd.	atd.
Inf. *κεῖ-σθαι*		
Part. *κεί-μενος, -μένη, -μενον*		
Fut. *κεί-σομαι, -ση, -σεται . . .*		

Praes. Ind.	*Imper.*	*Imperf.*
κάθη-μαι		*ἐ-καθή-μην*
κάθη-σαι	*κάθη-σο*	*ἐ-κάθη-σο*
κάθη-ται	*καθή-σθω*	*ἐ-κάθη-το*
atd.	atd.	atd.
Inf. *καθῆ-σθαι*		
Part. *καθή-μενος, -μένη, -μενον*		
Fut. *καθεδοῦμαι, -ῇ, -εῖται . . .*		

1. ***κεῖμαι*** zastupuje též perf. pass. slovesa *τίθημι*: § 223
νόμους τιθέᾱσιν οἱ ἄρχοντες — οἱ νόμοι κεῖνται (jsou dány).

Přízvuk složenin jde v indik. praes. a imperativu co nejdále od konce: *κατάκειμαι, κατάκεισαι — κατάκεισο.*

2. ***ἧμαι*** (z **ἡσ-μαι*), *ἧσαι* (z **ἡσ-σαι*), *ἧσ-ται*, *ἥμεθα* (z **ἡσ-μεθα*), *ἧσθε* (z **ἡσ-σθε*), *ἧνται*, *ἥμην* (z **ἡσ-μην*), *ἧσο* (z **ἡσ-σο*), *ἧσ-το* atd. } jsou tvary básnické.

Poněvadž skoro všecky tvary (mimo *ἧσ-ται, ἧσ-το*) ukazovaly na kmen *ἡ-*, pronikl tento kmen ve složenině

3. ***κάθημαι***: proto *κάθηται* (místo *κάθησται*), *ἐκάθητο* (m. *ἐκάθηστο*), *καθῆτο* (m. *καθῆστο*). Konjunktiv, optativ a futurum se nahrazují slovesem *καθέζομαι* (§ 215, 11).

V attičtině se prostého *ἧμαι* neužívalo; proto pojímáno *κάθημαι* za sloveso jednoduché a opatřováno v imperf. slabičným přímnožkem: *ἐ-καθήμην, ἐ-κάθησο* atd. (§ 176, 3).

5. ***εἰμὶ*** jsem (kmen *ἐσ-*, slabý *σ-*, lat. *es-se, s- um*). § 224

Praes. Ind.	*Konj.*	*Optat.*	*Imp.*	*Inf.* a *part.*	*Imperf.*
εἰ-μὶ	ὦ	εἴη-ν			ἦ-ν (ἦ)
εἶ	ᾖ-ς	εἴη-ς	ἴσ-θι	εἶ-ναι	ἦσθα
ἐσ-τὶ(ν)	ᾖ	εἴη	ἔσ-τω		ἦν
ἐσ-τὸν	ἦ-τον	εἴη-τον, εἶ-τον	ἔσ-τον		ἦστον
ἐσ-τὸν	ἦ-τον	εἰή-την, εἴ-την	ἔσ-των	ὤν, ὄντος	ἤστην
ἐσ-μὲν	ὦ-μεν	εἴη-μεν, εἶ-μεν		οὖσα, οὔσης	ἦμεν
ἐσ-τὲ	ἦ-τε	εἴη-τε, εἶ-τε	ἔσ-τε	ὄν, ὄντος	ἦτε (ἦσ-τε)
εἰσὶ(ν)	ὦσι(ν)	εἴη-σαν, εἶε-ν	ὄντων		ἦσαν

Futurum ἔσομαι, ἔσῃ (ἔσει), ἔσ-ται, ἐσόμεθα, ἔσεσθε, ἔσονται; *infin.* ἔσεσθαι; *partic.* ἐσόμενος. — *Aorist* ἐγενόμην, *perf.* γέγονα.

§ 225 **1.** Výklad tvarů:

Praes. indik.: εἰμὶ z *ἐ(σ)μὶ, εἶ z *ἔ(σ)ι, ἐστὶ s původní příponou 3. sg. -τι; ἐσμὲν podle ἐστέ; εἰσὶ ze *σ-εντι > *έντι > *εἰσι (§ 44, 3) > εἰσὶ (ἐ místo ἑ podle druhých tvarů); konj. ὦ z *ἔ(σ)ω; opt. εἴην z *ἐ(σ)ίην; part. ὤν z *ἐ(σ)ών; inf. εἶναι z *ἐσναι. *Impf.*: ἦ z *ἠσῃ (§ 23[2]) > *ἦσα > hom. ἦα, att. ἦ; později přistoupila ještě přípona 1. sg. -ν podle jiných impf. (ἔφερον: ἤϝ); 2. ἦς+θα; ἦμεν z *ἠσ-μεν, podle toho ἦτε vedle prav. ἦστε; ἦσαν z *ἠσῃ(τ) > *ἦσα, k němuž přistoupilo -ν podle jiných impf. *Fut.*: ἔσομαι z *ἐσ-σομαι (§ 44, 5); hom. ἔσ-σεται, att. ἔσται snad podle ἐστί(ν).

2. Tvary indik. jsou příklonné mimo 2. sg. — O ἔστι(ν) v. § 15, 4 *b*.

3. Složená slovesa nejsou příklonná a mají přízvuk v indik. praes. a imper. co nejdále od konce, j. ἄπ-ειμι jsem pryč, ἔξ-εστι jest volno, πάρ-ισθι buď tu!; ale ἀπ-εῖμεν, παρ-ῆν, παρ-έσται.

4. ***Χρή*** (pův. subst. = ‚potřeba', potom neos. sloveso = jest třeba, *opus est*) splynulo s některými tvary slovesa εἰμὶ v jedno, j.
konj. χρῇ (z χρὴ ᾖ), opt. χρείη (z χρὴ εἴη), inf. χρῆναι (z χρὴ εἶναι),
part. (nesklonné) χρεών (z χρὴ ὄν výměnou délky, v. § 28),
impf. χρῆν (z χρὴ ἦν, nesprávně ἐχρῆν), fut. χρήσται (z χρὴ ἔσται).

§§ **226—229** viz na str. 124—127.

II. Slovesa se zdvojkou iótovou.

§ 230 Přípony časovací, jakož i odchylky jejich od sloves na -ω jsou patrny ze vzorů uvedených na str. 124—127. Připomenouti třeba jen toto:

1. Konjunktiv a optativ jsou tvary stažené, jak patrno z přízvuku, jenž jest v konj. vždy na slabice stažené, v optativu vždy na slabice se značkou způsobovou (ι).

2. Tvary imperativu 2. os. sg. akt. *δίδου, τίθει, ἵει*, jakož i tvary imperf. akt. *ἐδίδουν, ἐδίδους, ἐδίδου, ἐτίθεις, ἐτίθει, ἵεις, ἵει* jsou utvořeny podle sloves stažených v *-ω*. Sem patří též imp. *ἀνά-στᾱ* povstaň (z *ἀνά-στατε*).

3. Indikativ sg. aor. akt. se končí vždy na *-κα, -κας, -κε(ν)*.

4. *σ* v příponách *-σαι* a *-σο* trvá v praes. a imperf. (mimo konjunktiv a optativ), ale mizí v aoristu (až na tvar *εἶσο*); tedy *δίδοσαι, ἐτίθεσο*, ale *ἔδου, ἔθου, θοῦ, οὗ*.

5. O přízvuku složenin, jichž tato slovesa vytvořují velmi mnoho, v. § 243.

Pozn. Vyskytují se též některé druhotvary podle sloves na *-ω*, na př.: praes. 2. sg. *τιθεῖς, ἱεῖς*, 3. *τιθεῖ, ἱεῖ*, 3. pl. (u básníků) *τιθεῖσι, διδοῦσι*, aor. 1. pl. *ἐδώκαμεν*, 3. pl. *ἔθηκαν, ἔδωκαν, ἦκαν* a j.

Ostatní časy.

V ostatních časech přecházejí tato slovesa ke slovesům na *-ω*: § 231

	Futurum	*Aorist*	*Perfektum*	*Plus-quamperfektum*	*Aorist (fut.) pass.*
δίδωμι dávám	*δώ-σω* *δώ-σομαι*	*ἔ-δω-κα* *ἐ-δό-μην*	*δέ-δω-κα* *δέ-δο-μαι*	*ἐ-δε-δώ-κη* *ἐ-δέ-δο-μην*	*ἐ-δό-θην* *δο-θή-σομαι* *δο-τέον*
τίθημι kladu	*θή-σω* *θή-σομαι*	*ἔ-θη-κα* *ἐ-θέ-μην*	*τέ-θη-κα* (*τέ-θει-μαι*) ob. *κεῖ-μαι*	*ἐ-τε-θή-κη* *ἐ-τε-θεί-μην* ob. *ἐ-κεί-μην*	*ἐ-τέ-θην* §41,1*b* *τε-θή-σομαι* *θε-τός, θε-τέον*
ἵημι posílám	*ἥ-σω*	*ἧ-κα* (**ἐ-jηκα*)	***εἷ-κα*** (**jεjεκα*)	*εἵ-κη*	*εἷ-θην (ἐjεθην)*[1] *ἑ-θή-σομαι*
ἵεμαι ženu se	*ἥ-σομαι*	*εἵ-μην*	***εἷ-μαι***	*εἵ-μην*	*ἀφ-ε-τός* propuštěný
ἵστημι stavím *ἵσταμαι*	*στή-σω*	*ἔ-στη-σα*			
1) stavím se	*στή-σομαι*	*ἔ-στη-ν* postavil jsem se zastavil jsem se	*ἕ-στη-κα* stojím [**σε-στη-κα*]	*εἱ-στή-κη* stál jsem	*ἑ-στή-ξω* budu státi
2) stavím si	*στή-σομαι*	*ἐ-στη-σάμην*			*ἐ-στά-θην*
3) jsem stavěn					*στα-θήσομαι*

[1]) ᶜ všude podle praesentu.

§ 226 Praesens a imperfektum aktivní.

Kmeny	δι-δω-, δι-δο-	τι-θη-, τι-θε-	ἱ-η-, ἱ-ε-	ἱ-στη-, ἱ-στᾰ-
Indikativ	δί-δω-μι	τί-θη-μι (v. §41,1a)	ἵ-η-μι	ἵ-στη-μι
	δί-δω-ς	τί-θη-ς	ἵ-η-ς	ἵ-στη-ς
	δί-δω-σι(ν)	τί-θη-σι(ν) z* τιθητι[1]	ἵ-η-σι(ν)	ἵ-στη-σι(ν)
	δί-δο-τον	τί-θε-τον	ἵ-ε-τον	ἵ-στα-τον
	δί-δο-τον	τί-θε-τον	ἵ-ε-τον	ἵ-στα-τον
	δί-δο-μεν	τί-θε-μεν	ἵ-ε-μεν	ἵ-στα-μεν
	δί-δο-τε	τί-θε-τε	ἵ-ε-τε	ἵ-στα-τε
	δι-δό-ᾱσι(ν)	τι-θέ-ᾱσι(ν)	ἱ-ᾶσι(ν) [*-έ-ᾱσι]	ἱ-στᾶσι(ν)* -ά-ᾱσι
Konjunktiv	δι-δῶ [*δι-δώ-ω]	τι-θῶ [*τι-θή-ω]	ἱ-ῶ [*ἱ-ή-ω]	ἱ-στῶ [*ἱ-στή-ω]
	δι-δῷ-ς [ώῃ]	τι-θῇ-ς [ήῃ]	ἱ-ῇ-ς	ἱ-στῇ-ς
	δι-δῷ [ώῃ]	τι-θῇ [ήῃ]	ἱ-ῇ	ἱ-στῇ
	δι-δῶ-τον [ώη]	τι-θῆ-τον [ήη]	ἱ-ῆ-τον	ἱ-στῆ-τον
	δι-δῶ-τον [ώη]	τι-θῆ-τον [ήη]	ἱ-ῆ-τον	ἱ-στῆ-τον
	δι-δῶ-μεν [ώω]	τι-θῶ-μεν [ήω]	ἱ-ῶ-μεν	ἱ-στῶ-μεν
	δι-δῶ-τε [ώη]	τι-θῆ-τε [ήη]	ἱ-ῆ-τε	ἱ-στῆ-τε
	δι-δῶ-σι(ν) [ώω]	τι-θῶ-σι(ν) [ήω]	ἱ-ῶ-σι(ν)	ἱ-στῶ-σι(ν)
Optativ	δι-δοίη-ν	τι-θείη-ν	ἱ-είη-ν	ἱ-σταίη-ν
	δι-δοίη-ς	τι-θείη-ς	ἱ-είη-ς	ἱ-σταίη-ς
	δι-δοίη	τι-θείη	ἱ-είη	ἱ-σταίη
	δι-δοῖ-τον	τι-θεῖ-τον	ἱ-εῖ-τον	ἱ-σταῖ-τον
	δι-δοί-την	τι-θεί-την	ἱ-εί-την	ἱ-σταί-την
	δι-δοῖ-μεν	τι-θεῖ-μεν	ἱ-εῖ-μεν	ἱ-σταῖ-μεν
	δι-δοῖ-τε	τι-θεῖ-τε	ἱ-εῖ-τε	ἱ-σταῖ-τε
	δι-δοῖε-ν	τι-θεῖε-ν	ἱ-εῖε-ν	ἱ-σταῖε-ν
Imperativ	δί-δου	τί-θει	ἵ-ει	ἵ-στη
	δι-δό-τω	τι-θέ-τω	ἱ-έ-τω	ἱ-στά-τω
	δί-δο-τον	τί-θε-τον	ἵ-ε-τον	ἵ-στα-τον
	δι-δό-των	τι-θέ-των	ἱ-έ-των	ἱ-στά-των
	δί-δο-τε	τί-θε-τε	ἵ-ε-τε	ἵ-στα-τε
	δι-δό-ντων	τι-θέ-ντων	ἱ-έ-ντων	ἱ-στά-ντων
Inf.	δι-δό-ναι	τι-θέ-ναι	ἱ-έ-ναι	ἱ-στᾰ́-ναι
Particip.	δι-δούς, -δόντ-ος	τι-θείς, -θέντ-ος	ἱ-είς, -έντ-ος	ἱ-στάς, -στάντ-ος
	δι-δοῦσα, -δούσης	τι-θεῖσα, -θείσης	ἱ-εῖσα, -είσης	ἱ-στᾶσα, -στάσης
	δι-δόν, -δόντ-ος	τι-θέν, -θέντ-ος	ἱ-έν, -έντ-ος	ἱ-στᾰ́ν, -στάντ-ος
Imperfektum	ἐ-δί-δου-ν [-ο-ο]	ἐ-τί-θη-ν	ἵ-ει-ν	ἵ-στη-ν
	ἐ-δί-δου-ς [-ο-ε]	ἐ-τί-θει-ς [-ε-ε]	ἵ-ει-ς	ἵ-στη-ς
	ἐ-δί-δου [-ο-ε]	ἐ-τί-θει [-ε-ε]	ἵ-ει	ἵ-στη
	ἐ-δί-δο-τον	ἐ-τί-θε-τον	ἵ-ε-τον	ἵ-στᾰ-τον
	ἐ-δι-δό-την	ἐ-τι-θέ-την	ἱ-έ-την	ἱ-στά-την
	ἐ-δί-δο-μεν	ἐ-τί-θε-μεν	ἵ-ε-μεν	ἵ-στᾰ-μεν
	ἐ-δί-δο-τε	ἐ-τί-θε-τε	ἵ-ε-τε	ἵ-στᾰ-τε
	ἐ-δί-δο-σαν	ἐ-τί-θε-σαν	ἵ-ε-σαν	ἵ-στᾰ-σαν

Praesens a imperfektum mediální (passivní). § 227

δι-δο-	*τι-θε-*	*ἱ-ε-*	*ἱ-στα-*
δί-δο-μαι	*τί-θε-μαι*	*ἵ-ε-μαι* spěchám	*ἵ-στᾰ-μαι* stavím se
δί-δο-σαι	*τί-θε-σαι*	*ἵ-ε-σαι*	*ἵ-στᾰ-σαι*
δί-δο-ται	*τί-θε-ται*	*ἵ-ε-ται*	*ἵ-στᾰ-ται*
δί-δο-σθον	*τί-θε-σθον*	*ἵ-ε-σθον*	*ἵ-στᾰ-σθον*
δί-δο-σθον	*τί-θε-σθον*	*ἵ-ε-σθον*	*ἵ-στᾰ-σθον*
δι-δό-μεθα	*τι-θέ-μεθα*	*ἱ-έ-μεθα*	*ἱ-στᾰ́-μεθα*
δί-δο-σθε	*τί-θε-σθε*	*ἵ-ε-σθε*	*ἵ-στᾰ́-σθε*
δί-δο-νται	*τί-θε-νται*	*ἵ-ε-νται*	*ἵ-στᾰ́-νται*
δι-δῶ-μαι [ώω]	*τι-θῶ-μαι* [ήω]	*ἱ-ῶ-μαι* [ήω]	*ἱ-στῶ-μαι* [ήω]
δι-δῷ	*τι-θῇ*	*ἱ-ῇ*	*ἱ-στῇ*
δι-δῶ-ται	*τι-θῆ-ται*	*ἱ-ῆ-ται*	*ἱ-στῆ-ται*
δι-δῶ-σθον	*τι-θῆ-σθον*	*ἱ-ῆ-σθον*	*ἱ-στῆ-σθον*
δι-δῶ-σθον	*τι-θῆ-σθον*	*ἱ-ῆ-σθον*	*ἱ-στῆ-σθον*
δι-δώ-μεθα	*τι-θώ-μεθα*	*ἱ-ώ-μεθα*	*ἱ-στώ-μεθα*
δι-δῶ-σθε	*τι-θῆ-σθε*	*ἱ-ῆ-σθε*	*ἱ-στῆ-σθε*
δι-δῶ-νται	*τι-θῶ-νται*	*ἱ-ῶ-νται*	*ἱ-στῶ-νται*
δι-δοί-μην	*τι-θεί-μην*	*ἱ-εί-μην*	*ἱ-σταί-μην*
δι-δοῖ-ο	*τι-θεῖ-ο*	*ἱ-εῖ-ο*	*ἱ-σταῖ-ο*
δι-δοῖ-το	*τι-θεῖ-το*	*ἱ-εῖ-το*	*ἱ-σταῖ-το*
δι-δοῖ-σθον	*τι-θεῖ-σθον*	*ἱ-εῖ-σθον*	*ἱ-σταῖ-σθον*
δι-δοί-σθην	*τι-θεί-σθην*	*ἱ-εί-σθην*	*ἱ-σταί-σθην*
δι-δοί-μεθα	*τι-θεί-μεθα*	*ἱ-εί-μεθα*	*ἱ-σταί-μεθα*
δι-δοῖ-σθε	*τι-θεῖ-σθε*	*ἱ-εῖ-σθε*	*ἱ-σταῖ-σθε*
δι-δοῖ-ντο	*τι-θεῖ-ντο*	*ἱ-εῖ-ντο*	*ἱ-σταῖ-ντο*
*δί-δο-**σο***	*τί-θε-**σο***	*ἵ-ε-**σο***	*ἵ-στᾰ́-**σο***
δι-δό-σθω	*τι-θέ-σθω*	*ἱ-έ-σθω*	*ἱ-στᾰ́-σθω*
δί-δο-σθον	*τί-θε-σθον*	*ἵ-ε-σθον*	*ἵ-στᾰ-σθον*
δι-δό-σθων	*τι-θέ-σθων*	*ἱ-έ-σθων*	*ἱ-στᾰ́-σθων*
δί-δο-σθε	*τί-θε-σθε*	*ἵ-ε-σθε*	*ἵ-στᾰ-σθε*
δι-δό-σθων	*τι-θέ-σθων*	*ἱ-έ-σθων*	*ἱ-στᾰ́-σθων*
δί-δο-σθαι	*τί-θε-σθαι*	*ἵ-ε-σθαι*	*ἵ-στᾰ-σθαι*
δι-δό-μενος, -η, -ον	*τι-θέ-μενος, -η, -ον*	*ἱ-έ-μενος, -η, -ον*	*ἱ-στᾰ́-μενος, -η, -ον*
ἐ-δι-δό-μην	*ἐ-τι-θέ-μην*	*ἱ-έ-μην*	*ἵ-στᾰ́-μην*
*ἐ-δί-δο-**σο***	*ἐ-τί-θε-**σο***	*ἵ-ε-**σο***	*ἵ-στᾰ-**σο***
ἐ-δί-δο-το	*ἐ-τί-θε-το*	*ἵ-ε-το*	*ἵ-στᾰ-το*
ἐ-δί-δο-σθον	*ἐ-τί-θε-σθον*	*ἵ-ε-σθον*	*ἵ-στᾰ-σθον*
ἐ-δι-δό-σθην	*ἐ-τι-θέ-σθην*	*ἱ-έ-σθην*	*ἱ-στᾰ́-σθην*
ἐ-δι-δό-μεθα	*ἐ-τι-θέ-μεθα*	*ἱ-έ-μεθα*	*ἱ-στᾰ́-μεθα*
ἐ-δί-δο-σθε	*ἐ-τί-θε-σθε*	*ἵ-ε-σθε*	*ἵ-στᾰ-σθε*
ἐ-δί-δο-ντο	*ἐ-τί-θε-ντο*	*ἵ-ε-ντο*	*ἵ-στᾰ-ντο*

Aorist II. (silný) aktivní.

§ 228

	Kmeny: δω-, δο-	ϑη-, ϑε-	*jη- 〉ή-, *jε- 〉έ-	στη-, στα-
	dal jsem	položil jsem	poslal jsem	po-stavil jsem *se*; za-
Indikativ	ἔ-δω-κα	ἔ-ϑη-κα	[*ἐjηκα] ἧ-κα	ἔ-στη-ν
	ἔ-δω-κα-ς	ἔ-ϑη-κα-ς	ἧ-κα-ς	ἔ-στη-ς
	ἔ-δω-κε(ν)	ἔ-ϑη-κε(ν)	ἧ-κε(ν)	ἔ-στη
	ἔ-δο-τον	ἔ-ϑε-τον	εἷ-τον	ἔ-στη-τον
	ἐ-δό-την	ἐ-ϑέ-την	εἱ-την	ἐ-στή-την
	ἔ-δο-μεν	ἔ-ϑε-μεν	εἷ-μεν [*ἐ-jε-μεν]	ἔ-στη-μεν
	ἔ-δο-τε	ἔ-ϑε-τε	εἷ-τε	ἔ-στη-τε
	ἔ-δο-σαν	ἔ-ϑε-σαν	εἷ-σαν	ἔ-στη-σαν
Konjunktiv	δῶ [*δώ-ω]	ϑῶ [*ϑή-ω]	ὦ [*ἧ-ω]	στῶ [*στή-ω]
	δῷς	ϑῇς	ἧς	στῇς
	δῷ	ϑῇ	ἧ	στῇ
	δῶτ-ον	ϑῆ-τον	ἦ-τον	στῆ-τον
	δῶτ-ον	ϑῆ-τον	ἦ-τον	στῆ-τον
	δῶ-μεν	ϑῶ-μεν	ὦ-μεν	στῶ-μεν
	δῶ-τε	ϑῆ-τε	ἦ-τε	στῆ-τε
	δῶσι(ν)	ϑῶσι(ν)	ὦσι(ν)	στῶσι(ν)
Optativ	δοίη-ν	ϑείη-ν	εἵη-ν	σταίη-ν
	δοίη-ς	ϑείη-ς	εἵη-ς	σταίη-ς
	δοίη	ϑείη	εἵη	σταίη
	δοῖ-τον	ϑεῖ-τον	εἶ-τον	σταῖ-τον
	δοί-την	ϑεί-την	εἱ-την	σταί-την
	δοῖ-μεν	ϑεῖ-μεν	εἶ-μεν	σταῖ-μεν
	δοῖ-τε	ϑεῖ-τε	εἶ-τε	σταῖ-τε
	δοῖε-ν	ϑεῖε-ν	εἶε-ν	σταῖε-ν
Imperativ	**δό-ς**	**ϑέ-ς**	**ἕ-ς**	στῆ-**ϑι** (slož. ἀνά-στα)
	δό-τω	ϑέ-τω	ἕ-τω	στή-τω
	δό-τον	ϑέ-τον	ἕ-τον	στῆ-τον
	δό-των	ϑέ-των	ἕ-των	στή-των
	δό-τε	ϑέ-τε	ἕ-τε	στῆ-τε
	δό-ντων	ϑέ-ντων	ἕ-ντων	στά-ντων
Inf.	δοῦ-ναι	ϑεῖ-ναι	εἶ-ναι	στῆ-ναι
Partic.	δούς †, δόντος	ϑείς †, ϑέντος	εἷς †, ἕντος	στάς †, στάντος
	δοῦσα †, δούσης	ϑεῖσα †, ϑείσης	εἷσα †, εἵσης	στᾶσα †, στάσης
	δόν †, δόντος	ϑέν †, ϑέντος	ἕν †, ἕντος	στᾶν †, στάντος

Aorist II. (silný) mediální.

§ 229

δο-	*θε-*	**jε-* > *ἑ-*	
dal jsem si	položil jsem si	vyřítil jsem se	
ἐ-δό-μην	*ἐ-θέ-μην*	*εἵ-μην*	
ἔ-δου	*ἔ-θου*	*εἷ-σο*	
ἔ-δο-το	*ἔ-θε-το*	*εἷ-το*	
ἔ-δο-σθον	*ἔ-θε-σθον*	*εἷ-σθον*	
ἐ-δό-σθην	*ἐ-θέ-σθην*	*εἵ-σθην*	
ἐ-δό-μεθα	*ἐ-θέ-μεθα*	*εἵ-μεθα*	
ἔ-δο-σθε	*ἔ-θε-σθε*	*εἷ-σθε*	
ἔ-δο-ντο	*ἔ-θε-ντο*	*εἷ-ντο*	
δῶ-μαι [ώω]	*θῶ-μαι* [ήω]	*ὦ-μαι* [ήω]	
δῷ	*θῇ*	*ἧ*	
δῶ-ται	*θῆ-ται*	*ἧ-ται*	
δῶ-σθον	*θῆ-σθον*	*ἦ-σθον*	
δῶ-σθον	*θῆ-σθον*	*ἦ-σθον*	
δώ-μεθα	*θώ-μεθα*	*ὥ-μεθα*	
δῶ-σθε	*θῆ-σθε*	*ἦ-σθε*	
δῶ-νται	*θῶ-νται*	*ὦ-νται*	
δοί-μην	*θεί-μην*	*εἵ-μην*	
δοῖ-ο	*θεῖ-ο*	*εἷ-ο*	
δοῖ-το	*θεῖ-το, θοῖτο*	*εἷ-το, οἶτο*	
δοῖ-σθον	*θεῖ-σθον*	*εἷ-σθον*	
δοί-σθην	*θεί-σθην*	*εἵ-σθην*	
δοί-μεθα	*θεί-μεθα, θοίμεθα*	*εἵ-μεθα*	
δοῖ-σθε	*θεῖ-σθε*	*εἷ-σθε*	
δοῖ-ντο	*θεῖ-ντο, θοῖντο*	*εἷ-ντο, οἶντο*	
δοῦ	*θοῦ*	*οὗ*	
δό-σθω	*θέ-σθω*	*ἕ-σθω*	
δό-σθον	*θέ-σθον*	*ἕ-σθον*	
δό-σθων	*θέ-σθων*	*ἕσ-θων*	
δό-σθε	*θέ-σθε*	*ἕ-σθε*	
δό-σθων	*θέ-σθων*	*ἕ-σθων*	
δό-σθαι	*θέ-σθαι*	*ἕ-σθαι*	
δό-μενος, -η, -ον	*θέ-μενος, -η, -ον*	*ἕ-μενος, -η, -ον*	

§ 232 Sloveso *ἵστημι* má v perfektu a plusquamperfektu též některé tvary kratší:

Perf. Indikativ	*Imperativ*	*Infin.*	*Participium*	*Plusquam-perfektum*
	ἕστᾰ-θι			
	ἑστᾰ́-τω	*ἑστά-ναι*	*ἑστώς*, *g. ἑστῶτος*	
ἕστᾰ-τον			*ἑστῶσα*, *ἑστώσης*	*ἕστα-τον*
ἕστᾰ-τον			*ἑστός* (*-ώς*), *ἑστῶτος*	*ἑστά-την*
ἕστᾰ-μεν				*ἕστα-μεν*
ἕστᾰ-τε	*ἕστα-τε*			*ἕστα-τε*
ἑστᾶ-σι(ν)				*ἕστα-σαν*

Pozn. Neutr. *ἑστός* m. *ἑστώς* (z **ἑσταός*) podle neuter, jež mají *-ός* právem, j. *πεπαιδευκός*, *γεγραφός*, *ἐοικός*.

§ 233 Podle *ἵστημι* se časuje v praesentě a imperfektě šest sloves, z nichž poslední tři jsou *dp.* bez iótové zdvojky:

	Kmen	*Futurum*	*Aorist*	*Perfektum*	*Aor. (fut.) pass.*
1. *ὀνίνημι* prospívám (*impf. ὠφέλουν*)	*ὀνη* *ὀνα*	*ὀνήσω*	*ὤνησα*		
ὀνίναμαι mám prospěch (*impf. ὠνινάμην*)		*ὀνήσομαι*	*ὠνήμην*		
2. *πίμπλημι* plním *πλήθω* plním se	*πλη(θ)* *πλα*	*πλήσω*	*ἔπλησα*	*πέπληκα* *πέπλησμαι*	*ἐπλήσθην* *πλησθήσομαι*
3. *πίμπρημι* pálím bás. *πρήθω* hořím	*πρη(θ)* *πρα*	*πρήσω*	*ἔπρησα*	*πέπρηκα* *πέπρησμαι*	*ἐπρήσθην* *πρησθήσομαι*
4. *ἄγαμαι* podivuji se *dp.*	*ἀγα(σ)*	*ἀγάσομαι*			*ἠγάσθην* podivil jsem se *ἀγαστός*
5. *δύναμαι* mohu *dp.*	*δυνη* *δυνα*	*δυνήσομαι*		*δεδύνημαι*	*ἐδυνήθην* *δυνατός* možný
6. *ἐπίσταμαι* umím, vím, znám *dp.*	*ἐπιστη* *ἐπιστα*	*ἐπιστήσομαι*			*ἠπιστήθην*

§ 234 ***1.*** Aorist slovesa *ὀνίναμαι* se časuje takto:
ind. ὠνήμην, ὤνησο, ὤνητο, ὤνησθον, -ήσθην, ὠνήμεθα, ὤνησθε, -ηντο, opt. ὀναίμην, ὄναιο, ὄναιτο, ὄναισθον, -αίσθην, ὀναίμεθα, ὄναισθε, -ντο, inf. ὄνασθαι.

2. Slovesa *δύναμαι* mohu a *ἐπίσταμαι* umím, vím
a) posouvají v konj. a opt. praes. přízvuk co nejdále od konce:

konj. δύνωμαι, δύνῃ, δύνηται . ἐπίστωμαι, ἐπίστῃ, ἐπίστηται . . .
opt. δυναίμην, δύναιο, δύναιτο . . . ἐπισταίμην, ἐπίσταιο, ἐπίσταιτο...;
b) mají v 2. os. sing. *imperf.* tvary stažené:
ἐδυνάμην, ἐδύνω, ἐδύνατο, ἠπιστάμην, ἠπίστω, ἠπίστατο.
Podobně v imperativu ἐπίστω věz!

III. Slovesa ný-ová.

Vzor: δείκνῡμι ukazuji, kmen praes. δεικνῡ̆-. § 235

		Aktivum	*Medium (pass.)*
Praes.	*Ind.*	δείκ-νῡ-μι	δείκ-νῦ-μαι
		δείκ-νῡ-ς	δείκ-νῦ-σαι
		δείκ-νῡ-σι(ν)	δείκ-νῦ-ται
		δείκ-νῦ-τον	δείκ-νῦ-σθον
		δείκ-νῦ-τον	δείκ-νῦ-σθον
		δείκ-νῦ-μεν	δεικ-νῦ-μεθα
		δείκ-νῦ-τε	δείκ-νῦ-σθε
		δεικ-νῦ-ᾱσι(ν)	δείκ-νῦ-νται
	Konj.	δεικ-νύ-ω	δεικ-νῦ-ωμαι
		δεικ-νύ-ῃς atd.	δεικ-νῦ-ῃ atd.
	Optativ	δεικ-νύ-οι-μι	δεικ-νῦ-οί-μην
		δεικ-νύ-οι-ς atd.	δεικ-νῦ-οι-ο atd.
	Imper.	δείκ-νῡ	δείκ-νῦ-σο
		δεικ-νῦ-τω	δεικ-νῦ-σθω
		δείκ-νῦ-τον	δείκ-νῦ-σθον
		δεικ-νῦ-των	δεικ-νῦ-σθων
		δείκ-νῦ-τε	δείκ-νῦ-σθε
		δεικ-νῦ-ντων	δεικ-νῦ-σθων
	Infin.	δεικ-νῦ-ναι †	δείκ-νῦ-σθαι
	Partic.	δεικ-νῦ-ς, † -νῦ-ντος	δεικ-νύ-μενος
		δεικ-νῦ-σα, † -νῦ-σης	δεικ-νυ-μένη
		δεικ-νῦ-ν, † -νῦ-ντος	δεικ-νύ-μενον
	Imperf.	ἐ-δείκ-νῡ-ν	ἐ-δεικ-νῦ-μην
		ἐ-δείκ-νῡ-ς	ἐ-δείκ-νῦ-σο
		ἐ-δείκ-νῡ	ἐ-δείκ-νῦ-το
		ἐ-δείκ-νῦ-τον	ἐ-δείκ-νῦ-σθον
		ἐ-δεικ-νῦ-την	ἐ-δεικ-νῦ-σθην
		ἐ-δείκ-νῦ-μεν	ἐ-δεικ-νῦ-μεθα
		ἐ-δείκ-νῦ-τε	ἐ-δείκ-νῦ-σθε
		ἐ-δείκ-νῦ-σαν	ἐ-δείκ-νῦ-ντο

§ 236

Praesens	Kmen	Fut. akt. (med.)	Aorist akt. (med.)	Perfektum	Aor. (fut.) pass.
a) Slovesa samohlásková:					
1. ἀμφι-έννῡμι oblékám ἀμφι-έννυμαι oblékám se	ἑ (z Ϝεσ)	ἀμφι-ῶ, -εῖς (att.) ἀμφι-έσομαι	ἠμφίεσα	 ἠμφίεσμαι	
2. ζώννῡμι opasuji	ζω(σ)	ζώσω	ἔζωσα	ἔζω(σ)μαι	
3. κεράννῡμι mísím	κερα(σ) κρᾱ	κερῶ, -ᾷς (attické § 192, 3)	ἐκέρᾰσα	κέκρᾱμαι	ἐκρᾱ́θην κρᾱθήσομαι
4. κρεμάννῡμι věším	κρεμα(σ)	κρεμῶ, -ᾷς (att.)	ἐκρέμᾰσα	κρέμαμαι visím	ἐκρεμάσθην κρεμασθήσομαι
5. πετάννῡμι prostírám	πετα(σ) πτα	πετῶ, -ᾷς (att.)	ἐπέτᾰσα	πέπτᾰμαι	ἐπετάσθην πετασθήσομαι
6. ῥώννῡμι sílím	ῥω(σ)	ῥώσω	ἔρρωσα	ἔρρωμαι jsem silen, zdráv *imp.* ἔρρωσο buď zdráv	ἐρρώσθην ῥωσθήσομαι
7. σβέννῡμι hasím σβέννυμαι hasnu	σβε(σ) σβη	σβέσω σβήσομαι	ἔσβεσα ἔσβην uhasl jsem (§ 240)	ἔσβεσμαι ἔσβηκα uhasl jsem	ἐσβέσθην
8. σκεδάννῡμι rozptyluji	σκεδα(σ)	σκεδῶ, -ᾷς (att.)	ἐσκέδασα	ἐσκέδασμαι	ἐσκεδάσθην σκεδασθήσομαι
9. στρώννῡμι prostírám	στρω	στρώσω	ἔστρωσα	ἔστρωμαι	ἐστρώθην στρωθήσομαι

b) Slovesa souhlásková:					
10. *ἄγνῡμι* lámu	*ϝαγ*	*ἄξω*	*ἔᾱξα*	*ἔᾱγα* jsem zlomen	*ἐάγην*
11. *δείκνῡμι* ukazuji	*δεικ*	*δείξω* *δείξομαι*	*ἔδειξα* *ἐδειξάμην*	*δέδειχα* *δέδειγμαι*	*ἐδείχθην* *δειχθήσομαι*
12. *ζεύγνῡμι* spojuji	*ζευγ*	*ζεύξω*	*ἔζευξα*	*ἔζευγμαι*	*ἐζεύχθην* *ζευχθήσομαι*
13. *μείγνῡμι* mísím	*μειγ*	*μείξω*	*ἔμειξα*	*μέμειγμαι*	*ἐμείχθην* *μεικτός*
14. *ἀν-οίγνῡμι* otvírám (též *ἀνοίγω*, *impf. ἀν-έ-ῳγον*)	*οἰγ*	*ἀν-οίξω*	*ἀν-έῳξα* *inf. ἀν-οῖξαι*	*ἀν-έῳχα* *ἀν-έῳγμαι*	*ἀν-εῴχθην* *inf. ἀν-οιχθῆναι* *ἀν-οικτέον*
15. *ἀπ-όλλῡμι perdō*, hubím *ἀπ-όλλῠμαι pereō*, hynu	*ὀλ(ε)*	*ἀπ-ολῶ, -εῖς* *ἀπ-ολοῦμαι, -ῆ* (att.)	*ἀπ-ώλεσα* *ἀπ-ωλόμην* zhynul jsem	*ἀπ-ολώλεκα perdidī* *plsqpf. ἀπ-ωλωλέκειν* *ἀπ-όλωλα periī*, jsem ztracen *plsqpf. ἀπ-ωλώλειν*	
16. *ὄμνῡμι* přísahám	*ὀμ(ο)*	*ὀμοῦμαι,-ῆ*(att.)	*ὤμοσα*	*ὀμώμοκα* *ὠμωμόκειν*	
17. *πήγνῡμι* upevňuji	*πηγ* *παγ*	*πήξω*	*ἔπηξα*	*πέπηγα* jsem upevněn, tkvím	*ἐπάγην* ztuhl jsem *παγήσομαι*
18. *ῥήγνῡμι* lámu	*ῥηγ, ῥωγ* *ῥαγ*	*ῥήξω*	*ἔρρηξα*	*ἔρρωγα* jsem roztržen	*ἐρράγην* *ῥᾰγήσομαι*
19. *στόρνῡμι* střu	*στορ(ε)*	*στορῶ,-εῖς*(att.)	*ἐστόρεσα*		

§ 238 *1.* Slovesa na *-νῡμι* (*-ννῡμι*) mají své zvláštní časování jen v některých, výše uvedených tvarech; konjunktiv a optativ praes. tvoří podle *παιδεύω*.

2. Slabika *-νυ-* praesentního kmene jest dlouhá v sg. indikativu praes. a imperf. akt. a v 2. sg. imperativu akt., jinak jest krátká.

3. Někdy se vyskytují též druhotvary podle *παιδεύω*, na př.: *praes. ind.* 1. *δεικνύω*, 3. *δεικνύει*, 3. pl. *δεικνύουσι*; imper. *δείκνυε*; *imperf.* 1. *ἐδείκνυον*, 3. *ἐδείκνυε* atd.

Pozn. Slovesa samohlásková se končí v *-ννῡμι*, souhlásková v *-νῡμι*.

4. Ostatní časy sloves na *-νῡμι* (*-ννῡμι*) se tvoří podle sloves na *-ω*, jak ukazují tabulky na str. 130 a 131.

IV. Aoristy a perfekta (plusquamperfekta) některých sloves na -ω.

§ 239 Aorist podle sloves na *-μι* tvoří v attické próze hlavně tato slovesa na *-ω*, jakož i sloveso *σβέν-νυμαι* (v. § 236, 7). Jsou to vesměs slovesa kmene otevřeného, a to:

a) s kmenem v **ᾱ** (**α**, **η**):

βαίνω kráčím (§ 213, 1): *ἔβην* vykročil jsem, } časují se podle
φθάνω předcházím (§ 213, 7): *ἔφθην* předstihl jsem, } *ἔστην*;
ἀπο-διδράσκω utíkám (§ 214, 6): *ἀπ-έδρᾱν* utekl jsem;

b) s kmenem v **ε** (**η**):

ῥέω teku (§ 215, 19): *ἐῤῥύην* vytekl, vytryskl jsem,
χαίρω raduji se (§ 215, 20): *ἐχάρην* zaradoval jsem se,
σβέννυμαι hasnu (§ 236, 7): *ἔσβην* uhasl jsem;

c) s kmenem v **ο** (**ω**):

ἁλίσκομαι jsem jímán (§ 214, 1): *ἑάλων* byl jsem zajat,
γιγνώσκω poznávám (§ 214, 5): *ἔγνων* poznal jsem,
βιῶ (3.), *ζῶ* (*ζη-*) žiji (§ 216, 12): *ἐβίων* prožil jsem;

d) s kmenem v **υ** (**ῡ**):

δῦομαι nořím se (*δῡ*, *δυ*): *ἔδῡν* ponořil jsem se,
φῦομαι rodím se (*φῡ*, *φυ*): *ἔφῡν* zrodil jsem se, vzrostl jsem.

Tyto aoristy jsou vesměs aktivní; mimo to se vyskytuje ještě aor. mediální *ἐπριάμην* koupil jsem, jehož se užívá při slovese *ὠνοῦμαι* (2.) kupuji (v. § 172, 1; 216, 16).

Vzory: **§ 240**

Kmen	**-ᾱ** (-ᾰ)	**-η** (-ε)	**-ω** (-ο)	**-ῡ** (-ῠ)	
Indikativ	ἀπ-έ-δρᾱ-ν	ἔ-σβη-ν	ἔ-γνω-ν	ἔ-δῡ-ν	ἐ-πριά̆-μην
	ἀπ-έ-δρᾱ-ς	ἔ-σβη-ς	ἔ-γνω-ς	ἔ-δῡ-ς	ἐ-πρί-ω
	ἀπ-έ-δρᾱ	ἔ-σβη	ἔ-γνω	ἔ-δῡ	ἐ-πρία-το
	ἀπ-έ-δρᾱ-τον	ἔ-σβη-τον	ἔ-γνω-τον	ἔ-δῡ-τον	ἐ-πρία-σθον
	ἀπ-ε-δρᾰ́-την	ἐ-σβή-την	ἐ-γνώ-την	ἐ-δύ-την	ἐ-πριά-σθην
	ἀπ-έ-δρᾱ-μεν	ἔ-σβη-μεν	ἔ-γνω-μεν	ἔ-δῡ-μεν	ἐ-πριά-μεθα
	ἀπ-έ-δρᾱ-τε	ἔ-σβη-τε	ἔ-γνω-τε	ἔ-δῡ-τε	ἐ-πρία-σθε
	ἀπ-έ-δρᾱ-σαν	ἔ-σβη-σαν	ἔ-γνω-σαν	ἔ-δῡ-σσν	ἐ-πρία-ντο
Konjunktiv	ἀπο-δρῶ(*-δράω)	σβῶ (*σβήω)	γνῶ(*γνώω)	δῦ-ω	πρίω-μαι
	ἀπο-δρᾷς	σβῇς	γνῷς	δῦ-ῃς	πρίῃ
	ἀπο-δρᾷ	σβῇ	γνῷ	δῦ-ῃ	πρίη-ται
	ἀπο-δρᾶ-τον	σβῆ-τον	γνῶ-τον	δύ-ητον	πρίη-σθον
	ἀπο-δρᾶ-τον	σβῆ-τον	γνῶ-τον	δύ-ητον	πρίη-σθον
	ἀπο-δρῶ-μεν	σβῶ-μεν	γνῶ-μεν	δῦ-ωμεν	πριώ-μεθα
	ἀπο-δρᾶ-τε	σβῆ-τε	γνῶ-τε	δῦ-ητε	πρίη-σθε
	ἀπο-δρῶσι(ν)	σβῶσι(ν)	γνῶσι(ν)	δῦ-ωσι(ν)	πρίω-νται
Optativ	ἀπο-δραίη-ν	σβείη-ν	γνοίη-ν	—	πριαί-μην
	ἀπο-δραίη-ς	σβείη-ς	γνοίη-ς		πρίαι-ο
	ἀπο-δραίη atd.	σβείη atd.	γνοίη atd.		πρίαι-το atd.
	j. σταίη-ν (§ 228)	j. θείη-ν (§ 228)	j. δοίη-ν (§ 228)		j. παιδευοίμην
Imperativ	ἀπό-δρᾱ-θι	σβῆ-θι	γνῶ-θι	δῦ-θι	πρί-ω
	ἀπο-δρᾰ́-τω	σβή-τω	γνώ-τω	δύ-τω	πριά̆-σθω
	ἀπό-δρᾱ-τον	σβῆ-τον	γνῶ-τον	δῦ-τον	πρία-σθον
	ἀπο-δρᾰ́-των	σβή-των	γνώ-των	δύ-των	πριά-σθων
	ἀπό-δρᾱ-τε	σβῆ-τε	γνῶ-τε	δῦ-τε	πρία-σθε
	ἀπο-δρᾰ̆́-ντων	σβέ-ντων	γνό-ντων	δῠ́-ντων	πριά-σθων
Inf.	ἀπο-δρᾶ-ναι	σβῆ-ναι	γνῶ-ναι	δῦ-ναι	πρία-σθαι
Partic.	ἀπο-δρᾰ́ς, -άντ-ος	σβείς, σβέντ-ος	γνούς, γνόντ-ος	δῦς, δύντ-ος	πριά-μενος
	ἀπο-δρᾶσα, -ᾰ́σης	σβεῖσα, σβείσης	γνοῦσα, γνούσης	δῦσα, δῦσης	πρια-μένη
	ἀπο-δρᾰ̆́ν, -άντ-ος	σβέν, σβέντ-ος	γνόν, γνόντ-ος	δῦν, δύντ-ος	πριά-μενον

§ 241 Tato perfekta mají vedle pravidelných tvarů též některé tvary kratší, jako *ἕστηκα* (§ 232):

1. τέθνηκα jsem mrtev	***2. δέδοικα*** bojím se
ind. *τέθνᾰτον, τέθνᾰμεν, τεθνᾶσι(ν),*	*δέδια, δέδιε, δέδιμεν, -τε, δεδίᾱσι(ν),*
opt. *τεθναίην,*	
imp. *τεθνᾰ́τω,*	*δέδιθι,*
inf. *τεθνᾰ́ναι,*	*δεδιέναι,*
part. *τεθνεώς, τεθνεῶσα, τεθνεός,*	*δεδιώς, δεδιυῖα, δεδιός,*
-ῶτος, -ώσης, -ῶτος,	*-ότος, -υίας, -ότος,*
plqp. *ἐτέθνασαν.*	*ἐδέδισαν.*

3. βέβηκα stojím: *particip.* *βεβώς, g.* *βεβῶτος.*

4. οἶδα, (km. *Ϝειδ(ε), Ϝοιδ, Ϝιδ, vid-eō*) ⟨viděl jsem a⟩ vím.

Indikativ	*Konj.*	*Optativ*	*Imp.*	*Inf. a part.*	*Plusquamperf.*
οἶδα	*εἰδῶ*	*εἰδείην*			*ᾔδη, ᾔδειν*
οἶσθα	*εἰδῇς*	*εἰδείης*	***ἴσθι***	*εἰδέναι*	*ᾔδησθα, ᾔδεις*
οἶδε(ν)	*εἰδῇ*	*εἰδείη*	*ἴστω*		*ᾔδει*
ἴστον	*εἰδῆτον*	*εἰδεῖτον (εἰδείητον)*	*ἴστον*		*ᾖστον*
ἴστον	*εἰδῆτον*	*εἰδείτην (εἰδειήτην)*	*ἴστων*	*εἰδώς, εἰδότος*	*ᾔστην*
ἴσμεν	*εἰδῶμεν*	*εἰδεῖμεν (εἰδείημεν)*		*εἰδυῖα, εἰδυίας*	*ᾖσμεν, ᾔδεμεν*
ἴστε	*εἰδῆτε*	*εἰδεῖτε (εἰδείητε)*	*ἴστε*	*εἰδός, εἰδότος*	*ᾖστε, ᾔδετε*
ἴσᾱσι(ν)	*εἰδῶσι(ν)*	*εἰδεῖεν (εἰδείησαν)*	*ἴστων*		*ᾖσαν, ᾔδεσαν*
Futurum εἴσομαι, adj. slov. ἰστέον.					

a) Výklad tvarů:

praes. *οἶσθα* z **Ϝοιδ⟨σ⟩θα, fut.* *εἴσομαι* z **Ϝειδ-σομαι* (v. § 44, 7); v tvarech *praes.* *ἴστον, ἴστε, ἴσθι* jest *σ* za pův. *δ* (§ 40); podle nich utvořeno *ἴσμεν* (místo *ἴδμεν,* neboť *δ* před *μ* trvá) a *ἴσᾱσι(ν)*; *konj.* *εἰδῶ* z **Ϝειδε(σ)ω*; *impf.* *ᾔδη* z **ἠ-Ϝειδ-εσ-m̥* > **ἠϜειδεσα* (§ 23²) > *ἠϜείδη* > *ᾔδη, ᾔδησθα* podle *οἶσθα.*

b) Praesens a imperf. se nahrazují slovesem *γιγνώσκω* poznávám.

c) Složené *σύνοιδα* ‚vím o něčem' zvrací přízvuk v indik. a imper.: *σύνοιδα, σύνισθι* atd., ale *συνειδῶ, συνειδέναι.*

O přízvukování sloves.

§ 242 *1. Slovesa jednoduchá.*

Od základního pravidla, vytčeného v § 15, 2, že přízvuk sloves bývá co nejdále od konce, se odchyluje 2. os. sing. některých imperativů aoristu II., a to:

1. pěti aktivních: *εἰπέ* rci, *ἐλθέ* pojď, *εὑρέ* nalezni, *ἰδέ* viz, *λαβέ* vezmi;

2. všech mediálních, na př.: *βαλοῦ*, *λαβοῦ*, *λιποῦ* a j.

2. Slovesa složená.

1. U sloves složených s předložkami se vzdaluje **přízvuk co nejdále od konce,** na př.: § 243

λῦσον — ἔκ-λυσον, πεῖθε — ἀνά-πειθε, εἶμι — πάρ-ειμι.

Ani imperativy v § 242, 1 uvedené nečiní výjimky:

ἄπ-ειπε, ἔξ-ελθε, κατά-λαβε.

2. Nikdy však **nepřechází** přízvuk

a) přes přímnožek (nebo zdvojku neúplnou), na př.:

εἶχον — προσεῖχον, ἔσχον — παρέσχον, ἀφῖγμαι;

b) přes přízvučnou slabiku předložky nejbližší, leč by byla odsuta:

δός — ἔκδος, συν-έκ-δος, ἀπό-δος, ἀντ-από-δος;

ale *ἄφ-ες* m. *ἀπὸ* + *ἕς*, *ἄπ-ειπε* m. *ἀπὸ* + *εἰπέ.*

3. Nikdy **nezvrací** přízvuk

a) 2. os. sg. imperativu aor. II. med. (§ 242, 2), na př.:

λαβοῦ — συλλαβοῦ, λιποῦ — καταλιποῦ;

b) jednoslabičné imperativy aor. med. *δοῦ*, *θοῦ*, *οὗ* (§ 229), *σχοῦ* a *σποῦ* (§ 216, 1 a 2), jsou-li složeny s jednoslabičnou předložkou, na př.:

δοῦ — προδοῦ, ale *ἀπόδου*, *θοῦ — προθοῦ*, ale *περίθου.*

Pozn. Pro infinitivy a participia, jakožto tvary jmenné, pravidla ta ovšem neplatí.

PŘÍDAVEK I.

A. O mluvě Homérově.

§ 244 Zpěvy Homérovy jsou složeny nářečím **staroionským** neboli **epickým** (v. str. 4). Ať již byl jejich tvůrcem Homér, nebo spíše ať složil jen *Iliadu* a jiný, mladší básník, *Odysseu* — obě epopeje navázaly při svém vzniku (mezi r. 850—550 př. Kr.) na nezachované epické skladby ionské a ještě starší písně ajolské a vytvořily vyšší útvar eposu podle jednotného uměleckého plánu. Ale ony předlohy nepůsobily na básně Homérovy jen obsahově, nýbrž i jazykově. Snad byly také některé z nich po příslušné úpravě včleněny do obou epopejí. Přednašeči nadto prokládali a rozšiřovali obě díla kratšími i delšími přídavky.

Jako ve zpěvech Homérových jsou sloučeny s vlastními básněmi rozličné vložky a doplňky starší i mladší, tak také v jejich **mluvě** jsou sneseny a spojeny tvary a výrazy z rozličných dob a krajů.

§ 245 Vedle obvyklých tvarů epických se tu objevují

1. **velmi staré tvary,** j. instrumentál *ἐπισχερώ* pořadem, akus. *Ζῆν* = *Δία* (§ 253, 3[1]), pádová přípona *-φι(ν)* (§ 248, 1); *γέντο* uchopil, *γεγωνεῖν* dovolat se, *πέπασθε* = *πεπόνθατε* zkusili jste; četné konjunktivy s krátkým příznakovým *-ο-*, *-ε-* (§ 261, 1); aorist střední ve významu trpném (§ 268); volnost v přímnožku (§ 262); tak řeč. *τμῆσις* (§ 271, 2).

2. **ajolské tvary,** přejaté ze starých předloh ajolských, j.

a) *ἄγυρις* hromada, množství, *ἄλλυδις* jinak, *ἀμύμων* bezvadný, *ἱππότᾶ* jezdec, *μητίετᾶ* nejvýš moudrý, *νεφεληγερέτᾶ* oblačný;

b) **ζα-** místo *δια-*: *ζάθεος* přesvatý, *ζατρεφής* vykrmený, tučný;

c) krátká samohláska + **μμ** (**νν**) místo dlouhé + *μ* (*ν*): *ἄμμες* = *ἡμεῖς*, *ὔμμες* = *ὑμεῖς*, *ἀργεννός* = *ἀργεινός* bělostný;

d) **ορ, ρο** místo *αρ* (*ρα*): *ὄρχαμος*[1]) (od *ἄρχω*), *ἤμβροτες*[2]) = *ἥμαρτες*;

e) **π, φ** místo att. *τ*, *ϑ*: *πίσυρες* = *τέτταρες*, *φήρ* = *ϑήρ* divoch;

f) **πτ** místo att. *π*: *πτόλεμος* = *πόλεμος*, *πτόλις* = *πόλις*;

g) **υ** místo původ. *F*: **ἀνϝερυσαν* > **ἀϝϝερυσαν* > *αὐέρυσαν*[3]), **ἐ-σϝαδε* > **ἐϝϝαδε* > *εὖαδε* zlíbilo se;

h) slova s přídechem ᾽ místo ῾ *ἦμαρ* = *ἡμέρα*, *ἠώς* = *ἕως*;

---

[1]) vládce. — [2]) chybil jsi. — [3]) *ἀνά* vzhůru + *Ϝερύω* táhnu = nadzdvihli ⟨hlavy zvířat⟩.

ch) dativ pl. na **-εσσι(ν)**: *κύν-εσσι* = *κυσί*, *πόδ-εσσι* = *ποσί*;
i) infinitivy na **-μεναι**: *ἔμ-μεναι* (z **ἐσ-μεναι*) = *εἶναι*;
j) partic. perf. na **-οντ-** (místo -οτ-): *κεκλήγοντες*[1]) (od *κλάζω*).
k) **αἰ** = *εἰ*, **κε(ν)** = *ἄν*.

Hlavní zvláštnosti mluvy Homérovy na rozdíl od nářečí attického jsou tyto:

I. Zvláštnosti v hláskosloví.

1. V samohláskách.

1. Často jsou **dlouhé samohlásky** nebo **dvojhlásky** místo hlásek krátkých: *ἶσος* (z **Fισος*) m. *ἴσος*, *κούρη* (z **κορϜη*) = att. *κόρη*, *ξεῖνος* (z **ξενϜος*) = att. *ξένος*, někdy z důvodů metrických: *ἀθάνατοι*, *οὐλομένην*. Zřídka bývá tomu naopak: *βόλομαι* m. *βούλομαι*, *ἕταρος* m. *ἑταῖρος*. § 246

2. Za původ. **ᾱ** bývá (i po *ε*, *ι*, *ρ*) **η**: *γενεή*, *Τροίη*, *πρήσσω*.

Pozn. Tvary s ᾱ jsou buď ajolské, j. *Ἀτρεΐδᾱο*, *θεά*, *λᾱός*, nebo vznikly stažením (náhradním dloužením), j. *προσηύδᾱ* z **προσηυδαε* mluvil, *λύσᾱς* (z **λυσαντς*).

3. **Stahování** se často opomíjí: *θεάων*, *ἡμέων*, *φιλέει*, *νόος*. Proti pravidlu se stahuje *εο* > **ευ**: *ἐμεῦ*, *φιλεῦντας*; *εεο* > **εῖο**: **αἰδ⟨εεο* > *αἰδεῖο* = att. *αἰδοῦ* chraň se!

4. **Slučování** (*συνίζησις*) stahuje ve *výslovnosti*, ne v písmě, dvě samohlásky, které netvoří dvojhlásku. Vyskytuje se jak v koncovkách, tak mezi dvěma slovy: *χρυσέῳ* (čti chrýsó), *Πηληιάδεω* (-dó), *δὴ αὖτε* (daute).

5. **Odsouvání** (*ἐλῑσιῶ*) jest mnohem častější. Odsouvá se koncové *α*, *ε*, *ι*, *ο*, mimo to *αι* v *-μαι*, *-σαι*, *-ται*, *-σθαι* a *οι* v dativech *μοι*, *σοι*: *βούλομαι ἐγώ* > *βούλομαjεγώ* > *βούλομαεγώ* > *βούλομ᾽ ἐγώ*, *μοι ἔθελεν* > *μοjέθελεν* > *μοέθελεν* > *μ᾽ ἔθελεν*.

6. **Odrážení** (*ἀποκοπή*) koncové samohlásky před souhláskou bývá u předložek *ἀνά*, *κατά*, *παρά* a u spojky *ἄρα*; při tom se připodobňuje *ν* a *τ* následující souhlásce, na př.

ἀγκλίνας (= *ἀνακλίνας*), *ἄμ* (= *ἀνὰ*) *πεδίον*,
κάββαλε (= *κατάβαλε*), *κὰκ* (= *κατὰ*) *κεφαλῆς*,
πὰρ (= *παρὰ*) *δέ οἱ*, *τίς τ᾽ ἄρ σφωε θεῶν*.

[1]) spustivše křik.

2. V souhláskách.

§ 247 **1.** Tvary mnohých sloves mají **zdvojenou** souhlásku: *ἔδδεισεν, ἔλλαβε, ἔμμεναι, ὁππότε, ὅττι*; zejména hlásku *σ* (v dat. pl. III. dekl., ve futuru, v aoristu a j.): *ποσσίν, φρασσόμεθα, ἐτέλεσσα, μέσσος, τόσσος*. Ale vyskytují se i tvary jednoduché: *ποσίν, φράσομαι, μέσος*.

Podobná rozmanitost jest při dvojtvarech jako

σμικρός	a *μικρός*,	*θράσος*	a *θάρσος*,
πτόλεμος	a *πόλεμος*,	*κραδίη*	a *καρδίη*,
πτόλις	a *πόλις*,	*κράτος*	a *κάρτος*.

2. *Digamma* bylo v mnohých slovech živou hláskou. Nepsalo se sice, ale starší aoidové, v jejichž nářečí se *Ϝ* udrželo, asi je vyslovovali. Tato původní přítomnost hlásky *Ϝ* často působila,

a) že nebyl hiát mezi krátkou koncovou samohláskou slova jednoho a začáteční samohláskou slova druhého:
Ἀτρείδης τε ἄναξ ⟨ *Ϝάναξ, ἀνὰ ἄστυ* ⟨ *Ϝάστυ*;

b) že se koncová krátká slabika, uzavřená jednoduchou souhláskou, měřila před následující samohláskou dlouze:
μέλανος οἶνοιο ⟨ *Ϝοίνοιο, μὴ Πριάμῳ ἴδοι* ⟨ *Ϝίδοι υἱόν*;

c) že po vypadnutí *Ϝ* nastalo v středosloví náhradné dloužení:
**γονϜ-ος* ⟩ *γοῦνος, *μονϜος* ⟩ *μοῦνος, *ξενϜος* ⟩ *ξεῖνος*.

Pozn. 1. Některým slovům, počínajícím pův. hláskou *Ϝ*, bylo předřáženo *ε*: *ἐ-είκοσι* (**Ϝεικοσι*) *vīgintī*, *ἐ-έλδομαι* (**Ϝελδομαι*) *volō*, *ἐ-ίση* (fem. k **Ϝῖσος* ⟩ *ἶσος*).
Pozn. 2. Někdy *Ϝ* přešlo v *υ*, jež se pak spojovalo s předchozí samohláskou v dvojhlásku (§ 245, 2 *g*).

II. Zvláštnosti v skloňování.

1. Staré přípony pádové.

§ 248 Kladou se na tyto otázky:

1. ***-φι(ν)*** podle souvislosti s významem jednotným n. množným
= *jak?* *ἦφι βίηφι* vlastní silou, *αὐτοῖσιν ὄχεσφιν* i s vozem,
= *kde?* *παρὰ ναῦφιν* u lodí, *Φθίηφι* ve Fthii,
= *odkud?*: *παρὰ ναῦφιν* od lodí, *παλάμηφιν* z ruky.

2. ***-θεν*** = *odkud?*: *Ἰλιόθεν* z Ilia, *οὐρανόθεν* s nebe.

Pozn. Ale zájmenné tvary *ἐμέθεν* = *ἐμοῦ*, *σέθεν* = *σοῦ*, *ἕθεν* = *οὗ* (v. § 258, 1) mají vždy platnost pravých genitivů.

3. *-θι* = *kde?* *Ἰλιόθι* v Iliu, *οὐρανόθι* v nebi.

4. *-δε* = *kam?* *ἀγορήνδε* do sněmu, *Φθίηνδε* do Fthie.

2. Deklinace prvá.

1. *Sg. n.* *-ᾰ* u mask. (zvl. na *-της*): *ἱππότα, νεφεληγερέτα.* § 249

g. *-āo* u mask.: *Ἀτρείδāo, Αἰνείāo,* nebo

-εω (z *āo* > *ηο*), jež se čte jednoslabičně: *Ἀτρεΐδεω, Πηληιάδεω* a po samohlásce se stahuje: *Αἰνείω.*

2. *Pl. g.* *-άων*: *δῖα θεάων*; *-έων*: *πυλέων*; *-ῶν*[1]): *κλισιῶν.*

d. *-ησι(ν)* n. *-ης*: *ἀθανάτῃσι θεῇς*; *-αις*: *ἀκταῖς, πάσαις.*

3. Deklinace druhá.

1. *Sg. g.* *-οιο*: *ἀργυρέοιο βίοιο*; *-οο*: *Αἰόλοο δώματα.* § 250

2. *Pl. d.* *-οισι(ν)*: *Ἀχαιοῖσι(ν), μεγάροισι(ν).*

3. *Du. g., d.* *-οιιν*: *ἀμφοτέροιιν, ἱπποιιν* (= att. *ἵπποιν*).

4. Deklinace třetí.

a) Kmeny hrdelné, retné, zubné a plynné.

1. *Sg. ak.* *-ιν* (*-ιδα*) a *-υν* (*-υθα*) u paroxyton na *-ις* (*-ιδος*) a *-υς* (*-υδος*): § 251 *ἔριν — ἔριδα, κόρυν — κόρυθα.*

2. *Pl. d.* *-εσσι(ν)*: *πόδεσσι* (vedle *πο[σ]σί*), *κύνεσσι, κορύθεσσι.*

Pozn. *-εσσι(ν)*, jež u *kmenů sykavých* (na př. *ἔπεσ-σι*) zahrnuje v sobě konec kmene *-εσ* + příponu dat. pl. *σι(ν)*, bylo později celé bráno za příponu dativu pl. a přivěšováno ke všem kmenům III. deklinace: *πόδεσσι, κορύθεσσι, δούρεσσιν* a j.

3. *Du. g., d.* *-οιιν*: *ποδοῖιν, Σειρήνοιιν.*

Jednotlivá slova:

θυγατήρ: *sg. g.* *θυγατρός* i *θυγατέρος, d.* *θυγατρί* i *θυγατέρι* atd., *pl. d.* *θυγατέρεσσι.* Podobně tvoří dvoje pády ostatní jména na *-τήρ*;

ἀνήρ: *sg. g.* *ἀνέρος* i *ἀνδρός, pl. n.* *ἀνέρες, d.* *ἄνδρεσσι* i *ἀνδράσι*;

χείρ: *sg. d.* *χερί, pl. d.* *χείρεσσι* i *χερσί.*

b) Kmeny sykavé.

1. Kmeny sykavé na *-ος* a *-ης* zpravidla tvarů nestahují: § 252

[1]) po samohlásce.

ἔπος slovo, *g.* ἔπεος, *d.* ἔπεϊ i ἔπει,
ἔπεα slova, *g.* ἐπέων, *d.* ἔπεσσι, ἔπεσι, ἐπέεσσι(ν);
Διομήδης, *g.* -μήδεος, *d.* -μήδεϊ, *a.* -μήδεα, *v.* Διόμηδες;
διοτρεφής, *g.* -τρεφέος, *d.* -τρεφέι, *a.* -τρεφέα atd.

2. Neutra na **-ας** brzy stahují, brzy nestahují:

κέρας roh, *g.* κέραος, *d.* κέραϊ i κέραι,
κέρᾱ rohy, *g.* κεράων, *d.* κέρασσι i κεράεσσιν,
κρέας maso, *pl. n.* κρέα, *g.* κρεῶν i κρεάων.

3. ἠώς zoře (att. ἕως), ἠοῦς, ἠοῖ, ἠῶ n. ἠόος, ἠόι, ἠόα.

4. Ἡρακλῆς, -κλῆος, -κλῆι, -κλῆα.

c) Kmeny samohláskové.

§ 253 **1.** Kmeny na **-ι** podržují ι (slabý kmen) ve všech pádech:

πόλις, πόλιος, πόλιν; *pl.* πόλιες, πολίων, πολίεσσιν, πόλιας;
od kmene dlouhého (πολη-) a plného (πολει-) jsou tvary:
sg. g. πόληος, *d.* πόληι i πόλει; *pl. n.* πόληες, *a.* πόληας i πόλεις.
Ὄις ovce má *pl. ak.* ὄῖς.

2. Kmeny na **-υ** (nom. -υς) obyčejně tvarů nestahují:

πῆχυς loket, *g.* πήχεος, ἄστυ město, *g.* ἄστεος, *pl.* ἄστεα.

Adjektiva na **-υς, -εια, -υ** vysouvají někdy v ženském rodě ι:
ὠκέα = ὠκεῖα, βαθέης = βαθείης.
Εὐρύς má *sg. ak.* εὐρύν i εὐρέα.

3. Kmeny na **-ευ** (nom. -εύς) se skloňují:

βασιλεύς, -ῆος, -ῆι, -ῆα; *pl.* βασιλῆες, -ήων, -εῦσι, -ῆας;
ale vlastní jména na -εύς mají ε: Τυδεύς, -έος, -έϊ, Τυδέα.
Ζεύς má vedlejší tvary: Ζηνός, Ζηνί, Ζῆν i Ζῆνα.

Pozn. Prastarý akus. Ζῆν < *Djēm = zářící, nebe, den, lať. *diem*) byl později rozšířen novou příponou akus. α v Ζῆνα a k němu potom utvořeny *g.* Ζηνός, *d.* Ζηνί.

4. Kmeny na **-αυ, -ου.**

νηῦς loď, νηός (i νεός), νηΐ, νῆα,
νῆες (νέες), νηῶν (νεῶν), νηυσί, νήεσσι (νέεσσιν), νῆας (νέας);
βοῦς býk, kráva; *sg. ak.* βῶν (jen *H* 238), *pl. d.* βόεσσι, *a.* βόας.

d) Zvláštnosti některých substantiv.

1. *Τὸ κάρη* ‚hlava' má tvary od čtyř kmenů: **§ 254**

Sg. g. καρήατος, d. καρήατι, *Pl. n. (a.) καρήατα,*
g. κάρητος, d. κάρητι,
g. κράατος, d. κρᾶατι, *n. (a.) κρᾶατα,*
g. κρᾱτός, d. κρᾱτί, a. (τὸν) κρᾶτα. *g. κράτων, d. κρᾱσίν.*

Pozn. Ak. τὸν κρᾶτα, poněvadž tvary *κρᾱτός, κρᾱτί* byly brány za maskulina. — *Ἐπὶ κάρ* střemhlav.

2. *Τὸ γόνυ* koleno, *g. γουνός, γούνατος, pl. n. γοῦνα, γούνατα,*
τὸ δόρυ dřevce, *g. δουρός, δούρατος, pl. n. δοῦρα, δούρατα,*
pl. d. γούνασι, δούρασι n. *γούνεσσιν, δούρεσσιν* podle § 251, 2[1].

Pozn. Kmeny *γόνυ* a *δόρυ* přešly před samohláskou v *γονϝ, δορϝ* a po vysutí *ϝ* náhradním dloužením v *γουν-, δουρ-* (*γουνός, δουρός,* v. § 247,2 *c*); potom rozšířeny ještě příponou *-ατ* v *γούν-ατ-ος, δούρ-ατ-ος.*

3. *Τὸ οὖς* ucho, *g. ὠτός* (z **ὀϝσ-ητ-ος*), *pl. n. ὦτα, d. ὠσίν.*

4. *ὁ λᾶας* kámen, *g. λᾶος, d. λᾶϊ, a. λᾶαν, pl. g. λάων, d. λάεσσιν.*

5. *ὁ χρώς* pleť, *g. χροός* (*χρωτός*), *d. χροΐ, a. χρόα* (*χρῶτα*).

5. Shodná, nadbytná a různosklonná.

1. Jen nom. (ak.) mají: *δέμας* podoba, *δῶ* dům, *ἦρα* vděk a j. **§ 255**

2. Obě čísla mají: *Ἀθήνη* i *Ἀθῆναι, Θήβη* i *Θῆβαι* a j.

3. Různosklonná substantiva:

Ἀΐδης, g. Ἀΐδαο (*-εω*), *Ἄϊδος, d. Ἀΐδῃ, Ἄϊδι, a. Ἀΐδην.*
Ἄρης, g. Ἄρηος, *d. Ἄρηι,* *a. Ἄρηα, v. Ἄρες,*
Ἄρεος, *Ἄρεϊ, Ἄρει,* *Ἄρην,* *Ἄρες.*

Πάτροκλος se skloňuje obyč. podle II. deklinace, ale též
g. Πατροκλῆος, a. Πατροκλῆα, v. Πατρόκλεις.

υἱός ‚syn' jde podle II. n. III. dekl. s těmito odchylkami:
sg. n. υἱός, *g. υἷος,* *d. υἷι* i *υἱέι* *a. υἷα* i *υἱέα;*
pl. n. υἷες i *υἱέες,* — *d. υἱάσι* *a. υἷας* i *υἱέας;*
du. n. υἷε.

ἀλκή síla, *d. ἀλκῇ* i *ἀλκί;*
ὑσμίνη seč, *d. ὑσμίνῃ* i *ὑσμῖνι;*
ἰωκή pronásledování, *a. ἰῶκα;*

ἡνίοχος vozataj, *a.* *ἡνιοχῆα*, *pl. n.* *ἡνιοχῆες*;
δεσμός pouto, *pl. n.* *δεσμοί* i *δέσματα*;
κέλευθος cesta, *pl. n.* *κέλευθοι* i *κέλευθα*.

4. Různosklonná adjektiva:
αἰπύς strmý, *a.* fem. *αἰπήν*, *pl.* neutr. *αἰπά*.
ἐρίηρος věrný, *pl. n.* *ἐρίηρες*, *a.* *ἐρίηρας*.
πολύς se skloňuje obyčejně podle I. a II. dekl. *πολλός*, *πολλή*, *πολλόν*, z III. dekl. jsou tvary *sg. n.* *πολύς* (jednou *πουλύς*), neutr. *πολύ* (též *πουλύ*), *g.* *πολέος*, *a.* *πολύν* (*πουλύν*), *pl. n.* *πολέες*, *g.* *πολέων*, *d.* *πολέσιν*, *πολέσσιν*, *πολέεσσι*, *a.* *πολέας*.

§ 256 6. Adjektiva podle zakončení.

1. Některá adjektiva jsou brzy trojvýchodná, brzy dvojvýchodná:
ἰφθίμη ἄλοχος, ale *ἰφθίμους ψυχάς* (statečné duše),
ὀδμὴ ἡδεῖα, ale *ἡδὺς ἀυτμή* (libá vůně),
σύες θήλειαι, ale *θῆλυς ἀυτή* (ženský křik).

2. I složená adjektiva na *-ος* mají zvláštní tvar pro femininum:
ἀθανάτη, *ἀριγνώτη* (snadná k poznání), *ἀμφιρύτη*.

§ 257 7. Stupňování.

1. Některá adjektiva na *-ος*, jejichž předposlední slabika jest dlouhá, tvoří komparativ i superlativ v *-ω*: *ὀϊζῠρώτερος*, *ὀϊζῠρώτατος*.

2. Některá adjektiva na *-ος* mají superlativ na *-ατος*:
νέος — *νείατος* (*νέατος*), *μέσσος* — *μέσσατος*.

3. Stupňování na *-ΐων* (*ι* jest tu krátké!) a *-ιστος* je častější:
φιλΐων = *φίλτερος*, *γλυκΐων* = *γλυκύτερος*, *βάθιστος*, *ὤκιστος*.

4. *Ἀγαθός*: komp. *ἀρείων*, *βέλτερος*, *λωΐτερον*, *λώϊον*, *φέρτερος*,
super. *κάρτιστος*, *φέριστος*, *φέρτατος* (vl. nejvýnosnější);
κακός: komp. *κακώτερος*, *χερείων*, *χερειότερον*, *χειρότερος*;
μακρός: komp. *μᾶσσων* (z **μακjων*); *ταχύς*: *ταχύτερος*;
πολύς: komp. *πλέων* a *πλεῖον*, *pl.* *πλέες*, *ak.* *πλέας*.

5. Též srovnávací tvary bez positivů se vyskytují:
km. *κῡδ* (*κῦδος* sláva): *κύδιστος* přeslavný;
km. *ῥῑγ* (*ῥῖγος* hrůza): *ῥίγῐον*, *τὰ ῥίγιστα* věc(i) nejstrašnější;
podobně: *βασιλεύτερος* (*βασιλεύς*), *κουρότερος* (*κοῦρος*), *κύντερον* větší nestyda, *κύντατον* (*κύων*) čin nejsmělejší, hodně smělý.

8. Zájmena. § 258

1. Osobní zájmena mají proti attičtině tyto odchylné tvary:

1. sg. **ἐγών**: *g.* ἐμεῖο, ἐμέο, ἐμεῦ, μευ, ἐμέθεν;
pl. **ἄμμες**: *g.* ἡμείων, ἡμέων; *d.* ἄμμι(ν), ἦμιν; *a.* ἄμμε, ἡμέας;
2. sg. **τύνη**: *g.* σεῖο, σέο, σεῦ, σέθεν; *d.* τεῖν, τοι;
pl. **ὔμμες**; *g.* ὑμείων, ὑμέων; *d.* ὔμμι(ν), ὖμιν; *a.* ὔμμε, ὑμέας;
3. sg. — *g.* εἷο, ἕο, εὗ, ἕθεν; *d.* ἑοῖ, οἱ; *a.* ἕ, ἑέ, μιν;
pl. — *g.* σφείων, σφέων; *d.* σφι(ν); *a.* σφέας, σφας, σφε;
νῶϊ, νῶϊν = *1. duálu*; σφῶϊ, σφῶϊν = *2. du.*; σφωέ, σφωΐν = *3. du.*

Zájmena 3. osoby proložená (*εἷο, ἑοῖ, ἑέ, σφείων*) jsou vždy *zvratná*, zájmena 3. osoby tištěná písmem drobným jsou *odkazovací* („on, ona, ono"). Ostatní tvary pro 3. osobu jsou buď zvratné, mají-li přízvuk, nebo odkazovací, jsou-li bez přízvuku (příklonné), na př.: *ἕο, εὗ, ἕθεν = suī, ἑο, εὗ, ἑθεν = eius*; *οἱ = sibi, οἱ = ei*; *ἕ = sē, ἑ = eum, eam.*

Složených tvarů zvratných *ἐμαυτοῦ, σεαυτοῦ* atd. Homér nezná.

2. Přivlastňovací zájmena:

Sg.				*Pl.*			
τεός (z *τεϝος)	-ή, -όν	tvůj,		**ἄμός**,	-ή, -όν	náš,	
ὅς (ze *σϝος)	ἥ, ὅν	*suus*		**ὔμός**,	-ή, -όν	váš,	
ἑός (ze *σεϝος)	ἑή, ἑόν	*o 3. sg.*		**σφός**,	-ή, -όν	*suus*	*o 3. pl.*

Du. **νωΐτερος** nás dvou, **σφωΐτερος** vás dvou.

3. Ukazovací zájmena:

ὁ, ἡ (nebo **ὅ, ἥ**), **τό** (< **so, *sā, *tod*), pozdější člen, má zpravidla plnou moc ukazovací = on, ten. Jeho zvláštní tvary jsou:

sg. g. τοῖο = τοῦ, *du. g., d.* τοῖιν,
pl. n. τοί, ταί = οἱ, αἱ, *g.* τάων (*f.*),
d. τοῖσι = τοῖς, τῇσι, τῇς = ταῖς.

Někdy se klade ve významu vztažném místo ὅς, ἥ, ὅ:
Αἴγισθον, ὅ οἱ πατέρα ἔκτα (který mu otce zavraždil).
"Ὅδε má *pl. d.* též τοίσδεσ(σ)ι; vedle *ἐκεῖνος* jest κεῖνος.

4. Tázací **τίς, τί**: *g.* τέο-a τεῦ, *d.* τέῳ a τῷ; *pl.* τέων, τέοισιν n, τοῖσιν.

5. Neurčité τις, τι: *sg. g.* τεο, τευ, *d.* τεῳ, τῳ, *pl. n.* ἄσσα;
ὅτις (ὅστις): *sg.* *d.* ὅτεῳ, *a.* ὅτινα,
pl. g. ὅτεων, *d.* ὁτέοισιν, *a.* ὅτινας;
ὅττι (ὅ, τι): *sg. g.* ὅττεο, ὅτ(τ)ευ,
(z *ὁδ-τι) *pl. n.* ὅτινα, ἄσσα.

9. Číslovky.

§ 259 **1.** Zvláštní tvary číslovek základních:
ἴα = *μία*; *δοιώ* n. *δοιοί, δοιαί, δοιά* dva; *πίσυρες* čtyři; *δυώδεκα* n. *δυοκαίδεκα*.

2. Zvláštní tvary číslovek řadových:
τρίτατος třetí, *ἑβδόματος, ὀγδόατος, δυωδέκατος*.

III. Zvláštnosti v časování.

1. Koncovky a příznaky způsobové.

§ 260 A. Odchylně od attičtiny se vyskytují u Homéra tyto **koncovky:**

a) v rodě činném

1. *-μι, -σθα, -σι(ν)* pro *1.—3. osobu sg.* konjunktivu:
ἐθέλωμι = *ἐθέλω, ἐθέλῃσθα* = *ἐθέλῃς, ἐθέλῃσι(ν)* = *ἐθέλῃ*;
-σθα také v indik. *τίθησθα* = *τίθης* a optat. *βάλοισθα* = *βάλοις*.

2. *-εα, -εας, -εε(ν)* pro *1.—3. sg.* plusquamperfekta:
πεποίθεα = *ἐπεποίθειν* důvěřoval jsem, *ᾔδεα, ᾔδεε(ν)* věděl.

3. *-ν* (místo *-σαν*) pro *3. pl.* aoristu:
ἔβᾱν = *ἔβησαν, ἔγνον* = *ἔγνωσαν, ἠγερθεν* = *ἠγέρθησαν*.
Pozn. *Ἔβαν* z **ἐβᾱ-ν(τ)*, *ἠγερθεν* z **ἠγερθη-ν(τ)*: před příponou *-ντ* se vždy samohláska krátila; potom se odsulo *-τ*, poněvadž nemohlo státi na konci slova (v. § 45. 2).

4. *-θι* pro *2. sg.* imperativu praes.: *δίδωθι, ὄμνυθι*.

5. *-(έ)μεναι, -(έ)μεν* pro infinitiv:
ἀκουέμεναι i *ἀκούεμεν* = *ἀκούειν, ἐλθέμεν* = *ἐλθεῖν*,
ἔμμεναι, ἔμεναι, ἔμεν = *εἶναι*, *τεθνάμεναι* (*-θνάμεν*).
Pozn. Tyto přípony přistupují též k infin. aoristu pass.:
μιγήμεναι = *μιγῆναι, φανήμεναι* = *φανῆναι* (v. § 183, 3*e*).

b) v rodě středním (trpném)

1. *-αι, -ο* (z pův. *-σαι, -σο*) pro *2. sg.*, ale tvary se nestahují:
βέβληαι = *βέβλησαι, κέλεαι* = *κέλῃ, ἀφίκεο* = *ἀφίκου*.

2. *-μεσθα* (*σ* podle přípony *2. pl. -σθε*) pro *1. pl.*:
ἀλεξώμεσθα braňme se, *ὁπλισόμεσθα* ozbrojíme se.

3. **-αται, -ατο** (z *-ηται, *-ητο) pro *3. pl.* perfekta a plqpf.: *τετράφαται* a *ἐτετράφατο* = *τετραμμένοι ἦσαν* od *τρέπω*, *βεβλήαται* jsou raněni, *βεβλήατο* byli raněni od *βάλλω*.

Též v optativu: *ἰδοίατο* = *ἴδοιντο*, *μαχεοίατο*.

B. **K příznakům způsobovým** třeba podotknouti § 261

1. v konjunktivu za příznakové *ω/η* bývá velmi často *ο/ε*: *εἴδομεν* = *εἴδωμεν*, *εἴδετε* = *εἴδητε*, *ἴομεν* = *ἴωμεν*, *στήομεν* vedle *στέωμεν* (att. *στῶμεν*), *στήετε*.

2. v optativu příznakové *ι* splývá s předchozím *ι* (*υ*) v *ῑ* (*ῡ*): *φθῖτο*[1]) z **φθιιτο*, *αἳ γὰρ ἐκδῦμεν* (z **ἐκδυιμεν*) *ὄλεθρον*.[2])

2. Přímnožek a zdvojka.

Přímnožek nebyl původně podstatnou součástí vedlejších časů, a § 262 proto velmi často chybí:

τεῦχε, λίσσετο, βῆ, ὁρᾶτο, ὄλεσε (vedle *ὤλεσε*).

Pozn. Slovesa, jež začínala pův. hláskami *F, j, σ*, uchovala si i po jejich vysutí starý slabičný přímnožek, j. *ἔειπον* z **ἐ-Fε-Fπ-ον*, *ἔηκα* (= *ἧκα*) z **ἐ̓ηκα* (᾽ podle *ἴημι*).

Zdvojka v perfektu a plsqpf. chybí výjimkou, na př. § 263

φρένες ἔρχαται (= *ἐεργμέναι εἰσί*) *ἀμφὶ κῆρ* bránice svírá srdce.

Zdvojka *attická* jest dosti častá

1. v perfektu a plusquamperfektu:

ἀραρίσκω	pojím, *pf.* *ἄρηρα*,	*plpf.* *ἀρήρει* i *ἠρήρει*,
ἐρείδω	podpírám, *ἐρηρέδαται* (*λᾶε*)[3]),	*ἠρήρειστο*,
ἐρείπω	strhuji,	*ἐρέριπτο* (*τεῖχος*),
ὄρνυμι	vzbuzuji, *ὄρωρα*,	*ὀρώρει* i *ὠρώρει*.

2. v silném aoristu, v. § 267.

3. Praesens a imperfektum. § 264

1. Slovesa na **-άω, -έω, -όω** mají obyčejně tvary nestažené (*ὁράων*, *φιλέωμεν*, *ἀρόουσι*), někdy stažené (*ὁρῶν*, *φιλεῦντες*, *χολοῦμαι* hněvám se). Mimo to mají slovesa na **-άω** zvláštní tvary, kde dlouhá samohláska, vzniklá stažením původního tvaru, byla pro zacho-

[1]) ⟨Noc⟩ by minula. — [2]) Kéž unikneme záhubě! — [3]) Dvě kamenů jest opřeno.

vání metra dodatečně uměle rozkládána; ale nikoli v původní samohlásky, z nichž vznikla, nýbrž ve dvě samohlásky téže jakosti (tak řeč. **epické rozkládání).** Tím způsobem vznikly tvary j.

ὁράω > *ὁρῶ* — *ὁρόω*, *ἀντιάουσι* > *ἀντιῶσι* — *ἀντιόωσι*,[1])
ὁράεις > *ὁρᾷς* — *ὁράᾳς*, *γελάοντες* > *γελῶντες* — *γελόωντες*,[2])
ὁράεσθαι > *ὁρᾶσθαι* — *ὁράασθαι*, *ἠβάουσα* > *ἠβῶσα* — *ἠβώωσα*.[3])

2. Obdobně byly vytvořeny některé tvary sloves na **-όω**, j. *εἰ δηιόῳεν* (= *δηιοῖεν* z *δηιόοιεν*) kdyby vraždili, *ἰδρώοντα* (= *ἰδρῶντα* z *ἰδρόοντα*) potícího se, *ὑπνώοντας* spící. — *Imperf.* *ἤντεον* setkávali se (od *ἀντάω*), *μενοίνεον* uvažovali (od *μενοινάω*), *ὁμόκλεον* křičeli, hlasitě volali (od *ὁμοκλάω*) jsou utvořena podle sloves na *-έω*.

3. Slovesa na **-μι** přecházejí v některých tvarech ke slovesům na **-ω**: *τιθεῖς* = *τίθης*, *διδοῖς* = *δίδως*, *διδοῖ* = *δίδωσι*, *διδοῦσι* = *διδόασι*.

4. Sloveso *εἰμί* ‚jsem' má tyto tvary od attičtiny rozdílné:
ind. 2. sg. *ἐσσί*, *εἶς*, pl. 1. *εἰμέν*, 3. *ἔᾱσι*,
konj. *ἔω* i *εἴω*, 3. *ἔῃ*, *ἔῃσι* i *ᾖσι*, 3. pl. *ἔωσι(ν)*,
opt. *ἔοις*, *ἔοι*, imp. *ἔσσο*, inf. *ἔ(μ)μεν(αι)*, part. *ἐών*, *ἐοῦσα*, *ἐόν*,
impf. sg. 1. *ἦα*, *ἔα* (bez přímnožku) a *ἔον*, 2. *ἔησθα* (zř.), 3. *ἦεν*, *ἦην* *ἔην*, pl. 3. *ἔσαν*.
fut. *ἔσσομαι*, 3. *ἔσσεται* i *ἐσσεῖται*.

5. Sloveso *εἶμι* ‚půjdu' má tyto odchylné tvary:
ind. *εἶσθα*, konj. *ἴῃσθα*, *ἴῃσι*, pl. *ἴομεν*, opt. *ἰείη*, inf. *ἴμεν(αι)*,
impf. *ἤια* i *ἤιον*, 3. *ἤιε*, *ᾔε* i *ἴε*, pl. 1. *ᾖομεν*, 3. *ἤισαν* i *ἴσαν*,
fut. *εἴσομαι*, aor. *εἴσατο* i *ἐείσατο*.

4. Futurum.

§ 265 **1.** Slovesa plynná a epsilonová tvoří — jako v attičtině — futurum nesigmatické (bez σ), ale tvarů nestahují:
ἀγγελέουσι, *βαλέω*, *σημανέω* — *γαμέω*, *μαχέονται*, *τελέω*.

2. Podle nich mají futurum nesigmatické i jiná slovesa, j.
ἀντιάω: *ἀντιόων* = *ἀντιάσων* (att. *ἀντιῶν*) chtěje se zúčastniti,
ἐλαύνω: *ἐλόωσι* = *ἐλάσουσι* (att. *ἐλῶσι*) proženou,
ἀνύω pořídím, zmohu, *ἐρύουσι* budou rváti.

---

[1]) setkávají se, pouštějí se v zápas. — [2]) n. *γελώοντες* smějíce se. — [3]) mladistvá, bujná.

3. Někdy i plynná slovesa mají fut. sigmatické: *διαφθέρσει* (= *-φθερεῖ*).

4. Některá slovesa mají ve futuru zdvojku o ději dokonavém:
πείθω: *πεπιθήσω* přiměji, *φείδομαι*: *πεφιδήσεται* ušetří.

5. Tvar přítomný, ale význam budoucí mají:
βέομαι (*βείομαι*) budu žíti, *δήεις* nalezneš, *νέομαι* vrátím se.

6. Futurum passivní na *-θήσομαι* se u Homéra nevyskytuje. Nahrazuje se futurem mediálním.

5. Aorist.

a) sigmatický = aorist I. § 266

1. Některá slovesa plynná tvoří aorist na *-σα*:
εἴλω svírám, tísním: *ἕλσαν*, *κέλλω* přirážím: *ἐκέλσαμεν*,
ἐπαραρίσκω připevňuji: *ἐπῆρσε*, *κῦρω* připadám na: *ἔκυρσα*.

2. Jiná slovesa tvoří aorist na *-σο*, *-σε*, ale jen v *3. os. sg. i pl.* indikativu, v imperativu a infinitivu:

βαίνω kráčím:	*βήσετο*,	*ἄγω* vedu:	*ἄξετε*	přiveďte,
δύω vnikám:	*ἐδύσετο*,	*ὄρνυμαι*:	*ὄρσεο* (*-ευ*)	vzchop se,
ἵκω přicházím:	*ἶξον* přišli,	*φέρω*:	*οἰσέμεναι*	přinésti.

Pozn. Jsou to tak řeč. aoristy smíšené, poněvadž mísí příznakové *σ* aoristu I. (slabého) s příponami aoristu II. (silného) podle *ἔλιπον* (§ 199); *α*, později pro sigmatický aorist tak příznačné, ještě tu neproniklo.

3. Slovesa s koncovkami aoristu I. (akt., med.) **bez** *σ*:
καίω pálím: **ἐκηυσα* > **ἐκηυα* > **ἐκηϝα* > *ἔκηα*,
ἀλεύομαι vyhýbám se: **ἠλεύσατο* > *ἠλεύατο*, inf. *ἀλεύασθαι*,
σεύω ženu: *ἔσσευα*, *χέω* liji: *ἔχευα*.

b) silný = aorist II.

1. Některé silné aoristy mají **zdvojku;** v indikativě bývá někdy ještě přímnožek: § 267

κέλομαι pobízím:	*ἐ-κέκλετο*,	*κἐκλετο*,
κλύω slyším:	*κέκλυτε*,	*κέκλυθι*,
πάλλω mávám:	*ἀμ-πεπαλών*,	zamávnuv, rozpřáhnuv se,
πείθω přemlouvám:	*πεπίθωμεν*,	*πεπίθοιμεν*, *πεπιθεῖν*, *-ών*,
πλήσσω biji:	*ἐ-πέπληγον* (*3. pl.*),	*πεπλήγοντο*, *-γέμεν*,
φείδομαι šetřím:	*πεφιδοίμην*,	*πεφιδέσθαι*,
φεν-	*ἔ-πε-φν-ον* zabil jsem.	

2. Zdvojku **attickou** mají aoristy:

ἀλέξω odvracuji: *ἄλαλκε*, *ἀλαλκών*,
ἀρ- (v *ἀραρίσκω*): *ἤραρε*, *ἄραρον ἀλλήλους*[1]),
ἀχ- (v *ἀκαχίζω*): *ἤκαχε* zarmoutil, *ἀκαχοίμεθα*,
ὄρνυμι zdvihám: *ὤρορε* = *ὦρσε* zdvihl, vybídl.

3. Zdvojku **na konci kmene** mají aoristy:
ἐνίπτω kárám: *ἠνίπ-απ-ε*, *ἐρύκω* zadržuji: *ἠρύκ-ακ-ε*.

c) podle sloves na -μι.

§ 268 Některá slovesa na *-ω* tvoří silný aorist, aktivní i mediální, **podle sloves na** *-μι* (§ 239 nn.). Aorist mediální má tu často význam passivní. Jsou to na př.:

βάλλω házím, km. *βλη*: akt. *ξυμ-βλήτην* setkali se, *ξυμ-βλήμεναι*, med. *βλῆτο* byl zasažen, konj. *βλήεται*, opt. *βλῇο*, inf. *βλῆσθαι*, part. *βλήμενος*;

δέχομαι přijímám, km. *δεχ*: *sg.* *ἐδέγμην*, *ἔδεξο*, *ἔδεκτο*, imp. *δέξο*, inf. *δέχθαι*, part. *δέγμενος*;

κτείνω zabíjím, km. *κταν*: 1. *ἔκτᾰν* (z **ἐ-κτᾰ̯-ν*), 3. *ἔκτα*, *pl.* 1. *ἔκτα-μεν*, 3. *ἔκτᾰν* (z **ἐ-κτᾰ̯-ντ*), konj. *κτέωμεν*, inf. *κτάμεναι*, part. *κτάς*, med. s význ. pass. *κατ-έκτατο*, inf. *κτάσθαι*, *κτάμενος*;

λέγω sbírám, km. *λεγ*: med. *ἐλέγμην* počítal jsem se, *λέκτο* přepočítal;

λύω uvolňuji, km. *λῠ*: med. 1. *sg.* *λῠ́μην*, 3. *λῠ́το*, *pl.* 3. *λῠ́ντο*;

ὄρνυμαι zvedám se, km. *ὀρ*: 3. *sg.* *ὦρτο* vyřítil se, imp. *ὄρσο*, inf. *ὄρθαι*, part. *ὄρμενος*;

σεύω poháním, km. *σευ*: 2. *sg.* *ἔσσῠο* vyřítil jsi se, 3. *ἔσσῠτο* i *σύτο*;

φθίνομαι hynu, km. *φθῐ̄*: 3. *sg.* *ἔφθῐτο*, konj. *φθῐ́εται*, *φθῐ́ομεσθα*, opt. *φθῐ́μην*, *φθῖτο*[2]), imp. *ἀποφθίσθω*, inf. *φθίσθαι*, part. *φθίμενος*.

6. Perfektum a plusquamperfektum.

§ 269 ***1.*** Kmeny mnohých sloves na *-ω* tvoří tvary perfekta a plusquamperfekta bez časového příznaku.

a) kmeny *samohláskové:*

βαίνω kráčím: *βε-βά-ᾱσι*, inf. *βε-βά-μεν*, *βέ-βα-σαν* (vedle *βέ-βη-κας*); km. *δει-* (bojím se): *δείδι-α*, *-ας*, *-ε*, *δείδι-μεν*, plpf. *ἐδείδι-μεν*;

[1]) spojili se vespolek, přitiskli se druh k druhu. — [2]) ze **φθιτο*.

km. *μα-* (toužím): *μέ-μα-μεν, -τε, με-μα-ώς*, plpf. *μέ-μα-σαν*;
φύω plodím: *πε-φῦ-ᾱσιν* (vedle *πε-φῦ-κᾰσιν*) ‚jsou', *πε-φυ-ώς, -υῖα.*

b) kmeny *souhláskové*:
ἔρχομαι přicházím: *εἰλή-λουθ-μεν* (att. *ἐλη-λύθαμεν*);
πείθω přemlouvám: plpf. *ἐ-πέ-πιθ-μεν* důvěřovali jsme;
πάσχω trpím: *πέπασθε* (z **πε-πᾰθ-τε* > **πε-παθ-θε*) = *πεπόνθατε.*

2. Kmeny se **zdvojkou attickou** v. § 263.

3. *Οἶδα* ‚vím' má toto časování:

perf. ind. *οἶδας, ἴδμεν*, konj. *εἰδέω* n. *ἰδέω*, pl. *εἴδομεν, εἴδετε*,
inf. *ἴδμεν(αι)*, part. *ἰδυῖα*; — fut. *εἰδήσω*;
plsqpf. 1. *ᾔδεα*, 2. *ᾔδησθα* n. *ἠείδης*, 3. *ᾔδεε(ν)* n. *ἠείδη*, 3. pl. *ἴσαν.*

7. Tvary opětovací.

U Homéra se vyskytují imperfekta s významem opětovacím. **§ 270**
Tvoří se příponou ***-σκο-*** od kmene přítomného (o ději nedokonavém) neb aoristového (o ději dokonavém) a jsou bez přímnožku. Na př.

1. *o ději nedokonavém*:
ἔσκε býval, *ἔχεσκες* míval jsi, *κλαίεσκε* plakával;

2. *o ději dokonavém*:
δύσκεν pokaždé (vždy) se skryl, *ἴδεσκε* pokaždé (vždy) se zahleděl,
ἐλάσασκε pokaždé (vždy) udeřil, *ὁμοκλήσασκε* pokaždé (vždy) okřikl.

IV. Zvláštnosti ve skladbě.

I. Pády a předložky. **§ 271**

1. *Ἔρχεσθον κλισίην* (do stanu). — *Κνίση δ' οὐρανὸν ἶκε* (k nebi).
Ἕζετο τοίχου (u stěny). — *Ἀνέδυ πολιῆς ἁλός* (z tůně):
místní určení (*kam? kde? odkud?*) **se vyjadřují pouhými pády.**

2. *Ἐν δὲ κρήνη ναίει, ἀμφὶ δὲ λειμών.*[1]) — *Πέρι θείειν ταχύς*[2]):
předložky se jeví zhusta v původní příslovečné síle.

Z této příslovečné platnosti se vysvětlují zjevy:
Ἐδήτυος ἐξ ἔρον ἔντο = *ἐδήτυος ἔρον ἔξεντο*[3]).

[1]) Uvnitř (= v něm, t. j. v háji) teče pramen, kolem pak ⟨jest⟩ louka. — [2]) Nadmíru, nad všecky co do běhu rychlý = nejlepší v běhu. — [3]) Touhu po jídle (= hlad) zahnali.

Γέρας, ᾧ ἔπι πολλ' ἐμόγησα = γέρας, ἐφ' ᾧ ἐμόγησα[1]):
předložka bývá oddělena od svého jména jedním, více slovy (tak řeč. *τμῆσις*) nebo **stojí za příslušným pádem** (*ἀναστροφή*).

Pozn. 1. Podle starých gramatiků měla předložka státi před pádem, její postavení za pádem se pokládalo za obrácené (*ἀναστροφή*), za básnickou volnost. Ale ve skutečnosti bylo správné a přirozené, že tak řeč. předložky stály původně za pády se silným přízvukem (*ἔνι, ἔπι, μέτα, πάρα, πέρι, ὕπο*), neboť neřídily jich, nýbrž přistupovaly k nim jako dodatky a vysvětlivky. Podobně tak řeč. *τμῆσις* (odříznutí předložky od slovesa) zachovala ještě starý volný poměr předložek k slovesům.

Pozn. 2. *Χρυσέῳ ἀνὰ σκήπτρῳ* na zlatém žezle: *ἀνά* + 3.
Μετὰ τοῖσιν ‚mezi nimi', tedy také ‚s nimi': *μετά* + 3.

Pozn. 3. a) *Ἐνί, εἰν(ί) = ἐν, παραί = παρά, ποτί = πρός, ὑπαί = ὑπό.*
b) *Ἔνι = ἔνεστιν, ἔνεισιν, ἐνῆν, ἔπι = ἔπεστιν, ἔπεισιν* a p.
c) *Ὧι ἔπι = ἐφ' ᾧ, ὀλέσας ἄπο = ἀπολέσας*: jindy zase silný přízvuk značí anastrofu předložky.

II. Sloveso.

§ 272 A. *Odchylné užívání rodů.*

1. *Ὀρῶμαι = ὁρῶ, ἔφθιτο = ἐφθίθη*[2]), *ἀπέκτατο* byl zabit, *ἀρηικτάμενος* Areem usmrcený, padlý v boji:
střední rod mívá význam někdy činný, jindy trpný.

2. *Τελέεσθαι, τετελεσμένον ἔσται = τελεσθήσεσθαι, -θήσεται*[3]):
futūrum medium n. exāctum bývá za chybějící futūr. pass.

§ 273 B. *Odchylné užívání způsobů.*

1. *Οὐκ ἴδον οὐδὲ ἴδωμαι.*[4]) — *Ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι*[5]):
(*οὐ* +) **konjunktiv t. ř. očekávací** (též s *κεν = ἄν*) **za indik. fut.**

2. *Ἄν* (*κε*) **bývá** na rozdíl od attičtiny:
a) *Καί κέ τις ὧδ' ἐρέει* (a snad leckdo tak řekne):
při indikativu futura.
b) *Εἰ τούτω κε λάβοιμεν, ἀροίμεθά κε κλέος ἐσθλόν*[6]):
při optativu vět podmínkových.
c) *Μή μ' ἐρέθιζε, σαώτερος ὥς κε νέηαι* (aby ses vrátil):
ve větách účelových.
d) *Ὡς κέ οἱ αὖθι γαῖα χάνοι!* (kéž ho na místě pohltí):
při optativu přacím.

[1]) Dar, pro nějž jsem se mnoho namáhal. — [2]) byl zahuben, zahynul. — [3]) že se stane; stane se. — [4]) Nespatřil jsem a asi nespatřím. — [5]) Pak já as sám si ⟨dar⟩ vezmu. — [6]) Kdybychom se jich ⟨obou koní⟩ zmocnili, získali bychom skvělou slávu.

3. *Ἄν* (*κε*) **nebývá** na rozdíl od attičtiny:

a) *Ἔνθα με κῦμ᾽ ἀπόερσε* (byla by smetla):
při irreálním indikativu.

b) *Ζεὺς τίνυται, ὅς τις* (= *εἴ τις*) *ἁμάρτῃ*[1]). — *Οὐ καταδυσόμεθα εἰς Ἄϊδαο δόμους, πρὶν μόρσιμον ἦμαρ ἐπέλθῃ*[2]):
při konjunktivu vět smyslem podmínkových.

c) *Ὡς δ᾽ ὅτε κινήσῃ Ζέφυρος βαθὺ λήϊον*[3]):
v přirovnáních.

d) *Ῥεῖα θεός γ᾽ ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἄνδρα σαώσαι*[4]):
při optativu možnosti.

Pozn. Teprve později přistoupilo *ἄν* trvale k optativu možnosti, aby jej odlišilo od přacího optativu.

4. *a*) *Βῆ δ᾽ ἰέναι*[5]). — *Τίς σφωε ἔριδι ξυνέηκε μάχεσθαι*[6]);
b) *Νηυσὶν ἐπισσεύεσθαι*[7]). — *c*) *Ζεῦ πάτερ, Αἴαντα λαχεῖν*[8]):
infinitiv vyjadřuje: *a*) **účel — účinek,** *b*) **rozkaz,** *c*) **přání.**

Ještě začátkem minulého století byla mluva Homérova pokládána za nejstarší z řeckých nářečí. Ale podrobnější bádání nás poučilo o velmi mnohých starých jevech gramatických, pro které není u Homéra dokladu. Přesto i jeho mluva nese místy známky velikého stáří. Neboť jednak se v ní vyskytují vzácné zvláštnosti jazykové (§ 245, 1), jednak zase nejsou v ní mnohé tvary a vazby vývojově mladší. **§ 274**

Tak Homér nezná ještě složených zájmen zvratných (§ 258, 1), tvarů *ναῦν*, *-άννυμι*, *τιθέασι*, *-θήσομαι* (§ 265, 6), optativu futura, praesentu histor. (§ 356, 4[1]), akusativu s inf. po slovesech myšlení a projevování, genitivu absol., adjektiv na *-τέος*, nepřímé řeči a j. Zato má navíc četné dvojtvary (*-οισι*, *-οις*; *-ησι*, *-ης*; *-εσσι*, *-σι*; *τοί*, *ταί* vedle mladších *οἱ*, *αἱ*), jež byly později zjednodušeny.

Úhrnem: Mluva Homérova, ve svém základě **staroionská,** jest vlivem ajolských předloh promíšena živly ajolskými; ale také živly attickými, které při úpravě básní Homérových v Attice (v VI. stol. př. Kr.) a při pozdějších přepisech vytlačily místy již nesrozumitelné tvary starší. Není to tedy skutečná mluva lidová určité doby a určitého kraje, nýbrž **jazyk umělý,** vypěstěný dlouhou tradicí, kde se vedle prastarých tvarů ustálených veršem vyskytovaly tvary mnohem mladší.

---

[1]) Zeus trestá, kdykoli někdo zhřeší. — [2]) Nevstoupíme do Hádova příbytku, pokud souzený den nenadejde. — [3]) Jako když Zefyros zvlní vysoké osení. — [4]) Jestliže by bůh chtěl, snadno by i zdáli člověka zachránil. — [5]) Vykročil k chůzi = rychle vykročil, kvapně kráčel. — [6]) Kdo je svedl k rozbroji svárem = aby [že] se svářili? — [7]) Na lodi žeňte (útočte)! — [8]) Otče Zeve, ⟨dej,⟩ ať je zvolen Ajas!

B. O mluvě Herodotově.

§ 275 Herodot, ač byl původu dorského, sepsal své Dějiny zvláštní mluvou spisovnou, kterou již staří gramatikové nazývali **ionštinou pestrou** (*ποικίλη Ἰάς*) naproti čisté ionštině (*καθαρὰ Ἰάς*), které užíval Hekataios, jeho předchůdce (v. str. 5).

Pozn. Při pronikavém vlivu homérských básní na řecké písemnictví přejala i mluva Herodotova mnoho z epické ionštiny. Vedle toho se vyskytují v ní četné atticismy a jiné zvláštnosti. Tato slohová pestrost se nyní vykládá především attickým prostředím, kterým prošly Herodotovy Dějiny po autorově smrti. Dalšími přepisy byl původní sloh vždy více znešvařován, až v době císařské upravovatel textu se snažil dodati mu opět starobylosti různými archaismy, kterých však Herodot neužil.

Hlavní zvláštnosti mluvy Herodotovy jsou tyto:

I. V hláskosloví.

1. V samohláskách.

§ 276 *1. a*) **Dlouhé samohlásky** nebo **dvojhlásky** jsou za krátké samohlásky attické téměř v týchž případech jako v mluvě Homérově (v. § 246, 1), na př.

η za *ᾰ*: *εὐνοίη, πρύμνη, πεντηκόσιοι,*

ει za *ε*: *εἵνεκεν, εἰρωτῶ, ξεῖνος,*

ου za *ο*: *γούνατα, μοῦνος, Οὔλυμπος*; naopak

b) **krátké samohlásky** jsou za dlouhé nebo dvojhlásky, na př.

ε za *η*: *ἐσσοῦσθαι* (att. *ἡττᾶσθαι*),

ε za *ει*: *βόεος, κρέσσων, μέζων, δέξω, δέξαι, ἔργω*;

c) **užší samohlásky** nastupují za širší a **naopak,** zvláště

ε za *α*: *ἔρσην* (= *ἄρρην* mužský), *κέρεος* (*g.* od *κέρας*), *ὀρέω,*

α za *ε*: *μέγαθος, τάμνω, τράπω,*

ω(*υ*) za *αυ*: *θῶμα* i *θωῦμα* = *θαῦμα, τρῶμα,*

ω za *ου*: *γῶν, οὔκων, ὦν.*

2. **Stahování** a **směšování** jest řídké. Pamatovati jest, že se stahuje

εο, εου > *ευ*: *πλεῦνες, ἐποίευν, ποιεῦσι,*

οη > *ω*: *βωθήσας, ἔβωσα, νένωμαι,* (att. *βοηθήσας, ἐβόησα, νενόημαι*);

ο + *α* se směšuje v *ω*, *ο* + *αυ* v *ωυ*: *τῶγαλμα, ὠνήρ* — *τὸ αὐτό* > *τωὐτό*, dativ *ἑοῖ αὐτῷ* > **ἑοjαυτῳ* > **ἑοαυτῳ* > *ἑωυτῷ*; podle něho utvořeny ostatní pády: *ἑωυτοῦ, ἑωυτόν, σεωυτοῦ* atd.

2. V souhláskách.

1. Za ostrý přídech, který v ionštině záhy vymizel, nastoupil u Herodota zhusta **přídech jemný.** Ostrý přídech zanikl zvláště ve složeninách, na př. *ἀπ-ικνεῖσθαι* (att. *ἀφικνεῖσθαι*), *ἀπ-ιστέαται* (att. *ἀφίστανται*), *ἐπ-εξῆς* (att. *ἐφεξῆς*), *μετ-ίημι* (att. *μεθίημι*), *τοὔτερον* (= *τὸ ἕτερον*, att. *θάτερον*). § 277

Pozn. 1. V našich vydáních Herodota se uvádějí tyto tvary s neaspirovanými souhláskami; ale na samohláskách (ve shodě s attickým pravopisem) naše texty píší přídech ostrý, třebas nebyl v ionštině vyslovován, na př. *ἀπ' οὗ, ἐπ' ἡμέρην, μετ' ἧς* = att. *ἀφ' οὗ, ἐφ' ἡμέραν, μεθ' ἧς.*

Pozn. 2. Někdy si slabiky vyměňují přídech: *κιθών* = att. *χιτών, ἐνθαῦτα* = att. *ἐνταῦθα.* — V *δέκομαι* jest *κ* původní (souvisí s *δοκέω*), att. *δέχομαι* vytvořeno obdobou. —

Pozn. 3. *σσ* nepřechází nikdy v *ττ*: *γλῶσσα, θάλασσα, τάσσω.*

Pozn. 4. *π* se střídá s *κ* (zvláště ve tvarech zájmenných a příslovečných od kořene *πο-*): *κοῖος, κότερος, κοῦ, κῶς* = att. *ποῖος, πότερος, ποῦ, πῶς,* ale vždy *ὁποδαπός.*

2. **Vysouvání** jest řídké: *γίνομαι, γιγνώσκω.*

Pozn. Γίγνομαι > *γίννομαι* > *γίνομαι*: *ι* zdlouženo v náhradu za vysuté *γ* > *ν*.

II. V skloňování.[1])

1. V deklinaci prvé.

1. Sg. g. **-έω** u jmen na *-ης*: *Ἑρμέω, νεηνίεω*; § 278

a. **-εα** u jmen na *-ης*: *δεσπότεα, Ξέρξεα* (podle km. na *εσ-*).

2. Pl. g. **-έων**: *γνωμέων, πολιητέων, πολλέων, αὐτέων,*
-ων, předchází-li *ε*: *μνέ-ων* (místo *μνε-έων*, n. *μνέ-αι*), *συκέ-ων*:

d. **-ῃσι**: *γνώμῃσι, τιμῇσι* a j.

2. V deklinaci druhé.

1. Pl. d. **-οισι**: *θεοῖσι, λόγοισι.* § 279

2. Tvary **na -ος** místo attických na *-ως*: *λαγός, νηός, ἴλεος, πλέος* a j.

3. V deklinaci třetí.

1. *Kmeny* **na** (**-οσ**) **-εσ** a **-ασ** tvarů obyčejně nestahují: § 280

γένος, γένεος, γένεϊ, γένεα, γενέων,
ἀλήθής, -έος, -έϊ, -έα; pl. -έες, -έων, -έσι, -έας,

[1]) Duál schází tvarům jmenným i slovesným.

κέρας, κέρεος, κέρεϊ, κέρεα (km. *κεραϝ-* se střídá s *κερεσ-*),
γῆρας, γήραος, γήραϊ. (ale též *ἀδεῶς, ἀκλεᾶ, ἀκλεῶς*).
Jména na **-κλέης** vysouvají *ε*: *Θεμιστοκλέης, -έος, -έϊ, -έα, -εες.*

2. *Kmeny* **na** *-ι* znaku nemění:

πόλις, -ιος, -ι, -ιν; pl. *-ιες, -ίων, -ισι, -ιας* (*-ις*). Ale
πῆχυς, -εος, -εϊ, -υν; pl. *-εες, -έων, -εσι, -εας*;
podobně adjektiva v **-υς**: *ἡδύς, ἡδέϊ, ἡδύν* atd.

Pozn. ὄρνις má v ak. *ὄρνιν* i *ὄρνιθα, χάρις χάριν* i *χάριτα*. — Místo tvarů *πολύς, πολλή, πολύ* jsou *πολλός, πολλή, πολλόν*.

3. *Kmeny* **na** (**-ηυ**) **-ευ** tvarů nestahují:

βασιλεύς, -έος, -έι, -έα, -εῦ; pl. *-έες, -έων, -εῦσι, -έας*.

Pozn. νηῦς (att. *ναῦς*) má: *νεός, νηί, νέα, νέες, νεῶν, νηυσί, νέας*.

4. *Kmeny* **na** *-ω* mají v ak. *-α* i *-ν*: *ἥρωα* i *ἥρων, πάτρων*;
na *-οι* mívají v ak. *-οῦν*: *Ἰώ* — *Ἰοῦν, Λητώ* — *Λητοῦν*.

4. V stupňování.

§ 281 Některé zvláštní tvary srovnávací jsou:

σπουδαῖος: *σπουδαιέστερος* vedle superl. *-αιότατος*;
ὑγιηρός: vedle *-ότατος* i *-έστατος*;
ἄμορφος: *-έστατος*;
ταχύς: vedle *θᾶσσον* i *ταχύτερον*.

Pozn. πλέων (od *πολλός*, att. *πολύς*) stahuje též *εο* v *ευ*: *πλεῦν, πλεῦνος* atd.

5. V zájmenech

§ 282 **1.** *osobních* má

sg. g.	*ἐμέο, ἐμεῦ, μευ* —	*σέο, σεῦ, σευ* —		*εὑ*
d.		*τοι*	*οἱ,*	*οἱ*
ak.				*μιν*
pl. g.	*ἡμέων*	*ὑμέων*	*σφέων,*	*σφεων*
d.			*σφίσι,*	*σφι*
ak.	*ἡμέας*	*ὑμέας*	*σφέας,*	*σφεας, σφέα.*

Tvary drobným písmem tištěné jsou příklonky.

Dat. *οἱ* = *ἑαυτῷ* (*-ῇ*) *sibi*, *οἱ* = *αὐτῷ* (*-ῇ*) *ei*; *σφίσι* = *ἑαυτοῖς* (*-αῖς*) *sibi*, *σφι* = *αὐτοῖς* (*-αῖς*) *eīs*.

Ak. *μιν* = 1. *αὐτόν* (*-ήν, -ό*) *eum, eam, id*, 2. *ἑαυτόν* (*-ήν*) *sē*; *σφέα* = *αὐτά*.

2. *Zvratné* tvary jsou: *ἐμεωυτοῦ, σεωυτοῦ, ἑωυτοῦ, ἐμεωυτῷ, σεωυτῷ, ἑωυτῷ* atd. (v. § 276, 2).

3. *Tázací τίς* má jen tyto zvláštní tvary: *τέο, τεῦ, τέῳ, τέων, τέοισ(ι)*. Podobně *neurčité τις* a *vztažné ὅστις* (*ὅτευ, ὅτεῳ, ὅτεων, ὁτέοισι*).

4. *Ukazovací ὅδε* má v dat. pl. *τοῖσιδε, τῇσιδε*; vedle *ἐκεῖνος* obyč. jest *κεῖνος*.

5. *Vztažné ὅς* mívá na začátku *τ* tam, kde je má člen: *ὅς, ἥ, τό, τοῦ, τῆς* atd. Jen po předložkách, jež odsouvají svou samohlásku, bývají tvary aspirované, j. *ἀπ' οὗ, μετ' ἧς* (ale *τῆς μέτα, τοῦ πέρι*); mimo to: *ἐν ᾧ* zatím co, *ἐς ὅ* až, *ἐξ οὗ ex quō, μέχρι οὗ* až.

6. V číslovkách.

δύο buď se neskloňuje, nebo má *δυῶν, δυοῖσι* (tvar plur.) — *τέσσερες,* § 283
τέσσερα (att. *τέτταρες, α* se připodobnilo sousedním *ε*).

Za *δώδεκα* jest *δυώδεκα* a *δύο καὶ δέκα*.

Za *οὐδείς, μηδείς* bývá v plur. i *οὐδαμοί, μηδαμοί*; adv. *οὐδαμά*.

III. V časování.

A. V přímnožku a příponách.

O **přímnožku** (*slabičném* i *časovém*) jest pamatovati, že nebývá § 284

1. u sloves opětovacích, j. *λάβεσκον, πέμπεσκε, ἄγεσκον, ὀδυρέσκετο,*

2. u sloves počínajících se dvojhláskou *αι, αυ, ει, ευ,*[1]) *οι,*

3. u sloves ionského rázu, j. *ἀγῑνέω* (= *ἄγω*), *ἀμείβομαι, ἀνώγω, ἀρῳδέω* bojím se, *ἔργω* (= *εἴργω*), *ὁρμέω, ὁρτάζω* — někdy též

4. u sloves *ἀγγέλλω, ἀγορεύω, ἄγω, ἀπειλέω, ἄρχω, ἐπίσταμαι, ἔπω,*

5. v některých tvarech *plqpfkta*, j. *ἐννένωντο,*[2]) *ἑστήκεα, ἐώθεα, καταλέλειπτο, τετελευτήκεε*, v *plqpf.* s attickou zdvojkou *ἀκηκόεε, ἀραίρητο* a j.

Úchylky v přímnožku a zdvojce jsou:

ἐῶ (1.), *ἐργάζομαι* a *ἔωθα* nemají nikdy *ει*;
vedle *ἔοικα* obyč. jest *οἶκα* (part. *οἰκός*); *ὁρέω* má *ὦρων*;
αἱρέω má zdvojku att.: *ἀραίρηκα, ἀραίρημαι*;
μετίημι (att. *μεθίημι*): perf. *με-μετ-ιμένος* (jako by od *μετ-ίω*).

[1]) mimo *εὖδω*. — [2]) = *ἐν-ενενόηντο*.

§ 285 O **příponách** jest pamatovati:

1. Stahování se opomíjí:
ἔσεαι, οἴχεαι, φαίνεαι,
ἐγένεο, ἐδέξαο, πείθεο (vedle tvarů na *-ευ*, j. *πύθευ*),
αἱρεθέω, ἐσσοθέωμεν, φανέωσι a j.

2. *V plqperf.* se končí 1. sg. v ***-εα***, 3. sg. v ***-εε***: *ἐώθεα, ἐόργεε.*

3. ***-αται, -ατο*** nastupuje za ***-νται, -ντο*** (srv. § 260 *b*, 3)
a) v *perf. a plpf. pass.*, při čemž kmenová hrdelnice a retnice mívá přídech a kmenové ***η*** (ᾱ) se krátí v ***ε***; na př.
τάσσω: *τετάχαται, θάπτω*: *τεθάφαται,*
(ale *ἀπίκαται, ἀπίκατο* od *ἱκνέομαι*),
ἠγέαται, ὥρμέαται, ἐτετιμέατο,
podobně *ἀγωνίδαται* (*ἀγωνίζω*), *ἀνα-πεπτέαται* (*πετάννῡμι*);
b) v *ind. praes. a impf.* u sloves na ***-μι***:
ἵστέαται, ἵστέατο, τιθέαται, ἐτιθέατο,
κατέαται (= *κάθηνται*), *ἐκέατο* (= *ἔκειντο*);
c) v *optativech*: *ἀγοίατο, δυναίατο, πειρῷατο* a j.

B. V konjugaci na -ω.

§ 286 *Slovesa samohlásková*:

Stažená:

1. **na *-άω*** stahují, na př. *φοιτᾷ, φοιτᾶν.*

Některá víceslabičná, j. *εἰρωτῶ, ὁρῶ, τολμῶ, φοιτῶ, μηχανῶμαι, ὁρμῶμαι* a j., mění ***α*** > ***ε*** před *ο, ω* a *ου*. Zabíhajíce tak do sloves na *-έω* nestahují leč *εο* (*εου*) v *ευ*, na př.:
praes. *ὁρέω*, (*ὁρᾷς*), *ὁρέομεν*, (*ὁρᾶτε*), *ὁρέουσι*,
part. *ὁρέων, ὁρέοντες*, impf. *ὥρεον, ὡρέομεν*, med. *ὁρέομαι* (imper. *ὁρῶ*);
impf. *εἰρώτεον* a *εἰρώτευν* atd.;
χρῶμαι má za *εο* všude *εω*: *χρέωμαι, χρεώμεθα, χρέωνται, χρεώμενος*, ale *χρᾶσθαι.*

2. **na *-έω*** obyč. nestahují: *καλέω, -έεις, -έῃς, -έοιμι* (ne *-εοίην*!), *κάλεε, -έειν, ἐκάλεον* atd.: jen za *εο*(*υ*) bývá ***ευ***, zvl. u *ποιέω*: *ποιεῦσι, ἐποίευν, ποιεῦντες* atd.

V imperat. med. jedno ***ε*** se vysouvá: *αἰτέο* (m. *αἰτέεο*), *φοβέο* a j., podobně i *φοβέαι* (m. *φοβέεαι*);

3. na -όω stahují tvary své pravidelně, jenom **o** po samohlásce se rádo stahuje s následujícím *o* a *ου* v **ευ**, j.
ἀξιῶ: *ἀξιεῦμεν*, (*ἀξιοῦτε*), *ἀξιεῦσι*, *ἀξιεῦντες*, *ἀξιεῦμαι* atd.

Slovesa souhlásková: § 287

1. Ražená stahují ve fut. att. (§ 192, 3) v dvojhlásky *ευ* i *ου*: *κομιεύμεθα* vedle *νομιοῦμεν* a j.

2. Plynná ve fut. obyč. se nestahují: *ἐρέω*, *κερδανέεις*, *ἀπολέει*, *μενέομεν* (vedle *ἀμυνεῦσι*, *ἀποθανευμένους*) a j.

Pozn. Přízvuk 2. sg. imper. aor. II. med. se liší od att. j. *βάλευ*, *πύθευ*.

Zvláštnosti v časování jeví tato slovesa: § 288

ἄγω, aor. med. *ἐσ-αξάμην*,
αἱρέω, perf. *ἀραίρηκα*, *ἀραίρημαι*,
βοῶ (1.), aor. *ἔβωσα*, inf. *βῶσαι*, *ἐβώσθην*,
km. *ἐρ* pravím, aor. *εἶπα*, inf. *εἶπαι* i *εἴπασθαι*, part. *εἴπας*, aor. pass. *εἰρέθην*,
λαγχάνω, fut. *λάξομαι*, perf. *λέλογχα*,
λαμβάνω, fut. *λάμψομαι*, pf. *λελάβηκα*, *λέλαμμαι*, aor. pass. *ἐλάμφθην*,
(*ἐν*)*νοῶ* (2.), aor. part. *ἐννώσας*, pf. *ἐννενώκασι*, plpf. *ἐννένωντο*.

C. V konjugaci na -μι.

1. Osoba 2. a 3. sg. a 3. pl. sloves *ἵστημι*, *τίθημι*, *δίδωμι* se tvoří podle sloves na **-άω**, **-έω**, **-όω**: § 289

ἵστημι, *ἱστᾶς*, *ἱστᾶ* — *ἱστᾶσι*,
τίθημι, *τιθεῖς*, *τιθεῖ* — *τιθεῖσι* (impf. *ἐτίθεα*, *-εες*, *-εε*),
δίδωμι, *διδοῖς*, *διδοῖ* — *διδοῦσι*.

Pozn. Jako *τίθημι* se časuje i *ἵημι* (ale s jiným přízvukem):
ἵημι, *ἵεις*, *ἵει* — *ἱεῖσι*; *ἀνίημι*: perf. *ἀν-έ-ω-νται* (dlouhý kmen) = *ἀνεῖνται*.

2. Osoba 3. pl. praes. a impf. pass. se končí na **-αται**, **-ατο**:
ἱστέαται, *τιθέαται*, *διδόαται*, *δυνέαται* —
ἱστέατο, *κατέατο* (att. *ἐκάθηντο*), v. § 285, 3 *b*.

3. Některá na **-νῡμι** mají v 3. pl. *-ῦσι*: *δεικνῦσι* (z **δεικνυντι* s nepravidelným přízvukem), *ἀπολλῦσι* a zabíhají zčásti do sloves na *-ω*.

4. Zvláštní tvary některých jiných sloves jsou:
εἶμι: impf. *ἤια*, *ἤιε*, *ἤισαν*;

εἰμί: *εἶς* (att. *εἶ*), *εἰμὲν, ἔω, ἔωσι,* (opt. jednou *ἐνέοι*), *ἐών*; impf. též *ἔσκον, ἔσκε* (opětov.), zř. *ἔα, ἔατε*;
οἶδα: *ἴδμεν,* (jednou *οἴδασι*), *εἰδέω, ἤδεα, ἤδεε, ἠδέατε, εἰδήσω.*

IV. Ve skladbě.

§ 290 Sloh Herodotův se *v celku* vyznačuje **jednoduchostí** a **klidem.** Řadě hojnou měrou věty samostatně vedle sebe (paratakticky), blíží se značně obecné mluvě, která také nedbá přesnějšího spojení vět podle jejich důležitosti. Někdy i k větě vedlejší (nebo k participiu, jež ji zastupuje) se připojuje věta hlavní souřadnými spojkami ***δέ, τε, ἀλλά***: *Χρεὸν γάρ μιν μὴ λέγειν τὸ ἐόν* (pravdu), *λέγει* ***δ'*** *ὤν* (jako kdyby místo absol. participia *χρεὸν* předcházelo *χρῆν*). — *Ὡς δὲ ἄρα ἀπίκοντο ἐς Ἐρυθράς, ἔμαθόν* ***τε*** *δὴ τοὺς βαρβάρους στρατοπεδευομένους.* — *Ἐπεὶ τοίνυν οὐ τολμᾶτε λέγειν,* ***ἀλλ'*** *ἐγὼ ἐρέω.*

Tato větší samostatnost vedlejších vět se jeví také v tom, že mají v nepřímé řeči vazbu (akus. +) infinitivu jako věty hlavní: *Ὡς δὲ ἄρα παρεῖναι αὐτούς* (když tedy přistáli), ... — *Εἰ μὲν ἀλογήσαντα ἀπονοστῆσαι* (kdyby býval tak nerozumný a se vrátil), ...

§ 291 Sloh Herodotův se *v jednotlivostech* zvláště vyznačuje:

1. šíří a výrazovou plností, která ráda opakuje táž slova neb aspoň myšlenku už dříve dostatečně vyjádřenou: *Τὰ τῶν ὀνειράτων ἐχόμενα* (to, co souvisí se sny =) sny, *τὰ οἰκετέων ἐχόμενα = τοὺς οἰκέτας.* — *Βουλευομένοισι ἔδοξε τὸ ναυτικὸν πληροῦν, πληρώσαντας δὲ* (= a pak) *συλλέγεσθαι ἐς Λάδην.* — *Εἰ μέν νυν ἄχθη ἀγόμενος πρὸς βασιλέα,* ...

2. užívá četných výrazů nadbytných: *ἄπαις* (= *ἄνευ*) *ἔρσενος γόνου* — *μᾶλλον ὀλβιώτερος* — *πρότερον πρὶν ἤ* — *ναυμαχίης τῆς μελλούσης ἔσεσθαι.*

3. opisuje jednoduchá slovesa *a*) substantivem + *ποιεῖν* (*ποιεῖσθαι*): *τροπὴν ποιεῖν = τρέπειν, λήθην ποιεῖσθαι = ἐπιλανθάνεσθαι*;
b) participiem + *εἶναι*: *δοκέοντα εἶναι = δοκεῖν, ὑπάρχον εἶναι = ὑπάρχειν*;
c) participiem (obyč. fut.) + *ἔρχεσθαι* (*ἰέναι*): *ἔρχομαι ἐρέων, φράσων* jdu povědět, vyložit = povím, vyložím, *ἤιε αἰνέων* vychvaloval.

4. obsahuje — jako lidová mluva — přečetné anakoluty[1]), tak řec. tmési (*ἀπὸ μὲν ἔθανε = ἀπέθανε μέν*, v. § 271, 2) a mnoho slov v neobvyklém významu: *ἀναγιγνώσκειν* ‚přemlouvati', *ἐλπίζειν, ἔλπεσθαι* ‚doufati', ale také ‚báti se', *ἐπίστασθαι* ‚věděti' i ‚mysliti', ‚věřiti' a j.

Než postupem díla se mluva Herodotova třibila a přecházela od slohu výpravného k dějepisnému.

[1]) Herodot mění vazbu nedbaje jejího začátku. Jakýmsi anakolutem jest i volnější užívání *genitivu absolutního* tam, kde bychom čekali participium spojité.

C. O mluvě tragiků.

1. Tragedie Aischylovy, Sofokleovy a Euripidovy jsou sepsány nářečím **staroattickým,** které jest promíšeno nejen slovy a tvary epickými, nýbrž i dorskými. A jako s jedné strany není nesnadno si vysvětliti tento úkaz ze souvislosti tragedie s lyrikou dorskou, tak zase s druhé strany je pochopitelno, že básníci rádi obohacovali takovými živly svou mluvu zvláště ve sborových částech, aby ji povznesli nad mluvu obyčejnou. § 292

2. Ze tvarů staroattických, které se liší od obyčejných attických, stačí připomenouti:

a) některé tvary s plnějšími hláskami kmenovými, j. *αἰεί* vedle *ἀεί* a *αἰέν*, *Ἀθηναία, ἐλαία*; *κλῄς, κλῄω* (m. *κλείς, κλείω*); *λᾱός, νᾱός, ἵλᾱος* (m. *λεώς* atd.);

b) ze *skloňování*: časté tvary dat. pl. I. a II. dekl. na *-αισι(ν)* a *-οισι(ν)*, pak nom. pl. jmen na *-εύς*: *βασιλῆς, βραβῆς* a j.

Pozn. Κρᾶτα (v. § 254) bývá ak. i nom. sg. neut.: *τὸ κρᾶτα*; někdy se vyskytá i ak. pl. mask. *κρᾶτας*.

3. Tvarů epických netřeba zvlášť vyčítati; stačí odkázati k přídavku **A.** s připomenutím, že tvary ty jsou dosti četné, zvl. v částech sborových. Zbývá jen vytknouti nejdůležitější

tvary dorské. § 293

Sem náležejí kromě náměstky *νιν* (příklonné, za ak. 3. os. sg. i pl. všech rodů) ty tvary, ve kterých prařecké *ᾱ* (dorské mluvě vlastní) zastupuje attické *ω, ου* a zvláště *η*. Tak bývá

1. *ᾱ* za *ω* v g. pl. I. dekl., j. *πασᾶν, εὐπατριδᾶν* a j., krom toho i v III. dekl. v nom. *Ποσειδᾶν* (m. *-ῶν*);

2. *ᾱ* za *ου* v g. sg. I. dekl. maskulin, j. *Ἀίδᾱ, Ἀτρείδᾱ* a j.; (srv. § 67, 2);

3. *ᾱ* za *η* zhusta, a to:

a) v kmenech a základech slov, j. *ἀδυεπής, ἀδύπνοος* (ale *ἡδύς*!), *Ἀθᾶναι, ἅλιος, ἁμέρα, ἀχώ, Ἄλιος, δύστανος, Ἕλλᾶνες, λάθα, μάν, μάτηρ, πλαγά* (vedle *πλήγματα*), *πτανός, τάκω, τλάμων* a j.;

b) v koncovkách I. dekl., j. *γᾶ, μάχα, φθογγά, παγκοίτας Ἄιδας*; srv. Sof. Aj. v. 172 nn.: *ταυροπόλα — μεγάλα — αἰσχύνας ἐμᾶς — νίκας μομφάν — λώβαν* atd.;

c) v příslovcích: *πᾷ, ᾗ, ὅπᾳ, μάταν*;

d) ve tvarech slovesných, a to

α) v samohlásce kmenové: *ἀνστάσεις, ἔβας, ἔβα, ἕστακεν, ἐκοιμάθη, ὡρμάθη, τλᾶθι* a j.;

β) ve příponě *-μαν* (m. *-μην*): *ὀλοίμαν, ἐκπνυθοίμαν* a j.

Pozn. Tvary tyto s *α* jsou obyčejné jen v částech sborových, v dialogu jsou řídké, j. *Ἀθάνα, ναός* (m. *νεώς*, gen. od *ναῦς*), *κυναγός, ποδαγός, βᾶτε.*

D. O mluvě lyriků.

§ 294 V šeru nejstaršího písemnictví řeckého zářilo mocně souhvězdí homérských básní s tak zv. kyklickými eposy, které dlouho svítilo na cestu pozdějším básníkům. Kyklické zpěvy hrdinné především doplňovaly v homérském slohu látku Iliady a Odysseje líčením událostí starších a pozdějších a tak vyčerpávaly celý okruh (cyklus) trojských bájí. Ale zpracovávaly souvisle i jiné pověsti. Tyto výpravné básně, jež kdysi kroužily kolem epopejí homérských jako svého ústředí, jsou dávno vyhaslým světem oběžnic, jen slunce jeho, Homér, září dosud.

Staré ony **eposy** líčily klidně, objektivně život a bohatýrské činy vládnoucích rodů, za kterými se ztrácela skromná osobnost básníkova. Avšak časem se dávná království rozpadla. Stěhováním, obchodem a rostoucím blahobytem se šíří obzory, probouzí se sebevědomí a s ním se dostávají k moci třídy a jedinci dříve bezvýznamní a ponížení. Se změnou poměrů společenských a hospodářských mizí pokolení básníků, kteří sloužili minulosti. Poesie se otvírá přítomnosti, stává se osobnostní — z pozadí básně vystupuje do popředí skladatel se svými zážitky, úvahami, touhami a city. Také klasická vyspělost homérských eposů a kyklických básní značně ztěžovala napodobitelům pokračovati s úspěchem v literárním útvaru, jenž dospěl již dokonalosti. Proto za jiného politického a sociálního řádu se básníci rádi obraceli k námětům, které jim umožňovaly po prvé a nepokrytě odhalovati citové soukromí. A tak *objektivní* epos byl vystřídán básnictvím *subjektivním*, které — jestliže opíralo svá slova, více rytmická než zpěvná, o doprovod lyry — zvalo se **lyrickým** (*λυρικὴ τέχνη*). Básně jen přednášené se k vlastní lyrice nepočítaly. Byly tedy meze lyriky řecké mnohem užší než moderní.

§ 295 Prvním projevem citů a myšlenek básníkových byla **elegie** (*τὸ ἐλεγεῖον, ὁ ἔλεγος, ἡ ἐλεγεία*). Přejavši po odkvětu epického básnictví jeho veliký odkaz, těžila z jeho slovesného i metrického umění, ale zvláště z jeho **staroionského jazyka (= epické ionštiny)** a přebohatého slovníku. Ovšem byl to zatím první krok k vlastní lyrice. Neboť elegie při své závislosti na epických vzorech se nemohla zcela odpoutat od jejich objektivnosti i zůstala dosti neosobní. Obsahem byla velmi pestrá. Její projevy, tu

bojovné, politické a vlastenecké, tu zase poučné, milostné nebo žalostné, se odívaly rouchem elegického disticha (*ἐλεγεῖον*), které — jsouc spojením daktylského hexametru s tak zv. pentametrem — bylo prvním náběhem ke strofickému skládání básní.

Elegie byla zprvu zpívána při píšťale, později jen přednášena. Měla pro svou látkovou rozmanitost ve všech dobách mnoho pěstitelů a přešla v I. stol. př. Kr. do písemnictví římského.

§ 296 Elegii se nejvíce blížily metrem (elegickým distichem) i mluvou **epigramy.** Původně to byly skutečné nápisy na náhrobcích a darech, které úsečnými slovy chránily památky zesnulého nebo dárcovy od zapomenutí. Ale časem jejich obsah i rozsah se značně rozšířil: epigramy se staly příležitostnými, někdy útočně vyhrocenými projevy lyrickými, mluvčími citového a smyslového bohatství, nálad, úvah i rad básníkových. Z počátku byly skládány v místních nářečích; potom vlivem elegie hovořily ponejvíce živou **ionštinou** s epickým zabarvením.

§ 297 Téměř současně s elegií se zrodila u Ionů poesie **jambická.** Byla přejata z výsměšných popěvků lidových a uchovala si tento útočný ráz částečně i v básních umělých. Také ona měla zprvu hudební doprovod, ale brzy se ho vzdala. Jakkoli iambická lyrika užívala k svým projevům, daleko osobitějším než bylo tomu v elegii, vedle iambů ještě jiných rozměrů — nebyl tedy její název *ἴαμβοι* zcela případný — byl iambický trimetr jejím nejoblíbenějším metrem. Největšího významu nabyl tento verš v attickém dramatu, kde rozhovor herců byl nesen jeho rytmem. Také iambické básnictví mluvilo řečí **ionskou.**

§ 298 Jiného rázu byla poesie, která rozkvetla v oblasti kmene ajolského, hlavně na ostrově Lesbu. Byla to **lyrika písňová (melická,** od *τὸ μέλος* = píseň), z lyrických druhů nejosobitější a dlouho zpívaná jednotlivci při strunném doprovodu (melika jednohlasá, sólová, monodická). Literární dokonalosti nabyla zásluhou básníka *Alkaja* a jeho mladší vrstevnice *Sapfy* (kolem r. 600 př. Kr.), která pro vroucnost svých citů a líbezné jejich roucho slovesné byla přezvána desátou Musou. Předmětem poesie melické byla hlavně láska, pitky a politické boje. Mezi rozmanitými a tklivými metry jejími zaujímaly přední místo zpěvné logaoedy, t. j. sloučení taktů trochejských s daktylskými nebo iambických s anapaesty v jednom verši, které daly život strofě alkajské a sapfické. Nářečí lyriky lesbické bylo **ajolské.** Lišilo se podstatně od mluvy epické a zvláště attické.

Hlavní zvláštnosti ajolského nářečí jsou tyto:

A. V hláskosloví.

I. Přízvuk a přídech ostrý.

§ 299 ***1.*** **přízvuk se posunuje co nejdále od konce:** *ἄνδρων* = *ἀνδρῶν, ἄσπιδες*

= *ἀσπίδες* štíty, *Δίος* = *Διός*, *κνᾱμῐδες* = *κνημῖδες* holeně, *κόθαρος* = *καθαρός* čistý, *οῦδεν* = *οὐδέν*.

Proto dvojslabičná slova jsou buď paroxytona nebo properispomena.[1])

2. přídech ostrý zaniká: *ἄρμα* = *ἅρμα* vůz, *ἔρμα* úskalí, *ἰμέροεν* = *ἱμερόεν* líbezně, *ὅττις* = *ὅστις*, *ὑδάτων* = *ὑδάτων* vod, *ὡς* = *ὡς*.

§ 300 **II. Záměna hlásek.**

1. samohlásek:

ᾱ za *η*[2]): *ἄ* = *ἦ*, *ᾱδυ* = *ἡδύ*, *ἀμειβόμᾱν* = *ἠμειβόμην* jsem odpovídala, *κάλᾱ* = *καλή*, *μνᾱμοσύνᾱ* = *μνημοσύνη* paměť,

ᾰ za *ε*: *ποτὰ κᾰλλοτα* = *ποτὲ καὶ ἄλλοτε*[3]),

za *ο*: *ὐπὰ* = *ὑπό* dole, pod,

αι za *η*: *ἐπτόαισεν* = *ἐπτόησεν*[4]), *φαῖς* = *φῆς* míníš,

ε za *ι*: *κέρναις* = *κιρνάς*, *κεραννύς* mísе,

za *ου*: *μόχθεντες* = *μοχθοῦντες* zápolíce,

η za *ει*: *γλύκηα* = *γλυκεῖα*, *νήατα* = *νείατα* spodek,

ι za *ε*: *ἄγι* = *ἄγε*, *χρύσιον* = *χρυσέον*, *χουσοῦν*,

za *υ*: *ἴψοι* = *ὕψοῦ* do výše,

ο za *α*: *βόρυς* = *βαρύς*, *ὀνῖᾱν* = *ἀνῑῶν* útrap,

za *ε*: *ὄρπετον* = *ἑρπετόν* plaz, divoké zvíře,

za *ου* (*ω*): *ὀράνω* = *οὐρανοῦ*, *ἔρος* = *ἔρως* půvab,

οι za *ου*: *ἴψοι* = *ὕψοῦ* do výše, *ὔμοι* = *ὁμοῦ* spolu,

ου za *ο*: *ἄκουαι* = *ἀκοαί* uši, sluch, *ἐν οὔρεσι* = *ὄρεσι*,

υ za *α*: *βύθος* = *βάθος* hloub(ka), *Βύκχι* = *Βάκχε*,

za *ο*: *ἀπὺ* = *ἀπό*, *ὔμοι* = *ὁμοῦ*,

υι za *ῃ*: *τυῖδε* = *τῇδε*, *δεῦρο* sem,

ω za *ου*: *κῶρος* = *κοῦρος*, *ὠράνω* = *οὐρανοῦ*.

Pozn. 1. O zdlouženém *αι* za *α*, *ει* za *ε*, *οι* za *ο* v. § 301, 1.

Pozn. 2. O staženém *ᾱ* (z *ᾰ* + *ω*) za attické *ω*,
o staženém *η* (z *ε* + *ε*) za attické *ει*,
o staženém *ευ* (z *ε* + *ο*) za attické *ου*,
o staženém *ω* (z *ο* + *ο*) za attické *ου* v. § 301, 2.

2. souhlásek:

Ϝ: 1. v násloví se udrželo: *Ϝίδω* = *ἴδω*, *Ϝοῖσι* svým,
nebo se změnilo v *β* (před *ρ*): *βρόδα* = *ῥόδα* růže,

---

[1]) těžký přízvuk u příslovcí (*ποτὲ*) a předložek (*ἀπὺ*, *ὐπὰ*) značí, že jsou bezpřízvuké. — [2]) jako v doršťině. — [3]) třebas někdy jindy. — [4]) pobouřilo, vzrušilo.

2. ve středosloví přešlo v **υ**: *Ἄρευι, Κλεῦις*;

ζ za **δι**: *ζάβαις* = *διαβάς, ζάδηλος* roztrhaný;

π za **τ**: *πήλυι* = *τηλοῦ* daleko, *πήλοθεν* = *τηλόθεν* zdaleka;

σδ za **ζ**: *ἰσδάνει* = *ἵζάνει* sedí, *ὑπασδεύξαισα* = *ὑποζεύξασα* zapřáhši, *φροντίσδην* = *φροντίζειν* mysliti (na).

Pozn. Ajolské tvary *πεδά* ‚s', *πεδέχεις* ‚jsi účastna', *πεδεζώομεν* ‚žily jsme spolu' se kryjí jen významem s attickým *μετά, μετέχεις, μετέζωμεν* (ne že by tu *π* bylo za attické *μ*, *δ* za att. *τ*). Ajolské *πεδά* souvisí s *πούς, ποδός*(v patách, v zápětí, spolu).

III. Jiná pravidla hláskoslovná. § 301

1. náhradním dloužením samohlásek nastupuje po vysutí nosovky **ν** ze skupiny **-νσ-** (pův. **-ντ-**)

αι za **α**:	*μερίμναις*	z **μεριμνανς*	= att.	*μερίμνᾶς*,
	παῖσα	z **παντja* > *πανσα*	=	*πᾶσα*,
	χόλαισι	z **χαλαντι* > *χαλανσι*	=	*χαλῶσι*,
	γέλαισα	z **γελαντja* > *-ανσα*	=	*γελῶσα*,
	ζάβαις	z **διαβαν(τ)ς*	=	*διαβᾶς*,
ει za **ε**:	*φίλεισι*	z **φιλεντι* > *φιλενσι*	=	*φιλοῦσι*,
	φώνεισα	z **φωνεντja* > *-νσα*	=	*φωνοῦσα*,
οι za **ο**:	*Μοῖσα*	z **Μοντja* > *Μονσα*	=	*Μοῦσα*[1]),
	στεφάνοις	ze **στεφανονς*	=	*στεφάνους*,
	κρύπτοισι	z **κρυπτοντι* > *-νσι*	=	*κρύπτουσι*,
	δίδοις	z **διδον(τ)ς*	=	*διδούς*,
	ἔχοισα	z **ἐχοντja* > *νσα*	=	*ἔχουσα*.

2. stahováním samohlásek nastupuje

ᾱ (z α + ω) za att. **ω**:	*μερίμνᾱν*	z **μεριμνα(σ)ων*	= att.	*μεριμνῶν*,
	πολίτᾱν	z **πολιταων*	=	*πολιτῶν*;
η (z ε + ε) za att. **ει**:	*ἄγην*	z **ἀγεεν*	=	*ἄγειν*,
	κῆνος	z **κεενος*	=	*ἐκεῖνος*;
ευ (z ε + ο)[2]) za att. **ου**:	*βέλευς*	z **βελε(σ)ος*	=	*βέλους*;
ω (z ο + ο)[2]) za att. **ου**:	*ἀνέμω*	z **ἀνεμο(ι)ο*	=	*ἀνέμου*,
	νῶν	z **νοον*	=	*νοῦν*.

Pozn. *Κὴν* (= *καὶ ἐν*) *Ἄϊδᾶ* (z *Ἄϊδᾱο*) *δόμῳ* jest tak zv. genitiv dorský.

[1]) Byly tedy Musy (*Μοῦσαι* z *Μοντjαι*, srv. lat. *mōns, montis*) původně horské nymfy, sídlící v čistém ovzduší vysokých hor (Olympu, Helikonu, Parnasu). Poněvadž svěží vzduch zjasňuje mysl a živí tvůrčí nadšení, Musy ochraňovaly všecku duševní práci; ale především byly dárkyně básnického nadání. — [2]) jako v dorštině.

***3.* ztotožňováním souhlásek i samohlásek** se sousedními hláskami, ponejvíce s nosovými *μ, ν* nebo plynnými *λ, ϱ*, nastupují četná zdvojení *μμ, νν, λλ, ϱϱ*:

ἄμμες z **ἀσμες* = att. *ἡμεῖς*,
φάεννος z **φαϝεσνος* = *φαεινός* jasný,
βόλλομαι z **βολσομαι* = *βούλομαι*,
περρέχοισα z **περιεχονσα* = *ὑπερέχουσα*, v. § 305, V.

Pozn. Ale ne všecka zdvojení hlásek nosových a plynných lze hláskoslovně vysvětliti, na př. *ἀσυννέτημι = ἀσυνετέω* nerozumím, *ὄρημμι = ὁράω*, *θόρρακες = θώρακες*. Snad hlásky *μ, ν, ϱ* byly tu vyslovovány tak, že hranice slabiky padala doprostřed nich[1]) (ozvaly se tedy dvakráte). Podobně v latině neslabičné *i* znělo mezi samohláskami jako dvě *j* (= *jj*), z nichž jedno *j* se spojovalo ve výslovnosti se samohláskou předchozí, druhé *j* se samohláskou následující: *eius* vyslov *ěj-jus*, *maior* vyslov *măj-jor*.

Jiné odchylky ajolského nářečí se vysvětlují

***4.* vysouváním hlásek:** *βεβάως = βεβαίως* skutečně, *γαώθεις = γαιωθείς* zpyšněv, *ἔσλοις τόκηας = ἐσθλοὺς τοκέας* hodné rodiče, *πόησθαι = ποιεῖσθαι*;

***5.* užíváním souhlásek neaspirovaných** proti attickým dyšným:
ἀνήτω = ἀνήθου (z) kopru (od *τὸ ἄνηθον*), *αὖτις = αὖθις*.

B. V tvarosloví

(ve shodě s hláskoslovnými změnami, uvedenými v § 300—301) jsou hlavně tyto odchylky:

§ 302 **I. u jmen podstatných a přídavných**

***1.* ve sklonění prvním:**

gen. pl. **-ᾱν**: *χαλέπᾱν μερίμνᾱν = χαλεπῶν μεριμνῶν*[2]),
dat. pl. **-αισι**: *χαλέπαισι μερίμναισι = χαλεπαῖς μερίμναις*,
ak. pl. **-αις**: *χαλέπαις μερίμναις = χαλεπὰς μερίμνας*.

***2.* ve sklonění druhém:**

gen. sg. **-ω**: *τῶ στεφάνω = τοῦ στεφάνου*,
dat. pl. **-οισι**: *πόλλοισι στεφάνοισι = πολλοῖς στεφάνοις*,
ak. pl. **-οις**: *πόλλοις στεφάνοις = πολλοὺς στεφάνους*.

[1]) podle prof. *Stiebitze.* — [2]) těžkých starostí.

***3.* ve sklonění třetím:**

Kmeny na *-ι* znaku nemění: *πόλιος, Σαρδίων.*
Fem. adjektiv na **-υς** končí na **-ηα**: *γλύκηα = γλυκεῖα.*
Ναῦς podržuje ve všech pádech **ᾱ**: *νᾶος, νᾶι, νᾶα, νᾶων.*

II. u zájmen: § 303

Ϝεγω = ἐγώ, ἔμεθεν = ἐμοῦ; ἄμμες = ἡμεῖς, ἀμμέων = ἡμῶν, ἄμμι = ἡμῖν, ἄμμε = ἡμᾶς; τύ = σύ, σέθεν = σοῦ, τοι = σοι, ὔμμι = ὑμῖν; Ϝοι = αὐτῷ i *ἑαυτῷ, Ϝοῖσι* = svým; *τίῳ = τίνι* komu? *οἳ = οἵ, τὰν = ἥν, τὰ = ἅ; ὅττις = ὅστις, ὅτοισι = οἷστισι, ὅσσα = ἅτινα.*

III. u sloves: § 304

***1.* Slovesa na *-ω* mají**

v *praesentu* 3. pl. akt. **-οισι(ν)**: *κρύπτοισιν* (= *κρύπτουσιν*), *νεύοισιν*[1]),

Pozn. U *Pindara* bývá vedle ajol. *-οισι* též dorské *-ντι*: *ἐξαπατῶντι = ἐξαπατῶσι* klamou, *κοιρανέοντι = κοιρανοῦσι* řídí.

infin. akt. **-ην**: *ἄγην = ἄγειν, ἔχην = ἔχειν, τρόπην*[2]) *= τραπεῖν, φύγην*[2]) *= φυγεῖν;*

Pozn. U *Pindara* infinitiv končí na *-ειν* nebo na epické (a dorské) *-(μ)εν*: *γαρύεν = γηρύειν* hlásati, *λαθέμεν = λαθεῖν, σχεθέμεν = σχεῖν.*

partic. f. **-οισα**: *ἔχοισα = ἔχουσα, λίποισα*[2]) *= λιποῦσα;*
v *aoristu* partic. m. **-αις**: *ζάβαις = διαβάς, κλέψαις = κλέψας.*

***2.* Slovesa stažená:**

v *praesentu* 1. sg. akt. **-μι**: *ἀσυνέτημι*[3]) *= ἀσυνετέω, -ῶ,*
κάλημμι = καλέω, κᾰλῶ,
ὄρημμι = ὁράω, ὁρῶ
přikloněním k slovesům na **-μι.**

Pozn. Naopak *σβεννύεις* (u *Pindara*) = ‚zhasínáš' podle sloves na *-ω*.

3. pl. akt. **-αισι(ν)**: *χόλαισι = χαλῶσι* povolují,
-εισι(ν): *ἐπιρρόμβεισι*[4]) *= ἐπιρρομβοῦσι,*

part. m. **-αις, -εις**: *γέλαις = γελῶν, φώνεις = φωνῶν*[5]),
f. **-αισα, -εισα**: *γέλαισα = γελῶσα, φώνεισα = -οῦσα.*

---

[1]) = *νεύουσιν* kývají se. — [2]) podle pravidla, že v aoristu II. se shodují všecky způsoby mimo indikativ s koncovkami tvarů praesentních. — [3]) = nerozumím. — [4]) *ἄκουαι* (= *ἀκοαὶ*) *ἐπιρρόμβεισι* uši = v uších hučí. — [5]) mluvě.

V *aoristu* participia akt. mají stejné koncovky jako v praesentu:
m. χαλάξαις = *χαλάσας* uvolniv, povoliv (od *χαλάω*) —
ξ místo *σ* jest podle kmenů hrdelných;
f. μειδιάσαισα = *μειδιάσασα* usmávši se.

3. Slovesa na -μι jeví tyto odchylky:

praes. imperativ: *δίδοι* = *δίδου* dávej,
part. akt. m.: *δίδοις* = *διδούς* dávaje;
aor. med. 1. sg.: *παρεθηκάμην* = *παρεθέμην*,
2. sg.: *παρεθήκαο* = *παρέθου* přiložila sis,
passiv. inf.: *ῥάγημεν* = *ῥαγῆναι* se roztříštit;
perf. 3. pl. akt.: *παπᾶγαισιν* = *πεπήγασιν* = zamrzly,
inf.: *τεθνάκην* = *τεθνηκέναι.*

Φαῖμι = *φημί*, *φαῖς* = *φής*, *φαῖσι* = *φησί.*
Ἔμμι (z **ἐσμι*) = *εἰμί*, *ἔσσο* = *ἴσθι.*

§ 305 **IV. u příslovcí:**

ποτὰ κἄλλοτα = *ποτὲ καὶ ἄλλοτε* třebas někdy jindy, *πάροιθα* = *πάροιθε* dříve, *τυῖδε* = *τῇδε* sem, *ὔμοι* = *ὁμοῦ.*

V. u předložek:

ἀπὺ = *ἀπό*, *πεδὰ* = *μετά*, *ὑπὰ* = *ὑπό*, *ὂν* = *ἀνά*; i ve složeninách: *ὄμ-μναισαι* = *ἀνα-μνῆσαι*[1]), *περὶ* (*πὲρ*) = *ὑπέρ*: *περρέχοισα* = *ὑπερέχουσα*[2]).

VI. u spojek:

αἰ = *εἰ*; *ᾆς*, *θᾶς* = *ἕως* pokud.

§ 306 Poslední druh řecké lyriky byly **písně sborové (chorové).** Zpíval je sbor (*χορός*) při kytaře nebo píšťale a tančil při nich. Odtud jejich jméno, melika sborová na rozdíl od meliky sólové (monodické). Oslavovaly jednohlasým zpěvem i doprovodem při veřejných slavnostech bohy nebo vítěze y národních hrách, ale ozvaly se také při jiných příležitostech, o svatbách, při hostinách a pohřbech. Básník nemlůvil tu za sebe, ale tlumočil city celku. Proti menším a jednoduššímu rozměrům osobní poesie lesbické, která se proto těšila veliké oblibě u římských lyriků, byly sborové písně mnohem rozlehlejší a myšlenkově, slohově i metricky daleko bohatší.

Sborovou meliku pěstovali zvláště, ač ne výlučně, Dorové. Proto přes vlivy jiných nářečí měly její zpěvy ráz **dorský.**[3]) I nedorští básníci, jako

[1]) = vzpomeň si. — [2]) převyšujíc, zastiňujíc. — [3]) Nejdůležitější tvary dorské jsou uvedeny v § 293.

Ionové *Simonides* a *Bakchylides*, užívali ve svých sborových skladbách dorských tvarů. V mluvě Bojóta *Pindara*, největšího lyrika řeckého (V. stol.), spojují se dokonce tři živly, na oko sobě protivné, ale ve skutečnosti umělecky se doplňující: nářečí staroionské, dorské a aiolské. Mluva epická si podmanila Pindara svou velikou tradicí literární; dorština zase byla pro meliku sborovou typická — patřilo k řecké slohovosti zachovávati aspoň v náznacích, v čem určitý útvar slovesný došel dokonalosti; ajolštinou pak se mluvilo v Bojótii. Avšak to není bojótská ajolština, které užil Pindar. Vliv lyriky lesbické byl tak mocný, že ji zatlačil ajolštinou lesbickou.

Za rozkvětu Athén (v V. stol.) melika sborová žila a pokračovala v attickém dramatu, jehož **sborové písně** byly proto promíšeny dorským islovy a tvary. Přednášených částí (dialogu) se ujal ionský trimetr jambický, blízký próze, který zdomácněl v Attice od dob Solonových. Mluvilo tedy řecké drama dvojím nářečím, jiným ve sborových písních, jež byly dorským přínosem k jeho výstavbě; jiným v dialogu, kde po ionštině, kterou hovořily nejstarší tragedie, se užívalo později výhradně attičtiny. V sólových úlohách herců se uplatnila attičtina jako literární jazyk nejdříve a veliké umění athénských tragiků spojilo její mluvu s dorským zabarvením sborových zpěvů v ladný celek.[1])

---

[1]) Podrobně a znalecky vyložil o jednotlivých druzích lyriky a hlavních jejích představitelích prof. dr. *Ferd. Stiebitz* v úvodu k Výboru z řecké lyriky I. str. 3—18 (v Praze 1932) a ve svých Stručných dějinách řecké literatury[2], str. 40 n., 92 n., 196 n. (v Praze 1940). Tyto výklady doplňuje skvělými překlady kniha *Řecká lyrika.* Přeložil Ferdinand Stiebitz. Melantrich, Praha 1945.

PŘÍDAVEK II.

Seznam důležitějších sloves.

§ 307 ἄγαμαι podivuji se (*dp.*), ἠγάσθην, ἀγαστός.

ἀγγέλλω zvěstuji, ἀγγελῶ, ἤγγειλα, ἤγγελκα, ἤγγελμαι, ἠγγέλθην.

ἄγνῡμι lámu, obyč. κατ-άγνῡμι, κατ-ᾱ́ξω, κατ-έᾱξα (§ 172, 2), pf. II. κατ-έᾱγα (jsem zlomen), κατ-εᾰ́γην (z *κατ-ηϝᾰ́γην).

ἀγορεύω řečním, mluvím, v. λέγω.

ἄγω vedu, ἄξω, ἤγαγον (inf. ἀγαγεῖν), ἠγαγόμην, ἦχα (pozd. též ἀγήοχα), ἦγμαι, ἤχθην, ἀκτός.

ᾄδω zpívám, ᾄσομαι, ᾖσα, ᾖσμαι, ᾔσθην.

αἰδοῦμαι (2.) ostýchám se (*dp.*), αἰδέσομαι, ᾐδεσμαι, ᾐδέσθην.

αἰνῶ (2.), obyč. ἐπ-αινῶ chválím, ἐπ-αινέσω i ἐπ-αινέσομαι, ἐπ-ήνεσα, ἐπ-ήνεκα, ἐπ-ήνημαι, ἐπ-ηνέθην, ἐπ-αινεθήσομαι.

αἱρῶ (2.) beru, jímám, αἱρήσω, εἷλον (inf. ἑλεῖν), εἱλόμην, ᾕρηκα, ᾕρημαι, ᾑρέθην, αἱρετός.

αἴρω zdvíhám, ἀρῶ, ἦρα (inf. ἆραι), ἠράμην, ἦρκα, ἦρμαι, ἤρθην.

αἰσθάνομαι pozoruji, αἰσθήσομαι, ᾐσθόμην (inf. αἰσθέσθαι), ᾔσθημαι (inf. ᾐσθῆσθαι), αἰσθητός.

αἰσχύνω hanobím, αἰσχῡνῶ, ᾔσχῡνα; med. stydím se (*dp.*) αἰσχῡνοῦμαι, ᾐσχῡ́νθην.

αἰτιῶμαι (1.) obviňuji, αἰτιάσομαι, ᾐτιᾱσάμην, ᾐτίᾱμαι, ᾐτιάθην, αἰτιᾱθήσομαι.

ἀκούω slyším, ἀκούσομαι, ἤκουσα, ἀκήκοα (ἠκηκόη), ἤκουσμαι, ἠκούσθην, ἀκουστός.

ἀκροῶμαι (1.) poslouchám, ἀκροάσομαι, ἠκροᾱσάμην.

ἀλέξω odvracím, ἀλεξήσω; med. fut. ἀλεξήσομαι i ἀλέξομαι, aor. ἠλεξάμην.

ἁλίσκομαι jsem jímán (impf. ἡλισκόμην), ἁλώσομαι, ἑᾰ́λων (v. § 172, 2) n. ἥλων (inf. ἁλῶναι), ἑᾰ́λωκα n. ἥλωκα, ἁλωτός.

ἀλλάττω měním, ἀλλάξω, ἤλλαξα, ἤλλαχα, ἤλλαγμαι, ἠλλάγην (-χθην).

ἅλλομαι skáči, ἁλοῦμαι, aor. I. ἠλάμην (inf. ἆλασθαι) nebo aor. II. ἠλόμην (inf. ἁλέσθαι).

ἁλῶ (2.) melu, perf. pass. s attickou zdvojkou: ἀλήλε(σ)μαι.

ἁμαρτάνω chybuji, ἁμαρτήσομαι, ἥμαρτον, ἡμάρτηκα, ἡμάρτημαι, ἡμαρτήθην.

ἁμιλλῶμαι (1.) závodím (*dp.*), ἁμιλλήσομαι, ἡμίλλημαι, ἡμιλλήθην (dal jsem se v závod).

ἀμύνω odvracím, pomáhám, ἀμῦνῶ, ἤμῡνα.

ἀμφι-έννῡμι oblékám, ἀμφιῶ (-εῖς), ἤμφίεσα (ostatní tvary od ἐνδύω); med. oblékám se, ἀμφιέσομαι, ἠμφιεσάμην (inf. ἐπι·έσασθαι od slovesa ἐπι-έννῡμι), ἠμφίεσμαι.

ἀν-ᾱλίσκω vynakládám, ἀν-ᾱλώσω, ἀν-ήλωσα, ἀν-ήλωκα, ἀν-ήλωμαι, ἀν-ηλώθην.

ἀνα-μιμνήσκω připomínám, v. μιμνήσκω.

ἀνδάνω líbím se (σϝαδ-, ἁδ-, ἡδύς), ἁδήσω, ἔαδον, ἁδεῖν, ἕᾶδα.

ἀν-έχομαι snáším (impf. ἠν-ειχόμην), ἀν-έξομαι, ἠν-εσχόμην (konj. ἀνά-σχωμαι atd.), ἠν-έσχημαι.

ἀνιῶ (1.) trápím, ἀνιάσω, ἠνίᾱσα, ἠνίᾱκα, ἠνίᾱμαι, ἠνιάθην.

ἀν-οίγνυμι i ἀν-οίγω otvírám (impf. ἀν-έ-ῳγον § 172, 2), ἀν-οίξω, ἀν-έ-ῳξα (inf. ἀν-οῖξαι), ἀν-έ-ῳχα, pf. II. ἀν-έ-ῳγα jsem otevřen, ἀν-έ-ῳγμαι (fut. ex. ἀνεῴξομαι), ἀν-ε-ῴχθην (inf. ἀν-οιχθῆναι), ἀν-οικτέον.

ἀνύ(τ)ω dokončuji, ἀνύσω, ἤνῡσα, ἤνῡκα, ἤνυσμαι, ἠνύσθην, ἄνυστός.

ἀπ-αγορεύω zapovídám, umdlévám, ἀπ-ερῶ, ἀπ-εῖπον, ἀπ-είρηκα.

ἀπ-αντῶ (1.) potkávám, ἀπ-αντήσομαι, ἀπ-ήντησα, ἀπ-ήντηκα.

ἀπ-εχθάνομαι znelibuji se, ἀπ-εχθήσομαι, ἀπ-ηχθόμην (inf. ἀπ-εχθέσθαι), ἀπ-ήχθημαι.

ἀπο-δίδομαι prodávám, v. πωλῶ.

ἀπο-διδρᾰ́σκω utíkám, ἀπο-δρᾰ́σομαι, ἀπ-έδρᾱν, ἀπο-δέδρᾱκα.

ἀπο-θνῄσκω umírám, ἀπο-θανοῦμαι, ἀπ-έθανον, τέθνηκα,τεθνήξω.

ἀπο-κρίνομαι odpovídám (*dm.*), ἀπο-κρῑνοῦμαι, ἀπ-εκρῑνάμην, ἀπο-κέκρῑμαι (též pass.).

ἀπο-κτείνω usmrcuji, ἀπο-κτενῶ, ἀπ-έκτεινα, ἀπ-έκτονα (za pass. se bere ἀποθνήσκω).

ἀπο-λαύω požívám, ἀπο-λαύσομαι, ἀπ-έλαυσα, ἀπο-λέλαυκα.

ἀπ-όλλῡμι hubím, ἀπ-ολῶ, ἀπ-ώλεσα, ἀπ-ολώλεκα; med. hynu, ἀπ-ολοῦμαι, ἀπ-ωλόμην, ἀπ-όλωλα, plsqpf. ἀπ-ωλώλειν.

ἀπο-λογοῦμαι (2.) obhajuji se, ἀπο-λογήσομαι, ἀπ-ελογησάμην.

ἅπτω upevňuji, zapaluji, ἅψω, ἧψα (inf. ἅψαι), ἧμμαι, ἥφθην; med. dotýkám se, ἅψομαι, ἡψάμην, ἧμμαι.

ἀραρίσκω (ἀρ-) pojím, aor. ἤραρον, pf. ἄρᾱρα jsem zhotoven, přiléhám.

ἀρέσκω líbím se, ἀρέσω, ἤρεσα, ἀρεστός.
ἀρκῶ (2.) dostačuji, ἀρκέσω, ἤρκεσα.
ἁρμόττω i ἁρμόζω pojím, intr. hodím se, ἁρμόσω, ἥρμοσα, ἥρμοκα, ἥρμοσμαι, ἡρμόσθην, ἁρμοστός.
ἀρνοῦμαι (2.) zapírám (*dp.*), ἀρνήσομαι, ἤρνημαι, ἠρνήθην.
ἁρπάζω loupím, ἁρπᾰ́σομαι, ἥρπᾰσα, ἥρπακα, ἥρπασμαι, ἡρπάσθην.
ἄρχω jsem v čele, počínám, ἄρξω, ἦρξα (inf. ἄρξαι), ἦρχα, ἦργμαι, ἤρχθην; ve význ. ‚počínám' obyč. med. ἄρχομαι, ἄρξομαι, ἠρξάμην.
αὐξάνω množím, αὐξήσω, ηὔξησα, ηὔξηκα, ηὔξημαι, ηὐξήθην.
ἀφ-ίημι propouštím, v. ἵημι.
ἀφ-ικνοῦμαι (2.) přicházím, v. ἱκνοῦμαι.
ἀφ-ίστημι odpadám, v. ἵστημι,
ἄχθομαι mrzím se (*dp.*), ἀχθέσομαι, ἠχθέσθην (rozmrzel jsem se).
βαδῐ́ζω kráčím, βαδιοῦμαι, ἐβάδισα, βεβάδικα.
βαίνω kráčím, jdu, βήσομαι, ἔβην, βέβηκα (stojím), βατός.
βάλλω házím, βᾰλῶ, ἔβαλον, ἐβαλόμην, βέβληκα, βέβλημαι, ἐβλήθην, βληθήσομαι, βλητός (pass. bývá často vyjádřeno slovesem πίπτω).
βιάζομαι nutím (*dm.*), βιᾰ́σομαι, ἐβιᾰσάμην, βεβίασμαι, ἐβιάσθην.
βιβᾰ́ζω káži jíti, vedu, βιβῶ (-᾽ᾷς), ἐβίβασα.
βιβρώσκω sžírám, βέβρωκα, βέβρωμαι, ἐβρώθην, βρωθήσομαι.
βιῶ (3.) žiji, βιώσομαι, ἐβίων, βεβίωκα.
βλάπτω škodím, βλάψω, ἔβλαψα, βέβλᾰφα, βέβλαμμαι, ἐβλᾰ́βην.
βλώσκω jdu, přicházím, μολοῦμαι, ἔμολον, μέμβλωκα.
βούλομαι chci (*dp.*), βουλήσομαι, βεβούλημαι, ἐβουλήθην.
βοῶ (1.) křičím, βοήσομαι, ἐβόησα.
γαμῶ (2.) žením se, γαμῶ, ἔγημα, γεγάμηκα; med. vdávám se, γαμοῦμαι, ἐγημάμην, γεγάμημαι.
γελῶ (1.) směji se, γελᾰ́σομαι, ἐγέλᾰσα, γεγέλακα, γεγέλασμαι, ἐγελάσθην, γελαστός (směšný).
γηρᾰ́σκω stárnu, γηρᾰ́σομαι, ἐγήρᾱσα (inf. def. aor. II. γηρᾶναι), γεγήρᾱκα.
γίγνομαι rodím se, stávám se, γενήσομαι, ἐγενόμην, γεγένημαι i γέγονα.
γιγνώσκω poznávám, γνώσομαι, ἔγνων, ἔγνωκα, ἔγνωσμαι, ἐγνώσθην.
γράφω píši, γράψω, ἔγραψα, γέγραφα, γέγραμμαι, ἐγράφην.
δάκνω kousám, δήξομαι, ἔδακον, (δέδηχα), δέδηγμαι, ἐδήχθην.
δει-, δῐ- báti se, ἔδεισα, δέδοικα i δέδια (mám strach), ἐδέδισαν.

δεῖ jest třeba, *δεήσει, ἐδέησε, δεδέηκε*;
med. *δέομαι* potřebuji, prosím (*dp.*), *δεήσομαι, δεδέημαι, ἐδεήθην* (poprosil jsem).

δείκνῡμι ukazuji, *δείξω, ἔδειξα, δέδειχα, δέδειγμαι, ἐδείχθην.*

δέρω dřu, *δερῶ* (*-εῖς*), *ἔδειρα, δέδαρκα, δέδαρμαι, ἐδάρην, δαρτός.*

δέχομαι přijímám, *δέξομαι, ἐδεξάμην, δέδεγμαι.*

δέω váži, *δήσω, ἔδησα, δέδεκα, δέδεμαι, ἐδέθην, δετός.*

δια-λέγομαι rozmlouvám (*dp.*), *δια-λέξομαι, δι-είλεγ-μαι, δι-ελέχ-θην* (pohovořil jsem, dal jsem se do hovoru).

διδάσκω učím, *διδάξω, ἐδίδαξα, δεδίδαχα, δεδίδαγμαι, ἐδιδάχθην, διδακτός.*

δίδωμι dávám, *δώσω, ἔδωκα* (§ 228), med. *ἐδόμην, δέδωκα, δέδομαι, ἐδόθην, δοτέον.*

διψῶ (1., inf. *διψῆν*) žízním, *διψήσω, ἐδίψησα, (δεδίψηκα)*, v. § 191, 2[1].

διώκω pronásleduji, *διώξομαι, ἐδίωξα, δεδίωχα, δεδίωγμαι, ἐδιώχθην.*

δοκῶ (2.) zdám se, míním, *δόξω, ἔδοξα, δέδογμαι* (jsem uznán); neosob. *δοκεῖ* zdá se, vidí se, *δόξει, ἔδοξε, δέδοκται* (jest ustanoveno).

δρῶ, δρᾶν konám, činím, *δράσω, ἔδρᾱσα, δέδρᾱκα, δέδρᾱμαι, ἐδράσθην.*

δύναμαι mohu (*dp.*), *δυνήσομαι, δεδύνημαι, ἐδυνήθην* (*-άσθην*), *δυνατός*; vedle přímnožku *ε* bývá *η*: *ἠδυνάμην, ἠδυνήθην* (§ 171, 1).

δύω halím, nořím, *δῦσω, ἔδῡσα, δέδῡμαι, ἐδῦθην*: med. oblékám se, noří se, *δῦσομαι, ἔδῡν* (ponořil jsem se), *δέδῡκα* (jsem ponořen).

δῶ (2.) váži, *δήσω, ἔδησα, δέδεκα, δέδεμαι, ἐδέθην, δετός.*

ἐγείρω budím, *ἐγερῶ, ἤγειρα, ἠγέρθην*; med. budím se, *ἐγεροῦμαι, ἠγρόμην, ἐγρ-ήγορα* bdím.

ἐθέλω, θέλω chci (impf. *ἤθελον*; *θέλω* bývá jen v praes. a fut.), *ἐθελήσω (θελήσω), ἠθέλησα, ἠθέληκα.*

ἐθίζω navykám (impf. *εἴθιζον*), *ἐθιῶ, εἴθῐσα, εἴθῐκα, εἴθισμαι, εἰθίσθην* — *εἴωθα* jsem zvyklý, *εἰώθειν.*

εἴργω svírám, zdržuji, *εἴρξω, εἶρξα, εἶργμαι, εἴρχθην.*

εἴωθα jsem zvyklý, v. *ἐθίζω.*

ἑλαύνω ženu, ženu se, *ἐλῶ(-ᾷς), ἤλᾰσα, ἐλήλακα, ἐλήλαμαι, ἠλᾰ́θην.*

ἐλέγχω usvědčuji, *ἐλέγξω, ἤλεγξα, ἐλήλεγμαι* (2. *-εγξαι*, 3. *-εγκται*), *ἐληλέγμην, ἠλέγχθην.*

ἑλίττω válím (impf. *εἵλιττον*), *ἑλίξω, εἵλιξα, εἵλιγμαι, εἱλίχθην*; všecky tvary též s ᾽: *ἐλίττω* atd.

ἕλκω vleku (impf. εἷλκον), ἕλξω, ostatní tvary od km. ἑλκῠ̆-: εἵλκῠσα, εἵλκῠκα, εἵλκυσμαι, εἱλκύσθην, ἑλκυσθήσομαι.

ἐμ-ποδίζω jsem v cestě, ἐμ-ποδιῶ, ἐν-επόδισα, ἐμ-πεπόδικα.

ἐναντιοῦμαι (3.) odporuji (*dp.*, impf. ἠναντιούμην), ἐναντιώσομαι, ἠναντίωμαι, ἠναντιώθην.

ἐν-θῡμοῦμαι (2.) uvažuji (*dp.*), ἐν-θυμήσομαι, ἐν-τεθύμημαι, ἐν-εθυμήθην.

ἐξ-ετᾰ́ζω zkouším, ἐξ-ετάσω, ἐξ-ήτασα, ἐξ-ήτακα, ἐξ-ήτασμαι, ἐξ-ητάσθην.

ἔοικα podobám se, plpf. ἐῴκειν (z *ἠ-ϝεϝοικειν > *ἠοικειν výměnou délky).

ἐπ-αινῶ chválím, v. αἰνῶ.

ἐπι-θῡμῶ (2.) toužím, ἐπι-θυμήσω, ἐπ-εθύμησα, ἐπι-τεθύμηκα.

ἐπι-λανθάνομαι zapomínám, v. λανθάνω.

ἐπι-μελοῦμαι (2.) i ἐπι-μέλομαι pečuji (*dp.*), ἐπι-μελήσομαι, ἐπι-μεμέλημαι, ἐπ-εμελήθην.

ἐπι-ορκῶ (2.) křivě přísahám, ἐπι-ορκήσω, ἐπι-ώρκησα, ἐπι-ώρκηκα.

ἐπίσταμαι znám, vím (*dp.*, impf. ἠπιστάμην, ἠπίστασο i ἠπίστω), ἐπιστήσομαι, ἠπιστήθην.

ἕπομαι následuji (impf. εἱπόμην), ἕψομαι, ἑσπόμην (inf. σπέσθαι).

ἐργάζομαι pracuji (impf. ἠργαζόμην), ἐργάσομαι, ἠργασάμην, ἠργάσθην, ale εἴργασμαι, εἰργάσμην — později též εἰργαζόμην atd. (v. § 172, 3).

ἔρχομαι přicházím (praes. jen ind., ostatní způsoby a impf. ᾖα od εἶμι), fut. εἶμι, ἦλθον (imp. ἐλθέ), ἐλήλυθα (též ἥκω jsem tu).

ἐρῶ (1.) i ἔραμαι miluji, přeji si (*dp.*), ἠράσθην (zamiloval jsem si).

ἐρωτῶ (1.) táži se, ἐρωτήσω, ἠρώτησα, ἠρώτηκα, ἠρώτημαι, ἠρωτήθην; za fut. častěji bývá v tom významě ἐρήσομαι a za aor. ἠρόμην (inf. ἐρέσθαι).

ἐσθίω jím, ἔδομαι, ἔφαγον, ἐδήδοκα, ἐδήδεσμαι (s att. zdvojkou), ἐδεστός.

ἑστιῶ (1.) hostím (impf. εἱστίων), ἑστιάσω, εἱστίᾱσα, εἱστίᾱκα, εἱστίᾱμαι, εἱστιάθην.

εὐλαβοῦμαι (2.) mám se na pozoru (*dp.*), εὐλαβήσομαι, ηὐλαβήθην.

εὑρίσκω nalézám (impf. ηὕρισκον), εὑρήσω, ηὗρον (imp. εὑρέ), ηὑρόμην, ηὕρηκα, ηὕρημαι, ηὑρέθην.

εὐφραίνομαι těším se (*dp.*), εὐφρανοῦμαι, ηὐφράνθην.

εὔχομαι modlím se (impf. ηὐχόμην), εὔξομαι, ηὐξάμην, ηὖγμαι, εὐκτός.

ἔχω mám, držím (impf. εἶχον), ἕξω n. σχήσω, ἔσχον, ἐσχόμην, ἔσχηκα, ἔσχημαι, ἑκτός a σχετός;

ἀν-έχομαι snáším (impf. *ἠν-ειχόμην* § 176, 4), *ἀν-έξομαι*, *ἠν-εσχόμην*, *ἠνέσχημαι*;

παρ-έχω poskytuji, *παρ-έξω* i *παρα-σχήσω*, *παρ-έσχον*, *παρ-έσχηκα*;

ὑπ-ισχνοῦμαι (2.) slibuji, *ὑπο-σχήσομαι*, *ὑπ-εσχόμην*, *ὑπ-έσχημαι*.

ἐῶ (1.) nechávám, impf. *εἴων*, *ἐᾶσω*, *εἴᾱσα*, *εἴᾱκα*, *εἴᾱμαι*, *εἰᾶθην*.

ζεύγνῡμι spojuji, *ζεύξω*, *ἔζευξα*, *ἔζευγμαι*, *ἐζεύχθην* i *ἐζύγην*.

ζῶ (1., inf. *ζῆν*) žiji (impf. *ἔζων*), *ζήσω*, *ἔζησα* — obyčejnější však jsou tvary od *βιῶ* (3.) *βιώσομαι*, *ἐβίων*, *βεβίωκα*, *βιωτός*.

ζώννῡμι (*ζω[σ]-*) opasuji, *ζώσω*, *ἔζωσα*, *ἔζωμαι* (pozd. *ἔζωσμαι*), *ζωστός*.

ἡβᾰ́σκω dospívám v jinocha, *ἡβήσω*, *ἥβησα*.

ἡγοῦμαι (2.) vedu, domnívám se, *ἡγήσομαι*, *ἡγησάμην*, *ἧγημαι* (jsem toho mínění).

ἥδομαι těším se (*dp.*), *ἥσθην*, *ἡσθήσομαι*.

ἥκω jsem tu, *ἥξω*.

ἡττῶμαι (1.) podléhám (*dp.*), *ἡττήσομαι* i *ἡττηθήσομαι*, *ἥττημαι*, *ἡττήθην*.

θάπτω pohřbívám, *θάψω*, *ἔθαψα*, *τέταφα*, *τέθαμμαι* (inf. *τεθάφθαι*), *ἐτάφην*.

θαυμᾰ́ζω divím se, *θαυμάσομαι*, *ἐθαύμασα*, *τεθαύμακα*, *τεθαύμασμαι*, *ἐθαυμάσθην*, *θαυμαστός*.

θέλω chci, v. *ἐθέλω*.

θέω běžím (z *θεύω*, *θέϝω*), *θεύσομαι*.

θεῶμαι (1.) dívám se, *θεᾰ́σομαι*, *ἐθεᾱσάμην*, *τεθεᾱμαι*.

θηρῶ (1.) lovím, *θηρᾰ́σω*, *ἐθήρᾱσα*, *τεθήρᾱκα*.

θιγγάνω dotýkám se, *θίξομαι*, *ἔθιγον*.

θνῄσκω v. *ἀπο-θνῄσκω*.

θῡμοῦμαι (3.) zlobím se (*dp.*), *θῡμώσομαι*, *τεθῡ́μωμαι*, *ἐθῡμώθην*.

θύω obětuji, *θύσω*, *ἔθῡσα*, *τέθῠκα*, *τέθῠμαι*, *ἐτύθην* (§ 41, 1 *b*).

ἵεμαι ženu se, *ἥσομαι*, aor. *εἵμην*, perf. *εἷμαι*, plsqpf. *εἵμην*.

ἵημι posílám, *ἥσω*, *ἧκα*, *εἷκα*, *εἷμαι*, *εἵθην*, *ἑθήσομαι*, *ἑτός*. — *ἀφίημι* propouštím (impf. attické *ἀφίειν*, pozd. *ἠφίειν*), *ἀφήσω*, *ἀφῆκα* (inf. *ἀφεῖναι*), *ἀφεῖκα*, *ἀφεῖμαι*, *ἀφείθην*, *ἀφεθήσομαι*, *ἀφετός*.

ἵκνοῦμαι (2.), obyč. *ἀφ-ικνοῦμαι* přicházím, *ἀφ-ίξομαι*, *ἀφ-ῑκόμην* (inf. *ἀφ-ῑκέσθαι*), *ἀφ-ῖγμαι* (inf. *ἀφ-ῖχθαι*).

ἱλᾰ́σκομαι usmiřuji, *ἱλᾰ́σομαι*, *ἱλασάμην*, *ἱλάσθην*.

ἵστημι stavím, *στήσω*, *ἔστησα*, pass. *ἐστάθην*, *σταθήσομαι*; med. stavím si, *στήσομαι*, *ἐστησάμην*; nepřech. stavím se, *στήσομαι*, *ἔστην*, *ἕστηκα* (stojím), *τὸ ἑστός* i *τὸ ἑστώς*, *ἑστήξω* (budu státi);

ἀφ-ίστημι odvracím, ἀπο-στήσω, ἀπ-έστησα (inf. ἀπο-στῆσαι), ἀπ-εστάθην, ἀπο-σταθήσομαι;

ἀφ-ίσταμαι odvracím se, odpadám, ἀπο-στήσομαι, ἀπ-έστην (inf. ἀπο-στῆναι), ἀφ-έστηκα, ἀφ-εστήξω.

ἰῶμαι (1.) léčím (*dm.*), ἰάσομαι ἰᾱσάμην, ἴᾱμαι, ἰάθην.

καθαίρω čistím, καθαρῶ, ἐκάθηρα, κεκάθαρκα, κεκάθαρμαι, ἐκαθάρθην.

καθ-έζομαι sedám si, καθ-εδοῦμαι, ἐ-καθ-εζόμην impf. i aor. = cōnsīdēbam i cōnsēdī, za perf. κάθημαι (sedím).

καθεύδω spím (impf. ἐκάθευδον i καθηῦδον § 176, 3), καθευδήσω.

καθ-ίζω posazuji, καθ-ιῶ (-εῖς), ἐ-κάθ-ισα n. καθῖσα (§ 176, 3); med. καθ-ίζομαι posazuji se, sedám si, καθ-ιζήσομαι, ἐ-καθ-ισάμην.

καίω (κᾰ́ω) pálím, καύσω, ἔκαυσα (ἔκεα), κέκαυκα, κέκαυμαι, ἐκαύθην, ἄκαυ(σ)τος.

καλῶ (2.) volám, καλῶ (-εῖς), ἐκάλεσα, κέκληκα, κέκλημαι jmenuji se (konj. κεκλῶμαι, -ῇ, -ῆται atd., opt. κεκλήμην, κεκλῆο, κεκλῆτο atd.), f. III. κεκλήσομαι budu se jmenovati, ἐκλήθην, κλητός zvaný.

κάμνω umdlévám, καμοῦμαι, ἔκαμον, κέκμηκα.

κατα-καίνω zabíjím, κατα-κανῶ (-εῖς), κατ-έκανον.

κατα-λεύω kamenuji, κατα-λεύσω, κατ-έλευσα, κατα-λέλευκα, κατα-λέλευσμαι, κατ-ελεύσθην.

κατηγορῶ (2.) žaluji (impf. κατηγόρουν), κατηγόρησα, κατηγόρηκα.

κεῖμαι ležím (konj. κέηται, κέωνται, opt. κέοι(ν)το), κείσομαι.

κελεύω pobádám, κελεύσω, ἐκέλευσα, κεκέλευκα, κεκέλευσμαι, ἐκελεύσθην, κελευστός.

κεράννῡμι mísím, κερῶ (-ᾷς), ἐκέρᾰσα, κέκρᾱμαι, ἐκρᾰ́θην (ἐκεράσθην).

κερδαίνω mám zisk, κερδανῶ (-εῖς), ἐκέρδᾱνα.

κλᾰ́ζω zvučím, κλάγξω, ἔκλαγξα.

κλαίω (κλᾰ́ω) pláči, κλαύσομαι, ἔκλαυσα, κέκλαυκα, κέκλαυμαι, ἐκλαύσθην.

κλάω lámu (κλα[σ]-), κλάσω, ἔκλασα, κέκλασμαι, ἐκλάσθην.

κλείω (κλῄω) zavírám, κλείσω, ἔκλεισα, κέκλεικα, κέκλειμαι, ἐκλείσθην.

κλέπτω kradu, κλέψομαι, ἔκλεψα, κέκλοφα, κέκλεμμαι, ἐκλᾰ́πην.

κλίνω kloním, κλῑνῶ, ἔκλῑνα, κέκλῑκα, κέκλῑμαι, ἐκλῐ́θην n. ἐκλῐ́νην.

κοιμῶμαι (1.) lehám si (*dp.*), κοιμήσομαι, κεκοίμημαι, ἐκοιμήθην (usnul jsem).

κομῐ́ζω donáším, κομιῶ, ἐκόμισα, κεκόμικα, κεκόμισμαι, ἐκομίσθην.

κόπτω biji, κόψω, ἔκοψα, κέκοφα, κέκομμαι, ἐκόπην, f. III. κεκόψομαι.

κορέννῡμι sytím (κορεσ-), κορέσω, ἐκόρεσα, κεκόρεσμαι, ἐκορέσθην.

κράζω křičím, *ἀν-έκραγον* (vzkřikl jsem), *κέκρᾱγα* (křičím).
κρέμαμαι visím, *κρεμήσομαι.*
κρεμάννῡμι věším, *κρεμῶ* (-ᾷς), *ἐκρέμασα*, *ἐκρεμάσθην* (za perf. pass. bere se praes. med. *κρέμαμαι* visím).
κρίνω vybírám, soudím, *κρῑνῶ*, *ἔκρῑνα*, *κέκρῐκα*, *κέκρῐμαι*, *ἐκρῐ́θην*, *κρῐτός.*
κρύπτω ukrývám, *κρύψω*, *ἔκρυψα*, *κέκρυφα*, *κέκρυμμαι*, *ἐκρύφθην.*
κτῶμαι (1.) dobývám si, *κτήσομαι*, *ἐκτησάμην*, *κέκτημαι*, též *ἔκτημαι* (mám), *ἐκτήθην*, f. III. *κεκτήσομαι* (budu míti). (Pf. konj. *κεκτῶμαι*, *-ᾖ*, *-ᾖται*, opt. *κεκτῄμην*, *-ῷο*, *-ῷτο* i *κεκτῴμην*, *-ῷο*, *-ῷτο* atd.).
κῡ́πτω shýbám se, *κῡ́ψω*, *ἔκῡψα*, *κέκῡφα.*
λαγχάνω dostávám losem, *λήξομαι*, *ἔλαχον*, *εἴληχα.*
λαμβάνω beru, *λήψομαι*, *ἔλαβον* (imp. *λαβέ*), *εἴληφα*, *εἴλημμαι*, *ἐλήφθην*, *ληπτέον.*
λανθάνω jsem skryt, *λήσω*, *ἔλαθον*, *λέληθα*;
ἐπι-λανθάνομαι zapomínám, *ἐπι-λήσομαι*, *ἐπ-ελαθόμην*, *ἐπι-λέλησμαι.*
λέγω sbírám, zvl. složené, *συλ-λέγω*, *συλ-λέξω*, *συν-έλεξα*, *συν-είλοχα*, *συν-είλεγ-μαι*, *συν-ελέγ-ην*, *συλ-λεγ-ήσομαι.*
λέγω, *φημί*, *ἀγορεύω* pravím, mluvím, *ἐρῶ* (-εῖς), též *λέξω*, *φήσω*; *εἶπον* i *εἶπα* (imp. *εἰπέ*), též *ἔλεξα*, *ἔφην*; *εἴρηκα*, *εἴρημαι* i *λέλεγμαι*; *ἐρρήθην* i *ἐλέχθην*, f. pass. *ῥηθήσομαι* i *λεχθήσομαι*; fut. III. *εἰρήσεται* i *λελέξεται* bude řečeno.
λείπω nechávám, *λείψω*, *ἔλιπον*, *λέλοιπα*, *λέλειμμαι*, *ἐλείφθην*, fut. III. *λελείψομαι.*
λογίζομαι čítám, uvažuji, *λογισοῦμαι*, *ἐλογισάμην*, *λελόγισμαι*, *ἐλογίσθην.*
λῡμαίνομαι poskvrňuji, *λῡμανοῦμαι*, *ἐλῡμηνάμην*, *λελῡ́μασμαι*, *ἐλῡμάνθην.*
λῡποῦμαι (2.) rmoutím se, *λῡπήσομαι*, *λελῡ́πημαι*, *ἐλῡπήθην.*
λῡ́ω rozvazuji, uvolňuji, *λῡ́σω*, *ἔλῡσα*, *λέλῡκα*, *λέλῡμαι*, *ἐλῡ́θην*, *λῡτός*, fut. III. *λελῡ́σομαι.*
μαίνομαι šílím, *μανοῦμαι*, *μέμηνα* (jsem šílený), *ἐμάνην* (zšílel jsem).
μανθάνω učím se, *μαθήσομαι*, *ἔμαθον*, *μεμάθηκα*, *μαθητός.*
μάχομαι bojuji, *μαχοῦμαι*, *ἐμαχεσάμην*, *μεμάχημαι.*
μείγνῡμι mísím, *μείξω*, *ἔμειξα*, *μέμειγμαι*, *ἐμείχθην* i *ἐμί̓γην*, *μεικτός.*
μέλει μοι jest mi na mysli, *μελήσει*, *ἐμέλησε*, *μελέληκεν.*
μέλλω mám, hodlám, *μελλήσω*, *ἐμέλλησα* i *ἠμέλλησα* (s přímn. *ἠ-*).
μέμφομαι haním, *μέμψομαι*, *ἐμεμψάμην*, *ἐμέμφθην.*

μέν-ω zůstávám, čekám, *μενῶ* (*-εῖς*), *ἔμεινα*, *μεμένηκα*, *μενετός*.

μιαίν-ω poskvrňuji, *μιᾰνῶ*, *ἐμίᾱνα*, *μεμίαγκα*, *μεμίασμαι*, *ἐμιάνθην*.

μιμνῄσκ-ω připomínám, obyč. *ἀνα-μιμνῄσκω*, *ἀνα-μνήσω*, *ἀν-έμνησα*; med. připomínám si, *μέμνημαι* (pamatuji, konj. *μεμνῶμαι*, *-ῇ* atd., opt. *μεμνῄμην*, *-ῇο* n. *μεμνῴμην*, *-ῷο* atd.), f. III. *μεμνήσομαι* (budu pamětliv), *ἐμνήσθην* (vzpomněl jsem si, zmínil jsem se), *μνησθήσομαι*.

μῑμο-ῦμαι (2.) následuji koho jako vzoru (*dm.*), *μῑμήσομαι*, *ἐμῑμησάμην*, *μεμίμημαι*, *ἐμῑμήθην*, *μῑμηθήσομαι*.

νέμ-ω dělím, uděluji, *νεμῶ* (*-εῖς*), *ἔνειμα*, *νενέμηκα*, *νενέμημαι*, *ἐνεμήθην*.

νέ-ω plovu, *νεύσομαι*, *ἔνευσα*, *νένευκα* (jako *πλέω* § 191, 3).

νοο-ῦμαι (2.) smýšlím (ve složených *dp.*), *δια-νοήσομαι*, *δια-νενόημαι*, *δι-ενοήθην*.

οἶδα vím, fut. *εἴσομαι* (§ 241, 4).

οἰκτῑ́ρ-ω lituji, *οἰκτῑρῶ*, *ᾤκτῑρα*.

οἰμώζ-ω běduji, *οἰμώξομαι*, *ᾤμωξα*.

οἶ-ομαι (*οἴμαι*) míním (*dp.*), (impf. *ᾠόμην* i *ᾤμην*, *o* se vysouvá jen v 1. sg. praes. a impf.), *οἰήσομαι*, *ᾠήθην*.

οἴχ-ομαι odcházím, jsem pryč, *οἰχήσομαι*, *ᾤχωκα*.

ὄμν-ῡμι přísahám, *ὀμοῦμαι*, *ὤμοσα*, *ὀμώμοκα*, plsq. *ὠμωμόκειν*.

ὀνίν-ημι prospívám (impf. není, bere se *ὠφέλουν*), *ὀνήσω*, *ὤνησα*; med. *ὀνίναμαι* mám užitek (impf. *ὠνινάμην*), *ὀνήσομαι*, aor. med. *ὠνήμην* i *ὠνάμην* (opt. *ὀναίμην*, *ὄναιο*).

ὀνομάζ-ω jmenuji, *ὀνομάσω*, *ὠνόμασα*, *ὠνόμασμαι*, *ὠνομάσθην*.

ὀργῐ́ζ-ομαι hněvám se (*dp.*), *ὀργιοῦμαι*, *ὤργισμαι*, *ὠργίσθην*.

ὀρέγ-ομαι snažím se (*dp.*), *ὀρέξομαι*, *ὤρεγμαι*, *ὠρέχθην*.

ὁρμῶ-μαι (1.) táhnu (*dp.*), *ὁρμήσομαι*, *ὥρμημαι*, *ὡρμήθην*.

ὀρύττ-ω kopu, *ὀρύξω*, *ὤρυξα*, *ὀρώρυχα*, *ὀρώρυγμαι*, *ὠρύχθην*, *ὀρυκτός*.

ὁρ-ῶ (1.) vidím (impf. *ἑώρων* § 172, 2), *ὄψομαι*, *εἶδον* (inf. *ἰδεῖν*, imp. *ἰδέ*), *ἑόρᾱκα* (*ἑώρᾱκα*) n. *ὄπωπα*, plpf. *ἑωρᾱ́κη*, *ἑόρᾱμαι* (*ἑώρᾱμαι*) n. *ὦμμαι*, *ὤφθην*, *ὀφθήσομαι*, *ὁρᾱτός* i *ὀπτός*.

ὀφείλ-ω jsem povinen, *ὀφειλήσω*, *ὠφείλησα* (*ὤφελον* označuje přání nesplnitelné, na př. *ὤφελε Κῦρος ζῆν* kéž by Kyros žil!).

ὀφλισκάν-ω jsem vinen, zasluhuji si, *ὀφλήσω*, *ὤφλον* (*ὤφλησα*), *ὤφληκα*.

παρ-αινῶ (2.) přimlouvám, *παρ-αινέσω*, *παρ-ῆνεσα*, *παρ-ῆνεκα*, *παρ-ῆνημαι*, *παρ-ῃνέθην*.

παρέχ-ω poskytuji, v. *ἔχω*.

πάσχ-ω trpím, *πείσομαι*, *ἔπαθον*, *πέπονθα*.

παύω zadržuji, *παύσω, ἔπαυσα, πέπαυκα, ἐπαύθην, παυστέον*; med. *παύομαι* přestávám, *παύσομαι, ἐπαυσάμην, πέπαυμαι.*

πείθω přemlouvám, *πείσω, ἔπεισα, πέπεικα, πέπεισμαι* (jsem přesvědčen, věřím), *ἐπείσθην*; med. poslouchám, *πείσομαι*, pf. II. *πέποιθα* (důvěřuji), *ἐπείσθην* (poslechl jsem).

πεινῶ (1., inf. *πεινῆν*) hladovím, *πεινήσω, ἐπείνησα* (§ 191, 2[1]).

πειρῶμαι (1.) pokouším se (*dp.*), *πειρᾱ́σομαι, πεπείρᾱμαι, ἐπειρᾱ́θην.*

πέμπω posílám, *πέμψω, ἔπεμψα, πέπομφα, πέπεμμαι, ἐπέμφθην.*

περαίνω dokončuji, *περανῶ, ἐπέρᾱνα, πεπέρασμαι, ἐπεράνθην, περαντός.*

πετάννῡμι prostírám, *πετῶ* (-ᾷς), *ἐπέτασα, πέπτᾰμαι, ἐπετάσθην.*

πέτομαι letím, *πτήσομαι, ἐπτόμην* (inf. *πτέσθαι*), *ἐπτάμην* n. *ἔπτην.*

πήγνῡμι zarážím, upevňuji (opt. praes. *πηγνῦτο* m. *πηγνῡ́το*), *πήξω, ἔπηξα, πέπηγα* (tkvím), *ἐπάγην* (ztuhl jsem), *παγήσομαι.*

πίμπλημι plním, *πλήσω, ἔπλησα, πέπληκα, πέπλησμαι, ἐπλήσθην.*

πίμπρημι pálím, *πρήσω, ἔπρησα, πέπρησμαι, ἐπρήσθην.*

πῑ́νω piji, *πῖ́ομαι, ἔπῐον, πέπωκα, πέπομαι, ἐπόθην.*

πιπρᾱ́σκω prodávám, v. *πωλῶ.*

πῑ́πτω padám, *πεσοῦμαι, ἔπεσον, πέπτωκα.*

πλανῶμαι (1.) bloudím, *πλανήσομαι, πεπλάνημαι, ἐπλανήθην.*

πλάττω tvořím, *πλᾱ́σω, ἔπλᾰσα, πέπλᾰκα, πέπλᾰσμαι, ἐπλᾰ́σθην, πλᾰστός.*

πλέκω pletu, *πλέξω, ἔπλεξα, πέπλεγμαι, ἐπλᾰ́κην.*

πλέω (z **πλευω* > *πλεϝω*) pluji na lodi, *πλεύσομαι* i *πλευσοῦμαι* (fut. dorské), *ἔπλευσα, πέπλευκα, πεπλευσμένος, πλευστέον* (§ 191, 3).

πλήττω, jen slož. *ἐκ-πλήττω* (*κατα-πλήττω*) lekám, *ἐκ-πλήξω, ἐξ-έπληξα*; med. lekám se, pf. *ἐκ-πέπληγμαι* (jsem zděšen), *ἐξ-επλᾰ́γην* (zděsil jsem se, užasl jsem), *ἐκ-πλαγήσομαι.*

πνέω vanu, dýchám, *πνεύσομαι* i *πνευσοῦμαι, ἔπνευσα, πέπνευκα.*

πορεύομαι táhnu (*dp.*), *πορεύσομαι, πεπόρευμαι, ἐπορεύθην* (dal jsem se na cestu).

πρᾱ́ττω konám, *πρᾱ́ξω, ἔπρᾱξα, πέπρᾱγα εὖ* (*přechod.*) udělal jsem ⟨něco⟩ dobře; proto (*nepřech.*) mám se, vede se mi dobře; *přech. πέπρᾱχα* jest pozdní; *πέπρᾱγμαι, ἐπρᾱ́χθην, πρᾱκτός.*

προ-θῡμοῦμαι (2.) snažně žádám (*dp.*), *προ-θῡμήσομαι, προτεθῡ́μημαι, προυθῡμήθην.*

πυνθάνομαι táži se, dovídám se, *πεύσομαι, ἐπυθόμην, πέπυσμαι.*

πωλῶ (2.), *πιπρᾱ́σκω, ἀποδίδομαι* prodávám; f. *πωλήσω* i *ἀπο-*

δώσομαι, aor. ἐπώλησα i ἀπεδόμην, pf. πέπρᾱκα, πέπρᾱμαι, aor. pass. ἐπράσθην.

ῥέω teku, (ῥεύσομαι i ῥυήσομαι), ἐρρύην, ἐρρύηκα.

ῥήγνῡμι trhám, lámu, ῥήξω, ἔρρηξα, ἔρρωγα (jsem roztržen), ἐρράγην (roztrhl jsem se, pukl jsem), ῥαγήσομαι.

ῥῖπτω vrhám, ῥῖψω, ἔρρῑψα, ἔρρῑφα, ἔρρῑμμαι, ἐρρῖφθην.

ῥώννῡμι sílím, ῥώσω, ἔρρωσα, ἔρρωμαι, ἐρρώσθην.

σαλπῐ́ζω troubím, ἐσάλπιγξα.

σβέννῡμι hasím, σβέσω, ἔσβεσα, ἔσβεσμαι, ἐσβέσθην; med. nepřech. hasnu; σβήσομαι, ἔσβην, ἔσβηκα (uhasl jsem).

σείω otřásám, σείσω, ἔσεισα, σέσεικα, σέσεισμαι, ἐσείσθην, σειστός.

σκάπτω kopu, σκάψω, ἔσκαψα, ἔσκᾰφα, ἔσκαμμαι, ἐσκάφην.

σκεδάννῡμι rozptyluji, σκεδῶ (-ᾷς), ἐσκέδᾰσα, ἐσκέδασμαι, ἐσκεδάσθην.

σκοπῶ (2.) pozoruji, uvažuji, má jen tvary praes. a impf., ostatní časy se berou od σκέπτομαι, σκέψομαι, ἐσκεψάμην, ἔσκεμμαι.

σπείρω seji, σπερῶ, ἔσπειρα, ἔσπαρκα, ἔσπαρμαι, ἐσπᾰ́ρην, σπαρτός.

σπένδω obětuji, σπείσω, ἔσπεισα, (ἔσπεικα), ἔσπεισμαι, ἐσπείσθην.

σπουδᾰ́ζω horlivě konám, σπουδάσομαι, ἐσπούδᾰσα, ἐσπούδακα.

σπῶ (1.) táhnu, σπᾰ́σω, ἔσπᾰσα, ἔσπᾰκα, ἔσπασμαι, ἐσπάσθην.

στέλλω strojím, posílám, στελῶ, ἔστειλα, ἔσταλκα, ἔσταλμαι, ἐστάλην.

στενάζω sténám, στενάξω, ἐστέναξα.

στόρνῡμι střu, στορῶ, ἐστόρεσα.

στρέφω točím, στρέψω, ἔστρεψα, ἔστροφα, ἔστραμμαι, ἐστράφην, στρεπτός.

στρώννῡμι rozprostírám, στρώσω, ἔστρωσα, ἔστρωμαι, ἐστρώθην, στρωτός.

σφάλλω viklám, σφαλῶ, ἔσφηλα, ἔσφαλκα, ἔσφαλμαι, ἐσφάλην.

σφάττω zabíjím, σφάξω, ἔσφαξα, ἔσφαγμαι, ἐσφᾰ́γην.

σῴζω chráním, σώσω, ἔσωσα, σέσωκα, σέσω(σ)μαι, ἐσώθην.

ταράττω pobuřuji, ταράξω, ἐτάραξα, τετάραγμαι, ἐταράχθην.

τάττω řadím, τάξω, ἔταξα, τέταχα, τέταγμαι, ἐτάχθην, τακτός.

τείνω napínám, τενῶ, ἔτεινα, τέτᾰκα, τέτᾰμαι, ἐτᾰ́θην.

τελῶ (2.) končím, τελῶ, ἐτέλεσα, τετέλεκα, τετέλεσμαι, ἐτελέσθην.

τέμνω řeži, τεμῶ, ἔτεμον, τέτμηκα, τέτμημαι, ἐτμήθην.

τήκω tavím, rozpouštím, τήξω, ἔτήξα; τήκομαι rozpouštím se, τέτηκα roztál jsem, ἐτᾰ́κην, τακήσομαι.

τίθημι kladu, *θήσω, ἔθηκα* (med. *ἐθέμην*), *τέθηκα*, (za pf. pass. jest *κεῖμαι*), *ἐτέθην*.

τίκτω rodím, *τέξομαι, ἔτεκον, τέτοκα*.

τίνω platím, pykám, *τείσω, ἔτεισα, τέτεικα, τέτεισμαι, ἐτείσθην*.

τιτρώσκω poraňuji, *τρώσω, ἔτρωσα, τέτρωμαι, ἐτρώθην, τρωτός*.

τρέπω obracím, *τρέψω, ἔτρεψα, ἐτρεψάμην* (obrátil jsem od sebe, zahnal jsem na útěk), *ἐτραπόμην* (obrátil jsem se), *τέτροφα, τέτραμμαι*, inf. *τετράφθαι, ἐτράπην* (byl jsem obrácen i obrátil jsem se), zřídka *ἐτρέφθην* (byl jsem obrácen).

τρέφω živím, *θρέψω, ἔθρεψα, τέτροφα, τέθραμμαι, τεθράφθαι, ἐτράφην*.

τρέχω běžím, *δραμοῦμαι, ἔδραμον, δεδράμηκα*.

τρέω třesu se, *τρέσω, ἔτρεσα*.

τρίβω třu, *τρίψω, ἔτρῑψα, τέτρῑφα, τέτρῑμμαι, ἐτρῐ́βην* n. *ἐτρῐ́φθην*.

τυγχάνω dosahuji, *τεύξομαι, ἔτῠχον, τετύχηκα*.

ὑπ-ισχνοῦμαι (2.) slibuji, v. *ἔχω*.

ὑπ-οπτεύω podezřívám, *ὑπ-οπτεύσω, ὑπ-ώπτευσα, ὑπ-ώπτευκα*.

φαίνω jevím, *φανῶ, ἔφηνα, πέφαγκα, πέφηνα* (jsem nejevě), *πέφασμαι* (jsem nejevě), *ἐφάνθην* (byl jsem zjeven), *ἐφάνην* (zjevil jsem se).

φείδομαι šetřím, *φείσομαι, ἐφεισάμην, πέφεισμαι*.

φέρω nesu, *οἴσω, ἤνεγκον* i *ἤνεγκα* (inf. vždy *ἐνεγκεῖν*), *ἐνήνοχα, ἐνήνεγμαι, ἠνέχθην, οἰστέον*.

φεύγω utíkám, *φεύξομαι, ἔφῠγον, πέφευγα*.

φημί pravím, *φήσω, ἔφησα*.

φθάνω předstihuji, *φθήσομαι, ἔφθην* i *ἔφθᾰσα, ἔφθᾰκα*.

φθείρω ſubím, *φθερῶ, ἔφθειρα, ἔφθαρκα* i (básn.) pf. II. *ἔφθορα, ἔφθαρμαι, ἐφθάρην*.

φοβοῦμαι (2.) bojím se (*dp.*), *φοβήσομαι, πεφόβημαι, ἐφοβήθην*.

φρᾰ́ζω ukazuji, říkám, *φρᾰ́σω, ἔφρασα, πέφρασμαι*.

φυλάττω střehu, *φυλάξω, ἐφύλαξα, πεφύλαχα, πεφύλαγμαι, ἐφυλάχθην*.

φῡ́ω plodím, *φῡ́σω, ἔφῡσα*; *φῡ́ομαι, ἔφῡν* (zrodil jsem se), *πέφῡκα* (mám původ, jsem povahou).

χαίρω raduji se, *χαιρήσω, κεχάρηκα, ἐχάρην* (zaradoval jsem se).

χέω liji, *χέω, ἔχεα, κέχυκα, κέχῠμαι, ἐχύθην*.

χρίω maži, *χρίσω, ἔχρῑσα, κέχρῑμαι, ἐχρῐ́σθην, χρῑστός* (pomazaný).

χρῶ (1.) věštím, *χρήσω, ἔχρησα*; *κέχρη(σ)ται, ἐχρήσθη* bylo věštěno.

χρῶμαι (1., inf. *χρῆσθαι*) užívám, *χρήσομαι, ἐχρησάμην, κέχρημαι, ἐχρήσθην, χρηστός*.

χώννῡμι nasypávám, *χώσω, ἔχωσα, κέχωκα, κέχωσμαι, ἐχώσθην.*

ψεύδω klamu, *ψεύσω, ἔψευσα, ἔψευκα, ἔψευσμαι, ἐψεύσθην*; med. lžu, *ψεύσομαι, ἐψευσάμην.*

ὠθῶ (2.) strkám (imp. *ἐώθουν* § 172, 1), *ὤσω, ἔωσα, ἔωσμαι, ἐώσθην.*

ὠνοῦμαι (2.) kupuji (impf. *ἐωνούμην* § 172, 1), *ὠνήσομαι, ἐπριάμην, ἐώνημαι, ἐωνήθην.*

Část třetí.

SKLADBA.

I. Skladba slov ve větě n. skladba ve smyslu užším.

I. O gramatické shodě členů větných.

Ve vyjadřování podmětu, přísudku, předmětu, příslovečného určení, přívlastku, doplňku a ve spojování jich v jednotu větnou řečtina se shoduje s latinou a češtinou. § 308

Úchylky od pravidel o gramatické shodě vznikají tím, že § 309

1. členy větné se neřídí vždycky tvarem, t. j. číslem a gramatickým rodem svého jména, nýbrž jeho významem: **vazba podle smyslu** (*κατὰ σύνεσιν*, *ad sēnsum*):

1. *Πολλὰ τῶν ὑποζυγίων ἀπώλετο* (mnoho, množství soumarů). — *Ταῦτά σοι οὕτως ἔχει* (to se má tak). — *Πρόκειται ἡμῶν ὄρη* zdvíhá se před námi horstvo (pohoří).

Ale: *Ταῦτα δεινά ἐστιν.* — *Ἁπλᾶ ἐστι τῆς ἀληθείας ἔπη* (řeč): **množný podmět středního rodu má přísudek v singuláru, ale jméno doplňkové v plurálu.** Podmět se pojímá souborně, tedy jednotně.

Pozn. 1. Τὰ μειράκια τάδε ἐπιμέμνηνται Σωκράτους (ti chlapci). — *Φανερὰ ἦσαν ἴχνη πολλά* (stopy byly na četných místech). — *Οἱ ὀφθαλμοὶ προορῶσι καὶ τὰ ὦτα προακούουσι* (předem vidí — předem slyší): i množný podmět rodu středního mívá přísudek v plurálu, značí-li osoby nebo mnohost (ne jednotnost); někdy i za větnou souměrností.

Pozn. 2. O *ἔστιν οἵ* (= *ἔνιοι*) místo *εἰσὶν οἵ* v. § 391, 3^2.

2. *Τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων κραυγῇ πολλῇ ἐπίασι*
[*Magna multitūdō hominum convēnēruntˈ*]:
hromadný podmět mívá přísudek (doplněk) v plurálu.

3. *Τῷ Ξενοφῶντι προσέτρεχον δύο νεανίσκω.* — *Ὄξεα δοῦρε H.* — *Ἐγελασάτην ἄμφω βλέψαντες εἰς ἀλλήλους*:
podmět v duálu mívá přísudek (přívlastek, doplněk) v plurálu, neboť pojem dvojitosti náleží v pojem mnohosti.

4. *Φίλε τέκνον H. — Τὰ μειράκια τάδε* (tito chlapci) *διαλεγόμενοι* [*Capita coniūrātiōnis secūrī percussī sunt*, srv. čes. slavný kníže]: **přívlastek (doplněk) se řídí někdy přirozeným rodem substantiva.**

§ 310 **II.** slabší členy větné se připodobují členům silnějším: **připodobování** (*assimilātiō*):

1. *Βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ εἰσπίπτει εἰς τὸ στρατόπεδον* [*Intercēdit M. Antōnius, Q. Cassius, tribūnī plēbis*]: **vícečlenný podmět osobní mívá přísudek v singuláru,** když se přísudek opírá o hlavní podmět (*βασιλεύς, M. Antōnius*).

2. *Αὕτη* (to) *ἄλλη πρόφασις ἦν τοῦ ἀθροίζειν στράτευμα. — Εἴ τις ταύτην εἰρήνην* (to za mír) *ὑπολαμβάνει, μαίνεται* [*Ea firma amīcitia est — eam dīcō firmam amīcitiam*]: **zájmenný podmět (předmět) se řídívá v čísle a rodě silnějším substantivním doplňkem (shoda opačná).**

Pozn. Τοῦτο πῶς οὐκ ἀμαθία ἐστίν; — ale i střední rod se připouští.

3. *Ἔγχος μὲν τόδε κεῖται* (oštěp sice zde leží) *H.*
Οἱ στρατιῶται κατέβαινον ἤδη σκοτᾶῖοι (za tmy),
ἐστρατοπέδευον ὑπαίθριοι (pod širým nebem),
ἀπῆλθον τριταῖοι (třetího dne) - *ἄπρακτοι* (s nepořízenou)
[*Hoc fēcī puer - laetus - prīmus*]:
příslovečná určení místa, času, způsobu připodobením k podmětu (předmětu) **se vyjadřují přídavnými (zájmennými) doplňky.**

§ 311 **III.** členy větné mají někdy plnější význam než jim podle jejich slovního tvaru přísluší: **význam zmocněný** (*pregnantní*):

1. *Ἡδὺ ἄρτος πεινῶντι φαγεῖν* (pochoutkou jest chléb). — *Ἄρα διδακτὸν ἡ ἀρετή* (věc učitelná); [*Trīste lupus stabulīs*]: **podmět rodu mužského (ženského) mívá někdy doplněk v rodě středním.**

2. *Λίθοι καὶ πλίνθοι καὶ ξύλα καὶ κέραμος ἀτάκτως ἐρριμμένα οὐδὲν χρήσιμά ἐστιν*[1]) [*Honōrēs, imperia, victōriae fortuita sunt*]: **vícečlenný podmět věcný mívá doplněk v množném rodě středním.**

Ad 1+2. Takové doplňky mají pak moc **substantivní.**

[1]) Kameny, cihly, dříví a hlína, bez ladu na sebe naházené, jsou věci zhola neužitečné.

II. O členu.

Ὁ, ἡ, τό jest původem zájmeno ukazovací *ὅ, ἥ, τό*, které vyznačovalo předměty již uvedené, tedy známé. Časem však, pozbyvši tohoto významu, nabylo platnosti členu (j. něm. der, die, das). § 312

Ὁ, ἡ, τό jako zájmeno ukazovací. § 313

1. ***Τὴν*** *δ' ἐγὼ οὐ λύσω H.* té (dcery Chrysovy) já nevydám.
Τοῦ *δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων H.* i uslyšel ho Foibos A.
Ποῖον ***τὸν*** *μῦθον ἔειπες! H.* jaké's to slovo řekl!:
v nářečí epickém jest ještě v plné síle (§ 258, 3).

Pozn. Πυρὰ πολλά, τὰ καίετο (jež plály). — *Δῶρα, τά οἱ δῶκε* (jež): u Homéra, Herodota a tragiků *ὅ, ἥ, τό* bývá též ve významu vztažném (v tvarech s *τ*).

2. *Ὁ μὲν — ὁ δέ* (ve všech pádech) — ten - onen, jeden - druhý,
τὸ μὲν (τὰ μὲν) — τὸ δέ (τὰ δέ) — dílem - dílem, jednak - jednak,
ὁ δέ (bez předchozího *ὁ μέν*) — a on (ten), on (ten) však; on (ten),
καὶ τόν ve vazbě ak. s inf. — a že on (za nom. *καὶ ὅς*),
τὸν καὶ τόν; τὸ καὶ τό — toho onoho, leckoho; to ono, leccos,
πρὸ τοῦ — před tím, dříve:
v attické próze přestává na uvedených spojeních.

Pozn. Původní ukazovací síla členu se hlásí dále ve spojeních j. *Σωκράτης ὁ Σωφρονίσκου* (vl. ten Sofroniskův = syn S.), *τοὺς ἑαυτοῦ διέταξε* (vl. ty své = své mužstvo), *οἱ ἐκεῖ* (vl. ti tam = nebožtíci), *οἱ ἀμφὶ Κῦρον* (vl. ti kolem Kyra = družina Kyrova n. Kyros se svou družinou), *μὴ τὰ κάτω φρόνει* nemysli na věci ty dole (pod zemí) = na smrt!

Ὁ, ἡ, τό jako člen.

V klasické próze ***ὁ, ἡ, τό*** pozbylo zájmenného významu a stalo se pouhým členem s různou platností. § 314

I. Člen ojediňuje anebo zobecňuje. § 315

1. ***Ὁ ἄνθρωπος πανοῦργός ἐστιν*** =
Ten člověk 1. *zde přítomný*, 2. *o němž jsem mluvil*, 3. *vám známý* jest (*proti jiným lidem*) všeho schopen:
člen vyznačuje určitého jedince 1. přítomného, 2. již uvedeného n. 3. obecně známého a odlišuje jej od jiných podobných:
člen ojediňující (individualisující).

Pozn. Překládává se zájmeny ukazovacími n. přivlastňovacími, někdy adjektivy: připomenutý, příslušný, zasloužený, známý a pod.

2. *Ὁ ἄνθρωπος θνητός ἐστιν* =
(*každý*) člověk jest (*proti bohům*) smrtelný, *lidé* jsou smrtelní:
člen vyznačuje jedince jako zástupce celého druhu proti jinému druhu: člen zobecňující n. druhový (generický).

Pozn. V překladu možno užíti neurčité číslovky *každý* n. *plurálu.*

3. *Ἄνθρωπος μέτρον πάντων* =
Člověk (*vůbec*) jest měrou všeho:
člen nebývá u jmen, jež nevyznačují ani určitého jedince, ani protivy druhů.

Pozn. V češtině možno si přimysliti k takovým jménům povšechné *vůbec*, jindy neurčité *jeden, jakýsi.*

Ad 1. Βλέψον εἰς τὰ ὄρη (na ty hory před námi). — *Ὁ Ξενοφῶν* n. *Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος* (bylo o něm již mluveno). – *Ὁ Σόλων* (*ille*). – *Κλέαρχος ἔχει τὴν δίκην* (svou, zaslouženou odplatu).
Ad 2. Κῦρος ὑπισχνεῖται δώσειν τρία ἡμιδαρεικὰ τοῦ μηνὸς τῷ στρατιώτῃ (každého měsíce každému vojínu = měsíčně vojínům).
Ad 3. Ξενοφῶν Ἀθηναῖος πελάσας ἤρετο (mluví se o X. po prvé). — *Ἀνὴρ πλούσιος Ἀθηναῖος μεθ' ἑτέρων τινῶν ἔπλει* ([jeden] zámožný A.). — *Πιστεύων θεοῖς πῶς οὐκ εἶναι θεοὺς ἐνόμιζεν (Σωκράτης);*

Pozn. *Τοὺς θεούς* by znamenalo
a) bohy určité, na př. athénské (*τοὺς* = člen ojediňující);
b) bohy proti lidem (*τοὺς* = člen druhový).

§ 316 Ve shodě s těmito pravidly **bývají bez členu:**

1. *a*) *Κῦρος ἀπέδειξε Λυσάνδρῳ τὸν ἐν Σάρδεσι παράδεισον. — Παναθηναίοις*:
vlastní jména osob, míst, slavností, zvláště vyskytují-li se po prvé.

Pozn. Ale jen *ἡ Ἀττική, ἡ Ἑλλάς (χώρα):* člen zpodstatňuje tu původní adjektivum. Podle toho *ὁ Πόντος, ὁ Εὐφράτης ποταμός.*

b) *γῆ, θάλασσα, οὐρανός, ἄστρα, ἥλιος, σελήνη*;
ἄστυ (= Athény; srv. *urbs* = *Rōma*), *βασιλεύς* perský král:
obecná jména, jež se blíží jménům vlastním.

c) *ἡδονή, θάνατος, μουσική, σωφροσύνη, φιλία, ψυχή*;
ἦκον τῷ μὲν μήτηρ, τῷ δὲ γυνὴ καὶ παῖδες:
jména odtažitá (*jména pojmů*)[1]) nebo *jména předmětů, jež se určují souvislostí*; — úhrnem
bez členu bývají jména, jež už sama vyznačují předměty určité.

[1]) ovšem pokud se nevztahují k určitému předmětu.

2. *Κῦρος ἦν βασιλεύς. — Σοφιστὴν ὀνομάζουσι τὸν ἄνδρα:*
bez členu bývá doplněk ať podmětný, ať předmětný.

Pozn. 1. Doplněk označuje tu prostě pojem (§ 316, 1 *c*), do jehož rozsahu Kyros náleží: Kyros byl jeden z králů, jedním králem.

Pozn. 2. *Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν οἱ σώσαντες τὴν Ἑλλάδα* — ale:
οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν σωτῆρες τῆς Ἑλλάδος (bez členu!).
Τὸ μανθάνειν ἐστὶ τὸ σοφώτερον γίγνεσθαι.
Ἐγὼ μὲν ὁ αὐτός εἰμι, ὑμεῖς δὲ μεταβάλλετε:
člen bývá i v doplňku při zpodstatnělém participiu n. infinitivu a při *ὁ αὐτός* (= týž), jež právě členem nabývají svého zvláštního významu.

II. Člen zpodstatňuje: § 317

Οἱ ἄριστοι šlechta, *τὸ καλόν* krása, *τὰ καλά* krásné věci,
ὁ λέγων řečník, *ὁ διώκων* žalobce, *τὸ μέλλον* budoucnost;
τὰ ἐμά mé věci, *τὰ ἑαυτοῦ πράττειν* hleděti si svého;
οἱ τριάκοντα třicet mužů (oligarchů), *τὸ πᾶν* vesmír;
οἱ ἐκεῖ (κάτω) nebožtíci, *οἱ οἴκοι* krajané, *τὰ οἴκοι* domov;
τὸ μανθάνειν ἐστὶ τὸ σοφώτερον γίγνεσθαι;
τὸ γνῶθι σεαυτὸν καὶ τὸ σωφρόνει ἐστὶ ταὐτόν (výrok):
adjektiva (participia), zájmena, číslovky, příslovce, infinitivy, ano celé věty.

Pozn. 1. *Τὸ* + adjektivum (partic.) značí předměty odtažité n. hromadné;
τὰ + adjektivum (partic.) značí předměty jednotlivé.

Pozn. 2. *a) Ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους. — Τὰ δύο μέρη* $^2/_3$, *αἱ τέτταρες μοῖραι* $^4/_5$:
člen bývá u čísel přibližných a zlomků.
b) Τῷ παιδὶ ἀμφοτέρω — κατὰ τὴν ἡμέραν ἑκάστην:
člen nebývá u číslovek *ἄμφω, ἀμφότερος* oba, obojí, *ἑκάτερος uterque, ἕκαστος* každý.

III. Člen zpřídavňuje: § 318

Ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος populus Athēniēnsis athénský lid;
ἡ κατὰ νόμους τιμωρία zákonný trest; *ὁ πρὸ τοῦ πόλεμος* (dřívější);
οἱ ἐκεῖ Ἕλληνες (tamější), *ἡ ἄγαν σπουδή* (přílišná):
přívlastkové genitivy, předložkové pády a příslovce.

IV. Člen odlišuje přívlastek od doplňku: § 319

1. *a) Ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ = (ὁ) ἀνὴρ ὁ ἀγαθός.*
b) Ὁ ἀνὴρ ἀγαθὸς ὤν = ἀγαθὸς ὁ ἀνὴρ ὤν.
Ὁρῶν τοὺς νικῶντας Ἕλληνας (vítězící n. vítězné Řeky),

ὁρῶν τοὺς Ἕλληνας νικῶντας (jak n. ani vítězí, jsou vítězi):

odlišuje adjektiva (participia) přívlastková (= se členem) od doplňkových (= bez členu).

2. *a)* *Ὁ ἐμὸς φίλος* nebo
(ὁ) φίλος ὁ ἐμός
ἐν τῷ ἑαυτῶν βίῳ
σοφὸς ὢν τὴν ἐκείνων σοφίαν
ὁ αὐτὸς ἀνήρ īdem vir

b) *μου ὁ φίλος* nebo
ὁ φίλος μου
ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν
ἐκεῖνος ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη
αὐτὸς ὁ ἀνήρ vir ipse
οὗ, ἧς, ὧν ὁ φίλος (jehož, jejíž...):

odlišuje zájmena přívlastková (= se členem) od doplňkových (= bez členu) v. § 147; 153, 3; 155, 2—3.

Postavení adjektiv, participií, zájmen mezi členem a substantivem nebo se členem za substantivem jest **postavení přívlastkové:** — jejich postavení před členem substantiva nebo bez členu za substantivem jest **postavení doplňkové.**

§ 320 **V. Člen pozměňuje význam slov:**

1. *ἄκρον τὸ ὄρος* = *τὸ ὄρος ἄκρον* } *summus mōns* vrchol hory
ἄλλοι alīī, jiní,
ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων plēbs A. (proti šlechtě *οἱ ἄριστοι*)
ὀλίγοι málokteří
πολλοί mnozí
πᾶσα πόλις každé město
πᾶσαι αἱ πόλεις všecka města

2. ***τὸ*** *ἄκρον ὄρος* = *(τὸ)ὄρος* ***τὸ*** *ἄκρον* } *mōns summus* vysoká hora
οἱ *ἄλλοι cēterī*, druzí, ostatní
ὁ δῆμος ***ὁ*** *Ἀθηναίων populus A.* (proti jiným národům)
οἱ *ὀλίγοι* oligarchové
οἱ *πολλοί* množství, většina, lid[1])
ἡ *πᾶσα πόλις* celé město
οἱ *πάντες* celkem, všeho všudy:

Τῷ γὰρ καλῶς πράττοντι *πᾶσα γῆ πατρίς* (každá země). —
Ἱερὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἐστιν ***ἡ*** *πᾶσα γῆ* (celá země = Attika). —
Πᾶς ***ὁ*** *χρυσὸς ἀρετῆς οὐκ ἀντάξιος* (všecko zlato = zl., co ho jest). —
Βασιλεὺς κατέστησεν ἀντίαν τὴν φάλαγγα (naproti; *τὴν ἀντίαν φάλ.* protější šik). — *Φίλιππος ηὐξήθη μέγας* (velmi; *ὁ μέγας* veliký):

1. **jiný bývá význam slov bez členu** (jako **doplňků**),
2. **jiný bývá význam slov se členem** (jako **přívlastků**);

[1]) též: obyčejní (prostí) lidé.

zpravidla se tak děje při adjektivech významu místního, časového a způsobového (v. § 310, 3).

III. O zvláštnostech zájmen. § 321

O rozdělení a platnosti zájmem v. § 143—159; 258 (u Homéra); § 282 (u Herod.); § 303 (v ajol.); o jejich postavení § 147; 153, 3; 155, 2—3.

1. **Zájmena zvratná** (srv. § 143; 144, 2; 146; 147, 3 *b*).

a) *Γνῶθι σεαυτόν. — Οὐκ ἐμὲ μείζω βλάψετε ἢ ὑμᾶς αὐτούς*:
zájmeno zvratné se vztahuje k podmětu téže věty: vztah přímý.

b) *Ἔλεξαν, ὅτι πέμπειε σφᾶς ὁ Ἰνδῶν βασιλεύς* (*sē* = je).
Σωκράτης ἔφη τὸ δαιμόνιον ἑαυτῷ σημαίνειν (*sibi* = jemu):
zájmeno zvratné se vztahuje k podmětu věty řídící: vztah nepřímý.
Pozn. V latině bývá rovněž zvratné zájmeno, *v češtině* nezvratné jeho, jemu, jej...

c) *Λέγουσι Ξενοφῶντι, ὅτι μεταμέλοι αὐτοῖς* (*paenitēre sē*):
zájmeno zvratné bývá zastoupeno nezvratným *αὐτοῦ, -ῷ, -όν*...
Pozn. Věta se pronáší s hlediska spisovatelova.

2. **Zájmena přivlastňovací** (srv. § 147).

Τὴν γνώμην ἀποφανοῦμαι (= *τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην* své mínění).
Μιμώμεθα τὰς τῶν προγόνων ἀρετάς (= *τῶν ἡμετέρων προγ.*):
je-li vlastnictví z řeči zřejmé, řečtina přestává na pouhém členu.

3. **Zájmena ukazovací** (srv. § 153—155).

Ὅδε, οὗτος, ἐκεῖνος; αὐτός:

a) *Τήνδε εἴλομεν* (tuto dívku). — *Ἔλεγε τάδε* pravil toto.
Τίς οὗτός ἐστιν; kdo je ten člověk? — *Εἶπεν οὖν ταῦτα* to řekl.
Αὐτὸ δείξει (ono) samo se ukáže. — *Ἐρώτα αὐτούς* ptej se jich:
v platnosti podstatné = ten(to), ten(to) člověk, onen, on;
já (ty, on...) sám; jeho, jemu, jej

Pozn. Αὐτὸς ἔφα (mistr). — *Οὐ σχολὴ αὐτῷ* pán nemá kdy:
αὐτός o hlavní osobě se překládá zhusta podstatným jménem.

b) *Τὸν παῖδα τόνδ' ἤδη δέχου* už si vezmi hocha tohoto.
Τὴν παῖδα ταύτην ὀδύρεται πόλις pro tu dívku město naříká.
Ἐκεῖνος ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη (ona doba...).
Αὐτὸς ὁ ἀνήρ = *ὁ ἀνὴρ αὐτός vir ipse*:
v platnosti přídavné = tento, ten(hle), onen; sám.

c) *Ἔγχος μὲν τόδε κεῖται* (zde) *H.* — *Πλάτων ὅδε* (tuhle).
Ἦσαν δ' αὗται τετρακόσιαι ἅμαξαι bylo tu čtyři sta vozů.
Νῆες ἐκεῖναι ἐπιπλέουσι tam se blíží (plují k nám) lodi.
Μίνδαρος καὶ αὐτὸς ἀπέβη (i sám =) rovněž, také vystoupil:

v platnosti příslovečné = zde, tu(hle), tam; rovněž, také (v. § 310, 3).

Pozn. 1.

Πλάτων ὅδε = 1. tento muž ⟨jest⟩ Platon: *ὅδε* v platnosti podstatné;
2. tento Platon: *ὅδε* v platnosti přídavné;
3. zde (tuhle) Platon: *ὅδε* v platnosti příslovečné.

Τοῦτο δῶρον ἔλαβον (nikoli *τοῦτο τὸ δῶρον ἔλαβον*) to jsem dostal darem: *τοῦτο* (v platnosti subst.) jest předmětem, *δῶρον* jeho doplňkem a proto bez členu (§ 316, 2).

Pozn. 2. Αὐτός + dat. = *i s* § 340, 3; *ὁ αὐτός* v doplňku § 316, 2^2; *ὁ αὐτός σοι* stejný s tebou § 340, 2.

4. Zájmena vztažná (srv. § 156—157).

Ἔστιν (εἰσὶν) οἵ (ὧν, οἷς, οὕς)	*sunt quī*	= někteří
ἔνι (= ἔνεστιν) οἵ = ἔνιοι	*sunt quī*	= někteří
οὐκ ἔστιν (οὐδείς ἐστιν) ὅστις	*nēmō est quī*	= nikdo
οὐκ ἔστιν (οὐδείς ἐστιν) ὅστις οὐ	*nēmō est quīn*	= každý
οὐκ ἔστιν ὅπως	*fierī nōn potest ut*	= nijak
οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ	*fierī nōn potest quīn*	= jistě, zajisté.

Věta řídící jest zpravidla záporná.

Pozn. 1. O spojeninách ***ἐφ' ᾧ(τε), (τοιοῦτος)οἷος, (τοσοῦτος)ὅσος*** + infin. v. § 382, 4; o atrakci vztažných zájmen § 391, 2.

Pozn. 2. Zájmeno ***ὅς*** má platnost ukazovací ve spojeních: *καὶ ὅς* a on, (ten), *ἣ δ' ὅς* (§ 219, 4).

5. Zájmena neurčitá (srv. § 149; 151).

a) *Ἴτω τις ἐφ' ὕδωρ* (někdo). — *Ἥκε δ' ἀγγέλλων τις* (kdosi se zprávou). — *Ὧδε δέ τις εἶπεσκε* (leckdo, mnohý) *H.* — *Ἔγνω τις ἄν* (každý):

substantivní *τις* značí

1. jeden neurčitý předmět: někdo, kdosi, člověk;

2. neurčité jejich množství: leckdo, mnohý, každý.

Pozn. Καὶ ἐγώ τις φαίνομαι εἶναι (že jsem člověk nikoli bezvýznamný, že něco znamenám). — *Ἔδοξέ τι λέγειν* zdálo se, že jest něco na tom, co říká [*ego quoque aliquid sum*]: *τις* a zvláště *τι* mívají někdy důrazný význam.

b) *Τέχνη τις* = 1. nějaké umění, 2. jakési (něco jako) umění.
Ἕα σοφισταί τινες (nějací). — *Μελανία τις ἐφάνη* (cosi jako mrak):

adjektivní *τις* značí *1. aliquis* nějaký (ať takový neb onaký),
2. quīdam, jakýsi, cosi jako.

Pozn. 1. Ἴσως ἔχει τινὰ λόγον snad to má nějaký rozumný smysl: také adjektivní *τις* mívá plný význam.

Pozn. 2. Ἐπιλήσμων τις ἄνθρωπος člověk poněkud (hodně) zapomnětlivý. — *Ἡ γραφὴ τοιάδε τις ἦν* žaloba byla asi taková. — *Καὶ πού τι καί* a mnohdy snad také: *τις, τι* u přídavných jmen, zájmen, číslovek, příslovcí naznačují, že vyjádřený pojem není zcela případný. Proto *τις, τι* jej zmírňují nebo zesilují = poněkud, asi, snad, hodně, přímo (srv. lat. *incrēdibilis quaedam voluptās*).

IV. O pádech.[1])

Nominativ.

Πτῶσις ὀρθή, ὀνομαστική = *cāsus rēctus, nōminātīvus*, pád přímý, § 322 kterým jmenujeme osoby nebo věci.

1. *a*) *Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ.*
b) *Κῦρος ἔτι παῖς ὢν πάντων κράτιστος ἐνομίζετο.*
c) *Οἱ στρατιῶται κατέβαινον ἤδη σκοταῖοι:*

dvojí nominativ: podmětný + **doplňkový.** Stává

a) u sloves bytí: *εἰμί, ὑπάρχω, ἔφυν sum*, jsem (povahou), *γίγνομαι, ἐκβαίνω fīō, διαμένω, διατελῶ* (2.) *maneō*, trvám;

b) u trpných sloves pokládání, nazývání, volení, jež se v činném rodě pojí s dvojím akusativem (§ 328, 4);

c) u sloves, jež se určují adjektivy významu místního, časového, způsobového (§ 310, 3) — j. v latině.

Pozn. Nominativ doplňkový jest bez členu (§ 316, 2).

2. *Ὦ οὗτος Αἴας!* hej ty tam, Ajante! — *Φίλος ὦ Μενέλαε H.*:
nominativ bývá za vokativ (někdy vedle něho).

3. O tak zv. vazbě **nominativu** + **infinitivu** v. § 394, 2.

[1]) O počtu pádů v řečtině v. § 55, 1[2].

Vokativ.

§ 323 ***Πτῶσις κλητική*** = *cāsus vocātīvus*, pád, kterým někoho volám e (oslovujeme).

Καί μοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ θορυβήσητε. — Ἀτρείδη, σὺ δὲ παῦε τεὸν μένος Η. — Ἀκούεις, Αἰσχύνη; — Ὃ καὶ μέγιστόν ἐστι καθ' ὑμῶν ἐγκώμιον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι:

vokativ, jsa vlastně větou pro sebe, **jest vždy mimo spojení větné.**

Proto často, je-li v čele věty, řeč se připojuje k němu jako k větě spojkami *δέ, ἀλλά, ἀτάρ, γάρ*. Staví se buď doprostřed nebo (s důrazem) na začátek řeči, ba se zvláštní silou i na její konec. Při oslovení zdvořilém, slavnostním bývá s *ὦ*, v řeči důtklivé bez něho.

Akusativ.

§ 324 Jméno akusativ jest překladem řeckého (***πτῶσις***) ***αἰτιατική*** = pád, označující, co jest podnětem *(αἰτία, causa)* slovesného děje. Ale římští gramatikové omylem spojili toto jméno s řeckým *αἰτιᾶσθαι (accūsāre, viniti)* a přeložili je *accūsātīvus* (správněji by bylo *causātīvus*).

Μέλητος ἐγράψατο Σωκράτη *(a_1) **ἑβδομήκοντα ἔτη*** *(b) **γεγονότα γραφὴν*** *(a_2) **ἀσεβείας**:*

akusativem se vyjadřuje: 1. předmět vnější (a^1) nebo vnitřní (a^2);
2. příslovečné určení (*b*).

Visí-li na témž slovese dva akusativy, vzniká vazba dvojího akusativu.

Pozn. Předmět v akusativě je zasažen slovesným dějem přímo a plněji než předmět v genitivě n. dativě, t. j. děj objímá tu předmět pokud možno celý:
Πιεῖν οἶνον vypíti víno (všecko) — *οἴνου* napíti se, okusiti vína (v. § 332[1]).
Ἀλλὰ σὺ τήνδε (Χρυσηίδα) θεῷ πρόες ty však kvůli bohu ji vydej! *H.* (vydání se týká přímo dcery Chrysovy, nepřímo i boha).

I. Akusativ jednoduchý.

A. Akusativem je vyjádřen předmět.

§ 325 **I.** *Ὀρύττω **γῆν.** — Ἐνίκησαν τοὺς **πολεμίους**:*

akusativem jest vyjádřen předmět, který *byl hotov* již před činností slovesnou = akusativ **vnějšího** předmětu.

Stává u sloves přechodných, jež jsou zhusta shodná s českými vazbami. Jindy jsou vazby obou jazyků neshodné nikoli pro nějaké odchylky

nebo nepravidelnosti řečtiny, nýbrž pro rozdílný původní význam slovesa řeckého proti slovesu českému. Podobně jest vysvětliti neshodu vazeb řeckých a českých při *genitivu* a *dativu*.

Uvádějíce řecké vazby pádové hledíme většinou k případům, ve kterých se řečtina a čeština liší. Tak proti češtině jsou v řečtině **přechodná:**

1.

a) *Εὖ λέγω τὸν εὖ λέγοντα καὶ εὖ ποιῶ τὸν εὖ ποιοῦντα.* — *Σωκράτης ὠφέλει τοὺς συνόντας.*

b) *Μὴ λέγε (δρᾶ) τοὺς τεθνηκότας κακῶς!* — *Ἐρχόμεθα τιμωρησόμενοι ἄνδρας, οἳ τούτους ἠδίκησαν:*

slovesa **dobrého** *a* **zlého činění** komu slovem n. skutkem, j.

a) *εὖ, καλῶς λέγω τινά* dobře mluvím o kom, *εὐεργετῶ* (2.), *εὖ, καλῶς ποιῶ* (2.) *τινα* dobře činím komu, nakládám s kým, *ὀνίνημι, ὠφελῶ* (2.) *τινα* prospívám, pomáhám komu;

b) *κακῶς λέγω τινά* špatně mluvím o kom, *κακῶς δρῶ* (1.), *ποιῶ, ἀδικῶ, βλάπτω τινά* křivdím, ubližuji, *κολακεύω τινά* lichotím, *ἀλέξομαι, ἀμύνομαί τινα* bráním se komu, *κωλύω τινά prohibeō, τιμωροῦμαι* (2.), *(ἀπο)τίνομαί τινα* mstím se komu, trestám koho.

Pozn. Εὖ (κακῶς) πράττω mám se, vede se mi dobře[1]) (špatně). Passiva k *εὖ (κακῶς) λέγω, ποιῶ τινα* jsou *εὖ (κακῶς) ἀκούω, πάσχω ὑπό τινος. Ἀλέξομαι, ἀμύνω, βοηθῶ, τιμωρῶ* (2.) *τινι* pomáhám komu, mstím koho. *Λυσιτελῶ* (2.) *τινι* prospívám komu; *συμφέρει μοι* prospívá mně.

2.

a) *Θαυμάζω Σωκράτους σοφίαν.* — *Ὧν τὰς δόξας ζηλοῖς, μιμοῦ τὰς πράξεις.* — *Μὴ κλᾶε τοὺς θανόντας!*

b) *Τοὺς μὲν θεοὺς φοβοῦ, τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου!* — *Πένητα φεύγει πᾶς τις*[2]) *φίλος.* — *Φυλάττεσθαι δεῖ τὸν ἄνθρωπον:*

slovesa **cítění a jeho projevů,** j.

a) *θαυμάζω τινά mīror, μιμοῦμαί* (2.) *τινα imitor,* napodobuji, *ζηλῶ* (3.) *τινα aemulor,* horlivě následuji koho, závidím komu, *κλαίω, οἰκτίρω τινά fleō, doleō,* oplakávám, želím koho;

b) *αἰσχύνομαι* (*dp.*) *vereor, δέδοικα, φοβοῦμαί* (2., *dp.*) *τινα timeō, φεύγω τινά fugiō, φυλάττομαί τινα* (*dp.*) *caveō,* chráním, střehu se, *λανθάνω lateō,* jsem tajný koho: *πάντας ἔλαθεν* všem ušlo.

Pozn. Ἐπιλείπει με ὁ χρόνος dēficit mē tempus = nemám kdy.

[1]) vl. dělám dobře, potom a proto jsem šťasten, mám se dobře. —

[2]) Každý kdokoliv = každičký.

3. *Ὄμνυμι* přísahám, *ὄ. θεούς* (bohům, skrze b.), *εἰρήνην* (na mír),
σιγῶ, σιωπῶ (l.) mlčím, *σιγῶ, σιωπῶ τι taceō rem*, zamlčuji,
βαίνω kráčím, *διαβαίνω ποταμόν trānseō flūmen*:

mnohá slovesa **původně podmětná,** *zvláště jsou-li složena s předložkami διά, παρά, ὑπέρ* — j. v latině a češtině.

Pozn. Πάντες ὑπὸ Σωκράτους ὠφελοῦντο. — Ποταμὸς ἡμῖν ἐστι διαβατέος: vazbou trpnou se mění akusativ vnějšího předmětu v nominativ, podmět v genitiv s předložkou *ὑπό, ἐκ, παρά, πρός* nebo v dativ původce děje (v. § 341, 3).

§ 326 **II.** ***1.*** *Ὀρύττω* ***τάφρον.*** — ***2.*** *Ἐνίκησαν μεγάλην* ***νίκην:***

akusativem jest vyjádřen předmět, který činností slovesnou teprve vzniká, v ní jest *obsažen*, a který

1. trvá, i když slovesný děj ustal = akusativ **výsledku;**

2. zaniká, když slovesný děj ustal = akusativ **obsahu.**

Oba akusativy se shrnují obyčejně pod název akusativu **vnitřního** předmětu, který jest podle *obsahu* trojí:

a) ***Κακὴν νόσον νοσῶ***[1]) [*vītam iūcundam vīvo*].
Γραφὴν ἀσεβείας γράφομαι žaluji žalobou bezbožnosti.
Ἐπιμελοῦνται πᾶσαν ἐπιμέλειαν pečují všemožnou péčí:
akusativ jest se slovesem soukmenný (*figūra etymologica*).

b) ***Κακὴν νόσον κάμνω***[2]) [*vītam iūcundam agō*].
Γραφὴν ἀσεβείας διώκω poháním na soud žalobou bezbožnosti.
Ζῶ βίον μοχθηρόν vedu život trudný:
akusativ jest se slovesem souznačný (*figūra synōnymica*).

c) ***Τοῦτο νοσῶ*** = *ταύτην τὴν νόσον νοσῶ* [*id laetor*].
Ὀλύμπια, μάχην νικῶ[3]) = *νίκην Ὀλυμπίων, μάχης νικῶ.*
Οἱ οὐδὲν ἠδικηκότες = *οἱ οὐδεμίαν ἀδικίαν ἠδικηκότες*:
akusativ jest zastoupen svým přívlastkem.

Pozn. 1. Μάχη νικᾶται: vazbou trpnou se vnitřní akusativ mění v nominativ; měl-li však vedle sebe ještě vnější akusativ, trvá (v. § 328, 2[1]).

Pozn. 2. Tyto akusativy, jsouce obsaženy již ve svém slovese, byly by nadbytné, kdyby neměly vlastního přívlastku. Bez přívlastku bývají, jsou-li proti slovesu významu užšího (pregnantního): *ἀρχὴν ἄρχειν* zastávati úřad vojevůdce, míti velení, *δρόμον θεῖν* běžeti během závodním, o závod [*stadium currere*].

[1]) Jsem nemocen těžkou nemocí. — [2]) Stůňu těžkou nemocí. — [3]) Jsem vítězem v hrách olympijských, vyhrávám bitvu.

B. Akusativem je vyjádřeno příslovečné určení. **§ 327**

1. *Ἐπορεύθησαν πεδίον ἅπαν* (samou rovinou). — *Πλεῖν θάλασσαν* [*Xerxēs mare ambulāvit, terram nāvigāvit*]:

kudy? = *akusativ* **místa** (*locī*).

Pozn. Κνίσῃ δ' οὐρανὸν ἵκεν (k nebi) *H.* — *Ἔρχεσθον κλισίην Ἀχιλῆος* (jděte do stanu) *H.* [*Rōmam īre*, jíti kraj světa]:

směrem k čemu? kam? = *akusativ* **cíle** (básn.).

V próze ustoupil 1. pádům předložkovým (*πρὸς οὐρανόν, εἰς Ἀθήνας*);
2. tvarům příslovečným (*οἴκαδε, Ἀθήναζε*).

2. *Κῦρος ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα παρασάγγας ὀκτὼ εἰς Κολοσσάς· ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας ἑπτά.* — *Ἑβδομήκοντα ἔτη γεγονώς* [*trīduī viam prōcessit — paucōs ibi diēs morātus*]:

kolik místa? jak daleko? = *akusativ* **míry prostorové;**
kolik času? jak dlouho? = *akusativ* **míry časové**
(*accūsātīvus extēnsīvus locī* + *extēnsīvus temporis*).

3. *Κάμνω τὴν κεφαλήν* stůni vzhledem k hlavě, hlavou = bolí mě hlava. — *Βέλτιόν ἐστι σῶμα ἢ ψυχὴν νοσεῖν* (tělesně-duševně):

se zřením k čemu? čím? jak? = *akusativ* **zřetelový** (*respectūs*).

Ἕλληνές εἰσι τὸ γένος	*Graecī sunt nātiōne.*
Ποταμὸς Κύδνος ὄνομα	*flūmen Cydnus nōmine,*
εὖρος (zšíři) *δύο πλέθρων*	(nikoli *εὐρὺς δύο πλέθρα*).
Ἀνὴρ δεινὸς τὴν ψυχήν	*vir magnī animī:*

bývá zvláště u jmen značících původ (jméno), míru, vlastnost.

Pozn. Akusativ zřetelový je v řečtině daleko častější než v latině, která užívá místo něho ablativu zřetele n. ablativu (genitivu) jakosti. U lat. básníků řecké vzory podporovaly jeho šíření (srv. Verg. *ōs umerōsque deō similis*, Ovid. *redimītus tempora laurō*). Odtud druhé jeho jméno: *accūsātīvus Graecus.*

4.

a) *Μέγα δύναμαι* (velmi). — *Πολλὰ ἠρᾶτο* (mnoho, vroucně). *H.*

b) (*Τὴν*) *ἀρχήν* vůbec
τὸ νῦν nyní, *τὸ πρίν* dříve
πολλά často, *τὰ πολλά* většinou
πολύ mnohem, daleko
τὸ πρῶτον prīmum, z počátku
τὴν ταχίστην co nejrychleji
τί; oč? *τι* o něco, trochu
τοῦτον τὸν τρόπον tak.

c) *Τἆλλα (λοιπόν) cēterum* *(τὰ) πάντα omnia*, veskrz, vůbec
τἀναντία naopak *πρόφασιν* na oko, *δωρεάν* darem
τὸ ἐπ' ἐμοί co jest na mně *τί;* proč? *τι* nějak
τὸ ὅλον celkem *τοῦτο μέν — τοῦτο δέ* jednak — jednak:

mnohé akusativy a) vnitřní, b) míry prostorové n. časové, c) zřetelové ustrnuly jako příslovce, j. v lat. a češ.

5. O tak řeč. **akusativu absolutním** v. § 410.

§ 328 ***1.*** **II. Akusativ dvojí.**

a) *Οἱ Πέρσαι διδάσκουσι τοὺς παῖδας σωφροσύνην.*
Μή με κρύψῃς τοῦθ' (= τοῦτο), ὅπερ μέλλω παθεῖν.
b) *Οὐ τοῦτ' ἐρωτῶ σε. — Αἰτῶμεν τοὺς θεοὺς τἀγαθά!*
c) *Ὁ πάππος Κῦρον στολὴν καλὴν ἐνέδυσεν:*

dvojí akusativ předmětu vnějšího (osobní + věcný) u sloves

a) učím	koho	čemu	—	tajím	komu	co:
διδάσκω,		*ἀναμιμνήσκω*[1])		*κρύπτω,*		*ἀποκρύπτομαι*
b) ptám se	koho	nač	—	žádám	koho	oč:
ἐξετάζω,	*ἐρωτῶ* (1.)			*αἰτῶ* (2.),		*πράττομαι*[2])
c) odívám	koho	čím	—	svlékám	komu	co:
ἐνδύω,	*ἀμφιέννυμι*			*ἐκδύω,*		*ἀφαιροῦμαι*[3])

} ***τινά τι.***

[*Hoc tē doceō* (*moneō*) — *cēlō*; *rogō* — *poscō*.]

Pozn. Παῖδες σωφροσύνην διδάσκονται. — *Τὸν λόγον ἐρωτώμενος* (*sententiam rogātus*): vazbou trpnou se mění jen akusativ osobní v nominativ, věcný trvá.

2. *Μέλητός με ἐγράψατο τὴν γραφὴν ταύτην. — Ἠδικήσαμεν τοῦτον οὐδέν:*

akusativ **předmětu vnějšího** + **vnitřního.**

Pozn. Τὴν γραφὴν ταύτην ἐγράφην. — Ἄπει ἠδικημένος οὐδὲν ὑφ' ἡμῶν: vazbou trpnou se opět jen akusativ vnější mění v nominativ, vnitřní trvá.

3. *Τί δέ σε φρένας ἵκετο πένθος; H. — Τὸν δ' ἄορι πλῆξ' αὐχένα H.* [*Gallus Hannibalem femur trāiēcit*]: *akusativ* **předmětu vnějšího** + **zřetelový.** Tato básnická vazba jest známa pod jménem ***σχῆμα καθ' ὅλον καὶ μέρος*** (vazba celku s částí), při čemž akusativ osoby značí celek, akusativ věcný jeho část. Akusativ věcný, v základě svém cílový (směrem k čemu? kam?), ustrnul pak v platnosti zřetelové: *τὸν δ' ἄορι πλῆξ' αὐχένα* (též *κατ', πρὸς αὐχένα*) = ťal jej (směrem k týlu, se zřením k týlu) do týla mečem.

[1]) připomínám komu co. — [2]) vymáhám na kom co. — [3]) odnímám komu co.

4.

a) *Οἱ Θετταλοὶ φίλον, σωτῆρα τὸν Φίλιππον ἡγοῦντο.*
b) *Δαρεῖος Κῦρον σατράπην ἐποίησε καί στρατηγὸν ἀπέδειξεν.*
c) *Στέφανον χρυσοῦν ἑκάστῳ δῶρον δώσω* (dám darem):

akusativ **předmětu vnějšího** + **doplňkový** u sloves

a) pokládám	koho (co)	zač	— říkám	komu jak:	*τινά τι.*
ἡγοῦμαι,	*νομίζω*		*λέγω,*	*ὀνομάζω*	
b) činím	koho	čím	— ustanovuji	koho čím:	
ποιῶ (2.),	*ποιοῦμαι* (2.)		*ἀποδείκνυμι,*	*καθίστημι*	
c) (vy)dávám	koho (co)	zač	— přijímám, mám	koho čím:	
δίδωμι,	*παρέχω*		*λαμβάνω,*	*ἔχω, κέκτημαι*	

[*Tē beātum putō — appellō — reddō.*]

Pozn. *Κῦρος στρατηγὸς ἀπεδείχθη*: vazbou trpnou se mění oba akusativy v nominativy (§ 322, 1 *b*). — Akusativ doplňkový je bez členu (§ 316, 2).

5. O tak zv. *vazbě* **akusativu (genitivu, dativu)** + **infinitivu** v. § 394, 1,

Genitiv.

Ἀπέχου τῆς τῶν κακῶν (*a*) *ὁμιλίας* (*b*). **§ 329**

Řecký genitiv (*πτῶσις γενική* = pád značící *γένος*, původ, příslušnost) zahrnuje v sobě

a) genitiv (koho, čeho? čí? jaký?) = genitiv vlastní;
b) zaniklý ablativ (od [z] koho, čeho? odkud? proč?) = genitiv ablativní nebo odlukový.

Genitivem vlastním se vyjadřuje přívlastek, doplněk, předmět, příslovečné určení místa a času, genitivem ablativním předmět, přísl. určení příčiny, u substantiv též přívlastek. Ale tyto platnosti genitivu se mísí.

A. Genitivem je vyjádřen přívlastek. **§ 330**

1. *Ἡ τοῦ πατρὸς οἰκία domus patris.* — *Ἡ νίκη τῶν Ἀθηναίων.* — *Οἱ Σόλωνος νόμοι.* — *Πέργαμον καταλαμβάνουσι τῆς Μυσίας*:
genitiv **přivlastňovací** (*possessīvus*),
při čemž pojetí vlastnictví se zhusta stýká s pojetím původovým (*οἱ Σόλωνος νόμοι*) nebo s pojetím místním (*Πέργαμον τῆς Μυσίας* v Mysii, pův. z Mysie § 336, 1).

Pozn. Sem náleží genitivy, jež se obyčejně vykládají výpustkou: *Σωκράτης* (*ὁ*) *Σωφρονίσκου* (t. *υἱός*), *Ἡγησὼ Προξένου* (*θυγάτηρ*), *τὰ τῶν φίλων* (*χρήματα*) jmění přátel, *ἐν Ἄιδου* (*δόμῳ*), *εἰς διδασκάλου* (*οἰκίαν*) *φοιτᾶν*.

2. *Φόβος τῶν πολεμίων metus hostium* =
strach *a*) nepřátel (nepřátelé se bojí); *b*) z nepřátel (bojím se n.).
Ἡ τοῦ Λάχητος (*a*) *τῶν νεῶν* (*b*) *ἀρχή* L. velení nad loďstvem:
genitiv a) **podmětový** (*subiectīvus*);
b) **předmětový** (*obiectīvus*).

Pozn. *Ὁ ἐμὸς πόθος* touha *a*) má, *b*) po mně. *Χάριν ἐμήν, σήν meā, tuā grātiā* kvůli mně, tobě (srv. čes. pověst tvá = o tobě): za genitivy zájmen osobních jsou zhusta zájmena přivlastňovací.

3. *Ὁδὸς τριῶν ἡμερῶν via trīduī.* — *Παῖς δέκα ἐτῶν*:
genitiv **vlastnosti** (*quālitātis*) při určeních číselných.

4. *Δοῦλος πέντε μνῶν.* — *Πρᾶγμα πολλοῦ πόνου rēs multae operae*:
genitiv **ceny** n. **hodnoty** (*pretiī*).

5. *Στέφανος ῥόδων.* — *Κρήνη ἡδέος ὕδατος* [*flūmina lactis*]:
genitiv **látky** (*māteriae*), vždy bez členu.

Z genitivu jednak látkového, jednak přivlastňovacího se vysvětlují básnické genitivy j. *ἕρκος ὀδόντων* ohrada zubů, *Τροίης πτολίεθρον urbs Trōiae*:
genitiv **omezovací** *n.* **vysvětlovací** (*dēterminātīvus, explicātīvus*).

6. *Γραφὴ ἀσεβείας.* — *Ἀδικημάτων ὀργή* hněv pro křivdy:
genitiv **příčiny** (*causae*).

7. *Πλῆθος τῶν συμμάχων* většina spojenců.[1]) — *Ὁ πρεσβύτερος τῶν παίδων.* — *Πάντων σοφώτατος.* — *Τίς ὑμῶν; quis vestrum?* — *Εἷς τοῦθ' ὕβρεως ἐλήλυθεν eō superbiae prōcessit.* — *Ἄλις λόγων*:
genitiv **celkový** (*partītīvus*).

Jest mnohem rozšířenější než v latině. Má vždy postavení doplňkové, nikdy přívlastkové (§ 319, 2), protože celek nemůže býti přívlastkem části.

Pozn. Říká se jen:
a) *Τί νεώτερον quid novī? κακόν τι aliquid malī, οὐδὲν ἀγαθόν*:
adjektivum jest ve stejném pádě s *τί, τι, οὐδέν* (ne v gen. celkovém);
b) *ὁ ἥμισυς τοῦ στρατοῦ* polovice vojska místo *τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοῦ*,
ἡ πλείστη τῆς γῆς největší část země místo *τὸ πλεῖστον τῆς γῆς*
smíšením (*kontaminací*) výrazů *ὁ ἥμισυς στρατός* + *τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοῦ*.

§ 331

B. Genitivem je vyjádřen doplněk.

Uvedené druhy genitivů (až na genitiv podmětový a předmětový) přistupují též jako doplňky na otázku čí? jaký? k slovesům
εἰμὶ, γίγνομαι, ποιοῦμαι a obdobně i k jiným výrazům:

[1]) ale: *Πλῆθος συμμάχων* (bez členu!) = zástup spojenců (genit. látky).

1. *Οἶκός ἐστι πατρός* (jest, náleží) [*Gallia est Ariovistī*]. — *Κλεπτῶν μὲν ἡ νύξ, τῆς δ' ἀληθείας τὸ φῶς ⟨ἐστιν⟩.*[1]) — *Ἡ νίκη τῶν Ἀθηναίων ἐγίγνετο* (stávalo se, klonilo se k A.).— *Οἱ Πέρσαι τὴν Ἀσίαν ἑαυτῶν ποιοῦνται* (přivlastňují si): *genitiv* **přivlastňovací** (*possessīvus*).

Pozn. 1. Ἱερὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἐστι ἡ πᾶσα γῆ. — Πάντα φίλων κοινά: ἱερός, ἴδιος, κοινός τινος = sacer, proprius, commūnis alicuius.

Pozn. 2. Ἄρχοντός ἐστι τῶν ἀρχομένων ἐπιμελεῖσθαι. — Ale: *Σὸν μὲν τὸ λέγειν, ἐμὸν δὲ τὸ πράττειν (ἐστίν)* [*Hominis* — ale: *meum est errāre*]: přivlastňovací genitivy doplňkové se překládají různými obraty: „jest věcí, povinností, vlastností, náleží, patří, sluší" a pod.

2. *Τὸ τεῖχος σταδίων ἦν ὀκτώ. — Πρόξενος ἦν ἐτῶν ὡς τριάκοντα:* *genitiv* **vlastnosti** (*quālitātis*).

3. *Ταῦτα πολλοῦ πόνου ἐστίν* (jest s námahou, žádá námahy). — *Τὰ πλείστου ἄξια ἐλαχίστου ποιεῖται* (činí si věcí nejmenší ceny, váží si jich nejméně) [*rēs est multae operae — facit minimī*]: *genitiv* **ceny** n. **hodnoty** (*pretiī*).

Obdobně tento genitiv bývá:

a) *Οὐδὲ ὑποκρίσιος ἠξίωσε τὸν ἄγγελον Her. — Τιμᾶταί μοι ὁ ἀνὴρ θανάτου· ἐγὼ δὲ τίνος ἀντιτιμήσομαι; — Ἴσως ἄν μοι τούτου τιμήσαιτε. — Ἰητρὸς ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων H.*:
u sloves (adjektiv) všelikého cenění, j.
ἀξιῶ (3.) *τινά τινος* pokládám, uznávám koho za hodna čeho,
τιμῶμαί τι πολλοῦ, ὀλίγου vážím si čeho, stojím oč mnoho, málo,
τιμῶμαί τινί τινος navrhuji komu co za pokutu (o žalobci),
(ἀντι)τιμῶμαί τινος navrhuji si co za pokutu (o žalovaném),
τιμῶ (1.) *τινί τινος* odsuzuji koho čeho, k čemu (o soudci);
ἄξιος hoden, *ἀνάξιος* nehoden, *ἀντάξιος* roven (cenou), zač.

b) *Οἱ ὀλίγου πριάμενοι πλείονος ἀποδόσθαι βούλονται* (lacino - dráže). — *Πόσου διδάσκει; πέντε μνῶν*:
u sloves koupě a výměny, j.
ὠνοῦμαι (2., aor. *ἐπριάμην*), *ἀγοράζω τί τινος emō*, kupuji co zač,
ἀποδίδομαι, πιπράσκω, πωλῶ (2.) *τί τινος vēndō*, prodávám co zač,
διδάσκω τινός vyučuji zač, *λαμβάνω τί τινος* dostávám co zač.

Pozn. Při *ποιοῦμαι* (vážím si, stojím oč) mnohem obyčejnější jest *περὶ* + genit. *πολλοῦ, πλείονος, πλείστου, ὀλίγου* atd. (mnoho, více, nejvíce, málo).

---

[1]) Zlodějům náleží (svědčí) noc, . . . zloději milují noc, pravda světlo.

4. *Οἱ στέφανοι ῥόδων ἦσαν, ἀλλ' οὐ χρυσίου* (růžové, ne zlaté): *genitiv* **látky** (*māteriae*).

5. *Τίνος ἡ δίκη ἐστίν;* Čeho se týká žaloba?: *genitiv* **příčiny** (*causae*).

6. *Οὗτοι τῶν γεραιτέρων γίγνονται* (dostávají se mezi). — *Ἐμὲ ποιοῦ* (*γράφε, θὲς*) *τῶν πεπεισμένων* (počítej k): *genitiv* **celkový** (*partītīvus*).

C. Genitivem je vyjádřen předmět.

§ 332 *a) Τῆς ἀληθείας ἔχεται:*

genitiv předmětný přistupuje k slovesům všelikého dotyku nebo částečného držení, ať hmotného, ať duševního: *genitiv* **dotykový** (v základě svém = *genitiv partitivní*).

b) Τῆς ἀληθείας ἁμαρτάνει:

genitiv předmětný přistupuje k slovesům všelikého odlučování nebo odloučení, ať hmotného, ať duševního: *genitiv* **odlukový** (*sēparātīvus*). Obdobně přistupují oba genitivy též k adjektivům a příslovcím s těmi slovesy soukmenným nebo souznačným.

Pozn. Genitiv dotykový jest svým původem genitiv vlastní, jeho opak, genitiv odlukový, je původu ablativního. S genitivem dotykovým se spojují i slovesa přechodná, jestliže jejich děj zasahuje předmět jen zčásti. Srv.:

Λαγχάνω τοῦ γέρως mám podíl na daru — *τὸ γέρας* dostávám dar celý.
Πιεῖν οἶνου napíti se, okusiti vína — *πιεῖν τὸν οἶνον* vypíti víno všecko.
Ἕλαβον τῆς ζώνης τὸν Ὀρόνταν chopili Orontu za pás.[1])
[Srv. *čes.* přikoupil stromů, kupovalo se pouti — koupil zahradu.]

§ 333 *a) Genitiv dotykový bývá:*

1. *Τῶν μεγάλων ψυχῶν εἰς οὐκ ἂν ἁμάρτοις. — Τοῦ ζῆν οὐδεὶς ὡς ὁ γηράσκων ἐρᾷ. — Πάντων ἐπαίνου τεύξεσθε.*[2]) *— Θανόντων οὐδὲν ἄλγος ἅπτεται. — Ξανθῆς δὲ κόμης ἔλε Πηλείωνα H.*[3]): *u sloves* **míření (tužby), dotyku, chápání** *a* **(částečného) držení,** j.
ἵημι mířím, *ὀρέγομαί τινος* sahám, dychtím po čem,
ἐπιθυμῶ (2.), *ἐρῶ* (1.), *ἐφίεμαί τινος* toužím po čem,
πειρῶμαι (1.) zkouším, *τυγχάνω τινός* docházím čeho,
ἅπτομαι, *(ἀντι)λαμβάνομαί τινος* dotýkám, chápu se čeho,
αἱρῶ (2.) beru, *ἄρχω* (*-ομαι*) začínám, *ἔχομαί τινος* držím se čeho.

Pozn. O rozdílu *ἄρχω λόγου* a *ἄρχομαι λόγου* v. § 352, 1.

[1]) Vl.: Chopili část pasu a tím se zmocnili celého Oronty. — [2]) U všech dojdete pochvaly. — [3]) A za rusé vlasy vzala Péléovce.

2. *Πιεῖν οἴνου* (§ 332[1]). — *Ἐγὼ πόνων δὴ μυρίων ἐγευσάμην*:
u sloves **požívání** *a* **okoušení,** j.
ἐσθίω, πίνω, ἀπολαύω, γεύομαί τινος okouším čeho.

3. *Ἀνθρώπου ψυχὴ τοῦ θείου μετέχει. — Μετέδωκα τῷ βουλομένῳ τοῦ ἐν τῇ ἐμῇ ψυχῇ πλούτου. — Ἀρχῆς μέτοχος*:
u sloves (*adjektiv*) **účastenství,** j.
μεταλαμβάνω, μετέχω, κοινωνῶ (2.) *τινος* účastním se čeho,
μεταδίδωμι, μέτεστί μοι sdílím se s kým oč, mám díl v čem;
κοινωνός, μέτοχός τινος participes, účasten čeho.

4. *Βασιλεὺς τῆς πρὸς ἑαυτὸν ἐπιβουλῆς οὐκ ᾐσθάνετο. — Ἀκούσωμεν τοῦ ἀνδρός* (*τῶν κρατούντων*)*! — Ἐπιστήμων τέχνης*:
u sloves (*adjektiv*) **znamenání, slyšení, vědění,** *j.*
αἰσθάνομαι, συνίημί τινος znamenám co, rozumím čemu,
ἀκούω τινός 1. *audiō aliquem,* 2. *pāreō alicui,*
πυνθάνομαί τινος doslýchám o kom, o čem;
ἔμπειρος, ἐπιστήμων τινός perītus, znalý, zkušený čeho.
Pozn. *Ἄκουε τούτων* i *ταῦτα*: o věcech genitiv i akusativ. — *Ἤκουσαν τοῦ κήρυκος*: o osobách jen genitiv; neboť slyšeli jen část hlasatele, t. j. jeho hlas. — O vazbách slovesa *ἀκούω* v. § 407, 2.

5. *Δέσποτα, μέμνεο τῶν Ἀθηναίων! Her. — Τί ἡμῖν τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλει; — Ἐπιμελὴς ἀγαθῶν*:
u sloves (*adjektiv*) **pamatování** *a* **péče,** j.
(ἐπι)μιμνήσκομαί (*dp.*) *τινος reminīscor,* vzpomínám nač,
μέμνημαί τινος meminī, jsem pamětliv koho, čeho,
ἐπιμέλομαι, κήδομαι, φροντίζω starám se, dbám oč[1]),
μέλει μοί τινος jest mi co na péči, záleží mi na čem,
μεταμέλει μοί τινος paenitet mē alicuius reī, pykám čeho[2]);
μνήμων memor pamětliv, *ἐπιμελής τινος* dbalý čeho.

6. *Τῶν ἱππέων ὁ λόφος ἐνεπλήσθη. — Φίλιππος χρημάτων ἠπόρει. — Στέγαι τῶν ἀπολλύντων πλέαι!* (Ó příbytku, plný vrahů!):
u sloves (*adjektiv*) **plnosti,** j.
(ἐμ)πίμπλημι, πληρῶ (3.) *τί τινος* plním co čím,
γέμω, πλήθω, πλουτῶ (2.) *τινος* jsem pln čeho, oplývám čím;
πλέος, πλήρης, μεστός τινος plēnus, πλούσιος bohatý.

[1]) Vl.: chápu se čeho svou pamětí, péčí. — [2]) Vl.: jest mi co na péči potom, tedy pozdě (*μετα-*, v. § 346 pod heslem *μετά*).

§ 334 *b) Genitiv odlukový bývá*

u sloves (adjektiv, příslovcí), jež jsou opakem sloves (adjektiv, příslovcí) dotyku. Za důraznějším vyznačením odluky přistupují k těmto slovesům zhusta předložky ***ἀπό*** (*ab*), *διά* (*dis-*), k adjektivům ***ἀ(ν)-*** privātīvum (v. § 23[1], *čes. ne-*). Tento genitiv bývá:

1. *Τούτου οὐκ ἐψεύσθην.* — *Ἀπέχου τῆς τῶν κακῶν ὁμιλίας.* — *Ἐπιστήμη χωριζομένη ἀρετῆς πανουργία φαίνεται.* — *Διέσχον ἀλλήλων ὡς τριάκοντα στάδια.* — *Ἀπολύω ὑμᾶς τῆς αἰτίας.* — *Ἡ ψυχὴ γυμνὴ τοῦ σώματος παρὰ Πλούτωνα ἀπέρχεται*:
u sloves (*adjektiv*) **chybování, zdržování, odlučování, zbavování,** j.
ἁμαρτάνω, ψεύδομαί (*dp.*) *τινος* chybuji (se), mýlím se v čem,
ἀπέχω, κωλύω, παύω τινά τινος zdržuji, zbavuji koho (od) čeho,
ἀπέχομαι zdržuji se, *λήγω, παύομαί τινος* nechávám čeho,
φείδομαί τινος šetřím, *χωρίζω τινά τινος* odlučuji koho od čeho,
ἀφίστημί τινά τινος odvracím, *ἀφίσταμαί τινος* odpadám od koho,
ἄπειμι, ἀπέχω, διέχω τινός jsem dalek, jsem vzdálen čeho,
ἀπαλλάττω, (ἀπο)λύω, ἐλευθερῶ (3.) zbavuji, zprošťuji koho čeho,
(ἀπο)στερῶ (2.), *γυμνῶ* (3.) *τινά τινος* připravuji koho oč, zbavuji;
ἐλεύθερος prost, *γυμνός* zbaven, bez čeho, *καθαρός* čist.
[*Prohibeō iniūriā — moveō senātū — līberō metū.*]
Pozn. Slovesa zbavování se pojí též s dvojím akus. (§ 328,.1 *c*).

2.-4. *2. Κακῶν ἄγευστος αἰών.* — *3. Ἄμοιρος ταφῆς.* — *4. Ὀγραμμάτων ἄπειρος οὐ βλέπει βλέπων*:
u adjektiv **opačných výrazům 2. okoušení, 3. účastenství, 4. vědění,** j.
ἄγευστος, ἀπαθής nezkusilý; — *ἄμοιρος expers,* neúčasten, bez —;
ἄπειρος, ἀνεπιστήμων, ξένος τινός imperītus, nezkušený, neznalý.

5. *Δέδοικα, μὴ ἐπιλαθώμεθα τῆς οἴκαδε ὁδοῦ.* — *Ἀμελὴς κακῶν*:
u sloves (*adjektiv*) **zapomnění** *a* **nedbání,** j.
ἐπιλανθάνομαι zapomínám, *ἀμνημονῶ* (2.) *τινος* nejsem pamětliv,
ἀμελῶ (2.), *ὀλιγωρῶ* (2.) *τινος* nedbám čeho, pomíjím koho;
ἀμνήμων immemor, nepamětliv, *ἀμελής τινος* nedbalý čeho.

6. *Τῶν ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορήσομεν.* — *Δεῖ χρημάτων.* — *Πᾶς ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εὐρυθμίας τε καί εὐαρμοστίας δεῖται* (potřebuje úměrnosti a souladu). — *Ταῦτ' ἐγῶ ὑμῶν δέομαι.* — *Στέγαι φίλων ἔρημαι!* (Ó příbytku, opuštěný od přátel!):
u sloves (*adjektiv*) **prázdnoty** *a* **nedostatku,** j.

ἐρημῶ (3.), *κενῶ* (3.) *τί τινος* vyprazdňuji co od čeho,
ἀπορῶ (2.), *σπανίζω τινός* jsem bez čeho, mám nedostatek čeho,
δεῖ μοί τινος jest mi třeba čeho, *δέω πολλοῦ* + *inf.* jsem dalek, abych,
δέομαί (*dp.*) *τινος* potřebuji čeho, *τινός τι* žádám, prosím koho zač;
ἔρημος, κενός τινος opuštěn od, prázden, bez čeho, *ἐνδεής* potřebný.

Pozn. Δεῖ με + *inf.* musím (§ 397). *Ὀλίγου ἐδέησα* + *inf.* málem bych (§ 369[2]).

Zvláštní genitiv odlukový. § 335

1. *Μείζων σου*[1]) = *μείζων ἢ σύ maior tē* = *maior quam tū.* —
Πᾶς ἑαυτὸν τοῦ πέλας (= *ἢ τὸν πέλας*) *μᾶλλον φιλεῖ.* —
Πόλεμος ἀξιολογώτατος τῶν προγεγενημένων (nad předešlé). —
Ἕτερον τὸ ἡδὺ τοῦ ἀγαθοῦ (jest něco jiného než, liší se od).

2. *Αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι* (= *ὑπερέχειν*) *ἄλλων*[2]) *H.* —
Οὐδενὸς ἡττησόμεθα (*λειψόμεθα*) *εὖ ποιοῦντες.*

3. *Βαρβάρων Ἕλληνας ἄρχειν εἰκός.* — *Γλώττης μάλιστα πειρῶ κρατεῖν.* — *Αἰτωλῶν ἡγεῖτο Θόας H.*:

genitiv **srovnávací** (*comparātīvus*) u výrazů **srovnávacích:**

1. u komparativů (= *ἤ* + nominativ n. akusativ), zř.
u superlativů n. positivů smyslem srovnávacích, j.
ἄλλος, διάφορος, ἕτερός τινος jiný než kdo, rozdílný od koho,
δεύτερος, ὕστερός τινος druhý po kom, (vzadu) za kým.

Pozn. Περιέμενε πλείους (*πλέον*) 1. *ἢ δέκα ἡμέρας*, 2. *δέκα ἡμερῶν*, 3. *δέκα ἡμέρας*: po komparativech *πλείων* (*πλέον plūs*), *ἐλάττων* (*ἔλαττον*), *μεῖον minus* se vypouštívá *ἤ* bez proměny následujícího pádu (j. v lat. *quam*).

2. u sloves předčení a podléhání, j.
ἀριστεύω, περίειμι, ὑπερέχω τινός předčím, vynikám nad koho,
περιγίγνομαί (*dm.*) *τινος* nabývám vrchu nad kým,
προαιροῦμαι (2.), *προτίθημί τί τινος praeferō alicui aliquid,*
διαφέρω liším se, *ἥττῶμαί* (1., *dp.*) *τινος* podléhám komu,
(*ἀπο*)*λείπομαι* (*dp.*) jsem za kým, *ὑστερίζω τινός* přicházím po čem;

3. obdobně u sloves (adjektiv) panování a velení, j.
ἄρχω, βασιλεύω, κρατῶ (2.) *τινος* vládnu, kraluji komu,
ἡγοῦμαι (2.), *ἡγεμονεύω τινός* velím komu, jsem vůdcem koho,
κύριος, ἐγκρατὴς αὐτοῦ potēns suī, pán, mocen sebe.

[1]) Vl.: větší *od* tebe, *od* tvé velikosti počítajíc. Genitiv značí tu hledisko, od něhož vycházejíc má nějaká osoba nebo věc něčeho více. — [2]) Vždycky jen prvním býti a vynikat nad všecky jiné (heslo Achilleovo a Ciceronovo).

Pozn. 1. Ἡγοῦμαι τῇ στρατιᾷ = jsem průvodcem (vůdcem) komu, vedu cestou.
Pozn. 2. Genitiv srovnávací při superlativu (= *nad, než*) jest lišiti od genitivu celkového při superlativu (= *z, mezi* § 330, 7).

§ 336 D. Genitivem jest vyjádřeno příslovečné určení.

1. Ἴζεν τοίχου τοῦ ἑτέρου (u druhé stěny) *H.* — Λούεσθαι ποταμοῖο (v řece) *H.* — Θέειν πεδίοιο běžeti (kus) rovinou *H.*:

kde? kudy? = *genitiv* **místa** (*locī*).

Pozn. Genitiv tento jest původem partitivní; značí místo, v jehož některé části se něco děje nebo jest. Vyskytuje se u básníků; v próze přestává

a) na příslovcích ποῦ, οὗ kde, αὐτοῦ tam, οὐδαμοῦ nikde, πανταχοῦ všude a j.;

b) na genitivech u příslovcí místních j. ποῦ γῆς *ubi terrārum?*, πρόσω τοῦ ποταμοῦ dále v řece, ἐνταῦθα τῆς ἡλικίας v tom věku.

Homérské genitivy ἀνέδυ πολιῆς ἁλός (ze siné tůně), πίθων ἠφύσσετο οἶνος (ze sudů se čerpalo) jsou *ablativní* (odkud?). V attičtině by bylo ἐκ + 2. — Za genitiv místa bývá častěji akusativ (§ 327, 1) nebo dativ (§ 342, 1).

2. Καὶ ἡμέρας καὶ νυκτός (ve dne v noci). — Τρὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ (do roka). — Βασιλεὺς οὐ μαχεῖται δέκα ἡμερῶν (do 10 dnů):

kdy? dokdy? = *genitiv* **času** (*temporis*).

Pozn. I tento genitiv jest vlastně partitivní: značí dobu, v jejíž některé části se něco děje. Téhož významu jsou genitivy u příslovcí časových j. πρωὶ τῆς ἡμέρας časně zrána, ὀψὲ τῆς νυκτός pozdě v noci. Vedle genitivu vyznačují čas akusativ (§327, 2) a dativ (§ 342, 2).

3. Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίγνονται παῖδες δύο. — Ἐμοῦ ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. — Τί βούλει μαθεῖν (ἐξ, παρ') ἐμοῦ;:

odkud? od (z) koho? = *genitiv* **původce** (*auctōris*) u sloves

εἰμὶ, γίγνομαί τινος *nāscor ex*, jsem, pocházím od (z) koho,
ἀκούω, ἀκροῶμαί (1.) τί τινος *audiō ex*, slyším co od koho,
μανθάνω, πυνθάνομαί τί τινος zvídám, dovídám se co od koho.

4. Οἱ στέφανοι ῥόδων ἦσαν, ἀλλ' οὐ χρυσίου (z růží, ne ze zlata). — Τὸ τεῖχος (ἐκ) λίθου πεποιημένον (z kamene):

z čeho (z jaké látky)? = *genitiv* **látky** (*māteriae*)

u sloves εἰμὶ, ποιῶ (-οῦμαι 2.), τεύχω τί τινος jsem, dělám (co) z čeho.

5.

a) Ἐμὲ ὁ Μέλητος ἀσεβείας ἐγράψατο = ἀσεβείας φεύγω ὑπὸ Μελήτου. — Ἑάλωσαν προδοσίας *prōditiōnis convictī sunt.* — Οὐ σύ μοι τοῦδε τοῦ κακοῦ αἴτιος.

b) *Θαυμάζω Σωκράτη τῆς σοφίας. — Εὐδαίμων μοι Σωκράτης ἐφαίνετο καὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν λόγων. — Χαίρω τῶν γεγενημένων. — (Οἴμοι) τῆς τύχης:*

proč (z jaké příčiny)? = *genitiv* **příčiny** (*causae*)

a) u sloves (adjektiv) právního řízení, j.

γράφομαι (*dm.*), *διώκω τινά τινος* poháním, žaluji koho z čeho,
γράφομαι (*dp.*), *φεύγω τινός* jsem pohnán, obžalován z čeho (proč),
αἰτιῶμαι (1., *dm.*) viním, *δικάζω, κρίνω τινά τινος* soudím koho z čeho,
αἱρῶ (2.) usvědčuji, *ἁλίσκομαί τινος*[1]) jsem usvědčován z čeho;
αἴτιος vinen, *ὑπόδικος* obžalovaný, *ὑπεύθυνος* odpovědný;

b) u sloves (adjektiv, citoslovcí) cítění, j.
θαυμάζω divím se, *εὐδαιμονίζω τινά τινος* velebím koho proč,
φθονῶ (2.) *τινί τινος* závidím proč, *ἥδομαι, χαίρω τινός* raduji se z čeho,
ἄχνυμαί τινος rmoutím se, *οἰκτίρω τινά τινος* lituji koho proč,
(ἐπι)μέμφομαι, ὀργίζομαί τινί τινος horším, hněvám se proč;
εὐδαίμων šťastný, *τάλας, δείλαιός τινος* bídný, nešťastný proč;
οἴμοι, φεῦ běda, žel, škoda! někdy i bez nich — j. v češtině.

Pozn. 1. *Ἔφασαν κατερεῖν αὐτοῦ* říkali, že to na něho povědí.
Κατέγνωσαν (*κατεψηφίσαντο*) *Σωκράτους θάνατον* (pass. *Σωκράτους κατεγνώσθη* nebo *κατεψηφίσθη θάνατος*) = usoudili (proti) Sokratovi smrt, odsoudili Sokrata k smrti: genitiv osoby je tu řízen slovesnou předponou *κατα-* (v. § 347, 3).

Pozn. 2. U sloves **cítění** bývá častěji (*ἐπί* +) dativ (§ 343, 5).

6. O tak řeč. **genitivu absolutním** v. § 409, 1.

Dativ.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιβάντες τοῖς Πέρσαις (*a*) ***Μαραθῶνι*** (*b*) ***ἐνίκησαν αὐτοὺς ἀρετῇ*** (*c*). **§ 337**

Řecký dativ (*πτῶσις δοτική* = pád dávání) zahrnuje v sobě
a) dativ ([ke] komu, čemu?) = dativ vlastní;
b) zaniklý lokál (kde?) = dativ lokální;
c) zaniklý instrumentál (s kým?) = dativ stykový +
(čím?) = dativ instrumentální.

Dativ vlastní vyjadřuje s dativem stykovým předmět, dativ lokální a instrumentální různá příslovečná určení. Ale tyto platnosti da-

[1]) Závod (*ἀγών*) byl pro Řeky příznačnou formou myšlení. I v soudní při viděli jakýsi zápas, dostihy (*ἀγών*): žalobce ‚pronásleduje' (*διώκει*), obžalovaný ‚utíká' (*φεύγει*), ale druhdy ‚bývá chycen', t. j. usvědčen (*ἁλίσκεται*).

tivu se mísí. Splývání to bylo podporováno leckdy podobnými tvary pádů, jindy příbuznou jejich platností (od *οἶκος* byl dativ *οἴκῳ*, lokál *οἴκοι*, instrum. *οἴκω*).

Pozn. Jméno *cāsus instrūmentālis* není zcela případné. Neboť tento pád značil nejen nástroj (*instrūmentum*), ale především společenství. Ostatně i nástroj — prostředek byl vlastně společník, (se) kterým se něco provádělo. Tento význam společnosti jest zcela patrný při dativu stykovém (sociativním § 340). Ale proniká více méně i při dativu instrumentálním, kterým se vyznačují různá příslovečná určení. Srv. *κραυγῇ* (s křikem) *ἐπίασιν* vedle *σὺν κραυγῇ προιέναι* (dativ způsobu § 343, 1), hom. *θεὸς ὣς τίετο πλούτῳ τε καὶ υἱάσι* jako bůh byl ctěn se svým bohatstvím a (svými) syny = pro své bohatství a syny (dativ příčiny § 343, 5).

§ 338 A. Dativem je vyjádřen předmět.

a) *Θεοῖσι δὲ χεῖρας ἀνέσχον* (bohům, k bohům) *H.*
b) *Θεοῖσι μὴ μάχου* (s bohy)*!*
c) *Στεφανοῦσθαι τῷ θεῷ* (kvůli bohu, bohu na počest).

Dativem jest vyjádřen předmět na otázku

a) komu, ke (proti) komu, na koho? = *dativ* **směrový, cílový;**
b) s kým? (lat. *cum* + *ablativ*) = *dativ* **stykový;**
c) komu, kvůli komu, vzhledem ke k.? = *dativ* **nepřímého předmětu.**

Předmět vyjádřený dativem jest vždy vzdálenější (§ 324[1]).

§ 339 *a) Dativ směrový (cílový) bývá:*

1. *a*) *Θεοῖσι δὲ χεῖρας ἀνέσχον H.* — *Ὑμῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ στέφανον ἑκάστῳ χρυσοῦν δώσω* (*πέμψω*). — *Προσέταξε τῇ στρατιᾷ προσιέναι* [*imperāvit*]. — *Ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ.*

b) *Τοῖς Ἕλλησι φόβος ἐμπίπτει.* — *Ἐπέκειντο τοῖς πολεμίοις.* — *Παρίσταταί μοι ἐρωτᾶν.* — *Δεῖ τῷ πολέμῳ προσέχειν*:

a) *u sloves* **pohybu směrem k něčemu** (a příbuzných *sloves* **dávání, posílání, rčení** *a mnohých* **neosobných),** zvláště

b) *u sloves* **pohybu (stavu), složených s předložkami**

ἐν: *ἐμβάλλω τινί τι* vrhám co do čeho, vnukám komu co, *ἐμβάλλω* (intr.), *ἐμπίπτω τινί* padám, vrhám se na koho, *ἐμμένω τινί* trvám při čem, *ἔνειμί τινι* jsem v čem;

ἐπί: *ἐπιβουλεύω, ἐπιτίθημί τινι* ukládám komu, *ἐπιβαίνω, ἐπίκειμαι, ἐπιτίθεμαί τινι* udeřuji na koho;

παρά: *πάρειμί τινι adsum,* jsem při kom, pomáhám komu, *παρίσταμαί τινι* přistupuji ke komu, připadám komu;

πρός: *προσέρχομαι appropinquō, προσέχω* (*νοῦν*) *τινί* dbám oč.

Pozn. Κελεύω (od κέλομαι poháním) σε ταῦτα ποιεῖν *iubeō tē hoc facere.*
Εὔχομαι 1. ὑμῖν πάντα τἀγαθά přeji vám všeho dobrého;
2. τοῖς θεοῖς θυσίαν (σωτήρια) slibuji bohům oběť (za svou záchranu);
3. τοῖς θεοῖς σωτηρίαν modlím se k bohům (prosím bohů) za záchranu.

2. Κλέαρχος τοῖς ἄλλοις ἡγεῖτο. — Κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι. — Οἱ στρατιῶται ἐχαλέπαινον καὶ ὠργίζοντο τῷ Κλεάρχῳ:
u sloves **vedení, poslouchání, nevraživosti,** j.

ἡγοῦμαί (2., *dm.*) τινι vedu koho (ἡγοῦμαί τινος velím komu § 335, 3),
ἐπικελεύω, παρακελεύομαι (*dm.*) τινι pobádám koho, radím komu,
πείθομαι (*dp.*), ὑπακούω τινί *pāreō alicui,* poslouchám koho,
ἀπειθῶ (2.) τινι neposlouchám (πείθω τινά přemlouvám koho),
γαμοῦμαί (2., *dm.*) τινι *nūbō alicui* (γαμῶ τινα *uxōrem dūcō*),
ὀργίζομαι (*dp.*), χαλεπαίνω τινί *īrāscor, succēnseō alicui.*

b) Dativ stykový (sociātīvus, comitātīvus) bývá: **§ 340**

1. Εὔκλεια ἕπεται τῇ ἀρετῇ. — Κακοῖς ὁμιλῶν καὐτὸς ἐκβήσῃ κακός. — Ξενοφῶν διελέγετο τοῖς βαρβάροις δι' ἑρμηνέως. — Θεοῖσι μὴ μάχου! — Ἡ μήτηρ συνέπραττε Κύρῳ. — Οὐχ ὁμολογεῖ αὐτὸς ἑαυτῷ:
u sloves **všelikého styku,** jako

ἀκολουθῶ (2.), ἕπομαί (*dm.*) τινι jdu s kým, provázím koho,
ὁμιλῶ (2.), χρῶμαί (1.) τινι obcuji, zacházím s kým, užívám čeho,
διαλέγομαι (*dp.*) rozmlouvám, κοινωνῶ (2.) τινι sdílím se s kým,
διαφέρομαί (*dp.*) τινι nesrovnávám se, ἐρίζω τινί přu se s kým,
μάχομαι, πολεμῶ (2.) τινι (též πρός τινα) bojuji proti komu, s kým,
σπένδομαί τινι smlouvu činím s kým, ἔοικά τινι podobám se komu;
zvláště *u sloves* **složených se** *σύν, ὁμοῦ*:
σύνειμι obcuji, συντίθεμαί τινι smlouvám se s kým,
συναλλάττομαι (*dp.*) smiřuji se, συμπράττω τινί pomáhám komu,
ὁμολογῶ (2.), ὁμονοῶ (2.) τινι shoduji se, snáším se s kým.

Pozn. Χρῶμαί σοι φίλῳ *ūtor tē amīcō,* mám tě za přítele.
Ξύλοις ἐχρῶντο τοῖς οἰστοῖς (šípů jako paliva):
dvojí dativ: **předmětný + doplňkový.**
Μάχομαι (*dm.*) σύν τινι (μετά τινος) bojuji po boku někoho.

2. Κοινόν τι χαρᾷ καὶ λύπῃ δάκρυά ἐστιν. — Ὡπλισμένοι ἦσαν τοῖς αὐτοῖς Κύρῳ ὅπλοις. — Ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν:
obdobně *u adjektiv a příslovcí* **se slovesy styku souznačných:**
ἀκόλουθός τινι shodný, souhlasný, κοινός τινι společný s kým,

ὅμοιος, παραπλήσιός τινι rovný, podobný s kým, komu,
ἴσος, ὁ αὐτός σοι (= *καὶ σύ*) stejný s tebou, týž jako ty
(*īdem atque tū*); *ἀκολούθως, ἑπομένως τινί* shodně s čím a j.

3. *Παντὶ τῷ στρατεύματι ἐξελαύνει* [*omnibus cōpiīs subsequēbātur*].
Αὐτοῖς[1]) *ἀνδράσιν ἡ ναῦς διεφθάρη* (i s mužstvem se potopila):
u *sloves* **(polního) tažení** a *zájmen* ***αὐτοῖς, αὐταῖς*** = *i s.*

Pozn. Βασιλεὺς σὺν στρατεύματι πολλῷ προσέρχεται [*cum magnō exercitū*]:
σύν + 3, jestliže se klade důraz na společenství.

§ 341 *c) Dativ nepřímého předmětu (volný):*

1. *Ἐκέλευσε στεφανοῦσθαι πάντας τῷ θεῷ* (bohu na počest). —
Οὐχ' αὐτῷ σοφός [*Mihi discō*]:
dativ **prospěchový** (*commodī*) a jeho **opak** (*d. incommodī*).

2. *Πολλαὶ ἡμῖν ἐλπίδες εἰσὶν σωτηρίας* (jsou nám = máme vyhlídky). —
Εἴθ' ὑμῖν νοῦς γένοιτο [*Mihi spēs est*]:
dativ **přivlastňovací** (*possessīvus*).

Pozn. Ὄνομά μοί ἐστι Καλλίας. — Τῷ υἱεῖ ἐθέμην ὄνομα Καλλίαν: vlastní jméno jest ve stejném pádě s *ὄνομα* (ale: *mihi est nōmen Gāius* i *Gāiō*).

3. *Ποταμὸς ἡμῖν ἐστι διαβατέος. — Πάνθ' ἡμῖν πεποίηται*
[*Mihi hoc faciendum — prōvīsum est*]:
dativ **původce děje** (*auctōris*)
u slovesných adjektiv na ***-τέος*** a perf. (plsqpf.) pass. (= *ὑπό* + 2).

4. *Τῷ καλῶς πράττοντι πᾶσα γῆ πατρίς* (tomu, kdo se má dobře). —
Οὔ τί μοι αἴτιοί εἰσιν (mně vinni)[2]) *H.* [*Mihi sapiēns sōlus līber est*]:
dativ **zřetelový** (*relātiōnis, respectūs*).

Pozn. Tento dativ, někdy s omezujícím *ὡς*, vyskytá se hlavně u participií:
Ἐμοὶ βουλομένῳ, ἡδομένῳ mně po vůli, po chuti [*mihi volentī*],
σκοποῦντι když člověk hledí, když se věc uvažuje [*aestimantī*],
ὡς συνελόντι (*εἰπεῖν*) pro toho, kdo věc shrne (k vyřčení) = zkrátka a dobře.

5. *Οὕτως ἔχει σοι πάντα. — Καί μοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ θορυβήσητε* [*Mihi tū audāciam istīus dēfendis*?]:
dativ **sdílnosti** (*ēthicus*).

B. Dativem je vyjádřeno příslovečné určení.

§ 342 *a) Dativ lokální:*

1. *Τόξ' ὤμοισιν ἔχων H.* — *Ἀριπρεπὴς Τρώεσσιν* (hvězda mezi T.) *H.*:
kde? mezi kým? = *dativ* **místa** (*locī*).

[1]) smíšením (*kontaminací*) z *αὐτὴ τοῖς ἀνδράσιν*. — [2]) nic mi neudělali.

Pozn. 1. Vyskytá se u básníků. V próze vedle příslovcí j. *ᾗ* kudy, *ταύτῃ, τῇδε* ‚tudy' patří sem lokály *Ἀθήνησι, Ἰσθμοῖ, Μαραθῶνι, οἴκοι* [*Rōmae, domī*].

Pozn. 2. Πεδίῳ (χαμαὶ) πέσε (na zem). — *Θαλάσσῃ ἔλσαι Ἀχαιούς* (k moři zatlačiti): kam? = *dativ* **cíle**, blízký akusativu cíle (§ 327, 1[1]).

2. *Τῇ ὑστεραίᾳ posterō diē.* — *Παναθηναίοις* [*lūdīs Rōmānīs*]: kdy? (k označení data) = *dativ* **času** (*temporis*).

Pozn. (*Τῇ*) *νυκτί* v noci (proti době denní); (*τῆς*) *νυκτός* za noci (v některé její části); *τὴν νύκτα* po celou noc, *τὰν*[1]) *ἐνθάδε νύκτα* zatím co zde je noc. — *Ἐν τρισὶν ἡμέραις, ἐν τούτῳ intereā*: *ἐν* (= *in, intrā*) + dativ času za důraznějším vytčením doby, do níž slovesný děj spadá.

b) Dativ instrumentální: § 343

1. *Τὴν πόλιν βασιλεὺς οὐκ ἐδύνατο οὔτε χρόνῳ ἑλεῖν οὔτε βίᾳ* [*vī — vix decem annīs urbem cēpit*]. — *Κραυγῇ πολλῇ ἐπίασιν*: jak? za jakých okolností? = *dativ* **způsobu** (*modī*).

Pozn. Téměř příslovci jsou dativy:

ἄλλῃ (t. *τῇ ὁδῷ*) *aliā viā*, jinak	*πεζῇ* (t. *στρατιᾷ*) pěšky
δρόμῳ honem, úprkem	*σιγῇ* (*cum*) *silentiō*, mlčky
δημοσίᾳ (t. *βουλῇ*) *pūblicē*, veřejně	*ταύτῃ* (t. *τῇ ὁδῷ*) *hāc viā*, tak
ἰδίᾳ (t. *βουλῇ*) soukromě, o své újmě	*τούτῳ τῷ τρόπῳ hōc modō* a j.

2. *Οὔτε ποσὶ ταχὺς οὔτε χερσὶν ἰσχυρός* [*pedibus aeger*]. — *Λόγῳ, οὐκ ἔργῳ φίλοι* [*nōmine - rē*]. — *Πλήθει περιεῖναι* (převyšovati): jak? se zřením k čemu? = *dativ* **zřetelový** (*respectūs*).

Pozn. Mnohem obyčejnější jest akusativ zřetelový (v. § 327, 3).

3. *Πολλῷ, ὀλίγῳ μείζων multō, parvō maior.* — *Δέκα ἔτεσι πρότερον decem annīs ante.* — *Ὅσῳ πλουσιώτερος ἐγένετο, τοσούτῳ καὶ σωφρονέστερος ἐφάνη* [*quō - eō*]: o kolik? (u výrazů srovnávacích) = *dativ* **míry** (*mēnsūrae*).

Pozn. Říká se též: *πολὺ μείζων, ὀλίγον ὕστερον*, ale jen *οὐδὲν ἧττον nihilō minus*, *τί* oč? *τι* o něco — nikdy dativ!

4. *Χερσὶν ἔλοντο H.* — *Ἐλαύνειν ἵππῳ equō vehī.* — *Κῦρος τοῖς παροῦσι τέκτοσι ἐτείχιζεν* [*eā legiōne mūrum perdūcit*]: čím? skrze koho? = *dativ* **prostředku** (*īnstrūmentī*).

Pozn. Διʼ ἀγγέλων per nūntiōs, po poslech: u osob jako prostředníků *διά* + 2.

5. *Λιμῷ* (hlady, z hladu), *ῥίγει* (zimou) *ἀπόλλυσθαι.* — *Φόβῳ ποιεῖν τι* (ze strachu). — *Βίος ἐστίν, ἄν τις τῷ βίῳ χαίρῃ* [*laetor bonīs rēbus*]: čím? proč? = *dativ* **příčiny** (*causae*),

[1]) *τὰν* = *τὴν*.

zvláště u *sloves* značících **city** a jejich **projevování,** j.
ἥδομαι (*dp.*), *χαίρω τινί* raduji se, těším se z čeho (čím),
ἀγαπῶ (1.), *στέργω τινί* jsem spokojen (s) čím, přestávám na čem,
ἀγανακτῶ (2.), *ἄχθομαί* (*dp.*) *τινι* mrzím se nač, rmoutím se proč.

Jiné vazby: *ἄχθομαι ἐπί τινι* rmoutím se nad čím; *ἐκ* (*ὑπὸ*) *λιμοῦ, διὰ καῦμα* (horkem) *ἀπόλλυσθαι.* — O genitivu *příčiny* v. § 336, 5.

V. O předložkách.

A. O užívání předložek vůbec.

§ 344

Řecké předložky byly původně příslovce (*adverbia*) **místní.** Tuto platnost si zachovaly zhusta v mluvě básnické (hlavně epické), u Herodota a místy i v attické próze: *πρὸς δέ* k tomu, *πρὸς δὲ καί* mimo to také, *πάρα* (t. *ἐστίν*) jest po ruce, *ἔνι* (*ἐστί, εἰσί*) je tu, jsou tu, lze (srv. *ἔνιοι* ⟨ *ἔνι οἵ* jsou tu lidé, kteří = někteří).

1. **Předložky prvotně přistupovaly k slovesům** (*ad verba*) za bližším určením slovesného děje a splývaly s nimi v tak řeč. složeniny (*ἄπο βαίνω* pryč jdu = *ἀποβαίνω* odcházím, *ἐξ ἄγω* ven vedu = *ἐξάγω* vyvádím). Ale toto spojení bylo vždy volné, jak patrno z toho, že u Homéra předložka bývá zhusta odloučena od svého slovesa jedním i více slovy (*ἦμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι = λοιγὸν ἀπαμῦναι, οἳ κατὰ βοῦς Ὑπερίονος Ἠελίοιο ἤσθιον = κατήσθιον* — zjev chybně zvaný *tmésis*) a že i později přímnožek a zdvojka vstupují mezi předložku a kmen.

2. **Potom se předložky začaly spojovati se jmennými pády,** zprvu jako příslovce, neřídíce jich, nýbrž jen oživujíce a rozlišujíce různé jejich významy. Časem toto spojení pojímáno tak, jako by nepřímý pád byl na předložce závislý. Tím se staly z příslovcí skutečné předložky i zaujaly nyní pevné místo hned před pády, mírníce těsným spojením s nimi ostrý svůj přízvuk v nízký (*ἄπο, πάρα* atd. v *ἀπὸ, παρὰ*) neb dokonce jej ztrácejíce (*ἐνὶ = ἐν*).

Pozn. Pády byly původně soběstačné i kladly se též ve významu, který později vyjadřovalo jen spojení předložkové. Tuto sílu si uchovaly u Homéra (§ 271, 1), ale místy také u pozdějších básníků: *δόμων ἐντάφια φέρειν* z domu nésti oběť pohřební (*odkud?*) — *ἔτι μέγας οὐρανῷ Ζεύς* (na nebi: *kde?*) — *ἄστυ Καδμεῖον μολών* zavítav do města Kadmova (*kam?*).

3. **Konečně se předložky spojovaly i s příslovci:** *ἐς ἀεί* navždy, *εἰς αὖθις* pro podruhé, *κατ-όπισθε(ν)* vzadu, později.

Předložky, které se pojí

a) *s pády i slovesy,* jsou předložky **původní** (pravé, vlastní);

b) *pouze s pády,* jsou předložky **podružné** (nepravé, nevlastní).

B. O užívání předložek zvlášť.

I. Předložky původní (pravé, vlastní). § 345

Předložky původní jsou staré. Pojí se se všemi pády nepřímými, ty s jedním, jiné se dvěma, jiné se třemi pády, podle vzorce:

Předložky	s akusativem *kam?* (o cíli) *kolik místa, času?* (o míře)	s genitivem *odkud?* (o východisku) *z čeho* (část)? (o částečnosti)	s dativem *kde?* (o tkvění) *s kým?* (o styku)
s jedním pádem	*ἀνά, εἰς*	*ἀντί, ἀπό, ἐκ (ἐξ), πρό*	*ἐν, σύν*
se dvěma pády	*διά, κατά, μετά, ὑπέρ*		
se třemi pády	*ἀμφί, ἐπί, παρά, περί, πρός, ὑπό*		

Táž předložka mívá při témž pádě zpravidla několikerý význam. Původně měla význam jen jeden, místní; i poměry časové, způsobové, příčinné byly pojímány místně. Tak *διὰ νυκτὸς πορεύεσθαι* pův. = skrze noc, nocí, potom = v noci táhnouti. Teprve časem vznikly přenášením z významu místního i jiné významy příslovečné.

Přehled předložek jest sestaven tak, že uveden pod

a) význam **místní:** *kde? kam? odkud* (též o původu)*? kudy?;*
b) význam **časový:** *kdy? odkdy? dokdy? jak dlouho (často)?;*
c) význam **způsobový:** způsobu *(jak?),* prostředku *(jak? čím?),* ceny *(zač?),* zřetele (se zřením *k čemu?),* míry *(kolik?);*
d) význam **příčinný:** důvodu *(proč? z jaké příčiny?),* účelu *(k čemu? nač?),* původce *(od koho? z koho?),* látky *(z čeho?).*

Významy pod *a*) jsou původní, pod *b*—*d*) jsou přenesené. Význam předložek ve složeninách jest celkem stejný jako při vazbách pádových.

Předložky původní (pořadem abecedním) a jejich pády jsou: § 346

ἀμφί (sr. *ἄμφω, amb-,* pův. s obou stran) ≒ **kolem, okolo, o:**

I. s genitivem (básn. a Herod.), v próze *περί* + 2.
II. s dativem (básn. a Herod.), v próze *περί* + 3.
III. s akusativem:

a) *ἀμφὶ τὸν ποταμόν* s obou stran, na obou březích řeky, *ἀμφὶ πῦρ καθήμενοι* kolem, u ohně, *οἱ ἀμφὶ Κῦρον* (§ 313, 2[1]).

b) *ἀμφὶ ἀγορὰν πλήθουσαν* okolo poledne, *ἀμφὶ μέσας νύκτας*,
c) *τὰ ἀμφὶ πόλεμον* věci válečné, *ἀμφὶ τοὺς χιλίους* [*circiter, ad*],
d) *ἀμφὶ δεῖπνον πονεῖν* zaměstnávati se večeří, chystati večeři.

Ve složeninách: 1. s obou stran: *ἀμφι-θάλαττος* o Korintu, který — leže na šíji — měl moře s obou stran; *ὁ ἀμ(φι)-φορεύς* (§ 44, 8*b*) amfora, nádoba s obou stran za ucha nošená, dvojuchý džbán; 2. okolo, ob: *ἀμφι-έννυμι* ob-(v)lékám, *ἀμφ-ίσταμαι* ob-stupuji *ambiō*.

ἀνά (srv. *ἄνω*, ἀη, pův. vzhůru) = **na, po** (opak *κατά*):
s akusativem:
a) *ἀνὰ τὰ ὄρη* na, po horách, *ἀνὰ τὸ πεδίον* na, po rovině (jež se pro oko zdvíhá), *ἀνὰ τὸν ποταμόν* (vzhůru) proti proudu,
b) *ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἡμέραν* (po) celý den,
c) *ἀνὰ (τὸν αὐτὸν) λόγον* podle téhož poměru, obdobně, *ἀνὰ κράτος* ze všech sil, o překot, *ἀνὰ τρεῖς ternī*, po třech (§ 166, 2).

Ve složeninách: 1. vy- (vzhůru): *ἀνά-βασις* pochod vzhůru, t. j. od moře do nitrozemí, *ἀν-άγομαι* (*ναῦν*) pluji na širé moře (jež pro oko stoupá), vyplouvám, *ἀνα-στρέφω* obracím (dolejšek vzhůru); 2. zpět[1]): *ἀνα-τρέπομαι* (obracím se prsy vzhůru) padám zpět, naznak, *ἀν-ελθεῖν* vrátiti se; 3. opět: *ἀνα-βιῶ* (3.) obžívám, *ἀνα-μιμνήσκομαι* (*dp.*) rozpomínám se.

Pozn. S dativem jen u básníků: *a*) *ἀνὰ σκήπτρῳ* na žezle.

ἀντί (srov. *ἀντί-ος*, *ante*) = (čelem) **proti, před, za:**
s genitivem:
a) *ἀντὶ* (= *πρὸ*) *μαρτύρων* před svědky; ve význ. oslabeném: *βασιλεύειν ἀντὶ τοῦ ἀδελφοῦ* místo, za bratra,[2])
b) *ἀντὶ πολλῶν* za mnoho, *ὠνεῖσθαι ἀντὶ χρυσοῦ*,
c) *ἀνθ' ὧν* (= *ἀντὶ τούτων, ἅ*) za to, co (že), pročež.

Ve složeninách: 1. proti: *ἀντί-θεσις* proti-klad, *ἀντι-λέγω* odporuji; 2. místo, za (o výměně): *ἀντί-δοσις* výměna jmění.

ἀπό (*ab*, ἀb) = **od** (o východisku, a tím odluce):
s genitivem:
a) *ἀπὸ Σάρδεων* od, ze Sard, *ἀφ' ἵππου μάχεσθαι* s koně,
b) *ἀπὸ παίδων* od dětství, *ἀφ' οὗ* od té doby, co,
c) *ἀπὸ δόξης* mimo nadání, *ἀπὸ τοῦ ἴσου* podle práva, *στράτευμα συλλέγειν ἀπὸ τῶν χρημάτων* z těch peněz, za ty peníze,
d) *ἀπό τινος εἶναι, γίγνεσθαι, καλεῖσθαι* od (z) koho, po kom, *ἀπὸ σημείου* na znamení, *τεῖχος ἀπὸ λίθου*.

[1]) Obrat (pohyb) nahoru je někdy obratem zpět. — [2]) Staví-li se kdo před koho, nastupuje často místo něho, za něj.

Ve složeninách: 1. vy-: *ἀπ-ειπεῖν* vy-pověděti; 2. zpět: *ἀπ-αιτῶ* zpět žádám; 3. od-: *ἀπο-βάλλω ab-iciō*, *ἀπ-αγορεύω* odříkám, zakazuji.

διά (*dis-*) = **skrze:**

I. s genitivem [= *per*]:

a) *διὰ μέσου τοῦ παραδείσου* středem obory,

b) *διὰ παντὸς τοῦ χρόνου*, *δι' ὀλίγου* po krátkém čase,

c) *διὰ σπουδῆς* horlivě, *διὰ φιλίας*, *πολέμου ἰέναι* (ne)přátelsky zacházeti, vystupovati, *ἔλεγε δι' ἑρμηνέως per interpretem.*

II. s akusativem [= *propter*]:

d) *διὰ τί;* proč? *διὰ καῦμα*, *δι' ἡμᾶς* naší zásluhou (vinou).

Ve složeninách: 1. skrz, přes: *δι-έρχομαι* jdu skrz, procházím, *δια-βαίνω* přecházím; 2. zcela *δια-φθείρω*, *δια-πράττω* dokonávám, vykonávám; 3. roz-: *δια-νέμω distribuō*, *δια-φέρω dif-ferō*, liším se.[1])

εἰς, ἐς (z **ἐνς*; *in*, in) = **do, k, v, na** (opak *ἐξ*):

s akusativem:

a) *εἰς Δελφούς*, *εἰς Πέρσας* k Peršanům (do Persie)[2]); proti, na P.,

b) *εἰς ἑσπέραν* k večeru, do-, *εἰς τὴν ὑστεραίαν* na zítřek, nazítří,

c) *εἰς δύναμιν* podle síly, seč jsem, *εἰς ἀφθονίαν* hojně, *εἰς* (*τοὺς*) *διακοσίους* na dvě stě [*circiter*], *εἰς τρεῖς* po třech (§ 166, 2),

d) *εἰς τί;* k čemu? *εἰς τὸν πόλεμον* na válku.

Ve složeninách: do, v: *εἰς-βάλλω* 1. *in-iciō* 2. *in-currō*, *εἰς-άγω* u-vádím.

Pozn. Εἰς zdánlivě místo *ἐν* § 347, 1 *b*.

ἐκ, ἐξ (z *ἐκ* + *ς*; *ex*) = **z** (opak *εἰς*):

s genitivem:

a) *ἐκ Κορίνθου*, *ἐκ δεξιᾶς* s pravé strany, vpravo,

b) *ἐκ πολλοῦ* odedávna, *ἐκ τῆς μάχης* (hned) po bitvě,

c) *ἐκ παντὸς τρόπου* všemožně, *ἐξ ὧν ἀκούω* podle toho, co,

d) *ὁ ἐκ τῶν Ἑλλήνων φόβος*, *ἐκ καύματος* horkem (= *διά* + 4).

Ve složeninách: 1. z, vy-: *ἐξ-έρχομαι ex-eō*, *ἐκ-χέω ef-fundō*; 2. zcela: *ἐκπληρῶ* (3.) *ex-pleō*, zcela plním, naplňuji, *ἐξ-οπλίζω* vyzbrojuji.

Pozn. Ἐκ zdánlivě místo *ἐν* § 347, 1 *b*.

ἐν, ἐνί (*in*, in) = **v, mezi, na:**

s dativem:

a) *ἐν Κορίνθῳ*, *ἐν τοῖς Ἕλλησιν* mezi Řeky, v Řecku, *ἐν δεξιᾷ* napravo,

[1]) Činnost procházejíc předmětem naskrz rozděluje jej v rozličné části. — [2]) Srv. lat. *Caesar in Haeduōs vēnit.*

ἐν πᾶσι přede všemi; *ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη* u. M.; ve význ. oslab.: *ἐν νῷ ἔχειν, ἐν ἑαυτῷ ἐγένετο* vzpamatoval se,

b) *ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν πολέμῳ* (§ 342, 2[1]),

c) *ἐν δίκῃ* po právu, *ἐν καιρῷ* vhod, *ἐν μέρει* po řadě, střídavě.

Ve složeninách: v, na: *ἐμ-πίμλημι im-pleō, ἔν-οπλος* ve zbroji, ozbrojený.

Pozn. *Ἐν* se původně pojilo i s akusativem (*kam?*): srv. hom. *ἐνδέξια* vpravo, *ἐμβαίνω* vstupuji. Aby se rozlišilo *ἐν* + 3 (*kde?*) od *ἐν* + 4 (*kam?*), pozměnilo se akusativní *ἐν* připojením ς v **ἐν-ς* > *εἰς, ἐς*. — *Ἐν* zdánlivě místo *εἰς* § 347, 1 *a*.

ἐπί = **na** (opak *ὑπό*):

I. s genitivem:

a) *ἐφ᾽ ἵππου* (-ῳ) na koni, *ἐπὶ δεξιοῦ* (-ῷ) na pravém křídle, *ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ* (-ῷ) u řeky, *ἐπὶ Σάρδεων ἔφευγε* k Sardům,

b) *ἐπ᾽ Εὐκλείδου ἄρχοντος* za, *οἱ ἐφ᾽ ἡμῶν* ti za nás, naši vrstevníci,

c) *ἐπ᾽ ἀληθείας* (*ἀληθῶς*), *μένειν ἐπὶ τούτων* na tom,

d) *κρίνω ἐπί τινος* podle, z čeho.

II. s dativem:

a) = *ἐπί* + 2; ve význ. oslab. *εἰμί, γίγνομαι ἐπί τινι* 1. jsem pod kým, poddán komu (*ἐπὶ βασιλεῖ*), 2. jsem představený koho, velím komu (*ἐπὶ τῷ στρατεύματι*), spravuji co (*ἐπὶ τῷ θεωρικῷ* pokladnu),[1]) *λέγειν ἐπὶ τοῖς θανοῦσι* nad padlými, k poctě padlých,

b) *ἐπὶ τῷ τρίτῳ σημείῳ* na, *ἐπὶ τούτοις εἶπε* na to, potom,

c) *ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ* při činu, *τὸ ἐπ᾽ ἐμοί* (= *ἐπ᾽, κατ᾽ ἐμέ*) *ἐστιν* co na mně jest, seč jsem, *ἐπὶ πόσῳ;* žač?,

d) *χαίρειν, λυπεῖσθαι ἐπί τινι* z čeho, čím, *ἐπὶ τίνι;* k čemu?

III. s akusativem:

a) *ἀναβαίνειν ἐφ᾽ ἵππον* na koně, *ἐπὶ πᾶσαν Εὐρώπην* po, *ἐπὶ δεξιά* po pravé ruce, *ἐπὶ Σάρδεις ἦγε* 1. k S., 2. na S.,

b) *ἐπὶ πολὺν χρόνον* po dlouhou dobu,

c) *ἐπὶ δύο σταδία* na, *ἐπὶ τὸ πολύ* daleko,

d) *πέμπειν ἐφ᾽ ὕδωρ* pro vodu.

Ve složeninách: 1. na: *ἐπι-τίθημι* kladu na —, přikrývám (*τὸ ἐπί-θημα* víko); 2. za: *ἐπι-γίγνομαι* přicházím na svět za kým, po kom, *οἱ ἐπι-γιγνόμενοι* (*ἐπίγονοι*) potomci; 3. proti: *ἐπι-βουλεύω τινί* ukládám komu, *ἐπί-ορκος* (proti přísaze =) věrolomný; 4. nad: *ἐφ-ίσταμαι* velím.

κατά (srv. *κάτω*) = **po** (shora dolů), **s** (opak *ἀνά*):

I. s genitivem:

[1]) Vl.: jsem při kom, 1. abych ho poslouchal, 2. abych naň dohlížel, jemu poroučel.

a) *εἶσαν ἑαυτοὺς κατὰ τῆς χιόνος* spustili se po sněhu dolů, *κατὰ τῶν ὀρῶν* s hor, *κατὰ γῆς δῦναι* [*sub terram*]; ve význ. oslab.: *λέγω κατά τινος* 1. o kom (= *περί τινος*), 2. proti komu[1]):
Δημοσθένους αἱ κατὰ Φιλίππου δημηγορίαι.

II. s akusativem:

a) *κατὰ ῥόον* po vodě, *κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν* po, na,

b) *κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον* (za) té doby, *κατὰ φῶς* za světla, *οἱ καθ' ἡμᾶς* (= *οἱ ἐφ' ἡμῶν*) (ti za nás) naši vrstevníci,

c) *κατὰ νόμον* po zákoně, *τὸ κατ' ἐμέ* (= *ἐπ' ἐμοί*) co na mně jest, *κατὰ Πίνδαρον* podle Pindara, *καθ' ἡμέραν* denně,

d) *κατὰ τί;* k čemu? *κατ' ἄλλο οὐδέν* pro nic jiného.

Ve složeninách: 1. dolů: *κατα-βαίνω* sestupuji; *κατά-βασις* pochod dolů, t. j. z nitrozemí k moři; 2. zcela: *κατα-βιῶ* (3.) prožívám, *κατα-καίω* spaluji; 3. proti: *κατα-γιγνώσκω θάνατόν τινος* (§ 336, 5 *b*[1]) odsuzuji hrdla, *κατ-ήγορος* žalobce; 4. zpět: *κατ-ῆλθον οἱ φυγάδες* vrátili se (s hor).[2])

μετά (srv. *μέσος, medius*) = **mezi, s:**

I. s genitivem:

a) *μετὰ Βοιωτῶν ἐμάχοντο* mezi, s, po boku, *οἱ μετὰ Κύρου* (ti s Kyrem[3]) = družina Kyrova n. Kyros se svou družinou,

c) *μετ' ἀδικίας* neprávem, *μετὰ παρρησίας λέγειν* svobodně.

II. s akusativem:

a) *ἵκοντο μετὰ Τρῶας* mezi; ve význ. oslab.: *βῆ δὲ μέτ' ἄλλους* k,

b) *μετὰ τὴν μάχην* (hned) po bitvě, *μετὰ ταῦτα posteā*,

c) *ἄριστος μετ' Ἀχιλλέα* po Achilleovi.

Ve složeninách: 1. mezi: *μετα-δίδωμι* rozdávám, *μέτ-ωπον* (místo mezi očima) čelo; 2. s, spolu: *μετ-έχω* účastním se, *μέτ-οικος* spolu-bydlící; 3. za, po (tom): *μέτ-ειμι* jdu za čím, *μέθ-οδος* (cíle vědomá) cesta za čím, *μετα-μέλει μοί τινος* (jest mi co na péči potom, t. j. pozdě) pykám čeho; 4. o změně: *μετα-γιγνώσκω* (*-νοῶ* 2.) měním své mínění[4]), *μεθ-ίστημι* přestavuji.

παρά = **při** (na blízku, srv. *πρός*):

I. s genitivem:

a) *παρὰ βασιλέως ἥκειν* (z blízkosti královy pryč =) od krále, *οἱ παρὰ βασιλέως* (ti od krále =) poselstvo královo,

d) *ἀκούειν, πεμφθῆναι παρά τινος* (srv. *ἐκ, πρός, ὑπό* + 2).

---

[1]) Vl.: mluvím o kom s místa vyššího (řečniště) n. hledě naň spatra. — [2]) Obrat dolů jest někdy obratem zpět, srv. *ἀνά* ve složeninách. — [3]) Původní význam mezi, jenž měl smysl jen u plurálu, klesl u sing. k významu **s.** — [4]) Vl.: po jisté mezeře časové (= *μετα-*) usuzuji, ale jinak než dříve.

II. s dativem:

a) *παρὰ βασιλεῖ ἔμεινε* (na blízku králi =) u krále, *οἱ παρὰ βασιλεῖ* (ti u krále =) družina králova, okolí královo,

c) *παρ' ἐμοί* u mne, v mých očích.

III. s akusativem:

a) *παρὰ τὴν ὁδόν* při, podle, *πορεύεσθαι παρὰ βασιλέα* (na blízko králi =) 1. ke, 2. proti, *οἱ παρὰ βασιλέα* poselstvo ke králi,

b) *παρὰ πάντα τὸν χρόνον* po (= *διά, ἐπί* + 2, *κατά* + 4),

c) *παρὰ δόξαν, τοὺς νόμους* proti (opak *κατά* + 4), *παρ' ἡμᾶς ὄλβιοι* proti nám, *παρ' ὀλίγον ποιεῖσθαι, τίθεσθαι* málo si vážiti,[1])

d) *παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν* pro (= *διά* + 4).

Ve složeninách: 1. vedle = při: *πάρ-ειμι ad-sum*; 2. vedle = mimo: *πάρ-ειμι praeter-eō*; 3. vedle = k: *παρ-άγω* přivádím; 4. vedle = od: *παρ-άγω* od-, zavádím, *παρά-νομος* nezákonný.

περί (*per*, vl. se všech stran) = **kolem, okolo, o** (srv. *ἀμφί*):

I. s genitivem:

c) *σοφὸς περί τινος* v čem, *περὶ πάντων ἔμμεναι ἄλλων*[2]), *περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι* velice si vážiti (= *πρό* + 2, *παρά* + 4),

d) *μάχεσθαι, φοβεῖσθαι περί τινος* zač, oč, *λόγος περὶ εἰρήνης*.

II. s dativem (zř. v próze):

a) *περὶ τῇσι κεφαλῇσι εἶχον τιάρας* kolem hlavy, na —,

d) *περί τινι θαρρεῖν, φοβεῖσθαι* stran čeho, oč (též genit.).

III. s akusativem:

a) *περὶ βωμόν* kolem, *οἱ περὶ Κῦρον* družina Kyrova n. K. se svou družinou, *περὶ τὴν Ἀττικήν* (uvnitř kolem) po, v,

b) *περὶ μέσας νύκτας* kolem (k) půlnoci,

c) *περὶ τοὺς θεοὺς ἀσεβεῖν* proti, *ἄνδρες περὶ διακοσίους circiter*,

d) *περί τι εἶναι, σπουδάζειν* zaměstnávati se čím.

Ve složeninách: 1. kolem, ob-: *περι-ῥρέω* ob-tékám; 2. pře-: *περι-ορῶ* (1.) přehlížím, *περι-καλλής* pře-krásný, *περί-ειμι* (*-γίγνομαι*) předčím.

πρό (*prō*) = **před** (srv. *ἀντί*):

s genitivem:

a) *πρὸ τῶν ὅπλων prō castrīs*, před táborem,

b) *πρὸ ἡμέρας ante lūcem, πρὸ τοῦ* před tím,

[1]) Vl.: klásti si něco vedle věci nepatrné jako jí rovné. — [2]) Vl.: býti kolem všech, přesahovati všecky koldokola, býti nad všecky.

c) *πρὸ πολλοῦ τίθεσθαι*[1]) velmi si vážiti (= *περί* + 2, *παρά* + 4), *αἱρεῖσθαι θάνατον πρὸ (ἀντὶ) τῆς φυγῆς* místo, raději než,

d) *μάχεσθαι πρὸ* (= *ὑπὲρ*) *τῆς πατρίδος*[2]) *prō patriā.*

Ve složeninách: 1. (v)před: *προ-ορῶ prō-videō, οἱ πρό-γονοι* předkové; 2. místo: *προ-αιροῦμαι (τιμὴν κέρδους), πρό-βουλος* zástupce v radě.

πρός (ep. též *προτί, ποτί;* srv. *πρό*) = **proti,** (čelem) **k:**

I. s genitivem:

a) *πρὸς ἑσπέρας (-αν)* k západu, na západ, *πρὸς ποταμοῦ* při řece; ve význ. oslab.: *πρός τινος εἶναι* býti při kom n. v ochraně čí,

c) *πρὸς δίκης* po právu, *δίκαιόν ἐστι πρὸς θεῶν* před bohy,

d) *πρὸς θεῶν συμβούλευσον* při bozích, pro bohy, *ἀκούειν, πάσχειν τι πρός τινος* od koho (srv. *ἀπό, ἐκ, παρά, ὑπό* + 2).

II. s dativem:

a) *πρὸς αὐτῇ τῇ πόλει* u samého města; ve význ. oslab.: *πρὸς τούτοις εἶπε* mimo to, *τὸν νοῦν ἔχειν πρός τινι.*[3])

III. s akusativem:

a) *πρὸς πόλιν* k, *ἰέναι, ἄγειν πρὸς βασιλέα* ke (na, proti) králi,

b) *ἦν πρὸς ἡμέραν* bylo (blízko) na den,

c) *πρὸς βίαν* násilím, *πρὸς φύσιν ζῆν* přirozeně, *πρὸς ταῦτα εἶπε* (vzhledem) k tomu, *οὐδὲν τὰ χρήματα πρὸς* (= *παρὰ*) *τὴν σοφίαν* vedle, proti moudrosti,

d) *πρὸς τί;* k čemu?, *πρὸς χάριν* k libosti, *πρὸς τὸν πόλεμον.*

Ve složeninách: 1. k: *προσ-έρχομαι* (jdu k-) přicházím, *προσ-αγορεύω* (mluvím k-) oslovuji; 2. k tomu, nadto: *προσ-δίδωμι* přidávám, *προσ-αιτῶ* (2.) žádám nadto.

σύν, ξύν (*cum*, čes. sou-) = **s** (opak *ἄνευ*):

s dativem:

c) *σὺν κραυγῇ* s křikem, *σὺν τοῖς θεοῖς* s pomocí boží, *μάχομαι σύν τινι* po boku koho (*μάχομαί τινι* n. *πρός τινα* proti komu § 340, 1),

d) *σὺν τῷ σῷ ἀγαθῷ* k tvému dobru (= *ἐπί* + 3, *εἰς, πρὸς* + 4).

Ve složeninách: 1. s, spolu: *συμ-πράττω τινί* spolu konám s kým, pomáhám komu; 2. s, dohromady: *συν-έρχομαι* scházím se, *συλ-λέγω* sbírám.

Pozn. Předložka *σύν*, oblíbená u básníků a Xenofonta, ustupuje v attické próze předložce *μετά* + genit.

---

[1]) Vl.: před mnoho si klásti. — [2]) Vl.: předstupovati v boji před koho a přijímati, co naň připadá. — [3]) Častěji bývá: *προσ-έχειν νοῦν τινι* všímati si čeho.

ὑπέρ (*super*) = **nad, přes:**

I. s genitivem:

a) *ὑπὲρ τῆς κώμης γήλοφος ἦν* nade vsí, za vsí,

d) *μάχεσθαι, ἀποθνήσκειν ὑπέρ τινος*[1]) za, *λέγειν ὑπέρ τινος* 1. za koho (*ὑπὲρ Κτησιφῶντος*), 2. na místě koho, jménem koho.

II. s akusativem:

a) *ὑπὲρ Ἑλλήσποντον οἰκεῖν ultrā*, nad, za, *ὑπὲρ οὐδόν* přes práh,

c) *ὑπὲρ δύναμιν suprā vīrēs*, nad síly, *ὑπὲρ αἶσαν* proti sudbě.

Ve složeninách: 1. nad-, vy-: *ὑπερ-αίρω* nad-, vy-zdvihuji, *ὑπερ-έχω* vynikám; 2. pře(s): *ὑπερ-βαίνω*; 3. za, pro: *ὑπερ-αποθνήσκω*; 4. pře- (příliš): *ὑπερ-χαίρω, ὑπέρ-θυμος* pře-bujný.

ὑπό (*sub*) = **zpod, pod** (opak *ἐπί, ὑπέρ*):

I. s genitivem:

a) *ὑπ' ἀπήνης λύειν ἡμιόνους* zpod vozu, *τὰ ὑπὸ γῆς* pod zemí,

c) *ὤρυσσον ὑπὸ μαστίγων* pod bičí, *ὑπ' αὐλοῦ* při píšťale,

d) *οὐ καθεύδειν ὑπὸ λύπης*[2]) pro zármutek, *εὖ — κακῶς ἀκούειν, πάσχειν, νικᾶσθαι, ἀποθανεῖν ὑπό τινος* (*ἐκ, παρά, πρός* + 2).

II. s dativem:

a) *ἵπποι ὑπὸ τοῖς ἅρμασι* (pode jhem vozu) u vozu, *θανεῖν ὑπ' Ἰλίῳ;* ve význ. oslab.: *ὑπὸ βασιλεῖ* pod králem, královou vládou (silnější než *ἐπί* + 3), *ὑφ' ἑαυτῷ ποιεῖσθαι* podrobovati si.

III. s akusativem:

a) *ὑπὸ τὰ ἅρματα ἄγειν τοὺς ἡμιόνους, ὑπ' Ἴλιον ἦλθον* k Iliu,[3])

b) *ὑπὸ τὴν νύκτα sub noctem*, samou noc.

Ve složeninách: 1. zpod (=zdola): *ὑπ-οπτεύω* pode-zírám; 2. pod (= dole): *ὕπ-ειμι sub-sum, ὑπο-στρατηγός* pod-velitel; 3. pod (= dolů): *ὑπο-τίθημι* podkládám; 4. trochu, na-: *ὑπ-αισχύνομαι, ὑπό-κωφος* na-hluchlý; 5. zvolna n. tajně: *ὑπ-άγω* 1. zvolna po-, u-stupuji, 2. tajně odnáším.

§ 347 *Dodatky k předložkám prvotným:*

1. *a*) *Τίθημι ἐν χερσίν* (do rukou) = *εἰς χεῖρας* [*pōnō in locō*].

b) *Ἀθροίζονται εἰς τὸ πεδίον* = *ἐν τῷ πεδίῳ* [*adesse in senātum*].
Κρέμασθαι ἀπὸ (ἐκ) τοῦ δένδρου = *ἐν τῷ δένδρῳ* [*pendēre ex*]:

a) **k slovesu směru** (kam?) **přistupuje předložka tkvění** (kde?);

b) „ **tkvění** (kde?) „ „ **směru** (kam? odkud?).

[1]) Pův.: bojovati nad padlým, aby tělo jeho nepřišlo do rukou nepřátel. — [2]) Vl.: pod tlakem zármutku. — [3]) Vl.: pod Ilion, jež leželo na vrchu.

Pozn. Řek slučuje tak oboje pojetí: směr (pohyb) + jeho výsledek, tkvění, při čemž pojetí vyjádřené předložkou je závažnější.

2. *Οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς* (= *οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ*) *ἔφυγον.*
Ἀπέπεμψαν ἐς τὸ χρηστήριον τὸ ἐς Δελφούς (= *τὸ ἐν Δελφοῖς*):
předložka tkvění se připodobuje k slovesu směru.

Pozn. Obdobně u příslovcí: *Ὁ ἐκεῖθεν* (= *ἐκεῖ*) *πόλεμος δεῦρο ἥξει.*

3. ***Πρό****κειται τῆς χώρας ἡμῶν ὄρη* (= *κεῖται πρὸ τῆς χώρας*).
Δεῖ ἐμμένειν τοῖς νόμοις (= *μένειν ἐν τοῖς νόμοις*):
předložka i jako slovesná předpona řídívá pád, jako kdyby byla samostatná (srv. § 336, 5[1]).

II. Předložky podružné (nepravé, nevlastní). § 348

Předložky podružné jsou původu pozdějšího. Vznikly z ustrnulých pádů, na př. *ἔνδον* z **ἐν δομ* (lokál) v domě, uvnitř (*ἔνδον ἑαυτοῦ* při sobě), *λάθρᾳ* (instr. sing.), *ὁμοῦ* (gen. sing.), *χάριν* (doplňkový ak. sing.), nebo z příslovcí, na př. *ἐντός, ὄπισθεν* a j.

Častěji se vyskytají tyto předložky podružné:

I. s genitivem:

ἄνευ *ὅπλων* beze zbraní [*sine*]
ἄχρι, μέχρι *ἑσπέρας* až do (k)
ἐγγύς, πλησίον *ἀλλήλων* blízko
ἐκτός, ἔξω *βελῶν* mimo dostřel
ἐναντίον *πολλῶν* před [*cōram*]
ἐντὸς *ὀλίγου χρόνου* uvnitř, v
λάθρᾳ *στρατιωτῶν* bez vědomí
πέραν *τοῦ ποταμοῦ* za
πλὴν *Κύρου* mimo, až na
πόρρω *τῶν νυκτῶν* pozdě v
πρόσω *τῶν πηγῶν* dále od
χωρὶς *σοῦ* bez tebe.

Za jména se kladou předložky značící naše *kvůli, pro*:
ὑγιείας ***ἕνεκα*** [*causā*]; *ἀρετῆς ἕνεκα* [*propter*];
πατρὸς ***χάριν*** *patris grātiā*; ale: *σὴν χάριν ἐμὴ grātiā.*

Pozn. Genitivy při uvedených podružných předložkách jsou jednak dotykové, jednak odlukové.

II. s dativem:

ἅμα *τῇ ἡμέρᾳ* [*simul, cum*] s, ***ἅμα*** *ἡλίῳ ἀνίσχοντι* s východem slunce,
ὁμοῦ τοῖς Ἕλλησιν [*ūnā cum*] s.

III. s akusativem:

ὡς *βασιλέα πορεύεται* ke králi (jen u osob), ***ὡς*** *ἡμᾶς* k nám.

Pozn. Toto ***ὡς*** jest lišiti od ***ὡς*** u číslovek: *ὁπλίτας ἔχων* ***ὡς*** *πεντακοσίους* asi (na) pět set [*circiter*].

VI. O slovese.

I. Význam sloves podle dějového rodu.

§ 349 A. Rod činný (aktivum).

1. *Ἄγω* (totiž *στρατόν*) vedu (vojsko) = táhnu,
αἴρω (*ἄγκυραν*) zdvíhám (kotvy) = vyplouvám,
ἐκλείπω (*τὴν ἕδραν*) opouštím (své místo) = zatmívám se,
ἐλαύνω (*ἵππον*) ženu (koně) = jedu, táhnu,
ἐξίημι (*ὕδατα*) vypouštím (vodu) = vlévám se, vtékám,
τελευτῶ (1.) (*βίον*) končím (život) = umírám
[*solvō* (*nāvem*) — *appellō* (*classem*)].

Τὴν πόλιν ἐξέλιπον (opustili). — *Ὁ ἥλιος ἐξέλιπε* (zatmělo se):

mnohá přechodná slovesa (prostá i složená) nabyla významu podmětného vypouštěním předmětu snadno srozumitelného.

2. *Σιγῶ* (1.), *σιωπῶ* (1.) mlčím — *σιγῶ, σιωπῶ τι* zamlčuji co,
βαίνω kráčím — *διαβαίνω ποταμόν, παραβαίνω νόμους*
[*taceō* — *taceō commissa*]:

naopak **mnohá slovesa podmětná nabyla též významu přechodného, zvláště jsou-li složena s předložkami** — j. v lat. a češ.

3.

Aorist I.	Aorist II.
Ἔδυσα ponořil jsem	*ἔδυν* ponořil jsem se,
ἔστησα postavil jsem	*ἔστην* postavil jsem se,
ἔφυσα zplodil jsem	*ἔφυν* narodil jsem se.
Perf. I.	**Perf. II.**
Ὀλώλεκα zahubil jsem	*ὄλωλα* jsem ztracen,
πέπεικα přemluvil jsem	*πέποιθα* důvěřuji,
πέφαγκα objevil jsem	*πέφηνα* jsem najevě:

někdy se střídají oba významy tak, že podmětný připadá aoristu II. a perfektu II. — Perfektum I. ve významu podmětném mají

δέδυκα jsem ponořen,	*ἔσβηκα* jsem uhaslý,
ἕστηκα stojím,	*πέφυκα* jsem povahou.

4. *Κῦρος τὸν παράδεισον ἐξέκοψε* (dal vysekati). — *Εἶπεν* vzkázal[1]):

aktivum má někdy význam původový = dávám + infinitiv: **aktivum původové** (*causātīvum*)[2]). Obyčejně bývá za ně medium (v. § 352, 2).

[1]) Vl.: dal říci ⟨po poslovi⟩. — [2]) *Quod quis per alium fēcit, ipse fēcit.*

B. Rod střední (medium). § 350

a) ***Παρασκευάζομαι*** = ***παρασκευάζω ἐμαυτόν***:

medium = aktivum + se, sebe (akusativ přímého předmětu):
medium **přímé** *n.* **předmětné** (*akusativní*).

b) ***Παρασκευάζομαι*** = ***παρασκευάζω ἐμαυτῷ***:

medium = aktivum + si, sobě, pro sebe (nepřímý dativ prospěchu):
medium **nepřímé** *n.* **prospěchové** (*dativní*).

c) ***Παρασκευάζομαι*** = ***παρασκευάζω ἀπ' ἐμαυτοῦ***:

medium = aktivum + zájmena sám, od sebe, něco svého, ze svého (ze své moci n. povinnosti, svým úsilím):
medium **úsilné** *n.* **podmětné** (*dynamické*).

a) Medium přímé, předmětné, akusativní. § 351

Ἀπόλλυμαι hubím se, hynu,
γυμνάζομαι cvičím se,
παρασκευάζομαι strojím se,
παύομαι zastavuji se, přestávám,
στεφανοῦμαι (3.) věnčím se,
τρέπομαι (*ἐτραπόμην*) obracím se.

Ἐκέλευσε στεφανοῦσθαι πάντας τῷ θεῷ (bohu na počest).

b) Medium nepřímé, prospěchové, dativní. § 352

1. *Αἱροῦμαι* (2.) beru si (pro sebe), volím (*αἱρῶ* beru),
ἀμύνομαί τινα (odvracím si koho) bráním se komu,
ἀποδίδομαι (pryč dávám si, k svému užitku) prodávám,
ἄρχομαι λόγου začínám svou řeč (*ἄρχω λόγου* mluvím první),
μεταπέμπομαι obesílám si, *παρασκευάζομαι* opatřuji si,
τίθεμαι νόμους dávám si zákony (o lidu; *τίθημι* o zákonodárci).

Τοῦ λόγου ἤρχετο ὧδε (ale: *Εἰκὸς τὸν πρεσβύτερον ἄρχειν λόγου* aby mluvil první, aby první se ujal slova). — *Τοὺς ἀγράφους νόμους οὐχ οἱ ἄνθρωποι ἔθεντο, ἀλλὰ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις ἔθεσαν.*

Pozn. Toto medium, ze všech nejčastější, se překládá leckdy jako medium přímé pomocí *se* nebo jinými obraty (srv.: začínám *svou* řeč).

2. Zvláštní medium prospěchové jsou vazby:

γράφομαι (dávám si zapsati někoho mezi žalované) poháním na soud,
παρασκευάζομαι dávám si strojiti, *παρατίθεμαι* dávám si předkládati,
ποιοῦμαι dávám si dělati, *τίνομαι* (dávám si platiti pokutu) trestám:
dělám si (pro sebe) skrze jiného = dávám si dělati:
medium **původové** (*causātīvum*).

§ 353 *c) Medium úsilné, podmětné, dynamické.*

1. *Ἀποκρίνομαι, ἀποφαίνομαι* projevuji co svého (svůj soud), *βουλεύομαι* plním své povinnosti jako radní, radím se[1]), *διαπράττομαι* vymáhám svým úsilím, svým vlivem, *λύομαι* 1. vykupuji za své peníze, 2. propouštím ze své vůle, *παρέχομαι, παρασκευάζομαι* dávám, opatřuji ze svého[2]).

Σὺ ἀπόφηναι γνώμην. — Ἦλθε λυσόμενος θύγατρα H.

Sem náleží dále:

2. *Πόλεμον ποιοῦμαι bellum gerō* (*ποιῶ bellum movēō*), *εἰρήνην ποιοῦμαι* mír uzavírám (*ποιῶ* prostředkuji), *λόγον ποιοῦμαι* skládám řeč (o logografovi, *ποιῶ* řečním), *κήρυγμα ποιοῦμαι* ohlašuji co svého (o vladaři, *ποιῶ* o hlasateli): opisné výrazy se slovesem *ποιεῖσθαι* (pass. *γίγνεσθαι*);

3. *ἀποθνήσκω — ἀποθανοῦμαι, βαίνω — βήσομαι, πάσχω — πείσομαι* a j.: mediální futurum mnohých sloves činných, jehož úsilný význam již zanikl.

§ 354 *Dodatek.* Slovesa tvarem jen mediální, významem pak aktivní n. mediální slují **krytočinná (dēpōnentia[3]).** Původem jsou *a*) zvratná (*ἥδομαι* těším se), *b*) prospěchová (*δέομαι* žádám si, prosím), *c*) nejč. úsilná (*δύναμαι* mohu). Podle toho, tvoří-li aorist tvarem mediální nebo passivní, rozeznávají se **deponentia mediální** (značka *dm.*) nebo **deponentia passivní** (značka *dp.*). Oba druhy však mají obyčejně futurum tvaru mediálního: *βουλήσομαι, δεήσομαι, δυνήσομαι, ἐπιστήσομαι,* zřídka passivního: *ἡσθήσομαι* zaraduji se, *ἡττηθήσομαι* podlehnu atd. Význam trpný připouštějí deponentia jen výjimkou.

C. Rod trpný (passīvum).

§ 355 Prvotně měla řečtina vedle aktiva jen medium, jež bylo zároveň passivem. Zvláštní tvary aoristu passivního na *-θην* a podle něho utvořeného futura passivního na *-θήσομαι* jsou původu mladšího. *Původce* děje trpného se vyjadřuje předložkami *ὑπό* (řídč. *ἀπό, ἐκ, παρά, πρός*) + genit., při perfektu, plusquamperfektu pass. a při adjektivech na *-τέος* dativem původovým (§ 341, 3); *původ věcný* se vyjadřuje dativem prostředku (§ 343, 4).

---

[1]) *βουλεύω* jsem radní. — [2]) *παρέχω* dodávám. — [3]) Krytočinná, poněvadž kryjí, zakrývají mediálními (passivními) tvary svůj činný význam; dēpōnentia, poněvadž odkládají (*dēpōnunt*) činné tvary.

1. *Καταγελῶ αὐτοῦ* — *καταγελᾶται ὑπ' ἐμοῦ,*
φθονεῖ μοι — *φθονοῦμαι ὑπ' αὐτοῦ;* obdob.
ἀπέτεμεν αὐτοῖς τὰς κεφαλάς — *ἀπετμήθησαν τὰς κεφαλάς:*

i nepřechodná slovesa připouštějí v řečtině trpnou vazbu osobní.

2. *Αἰτιῶμαι* viním, *ἠτιασάμην* obvinil jsem, *ἠτιάθην* byl jsem obviněn, *ἐργάζομαι* dělám, *εἰργασάμην* udělal jsem, *εἰργάσθην* byl jsem udělán:

některá slovesa deponentní tvoří vedle aoristu mediálního též aorist tvarem i významem trpný.

3. *Ἄγαμαι*: *ἠγάσθην* podivil jsem se, *ἐπίσταμαι*: *ἠπιστήθην* zvěděl jsem, *δέομαι*: *ἐδεήθην* poprosil jsem, *ἥδομαι*: *ἥσθην* zaradoval jsem se:

jiná slovesa deponentní tvoří zase aorist tvaru trpného o významu činném n. středním (tak řeč. *dēpōnentia passīva* § 354).

Pozn. K nim se druží slovesa, jejichž media tvoří aorist tvarem passivní s významem středním (tak řeč. *mediální passiva*):
πορεύομαι: *ἐπορεύθην* vypravil jsem se, *πορεύσομαι*; akt. *πορεύω* dopravuji,
φαίνομαι: *ἐφάνην* zjevil jsem se, *φανήσομαι*; *φαίνω* jevím.

4. *Ἀδικήσομαι* bude mi křivděno, *τιμήσομαι* budu ctěn, ve vážnosti; ale: *κολασθήσομαι* budu potrestán, *τιμηθήσομαι* budu poctěn.
Ὁ κακὸς κολασθήσεται (bude potrestán) *τῇ πρεπούσῃ ζημίᾳ,*
οἱ δὲ ἀγαθοὶ τιμήσονται (budou uctíváni) *τοῖς ἄθλοις τῆς ἀρετῆς:*

futurum I. mediální mívá též význam trpný nedokonavý; ale **futurum I. passivní má vždy význam trpný dokonavý** (§ 358, 1 *c*).

5. *Εὖ* (*κακῶς*) *λέγω σε,* pass. *εὖ* (*κακῶς*) *ἀκούεις ὑπ' ἐμοῦ,*
εὖ (*κακῶς*) *ποιῶ σε,* *εὖ* (*κακῶς*) *πάσχεις ὑπ' ἐμοῦ,*
γράφομαι, διώκω, *φεύγω* jsem žalován,
ἀποκτείνω zabíjím, *ἀποθνήσκω ὑπό τινος,*
ἐκβάλλω vyháním z vlasti, *ἐκπίπτω, φεύγω* jsem vyhnán

[srv. *faciō—fīō, perdō—pereō, vēndō—vēneō*]:

trpné tvary některých sloves přechodných se nahrazují činnými tvary jiných sloves podmětných.

Pozn. Κινδυνεύεται, ἁμαρτάνεται [*pugnātur, ventum est*]: neosobná passiva jsou v řečtině řídká.

2. Význam slovesných tvarů jednotlivých.

A. Tvary indikativu.

§ 356 *I. Indikativ praesentu:*

Γράφω píši, psávám:

1. *Βοᾷ τις ἔνδον. — Οἱ Ἀθηναῖοι θεωρίαν εἰς Δῆλον κατ' ἐνιαυτὸν τῷ θεῷ πέμπουσιν* (rok co rok posílají sváteční poselství):
o ději přítomném nedokonavém (opětovacím), j. v lat. a češ.

2. *Ὑμᾶς τοῦτο οὐ πείθω* (nepřesvědčuji, nemohu přesvědčiti):
o přítomném ději zamýšleném: *praesens* **snahový** (*dē cōnātū*), j. v lat. a češ. (srv. proč prodává? = chce, snaží se prodati?).

3. *Χάρις χάριν τίκτει. — Ἁπλᾶ ἐστι τῆς ἀληθείας ἔπη*:
o ději nedokonavém (opětovacím) platném v každé době, i přítomné: *praesens* **obecný** (*gnomický*), j. v lat. a češ.

Pozn. Vyskytá se v obecných pravdách (*γνῶμαι*), odkud jeho jméno. Proti aoristu gnomickému (§ 363, 4) se překládává slovesy nedokonavými (opětovacími).

4. *Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφόν· ὁ δὲ πείθεται καὶ συλλαμβάνει Κῦρον* (osočí, uvěří, dá zatknouti):
o ději minulém za aorist v živém, dramatickém vypravování: *praesens* **vypravovací** (*praesens historicum, drāmaticum*), j. v lat. a češ.

Pozn. Překládává se skonavě. U Homéra se ještě nevyskytá, nesnášelť se dobře s klidným vypravováním epickým.

5. *Νικῶ* = *νενίκηκα* jsem vítězem, *ἥττωμαι* (1.) = *ἧττημαι*,
ἥκω (přišel jsem a) jsem tu, *οἴχομαι* (odešel jsem a) jsem pryč,
ἀδικῶ jsem vinen, *φεύγω* jsem vyhnán, pohnán na soud.
Ἡμεῖς νικῶμεν βασιλέα. — Ἀσεβείας φεύγω ὑπὸ Μελήτου:
o stavu přítomném za perfektum.

§ 357 *II. Indikativ imperfekta:*

Ἔγραφον psal jsem, psával jsem:

1. *Οἱ στρατιῶται ἐπορεύοντο διὰ χιόνος πολλῆς. — Σωκράτης, ὥσπερ ἐγίγνωσκεν, οὕτως ἔλεγεν. — Ξενίας ὁ Ἀρκὰς ἔθυσε καὶ ἀγῶνα ἔθηκεν· ἐθεώρει δὲ τὸν ἀγῶνα καὶ Κῦρος*:
o minulém ději nedokonavém: buď **o jednom ději** trvacím (—) neb **o řadě dějů** trvacích (— — —) i okamžitých (...), j. v lat.

Pozn. Ve vypravování hlavní děj postupuje obyčejně aoristem, který jest vlastním časem vypravovacím. Než také imperfektum vyjadřuje minulé děje a stavy (v. *sub* 3)

— nejen průvodní, ale i hlavní tak, že je rozvíjí, líčí (na otázku: co bylo? co se dálo?), kdežto aorist je shrnuje a zjišťuje (na otázku: co se stalo?).

2. *Ἔπειθεν* (přemlouval, snažil se přemluviti), *ἀλλ' οὐκ ἔπεισεν*:

o minulém ději zamýšleném: *imperfektum* **snahové** (*dē cōnātū*).

3. *Ἐνίκων* = *ἐνενικήκη* byl jsem vítězem, *ἡττώμην* = *ἡττήμην*, *ἦκον* byl jsem tu (ale též: přišel jsem), *ᾠχόμην* byl jsem pryč:

o stavu minulém za plusquamperfektum (srv. § 356, 5).

Pozn. *Ἐν τῷ σταθμῷ, ὅθεν τῇ προτεραίᾳ ὡρμῶντο* [*unde erant profectī*]: zdánlivě o ději minulém předčasném (= **lat.** *plusquamperfektum*); ale vztah ten netkví v imperfektu, nýbrž vyplývá ze souvislosti.

III. Indikativ futura I.: § 358

Γράψω budu psáti, napíši:

1. *a*) *Δώσω* budu dávati, dám, *φανοῦμαι* budu se jeviti, objevím se;
b) *βλάψομαι* budu míti škodu, *τιμήσομαι* budu ctěn;
c) *βλαβήσομαι* vezmu škodu, *τιμηθήσομαι* budu poctěn:

o ději budoucím

a) **nedokonavém i dokon.:** *futurum I. aktivní* n. *mediální ve význ. mediál.*;
b) **toliko nedokonavém:** *futurum I. mediální ve významu passivním*;
c) **toliko dokonavém:** *futurum I. passivní.*

2. *Νικήσω* (zvítězím a) budu vítězem, *ἡττήσομαι* budu poražen:

o stavu budoucím za futuru III. (v. § 356, 5; 357, 3).

Pozn. Ale *ἥξω* jen = přijdu (ne: budu přítomen).

Dodatek. Za indikativ futura I. bývá někdy: § 359

a) *Οὐκ ἴδον οὐδὲ ἴδωμαι* jsem nespatřil a asi nespatřím *H.*
Ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι tu já as sám si ⟨dar⟩ vezmu *H.*:
(*οὐ* +) tak ř. **konjunktiv očekávací** (*futurální*), též s *κεν* = *ἄν* (u Homéra).

b) ***Μέλλω τοῦτο ποιεῖν*** (*ποιήσειν*, zřídka *ποιῆσαι*) *factūrus sum* =
hodlám, chci, mám, míním, musím to (u)dělati;
jest mi to (u)dělati; lze očekávati, že to udělám.

IV. Indikativ perfekta: § 360

Γέγραφα napsal jsem a mám napsáno:

1. *Ἀπολελοίπασιν ἡμᾶς Ξενίας καὶ Πασίων· ἀλλ' εὖ ἐπιστάσθων, ὅτι οὔτε ἀποδεδράκασιν οὔτε ἀποπεφεύγασιν*

(opustili nás [a jsou pryč] — ani neutekli [a nejsou na místě mně nedostupném], ani neunikli [a nejsou v bezpečí]):

o ději minulém dokonavém a svými následky v přítomnosti trvacím = o stavu přítomném (= lat. *perf. praesēns*).

Pozn. V řeckém perfektu, jak také zdvojka naznačuje, jsou zahrnuty dva děje: děj dokonavý (minulý) + děj trvací (přítomný) z děje dokonavého vzešlý[1]), srv. *θαυμάσας ἔχω = τεθαύμακα, λαβὼν ἔχω = εἴληφα.* Zpravidla překládáme pouze děj jeden, buď dokonavý (minulý), nebo častěji děj trvací (přítomný), na př.:

ἐγρήγορα bdím,	*μέμνημαι meminī*,	*ὄλωλα* jsem ztracen,
ἕστηκα stojím,	*οἶδα nōvī*, znám,	*τέθνηκα* jsem mrtev.

Vedle aoristu a praesentu jest perfektum (jsouc takořka jejich výslednicí) vždycky časem silnějším, srv.: *Οὐδὲ τεθνᾶσι θανόντες* a nejsou mrtvi, ač zemřeli. *Θαυμάζω* divím se, *τεθαύμακα* mohu se rozdiviti.

2. *Κἂν τοῦτο νικῶμεν, πάνθ' ἡμῖν πεποίηται* [*Sī eundem animum habueritis, vīcimus*]:

o ději budoucím za futurum. Co se jistě očekává, pokládá se za hotovo.

§ 361 *V. Indikativ plusquamperfekta:*

Ἐγεγράφη napsal jsem a měl jsem napsáno:

Ἐπειδὴ ἐδεδειπνήκει, διελεγόμην αὐτῷ (se naobědval [a byl po obědě]). — *Αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις τότε ἀφεστήκεσαν* (odpadla [a byla v odboji]):

o ději minulém dokonavém a svými následky v minulosti trvacím = o stavu minulém.

Pozn. I tu překládáme ze dvou dějů v plusquamperfektě zahrnutých zpravidla jen trvací: *εἱστήκη* stál jsem, *ἐμεμνήμην memineram*, byl jsem pamětliv atd. Předčasnosti řecké plusquamperfektum nikdy nevyznačuje.

§ 362 *VI. Indikativ futura III.:*

Γεγράψεται napíše se a bude napsáno:

Εὐθὺς Ἀριαῖος ἀφεστήξει, ὥστε φίλος ἡμῖν οὐδεὶς λελείψεται (zradí nás [a bude proti nám] — nezůstane [a nebude]):

o ději budoucím dokonavém a svými následky v budoucnosti trvacím = o stavu budoucím.

Pozn. I tu překládáme ze dvou dějů futura III. zpravidla děj trvací: *ἑστήξω* budu státi, *μεμνήσομαι meminerō* budu pamětliv atd.

[1]) Podobně je tomu u druhých tvarů reduplikovaných: plusquamperfekta (oba děje, dokonavý i trvací, jsou minulé) a futura III. (oba děje, dokonavý i trvací, jsou budoucí).

VII. Indikativ aoristu: **§ 363**

Ἔγραψα napsal jsem:

1. *Ἔβαλον* hodil jsem, *ἔτρεσα* zachvěl jsem se, *ἔστην* zastavil jsem se. *Ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα*:

o ději minulém dokonavém (jednodobém): *aorist* **jednodobý** [•].

2. *a*) *Ἐποίησε(ν)* rozdělal, *ἐβασίλευσε(ν)* stal se králem;
b) *ἐποίησε(ν)* dodělal, *ἀπέθανε(ν)* zemřel;
c) *ἐποίησε(ν)* udělal, *ἐβασίλευσε(ν)* (po)byl na trůně, (po)byl králem, kraloval.

Ἐβασίλευσε (*a*) *Ξέρξης, ἐπεὶ Δαρεῖος ἀπέθανεν* (*b*). *Δαρεῖος ἐβασίλευσε* (*c*) *τὰ πάντα ἓξ καὶ τριάκοντα ἔτη*:

o ději minulém déle trvajícím, z něhož se vytýká

a) jenom začátek: *aorist* **nástupný** (*ingressivní*) [•–];
b) jenom konec: *aorist* **končicí** (*effektivní*) [–•];
c) jehož delší trvání (opětování) se sráží v mysli takořka v jeden okamžik: *aorist* **souborný** n. **vypravovací** (*komplexivní n. historický* = lat. *perf. historicum*) [⊖], [⊷], [⊸].

Pozn. Není tedy aorist omezen na dokonavost nebo nedokonavost (opětování) děje, nýbrž značí prostě událost minulou, ať okamžik, ať delší dobu trvající. Odtud jeho jméno *ἀόριστος* [*ἀ* + *ὁρίζω*] = čas ne-omezený. Proto se nezřídka překládá nedokonavými slovesy jako imperfektum: *ἐβασίλευσε* byl králem, kraloval.

3. *Ἦλθον, οὓς ἔπεμψεν* [*quōs mīserat*]. — *Ἐπεὶ κατεῖδον θάλατταν, κραυγὴ πολλὴ ἐγένετο* [*cum cōnspexissent*]:

o ději minulém předčasném (= lat. *plusquamperfektum*) ve větách vztažných a časových.

Pozn. Přesto však aorist sám (stejně jako imperfektum § 357, 3[1]) předčasnosti nevyznačuje, nýbrž vztah ten tkví jen v souvislosti.

4. *Κάτθαν' ὁμῶς ὅ τ' ἀεργὸς ἀνὴρ ὅ τε πολλὰ ἐοργώς H.*[1])
Ἤριπε δ', ὡς ὅτε τις δρῦς ἤριπεν (jako když se dub skácí) *H.*:

v příslovích *(γνῶμαι)* **a v podobenstvích na zkušenosti založených:** *aorist* **obecný** *(gnomický).*[2])

Pozn. 1. Tento aorist značí jeden, více případů minulých, které se za stejných poměrů mohou kdykoliv opětovati. Výrok jím vyjádřený má platnost obecnou, týká se doby kterékoli, tedy také budoucí. Proto se aorist obecný pokládá za čas hlavní.

[1]) Zemře muž nečinný stejně jak ten, jenž vykonal mnoho. — [2]) Aorist *gnomický* se nazývá též *empirický*, protože zobecňuje minulou zkušenost (*ἐμπειρία*).

Překládáme jej — na rozdíl od praesentu obecného (§ 356, 3) — praesentem sloves dokonavých, t. j. budoucně, jako lat. perfektum gnomické.

Pozn. 2. *Ἀθυμοῦντες ἄνδρες οὔπω τρόπαιον ἔστησαν* muži bez odvahy ještě nikdy (nepostavili vítězného znamení =) nedobyli vítězství: aoristy, při nichž příslovcem jest ukázáno k době minulé, nejsou již gnomické.

B. Tvary ostatních výrazů slovesných.

§ 364

I. Konjunktiv, optativ, imperativ, infinitiv.

1. ***Γράφωμεν*** pišme,	*εἴθε* ***γράφοιμεν*** kéž bychom psali,
γράφε piš,	***γράφειν*** psáti.
2. ***Γράψωμεν*** napišme,	*εἴθε* ***γράψαιμεν*** kéž bychom napsali,
γράψον napiš,	***γράψαι*** napsati.
3. *Γεγραφότες ὦμεν*	(napišme a) mějme napsáno,
εἴθε γεγραφότες εἶμεν	kéž (napíšeme a) máme napsáno,
γέγραφε	(napiš a) měj napsáno,
γεγραφέναι	(napsati a) míti napsáno.

Μήπω ἐκεῖσε ἴωμεν, ἀλλ' αὐτοῦ διατρίψωμεν! — *Ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι H.*[1]) — *Ἔτι καὶ νῦν πείθου καὶ σώθητι!* — *Οὐ βουλεύεσθαι ἔτι ὥρα, ἀλλὰ βεβουλεῦσθαι:*[2])

konjunktiv, optativ, imperativ, infinitiv vyjadřují toliko děj, a to

1. tvary *praesentními* děj **nedokonavý (opakovací),**

2. tvary *aoristovými* děj **dokonavý (jednodobý),**

3. tvary *perfektními* děj dokonavý + (v následcích) trvací = **stav.**

Nevyjadřují tedy uvedené způsoby **ani přítomnost** n. **současnost** (tvary praesentními n. perfektními), **ani minulost** n. **předčasnost** (tvary aoristovými). Čas, do kterého jejich děj padá, vyznačuje řídící sloveso nebo souvislost.

§ 365

Výjimky: *Εἶπον* (*Ἔλεγον*),

a) *ὅτι ἀποθνήσκοι*, *b)* *αὐτὸν ἀποθνήσκειν* = přímo { 1. *ἀποθνήσκει* n. 2. ***ἀπέθνησκεν,***

ὅτι τεθναίη,	*τεθνάναι*	=	{ 1. *τέθνηκε* n. 2. *ἐτεθνήκει,*
ὅτι ἀποθάνοι,	*ἀποθανεῖν*	=	*ἀπέθανε,*
ὅτι ἀποθανοῖτο,	,, *ἀποθανεῖσθαι*	=	*ἀποθανεῖται:*

optativ (*a*) **a infinitiv** (*b*) **vyjadřují též čas, zastupují-li indikativ.**

[1]) ‚Tak ať zhyne i jiný, kdo takové věci by dělal!' Tento homérský verš pronesl Scipio Mladší při zprávě, že jeho švagr Tib. Gracchus byl zabit pro porušení ústavy.

[2]) Jest na čase nikoliv uvažovati, ale míti vše již uváženo (promyšleno).

Toto zastupování se vyskytá v řeči nepřímé (v. § 414, 2; 415), při čemž *optativ* a *infinitiv* **praesentu** = *indikativu praes.* a **imperfekta,**
optativ a *infinitiv* **perfekta** = *indikativu perf.* a **plusquamperfekta.**

Optativ může býti za indikativ jen po vedlejším čase věty řídící, infinitiv po čase kterémkoliv. Optativ a infinitiv futura, zastupujíce toliko indikativ futura, mají vždy význam budoucí.

II. Participium. § 366

1. *Ἁμαρτάνει* (*ἥμαρτεν, ἁμαρτήσεται*) *τοῦτο*
a) *γράφων* píše, *γεγραφώς* maje napsáno,
b) *γράψας* napsav n. napíše,[1])
c) *γράψων* chtěje psáti (napsati).
Κακοῖς ὁμιλῶν καὐτὸς ἐκβήσῃ κακός (obcuje). — *Ἐσκεμμένα πάντα λέγω* (maje vše uváženo, po zralé úvaze).
Θέμενοι τὰ ὅπλα ἀνεπαύοντο (odložívše).
Χάριν λαβὼν μέμνησο καὶ δοὺς ἐπιλαθοῦ (obdrže — prokáže).
Ἦκον ὑμῖν ἀμυνοῦντες (chtíce pomoci, aby pomohli, na pomoc):
participium kromě děje vyjadřuje též vztah časový, značíc
a) děj **nedokonavý,** s dějem řídícího slovesa **současný:** part. *praesentu* (*perf.*),
b) děj **dokonavý,** ději **předčasný:** part. *aoristu,*
c) děj **(ne)dokonavý,** ději „ **následný:** part. *futura.*

Časová doba participia se poznává z řídícího slovesa.

2. *Μέμνημαι καὶ τοῦτό σου λέγοντος* (přímo *σὺ ἔλεγες*). —
Παρεσκευάζετο ὡς μαχούμενος (= *ὅπως μαχεῖται*):
participium vyjadřuje též čas, zastupuje-li indikativ jiného času, než jakého jest sloveso řídící, nebo **je-li participium ono budoucí.** Přitom
participium **praesentu** = *indikativu praes.* a **imperfekta,**
participium **perfekta** = *indikativu perf.* a **plusquamperfekta,**
podobně jako optativ a infinitiv (§ 365).

Dodatek. Tvary indikativní a tvary způsobů ostatních (mimo participium § 366, 1) nevyjadřují vztah děje k ději, t. j. současnost, předčasnost a následnost, nýbrž tento vztah se vyrozumívá **jen ze souvislosti** nebo se naznačuje příslovečným určením. Proto **o souslednosti časů v řečtině nemůže býti řeči.** § 367

[1]) Spadá-li děj řídícího slovesa do budoucnosti.

II. Skladba vět neboli větoslovi.

§ 368

I. O způsobech ve větách hlavních.

Podle obsahu rozeznáváme hlavní věty: 1. vypovídací *a*) jisticí, *b*) podmínečné; 2. žádací *a*) rozkazovací, *b*) přací; 3. tázací; 4. zvolací.

1. Věty vypovídací.

§ 369

a) Věty jisticí.

(Οὐ) λέγω, ἔλεξα (εἶπον), λέξω (*nōn*) *dīcō, dīxī, dīcam*:
Πάντα ῥεῖ. — Ἔπειθεν, ἀλλ' οὐκ ἔπεισεν. — Ἥῡρηκα:
(οὐ +) indikativ kteréhokoli času o ději skutečném:
indikativ **skutečnosti (modus reālis)**, j. v lat. a češ.

Poznámky:

1. *Ἐξῆν (σε τοῦτο ποιεῖν) licet, -ēbat,* bylo by (bývalo) možno, volno;
ἔδει, ἐχρῆν, προσῆκε oportet, -ēbat, mělo by se, bylo by se mělo;
δίκαιον, εἰκός, καλὸν ἦν aequum est, erat, bylo by (bývalo) spravedlivo . . .;
πειστέον, προαιρετέον ἦν pārendum, praeferendum est, erat:

Τούσδε ζῆν οὐκ ἔδει tito lidé by neměli žíti (*ἀλλὰ ζῶσιν*). — *Ἀχιλλεῖ ἐξῆν σωθῆναι* A. byl by se mohl zachrániti (*ἀλλ' οὐκ ἐσώθη*): (*οὐ +*) *indikativ imperfekta* = český kondicionál přítomný n. minulý v soudech možnosti, nutnosti, povinnosti, slušnosti — jako v latině.

Indikativ ten byl spojen pro Řeka s výčitkou, že možnost, povinnost atd. vskutku tu byla, ale konání její že nebylo. My dvojím svým překladem vyjadřujeme nejen, že konání ono nebylo (kondicionálem minulým), nýbrž že ani nyní není (kondicionálem přítomným).

2. *Ὀλίγου ἐπελαθόμην = ὀλίγου ἐδέησα ἐπιλαθέσθαι*
paene oblītus sum, málem jsem, (byl) bych zapomněl.
Ὁ ἵππος μικροῦ Κῦρον ἐξετραχήλισεν (málem by byl shodil):
μικροῦ, ὀλίγου + indikativ aoristu = málem (by); málem by bylo:
neboť pro Řeka (Římana) něco *málem, skorem* vskutku se stalo, t. j. jen málo chybělo a něco bylo skutkem.

§ 370

b) Věty podmínečné.

1. Λέγοις ἄν dīcās ***οὐκ ἂν λέγοις nōn dīcās.***
Εἴποις ἄν dīxeris ***οὐκ ἂν εἴποις nōn dīxeris.***

Βουλοίμην ἂν τοῦτο οὕτω γενέσθαι (*velim*, přál bych si). — *Ἴσως ἄν τις εἴποι forsitan dīxerit quispiam*, snad někdo řekne. — *Ὥρα ἂν εἴη*

λέγειν (bude asi = jest). — *Δὶς εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης* (asi bys nevstoupil = nevstoupíš, nemůžeš vstoupiti):

***(οὐ +)* optativ s *ἄν* o ději možném, zdrželivě tvrzeném:**
optativ **možnosti (modus potentiālis).**

Pozn. Tento optativ (= *lat.* konj. potenc.; *čes.* kondicionál; mohu + inf.; asi, možná že, snad + futurum) se vyskytá nejčastěji v závětích podmínkových souvětí možnosti (§ 384, III). Zhusta bývá i o skutečném ději (v. příklady 3. a 4.), pronáší-li mluvící svůj úsudek *skromně, zdrželivě* (*optātīvus modestiae, urbānitātis*).

2. *Ἔλεγες ἄν dīcerēs* — *οὐκ ἂν ἔλεγες nōn dīcerēs.*
Ἔλεξας ἄν dīxissēs — *οὐκ ἂν ἔλεξας nōn dīxissēs.*

Ἐβουλόμην ἂν οὕτως ἔχειν (*vellem*: *ἀλλ' οὐκ ἔχει*) — *Ταῦτα οὐκ ἂν ἐδύναντο ποιεῖν.* — *Καὶ ἴσως ἂν ἀπέθανον*:

***(οὐ +)* indikativ historického času[1]) s *ἄν* o ději neskutečném:**
indikativ **neskutečnosti (modus irreālis).**

Pozn. 1. Tento indikativ (*lat.* konj. irreální, *čes.* kondicionál) se vyskytá nejčastěji v závětích podmínkových souvětí neskutečnosti (§ 384, IV).

Pozn. 2. Indikativ historického času[1]) s *ἄν* bývá někdy:

a) *Διηρώτων ἂν αὐτούς* (příležitostně). — *Κλέαρχος ἔπαισεν ἄν* (sem tam, leckdy udeřil): o minulém ději opětovaném (*ἄν iterātīvum*).

b) *Θᾶττον ἢ ὡς τις ἂν ᾤετο* (*ᾠήθη*) *tum crēderēs*, rychleji než by si byl kdo myslil (pomyslil). — *Εἶδες ἄν cernerēs*: o minulé možnosti (tak zv. *potentiālis minulosti*).

Pozn. 3. Pozoruj rozdíly:

Ἔδει σε λέγειν = *měl jsi*	— *měl bys*	— *byl bys měl mluviti,*
ale nemluvil jsi	— nemluvíš	— nemluvil jsi;
ἔδει ἄν σε λέγειν (*εἰ* -) =	*měl bys*	— *byl bys měl mluvit, kdyby,*
ale takto	nemusíš	— jsi nemusil.

2. Věty žádací.

a) Věty rozkazovací. § 371

Částice: *ἄγε(τε), ἴθι, φέρε age, agite*, nuže!

1. *Ἴωμεν eāmus, μὴ μέλλωμεν nē cūnctēmur!* — *Φειδώμεθ' ἀνδρῶν εὐγενῶν, φειδώμεθα!* — *Ὑποχείριοι μηδέποτε γενώμεθα τοῖς πολεμίοις!* — *Φέρε δὴ πειραθῶ πρὸς ὑμᾶς ἀπολογήσασθαι*:

***(μή +)* konjunktiv vybízecí** (*adhortātīvus*), obyč. v 1. os. plur.

Pozn. Vybídnutí 2. a 3. osoby se děje imperativem n. optativem přacím.

[1]) t. j. imperfekta, aoristu n. plusquamperfekta (v. § 375, II).

2. *Πείθου καὶ σώθητι!*

Ἄγετε σκέψασθε! — Περὶ τούτων οὖν τοῦτ' εἰρήσθω:
imperativ **přikazovací** (*iussīvus*) v 2. a 3. osobě.

3. *Μὴ ποίει nōlī facere — μὴ ποιήσῃς nē fēceris!*

Μὴ θορυβεῖτε — μή μοι θορυβήσητε nehlučte, nestrhněte hluk!
Μηδεὶς εἰσίτω — θορυβήσῃ — προσδοκησάτω ἄλλως:
μή + *imperativ* **zabraňovací** (*prohibitīvus*), nikdy v 2. os. aoristu;
μή + *konjunktiv* **zabraňovací** (*prohibitīvus*) v 2. a 3. os. aoristu.

§ 372 *b) Věty přací.*

Částice: *εἴθε, εἰ γάρ, ὡς utinam*, kéž (nebo bez částic).

1. *Εἴθε εἴη — γένοιτο utinam sit — nātus sit!*
Εἴθε μήτ' εἴη μήτε γένοιτο utinam nē sit nēve nātus sit!
Εὐτυχοίης καὶ τύχοις, ὅσων ἐρᾷς. — Μή μοι γένοιθ', ἃ βούλομ', ἀλλ' ἃ συμφέρει. — Αὐτίκα τεθναίην (na místě ať jsem mrtev!) *H.*:
(μή +) **prostý optativ o přání splnitelném:** *optativ* **přací** [(= *lat.* konj. praes. n. perf.)].

2. *Εἴθε Κῦρος ἔζη = ὤφελε Κῦρος ζῆν utinam C. vīveret!*
Εἴθε μὴ ἀπέθανε = ὤφελε μὴ ἀποθανεῖν utinam nē obīsset!
Εἰ γὰρ τοσαύτην δύναμιν εἶχον (ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἔχω). —
Εἴθε σε μήποτ' εἶδον = εἴθ' ὤφελον μήποτέ σε ἰδεῖν
utinam numquam tē vīdissem!:
(μή +) **indikativ historického času o přání nesplnitelném.**

Pozn. Indikativ imperfekta (plusquamperfekta) značí tu jen nedokonavost, indikativ aoristu jen dokonavost děje ať přítomného, ať minulého.
Doba děje (přítomná n. minulá) vyplývá teprv ze souvislosti.
Za indik. imperf. (plsqpf.) bývá též *ὤφελον + infin. praes. (perf.)*,
za indikativ aoristu „ „ *ὤφελον + infinitiv aoristu*
(= *lat.* konj. imperf. n. plusqpf.; *čes.* kéž + kondicionál).

Ὤφελον, -ες, -ε jest aorist II. od *ὀφείλω = dēbēbam*, měl jsem, měl bych (srv. *čes.*: To jsem měl vědět!). Necítil tedy Řek v těchto vazbách původně nějakého přání, nýbrž prostě vyjadřoval jimi — jako slovesy *ἔδει* mělo (by) se, *προσῆκε* slušelo (by) — že k ději nedošlo. Ale zjištění nesplněného požadavku budilo přání, aby se uskutečnil, a proto dodatečně přistupovaly k *ὤφελον* přací částice *εἰ, εἰ γάρ, εἴθε, ὡς* (+ *μή*): *Αἴθ' ὄφελες παρὰ νηυσὶν ἧσθαι* kéž by ti bývalo přáno dlít u lodí! *H.* — *Ὡς μὴ ὄφελον νικᾶν* kéž bych nebyl zvítězil! *H.*

3. Věty tázací (otázky přímé). § 373

Také v řečtině se rozeznávají otázky

a) **slovné (doplňovací),** uvozované tázacími zájmeny n. příslovci (§ 149n.);

b) **větné (zjišťovací),** uvozované tázacími částicemi:

ἆρα, ἦ	= *-ne,*	zda(li)?	-li?
ἆρ' οὐ, οὐ, οὐκοῦν	= *nōnne,*	co pak ne-?	(zda)ne-? že?
ἆρα μή, μή, μῶν	= *num,*	co pak?	snad ne-? že ne-?
πότερον (-α) - *ἤ*	= *utrum* - *an,*	zda(li) —	či(li)?[1]
- *ἤ*	— - *an,*		

1. *Ἆρ' (οὐκ* n. *μή) εἶπες (a), ἂν εἴποις (b), ἂν εἶπες (c):*

a) *Τί οὐκ ἀπεκρίνω; — Μή τι νεώτερον ἀγγέλλεις;*

b) *Τίς ἂν νομίζοι; — Τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειε;*

c) *Σὺ μᾶλλον ἂν ἐβούλου με ὁρᾶν δικαίως ἢ ἀδίκως ἀποθνῄσκοντα; — Τίς ἂν ᾠήθη ταῦτα γενέσθαι;* (Kdo by si byl pomyslil?):

(οὐ* n. *μή +) způsoby vět vypovídacích:

***a*) indikativ, *b*) optativ + *ἄν*, *c*) indikativ historického času + *ἄν*.**

Pozn. K otázce *větné* se odpovídá přisvědčovacími n. popíracími

příslovci: *ναί, πάνυ (γε), μάλα (γε), μάλιστα* ano, ba, ovšem, *εὖ γε* dobře — *οὐ, οὐ (μή) δῆτα, οὐδαμῶς, ἥκιστα* ne, nikoliv, kde pak, to to;

větami: *φημὶ* ano, *οὔ φημι* ne, *(οὐκ) ἔστι ταῦτα* tak jest (není), *ἔστω* budiž, *ἀληθῆ λέγεις* pravda, a pod.

2. *Εἰσίω ἢ μή; Intrem, nōn intrem?*

Πότερον ⟨ταῦτα⟩ βίαν φῶμεν ἢ μὴ φῶμεν εἶναι;:

(μή +) konjunktiv rozvažovací *(dēlīberātīvus),* zprav. v 1. os.

Pozn. Βούλει σκοπῶμεν; = Což abychom uvažovali?: k rozvažovacím otázkám se řadívají věty uvozené slovy *βούλει, βούλεσθε.* Původně byly to dvě samostatné věty: *σκοπῶμεν* = uvažujme! (věta žádací — vybízecí) + *βούλει* = chceš? (věta tázací). [Srv. lat. *volō veniās.*]

4. Věty zvolací. § 374

Uvozovací slovce: *οἷος* jaký, v *neutru* též: co (že),
ὅσος jak veliký, kolik, co, *ὡς* jak!

Ὦ πάτερ ἀργικέραυνε κελαινεφές, οἷον ἔειπες![2]) *H.* —

Ὦ πάππε, ὅσα πράγματα ἔχεις ἐν δείπνῳ! —

Ὡς καλός ⟨ἐστί⟩ μοι ὁ πάππος!:

indikativ kteréhokoli času.

[1]) Vl.: co z obého: *a* či *b*? — [2]) Otče, ty vladaři blesků a mračen, cožes to řekl!

II. O způsobech ve větách vedlejších.

§ 375 Pro nauku o způsobech ve větách vedlejších rozeznávejme, je-li sloveso řídící vyjádřeno časem hlavním nebo vedlejším (historickým). Jsou pak:

I. časy hlavní:	II. časy vedlejší:	
1. *indikativ praesentu,*	1. *indikativ imperfekta,*	časy tak řeč. historické (s augmentem).
2. *perfekta,*	2. *aoristu,*	
3. „ *futura I. a III.,*	3. „ *plusquamperf.,*	
4. *konjunktiv,*	4. *optativ střídný* n. *zástupný* (*oblīquus*), jenž po vedlejších časech věty řídící zastupuje někdy indikativ nebo konjunktiv (též s ἄν).	
5. *optativ přací a možnosti,*		
6. *imperativ.*		

Indikativ aoristu obecného (§ 363, 4) se počítá k časům hlavním, *praesens historický* (§ 356, 4) buď k časům hlavním (podle tvaru), anebo k vedlejším (podle významu). Při *infinitivu* a *participiu*, pokud nemají časového významu (§ 365 *b*; § 366, 2), rozhoduje řídící sloveso.

Pozn. Optativ zástupný překládáme zpravidla indikativem, poněvadž na skutečnosti děje nic nemění. Bývá často vedle indikativu beze změny významové.

Podle toho, jsou-li vedlejší věty připojeny k svým řídícím větám podřadicími spojkami nebo vztažnými zájmeny, rozeznáváme:

A. vedlejší věty spojkové (*konjunkcionální*), a to:

1. důvodové; 2. žádací *a*) účelové, *b*) snahové, *c*) obavné; 3. účinkové (výsledné); 4. podmínkové; 5. přípustkové; 6. časové;

B. vedlejší věty vztažné (*relativní*).

Bez zvláštních podřadicích pojítek přistupují k řídícím větám

1. otázky nepřímé: *Βούλει σκοπῶμεν;*
2. některé věty žádací: *Φοβοῦμαι, μή τι πάθω.*

§ 376 Při spojování vět v souvětí se někdy větné členy přesunují:
Οἶδα Κῦρον ὅτι τέθνηκε = *οἶδα, ὅτι Κῦρος τέθνηκε.*
Ὁρᾷς τὴν θεῶν ἰσχὺν ὅση = *ὁρᾷς, ὅση ἡ θεῶν ἰσχύς*

[*Nōstī Marcellum, quam tardus sit*]:

podmět vedlejší věty se za důrazem předjímá (klade napřed) **do věty řídící jako její předmět = předjímání** (*πρόληψις, anticipātiō*).

Ve skutečnosti přistupovala k předmětu řídící věty dodatečně věta vedlejší, aby jej doplnila a objasnila. ‚Mám zprávu o Kyrovi', totiž: ‚že jest mrtev'. — ‚Vidíš moc bohů', totiž: ‚jak jest veliká'.

A. O vedlejších větách spojkových. § 377

1. Věty důvodové.

Spojky: *ὅτι, διότι* (*διὰ τοῦτο, ὅτι*), *ὡς quod* ježto, poněvadž, (proto)že, *ἐπεί cum*, když, *ἐπειδή quoniam*, když, poněvadž, *ὅτε, ὁπότε quandōquidem*, když, ježto (právě).

1. *Ἐπεὶ ὑμεῖς* **οὐκ** *ἐθέλετε πείθεσθαι, ἐγὼ σὺν ὑμῖν ἕψομαι. — Δέομαί σου παραμεῖναι, ὡς* **οὐδ'** *ἂν ἑνὸς ἥδιον ἀκούσαιμι ἢ σοῦ*:

(*οὐ* +) indikativ n. **optativ** + *ἄν*.

2. *Ἐθαύμαζον, ὅτι οὐδαμοῦ Κῦρος φαίνοιτο* (= *ἐφαίνετο*):

(*οὐ* +) optativ zástupný (§ 375, II, 4).

Pozn. 1. Zvláště bývá tento optativ o důvodu myšleném, subjektivním (*quod* + *konj.*, ježto prý, že prý) = *ὡς* + participium (§ 408, 3 *b*)

Pozn. 2. Τί ποτε λέγεις; ἐπεί (ὡς) οὐ μανθάνω:
ἐπεί, ὡς uvádějíce větu hlavní = *γάρ* (neboť, vždyť).

2. Věty žádací.

a) Věty účelové. § 378

Spojky: *ἵνα* (pův. = kde), *ὅπως*, epické *ὄφρα, ὡς ut*, aby.

a) ***Τοῦτο λέγω, ἵνα (μή τι) γένηται ut** (nē quid) accidat.*

b) ***Τοῦτο ἔλεξα, ἵνα (μή τι) γένοιτο ut** (nē quid) accideret.*

Εἰς καιρὸν ἥκεις, ὅπως τῆς δίκης ἀκούσῃς. — Ἵνα μὴ οἴῃ ἀπατᾶσθαι, τόδε λαβὲ τεκμήριον (jako důkaz).

Ταῦτ' εἰπὼν ἀνέστη, ὡς μὴ μέλλοιτο, ἀλλὰ περαίνοιτο τὰ δέοντα (aby se neváhalo, ale konalo, čeho potřebí):

a) **(*μή* +) konjunktiv** po **hlavním čase** věty řídící,

b) **(*μή* +) optativ zástupný** po **vedlejším čase** věty řídící.

Jiné vazby:

1. *Οὐ δι' ἄλλο τρέφονται οἱ μισθοφόροι ἢ ὅπως μαχοῦνται ὑπὲρ τῶν τρεφόντων. — Ὡς ἂν μάθῃς, ἀντάκουσον*: *ὅπως* (*ὡς*) + **indikativ futura (konjunktiv s *ἄν*).**
2. *Σοὶ ἄμ' ἑσπόμεθα, ὄφρα σὺ χαίρῃς* (abys měl radost) *H. — Τὰ πλοῖα Ἀβροκόμας κατέκαυσεν, ἵνα μὴ Κῦρος διαβῇ*: konjunktiv po vedlejším čase, když účel trvá n. jest podmětem jistě očekáván.
3. O připodobování vět účelových § 392, 1; o účelovém infinitivu § 393 *a*; o účelovém participiu § 408, 4.

§ 379 *b) Věty snahové.*

Spojky: **ὅπως, ὡς** aby (pův. = jak, kterak).

Ἐπιμελοῦμαι, ὅπως **(μή)** *τοῦτο a) γενήσεται, b) γένηται.*
Ἐπεμελούμην, ὅπως **(μὴ)** *τοῦτο a) γενήσεται, b) γένοιτο:*
Κῦρος βουλεύεται, ὅπως μή ποτε ἔσται ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ. —
Ἔπραττον, ὅπως τις βοήθεια ἥξει.
Αὐτοὶ δὲ φραζώμεθ', ὅπως ὄχ' ἄριστα γένηται H.
Αὐτὰρ ἐγὼ (ἐ)βούλευον, ὅπως ὄχ' ἄριστα γένοιτο H.:

a) **(*μή* +) indikativ futura,**
b) **(*μή* +) způsoby vět účelových** (§ 378).

Ve větě řídící bývá sloveso péče nebo snahy, j.

ἐπιμελοῦμαι (2., *dp.*), *φροντίζω* pečuji, *βουλεύομαι, φράζομαι* uvažuji, *σκοπῶ* (2., aor. *ἐσκεψάμην*) hledím, *σπουδάζω, πράττω* usiluji a pod.

Pozn. Ὅπως οὖν ἔσεσθε ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας (ať jste)! — *Ὅπως μὴ ὁ σοφιστὴς ἐξαπατήσῃ ὑμᾶς* (jen ať neoklame, jen aby neoklamal): **věty snahové** při důtklivé vybídce (výstraze) se kladou samostatně.

§ 380 *c) Věty obavné.*

Spojky (= záporky): *μή nē*, že, aby ne,
μὴ οὐ nē nōn = ut, že ne, aby.

a) Φοβοῦμαι, μὴ **(οὐ)** *τοῦτο γένηται metuō, nē (nōn) accidat.*
b) Ἐφοβούμην, μὴ **(οὐ)** *τοῦτο γένοιτο metuēbam, nē (nōn) accideret.*

Ὅρα, μὴ πῆμα νῦν σαυτῇ τιθῇς (abys nestrojila záhubu). —
Δέδιμεν, μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε (že nebudete).
Ἔδεισαν οἱ Ἕλληνες, μὴ οἱ πολέμιοι αὐτοὺς κατακόψειαν. —
Ξενοφῶν ἐφοβεῖτο, μὴ οὐ δύναιτο ἐκ τῆς χώρας ἐξελθεῖν:
μὴ **(οὐ)** + **způsoby vět účelových** (§ 378).

Ve větě řídící jest sloveso bázně n. pozoru, j.

δέδοικα, φοβοῦμαι bojím se, *ὁρῶ* mám pozor,
εὐλαβοῦμαι (2., *dp.*), *φυλάττομαι* chráním se.

Pozn. 1. Μὴ τοῦτο γένηται = jen aby se to nestalo, to se asi stane.
Μὴ οὐ τοῦτο γένηται = to se asi (snad) nestane (§ 424, 4).
Οὐ μὴ τοῦτο γένηται = to se jistě nestane (§ 424, 3):
věty obavné (jako snahové) se kladou někdy samostatně.

Pozn. 2. Jiné vazby:
Φοβούμεθα, μὴ ἡμαρτήκαμεν (snad jsme nechybili? = že jsme chybili).

Φοβούμεθα, μὴ ἁμαρτάνομεν — ἁμαρτησόμεθα (že chybujeme — chybíme): tázací *μὴ* (= snad ne-? § 373 *b*) + indikativ za označením, že se obava již vyplnila, plní, jistě vyplní.

Δέδοικα, ὀκνῶ (2.) *ταῦτα ποιεῖν vereor hoc facere*, ostýchám, zdráhám se, nechci.

3. Věty účinkové (výsledné).

Spojky: *ὥστε, ὡς* (tak)že, až, že až, aby, jen aby:

A. § 381

1. *Ἔχομεν ἀργύριον, ὥστε ἀγοράζομεν* že kupujeme.
2. *Ἔχομεν ἀργύριον ὥστε ἀγοράζειν* *a*) že můžeme kupovat,
b) abychom kupovali.

Ἦν ψῦχος δεινόν, ὥστε ὕδωρ ἐπήγνυτο (že voda mrzla).
Ἔχω τριήρεις ὥστε ἑλεῖν τὸ πλοῖον (že mohu dohonit).
Πᾶν ποιοῦσιν ὥστε δίκην μὴ διδόναι (aby, jen aby nebyli trestáni):

1. ***(οὐ +)* indikativ** o účinku **skutečném** (že vskutku);
2. ***(μὴ +)* infinitiv** o účinku *a*) **možném** (že mohu),
b) **žádaném** (aby, jen aby).

Pozn. (*Οὐ* +) optativ s *ἄν* (o účinku možném) a (*οὐ* +) indikativ histor. času s *ἄν* (o účinku neskutečném) jsou řídké.

B. § 382

1. *Κακὸν μεῖζον ἢ ὥστε φέρειν δύνασθαι* (neštěstí příliš veliké, aby).
Βραχύτερα ἢ κόντιζον ἢ ὡς ἐξικνεῖσθαι ἡμῶν (příliš krátko, aby)[1]):

***ὥστε (ὡς)* + infinitiv** o účinku neskutečném, který se nedostavuje proto, že něčeho (nějaké vlastnosti n. činnosti) jest buď příliš mnoho nebo příliš málo (= *příliš — aby*).

2. *Κραυγὴν πολλὴν ἐποίουν ὥστε καὶ τοὺς πολεμίους ἀκούειν*:

ὥστε **+ infinitiv** o účinku skutečném, jestliže se zdůrazňuje dosah činnosti, vyjádřené větou řídící (= *že až*).

3. *Ἔχομεν ἀργύριον· ὥστε ἀγοράζομεν τὰ ἐπιτήδεια. — Ὥστε θάρρει!*:

ὥστε **+ věta hlavní** (vypovídací, žádací) = *proto* kupujeme potraviny — *pročež* buď dobré mysli!

4. Jiné vazby:

a) *Ἀφίεμέν σε ἐφ' ᾧτε μηκέτι φιλοσοφεῖν.*
b) *Ἀνὴρ* (*ἀνδρός, -ὶ...*) *τοιοῦτος* (*-ούτου, -ούτῳ*), *οἷος* (*οἵου, οἵῳ*) *ἄρχειν.*
c) *Ἐλείπετο τῆς νυκτὸς ὅσον σκοταίους διελθεῖν τὸ πεδίον*:

[1]) = neházeli kopí tak daleko, aby nás zasahovali (mohli raniti).

a) *ἐφ' ᾧ (τε) (μή)* + infinitiv = *ἐπὶ τούτῳ ὥστε* s tou podmínkou, aby;
b) *(τοιοῦτος) οἷος* + infinitiv = takový, aby (že); způsobilý, aby;
c) *(τοσοῦτος) ὅσος* + infinitiv = tolik, kolik (co) by —,
při čemž *οἷος* i *ὅσος* se přizpůsobují pádu svého jména (zájmena) souvztažného.

§ 383

4. Věty podmínkové.

Spojky: *εἰ, εἰ ἄν* > **ἐjαν* > *ἐάν (ἄν, ἤν) sī*, jestliže (by), -li (by), kdyby.

Spojením vedlejších vět podmínkových s hlavními větami vypovídacími nebo rozkazovacími vznikají *souvětí podmínková* (*hypothetická*), v nichž

věta vedlejší (podmínková) se nazývá **předvětím** (*πρότασις*, značka *π*), i když jde po větě řídící; záporka *μή* (*εἰ μή nisi*), zřídka *οὐ* (*εἰ οὐ sī nōn*);

věta řídící se nazývá **závětím** (*Ἀπόδοσις*, značka *A*); záporka *οὐ* i *μή* podle povahy věty řídící.

§ 384

Podle povahy předvětí rozeznáváme **čtyři základní způsoby** n. **formy** souvětí podmínkových:

I.	***Εἰ ἔχεις,***	***εἶχες . . .,***	***δίδως, ἐδίδους,***	***δίδου.***
	Sī habēs,	*habēbās . .,*	*dās, dabās,*	*dā.*
	Jestliže máš, jsi měl		dáváš, dával jsi,	dávej:

Εἰ θεοί εἰσιν, ἔστι καὶ ἔργα θεῶν. — Κλέαρχος, εἰ ἔλυε τὰς σπονδάς, τὴν δίκην ἔχει. — Εἰ μὴ φυλάξεις μίκρ', ἀπολεῖς τὰ μείζονα. — Εἴ τι χρῄζεις, φράζε:

π^{I}:	*εἰ* + **indikativ kteréhokoli času,**	*π*^{I} + *A*^{I}:
A^{I}:	**indikativ n. imperativ**	**I. forma skutečnosti**
	o ději skutečném n. přikázaném.	(*reální*).

Indikativy formy I., oblíbené zvláště v logických soudech, jsou *indikativy* **skutečnosti** (*reální* § 369). Ale tato skutečnost se týká jen vztahu obou dějů: děj závětí jest jistý pouze po splnění podmínky vyslovené v předvětí. O skutečnosti dějů samých se mluvící nevyjadřuje.

II.	***Ἐὰν ἔχῃς,***	***σχῇς,***	***δώσεις*** n. ***δίδου.***	
	Sī habēbis,	*habueris;*	*dabis,*	*dā.*
	Budeš-li míti,	dostaneš-li,	dáš,	dávej:

Ἐὰν δ' ἔχωμεν χρήμαθ', ἕξομεν φίλους. — Ἄν με ἀποκτείνητε, οὐκ ἐμὲ μείζω βλάψετε ἢ ὑμᾶς αὐτούς. — Ἐάν τις τὴν πόλιν προδιδῷ, μὴ ταφήτω ἐν τῇ Ἀττικῇ:

π^{II}:	*ἐάν* + **konjunktiv praesentu (aoristu),**	*π*^{II} + *A*^{II}:
A^{II}:	**indikativ futura n. imperativ**	**II. forma** tak řeč. **očekávací**
	o ději očekávaném n. žádaném.	(*futurální*).

Konjunktiv v předvětí formy II. jest tak řeč. *konjunktiv* **očekávací** (*futurální* § 359 *a*). Forma II., oblíbená zvláště v zákonech, blíží se velmi formě I. s indikativem futura v předvětí, ledaže forma I. jest důtklivější. Proti formě I. umožňovala forma II. rozlišiti v budoucnosti vidy slovesné: konjunktiv praesentu (= lat. futur. I.) vyjadřoval budoucí děj nedokonavý, konj. aoristu (= lat. futur. II.) budoucí děj dokonavý.

III. *Εἰ ἔχοις, σχοίης, διδοίης ἄν, δοίης ἄν.*
Sī habeās, habueris, dēs, dederis.
Jestliže bys měl, dostal, dával bys, dal bys:

Πολλὴ ἂν ἀλογία εἴη εἰ φοβοῖτο τὸν θάνατον ὁ φιλόσοφος. — Εἰ σθένος λάβοιμι, δηλώσαιμ' ἄν, οἷα φρονῶ. — Εἰ ἀναγκαῖον εἴη ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι, ἑλοίμην ἂν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι:

π^{III}: *εἰ* + **optativ praesentu (aoristu),**
A^{III}: **optativ praesentu (aoristu)** + *ἄν*
o ději možném, zdrželivě tvrzeném.
} $\pi^{III} + A^{III}$: **III. forma možnosti** (*potenciální*).

Optativy formy III. jsou *optativy* **možnosti** (*potenciální* § 370, 1), při čemž se v předvětí *ἄν* neklade. Optativ praesentu bývá o možném ději nedokonavém, optativ aoristu o možném ději dokonavém. Doba děje (přítomná, minulá) vyplývá teprv ze souvislosti.

IV. *Εἰ εἶχες, ἔσχες, ἐδίδους ἄν, ἔδωκας ἄν.*
Sī habērēs, habuissēs, darēs, dedissēs.
Kdybys měl, byl dostal, dával bys, byl bys dal
(ale nemáš, nedostal jsi, tedy nedáváš, nedal jsi):

Εἰ μὴ (γὰρ) ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἂν ἦν στοά. — Οὐκ ἂν ἐποίησε ταῦτα, εἰ μὴ ἐγὼ ἐκέλευσα. — Εἰ τότε ἐβοηθήσαμεν, ῥᾴονι νῦν ἂν ἐχρώμεθα Φιλίππῳ:

π^{IV}: *εἰ* + **indikativ historického času,**
A^{IV}: **indikativ historického času** + *ἄν*
o ději neskutečném.
} $\pi^{IV} + A^{IV}$: **IV. forma neskutečnosti** (*irreální*).

Indikativy formy IV. jsou *indikativy* **neskutečnosti** (*irreální* § 370, 2), při čemž se v předvětí *ἄν* neklade. Indikativ imperfekta značí nedokonavost, indikativ aoristu dokonavost děje ať přítomného, ať minulého. Doba děje (přítomná, minulá) vyplývá teprv ze souvislosti.

Pozn. Optativ v předvětí III. formy se pokládá za opt. možnosti, indikativ v předvětí IV. formy se pokládá za indik. neskutečnosti. Ale původně se tato souvětí skládala ze dvou samostatných vět,

na př. III.: *Εἰ ἔχοις. Διδοίης ἄν.* Kéž bys měl! Dával bys (asi).
IV.: *Εἰ εἶχες. Ἐδίδους ἄν.* Kéž bys měl! Dával bys. (Ale nemáš, tedy nedáváš).

Věty s *εἰ* (= *εἰ γάρ, εἴθε* kéž) byly hlavní věty přací s *optativem* **bez** *ἄν* o přání splnitelném (§ 372, 1), s *indikativem histor. času* **bez** *ἄν* o přání nesplnitelném (§ 372, 2). Druhé dvě věty byly hlavní věty podmínečné s *optativem* + *ἄν* o ději možném (§ 370, 1), s *indikativem histor. času* + *ἄν* o ději neskutečném (§ 370, 2). Ale časem se věta přací stala závislou na sousední hlavní větě podmínečné, splynula s ní v podmínkové souvětí podřadné a jako grafický výraz kratší časové přestávky mezi nimi nastoupila místo silnější tečky slabší čárka. *Εἰ* pak se stalo podřadicí spojkou = jestliže, kdyby.

§ 385 **Souvětí smíšená.** Uvedené čtyři formy se nevyskytají vždycky v ryzí své podobě. Jest možné spojení kteréhokoli z uvedených čtyř předvětí ***(π)*** s kterýmkoli závětím ***(A)***:

Εἰ διαφθείρω τοὺς νέους, ταῦτ' ἄν εἴη βλαβερά (π^I + A^{III}).

Zvláště však jest pamatovati tato smíšení:

a) *Ἐὰν ἔχῃς,*	*σχῇς,*	*δίδως.*
Cum habēs,	*habuistī,*	*dās.*
Kdykoli máš,	dostaneš,	dáváš.
b) *Εἰ ἔχοις,*	*σχοίης,*	*ἐδίδους.*
Cum habēbās,	*habuerās,*	*dabās.*
Kdykoli jsi měl,	dostal,	dával jsi:

Ἄν (*ἄν* = *ἐὰν*) *ἀπῇ τὰ πράγματα, ἅπας λόγος μάταιος φαίνεται* (kdykoli scházejí skutky). — *Ἦν* (= *ἐὰν*) *ἐγγὺς ἔλθῃ θάνατος, οὐδεὶς βούλεται θνῄσκειν* (kdykoli se přiblíží).

Εἴ τινα φεύγοντα ὁρῴη, ἔπαιε (kdykoli viděl). — *Εἴ τίς τι Κύρῳ καλῶς ὑπηρετήσειεν, οὐδενὶ ἀχάριστον εἴασε τὴν προθυμίαν* (kdykoli někdo posloužil):

a) π^{II}: *ἐάν* + **konjunktiv praesentu (aoristu),**
A^I: **indikativ praesentu (perfekta)**
o ději skutečném v přítomnosti *opětovaném*[1]);

b) π^{III}: *εἰ* + **optativ praesentu (aoristu),**
A^I: **indikativ imperfekta (aoristu)**
o ději skutečném v minulosti *opětovaném*[1]).

} $\pi^{II}(\pi^{III})+A^I$: *tak zv.* **forma opětovací** (*iterativní*).

Konjunktiv + *ἄν* a *prostý optativ* v předvětí formy opětovací slovou **opětovací** (*iterativní*). Optativ opětovací jest vlastně optativ zástupný po vedlejším čase (§ 375, II, 4). Samy sebou tyto způsoby opětování nevyznačují, nýbrž význam ten tkví v souvislosti.

[1]) ať nedokonavém, nebo dokonavém.

Dodatky.

1. V řeči nepřímé se mění závětí period podmínkových (*A*) podle pravidel o závislosti vět hlavních (§ 414—417). Předvětí (π) zůstává beze změny; jenom při π^I a π^{II} může za *εἰ* + indikativ nebo za *ἐάν* + konjunktiv nastoupiti též *εἰ* + optativ zástupný, je-li sloveso řídící vyjádřeno časem vedlejším (§ 418, 2). A tak **§ 386**

εἰ + optativ v řeči nepřímé = 1. *εἰ* + indikativ (π^I)
2. *ἐάν* + konjunktiv (π^{II})
3. *εἰ* + optativ (π^{III})
} řeči přímé.

2. *Εἰ μή nisi* leč, leda; po záporce = kromě: *Οὐκ ἦν κρήνη εἰ μὴ μία; εἰ δὲ μή* (pakli ne) sice, jinak: *Μὴ ποιήσῃς ταῦτα· εἰ δὲ μή, ζημιώσει* (původně nevyvinuté předvětí podmínkové);

εἰ μὴ ἄρα (+ indikativ) *nisi forte, nisi vērō*, leč by, ledaže snad;
εἰ (ἐὰν) μόνον dummodo, jen když, *ἄλλως τε καὶ εἰ (ἐάν) praesertim sī*, zvláště když;

εἴπερ 1. jestliže vskutku, jakože, 2. *sī quidem*, ačli: *εἴπερ τις* ačli kdo = jako nikdo jiný.

O *εἰ* v nepřímých otázkách v. § 417, 1 *b*.

5. Věty přípustkové. **§ 387**

Spojky: *εἰ καί, ἐὰν καί etsī, quamquam*, byť i, třebas,
καὶ εἰ (= κεἰ), καὶ ἐάν (= κἄν) etiamsī, i když, i kdyby,
οὐδ' (μηδ') εἰ, οὐδ' (μηδ') ἐάν ani kdyby.

Εἰ καὶ μὴ ποιοῦσι τοῦτο, καὶ λέγειν δεῖ καὶ πράττειν. — Κἂν πολλαὶ γέφυραι ὦσιν, ἀπολούμεθα. — Οὐδ' εἰ πάνυ ἀγαθοὶ εἶητε, λιμῷ μάχεσθαι οὐκ ἂν δύναισθε. — Οὐδ' εἰ πάντες συνεβούλευον αὐτῷ μένειν, ἔμενεν ἄν (Ξέρξης) *Her.* — *Οὐδ' εἰ πάντες Ἕλληνες καὶ οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι συλλεχθείησαν, οὐκ ἀξιόμαχοί εἰσι ἐμὲ* (Ξέρξην) *ὑπομεῖναι*[1]) *Her.* (souvětí smíšené):

***(μή +)* způsoby předvětí podmínkových** (§ 384).

Pozn. Věty přípustkové se svými větami řídícími jsou vlastně souvětí podmínková, rozšířená spojkami *καί, οὐδέ, μηδέ*. Při tom jest uvážiti, má-li *καί* význam buď prostě připojovací n. stupňovací, t. j. znamená-li *καὶ εἰ* = 1. *a* jestliže, jestliže *také*, 2. *i* když (*i* kdyby). — Za větu přípustkovou bývá častěji *καὶ (οὐ)* n. *καίπερ (οὐ)* + participium (§ 408, 6).

[1]) ‚Ani kdyby všichni Řekové a ostatní lidé se spojili, nejsou s to, aby se mi v boji postavili': v závětí jest indikativ místo optativu + *ἄν*, který nestačil sebevědomému velkokráli.

§ 388

6. Věty časové.

Spojky: *ἐπεί, ἐπειδή cum* + konj., *postquam*, když, *ὡς ut*, jak, *ἐπεὶ (ἐπειδή, ὡς) πρῶτον* n. *τάχιστα cum prīmum*, jakmile, *ὅτε* když, až, *ὁπότε, ἡνίκα cum* + indik., když (právě), co, *ἕστε, ἕως, μέχρι (οὗ) dum, quoad* 1. pokud, 2. dokud ne, až, *ἐν ᾧ (χρόνῳ) dum*, zatím co, *ἐξ (ἀφ') οὗ ex quō* od té doby co, *πρίν, πρότερον ἤ* 1. *priusquam*, dříve než, 2. dokud ne, až.

1. *Ὅτε (οὐκ) ἔχεις, εἶχες, ἔσχες,* (*οὐ*) *δίδως, ἐδίδους, ἔδωκας.*
Cum habēs, habēbās, habuistī, *dās, dabās, dedistī.*
Když máš, jsi měl, jsi dostal, dáváš, dával jsi, dal jsi:

Ἕως ἐστὶ καιρός, ἀντιλάβεσθε τῶν πραγμάτων. — *Ἐπεὶ ἠσθένει Δαρεῖος, ἐβούλετο τὼ παῖδε ἀμφοτέρω παρεῖναι* [*cum aegrōtāret*]. — *Ἐπεὶ ἐτελεύτησε Δαρεῖος, Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον* [*postquam mortuus est*]. — *Ταῦτα ἐποίουν, μέχρι σκότος ἐγένετο* (až nastala tma):

***(οὐ +)* indikativ praesentu** o ději přítomném,
indikativ imperfekta (aoristu) o ději minulém.

Indikativ *praesentu* (*imperfekta*) bývá o ději současném s dějem věty řídicí, indikativ *aoristu* o ději předčasném n. následném.

2. *Ὅταν*[1]) ***(μὴ)*** *ἔχῃς, σχῇς,* (*οὐ*) *δώσεις* n. (*μὴ*) *δίδου.*
Cum habēbis, habueris, *dabis* n. *dā.*
Když budeš míti, dostaneš, dáš n. dávej:

Οἱ πολέμιοι ἡμῖν, ὁπότ᾽ ἂν (= *ὁπότε ἄν*) *ἀπίωμεν, ἕψονται* [*cum discēdēmus, subsequentur*]. — *Ἐπειδὰν* (= *ἐπειδὴ ἄν*) *πάντα ἀκούσητε, κρίνατε cum audīveritis, iūdicāte.* — *Περιμένετε, ἔστ᾽ ἂν ἐγὼ ἔλθω* [*dum vēnerō*]:

***(μή +)* způsoby podmínkových předvětí formy II.** (§ 384, II).

Pozn. *Ἐκέλευσεν αὐτοὺς περιμένειν, ἕστε ἔλθοι* (přímo: *Περιμένετε, ἕστ᾽ ἂν ἔλθω*): za konj. očekávací bývá v řeči nepřímé optativ zástupný (§ 418, 2).

3. *a*) *Ὅταν* ***(μὴ)*** *ἔχῃς, σχῇς,* (*οὐ*) *δίδως.*
Quotiēns (*cum*) *habēs, habuistī,* *dās.*
Kdykoli máš, dostaneš, dáváš.

b) *Ὅτε* ***(μὴ)*** *ἔχοις, σχοίης,* (*οὐκ*) *ἐδίδους.*
Quotiēns (*cum*) *habēbās, habuerās,* *dabās.*
Kdykoli jsi měl, dostal, dával jsi:

[1]) *Ὅταν = ὅτε ἄν.*

Ὡς χαρίεν ἔστ' ἄνθρωπος, ὅταν ἄνθρωπος ᾖ jak milý tvor je člověk, když (= kdykoli) jest člověkem. — *Ἐπειδὰν* (= *ἐπειδὴ ἄν*) *ἀρξώμεθα προιέναι, φέρονται οἱ λίθοι πολλοί* [*quotiēns initium fēcimus*].

Ὁπότε οἱ Ἕλληνες ἐπίοιεν, οἱ πολέμιοι ἀπέφευγον (kdykoli se blížili). — *Ἐπειδὴ ἀνοιχθείη τὸ δεσμωτήριον, ἤμεν πρὸς Σωκράτη* ([po každé] když vězení bylo otevřeno, chodili jsme k S.):

***(μή +)* způsoby podmínečných předvětí opětovacích** (§ 385):

a) **konjunktiv opětovací** + *ἄν* o přítomném ději opětovaném;
b) **optativ opětovací** o minulém ději opětovaném.

Pozn. ad 2 + 3. Ve vazbách konjunktivních způsobová částice *ἄν* bývá hned za spojkou, s níž splývá, možno-li, v tvar jediný: *ἐπάν, ἐπειδάν, ὅταν, ὁπόταν, ἡνίκ' ἄν, ἔστ' ἄν*. Jen spojka *ὡς ἄν* nemá nikdy významu časového, značíc 1. *utcumque*, jakkoli 2. aby (snad).

O asimilaci způsobů vět časových způsobům věty řídící § 392, 2.

Vazba spojky πρίν (πρότερον ἤ). § 389

1. *Ἀπῆλθε πρὶν ἀκοῦσαι* (dříve než mohl uslyšeti, než uslyšel)[1]):
Πρὶν τόξευμα ἐξικνεῖσθαι (*αὐτῶν*) *οἱ βάρβαροι φεύγουσιν* (dříve než střela mohla je zasahovati, než byli na dostřel):

πρίν (= dříve než) + **infinitiv,** je-li řídící věta **kladná.**

2. *a*) ***Οὐκ ἀπῆλθε, πρὶν ἤκουσεν***[2]) (dokud neuslyšel, až uslyšel).
b) ***Οὐκ ἄπεισι, πρὶν ἂν ἀκούσῃ*** (dokud neuslyší, až uslyší):

Οὐκ ἀπέπλευσαν, πρὶν ἐξεπολιόρκησαν τὴν πόλιν.
Ποιητὴς οὐ πρότερον οἷός τε ποιεῖν, πρὶν ἂν ἔνθεος γένηται:
πρίν (= dokud ne, až) +

a) **indikativ** (nejčastěji **aoristu**) o ději skutečném; } je-li řídící věta
b) **konjunktiv očekávací** + *ἄν* o ději očekávaném, } **záporná.**

Ve větě řídící bývají nadbytkem příslovce *πρίν, πρότερον, πρόσθεν.*

Pozn. Πρὶν μαθεῖν οὐδεὶς ἠπίστατο (dokud se nenaučil, místo *πρὶν ἔμαθεν*), — *Μηδεὶς θορυβήσῃ πρὶν ἀκοῦσαι* (místo *πρὶν ἂν ἀκούσῃ*):
πρίν (= dokud ne, až) + infinitiv, ač řídící věta jest **záporná.** A tak **vazba infinitivní jest možná při** *πρίν* **vždycky** jako při *ὥστε* (§ 382, 2).

Za konj. očekávací + *ἄν* bývá v nepřímé řeči též zástupný optativ (418, 2).

[1]) Vl.: příliš brzo k uslyšení, aby uslyšel (§ 393 *a*); *πρίν* je tu ještě příslovcem, ne spojkou. — [2]) Pův.: Neodešel; dříve uslyšel.

§ 390 **B. O vedlejších větách vztažných.**

Jsou uvozeny vztažnými zájmeny (§ 156—159) nebo vztažnými příslovci (§ 160). Nejsou zvláštním druhem vedlejších vět svým obsahem, nýbrž jen svým připojením k větě jiné (svou formou). Způsoby a záporky jejich se řídí povahou věty, kterou zastupují.

1. *Πρᾶγμα,* ***ὃ (οὐκ) ἐγένετο, γενήσεται, ὃ (οὐκ) ἂν γένοιτο, ὃ (οὐκ) ἂν ἐγένετο, εἰ -, ὃ (μὴ) ποιῶμεν, ὃ (μὴ) ποίει, ὃ (μὴ) γένοιτο, ὃ ποιῶμεν ἢ μή;:***

Ὁρῶ σε διώκοντα, ὧν οὐ τεύξῃ (ὧν οὐκ ἂν τύχοις). — Οἶσθ' ὡς (ὃ) ποίησον; (víš co?). — *Οἶμαι γὰρ ἡμᾶς ἂν τοιαῦτα παθεῖν, οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ ποιήσειαν* (kéž). — *Οὐ τοῦτο δέδοικα, μὴ οὐκ ἔχω, ὅτι δῶ, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἔχω ἱκανούς, οἷς δῶ* (dosti těch, jimž bych dal):

záporky a způsoby vět vypovídacích, rozkazovacích, přacích, tázacích s povahou vět **vypovídacích** (§ 369—370), **rozkazovacích** (§ 371), **přacích** (§ 372), **tázacích** (§ 373).

2. *Θαυμαστὸν ποιεῖς, ὃς (= ὅτι σὺ) ἡμῖν οὐδὲν δίδως [quī nihil dēs]. — Κῦρος κατῴκτιρε τὴν γυναῖκα, οἷον (= ὅτι τοιοῦτον) ἀνδρὸς στέροιτο. — Σοὶ πιστεύω, ὃς τὰ ἄριστά μοι* ***ἂν συμβουλεύοις:***

(*οὐ* +) indikativ (optativ zástupný) n. **optativ** + ***ἄν***
s povahou vět **důvodových** (§ 377),
při čemž ***ὅς (ὅστις)*** = *ὅτι,* ***οἷος*** = *ὅτι τοιοῦτος,* ***ὡς*** = *ὅτι οὕτως.*

3. *Ἔδοξεν τῷ δήμῳ τριάκοντα ἄνδρας ἑλέσθαι, οἳ τοὺς πατρίους νόμους συγγράψουσιν [quī cōnscrīberent], καθ' οὓς πολιτεύσουσιν:*

(*μή* +) indikativ futura
s povahou vět **účelových** (§ 378).

4. *Οὐκ ἔστιν οὐδείς, ὅστις οὐχ αὑτὸν* ***φιλεῖ*** *nēmō est, quīn sē amet. — Οὐκ ἔστι πλοῖα, οἷς ἀποπλευσόμεθα quibus proficīscāmur. — Εἰσὶν τῶν ποταμῶν, οὓς* ***οὐκ ἂν διαβαίητε.*** *— Οὔτε τις ξένος ἀφῖκται, ὅστις ἂν ἡμῖν σαφές τι ἀγγεῖλαι οἷός τε ἦν* (jenž by byl s to):

(*οὐ* +) indikativ (futura), optativ + *ἄν*, indikativ histor. času + *ἄν*
s povahou vět **účinkových** (§ 381).

Pozn. O spojeninách, které často uvozují větu vztažnou, v. § 321, 4.
O spojeninách *ἐφ' ᾧ(τε), (τοιοῦτος) οἷος, (τοσοῦτος) ὅσος* + infin. § 382, 4.

5. *Ἅ* (= *Εἴ τινα*) ***μὴ οἶδα***. *οὐδὲ οἴομαι εἰδέναι.* — *Forma I.*
Τῷ ἀνδρί, ὃν ***ἂν*** (= *ἐάν τινα*) ***ἕλησθε***, *πείσομαι.* — *II.*
Πῶς ἂν δοίην, ὅτι μὴ (= *εἰ μή τι*) *αὐτὸς* ***ἔχοιμι***; — *III.*
Οὐκ ἂν ἐπεχειροῦμεν πράττειν, ἃ ***μὴ ἠπιστάμεθα***. — *IV.*
Νέος δ' ἀπόλλυθ', ὅντιν' ἂν ***φιλῇ*** *θεός*[1]). — *Forma opětovací:*
Ὅτινι (= *εἴ τινι*) ***ἐντυγχάνοιεν*** ***(ἐντύχοιεν)***, *πάντας ἀπέκτεινον* (na koho[koli] připadali, připadli): — π^{II} (π^{III}) + A^{I}

(*μή* +) způsoby předvětí podmínečných
s povahou vět **podmínkových** (§ 384—385), při čemž
ὅς (ὅστις) *quisquis* = *εἴ τις sī quis*, ***ὃς (ὅστις) ἄν*** = *ἐάν τις.*

Pozn. O spodobě způsobů vět vztažných způsobům věty řídící v. § 392, 3.

Zvláštnosti ve spojování vět vztažných. § 391

1. *Ἀδικεῖ Σωκράτης οὓς ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων* (= *τοὺς θεούς, οὕς*). — *Εἰς ἣν ἀφίκοντο* ***κώμην*** *μεγάλη ἦν* (= *ἡ κώμη, εἰς ἣν*) [*Quī intrā mūnītiōnēs erant Gallī perturbābantur*]:
jméno vztahové se přesmykuje zhusta z věty řídící do věty vztažné a pozbývajíc členu podřizuje se její vazbě: přesmykování.

2. *a) Ὅπως ἔσεσθε ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας ἧς κέκτησθε* (= *ἣν*). — *Τῷ ἡγεμόνι πιστεύσομεν ᾧ ἂν Κῦρος δῷ* (= *ὃν*).
b) Ἴσασιν οὐδὲν ***ὧν*** *λέγουσιν* (= *τούτων, ἅ*). — *Ἐμμένομεν* ***οἷς*** *ὡμολογήσαμεν* (= *τούτοις, ὅ*);:
relativum v akusativě se připodobuje genitivu n. dativu předchozího a) jména vztahového, b) demonstrativa: připodobování relativa (*assimilātiō, attractiō relātīvī*). Při tom se demonstrativum vypouštívá podle vzorce: ***τούτων, ἅ — τούτων ὧν — ὧν.***

Pozn. 1. Πρῶτος ***ὧν*** *ἴσμεν* ***Ἑλλήνων*** (= *τῶν Ἑλλήνων, οὓς ἴσμεν*): připodobování relativa + přesmykování jména vztahového.

Pozn. 2. Καταφρονῶ ἀνδρός, οἷος σύ (*εἶ*) — *ἀνδρὸς οἵου σοῦ — οἵου σοῦ* ***ἀνδρός.***
Πιστεύω ἀνδρί, οἷος σύ (*εἶ*) — *ἀνδρὶ οἵῳ σοί — οἵῳ σοὶ ἀνδρί.*
Φιλῶ ἄνδρα, οἷος σύ (*εἶ*) — *ἄνδρα οἷον σέ — οἷον σὲ ἄνδρα*:
οἷος, ὅσος, jsouce doplňky beze spony *εἶναι*, se připodobují se svým podmětem jménu vztahovému, které se často za ně přesmykuje.

3. *Ἀνεῖλεν Ξενοφῶντι ὁ Ἀπόλλων* ***θεοῖς*** *οἷς ἔδει θύειν* (= *θεούς, οἵς*).
Ἵπποι (= *-ους*) *οἳ ἂν ἄριστοι ὦσι, ζητεῖτε* [*Urbem quam statuō vestra est*]:

[1]) *Νέος δ' ἀπόλλυται, ἐάν τινα φιλῇ θεός.*

předchozí jméno vztahové se připodobuje následujícímu relativu: připodobování opačné (*assimilātiō, attractiō inversa*). Mluvící, maje živě na mysli sloveso věty vztažné, řídí se jím již při jméně vztahovém.

Pozn. 1. Sem náleží spojenina **οὐδεὶς** (t. *ἐστὶν*) **ὅστις οὐ** *nēmō est quīn* = **ἕκαστος**, a to nepřímými pády:

οὐδενὸς ὅτου οὐκ (místo *οὐδείς, ὅτου οὐκ* = každého) **ἤκουσεν,**
οὐδενὶ ὅτῳ οὐκ (místo *οὐδείς, ὅτῳ οὐκ* = každému) **ἀπεκρίνατο,**
οὐδένα ὅντινα οὐ (místo *οὐδείς, ὅντινα οὐ* = každého) **κατέκλασε** (dojal).

Pozn. 2. **Ἔστιν οἷς** (místo *εἰσίν, οἷς*) *βέλτιον τεθνάναι ἢ ζῆν.*
Ἔστιν οἳ (místo *ἦσαν, οἳ*) *αὐτῶν ἐτιτρώσκοντο*:

ἔστιν οἳ (ὧν, οἷς, οὕς) = **ἔνιοι** (někteří). Těsným spojením s **ὅς** strnulo *ἐστὶν* tak, že trvá i při plurálu **οἳ** a se užívá též o době minulé.

4. *a*) **Ἀριαῖος**, *ὃν ἡμεῖς ἠθέλομεν βασιλέα καθιστάναι καὶ* ⟨**ᾧ**⟩ *ἐδώκαμεν καὶ* ⟨**παρ᾽ οὗ**⟩ *ἐλάβομεν πιστά, ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν πειρᾶται.*

b) **Ἐκεῖνοι**, *οἷς οὐκ ἐχαρίζοντ᾽ οἱ λέγοντες οὔτ᾽ ἐφίλουν* **αὐτούς** (místo *καὶ οὓς οὐκ ἐφίλουν*):

pojí-li se ke vztažné větě jiná věta souřadná, její **vztažné zájmeno** *a*) **se vynechává** (i když by bylo v jiném pádě než jest relativum věty první); nebo *b*) **se nahrazuje zájmenem ukazovacím,** čímž **věty vztažné se osamostatňují.**

§ 392 Připodobování způsobů ve větách vedlejších.

1. *Εἴθε ἥκοις, ἵνα* **γνοίης** (místo *γνῷς*). — *Εἴθε ἦκες, ἵνα ἔγνως* (místo *γνοίης*).

2. *Ἡμεῖς ἀπίοιμεν ἄν, ὁπότε τὸν μισθὸν* **ἔχοιεν** *οἱ ταῦτα ὑμῖν καταπράξαντες* (místo *ὁπόταν ἔχωσιν* až budou míti). — *Εἰ περὶ καινοῦ τινος πράγματος προὐτίθετο λέγειν, ἐπέσχον ἄν, ἕως οἱ πλεῖστοι γνώμην* **ἀπεφήναντο** (místo *ἂν ἀποφήνωνται* n. *ἀποφήναιντο* počkal bych, až projeví, až by projevili).

3. *Ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος* **εἰδείη** *τέχνην* (místo *οἶδε*). — *Εἰ ἦν μοι χρήματα, ἐτιμησάμην ἂν χρημάτων, ὅσα ἔμελλον ἐκτείσειν* (místo *μέλλω*): **věty 1. účelové, 2. časové, 3. vztažné se připodobují rády slovesu věty řídící, je-li vyjádřeno optativem nebo formou neskutečnosti: připodobování způsobů** (*assimilātiō, attractiō modōrum*).

III. O infinitivě a participiu.

O infinitivě.

I. O tvarovém významu infinitivu. § 393

a) *Τίς σφωε ξυνέηκε* *μάχεσθαι* k boji = aby (takže) bojovali *H.*
b) *Παρεκελεύοντο αὐτῷ* *μάχεσθαι* k boji = ať bojuje, aby bojoval.
c) *Ἀμείνων ἠμὲν πόδας ἠδὲ μάχεσθαι* k boji = vzhledem k boji, v boji *H.*:

řecký infinitiv jest ustrnulý pád substantivní, buď **dativ** na otázku k čemu? = dativ **směrový-cílový** (§ 338 *a*), nebo **lokál,** kterého se užívalo později také jako dativu. Z původního směrového významu infinitivu se vysvětluje jeho platnost

a) *účelová-účinková b*) *přací-rozkazovací c*) *vztahová.*

Časem se ztratilo vědomí tohoto významu a infinitiv nastupoval i za nominativ a akusativ.

Pozn. Infinitivy na *-αι* (*παιδεῦσαι, ἰέναι,* hom. *δόμεναι*) jsou dativy, inf. na *-εν* (hom. *δόμεν, ἔμμεν*) jsou lokály; aiolské *-ην* (*ἄγην, ἔχην,* v. § 304, 1) a ionsko-att. *-ειν* (v starším písmě -EN) ukazují na pův. **-εεν* **φερεεν* > *φέρειν,* **ἰδεεν* > *ἰδεῖν.*

Jmenná moc infinitivu se jeví tím, že se spojuje se členem a že se skloňuje (§ 400). Slovesná moc jeho se jeví tím, že 1. se přetvořuje podle časů a rodů, 2. mívá svůj zvláštní podmět n. předmět, 3. pojí se s týmž pádem jako sloveso určité, 4. určuje se příslovci, 5. připouští k sobě *ἄν.*

O záporkách infinitivu § 395; o dějové a časové jeho platnosti § 364; 365 *b.* — Proti latině má řecký infinitiv rozsah mnohem větší.

II. O vazbách infinitivních. § 394

1. *a*) *Νομίζω* ***σε προθυμεῖσθαι = σε εἶναι πρόθυμον.***
b) *Δέομαί* ***σου προθυμεῖσθαι = σου εἶναι προθύμου (-ον).***
c) *Παραγγέλλω* ***σοι προθυμεῖσθαι = σοι εἶναι προθύμῳ (-ον).***
Σωκράτης θεοὺς εἶναι ἐνόμιζεν. — Νομίζω ὑμᾶς ἐμοὶ εἶναι καὶ φίλους καὶ συμμάχους.
Δέομαι ὑμῶν συγγνώμην μοι ἔχειν. — Ἐδεόντό μου ***προστάτου (προστάτην) γενέσθαι.***
Ἔξεστί ***σοι*** *ὁρᾶν. — Ἔξεστί* ***σοι παρόντι (παρόντα)*** *λεύσσειν*[1])
[*licet iīs esse beātīs* (*-ōs*)]:

[1]) Je přáno ti na vlastní oči zřít.

je-li podmět infinitivu jiný než podmět řídícího slovesa, bývá

a) **v akusativě,** když se řídící sloveso pojí s akusativem,
b) **v genitivě,** když se řídící sloveso pojí s genitivem,
c) **v dativě,** když se řídící sloveso pojí s dativem;

doplněk infinitivu jest v pádě podmětu infinitivu n. v akusativě: tak řeč. **vazba akusativu (genitivu** n. **dativu) s infinitivem** (*vazba neosobní*).

Pozn. 1. Vazba akusativu s infinitivem se pojímá obyčejně za větu, v níž jest akusativ podmětem infinitivu. Ve skutečnosti však věta řídící + tak řeč. vazba akusativu s infinitivem jest jedna věta, v níž *akusativ* (jako *genitiv* nebo *dativ*) *jest předmětem slovesa řídícího.* Časem vazba ta ustrnula a vypadši tím z větného spojení přistupovala též k slovesům, jež akusativu neřídí:
Χρή (*δεῖ*) *σε προθυμεῖσθαι.* — *Κίνδυνός ἐστι πολλοὺς ἀπόλλυσθαι.*

Pozn. 2. *Χρὴ προθυμεῖσθαι* = *χρὴ εἶναι πρόθυμον* (t. *τινά*) *studiōsum esse oportet.* — *Σιγᾶν ἄνωγα* (*σέ*). — *Δεῖ βασιλεῖ φίλους εἶναι* (*ἡμᾶς*):
podmět infinitivu chybí, je-li všeobecný (*τινὰ, ἀνθρώπους*) anebo rozumí-li se ze souvislosti. *Jméno doplňkové* jest vždy v akusativě — j. v latině.

2. *Οἶμαι* (*ἐθέλω*) ***προθυμεῖσθαι*** = ***εἶναι πρόθυμος.***

Opīnor mē studēre — mē esse studiōsum (ale *volō esse studiōsus*):
Κῦρος ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ' ἡμῶν. — Πέρσης ἔφη εἶναι. — Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει [*Catō esse quam vidērī bonus mālēbat*]:

je-li podmět infinitivu týž jako podmět řídícího slovesa, nevyjadřuje se; doplněk infinitivu jest v nominativě:
tak řeč. **vazba nominativu s infinitivem** (*vazba osobní*).

Pozn. 1. *Κροῖσος ἐνόμισεν ἑωυτὸν εἶναι ὀλβιώτατον* (že on, ne jiný) *Her.* — *Κλέων οὐκ ἔφη αὐτός, ἀλλ' ἐκεῖνον* (*Νικίαν*) *στρατηγεῖν*: výjimkou společný podmět se vyjadřuje při infinitivu (akusativem n. nominativem), žádá-li toho důraz nebo zřetelnost.

Pozn. 2. *Ἤγγελται ἥ τε μάχη πάνυ ἰσχυρὰ γεγονέναι καὶ ἐν αὐτῇ πολλοὺς τεθνάναι*: někdy obě vazby se střídají.

§ 395 III. O záporkách infinitivu.

a) *Λέγω σε* ***μὴ διδόναι*** (*nē dēs,* **abys** *nedával; přímo μὴ δίδου*),
b) *Λέγω σε* ***οὐ διδόναι*** (*tē nōn dare,* **že** *nedáváš; přímo οὐ δίδως*):

a) *μή* přistupuje k infinitivu smyslem **žádacímu (aby ne-),**
b) *οὐ* přistupuje k infinitivu smyslem **úsudkovému (že ne-).**

Infinitiv **žádací** vyjadřuje *účel-účinek, přání-rozkaz, vztah*; infinitiv **úsudkový** vyjadřuje *úsudek.*

O překládání obou infinitivů v. § 398, 1^1, 3^1; 399, 1^1, 2^1.
O kladení dvou záporek (*μὴ οὐ*) při infinitivu v. § 424, 4 *c*.

IV. O větném významu infinitivu.

A. ***Σπεύδειν*** *δεῖ.* § 396
B. *Ὅστις* ***ζῆν*** *ἐπιθυμεῖ, πειράσθω* ***νικᾶν.***
C. *Τὴν πόλιν* ***φυλάττειν*** *αὐτοῖς παρέδοσαν:*

infinitiv bývá ve větě nejčastěji

A. **podmětem** = infinitiv **podmětný,**
B. **předmětem** = infinitiv **předmětný,**
C. **příslovečným určením** = infinitiv **příslovečný.**

A. *Infinitiv podmětný bývá:* § 397

Σπεύδειν δεῖ. — Ἔξεστί σε (σοι) λέγειν. — Οὐχ οἷόν τε τῇ ἀνάγκῃ μάχεσθαι. — Πᾶσιν ἁδεῖν χαλεπόν (se zachovat):

u neosobních výrazů **povinnosti, slušnosti, možnosti** *a* **opaku,** j.

δεῖ, χρή, δοκεῖ, ἔξεστι lze, *προσήκει* sluší; — *ἀγαθόν, δίκαιον, καλόν, αἰσχρόν; — δύνατον, οἷόν τε, χαλεπόν ⟨ἐστιν⟩.*

Pozn. V češtině zhusta užíváme vazby osobní: *δεῖ, χρὴ ἐμέ* (jen akus.!) = mám, musím; *ἔξεστι ἐμοί* n. *ἐμέ* = smím, *δοκεῖ μοι* vidí se mi = ustanovuji. Ale i v řečtině bývá vazba osobní: *δοκῶ videor, ἡμεῖς δίκαιοι, οἷοί τέ ἐσμεν τοῦτο ποιεῖν* jsme povinni, jsme s to, abychom —.

Vedle pouhého infinitivu bývá podmětem vazba akusativu (genitivu, dativu) + infinitivu (§ 394, 1).

B. *Infinitiv předmětný bývá:* § 398

1. *Νομίζω ὑμᾶς ἐμοὶ εἶναι καὶ φίλους καὶ συμμάχους. — Ἔοικα* ***οὐκ εἰδέναι.*** *— Λέγειν αὐτὸν ἔφασαν* (říkal prý). — *Ὁμολογῶ σοφιστὴς εἶναι καὶ παιδεύειν ἀνθρώπους:*

u sloves **myšlení** *a* **projevování** (*putandī-dēclārandī*), j.

ἡγοῦμαι, νομίζω, οἶμαι, ὑπολαμβάνω myslím, mám za to,
δοκῶ, ἔοικα, φαίνομαι videor, προσποιοῦμαι stavím se,
λέγω (*λέγουσι* prý), *φημὶ, οὔ φημι negō, γράφω,*
ἀποκρίνομαι, ἀγγέλλω ohlašuji, *ὁμολογῶ* (2.) přiznávám.

Vedle pouhého infinitivu bývá často předmětem vazba akusativu s infinitivem. Infinitivy po uvedených slovesích jsou úsudkové (§ 395 *b*), proto ***οὐ***.

Ale: *Ὀμνύουσι πάντες μήτε τὰ ὅπλα καταισχυνεῖν μήτε τὴν τάξιν λείψειν*: slovesa *ὀμνύω, ὄμνυμι* přísahám, *ὑπισχνοῦμαι* slibuji, *ἐλπίζω* doufám připouštějí jen *μή* + inf. žádací, neboť slibování, naděje zahrnují v sobě žádost.

Pozn. 1. O překládání infinitivů úsudkových. ***Νομίζω τοῦτο συμφέρειν*** = 1. myslím, že to prospívá (prospěšné), 2. mám to za prospěšné, 3. míním o tom, že prospívá, 4. to, myslím, (že) prospívá, 5. to, jak myslím, (to podle mého mínění) prospívá, 6. to asi prospívá.

Pozn. 2. Γράφω píši, že; navrhuji, aby — *δοκῶ* míním, že; vidí se mi, aby — *πείθω* přesvědčuji, že; přemlouvám, aby — (srv. lat. *persuādeō* a j.): některá slovesa myšlení a projevování připouštějí také infinitiv žádací, ovšem o jiném významu.

2. *Οὐδὲν ἔχω ἀποκρίνασθαι.* — *Εἰώθειμεν φοιτᾶν παρὰ τὸν Σωκράτη* (docházívali jsme). — *Εὐθὺς παῖδες ὄντες μανθάνουσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι*:

u *sloves* **možnosti, zvyklosti, učení (se), umění,** j. *δύναμαι, ἔχω* jsem s to, *εἴωθα soleō, διδάσκω, μανθάνω, ἐπίσταμαι, οἶδα.*

3. *a) Ὅστις τε ὑμῶν τοὺς οἰκείους ἐπιθυμεῖ ἰδεῖν, μεμνήσθω ἀνὴρ ἀγαθὸς εἶναι· ὅστις τε ζῆν ἐπιθυμεῖ, πειράσθω νικᾶν.*

b) Οἱ στρατηγοὶ ἀπιέναι αὐτὸν ἐκέλευσαν. — *Ἀντέλεγόν τινες μὴ ἰέναι τοὺς στρατηγοὺς μηδὲ πιστεύειν Τισσαφέρνει.*

c) Ἐδίδοτο λέγειν τῷ βουλομένῳ. — *Τίς αὐτὸν ⟨Φίλιππον⟩ κωλύσει δεῦρο βαδίζειν;* (aby sem netáhl):

u *sloves* *a)* **chtění, zdráhání se,** *b)* **pobízení, zakazování,** *c)* **připouštění, zabraňování,** j.

a) βούλομαι, ἐθέλω	chci,	*b) πείθω τινά*	přemlouvám,
αἰτῶ (2.) *τινα*	žádám,	*κελεύω τινά*	poroučím,
ἐπιθυμῶ (2.) *τινος*	toužím,	*παραγγέλλω*	přikazuji,
δέομαί τινος	prosím,	*προστάττω*	nařizuji,
μέμνημαι	hledím, aby	*προτρέπω*	pobízím,
πειρῶμαι (1.)	snažím se,	*παραινῶ* (2.)	doporučuji,
ἄρχομαι	začínám,	*παρακελεύομαι*	radím,
παύομαι	přestávám,	*ἀντιλέγω τινί*	odporuji,
φοβοῦμαί (2.) *τινα*	bojím se;	*ἀπαγορεύω*	zakazuji;

c) δίδωμι dovoluji,
ἐῶ (1.) *τινα* nechávám,
κωλύω τινά zabraňuji.

Pozn. Tyto infinitivy jsou žádací, proto *μή*. V latině bývají žádací věty s *ut, nē, quōminus*, v češt. infinitivy n. věty s *aby*.

Někdy žádací infinitiv nastupuje přímo za *způsoby žádací:*

a) Νηυσὶν ἐπισσεύεσθαι k útoku na lodi = na lodi útočte, žente! *H.*
b) Ζεῦ πάτερ, ἢ Αἴαντα λαχεῖν ἢ Τυδέος υἱόν (ať je zvolen)! *H.*
c) Κότερον λέγειν ἃ νοέω ἢ σιγᾶν; (mám říci — či mlčet?) *Her.*:

a) za *imperativ b)* za *optativ přací c)* za *konj. rozvažovací.*

Řídící sloveso bylo snad nahrazeno tónem řeči nebo posuňkem.

C. *Infinitiv příslovečný bývá:* **§ 399**

1. *Δῶκε ἄγειν* (dal vésti, aby vedli, k vedení = vydal) *H.* — *Τὴν πόλιν φυλάττειν* (*μὴ διαρπάσαι*) *αὐτοῖς παρέδοσαν* (*urbem tuendam, ad tuendum*; aby chránili, v ochranu — ne v plen). — *Εἵλοντο Δρακόντιον τοῦ ἀγῶνος προστατῆσαι* (*ut praeesset*):

(*μή* +) *infinitiv* **účelový**

u *sloves* **(odevz)dávání,** *παρέχω, (παρα) δίδωμι,* **volby,** *αἱροῦμαι* (2.), **ustanovování,** j. *καθίστημι.*

Pozn. V latině bývá *ut* n. *gerundi(v)um*, v češt. infinitiv, věta účelová n. pád předložkový.

2. *Ποιῆσαί τινα γελᾶν — αἰσχύνεσθαι* (rozesmáti, zahanbiti)[1]). — *Κλέαρχος διεπράξατο πέντε στρατηγοὺς ἰέναι* (že [aby] šlo). — *Ἐκεῖ σκιά τ' ἐστι καὶ πόα καθίζεσθαι ἢ κατακλιθῆναι.*[2]). — *Ἀτυζομένη ἀπολέσθαι* (polekaná na smrt) *H.* m. *ὥστε ἀπ.* — *Ξυρεῖ ἐν χρῷ τοῦτο μὴ χαίρειν τινά*[3]) = *ὥστε μὴ χ.*:

(*μή* +) *infinitiv* **účinkový**

u sloves **působení** *ποιῶ, διαπράττομαι* vymáhám (*efficiō, ut*) a jiných výrazů slovesných i jmenných, jestliže se zdůrazňuje dosah nějaké činnosti n. vlastnosti.

Pozn. V próze bývá skoro vždy uváděn spojkami *ὥστε, ὡς* (§ 382). Překládává se účinkovými větami se *že* (*aby*) nebo předložkovými pády.

[1]) Vl. způsobiti, aby se kdo smál, se hanbil = že se směje, že se hanbí. — [2]) Tam jest stín a tráva, že bychom si mohli sednouti nebo lehnouti. — [3]) To do živého jde, že neveselo člověku, že není do smíchu.

3. *Ἀμείνων ἡμὲν πόδας ἠδὲ μάχεσθαι H.* — *Ἡδὺ ὕδωρ πιεῖν διψῶντι* (k napití). — *Ἀξιώτατος (οἷός τε) ἄρχειν. Ὁδὸς δυνατὴ πορεύεσθαι* (schůdná) [*certa morī*]:

infinitiv **vztahový** *n.* **zřetelový**

u *adjektiv* **libosti, schopnosti, možnosti** a **opaku,** j.
ἀγαθός, ἡδύς, καλός, αἰσχρός; *οἷός τε* schopný, *ἄξιος* hoden, *δυνατός* možný, *ῥᾴδιος, χαλεπός*; *ἀμήχανος* nemožný.

Pozn. Téhož významu (*vztahového* n. *zřetelového*) jsou infinitivy:

ὀλίγου δεῖν	málem,	*τὸ ἐπὶ τούτῳ εἶναι*	co na něm je,
ὡς ἐμοὶ δοκεῖν[1])	jak já míním,	*τὸ νῦν εἶναι*	prozatím,
ὡς εἰκάσαι	z domyslu,	*ὡς (ἔπος) εἰπεῖν*	slovem,
ἑκὼν εἶναι	vědomě,	*(ὡς) συνελόντι εἰπεῖν*	zkrátka a dobře (§ 341, 4).

Ἀληθές γε ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδὲν εἰρήκασι:
infinitivy tak řeč. **absolutní** (*samostatné*), jež vyjadřují míru, pokud má platnost činěný výrok. Bývají zhusta s *ὡς*, které zesiluje cílový jejich význam.

§ 400 V. O infinitivě se členem.

Τὸ μὴ κακῶς φρονεῖν θεοῦ μέγιστον δῶρον. — *Ἀήθης* ***τοῦ*** *ὑπακούειν* īnsuētus oboediendī. *Πρόφασις* ***τοῦ*** *ἀθροίζειν στράτευμα* causa exercitūs colligendī. — *Ἀρχὴ* ***τῷ*** *διασπάσθαι τὰς δυνάμεις ἀσθενής* rēgnum disiunctīs vīribus īnfirmum. — *Πάντα ὑφίστανται* ***ἕνεκα τοῦ (ἐπὶ τῷ)*** ***μὴ*** *δοῦναι δίκην*:

(μή +) infinitiv nabývá členem významu slovesného substantiva, nepozbývaje při tom moci slovesné (§ 393).

Pozn. Člen jest nutný, má-li infinitiv platnost genitivu nebo dativu, nebo visí-li na předložce. V *latině* bývá za řecký infinitiv v nepřímých pádech gerundium, gerundivum n. participium perf. pass.; v *češtině* infinitiv, substantivum n. věta spojková. Tak se překládá:

τοῦ *(= ἕνεκα, ὑπὲρ τοῦ)* aby	***διὰ τό*** protože
τῷ tím že	***ἐπὶ τῷ (πρὸς τό)*** (proto) aby
ἀντὶ τοῦ místo aby	***παρὰ τό*** než by
ἀπὸ (ἐκ) τοῦ z toho (tím), že	***πρὸ τοῦ*** prve než (by) a j.

Zpodstatnělé infinitivy rozmnožily značně výrazové možnosti řečtiny. Ale proti substantivům, jež zachycují pojmy pevně a přesně, jsou více jen náznaky, obrysy předmětů.

O infinitivě + *ἄν* v. § 415.

---

[1]) smíšením z *ὡς ἐμοὶ δοκεῖ* + *ἐμοὶ δοκεῖν*.

O participiu.

I. O tvarovém významu participia.

Ὁ παρὼν καιρός. — Ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι: § 401

řecké participium jest původem **slovesné adjektivum.**

Přídavná moc jeho se jeví tím, že 1. vyjadřuje trojí rod gramatický, 2. skloňuje se, 3. zpodstatňuje se členem (§ 317). Slovesná moc participia se jeví tím, že 1. se přetvořuje podle času a dějového rodu, 2. mívá svůj zvláštní podmět, 3. pojí se s týmž pádem jako sloveso určité, 4. určuje se příslovci, 5. připouští k sobě *ἄν*. — Proto řecké participium, majíc vedle slovesné moci také podíl na povaze jména, zvalo se *μετοχή* (od *μετέχω τινός* mám podíl na čem). Lat. *participium* (od *particeps, partem capiō*) značí totéž.

Záporky; *a*) *Εἶμι οὐ φοβούμενος* = *οὐ φοβοῦμαι καὶ εἶμι.*
Ἀπορῶ οὐκ εἰδώς = *ἀπορῶ, ὅτι οὐκ οἶδα.*
b) *Ἴθι μὴ φοβούμενος* = *μὴ φοβοῦ καὶ ἴθι.*
Ἀπορῶ μὴ εἰδώς = *ἀπορῶ, εἰ μὴ οἶδα:*

a) *οὐ* + participium lze rozvésti větou jistící (úsudkovou),

b) *μή* + participium lze rozvésti větou žádací n. podmínkovou.

O dějové, vztahové a časové platnosti participia v. § 366.

Množstvím participií a možností, odstíniti jimi různé dějové a časové vztahy k řídícímu slovesu nebo substantivům, se nevyrovná řečtině jiný jazyk. Právem Řekové byli zváni *φιλομέτοχοι* (milovníci participií).

Pozn. O překládání řeckých participií. *Ταῦτα εἰπὼν ἀπῆλθε* = 1. to pověděv, 2. když to pověděl, 3. po těch slovech (s těmi slovy), 4. nato odešel. Čeština při bohatosti svého slovesa namnoze stačí řeckému participiu jednak přechodníky (ale jen v nom.), jednak slovesnými adjektivy (ve všech pádech); kde nestačí, užívá jiných obratů (předložkových pádů, příslovcí, předložek [v. § 408, 6²] nebo vět).

II. O větném významu participia.

*A. Κῦρος ταῦτα **λέγων** θορύβου ἤκουσεν.* § 402
*Κῦρον **παίοντα** ἀκοντίζει τις παλτῷ:*

participium, nemajíc zvláštního podmětu, jest v gramatické shodě s podmětem nebo předmětem věty: participium spojité (*coniūnctum*).

*B. Κύρου **βασιλεύοντος** ταῦτα ἐγένετο:*

participium, majíc svůj zvláštní podmět v genitivě (zřídka v **akusativě**), **jest mimo spojení větné: participium nespojité** (*absolūtum*).

§ 403 A. Participium spojité (*coniūnctum*).

a) *Ὁ παρὼν καιρός.* — *Ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι:*
participium rozvíjí jenom podstatné jméno = jest *přívlastkem* podstatného jména: **participium přívlastkové;**

b) *Κῦρος φαίνεται ἀπορῶν.* — *Ὁρῶ Κῦρον ἀπορούντα:*
participium rozvíjí a doplňuje podstatné jméno (*podmět n. předmět*) i sloveso (*přísudek*): **participium doplňkové;**

c) *Κῦρος ταῦτα λέγων* (= *ἡνίκα ἔλεγε*) *θορύβου ἤκουσεν:*
participium zastupuje větu, vyslovující *příslovečné určení*:
participium příslovečné.

Pozn. Ale tyto platnosti participia jsou plynulé, přesných hranic mezi nimi není.

§ 404 *a*) *Participium přívlastkové:*

1. *Ὁ παρὼν καιρός.* — *Ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι.* — *Αἱ ἄριστα δοκοῦσαι εἶναι φύσεις μάλιστα παιδείας δέονται* (které se zdají). — *Οἱ πρέσβεις οἱ ὑπὸ Φιλίππου πεμφθέντες* (poslaní, kteří byli posláni):
udává dočasnou **vlastnost jména.**

Přistupujíc ke jménu o členu mívá postavení přívlastkové (§ 319, 1). Do češtiny se překládá adjektivy nebo větou vztažnou.

2. *a*) *Ὁ λέγων* řečník (= *ὃς λέγει, ἔλεγεν*). — *Ὁ ὑμᾶς σῴζων* váš ochránce. — *Οἱ γραψάμενοι Σωκράτην* žalobci.

b) *Ὁ λέγων* (každý) řečník. — (*Πᾶς*) *ὁ βουλόμενος* (každý) kdokoli chce. — *Εἰσὶν οἱ οἰόμενοι sunt quī putent*:

zpodstatňuje se členem *a*) **ojediňujícím,** *b*) **druhovým** (§ 315, 1—2).

Pozn. Řečtina, užívajíc participií jako substantiv, mohla vyjadřovati jimi též čas a rod: *ὁ σῴζων, σώσων, σωσάμενος* = ochránce. Při tom však participium, spojujíc se s pádem určitého slovesa a příslovci, nepozbývalo moci slovesné: *ὁ εὖ πάντα σῴζων* = dobrý ochránce všeho; srv. *bene factum*.

b) *Participium doplňkové:*

§ 405 *α*) ***Κῦρος φαίνεται ἀπορῶν*** =

1. Kyros se jeví (býti) v nesnázi, 2. jeví se (jest patrno), že K. jest v nesnázi, 3. K. patrně (jak patrno) jest v nesnázi, 4. jest viděti na K. nesnáz:

rozvíjí a doplňuje podmět a spolu přísudek věty:

participium doplňkové podmětné. Překládá se zhusta slovesem určitým, přísudek pak příslovcem. Bývá:

1. *Κλέαρχος ἔτυχε θυόμενος* (právě obětoval) - *ἐπιορκῶν ἐφάνη.* — *Λάθε βιώσας!*[1]) — *Ὁ Κῦρος ἐλπίδας λέγων διῆγε* (stále naděje činil = sliboval a sliboval). — *Οὐκ ἂν φθάνοις λέγων;* (honem povídej![2]). — *Οὐκ ἔφθη ὁ ἥλιος ἀνατείλας καὶ ἦλθον οἱ πολέμιοι* (sotvaže vyšlo, již tu byli). — *Ὤιχοντο φεύγοντες*[3]):

u sloves **bytí** a **jeho obměn,** j.

εἰμί, ὑπάρχω jsem; *τυγχάνω* jsem právě = náhodou, právě,
λανθάνω (*τινά*) jsem skryt, nepozorován = skrytě, tajně,
φαίνομαι, φανερός, δῆλός εἰμι jevím se = patrně, zjevně,
διαγίγνομαι, διάγω, διατελῶ (2.) trvám = stále, ustavičně,
φθάνω (*τινά*) jsem napřed, předcházím = dříve než, honem,
οὐ φθάνω + participium *καί* = sotvaže — již,
οἴχομαι odešel jsem, pryč jsem = pryč.

Pozn. Τυγχάνει ὤν jest — *οἴχεται θανών* zemřel: místy určitého slovesa ani nepřekládáme.

2. *Οἱ Ἀθηναῖοι ὑπῆρξαν ἄδικα ποιεῦντες* (= *ποιοῦντες Her.*) — *ἤρξαντο τὰ μακρὰ τείχη οἰκοδομοῦντες.* — *Ἀνέχου πάσχων* (jen trp)! — *Οὐ παύσομαι φιλοσοφῶν:*

u sloves **počínání, vytrvávání, přestávání,** j.

(*ὑπ*)*άρχω* začínám (dříve než jiný), jsem první, jenž —,
ἄρχομαι začínám co (svého), *ἀνέχομαι, καρτερῶ* (2.) vytrvávám,
ἀπαγορεύω, κάμνω, λήγω, παύομαι umdlévám, pře-, u-stávám:

Pozn. Παύω τινὰ στρατηγοῦντα zbavuji koho velení. — *Παύσομεν γελῶντας ἐχθρούς* uděláme konec (přítrž) smíchu, přetrhneme smích.

3. *Εὖ ἐποίησας ἀναμνήσας με* (dobře že). — *Ἀδικεῖ Σωκράτης οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων*[4]) (tím že nevěří v bohy). — *Οὐχ ἡττησόμεθα εὖ ποιοῦντες* (v konání dobra, v úsluhách):

u sloves **dobrého** *a* **zlého činění, překonávání** *a* **podléhání,** j.

εὖ (*καλῶς*) *ποιῶ, χαρίζομαι* vděčím se, *ἀδικῶ* jsem vinen,
νικῶ, ἡττῶμαι dávám se překonati, *λείπομαί τινος* jsem za kým.

4. *Χαίρω ἀκούων ὑμῶν τῶν σοφιστῶν* (raduji se slyše, rád slyším). — *Οὕτω ῥᾳδίως φέρεις ἡμᾶς ἀπολείπων;* (s tak lehkou mysli?, je ti tak

[1]) Prožij život skrytě, v ústraní! — [2]) Vl.: Nepředcházel bys ⟨jiných⟩ povídaje? [3]) Pryč utekli. — [4]) Vl.: že nezachovává zákonů (*νόμους*) o poměru lidí k bohům = že nevěří v bohy.

za lehko?). — *Μετεμελήθησαν Σωκράτους θάνατον καταγνόντες* (= *μετεμέλησεν αὐτοῖς καταγνοῦσιν* že odsoudili):

u sloves **cítění,** j.

ἥδομαι, χαίρω raduji se; *ῥᾳδίως, χαλεπῶς φέρω* lehce, těžce nesu, *ἄχθομαι* mrzím se (nerad), *μεταμέλομαι* (*dp.*), *μεταμέλει μοι* lituji, že.

§ 406 *β)* ***Ὁρῶ Κῦρον ἀπορροῦντα*** =

1. vidím Kyra (býti) v nesnázi, 2. vidím, že (jak) K. jest v nesnázi, 3. K. jest, jak vidím, v nesnázi, 4. vidím Kyrovu nesnáz:

rozvíjí a doplňuje předmět a spolu přísudek věty:

participium doplňkové předmětné. Bývá:

1. *Ὁρῶμεν πάντα ἀληθῆ ὄντα, ἃ λέγετε. — Ἀκούουσι βοώντων τῶν στρατιωτῶν Θάλαττα, θάλαττα! — Μέμνημαι καὶ τοῦτό σου λέγοντος. — Οἱ Ἕλληνες οὐκ ἤδεσαν Κῦρον τεθνηκότα:*

u sloves **smyslového vnímání** *a* **myšlení,** j.

ὁρῶ, ἀκούω, αἰσθάνομαι pozoruji, *γιγνώσκω* poznávám, *μανθάνω* znamenám, *(ἀνα)μιμνήσκομαι* vzpomínám si, *ἐπίσταμαι, οἶδα* vím, *(κατα)λαμβάνω* zastihuji (pass. *ἁλίσκομαι*).

2. *Δείξω τοῦτον ἐχθρὸν ὄντα. — Τισσαφέρνης Κῦρον ἐπιστρατεύοντα ἤγγειλεν. — Σωκράτης ἱκανὸς ἦν ἁμαρτάνοντας ἐξελέγξαι:*

u sloves **projevování,** j.

(ἀπο)δείκνυμι, (ἀπο)φαίνω, δηλῶ (3.) jevím, dokazuji, *ποιῶ* líčím, *ἀγγέλλω* ohlašuji, *(ἐξ)ελέγχω, αἱρῶ* (2.) usvědčuji (pass. *ἁλίσκομαι*).

§ 407 *Dodatek.*

1. *a)* ***Ὁρᾶται ἀπορῶν*** *Δειχθήσεται ἐχθρὸς ὤν* =

= je vidět, že jest v nesnázi. — ukáže se, že jest nepřítelem.

b) ***Ὁρῶ ἀπορῶν*** *Ἔδειξαν ἕτοιμοι ὄντες ἀμύνεσθαι* =

= vidím, že jsem v nesnázi. — ukázali, že jsou hotovi se brániti:

participium doplňkové předmětné se mění v doplňkové podmětné *a*) při vazbě **trpné,** *b*) má-li **týž podmět jako řídící sloveso.**

Pozn. Οὐ σύνοιδα ἐμαυτῷ σοφὸς ὤν n. *σοφῷ ὄντι* (nejsem si vědom, že).

2. Jiné vazby — jiné významy:

Ἀγγέλλω τοὺς πολεμίους προσιόντας oznamuji, že táhnou,	*ἀγγέλλω τοὺς πολεμίους προσιέναι* oznamuji, že prý táhnou;
αἰσχύνομαι λέγων stydím se, že mluvím, mluvím se studem (ale *mluvím*),	*αἰσχύνομαι λέγειν* stydím se (nechci) mluviti (tedy *nemluvím*);

ἀκούω σου ᾄδοντος slyším tě zpívati; *σε ᾄδοντα* že (vskutku) zpíváš,
ἀπαγορεύω (ἀπεῖπον) τρέχων ustávám, umdlévám v běhu,
ἄρχομαι πολεμῶν začínám válčiti,
γιγνώσκω σε ὄντα pozoruji, že jsi,
ἐπίσταμαι, οἰδά τινα ἡμᾶς προδόντα vím (vidím), že nás zradil,
μέμνημαί σου λέγοντος pamatuji, že,
ποιῶ τινα λέγοντα líčím, jak mluví,
φαίνεται (= φανερός, δῆλός ἐστι) κλαίων jest viděti, že (= patrně) pláče,
[srv. lat. *sciō vincere* umím —,
contendō abīre snažím se —,

ἀκούω σε ᾄδειν slyším, že prý zpíváš;
ἀπαγορεύω σοι μὴ τρέχειν zakazuji ti běžeti (poroučím, abys neběžel);
ἄρχομαι πολεμεῖν strojím se k válce;
γιγνώσκω σε εἶναι uznávám, že jsi;
ἐπίσταμαι, οἶδα νεῖν dovedu (umím) plavati;
μέμνησο ἀγαθὸς εἶναι hleď, abys;
ποιῶ τινα λέγειν působím, že mluví;
φαίνεται (= δοκεῖ, ἔοικε) κλαίειν zdá se, že pláče (jako by plakal)
sciō nostrōs vīcisse vím, že —;
contendō eum abīsse tvrdím, že —]:

vazby participiální mají mnohdy jiný význam než vazby infinitivní.

Pozn. Participium značí tu děj skutečný, *souběžný* s dějem věty řídící, infinitiv značí prostě děj *následný* (tedy pozdější) nebo jen *myšlený* (nezaručený) — ve shodě s původním svým významem účelovým-cílovým (§ 393); neboť účel-cíl jest vždy něco pozdějšího.

c) Participium příslovečné: § 408

1. *Κῦρος ταῦτα λέγων θορύβου ἤκουσεν* (říkaje to, když to říkal, při těch slovech). — *Ἐμάχοντο ἅμα πορευόμενοι* (při pochodu). — *Τὸ δαιμόνιον πολλαχοῦ με ἐπέσχε λέγοντα μεταξύ* (prostřed řeči):
(οὐ +) participium časové, často s *ἅμα, μεταξύ, εὐθύς.*

2. *Σωκράτης προείλετο μᾶλλον τοῖς νόμοις ἐμμένων ἀποθανεῖν ἢ παρανόμως ζῆν. — Οὕτω δὴ διακείμενοι ἀνεπαύοντο:*
(οὐ +) participium způsobové.

3. *a) Ἐπαιάνιζον ἅτε οὐ νικηθέντες quod victī nōn erant.*
b) Ἐπαιάνιζον ὡς οὐ νικηθέντες quod victī nōn essent.
Ὡπλίζοντο ἅτε(οἷα) προσδοκῶντες τοὺς πολεμίους (ježto očekávali). — *Ὡς ἀπηλλαγμένοι τῶν κακῶν ἡδέως ἐκοιμήθησαν* (v domnění, že jsou = jako by byli zbaveni):
(οὐ +) participium důvodové, obyčejně s
ἅτε, οἷα, οἷον o důvodu skutečném (*objektivním* = *quod* + *ind.*);
ὡς, ὥσπερ o důvodu myšleném (*subjektivním* = *quod* (*quasi*) + *konj.*).

4. *Χειρίσοφος πέμπει σκεψομένους, πῶς ἔχοιεν οἱ τελευταῖοι. — Ἀρταξέρξης συλλαμβάνει Κῦρον ὡς ἀποκτενῶν* (aby ho dal popraviti):
(μή +) participium účelové (futura), někdy s *ὡς.*

Pozn. Γοργίας ἀφίκετο πρεσβεύων (s poselstvím). — *Πέμπει πρέσβεις λέγοντας* (jak? se vzkazem): zdánlivě i partic. praesentu mívá po slovesích chůze a posílání význam účelový; vskutku je to participium *způsobové*.

5. *Κακοῖς ὁμιλῶν καὐτὸς ἐκβήσῃ κακός* (budeš-li se stýkati, stykem). — *Οὐκ ἔστι ἡμῖν μὴ νικῶσι σωτηρία* (nezvítězíme-li):

(*μή* +) participium podmínkové.

6. *Ἔρχεται τἀληθὲς εἰς φῶς ἐνίοτ' οὐ ζητούμενον* (i když se po ní nepátrá). — *Συμβουλεύω σοι καίπερ νεώτερος ὤν* (ač jsem mladší):

(*οὐ* +) participium přípustkové, často s ***καί, (καί)περ.***

Která z uvedených platností přísluší participiu, poznává se ze souvislosti; někdy mívá tu i onu zároveň.

Pozn. 1. Κῦρος ὑπολαβὼν τοὺς φεύγοντας συλλέξας στράτευμα ἐπολιόρκει Μίλητον (*ὑπολαβών* part. časové, *συλλέξας* part. způsobové = přijav ⟨v ochranu⟩ **a** sebrav):

participia téže věty se nespojují, nejsou-li souřadná.

Pozn. 2. Participia *časová, způsobová, důvodová* se zhusta překládají:

a) ἀρχόμενος z počátku,	*διαλιπὼν χρόνον* po chvíli,
φθάνων (*φθάσας*) dříve,	*τελευτῶν* posléze;
ἔχων stále, v jednom kuse,	*λαθών*[1]) skrytě, tajně,
πᾶν ποιῶν stůj co stůj,	*παρών* na vlastní oči,
πείσας po dobrém,	*συνελών* úhrnem;
τί βουλόμενοι; s jakým úmyslem?	*τί παθών;* proč?: příslovečně;

b) ἄγων, ἔχων, λαβών, φέρων s (čím), v (čem), *ἐχόμενος* vedle, *λαβών* za (co): *Ἀναβαίνει ὁ Κῦρος λαβὼν Τισσαφέρνην ὡς φίλον καὶ τῶν Ἑλλήνων ἔχων ὁπλίτας ἀνέβη τριακοσίους* [*manū tenēns* za ruku]: předložkami.

B. Participium nespojité (*absolūtum*).

§ 409 *a) Participium nespojité v genitivě: tak řeč. genitiv absolutní.*

1. *Κύρου βασιλεύοντος ταῦτ' ἐγένετο* (*Cȳrō imperante*). — *Κῦρος ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη οὐδενὸς κωλύοντος* (a nikdo —). — *Ἅτε θεωμένων τῶν ἑταίρων* [*quod spectābant*] *πολλὴ φιλονεικία ἐγίγνετο.* — *Ὡς πολέμου ὄντος ἀγγελῶ;* jako by válka byla, [v tom smyslu = tak] mám oznámit? —

Θεοῦ μὴ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει πόνος (práce se nedaří). — *Ἀποπλεῖ οἴκαδε καίπερ μέσου χειμῶνος ὄντος* (ač):

[1]) *Λαθὼν εἰσῆλθε* vešel tajně, ale *ἔλαθεν εἰσελθών* vešel tajně.

participium, majíc svůj zvláštní podmět (jiný, než který má řídící sloveso), **je s ním v genitivu: tak řeč. genitiv absolutní** (lat. *ablativ absolutní*). Vyjma platnost účelovou **má touž platnost a táž slovce doplňovací jako příslovečné participium spojité,** nejčastěji důvodové *ἅτε, ὡς* a přípustkové *καί, καίπερ.*

Jak vznikla vazba tak řeč. genitivu absolutního?

a) *Ἡμέρας* za (ve) dne. — *Ἡμέρας τελευτώσης* za dne se končícího, když se den končil, na sklonku dne, k večeru.

b) *Ἤκουσα Σωκράτους (αὐτοῦ) λέγοντος* (říkajícího, jak [že] říkal).

c) *Ἐθαύμασα Σωκράτους (αὐτοῦ) λέγοντος* (když S. [on] říkal):

genitivy tak řeč. nespojité (*absolutní*) vznikly

a) z *genitivů* času (§ 336, 2), jež byly rozšířeny *participiem.*

b) z *genitivů* spojitých, t. j. z genitivů, jež byly řízeny slovesem věty. Ale časem se takové genitivy vymkly této závislosti tím, že jejich substantiva (zájmena) nebyla brána za předměty řídícího slovesa, nýbrž za podměty děje obsaženého v participiu. Osamostatnivše se tak

c) byly kladeny i k slovesům, která se nepojila s genitivem (*participia* nespojitá, *absolūta*).

2. *Ἡμῶν παίδων ὄντων nōbīs puerīs. — Οὕτως ἐχόντων* (t. *τῶν πραγμάτων, quae cum ita sint*). — *Διαβαινόντων ⟨τῶν Ἑλλήνων⟩ Γλοῦς ἐφάνη*:

při vazbě tak řeč. genitivu absolutního v řečtině nesmí chyběti participium, ale může chyběti jeho podmět, když se ho snadno domyslíme.

b) *Participium nespojité v akusativě: tak řeč. akusativ absolutní.* **§ 410**

1. *Ἔξον, ὄν, παρόν* ježto, ač jest (bylo) lze, moha, mohouce,
δέον, πρέπον, προσῆκον (*ὄν*) ježto, ač jest (bylo) třeba, slušno, maje,
δῆλον, καλόν, δυνατόν, οἷόν τε ὄν ježto, ač jest (bylo) zřejmo atd.,
μέλον ježto, ač jest na péči, *δόξαν* když se uvidělo, zůstavše na tom,
προσταχθέν, ἀπορρηθέν ježto, když bylo nařízeno, zakázáno a pod.
Σιωπᾷς δέον λέγειν. — Δόξαν ταῦτα ἐκήρυξαν οὕτω ποιεῖν.

2. *Σωκράτης ηὔχετο πρὸς τοὺς θεοὺς ἁπλῶς τἀγαθὰ διδόναι ὡς τοὺς θεοὺς εἰδότας, ὁποῖα ἀγαθά ἐστιν* (ježto prý vědí):

participium v akusativě (*tak řeč.* **akusativ absolutní**)
1. u sloves neosobných, 2. zřídka **u sloves se zvláštním podmětem.**

Pozn. I toto participium (nejčastěji důvodové n. přípustkové) bylo prvotně spojitým: *Δῆλον, ὅτι οἶσθα τοῦτο μέλον γέ σοι* patrně, jistě znáš to jako ⟨věc⟩ tobě na péči jsoucí = poněvadž se o to staráš.

§ 411 III. O participiu s ἄν.

Πάντα τἆλλ' εἰπὼν ἂν ἡδέως ἐάσω (= *εἴποιμι ἄν, ἀλλὰ*). — *Σωκράτης ῥᾳδίως ἂν ἀφεθεὶς ὑπὸ τῶν δικαστῶν προείλετο μᾶλλον ἀποθανεῖν* (= *ἀφείθη ἄν, ἀλλὰ*):

participium + *ἄν* = **optativ** + *ἄν* (*potentiālis*) n.
(nejčast. v řeči nepřímé) **indikativ hist.** + *ἄν* (*irreālis*).

§ 412 O přídavných jménech slovesných.

1. *a*) *Ἄκρατος* nesmíšený, *ἀφύλακτος* nechráněný, *ποιητός* udělaný;

b) *διδακτός* učitelný, *ὁρατός* viditelný, *ἀόρατος* neviditelný [lat. *-tus*: *invictus* 1. nepřemožený, 2. nepřemožitelný].

Ὁ Πειραιεὺς ἦν ἀφύλακτος. — *Ἆρα διδακτὸν ἡ ἀρετή;*:

adjektiva na *-τος* značí *a*) **dokonavost,** *b*) **možnost děje.**

Pozn. V češtině leckdy užíváme jiných obratů, j. *τὸ ζητούμενον ἁλωτόν* co se hledá, najde se, *στρεπτοὶ καὶ θεοὶ αὐτοί* (dají se uprositi), *πάντα ἀσκητά ἐστι* vše je snadné cvikem, a j.

2. *a*) *Ποταμὸς ἡμῖν ἐστι διαβατέος* *fluvius nōbīs trānseundus est.*
Τὴν πορείαν ἡμῖν πέζῃ ποιητέον *iter nōbīs faciendum est.*

b) *Τοῖς νόμοις πειστέον ἐστίν* *lēgibus obtemperandum est*:

adjektiva na *-τέος* [lat. *-ndus*] **značí nutnost děje.** Mají vazbu

a) **osobní** i **neosobní,** pochodí-li od sloves přechodných,

b) jen **neosobní,** pochodí-li od sloves nepřechodných.

Osobní vazba zdůrazňuje *podmět*, neosobní *přísudek*.
Původce děje se vyjadřuje *dativem* (§ 341, 3).

Pozn. Do češtiny se překládají: jest, třeba, má se, musí se + inf.; záporně: není proč, nesmí se + inf.

§ 413 IV. O řeči nepřímé.

Řeč nepřímá nemá v řečtině té důležitosti jako v latině, ježto se namnoze od řeči přímé neliší.

A. Věty hlavní v řeči nepřímé.

1. Věty vypovídací.

a) Vazba s ***ὅτι, ὡς*** *= že.* **§ 414**

1. *Λέγω, ὅτι* **(οὐκ) οἶσθα — (οὐκ) ἂν εἰδείης — (οὐκ) ἂν ᾔδησθα,** *εἰ:*
a) Λέγει (Εἶπεν) Ἡράκλειτος, ὅτι πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει
b) καὶ ὡς δὶς ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης.
c) Ἴστε (Εἶπον), ὅτι ἔγωγε οὐκ ἂν ἐστασίαζον, εἰ ἄλλον εἵλεσθε:

ὅτι (οὐ +) **způsoby vět vypovídacích řeči přímé** (§ 369—370):

a) **indikativ** *b)* **optativ + *ἄν*** *c)* **indikativ historického času + *ἄν*,**
ať jest řídící sloveso vyjádřeno časem hlavním nebo vedlejším.

2. *Εἶπον, ὅτι* **(οὐκ) εἰδείης**[1]**:**
Ἔλεγον, ὅτι κατίδοιεν στράτευμα καὶ πυρὰ πολλὰ φαίνοιτο
(přímo: *κατείδομεν — ἐφαίνετο*):

ὅτι (οὐ +) **optativ zástupný** za (*οὐ +*) indikativ řeči přímé, je-li řídící sloveso vyjádřeno časem **vedlejším** (§ 375, II.).

Optativ + *ἄν* (*potentiālis*) a indikativ histor. času + *ἄν* (*irreālis*) zůstávají **vždy beze změny,** poněvadž by záměnou jich za optativ zástupný zanikl s *ἄν* i jejich potenciální n. irreální význam.

Pozn. 1. Ὅτι uvozuje tvrzení objektivní, *ὡς* tvrzení subjektivní. Často nepřímá řeč, začínající spojkami *ὅτι, ὡς,* přechází ve vazbu infinitivní (§ 415) nebo v řeč přímou.

Pozn. 2. Πρόξενος εἶπεν, ὅτι αὐτός εἰμι, ὃν ζητεῖς (P. řekl: „Jsem právě ten..."): *ὅτι (ὡς),* uvozujíc řeč přímou, má platnost dvojtečky.

b) Vazba infinitivní. **§ 415**

1. *Οἶμαί* **σε (οὐκ) εἰδέναι,**
σε (οὐκ) ἂν εἰδέναι,

2. *Οἶμαι* **(οὐκ) εἰδέναι,**
(οὐκ) ἂν εἰδέναι.

Přímo: *σὺ (οὐκ) οἶσθα* n. *ᾔδησθα*[2]), (*Ἐγὼ*) *(οὐκ) οἶδα* n. *ᾔδη*[2]),
σὺ (οὐκ) ἂν εἰδείης n. *ἂν ᾔδησθα,* *(οὐκ) ἂν εἰδείην* n. *ἂν ᾔδη:*

1. **akusativ** nebo 2. **nominativ**
s *(οὐ +)* infinitivem za indikativ,
s *(οὐ +)* infinitivem + *ἄν* za optativ + *ἄν* n.
za indik. hist. + *ἄν* řeči přímé.

[1]) Přímo: *(Οὐκ) οἶσθα* n. *ᾔδησθα* podle § 365 *a.* — [2]) podle § 365 *b.*

Ad 1. *Κῦρον ἀδικεῖσθαι — ἄριστον ἄρχοντα ἂν γενέσθαι νομίζω.*
Ad 2. *Κῦρος ἀδικεῖσθαι — ἄριστος ἄρχων ἂν γενέσθαι δοκεῖ.*
Přímo: *Κῦρος ἀδικεῖται — ἄριστος ἄρχων ἂν γένοιτο* nebo *ἂν ἐγένετο.*

Kdy se užívá vazby *akusativu* (*genitivu*, *dativu*) *s infinitivem*, kdy se užívá vazby *nominativu s infinitivem*, jest vyloženo v § 394.

Pozn. Vazba infinitivní (čes. **že**) bývá zvláště po slovesech *mínění* (*δοκῶ, ἐλπίζω, ἡγοῦμαι, νομίζω, οἶμαι, ὑπολαμβάνω*), *slibování* (*ὑπισχνοῦμαι, ὄμνυμι* [+ *μή* § 398, 1]), *mluvení* (*φημί, οὔ φημι negō, λέγομαι, λέγουσι* prý, *ὁμολογῶ*).

§ 416 2. Věty žádací.

Ἀξιῶ ὑμᾶς μὴ παραχωρεῖν τῆς τάξεως (žádám vás, abyste). — *Παρεκελεύοντο Κύρῳ πάντες μὴ μάχεσθαι* (radili, aby) [*nē* + konj.]:

***(μή +)* akusativ, genitiv n. dativ s infinitivem.**

§ 417 3. + 4. Věty tázací (otázky nepřímé) a věty zvolací.

1. Jsou uvozovány:

a) **slovné (doplňovací) otázky nepřímé** zájmeny a příslovci přímo i nepřímo tázacími (§ 150, 152, 159), též vztažnými ***ὅς, ὡς*** (jak).

b) **větné (zjišťovací) otázky nepřímé** tázacími částicemi

εἰ (zda)li?	***εἰ οὐ*** *nōnne*?	***εἰ μή*** *num*?	
πότερον(-α) -	***ἤ***		*utrum — an (necne)* = zda(li) — či(li)?
εἰ -	***ἤ***		
εἴτε -	***εἴτε***		

c) **zvolací věty nepřímé** vztažnými ***οἷος, ὅσος, ὡς.***

2. Vazby:

a) **způsoby přímých otázek** (§ 373) **a přímých vět zvolacích** (§ 374), ať jest řídící sloveso vyjádřeno časem hlavním nebo vedlejším.

b) *Κῦρος ἤρετο, ὅ τι εἴη τὸ σύνθημα* (přímo: *τί ἐστιν τὸ σ.* to heslo). — *Ἐβουλεύετο, εἰ πέμποιέν τινας ἢ ἴοιεν* (přímo: *πέμπωμεν ἢ ἴωμεν*). *Κῦρος κατῴκτιρεν αὐτήν, οἷου ἀνδρὸς στέροιτο* (přímo: *σὺ στέρῃ*):

***(οὐ* n. *μή +)* optativ zástupný** za (*οὐ* n. *μή* +) indikativ n.
za (*μή* +) konj. *rozvažovací*

řeči přímé, je-li řídící sloveso vyjádřeno časem **vedlejším**.

B. Věty vedlejší v řeči nepřímé.

1. Zůstávají zpravidla beze změny. § 418

2.

Ἔφη εἶναι ἄκρον, ὃ εἰ μή τις προκαταλήψοιτο, ἀδύνατον ἔσεσθαι παρελθεῖν.	Přímo: *Τὸ ἄκρον, εἰ μή τις προκαταλήψεται, ἀδύνατον ἔσται παρελθεῖν.*
Ἔφη μενεῖν, ἕως ἐπανέλθοιεν, οὓς πέμψειεν:	*Μενῶ, ἕως ἂν ἐπανέλθωσιν, οὓς ἂν πέμψω:*
(οὐ n. *μή* +**) optativ zástupný**	za (*οὐ* n. *μή* +) indikativ n. za (*μή* +) konjunktiv (s *ἄν*)

řeči přímé, je-li řídící sloveso vyjádřeno časem **vedlejším.**

Přehled pravidel o řeči nepřímé. § 419

1. Hlavní věty *vypovídací* (po *ὅτι, ὡς*), *tázací*, *zvolací* a **vedlejší** věty

a) podržují vazbu řeči přímé;

b) mohou zaměniti prostý indikativ n. konjunktiv (+ *ἄν*) za zástupný optativ, je-li řídící sloveso vyjádřeno časem vedlejším.

Pozn. Optativ + *ἄν* a indik. hist. + *ἄν* se nikdy nemění.

2. Hlavní věty *vypovídací* po slovesech mínění, někdy i mluvení, a **hlavní** věty *žádací* mají vazbu infinitivní.

Dodatek. § 420

1. Platnost způsobů ve větách vedlejších (v řeči *nepřímé*) jest celkem táž jako ve větách hlavních (v řeči *přímé*). Toliko optativ nabývá v nich nové platnosti. Jakýmsi připodobením způsobu (§ 392) může nastoupiti po vedlejším čase věty řídící (§ 375, II) za prostý indikativ (*reālis*) a za konjunktiv (prostý nebo s *ἄν*) tak řeč. **optativ střídný** neboli **zástupný** (*oblīquus*). Podává obsah věty s hlediska podmětu věty řídící, nikoli s hlediska spisovatelova, a jest vždycky bez ***ἄν***. Proto nemůže vystřídávati způsoby, pro něž *ἄν* jest příznačné: optativ + *ἄν* a indikativ historického času + *ἄν* (§ 414, 2).

2. Pohyblivému duchu řeckému nešlo — jako střízlivému, ale přesnému Římanu — o jasné vyznačení časovosti nebo vnitřních vztahů mezi různými ději, jak se projevily v latinské souslednosti časů a při latinském konjunktivu nepřímé závislosti (*modus oblīquus*), jehož částečnou obdobou v řečtině je tolikráte připomenutý optativ střídný n. zástupný. Zato Řek předváděl nadmíru plasticky děje v jejich jednotlivých obdobích: v jejich nastoupení, trvání, dokonavosti, úhrnnosti a stavu. Přenášel je připojeným způsobovým *ἄν* (asi, snad, trvám) — které mohlo až na imperativ přistoupiti ke všem tvarům slovesným — z oblasti

jistoty v oblast pomyslu, neskutečnosti, jindy jím vyjadřoval možnost, očekávání nebo opětování[1]); osvětloval různými mediálními tvary poměr děje k jeho nositeli (podmětu, předmětu)[2]) a pod. Proti římskému přísnému smyslu pro logičnost převládá u Řeků **obrazotvornost** a **malba.**

§ 421 V. O skládání vět a jejich částicích.

1. ***Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω*** *H.* = (Nedobrá věc =) Špatná jest vláda mnohých; jen jeden vladařem budiž!

Νεώμεθα· | *ἠράμεθα μέγα κῦδος· ἐπέφνομεν Ἕκτορα δῖον* *H.* =
Vraťme se! | Velkou jsme získali slávu; jest jasný usmrcen Hektor:

jako v jiných jazycích i v řečtině se věty původně kladly prostě vedle sebe (spojení bezesponové, *asyndetické*).

2. ***Ὤιχωκ', ὄλωλα, διαπεπόρθημαι, φίλοι*** =
Ta tam jsem, milí, zkáza, zmar je losem mým. —
Παύσομαι κατηγορῶν. Ἀκηκόατε, ἑωράκατε, πεπόνθατε, ἔχετε· δικάζετε (máte obraz ⟨věci⟩, u vás jest rozhodnutí, suďte!). —
Ἔρρει τὰ κᾶλα· Μίνδαρος ἀπεσσύα[3])· *πεινῶντι τῶνδρες*[4])· *ἀπορίομες*[5]) *τί δρᾶν* = Loďstvo potopeno; Mindaros mrtev; mužstvo hladoví; nevíme co dělat:

od původního prostého, neuvědomělého asyndeta jest rozeznávati asyndeton umělé n. řečnické, které bylo ve vyspělejší próze poměrně řídké a sloužilo hlavně účelům řečnickým: důrazu, malbě děje, spádu událostí. Srv. uvedenou zprávu o námořní porážce Sparťanů u ostrůvků Arginuských (r. 406 př. Kr.), jež jest podána s lakonskou úsečností.

3. ***Φύλλα ἄλλα ὕλη | τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη*** *H.*
Nové zas listí | vyráží v rašicím lese **a** (= když) jarní doba se blíží:

teprve časem se ujaly vnějšího spojení vět zvláštní částice, které, pozbyvše původního významu jmenného, slovesného, příslovečného, klesly na pouhé spojky souřadicí. Tak vznikl vypravovací sloh, řadící sice větu k větě pomocí vnějších pojítek, ale bez vnitřní spojitosti, který končil teprve tehdy, když mu došla látka (*λέξις εἰρομένη*

[1]) §§ 370; 359 *a*, 384, II; 370, 2², 385 *a*. — [2]) § 350 n. — [3]) = dorský II. aor. pass. od *ἀποσεύομαι* mizím. — [4]) = *πεινῶσι τοὶ* (attic. *οἱ*) *ἄνδρες*. — [5]) = *ἀποροῦμεν* jsme na rozpacích, nevíme.

sloh řaděný). Když se však v obsahu vět co do důležitosti počal činiti rozdíl, lišeny hlavní věty od vedlejších. Tak z původního přiřaďování (*parataxe*) vzniklo podřaďování vět (*hypotaxe*), jež vyvrcholuje v periodách. Je to složitý a přece jednotný útvar, kde každá z vět vedlejších jest gramaticky i smyslem pevně skloubena se svou větou řídící a všecky s větou hlavní jako její části, takže jest úplná spojitost mezi začátkem a koncem. Periody umožnila vedle tvárných participií slovce, jež z původních zájmen a příslovcí ukazovacích a tázacích přešla v relativa a spojky podřadicí. Ovšem rozlišení spojek v souřadicí a podřadicí a další jich rozdělení netkví v jejich významu, nýbrž ve spojení, v jakém se té oné spojky může užíti. Při překladu dělíme periody ve více samostatných vět, protože v češtině nemůžeme dobře zachovati jejich přehlednost a soudržnost.

Pozn. Ἡ περίοδος (*ambitus, circuitus* = cesta kolem, v kruhu) značí i ve smyslu syntaktickém uzavřenost myšlenky, jež se vrací jakoby kruhem k svému začátku.

4. Řečtina vyniká neobyčejným bohatstvím částic (spojek), jimiž lze odstiňovati myšlenky způsobem velmi jemným. My jich proto mnohdy ani nepřekládáme, anebo je vyjadřujeme toliko hlasovým zabarvením.

I. O příslovcích záporných n. záporkách. § 422

1. *Οὐ λέγω* nemluvím. — **2.** *Μὴ λέγε* nemluv!
Ἐγὼ θρασὺς οὔτ' εἰμὶ μήτε γενοίμην:

1. *οὐ* a jeho složeniny ***οὐδέ, οὔτε, οὔποτε, οὐδείς*** ... **popírají;**
2. *μή* „ ***μηδέ, μήτε, μήποτε, μηδείς*** ... **zabraňují.**
Záporky jsou ve větě buď ojedinělé, nebo se jich sbíhá několik.

A. Záporky ojedinělé. § 423

1. ***Οὐ*** **(*οὐδέ, οὔτε, οὔποτε, οὐδείς . .*)** bývá
ve větách (u výrazů) povahou vypovídacích (úsudkových).

Pozn. ***Μή*** za *οὐ* při infinitivě zdánlivě úsudkovém v. § 398, 1.

2. ***Μή*** **(*μηδέ, μήτε, μήποτε, μηδείς .*)** bývá
ve větách (u výrazů) povahou žádacích n. podmínkových.

Pozn. 1. *Μὴ οὕτως* ne tak! — *Μηδὲν ἄγαν* vše s mírou! — *Μηδὲν πρὸς ὀργήν* jen nic vášnivě!:
při důrazném zabraňování přísudek scházívá.

Pozn. 2. *Ὥστε* **οὐκ** *εἰδέναι* (= *ἀγνοεῖν*). — *Ἐάν τε* **οὐ** *φῆτε, ἐάν τε φῆτε:* **οὐ** za **μή** bývá ve větách (u výrazů) povahou žádacích n. podmínkových, náleží-li záporka pouze k jednomu slovu. Tak

οὐκ ἐῶ (1.) = *κωλύω* *οὐ φημι* = *negō* *οὐκ ἄξιος* = *ἀνάξιος*,
οὐκ οἶδα = *ἀγνοῶ* (2.) *εἰ οὐ* = *sī nōn* *οὐ καλός* = *αἰσχρός*.

§ 424 B. Sbíhání záporek.

1. ***Οὐδεὶς οὐκ*** *ἔστιν* = *nēmō nōn est*, každý jest.

Οὐδεὶς οὐχ αὑτὸν φιλεῖ. — *Οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποτείσει* (žádný neujde trestu = každý dojde trestu):

záporky se ruší, je-li poslední prostá.

Smysl celé věty je důrazně kladný (*litotēs*), j. v latině.

2. ***Οὐκ*** *ἔστιν* ***οὐδείς*** = *nēmō est*, nikdo není.

Οὐκ ἔστιν οὐδείς, ὅστις οὐχ αὑτὸν φιλεῖ. — *Οὐδ' ἄλλος τῶν Ἑλλήνων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἔπαθεν οὐδὲν οὐδέν:*

záporky se posilují, je-li poslední složená.

Pozn. V latině bývá tu částečný klad: *nōn nēmō* leckdo, mnohý, *nōnnūllī* někteří, *nōnnumquam* leckdy, někdy.

3. ***Οὐ μή*:**

Οὐ μὴ τοῦτο ***γένηται*** ***(γενήσεται)*** = to se (jistě) nestane.
Οὐ γάρ σε μὴ γνῶσι. — *Οὐ μὴ παύσωμαι φιλοσοφῶν.* — *Τοὺς πονηροὺς οὐ μήποτε βελτίους ποιήσετε:*

οὐ μή + **konjunktiv (indikativ futura)** = (jistě) ne-.

Pozn. *Οὐ* (totiž *δέδοικα, φοβοῦμαι*) popírá obavu, již vyslovuje věta s *μή*.

4. ***Μὴ οὐ*:**

a) Μὴ οὐ τοῦτο ***γένηται*** = to se asi (snad) nestane.
Μὴ οὐ τοῦτ' ᾖ χαλεπόν. — *Ἀλλὰ μὴ οὐχ οὕτως ἔχῃ:*
μὴ οὐ + **konjunktiv** = asi (snad) ne-, sotva.

b) Φοβοῦμαι, μὴ οὐ τοῦτο ***γένηται*** / *Ἐφοβούμην, μὴ οὐ τοῦτο* ***γένοιτο*** } = { že se tak nestane n. aby se tak stalo:
μὴ οὐ + **konjunktiv (optativ zástupný)** = *nē nōn* (*ut*), že ne-, aby po slovesech **bázně** (§ 380).

c) Οὐκ ἀπαγορεύω σοι (*τὸ*) *μὴ οὐ* ***λέγειν*** (dovoluji ti [ne ne]mluviti).
Οὐ δύναμαι μὴ οὐκ ἐπαινεῖν σε facere nōn possum, quīn tē laudem:
μὴ οὐ + **infinitiv** po záporných výrazech
zakazování - zapírání, zdržování (se), možnosti, slušnosti, j.

οὐκ ἀπαγορεύω nezakazuji (= dovoluji), *οὐ καταρνοῦμαι* nezapírám, *οὐκ ἀπέχομαι* nezdržuji se, *οὐ δύναμαι, οὐχ οἷός τέ εἰμι* nemohu, *οὐ δίκαιον, οὐχ ὅσιον, αἰσχύνη* (= *οὐ καλόν*) *ἐστίν* a p.

Smysl celé věty je vždy důrazně kladný.

Pozn. *Ἀπαγορεύω σοι μὴ λέγειν* zakazuji ti mluviti, abys mluvil. — *Καταρνεῖ μὴ δεδρακέναι τάδε;* zapírá, že to učinila?: kladná slovesa *zakazování, zapírání* a *zdržování* (*se*) mívají při infinitivu *μή*, které my často nepřekládáme. — Po *κωλύω* a *οὔ φημι negō* bývá infinitiv bez záporky.

II. O částicích ostatních. § 425

Částice jsou slova neohebná, původu většinou zájmenného nebo příslovečného. Bývají oporou jednotlivých slov nebo zabarvují různě celé věty a naznačují jejich významový vztah. Často pojí v jednotu více členů slovních i větných. Stalo se to tím způsobem, že částice určující výraz následující brala se za pojítko mezi výrazem předcházejícím a následujícím. Toto spojení je pevnější, jestliže oba členy mají po částicích, které si navzájem odpovídají (spojení souvztažné, *korelativní*). Některé částice nemohou býti na začátku věty, nýbrž vždy za slovo se stavějí a slovou proto zástavné (*postpositivní*). V seznamu jsou označeny hvězdičkou.

1. ***Ἀλλά***[1]) ale, (a)však [*sed, at*], po záporu než, nýbrž: *odporovací*; než, nuže (při pobídce n. v odpovědi): *ἀλλ' ἴωμεν*: *přerušovací*.

Ἀλλὰ γάρ (*μήν*) ale věru v. *γάρ, ἀλλ' οὐ* ne však, a ne- [*ac nōn*], *ἀλλ' οὖν* (*γε*) ale ano, ale ovšem, než aspoň, *εἰ μὴ* — (*γ'*) *ἀλλά* ne-li — aspoň [*sī nōn — at tamen*], *οὐ μὴν* (*μέντοι*) *ἀλλά* však přesto, nicméně [*vērum tamen*], *οὐ μόνον* n. *οὐχ ὅπως* (*ὅτι*) — *ἀλλὰ καί* nejen — nýbrž i.

2. ***ἄν***, ep. *κε*(*ν*), pokud se překládá = asi, snad, trvám: *způsobové*.

O jeho užívání v. § 420, 2; splývá s některými spojkami (§ 388, 3[1]); místy se klade dvojmo: *Πῶς ἂν οὐκ ἂν πάσχοιμεν;* místy jest bez slovesa: *Ὡς ἐμοῦ ἰόντος, ὅπῃ ἂν καὶ ὑμεῖς* ⟨totiž *ἴητε*⟩, *οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε* věřte, že půjdu, [kam asi =] kamkoli vy, a toho se držte.

3. ***ἄρα***[2]) tedy [*igitur, ergō*], jak vidím, ovšem [*vidēlicet*]: *výsledné*; právě, totiž (často s *εἰ, ὅς, ὡς*): *vysvětlovací*.

Εἰ ἄρα jestliže totiž (právě), *εἰ μὴ ἄρα* leč by [*nisi forte*].

---

[1]) Původ. *ἄλλα* [*alia*] = jiné věci než předchozí, jinak. — [2]) *Ἄρα* (epic. též *ἄρ, ῥα*) původ. příslovce, připojující děj za předešlým přímo jdoucí n. z něho přirozeně plynoucí = přímo, právě, hned, pak (srv. *ἀρ-* v *ἀραρίσκω* připojuji).

4. **ἆρα** (z ἦ + ἄρα) zda(li), -li [*-nē*]? a spojeniny v. § 373 *b*: *tázací.*

5. **ἀτάρ** (hom. αὐτάρ z αὖτε + ἄρ): ale, avšak: *odporovací.*

6. **γάρ** (z γε + ἄρ) neboť, vždyť [*nam*], totiž [*enim*]: *odůvodňovací;*
ovšem, věru, vskutku, zajisté: *ujišťovací;*
pak (zvláště v živých otázkách): *vytýkací.*

Ἀλλὰ γάρ ale ⟨*ano*⟩, neboť, ale ⟨*ne*⟩, neboť = ale ovšem (věru), ale vždyť [*at enim*]: vynechané ‚ano', ‚ne' nahrazováno přiměřeným posuňkem.

καὶ γάρ 1. a vskutku, vskutku také, neboť (také) [*etenim*],
2. vždyť i, neboť i [*nam etiam*] = καὶ γὰρ καί,

καὶ γὰρ — καί neboť i — i [*nam et — et*]; γὰρ δή vždyť přece, εἰ γάρ kéž! [*utinam*], (§ 372), οὐ γάρ; což pak ne-?, πῶς γὰρ οὔ; jak pak (by) ne? τίς γάρ; kdo pak [*quisnam*]?

7. ***γε** ano (v odpovědích), jistě, ovšem, věru, že: *ujišťovací;*
že, -ž, -ť, právě, aspoň [*quidem*]: *vytýkací.*
(zhusta se vyjadřuje *důrazem* příslušného slova).

Ἀλλά — γε než aspoň, ἔγωγε já (aspoň), τοῦτό γε toto, aspoň to, ὅς γε jenž, jenž právě (přece), οὐδέν γε věru nic, zhola nic, εἴ γε ačli [*sī quidem*], ἐπεί γε když právě, πάνυ γε ovšem(že).

8. ***γουῦν** (z γε + οὖν) = silné γε.

9. ***δέ** (nejčastější spojka) ale, pak, však [*autem*]: *odporovací;*
a, pak (nebo se ani nepřekládá): *slučovací;*
neboť: *odůvodňovací;*
tu, pak (zvláště v závětích): *výsledné.*

Καὶ δέ a také, ale i (také), νῦν δέ ale takto [*nunc autem*], τί δέ; a což? jak pak?, τὸ δέ naopak, však,
μὲν — δέ (sice, ovšem) — však; jakož i; a (μὲν obyč. se vyjadřuje jen důrazem příslušného slova)[1]), ὁ μὲν — ὁ δέ, τὰ μὲν — τὰ δέ[2]), ἅμα μὲν — ἅμα δέ dílem — dílem, εἰ μὲν — εἰ δέ -li — pakli, ἔνθα μὲν — ἔνθα δέ tu — tam.

10. ***δή** (srv. ἦ-δη, ἐπει-δή) již, hned, právě: *časové;*
ba, ovšem, vskutku, zajisté (zvl. v odpovědích): *ujišťovací;*
jen, pak, právě, přece, tak (zvl. při vybídce): *vytýkací;*
tedy [*igitur*]: *výsledné.*

---

[1]) Za δέ po μέν zhusta bývá ἀλλά, μέντοι, ὅμως. — [2]) v. § 313, 2.

Ὅταν δή až již, *πάλαι δή* dávno již, *ἐκ τούτου δή* tu hned, *οὗτος δή* ten právě, *τίς δή;* kdo pak (jen)? *τί δή;* což? proč pak?, *ὅστις δή* kdokoli jen (právě), *λέγε δή* mluv přece, tak mluv!, *μὲν δή* jistě přece, *καὶ δή* a již; dejme tomu, že; nuže tedy, *καὶ δὴ καί* a ovšem i, *ὅτε δή* právě když, *οὐ δή ποτε* přece snad ne-.

11. ***δῆθεν*** (často iron.) ovšem, totiž [*scīlicet*], na oko: *ujišťovací.*

12. ****δήπου*** (slabé *δή*, často iron.) snad ovšem, přece snad: *ujišťovací.*

13. ****δῆτα*** (silné *δή*): arci, jistě, ovšem: *ujišťovací.*

Οὐ δῆτα kdepak, ne ne, dokonce ne, *τί δῆτα;* co tedy (jen)?

14. ***εἴτε — εἴτε (ἐάν τε — ἐάν τε)*** buď (si) — buď (si), nebo; ať (si) — ať (si) [*sīve — sīve*]: *rozlučovací;*
zda(li) — čili? [*utrum — an*] (§ 417, 1*b*): *tázací.*

15. ***ἦ*** (epic. *ἠέ*)
jinak, nebo, sic (*Ἐρωῦ ἦ ἐγὼ φράσω* povím): *odporovací;*
či(li) [*an*] (§ 373 *b*; 417, 1 *b*); nebo [*aut*]: *rozlučovací;*
jako, než [*quam*] po výrazech srovnávacích: *srovnávací;*
leč, leda (zvl. po záporu a *τίς*): *vylučovací.*

Ἄλλο τι ἦ (jest něco jiného než =) není-li pravda, že? že?, *ἦ (τοι)* — *ἦ* n. *ἦ* — *ἦτοι* buď — anebo [*aut — aut*].

16. ***ἦ*** jistě, opravdu, věru (často s částicemi *δή*, *μήν*, *τοι*): *ujišťovací;*
-li, zda(li) [*-nē*], opravdu? (§ 373 *b*): *tázací.*

Ἦ μήν zcela jistě, skutečně, *ἦ που* jistě asi (iron.);
ἦ γάρ; není-li pravda? *ἦ καί;* 1. zdaž i? 2. zda snad?

17. ***καί*** a, i [*et, -que*], také, též [*quoque*], a to [*isque*]: *slučovací;*
(je-li členů více, spojují se všecky nebo po dvou);
nebo (*δύο καὶ τρία βήματα* dva nebo tři kroky): *rozlučovací;*
(*καὶ* tu nesčítá, nýbrž staví členy na roveň k výběru);
asi, jen (*τί γὰρ καὶ φήσομεν;* co asi [jen, vlastně]): *neurčité;*
jako [*atque*], *s* po výrazech podobnosti (§ 340, 2): *srovnávací;*
i (zvl. u kompar.), i jen, aspoň [*etiam, vel*]: *stupňovací;*
tak (uvádí-li příklady nebo závětí): (*καὶ ἄρκτον ἐπιφερομένην οὐκ ἔτρεσεν* tak se nezalekl – medvědice): *ukazovací;*
a to (*πρὸς δῶμα Διὸς καὶ Ὄλυμπον*): *zužovací.*

Πολλὰ καὶ ἀγαθά mnoho dobrého [*multae et bonae rēs*],
Μίνδαρος καὶ αὐτὸς ἀπέβη (i sám =) rovněž, také (§ 321, 3*c*),
ὁ αὐτὸς καί īdem atque, *ὁμοίως καί* stejně jako [*aeque ac*],
εἴ ποτε καὶ ἄλλοτε jestliže kdy i jindy, více než kdy jindy,
καὶ βραχὺν χρόνον i jen krátký čas, *καὶ πάλαι* již dávno,
καὶ πρῴην ještě (teprv) nedávno, *πῶς καί;* jak asi? jak jen?,
καὶ γάρ v. *γάρ*, *καὶ δή* v. *δή*, *καὶ μήν* v. *μήν*, *καίπερ* v. *περ*,
καὶ μάλα ba jistě, *καὶ μάλιστα* co nejvíce [*vel māximē*],
καὶ μέν a dále, *καὶ . . . δέ* a také (*καὶ δίκαιον δέ ἐστιν*),
ἤδη (*οὔπω*) - *καί* již (ještě ne) - když tu [*iam* (*nōndum*) - *cum*],
καὶ — καί i — i, jak — tak [*et — et*]; jakož i; a také,
οὐ μόνον — ἀλλὰ καί v. *ἀλλά*, *εἰ καί*, *καὶ εἰ* § 387, *καί* + part. 408, 6.

18. ***καίτοι*** a přec, ač(koli) [*atquī, quamquam*]: *odporovací.*

19. ****μέν*** (oslab. *μήν*) jistě, ovšem: *ujišťovací.*
sice (při protikladu sloves: *ἔπαισε μέν, ἔδησε δ' οὐ*): *odporovací;*
zpravidla však se nepřekládá (při protikladu jmen: *πρεσβύτερος μὲν Ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ Κῦρος*); v. *δέ*.
Καὶ μὲν δή a jistěže [*ac profectō*], také ovšem, *μὲν δή* jistě přece,
πάνυ μὲν οὖν ó ano, arciže, jak pak ne, toť se ví, zcela jistě.

20. ****μέντοι*** (z *μέν* = *μήν* + *τοι*) jistě, ovšem, věru: *ujišťovací;*
avšak, přece (často po *μέν*): *odporovací.*
Καὶ μέντοι a přec, *μέντοι;* opravdu?, *οὐ μέντοι;* není-li pravda?

21. ***μή*** ne- (§ 422, 2; 423, 2); nepřekládá se (§ 424, 4[1]): *zabraňovací;*
aby ne-, že [*nē*] + konj. (§ 380); + ind. (§ 380[2]): *obavné;*
snad ne-? že ne-? [*num*] (§ 373 *b*): *tázací.*
Μὴ οὐ + konj.: 1. asi ne- (§ 424 *a*), 2. aby, že ne- (§ 380, 424, 4 *b*); + inf. (§ 424, 4 *c*);
οὐ μή + konj. (ind. fut.): jistě ne- (§ 424, 3);
μή, μὴ οὐ, οὐ μή bez věty řídící (§ 380[1]);
μὴ ὅπως, μὴ ὅτι v. *οὐ*; *μηδέ* v. *οὐδέ, μήτε* v. *οὔτε*;
ὅτι μή (po záporu) kromě, leda [*nisi*] = *εἰ μή* (§ 386, 2),
εἰ μή; num?, πότερον (*εἰ*) — *ἢ μή;* zda(li) — či(li) nic?

22. ****μήν,*** ep. *μάν*,
ba, jistě(že), věru, vskutku [*vērum, vērō*]: *ujišťovací;*
přece, však (*ἔσται μὰν ὅτε* přijde však den *H.*): *odporovací;*
jen, pak (zvl. při imper. a v otázkách): *vytýkací.*
Ἀλλὰ μήν ale věru [*at vērō*], *ἦ μήν* zcela jistě, na mou věru,
καὶ μήν a vskutku; a přece, však; ba i, dále; aj, hle!,
οὐ μὴν (*μέντοι*) *ἀλλά* však přesto, nicméně [*vērum tamen*].

23. **μῶν** (= μὴ + οὖν) snad ne-? [*num*] (§ 373 *b*): *tázací.*
Μῶν μή; snad přece ne-?

24. ***νυν** (epické *νυ*, slabé *νῦν*) nu, i, tedy, tu: *výsledné.*
V attické próse bývá obyč. *τοίνυν.*

25. **ὅμως** (pův. přísl. stejně)[1]) přece [*tamen*]: *odporovací.*
Ἀλλ' ὅμως n. *ὅμως δέ* (*μέντοι, μήν, γε*) přece však.

26. **ὅτι** (vl. neutrum od *ὅστις* = *quod*) že (§ 414): *vypovídací;*
někdy uvádí řeč přímou místo *dvojtečky* (§ 414, 2[a]);
ježto, protože [*quod*] (§ 377): *důvodové.*

27. **οὐ** ne- (§ 422, 1; 423, 1): *popírací;*
což ne-? ne-? že? [*nōnne*] (§ 373 *b*): *tázací.*
Οὐ μή + konj. (ind. fut.): jistě ne- (§ 424, 3);
μὴ οὐ + konj.: 1. asi ne- (§ 424, 4 *a*), 2. aby, že ne- (424, 4*b*);
+ inf. (§ 424, 4 *c*);
οὐχ ὅπως (*ὅτι*) n. *μὴ ὅπως* (*ὅτι*) – *ἀλλὰ καί* nejen – ale i,
οὐχ ὅπως (*ὅτι*) n. *μὴ ὅπως* (*ὅτι*) – *ἀλλ' οὐδέ* nejen ne – ale ani,
οὔ (*οὐδέ*) ne- (ani) . . – *οὐχ ὅπως* (*ὅτι*) natož:
οὐκ ⟨ἐρῶ,⟩ ὅπως (*ὅτι*), *μὴ ⟨εἴπω, εἴπῃς,⟩ ὅπως* (*ὅτι*) =
1. nejen, 2. nejen ne, 3. natož, neřku-li (podle souvislosti);
εἰ οὐ; nōnne?, πότερον (*εἰ*) — *ἤ οὐ;* zda-li — či(li) nic?;
μόνον οὐ (jen tak že ne-, div ne-) n. *ὅσον οὐ* (jen co ne-) málem,
οὐ μόνον nejen, *ὅσον οὔπω* skoro již, *οὔτι* ničím, nijak.

28. **οὐδέ (μηδέ)** a ne-, také ne-, ani(ž) [*neque, nēve*]: *slučovací,*
jen po členu záporném; po kladném a ne = ***καὶ οὐ (μή)***:
ἄνδρες γὰρ πόλις καὶ οὐ (a ne) *τείχη οὐδὲ* (ani) *νῆες;*
ani [*nē-quidem*] (*οὐδὲ γὰρ* neboť ani): *stupňovací.*
Οὐδὲ — οὐδέ ani — aniž [*nē-quidem — neque*] (není souvztažné!),
οὐδὲ πολλοῦ (*ὀλίγου*) *δεῖ* ani o mnoho (o málo) ne = nikterak,
οὐδέ — δέ a také ne-, *οὐδ'* (*μηδ'*) *εἰ* v. § 387, *οὐδὲ μήν* ba ani.

29. **οὖν** ba, jistě, ovšem, vskutku (zvl. v odpovědích): *ujišťovací;*
i, proto, tak, tedy [*itaque*]: *výsledné;*
pak, přece, tedy: *vytýkací.*
Ἀλλ' οὖν ale jistě (ovšem), jistě aspoň [*at certē*],
δ' οὖν 1. ale tak, 2. [ale je jisto, že =] každým způsobem,
μὲν οὖν zajisté n. ba spíše, *ὥσπερ οὖν ἐστι* jakože jest,
příklonka vztažných zájmen (*-cumque*): *ὁστισοῦν* kdokolivěk.

[1]) t. j. věta s *ὅμως* má stejnou platnost jako věta druhá, jí odporující. Po kladném členu české a ne- = *καὶ οὐ* (*μή*), a (ale) ne- = *ἀλλ' οὐ* (*μή*).

30. ***οὐκοῦν*** (zesílené *οὖν*) ne-li tedy? co pak ne-? [*nōnne igitur*]: *tázací;*
οὐκοῦν οἶσθα; [není-li pravda (*οὐ*), ty jistě (*οὖν*) víš =] že víš?;
vždyť, zajisté: *ujišťovací;*
tedy: *výsledné.*

31. ***οὔκουν*** (zesílené *οὐ*) což ne-? (= hned + imper.): *tázací;*
οὔκουν οἶσθα; (v živé otázce) což neviš? = vždyť víš;
tedy ne-, nikterak (opak *οὐκοῦν*): *popirací.*

32. ***οὔτε – οὔτε*** (***μήτε – μήτε***) ani – ani [*nec – nec, nēve – nēve*], též *οὔτε – μήτε* a naopak, žádá-li toho způsob věty: *slučovací;*
οὔτε (*μήτε*) – *τε* jednak ne- – jednak (i), ne- – a [*neque – et*],
οὔτε – δέ ani – pak, *οὔτε – οὐδέ* ani – aniž (pak).

33. ****περ***[1]) ač (velmi), jakkoli + participium (§ 408, 6): *připouštěcí;*
i, právě, přece, velmi, zcela: *vytýkací.*
V attičtině se vyskytá jen jako příklonka zájmen a spojek:
ὅσπερ jenž právě; právě ten, který, *ὅπουπερ* kde právě;
εἴπερ v. § 386, 2, *καίπερ* (+ partic.) ačkoli (§ 408, 6; 409, 1),
ὥσπερ jak právě, jako na př., (+ partic.) jako by (§ 408, 3*b*).

34. ***πλήν***[2]) leč, jen ne, vyjma (též s *ἤ*): *příslovce;*
kromě, mimo (*πάντες πλὴν Κύρου*): *předložka + 2;*
leč, jenom: *spojka odpor.*

35. ****πω*** ještě (obyč. při záporu): *přísl. času.*
Οὐδείς πω nikdo ještě, *οὔπω* ještě ne- [*nōndum*].

36. ****τε***[3]) i [*-que*] (přiřazuje obyč. věty, ne jednotlivá slova): *slučovací.*
Τε – τε i – i, jak – tak; a (u básníků) utužuje spojení členů,
τε – καί i – i, jak(o) – tak (zvláště), jen – a tu,
ἄλλοι τε καί mimo jiné i, mezi jinými i,
ἄλλως τε καί (i jinak i), (ob)zvláště,
τε – καὶ δὴ καί jak (vůbec) – tak zvláště i.

37. ****τοι***[4]) ti, -ť, trvám, věru, vždyť: *ujišťovací;*
-ť, právě (zhusta se zájmenem): *vytýkací.*
Μάλα τοι ó ano, *οὔτοι* věru ne-, nikoli, *ταῦτά τοι* toť;
τοίνυν (slabé) tedy, i, pak, nu; silnější jsou

---

[1]) Z *περί* [*per*] přes, velmi, zcela, srv. *περι-πίμπλημι* pře-plňuji, *περί-πλεως* přehojný, lat. *per-magnus.* — [2]) Souvisí s *πλησίον* blízko, pův. vedle. — [3]) Původ. příslovce tu (právě), asi, -koliv; srv. *ὥστε* jak právě, jakkoli. — [4]) Vl. dativ sdílnosti (§ 341, 5) od *σύ.*

τοίγαρ (básn.), τοιγαροῦν, τοιγάρτοι =
tedy, proto tedy, právě proto. Viz též *καίτοι, μέντοι.*

38. ὡς (pův. vztažné příslovce k ὅς = jak [*ut, quam*])
má rozličné významy podle toho, je-li to *příslovce, spojka* nebo *předložka.* O tom všem bylo promluveno na příslušných místech.

Uvedenými obraty ovšem nejsou vyčerpány všecky překladové možnosti řeckých částic. Mnohdy třeba hledati pro ně překlad, který by se slohově hodil do rámce textu. Často se řecké částice (zvláště jednoslabičné) vyjadřují jen *důrazem* slov, která doplňují, na př.: *Σὺ οὐ λέγεις* ***γε*** *⟨αἰσχρά⟩, δρᾷς δέ* ty nemluvíš, ale — ***εἴτε*** *βούλει* ***εἴτε*** *μή* chtě(j) nechtě(j) — *σέ* ***τοι*** *κρίνω* tebe se ptám — *ἀλλὰ* ***μὴν*** *νῦν* ***γε*** *δοκεῖ μοι καὶ αὐτῷ* však tentokráte se zdá i mně samému.

PŘÍDAVEK III.

I. Řecké písmo.

§ 426 Na strmém útesu skythských skal při kvílivé písni větrů pod nebem chladným a hrozivým žaluje Titan Prometheus ve stejnojmenné tragedii Aischylově soucitným dcerám Okeanovým na své nesmírné utrpení. Na rozkaz Dia, vládce nebes, přivlekly ho Moc a Síla v tento nehostinný kraj, Hefaistos pak jej přikoval k vysoké skále strašnými pouty proto, že obmyslil lidstvo nevědomé a pokroku neschopné darem ohně. Z útrpnosti a lásky k slabému člověku vzal Prometheus bohům na Olympu tajně oheň, aby byl smrtelníkům učitelem všeho umění. Předtím lidé živořili jako zvěř v tmavých slujích nebo bloudili po pusté zemi jako přízraky. Roční počasí míjela nad jejich hlavami, aniž vnímali z nich co jiného nežli horko nebo chlad. Ale Prometheus vznítil nebeským ohněm v temné lebce jeskynního člověka jiskru rozumu. Uvedl zaostalé lidstvo na vzestupnou dráhu pokroku a vyučil je rozmanitým uměním: jak užívati zvířat k tahu nebo k nošení, jak brázdit moře lodí okřídlenou plachtami, jak dobývati kovů z lůna zemského; objasnil jim mluvu snů a věštná znamení, jež spojovala křivkami ptačího letu nebe se zemí; ukázal jim, jak čeliti léky chorobám; konečně vymyslil i **písmo,** jež pamětí jest všeho, plodnou matkou věd . . .

Později rozšířena sláva tohoto vynálezu také na bohatýra Palameda, pěvce Orfea, Musaia a j. Ale myslivé hlavy řecké se nedaly másti krásnou pověstí. Jejich ústy, zvláště však svědectvím Herodotovým (V, 58), se hlásila pravda k svému právu, označujíc domnělý výmysl Prometheův za cizí majetek, za půjčku, kterou učinili Řekové u asijských Semitů. Foinický Kadmos — tak tvrdili — vymyslil a přinesl do Řecka tajemné ony značky, *Φοινικήια, Καδμήια γράμματα,* jež byly jitřenkou nad nocí nejstarších dějin a bezpečným talismanem k udržení věcí, které by jinak byly propadly věčnému zapomenutí. Písmo, zachycující neviditelnou a letmou myšlenku viditelně a trvale a zajišťující v miliardách různých sestav chvilkovým výkonům lidským nesmrtelnost, bylo starým národům zjevením. Proto pokládáno za výmysl a dar bohů nebo heroů.

A. Řekové přejali své písmo z východu.

§ 427 Syrie a Palestina, jen místy úrodné kraje mezi Středozemním mořem a syrskoarabskou pouští, zažehly nejmocnější světla východu, jež dosud září všemu světu. V těchto zemích, příliš malých na světovou jejich slávu, obývali západní Semité: Foiničané, Amorité, Hebreové, Aramejci a j.

Jsouce obklopeni velmocemi assyrsko-babylonskou, hethitskou a egyptskou, udržovali si jen stěží a na čas svou samostatnost. Než ku podivu mezi těmito drobnými kmeny na křižovatce národů, nikoli ve středu velikých a bohatých kultur staroorientálních, byly vytvořeny nejhodnotnější dary, jimiž východ lidstvo obmyslil: nejdokonalejší písmo (v severní Syrii) a nejušlechtilejší náboženství křesťanské (v Palestině).[1])

§ 428 Staří přičítali vynález tohoto ‚nejdokonalejšího', t. j. jednoduchého abecedního písma Foiničanům, kteří — i když ho snad nevytvořili — zasloužili se nejvíce o jeho rozšíření. Jsouce odkázáni na úzký pruh země mezi Libánem a mořem podnikali za lepší obživou daleké plavby po Středomoří a seznámili na svých cestách také Evropu s novým písmem. Bylo velmi jednoduché. Praktičtí Kananejci potřebovali k rychlým záznamům obchodním prostých značek, jakých jim neskýtaly ani hieroglyfy egyptské, ani klínové znaky babylonské, jež jsou nejstarším písmem světa. Byly to typy příliš četné a složité, jež se hodily spíše kameníku a malíři než písaři. Proto semitští obchodníci obměňovali staré písmové obrazy v tvaru i platnosti. Vytvořili z nich novou soustavu psací, velkolepou svou jednoduchostí a dokonalou ve svých *22* značkách, které si vybrali z velikého množství psacích znamének. Neboť i písmo Foiničany šířené bylo původně **obrazové** jako písmo hieroglyfické nebo klínové, vyjadřujíc ne jednotlivé hlásky, nýbrž jména předmětů kresbou znázorněných. Svědčí o tom podoba i názvy písmen.[2]) Ale bystří Semité západní se vzdali — na rozdíl od Sumerů a Babyloňanů — brzy těchto slovních neboli pojmových znaků (*ideogramů*). Také nepsali tak řeč. značek určovacích (*determinativů*), napovídajících, do které třídy pojmové patří výraz, u něhož stály. Potom z písma původně slovného si vytvořili písmo **slabičné** tím způsobem, že znak pro celé slovo vyjadřoval také první jeho slabiku. Poněvadž se však v semitských jazycích ze slabiky (souhlásky + samohlásky) psala jen jedna hláska, totiž souhláska — samohlásky se pro svou měnivost nevyjadřovaly — znaky dříve slabičné se staly nakonec **prostými hláskami.** Každý znak odpovídal pak jedinému zvuku, jedné souhlásce a připojuje se snadno k druhým znakům hodil se nejen k rychlým zápisům obchodním, nýbrž k zachycení jakékoli jiné myšlenky.

Pozn. Také Egypťané přešli záhy od písma obrázkového k písmu slabičnému a na konec k hláskovému o *24* souhláskách. Ale jejich duch, lpící na zvyklostech, šetřil odkazu dob minulých a užíval i potom vedle sebe psacích soustav, jež byly časově posloupné. Proto jsou egyptské hieroglyfy nápisů směsí znaků nesourodých, tu slovních, tu slabičných, tu jenom hláskových.

§ 429 Tento drahocenný vynález – 22 písmen abecedy – odevzdali nejzápadnější ze Semitů, Foiničané, kolem r. 1000 př. Kr. obyvatelům jižních

[1]) podle prof. Bedřicha Hrozného. — [2]) Tak *'alef* (býk = ἄλφα) má na nejstarších nápisech foinických podobu , v níž možno dosud rozpoznati hlavu býčí; *gīmel* (velbloud = γάμμα) připomíná tvarem táhlý krk klečícího velblouda; *dāleth* (dveře = δέλτα) zobrazovalo trojúhelníkovým tvarem vchod do stanu atd.

řeckých ostrovů, a tím všem národům evropským. Středozemní moře, živel jinak nejistý a obávaný, bylo tu ne tak dělidlem jako spíše pojítkem mezi Asií a Evropou, umožňujíc plaveckému národu šířiti kulturní vymoženosti z jedné země do druhé. Z *22* foinických písmen vzešly potom abecedy řecká a římská a z nich všecka písma evropská; abecedy hebrejská, syrská, arabská, ethiopská; ano i abecedy středoasijské a písmo indické se hlásí k ní jako ke své matce.

B. Řekové přejaté písmo pozměnili a zdokonalili.

§ 430 Řekové, učeliví žáci východu, přejali písmo od Foiničanů. Ale jakkoli dovedli přetaviti ve výhni svého myšlení cizí poznatky tak, že působily, jako by byly jejich majetkem, ponechali semitským písmenům s malými změnami jejich názvy a celkový pořad. Snad byl tento vynález pro Orient tak význačný a jména písmen byla s ním tak spjata,[1]) že se nepokoušeli o jeho pořečtění. Nicméně Řekové vtiskli i této skvělé výpůjčce pečeť svého genia a zlepšili ji podstatnými doplňky.

I. Řecké písmo ve svých počátcích.

§ 431 **Řekové vyjadřovali samohlásky,** kterých Semité nepsali. Jako Egypťané i Semité (mimo Babyloňany) pokládali za významový živel jen souhlásky. Trvaly ve všech tvarech, na nich lpěl význam slov, a proto jen ony se vyznačovaly, kdežto samohlásky, které se měnily podle gramatických tvarů, byly podružné. Ale Řekové počali vypisovati i samohlásky, protože je pokládali za činitele stejně důležité. Užili pro ně semitských písmen, vyjadřujících souhlásky samohláskám zvukově blízké, kterých jako souhlásek pro svou řeč nepotřebovali. Tak semitské

jōdh = **ι**, *hē* = **ε**, *'alef*[2]) = **α**, *'ajin* = **ο**, *vāv* (*uāu*) = **υ** (**ϝ**).

Vāv n. *uāu* (*ϝ*) jako *υ* zůstalo na 6. místě abecedy, ale současně (v podobě poněkud změněné) se objevilo na jejím konci jako *u*. Tím se stalo, že samohlásky byly a jsou podnes roztroušeny po abecedě, místo aby šly za sebou v jejím čele v tomto pořádku: *a*, *e*, *i*, *o*, *u*; *b*, *c*, *d*, *f* atd.

[1]) Tak *'alef* (*ἄλφα*) představovalo hlavu býka, který pro svou sílu byl symbolem boha. Býčími rohy jsou ovinuty na reliefech koruny babylonských, assyrských a hethitských bohů, také okřídlených strážných geniů u palácových bran. Stejně jsou zdobeni králové, kteří se prohlašovali za bohy: na př. akkadský Narám-Sin jest zobrazen na slavné své desce pamětní (kolem r. 2320 př. Kr.) s rohy jako bůh. Snad *'alef* postaveno v čelo semitské abecedy proto, aby tak důležitý vynález začínal bohem. — Hned za ním šlo *bēth* (*βῆτα*) ‚stan', ‚dům', spolu náznak rodiny, jež byla na východě ohniskem a kotvou života. — *Gīmel* (*γάμμα*) ‚velbloud', koráb pouště, umístěn jako nejdůležitější dopravní prostředek Orientu na místě třetím atd. — [2]) zvláštní hrtanová hláska (ne *h*).

S uvedenými pěti samohláskami měla nejstarší abeceda řecká 21 písmen: § 432

A B Γ Δ E F Z H Θ I K Λ M N O Π Ϙ P Σ T Y

Je to abeceda nápisů, jež byly objeveny na jižních ostrovech řeckých (na Krétě, Melu a Theře) — tak řeč. abeceda **jižní** (a nejstarší). Její zvláštnosti jsou:

1. Proti pozdější abecedě řecké měla navíc o F (*vāv, Fαῦ, digamma*) = *v* (*u*) a o Ϙ (*koppa*, semitské *ḳōf*) = k před *o, u*. Zato neznala ještě znaků *φ, χ, ξ, ψ, ω*.

2. Místo *φ* (vysl. *ph*) se píše *π, πh*: ΑΜΠΙ = *ἀμφί*, ΚΡΙΤΟΠΗΥΛΟ,
χ (vysl. *kh*) *κ, κh*, Ϙ*h*: ΕΚΕΙ = *ἔχει*, ΑΡΚΗΑΓΕΤΑΣ,
ξ (vysl. *ks*) *κσ*: ΡΕΚΣΑΝΟΡ = *Ῥηξάνωρ*,
ψ (vysl. *ps*) *πσ*: ΛΑΜΠΣΑΓΟΡΑΣ.

3. H (semit. *ḥēth*) = *h*: ΗΟ = *ὁ*, ΚΡΙΤΟΠΗΥΛΟ = *Κριτοφύλου*.

4. Σ má podobu M (= Σ položené na bok): = ΞΕΥΜ = ΖΕΥΣ.

5. U samohlásek byla vyjadřována jen jejich jakost *a, e, i, o, u*, nikoli jejich délka nebo jemnější zvukové odstíny. Tak

E = *ε* (úzké *ĕ*) — *ει* (úzké *ē*) — *η* (široké *ē*),
O = *ο* (úzké *ŏ*) — *ου* (úzké *ō*) — *ω* (široké *ō*),

ε : *ει* *η* = *ο* : *ου* : *ω*.

Pozn. Úzké *ē* se blížilo zvuku *ī*, široké *ē* zvuku *ā*;
úzké *ō* se blížilo zvuku *ū*, široké *ō* zvuku *ā*.
Místo úzké — široké *e, o* se říká též zavřené — otevřené *e, o*.

II. Řecké písmo ve svém vývoji.

1. **Zavedení značek** Φ, Χ, Ψ pro *aspiráty* a Ξ, Ϙ pro *sykavé složeniny*. § 433

a) Řečtina měla tři dyšné hlásky: *ph, kh, th*. Při převzetí foinické abecedy mělo svou značku jen *th* = Θ, Θ (= semitské *ṯēth*[1]) — neznělé *t* se psalo značkou T (semit. *tāv* n. *tāu*). Byla snaha vyjádřiti i druhé dvě aspiráty místo přepisů *πh* a *κh* (Ϙ H) jedním písmenem.

b) Také pro sykavé složeniny *ks* a *ps*, jež byly později považovány za hláskové jednotky, hledáno po způsobu písmene ζ (= *zd*) jednodušší označení. Ale Řekové se neshodli na jejich podobě.

Jako se nedovedli politicky podříditi veliké jednotě národní a jazykově — aspoň v klasické době — nevytvořili jediné řeči ústřední, tak se nevzdali ani v písmě svých odstředivých snah a místních zvláštností.

[1]) Semitské souhlásky, opatřené dole bodem (ṭ, ṣ, ḳ), byly vyslovovány s důrazem (*emfasí*).

Malé obce řecké, na sobě nezávislé, upravovaly si abecedu podle svých potřeb — jako měly každá svůj zvláštní kalendář s jiným začátkem roku, s jinými jmény a jiným pořadem měsíců. Ale přes všecku rozmanitost, kterou řeckému písmu vtiskly různé kraje a doby, lze je rozděliti ve dvě veliké skupiny: v abecedu **východní** a **západní.** Abecedy ty, celkem shodné, lišily se hlavně způsobem, jakým vyjadřovaly aspiráty *ph* a *kh* a sykavé složeniny *ks* a *ps*.

Φ = *ph* proniklo na východě i na západě;
Χ = *kh*, Ξ = *ks*, Ψ (Ѱ) = *ps* se ujala jen na východě;
Ѱ = *kh*, Χ = *ks*, ΠΣ (ΦΣ) = *ps* se ujala jen na západě.

Úhrnem:

Hlásky:	ve východní oblasti	v západní oblasti
φ = *ph*	Φ	Φ
χ = *kh*	Χ	Ѱ
ξ = *ks*	Ξ	Χ
ψ = *ps*	Ѱ, Ψ (ΦΣ)	ΠΣ (ΦΣ)

Pozn. Značce Ξ = *ks*, která jest vlastně stará semitská sykavka *sāmekh* ס, vykázáno ve východní abecedě místo za *N*; nová písmena *Φ*, *X*, *Ψ* umístěna na konci. — V západní abecedě, kterou přejali Římané a od nich všichni národové evropští píšící latinkou, užívalo se pro *ks* znaku *X*; srv. *ΞΕΡΞΗΣ* = lat. *XERXES*.

§ 434 **2.** Z (semitské *zajin*) = *σδ* (přesněji *zd*, po případě *dz*). Jen tak se vysvětlují tvary j. *Ἀθήναζε* ‚do Athén' z **Ἀθήνασ-δε*, *ἕζόμην* ‚sedl jsem si' ze **σε-σδ-ομην*, aiol. *ὔσδος* ‚větev' = att. *ὄζος*; dále přepisy cizích slov j. *Ἄζωτος* = Ašdōd[1]), *Ὡρομάζης* = Ahuramazdā[2]). Ve IV. stol. př. Kr. *zd* vyslovováno jako z (nebo zz), které se někdy střídalo s hláskou *σ*: *Ζμύρνα* = *Σμύρνα*, *Σεύς* = *Ζεύς*.

§ 435 **3.** Ⲏ n. H (semitské *ḥēth*[3]) = *h*. Řekové užívali ho zprvu obecně k označení ostrého přídechu (*h*). Tak píší ještě attické nápisy V. stol. př. Kr. *HEKATON* = *ἑκατόν*, *HIEPOΣ* = *ἱερός*. Ale v ionštině a na Lesbu, kde tato hláska záhy zanikla, užilo se její osiřelé značky pro široké *ē* = *η*. Tím byl učiněn první krok k vyznačování dlouhých samohlásek.

Pozn. Mezi hláskou a její viditelnou značkou, písmenem (literou), bylo pojítkem jméno písmene (litery), které udávalo svým začátkem znění napsané hlásky (zásada *akrofonická*). Jestliže se změnil tento začátek, změnila se tím i hlásková platnost písmene. Tak H (*ḥēth*) původně = *h*. Ale když v maloasijských nářečích dyšné *h* zaniklo, vyjadřovali Ionové jeho značkou široké *ē* = *η*, t. j. tu hlásku, kterou začínalo *ḥēth* po ztrátě *h*.

[1]) město v Palestině. — [2]) hlavní bůh perský. — [3]) vysl. *chēth*.

III. Řecké písmo se ustaluje abecedou ionsko-attickou.

Attické nápisy klasické doby jsou tvary svých písmen podstatně jiné než jest písmo našich řeckých cvičebnic. Dnešní řecké typy mají původ v ionské abecedě, která se rozšířila obchodem i knihami a pronikla také do Attiky. Tam podmanila svým zvyklostem domácí způsob psaní tou měrou, že byla povýšena za archontátu Eukleidova r. 403/2 na abecedu úřední. Příkladu Athén následovaly druhé obce řecké, především nová vedoucí mocnost Théby (kol r. 370 př. Kr.). § 436

Tak vznikla ionsko-attická abeceda o 24 písmenech: § 437

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω,

která zastínila ostatní abecedy, jako později se povznesla attičtina s panstvím makedonským nad druhá řecká nářečí. Hlavní znaky nové abecedy jsou:

1. F (*Ϝαῦ, digamma*) a ϙ (*kqppa*) vymizely a udržely se jen jako číslice: *Ϝ* = 6, ϙ = 90 (§ 162[1]).

2. K (*κάππα*, semit. *kāf*) = *k* se psalo i před *o*, *u* (místo ϙ).

3. Φ = *ph*, Χ = *kh*, Ξ = *ks*, Ψ = *ps* pronikly vítězně.

4. H (původ. = *h* a znamení ostrého přídechu) = široké *ē* (*η*), jak tomu bylo již dříve v ionštině. Od té doby attické nápisy nepíší ostrý přídech, ač byl vyslovován. Pozdější gramatikové, chtějíce jej v písmě znovu vzkřísiti, užili k tomu značky ⊢ (přední polovice písmene H), z níž zjednodušením a potom zaokrouhlením vzniklo ⌞ ⌜. Jeho protějškem byl přídešník jemný ⊣ (druhá polovice písmene H), pozdější ⌟ ⌝, kterým gramatikové obmyslili začáteční samohlásky bez ostrého přídechu. Ze znamének ⌜ ⌝ vznikly naše uvozovky.

5. Ω (původně jen jiný tvar písmene *o*) = široké *ō*. Bylo potřebí rozlišiti různá *o*, na jejichž odstínění staré *o* nestačilo.

6. Současně (asi od r. 400 př. Kr.) se objevuje na ionsko-attických nápisech

ΕΙ za staré úzké *ē*: *φιλειτε* za starší ΦΙΛΕΤΕ,
ΟΥ za staré úzké *ō*: *δουλουτε* za starší ΔΟΛΟΤΕ.

I byly potom hláskové skupiny EI a OY dvojího původu:

ΕΙ =	1. pravé ΕΙ,	původ. dvojhláska	*ei*,	psaná vždy	ΕΙ;
	2. nepravé ΕΙ,	úzké dlouhé	*ē*,	psané dříve	Ε.
ΟΥ =	1. pravé ΟΥ,	původ. dvojhláska	*ou*,	psaná vždy	ΟΥ,
	2. nepravé ΟΥ,	úzké dlouhé	(*ō*,) *ū*,	psané dříve	Ο.

Skupiny nepravého ΕΙ a nepravého ΟΥ netvořily nikdy skutečných dvojhlásek, třebaže se tak psaly. Vznikly

a) stažením z ε + ε * *ἐποιεε* › *ἐποίει*,
z ε + *o* * *χρυσεος* › *χρυσοῦς*,
z *o* + *o* * *νοος* › *νοῦς*;
b) náhradným dloužením: **τιθεντς* › *τιθείς*, **γεροντσιν* › *γέρουσιν*.

Ale když — a to záhy — se počalo pravé OY vyslovovati jako úzké *ō*, potom jako *ū* (*σπουδή* ‚spěch', pův. spoudé, potom spúdé) a když později i pravé EI znělo jako úzké *ē* (*δείκνῡμι* ‚ukazuji', pův. deiknými, potom déknými), splynuly nepravé dvojhlásky EI a OY s pravými ve výslovnosti i v písmě. E bylo vyhrazeno krátkému *e*, O krátkému *o*.

§ 438 *Dodatek.*

1. Nynější **názvy** řeckých písmen se nekryjí vždy se starým pojmenováním. *Ω* slulo prostě *ὦ*, *υ* slulo *ὖ*. Také hlásky *ε* a *o* neměly přídavku. Obyčejně se citovala tato slabá slůvka ve zdlouženém tvaru *εἶ*, *οὖ*, aby se jim dodalo důrazu. Názvy *ὂ μικρόν*, *ὦ μέγα* (jež se týkaly podoby písmen, ne jejich krátkosti nebo délky), stejně jako *ε ψιλόν* (pouhé *ε*) a *υ ψιλόν* (pouhé *υ*) pocházejí až z doby byzantské.

Když se totiž *ε* a *αι* vyslovovalo jako *ē* a *υ* a *οι* jako *y*, stanovena byla pravidla, kdy při výslovnosti *ē* je třeba psáti *αι* a kdy pouhé *ε*; a podobně kdy při výslovnosti *y* třeba psáti *οι* a kdy pouhé *υ*.

2. Písmena, končící se nyní na *-ī*, vyznívala původně v *-ει*: *ξεῖ*, *πεῖ*, *φεῖ*, *χεῖ*, *ψεῖ*.

3. *Λ* = správněji *λάβδα* (ne *λάμβδα*).

§ 439 **Směr** řeckého písma byl zprvu — jako v semitském písmu — *levoběžný*, t. j. od pravé ruky k levé. Potom se psalo ***βουστροφηδόν***[1]) = písmem *brázdovým*, t. j. střídavě od pravé ruky k levé a od levé k pravé. Toto druhé psaní, od levé ruky k pravé = *pravoběžné*, pronikalo vždy více, v Attice již od r. 550 př. Kr., až zvítězilo úplně.

Obr. 1. Levoběžný nápis *korintský* na nádobce s olejem, psaný rukou její majitelky (asi děvčátka) Tataje:
Ταταιες εμι λεϝυθος ϝος δ αν με κλεφσει θυφλος εσται =
Ταταΐης εἰμὶ λήκυθος· ὃς δ' ἄν με κλέψῃ, τυφλὸς ἔσται
(Tatajina jsem olejnička; kdo mne odcizí, oslepne).
Tato nádobka (*ἡ λήκυθος*) jest nyní majetkem britského musea.

[1]) od *βοῦς* (vůl, kráva) + *στρέφω* (otáčím) = jak se otáčeli volkové (potahy) při tažení brázd.

Obr. 2. Brázdový nápis náhrobní, nalezený na ostrově *Theře* (nyní v Athénách). Uvedená jména mrtvých jsou vyryta na přední straně černavého sopečného kamene. Vedle nich jsou psána jména pohřbených také nahoře a po obou bočních stěnách. Na nápise bylo původně jen ΑΡΚhΑΓΕΤΑΣ | ΠΡΟΚΛῆΣ = král Proklés (E značí tu i *h* i *η*); ostatní jména připojena později.

Obr. 3. Brázdový nápis na olověné čince (vážící 2,2 kg a dlouhé 12,5 cm), objevené při vykopávkách v *Eleusině*. Je to metrický nápis věnovací ze zač. VI. stol. př. Kr.

V přepisu zní:

ΕΙΑΛΟΜΕΝΟΣ ΝΙΚΕΣΕ ← *ἁλ(λ)όμενος νίκησε*
Ν⋮[1]) ΕΠΑΙΝΕΤΟΣ Β → *ν ⋮ Ἐπαίνετος (h)*
ΟΝΕΚΑ ΤΟΔΕ ⋮ ΒΑ , , , ← *ούνεκα τώδε ⋮ ἀ[λτῆρε . . .*

= „ve skoku ⟨s činkami⟩ zvítězil Epainetos: pročež tyto ⟨dvě⟩ činky ⟨věnoval božstvu. .⟩". Nápis pokračoval na druhé čince, která není zachována.

[1]) Dva (tři) body nad sebou (*τρήματα*, vl. otvory, oka na kostce) dělívají už na velmi starých nápisech řeckých slova nebo skupiny slov. Později se jich užívalo — stejně jako značek pro přízvuk a přídech — v řeči vázané (ale jen místy) pro větší srozumitelnost textu; tak na př. *παρεστινόσ* nepřipouštělo čtení *τινός*, Teprve Byzantinci (kolem r. 900 po Kr.) oddělovali slova důsledně.

C. Příčiny měnící způsob psaní a vzhled písma.

§ 440 Způsob psaní a vzhled řeckého (i latinského) písma měnili různí činitelé.

§ 441 I. Především byl to požadavek **rychlého** a požadavek **zřetelného psaní.** Zprvu se psalo jen velikým (*majuskulním*) písmem, při čemž každé písmeno bylo samostatné.

Při záznamech sloužících denní potřebě se hlásil především požadavek rychlého psaní, který nutil pisatele ke zjednodušení tvarů a spojování jednotlivých písmen. Tím se písmo stávalo zběžnějším a ležatějším. Lámalo tvrdé tahy více méně kolmého nápisového písma, zaokrouhlovalo je a vázalo ligaturami litery, které před tím byly nezávislé na literách sousedních. Tyto tvary písmen se měnily a zaokrouhlovaly tím více, čím měkčí a poddajnější byla psací látka. Jindy zase nabýval převahy požadavek zřetelnosti, úhlednosti a ze zápasu tohoto požadavku s úsilím o rychlé psaní vznikaly nové tvary a druhy písmen.

§ 442 Bylo to především tak ř. písmo čtvercové (*majuskulní*), které zahrnovalo v sobě

1. písmo **kapitální,** zvané tak proto, že se jím psaly v pozdějším středověku nadpisy kapitol. Krásné toho doklady podávají attické nápisy V. stol. př. Kr. s písmeny čtvercovými (≙ stejně vysokými jako širokými) a kolmými: tedy HN (nikoli HN, HN, *HN*). Písmena stojí přesně pod sebou (*στοιχηδόν*), slova nejsou dělena mezerami (*scrīptiō continua*), odsouvání samohlásek (*ēlīsiō*) se neoznačuje (*scrīptiō plēna*).

2. písmo **unciální** (od *uncus* křivý), které křivilo, zaokrouhlovalo tvary kapitálního písma.

3. Přechodem k malému (*minuskulnímu*) písmu byla **kursiva** (běžné písmo), která se snažila zmenšenými a co možná jednoduchými tvary kapitálního písma vyhověti rychlému a čitelnému psaní. Z jejích zakulacených tvarů se vyvinula v době byzantské tak ř. **malá abeceda.** Písmena zprvu vesměs veliká se měnila v písmena trojí velikosti tak, že některé znaky se držely řádky, na které byly psány (*α, ε*), jiné byly prodlužovány k horní řádce (*β, δ*), jiné ke spodní (*γ, η*). Písmen tak ř. velikých se užívalo potom jen na začátku vět, veršů a vlastních jmen. Vývoj ten můžeme dobře sledovati v nalezených řeckých papyrech.

§ 443 II. Jinou příčinou změn v tvaru písmen byly **psací látky.** Čím byly měkčí, poddajnější, tím i písmo bylo ohebnější, zaokrouhlenější. Také **psací náčiní** (kovové — kostěné rydlo, měkčí péro třtinové n. brkové, inkoust) působilo do jisté míry na písemné formy.

§ 444 *1.* Řekové (i Římané) užívali ke psaní rozmanitých látek. Věci, určené veřejnosti a vystavené vlivům povětrnosti, vrývány ostrými obrysy do trvalejší látky: *dřeva, kamene, kovu.* Tím způsobem byly zvěčněny

zákony, smlouvy, usnesení rady, různá nařízení, seznamy úředníků, výdaje na veřejné stavby, věnování chrámů a obětních darů, čestná uznání, také jména žáků vyznamenaných při zkouškách. Nápisně byly dále chráněny od zapomenutí činy slavných mužů a jména nebožtíků. Také do *hlíny*, různých nádob (váz) se rylo nebo na ně malovaly značky malířů a hrnčířů vedle nápisů a různých vysvětlivek k zobrazeným předmětům. Dotazy věštíren, zaříkání, kletby byly svěřovány *olovu*. V soukromí se užívalo ke psaní látek méně trvalých a tím i méně cenných.

2. Pro praktickou potřebu se psalo na **voskových destičkách** (*πίνακες*, *tabulae*, *tabellae*, *κηροί cērae*, *tabulae cērātae*). Dřevěný špalík[1]) byl rozřezáván v tenké desky, které byly vyhlubovány na jedné neb obou stranách a vylévány voskem smíšeným se smolou. Na voskové ploše se psalo (vlastně se rylo[2]) kovovým nebo kostěným pisátkem (*γραφεῖον*, *stīlus*), až bílý dřevěný podklad svítil z rýh tažených v tmavém vosku. Písmo takové nemělo ovšem pružnosti písma psaného třtinou na papyru nebo kůži. Horním, plochým koncem rydla bylo chybné nebo již nepotřebné písmo roztíráno a tím odstraňováno. Obyčejně se kladly dvě i více destiček na sebe, při čemž zvýšený dřevěný okraj bránil slepení. Po straně (na hřbetě) se destičky svazovaly řeménky nebo kroužky v knihy, které však proti našim měly dřevěné listy (Římané je zvali *cōdicēs*). Tato knižní forma i se jménem přenesena v 2. stol. po Kr. na rukopisy psané na papyru a pergamenu a udržuje se v papírové podobě dosud. Ve voskové destičky byly vrývány kratší dopisy, účty, kvitance, kupní smlouvy, zápisky, někdy i modlitby, zaklínání. Pro zabezpečení obsahu byly desky uprostřed provrtávány, otvorem protahován motouz, ovíjen kolem desk a k nim pečetí připevňován. § 445

Ve školách užíváno jich, často o několika deskách, k počítání a psaní. Ale nezřídka byly zapisovány do nich i věci úřední. Knížka o dvou deskách, jejíž vnitřní strany byly vylity voskem, vnější pak strany, často velmi ozdobné, sloužily za obal, zvala se *δίπτυχον*[3]) (věc dvakrát složená) nebo *δίπλωμα* (dvě spojené desky, dvojdeska). Kdo se zasloužil o stát, dostal od úřadu *diplōma* s pochvalným uznáním (odtud náš diplom). Proto pro vyslance, jejichž poslání k jinému státu bylo ověřováno podobnými diplómaty, se ustálil název ‚diplomat'.

3. Účelům literárním sloužila třtinová rostlina **papyrus** (*πάπυρος*, *βύβλος*[4]), § 446

[1]) lat. *caudex*〉*cōdex* ‚kmen', ‚špalík', potom i destičky z něho nařezané a v jedno spojené. — [2]) to znamená vlastně řecké *γράφω*. — [3]) od *δίς* dvakrát + *πτύσσω* svíjím, skládám. — [4]) Papyrus se zval jinak *ἡ βύβλος* (později *ἡ βίβλος*) snad proto, že byl dovážen do Řecka z foinického města Byblu (eg. Gubly). Z prvního jména pochodí naše *papír*, z druhého *bible*. Náš papír se sice liší od egyptského papyru svým složením (jest hotoven ze slámy, hadroviny, dřeva), ale účel obou je stejný. Proto užíváme pro obě psací látky téhož jména.

liber[1]). Rostla v deltě řeky Nilu v takovém množství, že zásobila po tisíciletí psací látkou všecky kulturní národy při Středozemním moři. Dřeň trojbokých jejích lodyh byla rozřezávána v tenké proužky, které byly kladeny těsně vedle sebe, pak křížem na sebe, potom klíženy, hlazeny a sušeny na slunci. Egyptské továrny dodávaly obchodníkům papyrus obyčejně v pruzích slepených z více listů, jež se pro křehkost látky navíjely na tyčku. Nahoře byl připevňován růžový nebo žlutý pergamenový proužek s názvem spisu (*σίλλυβος, index, titulus*), aby se ve schránce s více svitky usnadnilo jeho hledání. Text se psal v sloupcích (*δέλτοι*[2]) pro tenkost látky jen na vnitřní straně s vodorovnými vlákny papyrovými. Vnější (zadní) strana s kolmými vlákny zůstávala prázdná, písař jí používal toliko při nedostatku místa.[3]) Poněvadž se psávalo jen na jedné straně, přešlo jméno *σελίς, pāgina* (= list) ve význam stránky. Pro krasopis, kterému Egypťan tolik péče věnoval, že raději psal nesprávně než nevzhledně, neměl Řek mnoho smyslu. Záliba pro řečnění tlumila u něho zálibu pro úhlednost písma. Také vznešený Říman se mnoho o krasopis nestaral. Stačilo mu pisátko s voskovou destičkou, čistopis pořizoval na papyru písař.

Při čtení musil ovšem čtenář rozvinovati svitek[4]), současně pak svinovati část již přečtenou. Některé pruhy papírové byly velmi dlouhé a těžké, poněvadž objímaly mnohdy celá slavná díla doby klasické s textem v oddíly nečleněným. Proto byly později pro větší přehlednost a pohodlí čtenářů — podle hesla Kallimachova[5]) *τὸ μέγα βιβλίον μέγα κακόν* (veliká kniha veliké zlo) — rozstřihovány v menší svitky (*τόμοι*[6]), volūmina[7]) a tím v knihy. Nepochází tedy dělení spisů v knihy (zpěvy) od autorů, kteří psali svá díla jako celky. Přitom se u každého svitku opakoval nadpis díla se jménem skladatelovým; v starší době byl nahrazován začátečními slovy spisu. Po přečtení se svitek převinoval, aby začátek jeho byl zase navrchu, a ukládal do kulatých pouzder. U nohou soch (Sofokleovy, Demosthenovy) naznačují tyto schránky, že představení mužové byli literáti.

Na papyru se psalo třtinovým perem dole ostře přiříznutým. Namáčelo se do černého nebo červeného inkoustu, který byl připravován ze sazí a klovatiny nebo z kovových přísad. Černi se užívalo pro text, červeni (*rubrum*) k nadpisům a začátkům odstavců (odtud naše *rubrika*). Papyrus měl jméno buď po místě výroby (zvláště byl proslulý papyrus z města Sai a Sebennythu, rodiště dějepisce Manethona), nebo po účelu, pro který

[1]) Římané, pokládajíce mylně papyrus za stromové lýčí, zvali papyrový svitek až do konce antického knihovnictví *liber* (= lýčí, lýkový svitek). — [2]) *δέλτοι* = ‚dveře' pro podobnost sloupců s dveřmi. — [3]) tak ř. *ὀπισθόγραφα βιβλία*. — [4]) *ἀνελίσσειν, ἀναπτύσσειν βιβλίον ēvolvere, explicāre librum = legere*. — [5]) Kallimachos z Kyreny (asi od r. 310—240) žil dlouho v Alexandrii, kde proslul jako učenec a zvláště jako básník. Působil pronikavě na pozdější poesii řeckou i římskou. — [6]) od *τέμ-νω* krájím, řeži. — [7]) od *volvō, -ere* svíjím.

byl vyroben (p. hieratický, balicí, cedulový) nebo po vznešených osobách (*charta Augusta, Līvia, Claudia*) — Římané totiž zvali nepopsaný papyrus *charta*[1]) (z toho naše karta). Čím širší byl list, čím tenčí, hladší a bělejší, tím byl dražší.

Přízní osudu se nám dochovalo množství národohospodářských, právních a literárních papyrů v egyptských hrobech, v lepenkových obalech mumií a ve smetištích, kam se nedostaly vlny rozvodněného Nilu. Rozšířily velice naši znalost řeckého života a spolu nás poučily, jak dobré jest rukopisné podání starých řeckých památek, filology dříve tak často opravované.

Do Řecka se dostal papyrus v VII./VI. stol. př. Kr. a zatlačil tu rychle ostatní psací látky — začátky knižního písemnictví řeckého (v VI. stol.) klíčí z papyru. Ale dnes rostlina, kdysi ‚královna všech plodin dolního Egypta' a heraldická jeho značka, která nesmírně obohatila domácí obyvatele, zmizela z Egypta docela. Pergamen a potom hadrový papír vytiskly v pozdějších stoletích po Kr. psací egyptskou látku, v obchodě tak důležitou, a změnily tím úplně tvářnost delty. Na místě papyrových houštin, jež se nazývaly ‚lesem bez větví, křovím bez listí, žní na vodě, okrasou bažin', pěstuje se nyní rýže, kukuřice, indych a bavlna. V přírodě možno viděti ještě papyrus u pramenů nilských a při březích syrakuské říčky Anapu.

4. Náhradou za dosti drahý papyrus byly **střepiny** (*ὄστρακα*) rozbitých § 447
nádob a úlomky štipatelného vápence, na něž byly zápisy buď ryty ostrým nástrojem nebo malovány inkoustem. Děti se učily na nich psáti a počítati, filosof Kleanthes za úsporou papíru ukládal do nich zlatá zrnka své moudrosti. V Athénách při soudním řízení psána na nich jména osob, jež měly býti poslány do vyhnanství. V Egyptě ostraka sloužila hojně účtům, berním a obchodním stvrzenkám i osvětlují při své zdánlivé bezvýznamnosti znamenitě finanční správu Egypta v období řecko-římském.

5. Jinou, a to nejlepší psací látkou byl **pergamen** (*διφθέρα* kůže, § 448
membrāna), se kterou po tisíc let soupeřil papyrus. Na vydělaných zvířecích kožích psali odedávna východní národové (Židé, Assyřané, Peršané) i Řekové. V III. stol. př. Kr. byla tato výroba v Malé Asii velmi zdokonalena — obtíže s opatřováním papyru a jeho drahota vedly k hospodárnému využití koží k účelům knižním. S rozkvětem města Pergama a jeho knihovny se stará psací látka značně zlepšila, a proto byl oprávněn pozdější název ‚pergamen' pro jemné kůže ke psaní, které zvláště v Pergamu byly hotoveny. Snad Pergamští touto úpravou sáhli k svépomoci, když prý jeden z Ptolemajovců, žárle na slávu jejich knihovny, zakázal vývoz papyru do pergamské říše.

---

[1]) Slovo *ὁ χάρτης, charta* značilo psací látku, *ἡ βίβλος* spis.

Ovčí, kozlí a telecí kůže byly máčeny ve vodě, zbavovány srsti, masa a tuku, mořeny na vnitřní straně vápnem, potom sušeny a hlazeny pemzou. Rozměr listů stanovil písař, který je z připravených koží krájel a čistil. Pro psaní bývala pečlivě zpracována obyčejně jedna (vnitřní) strana pergamenu, někdy obě strany, podle toho, psalo-li se jen na rubu nebo na rubu i líci kůže. Poněvadž i pergamen byl původně stáčen (zvláště když sešíváním koží nabyl značné délky), zvaly se jeho svitky *βιβλία* (*librī*) jako u papyru. Později užíváno i při něm knižní formy se čtvercovými listy. Býval barvy bílé, ale také žluté, nachové nebo blankytné. Z barevného pergamenu se pořizovaly obaly papyrových svitků a lístky pro jejich nadpisy. Na růžovém pergamenu byly psány školní knihy, aby se dětem líbily. Za lepší úpravou vyrývány v pergamenu podle pravítka slepé čáry kostěnou, kovovou nebo dřevěnou tyčinkou, kdežto k linování papyru se užívalo olova v podobě okrouhlých plátků. Teprve ve středověku se ujalo také při pergamenu linování olůvkem, hrudkou a inkoustem.

Jako na papyru i na pergamenu se psalo třtinovým perem (později trvanlivějším perem brkovým) a inkoustem, který byl často smýván.[1]) Pergamenové blány, s nichž staré písmo bylo setřeno houbou (snad i pemzou), aby se mohlo na nich znovu psáti, sluly *palimpsēsty* (= ‚blány opět setřené, smyté' od *πάλιν* = opět, *ψάω*, *ψῆν* = třu, stírám). Často byl tak smyt text cennější než byl nově napsaný; ale obyčejně lze chemickou cestou odstraniti pozdější text a vyvolati původní čtení. Pergamenu se užívalo zprvu ke kratším záznamům, výtahům, náčrtům, papyru k čistopisu. Proti papyru měl pergamen výhodu, že byl trvanlivější, že se mohlo psáti na něm po obou stranách a že mohl býti vyráběn kdekoliv. Od IV. stol. po Kr. proniká vždy více při psaní knih, potom i listů a udržuje se po celý středověk jako jediná psací látka. Až ve stol. XV. a XVI. ustupuje levnějšímu papíru ze lněných a konopných vláken, slámy a dřeva, který byl po čínském vzoru hotoven už v VIII. stol. po Kr. v Samarkandu a potom přinesen Araby na západ.

Dodatek. Rozmnožování knih a knihovny.

§ 449 **Knihy se šířily** tím způsobem, že si je jednotlivci opisovali. Ale snad také — jak tomu bylo v Římě — dávali je spisovatelé a zvláště knihkupci diktovati současně několika písařům školeným v rychlopisu a krasopisu. Než chyby rukopisů ukazují více na přepsání než na přeslechnutí. Proto spíše byly knihy rozmnožovány tak, že první písař psal jen začátky všech exemplářů; druhý, třetí, čtvrtý opisovač pokračoval týmž způsobem, opisuje uložený odstavec tolikrát, kolik písařů se dělilo v přepsání celého

[1]) Tak zničil Oktavián (pozdější císař Augustus) svou tragedii *Āiāx* houbou. K dotazu přátel, co jest s jeho Ajakem (= Ajantem), odpověděl s narážkou na báji, podle níž se Ajax (= Ajas) usmrtil nalehnutím na meč: ‚Nalehl na houbu' (= byl smyt, zničen).

textu. Při pečlivém písmu a ustálených jeho tazích mnohdy čtenář ani nepozoroval, že jsou rukopisy pořízeny několikerou rukou. Ostatně zřetelnost písma byla mu věcí hlavní.

Podle potřeby byly knihy zdobeny perokresbami a barevnými ilustracemi — obrazy ve středověkých rukopisech starých spisovatelů jsou jen přemalované antické kresby. V té věci byl Řekům vzorem Egypt. Země, která je zásobila množstvím papyru, ovlivňovala ovšem také úpravu knih z papyru hotovených. V Egyptě pak byly knihy ilustrovány odedávna, jak dokazují na př. ‚knihy mrtvých', dávané nebožtíkům do hrobu. § 450

Rostoucí záliba v knihách, v jejich vkusné úpravě a touha po čtení vedly k zakládání **knihoven** (*βιβλιοθῆκαι*) zprvu soukromých, později veřejných. Ze soukromých proslula sbírka knih filosofa Aristotela a jeho žáka Theofrasta, která se po různých příhodách dostala r. 86 př. Kr. do Říma, kde pak zanikla. Z veřejných byly nejslavnější knihovny v maloasijském městě Pergamu a v egyptské Alexandrii (se 700.000 svitky). Také císařský Řím se chlubil četnými knihovnami. § 451

III. Způsob psaní a vývoj písma souvisely konečně i **s vývojem historickým** vůbec a **s vývojem vzdělanosti** zvlášť. Proměny, jimž podlehlo za staletí řecké písmo v rukou Římanů a jejich dědiců, byly podmíněny také veřejnými poměry, politickou nebo duchovní převahou národa, který písma užíval, vzděláním a vkusem pisatelů, někdy i současnou architekturou, které se chtělo písmo uzpůsobit. Tak v XII. stol. po Kr., když se v severní Francii vyvíjel nový sloh gotický, rodí se snaha vytvořiti písmo slohově se hodící k tomuto časovému směru uměleckému. Proto staré písmo latinské, napodobujíc hrotitou kamenořezbu gotických katedrál, lámalo a přiostřovalo zakulacené tvary a tahy liter, až se staly hranatými (tak řeč. *fraktura* = lomené písmo). Poněvadž se potom užívalo tohoto písma nejvíce v Německu, zvalo se německým. Ale jeho kolébkou byla Francie. § 452

II. Řecké míry a peníze.

1. Míry délkové. § 453

στάδιον (athénské)	*πλέθρα*	*ὀργυιαί*	*πήχεις*	*πόδες*	délka	
					m	*cm*
1	6	100	400	600	177	60
	1 *πλέθρον*	$16\frac{2}{3}$	$66\frac{2}{3}$	100	29	60
		1 *ὀργυιά*	4	6	1	78
			1 *πῆχυς*	$1\frac{1}{2}$		$44\frac{2}{5}$
				1 *πούς*		$29\frac{1}{2}$

1. Základem řeckých **měr délkových** byly rozměry lidských údů. Odtud i jejich názvy: ὁ **δάκτυλος** prst, palec (rozuměj jeho šířku = skoro 2 *cm*), ἡ **παλαιστή** dlaň (4 palce = 7·4 *cm*), ὁ **πούς** délka chodidla, noha, stopa (4 dlaně = 16 palců = 29·6 *cm*), ὁ **πῆχυς** loket (měřeno od špičky lokte ke konci prostředního prstu = 44·4 *cm*), ἡ **ὀργυιά** sáh (vzdálenost mezi konci rozpjatých rukou = 1·78 *m*). Toto měření mělo výhodu, že každý nosil uvedené míry, třebas jen přibližné, stále s sebou.

2. Cesta se měřila délkou závodiště (τὸ **στάδιον**). Při svém živém smyslu pro závodění během měli Řekové i o této míře jasný obraz, kdežto pro nás je představa 200 *m* cosi mlhavého. Značilo pak slovo *στάδιον* jednak *stavbu*, jež byla určena pro závody v běhu a jiné sporty, jednak její *délku*, jež byla spolu *závodní drahou*. Míra stadia byla různá, poněvadž závodiště řeckých obcí byla nestejně dlouhá. Nejdůležitější bylo stadion olympijské (192·27 *m*). Výkopy je odkryly z veliké části a vynesly z trosek bohatou kořist archaických bronzů. Po něm proslulo nejvíce stadion athénské zdéli asi 180 *m* (přesně 177·6 *m*). Bylo zřízeno kol r. 330 př. Kr. státníkem Lykurgem na jv. straně Athén mezi stráněmi dvou pahorků a skvěle přestavěno Herodem Attikem r. 136/9 po Kr. Ale po zániku antického sportu rozneseno jeho mramorové obložení, až v letech 1896—1906 zásluhou boháče Averova vyvstalo staré závodiště znova v lesku pentelského mramoru, skýtajíc místo pro více než 50.000 diváků. Je z nejskvělejších stadionů světových.

3. Délka vojenského pochodu se určovala vzdáleností stanic (ὁ **σταθμός**), kde vojsko nocovalo. Proto *σταθμός* = 1. stanice, noclehárna, 2. denní cesta (pochod). Perská parasanga (ὁ **παρασάγγης**) činila kolem 30 stadií (asi 5·5 *km*). Denní pochod řeckého vojska udává Xenofon obyčejně na 5 parasang.

Pozn. Slovo metr pochází z řeckého *μέτρον* = míra, míle z lat. *mille* (*passūs*) = tisíc dvojkroků (1·5 *km*). V složených jménech měr (délkových, dutých a vah) *řecká* čísla násobí: deka- = 10, hekt- (z *ἑκατόν*) = 100, kilo- (z *χίλιοι*) = 1000; *římská* čísla dělí: deci- = $^1/_{10}$, centi- = $^1/_{100}$, mili- = $^1/_{1000}$. Dekagram = 10 *g*, hektolitr = 100 *l*, kilometr = 1000 *m*; decimetr = $^1/_{10}$ *m*, centimetr = $^1/_{100}$ *m*, milimetr = $^1/_{1000}$ *m*.

§ 454

2. Míry duté.

na hmoty sypké (obilí)			na tekutiny (víno, olej)			
μέδιμνος	*χοίνικες*	litry	*μετρητής*	*χόες*	*κοτύλαι*	litry
1	48	52	**1**	12	144	39
	1 *χοῖνιξ*	1.08		**1 *χοῦς***	12	$3\frac{1}{4}$
					1 *κοτύλη*	$\frac{1}{4}$

3. Peníze. § 455

1. Homér neznal ještě peněz. Za jeho doby se měřilo bohatství obyčejně rozlohou polností a počtem stád, hlavně býků, krav a ovcí. Jimi se také platilo. Dary, které ženichové nabízejí otci nevěstinu, záležejí především v dobytku. I cena osob a věcí se udává podle jeho kusů: Eurykleia, chůva Odysseova, stála dvacet býků, jiná otrokyně, znalá ženských prací, se cení za čtyři, veliká trojnož za dvanáct krav; zlatou zbroj Glaukovu hodnotí básník za sto krav, kdežto bronzové odění Diomedovo jen za devět. Také latinské slovo pro peníze *pecūnia* ukazuje k dobám, kdy se ještě kupovalo za dobytek (*pecus*).

2. Pokročilejší doba se vzdala výměnného obchodu a zavedla jako platidlo drahé kovy, poněvadž byly vzácné a nerezavěly. Jejich úlomky se vážily a název váhy zůstal i pozdějším penězům. Pro větší pohodlí měly tvar kotoučů, tabulek, prutů nebo hůlek (*ὀβολός* = *ὀβελός*). Ve Spartě ještě v době historické obíhaly jako měna železné hůlky. Chránila jich tradice, prohlašujíc je za opatření zákonodárce Lykurga. Hrst těchto hůlek[1]) (*δραχμή* od *δράττομαι* chápu se, pojímám?) dala jméno nejběžnější řecké minci, **drachmě,** která podržela svůj název, i když později při ražbě dostála kulatou podobu. Drachma se stala základnou řecké měny a podle ní byly později vytvořeny peněžní jednotky jiných národů evropských (novořecká drachma, dinar, frank, koruna, lev, lira).

3. Ke skutečným penězům se došlo teprve jejich ražbou. Odvažované kusy kovů, určené za platidlo, dostaly pevný tvar se znakem panovníka nebo státu, jenž ručil za jejich váhu a ryzost. Tento antický vynález dobyl světa a dosud jej ovládá. Podle Herodota byli zlatem bohatí **Lydové** v Malé Asii první, kteří razili peníze ze zlata a stříbra. Již předtím Babyloňané při nákupech užívali slitků ze směsi zlata a stříbra, zvané *elektron*. Ale to nebyly ještě vlastní peníze. Tato platidla nahradili lydští králové skutečnými penězi tím, že dali raziti malé, kulaté, a proto k obchodování příhodné kousky kovů, jejichž hodnoty chránili svým znakem na nich vyraženým. Nebylo tedy potřebí při koupi a prodeji znova je vážiti.

4. Nejstarší lydské peníze byly z elektra. *Kroisos* (561—546) zavedl dvojí měnu, zlatou a stříbrnou; podle zlatých mincí lydských razil pak své dukáty (dareiky) perský král *Dareios I.* (521—486). Od Lydů přejali tuto úpravu peněz maloasijští *Řekové* (v VII. stol. př. Kr.) a od nich zase jejich krajané na pevnině evropské, nejdříve námořní státy: Aigina, Chalkis a Eretrie, Megara a Athény. Řecké peníze byly hlavně **stříbrné,** později (od polovice IV. stol. př. Kr.) také měděné a bronzové. Ač obce

[1]) Obyčejně *šesti,* neboť tolik hůlek (prutů) mohla hrst pojmouti; proto se i později drachma dělila v šest obolů.

ručily svou pečetí za váhu a ryzost peněz, ruční ražba zavinila, že nebyly na okrajích hladké a zcela kulaté a že se i váhou při stejné hodnotě značně od sebe lišily. Zato jejich obrazy (různá zvířata, rostliny, podobizny bohů-ochránců měst, později též vladařů) jsou velmi pestré a zajímavé. Zvláště typy sicilských mincí jsou tak krásné, že je umělci jako Kimon, Euainetos i podpisovali.

1.

2.

3.

4.

5.

Obr. 4. Stříbrné mince sicilské (IV. stol. př. Kr.).

1. Líc (*obvers*) se jménem obce: *ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ*. Hlava Persefonina, ozdobená věncem z obilnin (podle pověsti byla Persefone unesena nedaleko Syrakus Plutonem do podsvětí); kolem hlavy bohyně se vinou čtyři delfíni. Pod ní zpola setřelé jméno umělce *EYAINE* (τος), který tu podal dílo v oboru rytectví jedinečné.
2. Rub (*revers*): Čtverospřež s Nikou (bohyní vítězství), jež spěchá ověnčit vítězného otěžníka. Pod ním zbraně s nápisem *AΘΛA* (závodní ceny).
3. Líc (*obvers*): *ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ*. Hlava Arethusy, nymfy pramene v Syrakusách, s vlasy spjatými síťkou. Na delfínu pod hlavou bohyně čteme jméno rytcovo *KIMΩN*. — Rubem (*reversem*) se tato mince podobá předešlé.
4. Líc (*obvers*): *APEΘOΣA*. Zobrazena opět hlava Arethusina, ale zpředu, s poletujícími vlasy, v nichž si pohrávají delfíni.
5. Rub (*revers*): *ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ*. Čtverospřež v poklusu. Nad ní se vznáší Nike, aby ověnčila otěžníka. Koně objeli metu a vozataj se ohlíží po vozu soupeřově. Tato mince (z doby kol r. 400 př. Kr.) je zase mistrné dílo rytce *Kimona*, který se podepsal na diadému bohyně.

Nejdůležitější hodnoty attické měny:

τάλαντον	μναῖ	δραχμαί	ὀβολοί
1	60	6000	36.000
	1 μνᾶ	100	600
		1 δραχμή	6
			1 ὀβολός

5. Základnou *attické* měny byla **stříbrná drachma** s archaickou hlavou Athéninou na líci (obversu); se sovou, olivovou ratolestí a nápisem *ΑΘΕ*[1] (*ναίων*, totiž *νόμισμα*[2]) = peníz) na rubu (reversu). Vážila 4·37 *g*. Její kupní síla byla v různých dobách různá, ale stále klesala. Za Solona (kol 600 př. Kr.) stál medimnos (52 *l*) obilí jednu drachmu, býk 5 drachem. Ve stol. V. př. Kr. stačilo skromné rodině k denní obživě půl drachmy (= 3 oboly). V době hellenistické vzhled attických mincí se změnil: na líci ražena hlava Athénina v jiné úpravě, na rubu pak sova, sedící na amfoře, se jmény mincovních úředníků. Daleko četnější než drachmy byly athénské čtyřdrachmy (*τὰ τετράδραχμα*), které kolovaly po celém řeckém světě. — **Talenty** (hřivny) a **miny** (*μναῖ*) nebyly nikdy mince, nýbrž jen hodnoty peněžní, prvotně váhy. Tak attické ***τάλαντον*** značilo váhu 26·2 *kg* stříbra, mina 436·6 *g*.

a *b*

Obr. 5. Athénská čtyřdrachma: *a*) líc; *b*) rub (V. stol. př. Kr.).

Pozn. Řecké slovo *μνᾶ*, latinské *mina*, jest výpůjčkou ze sumerského *mana*, babylonského *manú*, jež značilo váhu asi ½ *kg*. *Manú* = *mina* se dělila na 60 šekelů (babyl. *šiḳlu*), šekel pak na 180 obilních zrn (babyl. *šeu*). A tak název *μνᾶ*, stejně jako rozdělení talentu v 60 min (ve shodě se šedesátinnou soustavou babylonskou), uchovaly pamět na to, že peníze přišly do Řecka z východu. Ale rozdělení miny podle desetinné soustavy[3]) na 100 (nikoli 60) drachem vyrostlo již z řecké půdy. — Slovo

[1]) Starý pravopis attický označoval i dlouhé *e* (*H*) písmenem *E*. — [2]) *νόμισμα* (od *νόμος* zákon) = zákonem stanovené platidlo. — [3]) Základem desetinné soustavy bylo počítání na desíti prstech obou rukou. Šedesátinná soustava měla tu výhodu, že byla mnoha čísly beze zbytku dělitelná.

talent, které značilo původně váhu, později peněžitou hodnotu, svěřený majetek, žije dosud v přenesených úslovích j. ‚má talent', ‚talentovaný člověk'. Vlivem biblického vypravování (Ev. sv. Matouše 25, 15) o třech služebnících, z nichž jednomu pán svěřil pět hřiven (*talentů*), druhému dvě hřivny, třetímu jednu hřivnu, aby z nich těžili (*ᾧ μὲν ἔδωκεν πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν*), mluvíváme — ovšem obrazně — o lidech, kteří dostali od Boha jednu, více hřiven (*talentů*), a proto jsou talentovaní (= nadaní).

6. Tato měna, původně *eubojská*, obíhala od dob Solonových v Attice, odkud se rychle rozšířila při obchodní a politické převaze Athén. Proti lehčí měně eubojské se počítalo na Peloponnesu podle starší měny *aiginské*, jejíž drachmy se měly k attickým jako 7 5. Po r. 456 př. Kr., kdy se ostrov Aigina dostal pod athénské panství, mince aiginské se již nerazily. Nesly na rubu mimo delfína nápis *AIΓI(νητῶν)*; někdy však začáteční písmena obce AI(*γινητῶν*) jsou vyražena již na líci vedle obrazu želvy. Odtud lidový název těchto mincí *χελῶναι* (želvy).

a

b

Obr. 6. Dvojdrachma aiginská: *a*) líc; *b*) rub (V. stol. př. Kr.).

Obr. 7. Dareikos.

7. Zlaté peníze měly 14—10násobnou cenu stříbra. Nejznámější z nich jsou perské dareiky (*στατὴρ δαρεικός*), ražené Dareiem I. Zobrazovaly na líci krále jako klečícího lučištníka[1]) a byly rozšířeny v Řecku hlavně od dob Kyra Mladšího. Platily asi 20 drachem, tedy tolik, jako zlaté statéry, ražené podle dareiků Filippem Makedonským.

---

[1]) Luk byl národní zbraní perskou, třebaže se Dareios I. chlubí ve svém náhrobním nápise u Persepole, že ‚*kopí* perského muže proniklo daleko'. Lukem jest opatřen sám král na pomnících a mincích, pokud jest představen jako válečník. Deštěm střel a rychlou jízdou Peršané dobývali vítězství, a proto světoznámý zápas Řeků s Peršany byl nazván ‚bojem mezi oštěpem a lukem'.

OBSAH.

(*Číslice, pokud není jinak uvedeno, značí §§.*)

Úvod str. 3—6

Část prvá. Hláskosloví.

I. *O hláskách vůbec a jejich znameních.*
1. Abeceda . . . 1
2. O vyslovování 2
3. O přídechu 3

II. *O samohláskách a dvojhláskách* . . . . 4—5

III. *O souhláskách* 6—7

IV. *O přízvuku.*
1. O povaze přízvuku 8—9
2. O kladení přízvuku . . 10—14
3. O proměnách přízvuku 15
4. O příklonkách 16—19
5. O předklonkách 20

V. *O proměnách samohlásek.*
1. O střídání samohlásek . 21—26
2. O dloužení samohlásek . 27—28
3. O zkracování samohlásek . 29
4. O stahování samohlásek a přízvuku jejich . . 30—32
5. O směšování 33
6. O odsouvání, sesouvání a vysouvání . 34—36

VI. *O proměnách souhlásek.*
1. O připodobování . 37—39
2. O rozlišování 40
3. O záměně hlásek dyšných nedyšnými . . . 41
4. O vysouvání . . . . . 42—44
5. O záměně a odsouvání koncových souhlásek . 45
6. O vsouvání . 46
7. O přísuvném *v* 47
8. O souhláskách *σ*, *F*, *j* . 48—50

VII. *O míře a dělení slabik* . . 51—53

OBSAH.

(Číslice, pokud není jinak uvedeno, značí §§.)

Úvod . . . . . str. 3—7

Část prvá. Nauka o hláskách. (Hláskosloví).

Úkol nauky o hláskách . . 1—2

I. *O řeckém písmě.*
1. Abeceda 3
2. Vývoj řeckého písma . . 4—9
3. Ustálení řeckého písma abecedou ionsko-attickou. . . . . 10—11

II. *O řeckých hláskách* . . . 12
A. O samohláskách a dvojhláskách . . . . . 13—17
B. O souhláskách . . . . 18—20
O přídechu . . . . . 21—22

III. *O řeckém přízvuku.*
1. O povaze přízvuku . . 23—24
2. O kladení přízvuku . 25—30
3. O proměnách přízvuku 31
4. O příklonkách . . . . 32—35
5. O předklonkách . . . 36

IV. *O proměnách hlásek* . . . 37
A. O proměnách samohlásek.
1. O změně ᾱ v ε̄ . . 38—40
2. O proměně u v y . 41
3. O úžení samohlásek 42
4. O dloužení samohlásek. . . . . 43—47
5. O zkracování samohlásek 48
6. O stahování samohlásek . . . . . 49—52
7. O směšování . . . 53
8. O odsouvání, sesouvání a vysouvání . . . . . 54—56
9. O vsouvání samohlásek. 57
10. O připodobování . 58

B. O proměnách souhlásek.
1. O připodobování . 59—61
2. O rozlišování. . . 62
3. O rozlišování hlásky h a hlásek dyšných 63
4. O vysouvání . . . 64—67
5. O přemisťování. . 68
6. O záměně a odsouvání koncových souhlásek 69
7. O vsouvání . . . 70
8. O přísuvném ν . . 71
9. O zániku souhlásek σ a ϝ . . . . . 72—73
10. O působení hlásky ϳ. 74
11. O působení hlásek ι a υ 75

V. *O míře a dělení slabik* . . 76—78

Část druhá. Nauka o tvoření slov. (Kmenosloví).

Úkol nauky o tvoření slov 79

Způsoby tvoření slov v řeckém jazyce 80

I. *O střídě* 81

1. Střída v základech jednoslabičných . . . . .82—84
2. Střída v základech dvojslabičných 85
3. O užití střídy . . . .86—87

II. *O skládání slov* . . . . .88—94

III. *O odvozování slov.*

1. O tvoření slov pomocí přípon . . . . . .95—99
2. O zdvojce . . . . .100—104

IV. *O osamostatňování mluvnických tvarů* 105

V. *O rozlišování slov přízvukem* 106

Část druhá

NAUKA O TVOŘENÍ SLOV

(KMENOSLOVÍ)

Úkol nauky o tvoření slov.

§ 79 Nauka o tvoření slov (kmenosloví) se zabývá způsoby a prostředky, kterými jsou tvořena slova jako významové jednotky, sloužící k vyjádření pojmů zvukovými nebo grafickými značkami.

Každý jazyk má svou zvláštní (specifickou) soustavu slovotvorných způsobů a prostředků. Přijímá-li cizí slova, upravuje je nejen hláskově, nýbrž zařazuje je do skupiny vlastních slov obdobného významu a podobného tvoření; v omezené míře může jimi obohatit vlastní soustavu.

Soustava slovotvorných prostředků v určitém jazyce není neměnná, nýbrž podléhá vývoji. Potřebě vyjadřovat nové věci a nové pocity stále novými výrazy mohou přestat stačit prostředky, které má, takže je obohacuje přijímáním odjinud, vytvářením vlastních nových, po příp. přetvářením starších. Působí zhusta i to, že hláskovými změnami se leckterý starší způsob tvoření slov stal nezřetelným, a proto nepoužitelným. Proto je v různých dobách **produktivní** (plodný) různý druh tvoření slov.

Úkolem kmenosloví tedy je: *a*) podávat výklad o způsobech a prostředcích tvoření slov v určitém vývojovém stadiu jazyka;

b) sledovat změny v jejich používání v průběhu vývoje jazyka.

Způsoby tvoření slov v řeckém jazyce.

§ 80 V řeckém jazyce byla slova tvořena těmito způsoby, přejatými ze staršího stadia jazykového vývoje:

a) pomocí pravidelného střídání samohlásek (t. zv. *střídy*);

b) skládáním jednoduchých slov v útvary složitější (t. zv. *komposita*);

c) odvozováním pomocí *zdvojky* a *(kmenotvorných) přípon*;

d) osamostatňováním jednotlivých mluvnických tvarů (t. zv. *lexikalisací*);

e) rozdílným přízvukováním.

Tyto způsoby se mohly navzájem kombinovat.

I. O STŘÍDĚ.

§ 81 Střída *(alternace)* je **pravidelné střídání samohlásek,** které se jeví v mnohých řeckých slovech téhož etymologického základu.

Střídu rozeznáváme:

a) **kvalitativní,** t. j. střídání samohlásek téže délky, ale rozdílného zabarvení, a to tak, že se střídá **o** (nejčastěji) s **e,** nebo (méně často) s **a;**

Pozn. Hlásky *i* a *u* mohou vystupovat jen jako druhá, neslabičná složka dvojhlásek *(ai ei oi; au eu ou);* slabičnými se stávají jen v t. zv. *stupni slabém.*

b) **kvantitativní,** t. j. střídání samohlásek téhož zabarvení, ale rozdílné délky.

1. Střída v základech jednoslabičných.

§ 82 **A.** V základech od původu **jednoslabičných** s původní krátkou samohláskou

a) se střídají **ĕ** a **ŏ**: stupeň **plný,**
b) se vysouvají **ĕ** a **ŏ**: stupeň **slabý,**
c) se střídají **ē** a **ō**: stupeň **dlouhý.**

Pozn. Stupeň slabý se nazývá též nulový, neboť samohlásky *e, o* vysutím klesly na nulu.

Stupeň

a) **plný** ĕ se střídá s ŏ		*b)* **slabý** *(nulový)*	*c)* **dlouhý** ē se střídá s ō	
φέρ-ω	*φόρ-ος*[1])	*δί-φρ-ος*[2])		*φώρ*[3])
φρέν-ες[4])	*φρον-εῖν*[5])		*φρήν*	*ἄ-φρων*[6])
εἰδ-έναι[7])	*οἶδ-α*	*ἴσ-μεν*[8])		
λείπ-ω	*λέ-λοιπ-α*	*ἔ-λιπ-ον*		

Toto střídání se objevuje někdy i

a) v (kmenotvorných) příponách: *πατήρ* ‚otec', akus. *πατέρα,* gen. *πατρός, εὐπάτωρ* ‚mající dobrého otce', gen. *εὐπάτορος.*

b) v koncovkách: *ἄνθρωπ-ε* — *ἄνθρωπ-ο-ς.*

Pozn. Od stupně slabého jest lišiti stupeň **oslabený** *(redukovaný),* kde **krátká** samohláska nezanikla úplně, nýbrž se jen oslabila v neurčitý zbytek (°), za který bývá v řečtině *a,* na př.: stupeň plný: *φέρ-ω* nesu, oslabený: **φ°ρ-ετρα* > *φαρέτρα* schránka nesoucí šípy — toulec; plný: *βέλος* střela, oslabený **β°λ-jω* > *βάλλω* házím.

[1]) přinášená věc, daň, poplatek. — [2]) dvakrát (*δίς*) zatížená korba vozu = = vůz nesoucí dvě osoby: vozku a bojovníka. — [3]) člověk odnášející věci, zloděj (lat. *fūr*). — [4]) plur. k *φρήν* mysl, rozum. — [5]) mysliti. — [6]) nerozumný. [7]) věděti, vím, víme. — [8]) *ἴσμεν* z **ἰδ-μεν.*

Jestliže v základech byly při krátké samohlásce souhlásky **λ**, **ϱ**, **μ**, **ν**, vzniklo z nich v slabém stupni (zánikem samohlásky) samohláskové n. slabikotvorné *(syllabické)* **l̥**, **r̥**, **m̥**, **n̥** (jako v čes. vlk, trn, sedm). § 83

V řečtině se tyto syllabické plynné neudržely, nýbrž

l̥, **r̥** se změnilo v **λα**, **ϱα** (někdy v **αλ**, **αϱ**),
m̥, **n̥** se změnilo v **α** (před samohláskou v **αν**).

Stupeň

a) **plný** ě se střídá s ŏ:		*b)* **slabý** *(nulový)* ø (ě/ŏ se vysouvá):		c) **dlouhý** ō:
κλέπ-τω	— *κλοπ-ή*	**ἐ-κ l̥π-ην*	> *ἐ- κλάπ-ην*	*κλώψ*[1])
**στελ-jω* > *στέλλω*	— *στόλ-ος*	**ἔ-στ l̥ -μαι*	> *ἔ-σταλ -μαι*[2])	
στρέφ-ω	— *στροφ-ή*	**ἔ-στ r̥φ-ην*	> *ἐ-στράφ-ην*	*στρωφ-ᾶν*[3])
**σπερ-jω* > *σπείρω*	— *σπορ-ά*	**ἔ-σπ r̥ -μαι*	> *ἔ-σπαρ -μαι*[4])	
**τεν-jω* > *τείνω*	— *τόν-ος*	**τη̥ -τος*	> *τα -τός tentus*[5])	

Pozn. 1. Také t. zv. **ἀ** záporové (*α στερητικόν, prīvātīvum*, lat. *in-*, něm. *un-*), před samohláskou **ἀν-**, jest vlastně slabý stupeň (**n̥**) záporky *ne-*: **n̥-δικος* > *ἄδικος*, *in-iūstus, ungerecht*, **n̥-φρων* > *ἄφρων* ne-rozumný, **n̥-ωνυμος* > *ἀνώνυμος* bezejmenný, *ἀν-αλφάβητος* ne-znající abecedu, ne-umějící čísti.

Pozn. 2. Jako samohláskové **n̥** i samohláskové **m̥** se měnilo v **α**: *δέκα* (z **-m̥*) proti lat. *decem*, akus. *πόδα* (z **-m̥*) proti lat. *pedem*, 1. os. sg. aor. *ἐπαίδευσα* z **ἐπαιδευσm̥*.

B. V základech od původu **jednoslabičných** s původní samohláskou dlouhou (buď jen s **ē**/**ō**[6]), nebo jen s **ō**, nebo jen s **ā**, po příp. s **ā**/**ō**) se objevuje kromě stupně **plného** ještě stupeň **oslabený** (redukovaný) s původní samohláskou oslabenou v neurčitý zvuk (jeho značka = ϑ_1). V řečtině za ni nastupuje příslušná samohláska krátká, tedy **ε** vlivem **η**, **ο** vlivem **ω**, **ᾰ** vlivem **ᾱ** (v lat. vždycky ă): § 84

Stupeň

	a) **plný**	*b)* **oslabený**
při základu s **ē**/**ō**[6]):	*τί-θη-μι, θω-μός*[7])	*θε-τός*[8]) proti lat. *făc-tus,*
s **ō**	: *δί-δω-μι*[9]),	*δο-τός*[10]) *dă-tus,*
s **ā** *(η)*:	*ἵ-στη-μι*[11]),	*στᾰ-τός*[12]) *stă-tus,*
„ s **ā**/**ō**	*φη-μί, φω-νή*[13]),	*φᾰ-μέν*[14]).

[1]) kradu, krádež, byl jsem ukraden, zloděj. — [2]) vypravuji (posílám), výprava, jsem vypraven (poslán). — [3]) otáčím, otočení, byl jsem otočen, často (prudce) otáčeti. — [4]) zasévám, setba, jsem zaset; *ἡ δια-σπορ-ά* rozptýlení (rozesetí) členové národa v cizině. — [5]) napínám, napětí, napjatý. — [6]) **ē**/**ō** značí, že se **ē** střídá s **ō**. — [7]) kladu, hromada. — [8]) položený. — [9]) dávám. — [10]) daný. — [11]) stavím. — [12]) postavený. — [13]) říkám, hlas. — [14]) říkáme.

2. Střída v základech dvojslabičných.

85 Základy od původu **dvojslabičné** jsou na př. kmeny

γνη- ve slově *γνή-σιος* pravý, řádný (ke *γέν-ος, γόν-ος, γί-γν-ομαι*)[1]),
δμη- ve slově *δε-δμη-μένος* vystavěný (k *δέμ-ω, δόμ-ος*)[2]),
τμη- ve slově *τέ-τμη-κα* mám uříznuto (k *τέμ-νω, τομ-ή*)[3]),
βρω- ve slově *βέ-βρω-κα* požil jsem (k *βορ-ά*)[4]).

Na oko se tyto základy jeví jako jednoslabičné, ale ve skutečnosti obsahují před samohláskou, která byla kdysi druhou slabikou, zbytek slabiky kdysi první:

$$\gamma\nu + \eta, \quad \delta\mu + \eta, \quad \tau\mu + \eta, \quad \beta\varrho + \omega.$$

V první slabice je (vysutím **e**/**o**) stupeň **slabý**,
v druhé slabice je stupeň **plný** (*η* n. *ω*).

V obou slabikách mohly být i jiné stupně: v původní první slabice všecky stupně mimo dlouhý (plný: *γέν-ος, γόν-ος*; slabý: *γί-γν-ομαι*), v původní druhé slabice stupeň buď oslabený (*γενε-τήρ* rodič) nebo plný (*γνή-σιος*). Ale před dlouhým stupněm původní druhé slabiky byl v první slabice vždy stupeň slabý.

3. O užití střídy.

86 Způsob tvoření slov, rozlišování různých jejich významů pomocí střídy přijala řečtina ze staršího vývojového stadia. Jejími prostředky byly odlišovány rozdílné slovesné kmeny (praesentní, aoristový, perfektní), způsoby, čísla, osoby; jmenné tvary slovesné; substantiva od sloves; rozdílné pády.

Tak se objevuje zejména:

1. stupeň **plný** (*ε, η, ω, ᾱ*): v kořeni sloves na *-μι* (*εἶμι, τίθημι, ῥήγνυμι*); v praes. kmeni sloves na *-ω* (*φέρω, φέρε, φέρων*); v sigmatickém futuru a aoristu (*τρέψω, ἔτρεψα*); v základech substantiv typu *γένος, σπέρμα*; jako obměna t. zv. *thematické samohlásky* u sloves (*ἔγραφες, ἐγράφετε, γράφε*) a u *o*-kmenů (*λόγε*); v příponách i koncovkách některých deklinačních typů (*πατέρες, ποιμένες, πόλεις* z **πολεjες*);

2. stupeň **plný** se střídou kvalitativní (*o, ω*): v singuláru ind. akt. silného perfekta (*οἶδα, γέγονα, λέλοιπα, ἔρρωγα*); u *o*-kmenů, a to jak v základě (*λόγος, οἶκος*), tak jejich t. zv. *thematická samohláska* (*τέκν-ο-ν*), u sloves na *-ω* (*γράφομεν, γράφονται*); v příponách některých substantivních typů (*ῥήτορες, γείτονες*);

---

[1]) rod, původ (syn), stávám se. — [2]) stavím, stavení (dům). — [3]) řeži, řez. — [4]) potrava.

3. stupeň **dlouhý** v některých slovesech, hlavně vyznačujících intensivní činnost (*πηδᾶν* ‚skákati', *στρωφᾶν* ‚prudce otáčeti', *πωτᾶσθαι* ‚poletovati') i u substantiv (*γῆρας* ‚dar', ‚pocta' proti *γεραίρειν* ‚podarovávati'), v některých pádech (*πατήρ, ποιμήν, εὐγενής, εἰδώς*);

4. stupeň **slabý,** resp. **oslabený:** v aoristu silném (*ἔ-λιπ-ον, ἐ-τραπόμην*); v plurále sloves na *-μι* (*ἴμεν, τί-θε-μεν*); v plurále silného perfekta (pův. *γέγαμεν* místo *γεγόναμεν*), v koncovkách některých deklinačních typů (*πατρός, πόλιν, πῆχυν*).

Slovotvorné prostředky střídy tedy dalekosáhle určily stavbu řec- § 87
kého jména i slovesa. Veliké bohatství tvarů od jednotlivých kmenů bylo však spíše na závadu; proto bylo střídání kmenových samohlásek později často porušeno **obdobou** *(analogií)* = snahou uvésti různé tvary ve shodu.

Tak k nom. sg. *γλῶσσα* byl původní gen. *γλᾶσσᾱς*; ten byl zaměněn tvarem *γλώσσης*, jenž činil příslušnost tvaru genitivního k nominativnímu zřetelnější. K praes. *φεύγω*, aor. *ἔφυγον* bylo přitvořeno perf. *πέφευγα* (místo náležitého *πέφουγα*) podle praesentu (protože *-ου-* se začalo vyslovovat jako *-ū-*). V perf. akt. II byl plný stupeň (na př. u *λέ-λοι-πα*) proveden i v duále a plurále a naopak slabý stupeň u perf. akt. I pronikl z plurálu (na př. u *ἐ-στάλκα-μεν*) i do singuláru.

To znamenalo, že tento způsob tvoření slov přestal být v řečtině produktivní. Tvořila se sice ještě nová slova typu *φόρος, πομπός, γονή*, ale tvary slovesné, jimiž se řečtina liší od jazyků příbuzných — které tedy jsou původu pozdějšího — j. futurum, aorist I. akt. i pas., jsou tvořeny zpravidla od té podoby kmene, která je v kmeni praesentním.

II. O SKLÁDÁNÍ SLOV.

Potřebu vyjadřovat nové, složitější pojmy nově tvořenými slovy § 88
plnilo v řečtině v hojné míře **skládání slov,** t. j. spojování dvou (výjimečně více) slov nebo slovních složek v jeden celek (složené slovo, *compositum*). Vnějším znakem sjednocení bylo, že obě (všechny) složky byly psány jako jeden celek a označeny jedním přízvukem.

Komposita dělíme na: § 89

a) **pravá,** jež nelze rozdělit na jednotlivé samostatné složky, na př.: *ἀκρό-πολις* (= *ἄκρᾱ πολις*) ‚vyšehrad', *Ὀλυμπιο-νίκης* olympijský vítěz' (= *ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ νικήσας*);

b) **nepravá** (= *juxtaposice*, spojeniny), jejichž složky uchovávají původní tvar, na př.: *Νεᾱπολις* (= *Νέᾱ πόλις*), *Διόσκουροι* (= *Διὸς κοῦροι* ‚Diovi chlapci').

Pozn. 1. Nejstarší komposita, ještě indoevropská, byla původně také juxtaposicemi; tomu, že přestala být chápána jako pouhá spojení slov, napomáhaly mnohdy hláskové změny; tak se dělo ještě v řečtině, na př. *Πελοπόννησος* < **Πέλοπος νῆσος.*

Pozn. 2. Juxtaposice mohly být chápány jako pravá komposita tím spíše, že od nich jako celku byla odvozována nová slova: *Νεāπολίτης* (nebo *Νεοπ-* ‚obyvatel Neapole'), *Διοσκουριάς* název města; od *καλὸς κἀγαθός* nebo *καλοκἀγαθός* abstraktum *καλοκἀγαθία* ‚dokonalost'.

§ 90 Komposita rozlišujeme dále na:

a) **slučovací** *(kopulativní)*, v nichž jsou sloučeny dva pojmy zcela souřadné, na př.: *δώ-δεκα* ‚2 [+] 10' = ‚12'; *νυχθήμερον* ‚den a noc';

b) **určovací** *(determinativní)*, jejichž jedna složka určuje druhou, na př.: *λογο-γράφος* = *λόγους γράφων* ‚spisovatel (prozaických) řečí', *παιδ-αγωγός* = *ὁ τοὺς παῖδας ἄγων* ‚vodič dětí', ‚vychovatel'; *ἔν-θεος* = *ἐν ᾧ θεός ἐστι* ‚bohem nadšený'.

Pozn. U komposit determinativních je určující (závislou) složkou zpravidla prvá, na př.: *μητρό-πολις* mateřské město, *δυσ-τυχής* ‚se špatným osudem', ‚nešťastný'; někdy však i druhá, na př.: *φερέ-οικος* = *οἰκο-φόρος* ‚nesoucí dům', *ἀλεξί-κακος* ‚odvracející zlo', *μισ-άνθρωπος* ‚nenávidící lidi'.

§ 91 Řecká složená slova byla tvořena tak, že

a) **první složka** byla připojována v ustálené formě, na př.: *ἀ-θάνατος* ‚ne-smrtelný', *δυσ-έρως* ‚nešťastně zamilovaný', *εὐ-γενής* ‚dobrého rodu', ‚ušlechtilý', *προ-στάτης* ‚představený', *ἀπο-τρέπειν* ‚od-vraceti';

b) byla-li první složka slovesného nebo jmenného původu, býval kladen prostý kmen, na př.: *φωσ-φόρος* ‚nesoucí světlo (= jitřenka)', *παν-δημεί* ‚s veškerým lidem' (se starším *πᾰ̆ν-* místo mladšího *πᾶν-*), *οἰκο-νόμος* ‚spravující dům', ‚hospodář'; *ἐχέ-μῦθος* ‚zadržující řeč, mlčelivý';

Pozn. Jestliže se na rozhraní obou složek setkaly dvě samohlásky, mohlo dojít k stažení v jednu dlouhou, na př.: **στρατο-αγος* > *στρατᾱγός (= στρατηγός)* vojevůdce; **νε-ονυμ(ν)ος* > *νώνυμ(ν)ος* ‚bezejmenný'. Tato zdloužená samohláska může být nenáležitě přenášena, na př.: *δυσ-ήνεμος* (místo *δυσ-άνεμος)* ‚nepříznivě vanoucí'; *ἀν-ώνυμος* ‚bezejmenný'; *παν-οῦργος* ‚všetečný'.

c) mezi obě složky byla vkládána hláska nenáležitá podle obdoby jiných složenin, na př.: *θαλασσο-κρατία* ‚vláda na moři' (ač *θάλασσα* ‚moře' je *ᾱ*-kmen), **Ἀρχί-λοχος* (doslovně ‚vedoucí oddílu') místo staršího **Ἀρχέλοχος*, *Οἰδί-πους* ‚s naběhlýma nohama' (od *οἰδᾶν* ‚opuchnouti');

d) v prvním členu byl nějaký tvar flexivní, na př.: *νουν-εχής* (= *νοῦν ἔχων*) ‚mající rozum' ‚rozumný'; *θρεει-γενής* ‚v létě zrozený', *δορί-ληπτος* ‚kopím dobytý'.

Pozn. V prvním členu se mohly vyskytovat ustrnulé tvary pádové, kterým se později již nerozumělo, na př.: *Ἱφικράτης* z *ἶφι* (hom.) ‚silou', ‚silně' a *κρατεῖν* ‚vládnouti'; *χαμαι-πετής* z *χαμαί* ‚na zemi' (kam?) a *πετ-* (k *πίπτω* ‚padám'); *δεσπότης* z **δεμσ-* (starý gen. ‚domu') = ‚pán (domu)'.

Druhá složka složených slov: § 92

a) je uchována v původní podobě, na př.: *μητρό-πολις*, *σωματο-φύλαξ* ‚tělesný strážce', *ῥοδο-δάκτυλος* ‚růžovoprstý';

b) obsahuje jiný stupeň ve kmeni nebo příponě, na př.: *πυρ-φόρος*, ‚ohňonosný' k *φέρω*, *εὐ-γενής* ke *γένος*, *ἀ-πάτωρ* ‚bez otce' k *πατήρ*;

c) je zakončena příponou, na př.: *πατρο-κτόν-ος* ‚otcovrah', *ὁμο-πάτρ-ιος* ‚mající stejného otce', *γεω-μέτρ-η-ς* ‚zeměměřič', *συ-βώ-τη-ς* ‚pasák vepřů', *ἄν-αλκ-ι-ς* ‚bez síly (*ἀλκή*)', ‚slabý'.

Pozn. 1. Příponou může být převedeno celé kompositum do jiné deklinace, než ke které patřila jeho druhá složka, na př.: *ἑκατόμ-πεδ-ος* ‚stostopý' (k *πούς* ‚noha', ‚stopa'), *ὁμό-γλωσσ-ο-ς* ‚stejného jazyka' (ke *γλῶσσα* ‚jazyk'), *ἄν-υδρ-ο-ς* ‚bezvodý'.

Pozn. 2. U adjektivních komposit přistupuje zpravidla možnost rozeznat jmenný rod, ať je to vyjádřeno koncovkou, na př.: *ἀμφί-βιος, -ον* ‚obojživelný', *εὐ-δαίμων, -ον* ‚blažený', *εὐ-σεβής, -ές* ‚zbožný', či není, na př.: *τετρά-πους* ‚čtyřnohý'.

Přízvuk komposit byl zpravidla co nejdále od konce. Proto proti § 93
oxytonům *θεός*, *σοφός* stojí proparoxytona *ἄ-θεος* ‚bezbožný', *πάν-σοφος* ‚všemoudrý'; proti properispomenům *δοῦλος*, *δῆμος* rovněž proparoxytona *σύν-δουλος* ‚spoluotrok', *πάν-δημος* ‚všelidový'.

Výjimkou jsou *s*-kmenová adjektiva, která strhují přízvuk na poslední slabiku, na př.: *εὐ-γενής* proti *γένος*, *δυσ-μενής* ‚nepřátelský' proti *μένος*.

O další výjimce v. § 106,2.

Pozn. Zdánlivou výjimku tvoří na př. *παμ-πρῶτος* ‚zcela prvý' (*-ῶ-* je staženo z *-όα-*), *παν-οῦργος*, jehož *-οῦ* je staženo z ‚nenáležitého' *-ο-* a *-ε-* z *ἔργον*.

Skládání slov byl v řečtině **velmi produktivní** způsob tvoření slov. § 94
Užívalo se ho po celou dobu existence jazyka v nejrozmanitějších oblastech společenského života: v praktických zaměstnáních a denním životě i v mluvě básnické a kultovní, k vyjadřování nejrůznějších nových pojmů a činností, odstínů vlastností i vztahů. Byly mezi takto tvořenými slovy výtvory okamžitého nápadu (jako hojně u skladatelů komedií) i takové, které se udržely v obecném užívání.

III. O ODVOZOVÁNÍ SLOV.

1. O tvoření slov pomocí přípon.

§ 95 Neméně produktivní bylo v řečtině **odvozování slov,** t. j. tvoření jich připojováním přípon (nebo kmenotvorných přípon) k slovnímu základu.

Pozn. Odvozování slov je velmi blízké skládání slov, protože patrně všechny přípony *(suffixy)* vznikly původně z druhých složek komposit, když se zatemnilo povědomí o jejich původním významu (na př. hláskovými změnami). Svědčí o tom vedle dokladů z moderních řečí (franc. *-ment* z lat. *mente*) i příklady z řečtiny samé (*δυσ-ώδης* ‚nelibovonný" k zaniklému **ὀδος* ‚vůně', ‚zápach' a j.), jakož i příklad předpon *(praefixů,* u sloves *praeverbií),* jež jsou v základě původně plnovýznamnými prvními složkami komposit.

§ 96 Odvozovací přípony se dělí na

a) **jednoduché,** skládající se z jedné hlásky nebo nejvýše jedné slabiky, na př.: *πίσ-τι-ς* (z **πιθ-τι-ς*) ‚víra', *ἱππ-εύ-ς* ‚jezdec' (přípona *-ĕu-*), *δείκ-νῡ-μι* ‚ukazuji';

b) **složené** *(konglomeráty, konglutináty),* jež se skládají ze dvou i více přípon, na př.: **ἀληθ-εσ-ιᾰ* > *ἀλήθεια* ‚pravda', *πολῑ-τι-κ-ό-ς* ‚občanský', ‚politický', *ἀγων-ισ-τή-ς* ‚zápasník', *ἀττικ-ισ-μό-ς* ‚proattické smýšlení', ‚atticismus', *ἀποδυ-τήρ-ι-ο-ν* ‚místnost k svlékání', ‚šatna'.

Pozn. Přípony zdánlivě jednoduché mohly být původně složené; nejčastěji tu vypadlo mezisamohlásková *(intervokální)* *j*. Tak u t. zv. samohláskových sloves na *-ω: βασιλ-εύ-ω* ‚kraluji' (z **-ēu-j-ō*), *ζημι-ό-ω* trestám' (z **-o-j-ō*), u sloves plynných j. *κρῑ́νω* ‚soudím' (z **-n-j-ō*) a j.

§ 97 Jinak se dělí odvozovací přípony na

a) **produktivní** (plodné), pomocí nichž se v daném období tvoří stále nová slova;

b) **neproduktivní,** které po příp. už ani za odvozovací přípony považovány nejsou.

Pozn. Tak původně odvozovací přípony *-o-, -ā-, -ι-, -ν-, -ja, -εσ-* byly záhy považovány za pouhé příznaky určitých deklinačních typů, po příp. za součást základu.

§ 98 Jedním z hlavních příznaků **produktivních přípon** je to, že mohou být připojovány i ke slovům, k nimž by je podle hláskové podoby připojovat nenáleželo, na př.: podle náležitého *ποιητικός,* tvořeného od *ποίησις* (**-τις*) bylo utvořeno *πολῑτικός* k *πολίτης,* ačkoli je to *ā*-kmenové substantivum (pomáhalo tu, že proti *πολίτης* stojí stejně skloňované *ποιητής*); podle *ἐλπίζω* (které lze chápat jako **ἐλπιδ-jω*) byla tvořena slovesa jako *χαρίζω,* ačkoli subst. *χαρίς* má kmen zakončený na *-τ-* (náležité tvoření by bylo *-ίσσω,* v. § 74,1), *πολεμίζω* (k *o*-kmenovému *πόλεμος*) a j.

Produktivní přípony mohou dále narůstat v přípony složené, na př.: *Μῆδοι, μηδ-ίζ-ειν* ‚projevovat sympatie k Médům (= Peršanům)', *μηδ-ισ-μό-ς*; *δίκη* ‚právo', *δικ-άζ-ειν* ‚souditi', *δικ-ασ-τή-ς* ‚soudce' *δικ-ασ-τήρ-ι-ο-ν* ‚soud' (s příponou *-τηρ-* jako v *δο-τήρ* ‚dárce'); *μαθ-εῖν* ‚naučiti se', *μάθ-η-μα* ‚poznatek', *μαθ-η-ματ-ι-κό-ς* ‚matematický'.

Pozn. Někdy může být za jednotnou (třebaže složenou) příponu považována přípona rozšířená o část, která byla jinak pokládána za část základu slova, na př. u kompar. *s*-kmenových adjektiv j. *εὐτυχέσ-τερος* ‚šťastnější' byla chápána jako část komparativní přípony i kmenotvorná přípona *-εσ-*; takto *(mylnou dekomposicí)* vzniklá přípona byla pak připojována k adjektivům j. *εὐδαίμων (εὐδαιμον-έστερος), ἁπλοῦς* (z **ἁπλοος*) — *ἁπλούστερος* (z **ἁπλο-εστερος*) a j.

Přízvukování odvozenin se neřídilo jednotným pravidlem. § 99
Většinou byl přízvuk kladen co nejdále od konce, ale některé přípony jsou zásadně **oxytonické,** na př.: *πατρίς, -ίδος* ‚otčina', *μυριάς* ‚deset tisíc, myriada', *σωτήρ* ‚zachránce', *ἰᾱτρός* ‚lékař', *ποι-μήν* ‚pastýř', *ἀπαθ-ής* ‚netečný', *δε-σμός* ‚pouto', *ἱερ-εύς* ‚kněz', *βασιλ-ικός* ‚královský';
méně častá jsou **paroxytona** s krátkou slabikou koncovou, na př.: *ἀρν-ίον* ‚jehně', *βασιλ-ίσκος* ‚malý, bezvýznamný král', ‚bazilišek'.

2. O zdvojce.

Odvozování pomocí přípon je vlastní jak jménům, tak slovesům; § 100
naproti tomu pomocí **zdvojky** se tvoří takřka výhradně tvary slovesné (u jmen jsou to většinou slova zvukodobná jako *βάρ-βαρ-ος* ‚člověk mluvící nesrozumitelnou haťmaťilkou').

Zdvojka *(reduplikace)* je buď § 101

a) **úplná,** když se základová slabika opakuje přesně stejně, nebo

b) **neúplná,** když se opakuje jen nejvýznačnější část základové slabiky, především její souhláska.

Úplná zdvojka vyjadřovala opětování nebo intensitu děje, na § 102
př.: *μαρμαίρω* (z **μαρ-μαρ-jω*), *παμφαίνω* (z **φαν-φαν-jω*) ‚blýskám se', *παιπάλλω* (z **παλ-παλ-jω*) ‚otřásám'.

Vedle toho se úplná zdvojka stala prostředkem k vyjadřování rozdílů v čase a vidu; tvoří se jí

a) kmen praesentní, na př.: *ἀρ-αρ-ίσκω* ‚pojím', *ἀκ-αχ-ίζω* (z **ἀχ-αχ-*) ‚rmoutím', *ἐλ-ελ-ίζω* ‚otřásám';

b) kmen aoristový, na př.: *ὀρ-ορ-εῖν* ‚zdvihnouti' (k *ὄρνῡμι*), *ἀγ-αγ-εῖν* ‚přivésti' (k *ἄγ-ω*), *ἐν-εγκ-εῖν* ‚přinésti' (z **ἐνκ-ενκ-*);

c) kmen perfektní, na př. *ἀκ-ήκ-οα* doslechl jsem se' (k *ἀ-κούω*); *ἀπ-όλ-ωλ-α* a *ἀπ-ολ-ώλ-εκα* (k *ἀπόλλυμι* ‚hubím') a jiných více (v. *attická reduplikace,* § 252,3).

103 **Neúplná (částečná) zdvojka** sloužila k rozlišení rozličných časů a vidů, a to

1. **jótová zdvojka** k tvoření kmene praesentního, na př.: *γί-γν-ομαι* ‚stávám se', *τίκτω* (z **τί-τκ-ω*) ‚rodím', *πί-πτ-ω* ‚padám', *γι-γνώ-σκω* ‚poznávám', *βι-βρώ-σκω* ‚požívám';

2. **epsílonová zdvojka** k tvoření kmene aoristového a perfektního, na př.: *τε-ταγ-ών* (hom.) ‚uchopiv' (srv. lat. *tetigī*), *πέ-πηγ-α* ‚tkvím', *δέ-δεγ-μαι* ‚přijal jsem', *κέ-κρᾱγα* ‚vzkřikl jsem', *εἴ-ληφα* (z **σε-σλη-*) ‚dostal jsem'.

104 Tvoření slov a kmenů pomocí zdvojky byl způsob zděděný ze staršího vývojového stadia, ale v řečtině samé už nebyl plodný. Jen perfektní zdvojka byla natolik zakořenělým prostředkem slovotvorným, že pomocí ní byl tvořen perfektní kmen i od sloves nově tvořených, na př.: *ἱππο-τε-τρόφηκα* k *ἱπποτροφέω* ‚chovám koně'.

IV. O OSAMOSTATŇOVÁNÍ MLUVNICKÝCH TVARŮ.

105 K utvoření nového slova jakožto lexikální jednotky může dojít i **osamostatněním** tvaru, který vlastně patřil do paradigmatu některého starého slova, a to

1. tím, že nabude zvláštního významu, na př.: *οἴκοι*, vlastně lokál k *οἶκος* ‚dům' (význam: ‚doma'), *πανῆμαρ* ‚celý den', vlastně akus. časový, *δίκην* ‚jako', ‚na způsob', vlastně akus. způsobový, *χάριν* ‚pro, kvůli', vlastně akus. způsob.

2. tím, že se ztratí povědomí o původu z flexe, na př.: *ἶ-φι* ‚násilím', ‚mocně', vlastně starobylý instrumentál k *ἶς* ‚síla', *λάθρᾱ* ‚tajně', vlastně instrum.; *ἀεί* (att.), *αἰεί* (ion.) < **αἰϝεσι* ‚vždy, stále' vlastně lokál k **αἰϝος* (= *αἰών* ‚věk').

V. O ROZLIŠOVÁNÍ SLOV PŘÍZVUKEM

106 Prostředkem k rozlišování slov byl i **rozdílný přízvuk.** Je třeba rozeznávat dva případy:

1. slova náleží k různým skupinám rozdílně přízvukovaným, jsou tedy jen náhodou stejné zvukové podoby, na př.: *βίος* ‚život' a *βιός* ‚luk'; *ἀρητός* (od *ἀράομαι*) ‚toužebný' a *ἄ-ρρητος* ‚nevyřčený'; *χείρ-ιστος* ‚nejhorší' a *χειρισ-τός* (adj. slovesné k *χειρίζω*);

2. slova náleží k témuž základu a přízvukem se rozlišují rozdílné významy, na př.:

λευκός ‚bílý' a *λεῦκος* ‚bělice'; *δολιχός* ‚dlouhý' a *δόλιχος* ‚běh na dlouhou vzdálenost'.

Důležitý je tu rozdíl mezi aktivním a pasivním významem komposit jinak zcela stejného znění:

Proparoxytona vyjadřují smysl pasivní, na př.: *θηρό-τροφος* ‚zvěří krmený', *πατρό-κτονος* ‚otcem zabitý';

paroxytona vyjadřují smysl aktivní, na př.: *θηρο-τρόφος* ‚zvěř živící', *πατρο-κτόνος* ‚otce zabíjející, otcovrah'.

Pozn. Jen v případě sub 2. lze o přízvuku hovořit jako o **slovotvorném prostředku.**

Pro srov. L. Varclovo číslování §§ z r. 1956

Část druhá. Tvarosloví.

Rozdělení tvarosloví 54

I. Skloňování.

Průprava ke skloňování (pády, číslo, rod, člen) . . . 55—59
Deklinace prvá . . . . . 60—69
Přehled koncovek 61
A. Substantiva rodu ženského . . . . . 62—65
B. Substantiva rodu mužského . . . . . 66—67
C. Substantiva stažená . . 68—69
Deklinace druhá . . . . . 70—84
1. Substantiva (s přehledem koncovek) . . . . . 70—74
2. Adjektiva I. a II. deklinace . . . . . 75—77
3. Substantiva a dvojvýchodná adjektiva stažená 78— 79
4. Trojvýchodná adjektiva stažená I. a II. deklinace . 80— 81
5. Deklinace II. attická . . 82— 84
Deklinace třetí . . . . . 85—121
Rozdělení kmenů 85
Přehled přípon a přízvuky . 86— 89
A. Kmeny souhláskové. 90—113
I. Kmeny ražené . . . 90—100
1. Kmeny hrdelné a retné . . . . . 90— 91
2. Kmeny zubné . . . 92— 95
3. Kmeny na *-ντ* . . . 96—100

II. Kmeny nosové na *-ν* . 101—106
III. Kmeny plynné na *-λ, -ϱ* 107—108
IV. Kmeny sykavé na *-σ* . 109—113
1. Vzory substantiv středních . . . . . 109—110
2. Vzory substantiv mužských a adjektiv 111—113
B. Kmeny samohláskové 114—121
I. Kmeny v *-ι* a *-υ* . . . 114—116
II. Kmeny v *-ευ, -αυ, -ου* 117—119
III. Kmeny v *-ω* a *-οι* . . 120—121
O zvláštnostech ve skloňování . 122—129
A. Nesklonná 122
B. Schodná (číslem, pády) . 123—125
C. Různosklonná (subst., adj.) . . . . . 126—128
D. Různorodá 129
Adjektiva. . . . . 130—139
Přehled adjektiv podle zakončení 130—133
O stupňování adjektiv . . . . 134—139
A. Prvý způsob stupňování 135—136
B. Druhý způsob stupňování 137
C. Zvláštnosti ve stupňov. . 138—139
O stupňování příslovcí . . . . 140—142
a) Příslovce předložková . 140
b) Příslovce adjektivní . . 141—142
O zájmenech . . . . . 143—160
1. Zájmena osobní . . . . 143—145
2. Zájmena zvratná 146
3. Zájmena přivlastňovací . 147
4. Zájmena vespolná . . . 148
5. Zájmena tázací a neurčitá 149—152
6. Zájmena ukazovací . . . 153—155
7. Zájmena vztažná . . . . 156—157
Přehled zájmen a příslovcí souvztažných . . . . . 158—160
Dodatek 161
O číslovkách . . . . . 162—166
Výčet číslovek 162
1. Číslovky základní 163
2. Číslovky řadové 164
3. Příslovce číselná 165
4. Číslovky ostatní 166

II. Časování.

Průprava k časování . . . . . 167—180
I. O osobách, číslech, rodech, způsobech a časech 167—168
II. O částech tvarů slovesných 169—180
A. O kmenech 169
B. O časotvorných příznacích . . . . . 170—177
I. O přímnožku a jeho zvláštnostech . . . 170—172
II. O zdvojce a jejích zvláštnostech . . . 173—175
Přímnožek a zdvojka ve složeninách . 176
III. O příznacích časových 177
C. O příznacích způsobových 178
D. O příponách osobních 179
E. O přízvuku 180
III. Rozdělení sloves . . . . 181—182
Slovesa na -ω . . . . . 183—216
A. Časování sloves pravidelných na *-ω* . . . . . 183—211
I. Slovesa *samo*hlásková . 183—193
1. Slovesa nestažená . . 183—187
2. Slovesa stažená . . 188—193
II. Slovesa *sou*hlásková . . 194—211
1. Slovesa ražená (němá) 194—203
2. Slovesa plynná . . . 204—211
B. Časování sloves nepravidelných na *-ω* . . 212—216
1. Slovesa ný-ová 213
2. Slovesa počínavá . . . 214
3. Slovesa epsilonová . . . 215
4. Slovesa vícekmenná . . 216
Slovesa na -μι . . . . . 217—241
Jejich rozdělení 217
I. Slovesa prostokmenná . 218—225
1. *φημί* . . . . . 218—219
2. *εἶμι* . . . . . 220—221
3. *κεῖμαι* a *ἧμαι* . . . . . 222—223
4. *εἰμί* . . . . . 224—225
II. Slovesa se zdvojkou iótovou . . . . . 226—235
III. Slovesa ný-ová . . . . . 236—238
IV. Aoristy a perf. (plqpf.) některých sloves na *-ω* . . 239—241
O přízvukování sloves . . 242—243

Přídavek I.

A. O mluvě Homérově . . 244—274
Nářečí zpěvů homérských . 244
Tvary starobylé a ajolské . 245
I. *Zvláštnosti v hláskosloví* . 246—247
1. v samohláskách . . . 246
2. v souhláskách 247
II. *Zvláštnosti v skloňování* . 248—259
1. Staré přípony pádové 248
2.—4. Zvláštnosti deklinací . . . . . 249—254
5. Shodná, nadbytná, různosklonná 255
6. Adjektiva 256
7. Stupňování 257
8. Zájmena 258
9. Číslovky 259
III. *Zvláštnosti v časování* . . 260—270
1. Koncovky a příznaky způsobové . . . . . 260—261
2. Přímnožek a zdvojka . 262—263
3. Praesens a imperf. (tak řeč. epické rozkládání) 264
4. Futurum 265
5. Aorist . . . . . 266—268
6. Perfektum a plsqpf. . 269
7. Tvary opětovací . . . 270
IV. *Zvláštnosti ve skladbě* . . 271—273
Úhrn 274
B. O mluvě Herodotově . 275—291
Nářečí Dějin Herodotových 275
I. *Zvláštnosti v hláskosloví* . 276—277
1. v samohláskách . . . 276
2. v souhláskách 277
II. *Zvláštnosti ve skloňování* 278—283
1.—3. v deklinacích . . 278—280
4. v stupňování 281
5. v zájmenech 282
6. v číslovkách 283
III. *Zvláštnosti v časování* . . 284—289
A. v přímnožku a příponách . . . . . 284—285
B. v konjugaci na -ω . . 286—288
C. v konjugaci na -μι. . 289
IV. *Zvláštnosti ve skladbě* . . 290—291
C. O mluvě tragiků . . . 292—293
D. O mluvě lyriků . . . . 294—306
Epos a lyrika 294
Elegie, epigramy, lyrika jambická a písňová . . 295—298
Nářečí ajolské . . . . . 299—305
A. *Zvláštnosti v hláskosloví* 299—301
I. Přízvuk a přídech ostrý 299
II. Záměny samohlásek a souhlásek 300
III. Jiná pravidla hláskoslovná 301
B. *Zvláštnosti v tvarosloví* . 302—305
I. u jmen 302
II. u zájmen 303
III. u sloves 304
IV.—VI. u příslovcí, předložek, spojek . . 305
Lyrika sborová (chorová) . 306

Přídavek II.

Seznam důležitějších sloves 307

Část třetí. Skladba.

I. Skladba slov ve větě n. skladba ve smyslu užším.

I. *O gramatické shodě členů větných* . . . . . 308—311
I. vazba podle smyslu 309
II. připodobování 310
III. význam zmocněný . . 311
II. *O členu* . . . . . 312—320
ὁ, ἡ, τό jako zájmeno ukazovací 313
ὁ, ἡ, τό jako člen . . . 314—320
I. ojediňuje n. zobecňuje . . . . . 315—316
II. zpodstatňuje 317
III. zpřídavňuje 318

Část třetí. Nauka o ohýbání slov. (Tvarosloví).

Úkol nauky o ohýbání slov 107
Ráz řecké tvaroslovné soustavy . . . . . 108—109
Základní tvaroslovné pojmy . . . . . 110—111

I. Skloňování.

Průprava ke skloňování (pády, čísla, rody, člen) . 112—116
Rozdělení skloňovacích tříd 117
Prostředky skloňování . 118
Deklinace o-kmenová (t. zv. druhá) . . . . . 119—128
Přehled koncovek . . . 120
A. Maskulina a neutra . 121—123
B. Substantiva stažená . 124—125
C. Deklinace II. attická . 126—128
Deklinace ā-kmenová (t. zv. prvá) . . . . . 129—138
Přehled koncovek . . . 130
A. Substantiva rodu ženského . . . . . 131—134
B. Substantiva rodu mužského . . . . . 135—136
C. Substantiva stažená . 137—138
Adjektiva „I. a II. deklinace" 139—147
1. Adjektiva trojvýchodná a dvojvýchodná . 139—143
2. Trojvýchodná adjektiva stažená . . . . 144—145
3. Dvojvýchodná adjektiva stažená 146
4. Deklinace II. attická u adjektiv 147
Deklinace athematická (t. zv. třetí) . . . . . 148—188
Rozdělení kmenů. . . . 148
Přehled přípon a přízvuky . . . . . 149—152
A. Kmeny souhláskové . . . . . 153—177
I. Kmeny ražené . . . . 153—163
1. Kmeny zadopatrové a retné . . . . . 153—154
2. Kmeny zubné . . . 155—158
3. Kmeny na *-ντ* . . . 159—163
II. Kmeny nosové na *-ν* . 164—169
III. Kmeny plynné na *-λ, -ϱ* 170—172
IV. Kmeny sykavé na *-σ*. . 173—177
1. Vzory substantiv středního rodu . . . 173—174
2. Vzory substantiv mužského rodu a adjektiv. . . . . 175—177
B. Kmeny samohláskové . . . . . 178—188
I. Kmeny na *-ι* a *-υ* . . 178—183
II. Kmeny na *-ευ, -αυ, -ου* 184—186
III. Kmeny na *-ω* a *-οι* . 187—188
O zvláštnostech ve skloňování 189—196
A. Nesklonná 189
B. Schodná (číslem, pády) 190—192
C. Různosklonná. . . . 193—195
D. Různorodá 196
Adjektiva . . . . . 197—206
Přehled adjektiv podle zakončení . . . . . 198—200
O stupňování adjektiv . . . 201—206
A. První způsob stupňování . . . . . 202—203
B. Druhý způsob stupňování 204
C. Zvláštnosti ve stupňování . . . . . 205—206
O stupňování příslovcí . . . 207—209
a) Příslovce předložková 207
b) Příslovce adjektivní . 208—209
O zájmenech . . . . . 210—228
1. Zájmena osobní . . . 213—216
2. Zájmena zvratná. . . 217
3. Zájmena přivlastňovací 218
4. Zájmena tázací a neurčitá . . . . . 219—222
5. Zájmeno vespolné . . 223
6. Zájmena ukazovací . 224—226
7. Zájmena vztažná . . 227—228
Přehled souvztažných zájmen a příslovcí . . . 229—231
Dodatek 232
O číslovkách . . . . . 233—238
Výčet číslovek 234
1. Číslovky základní . . 235
2. Číslovky řadové . . . 236
3. Příslovce číselná . . . 237
4. Číslovky ostatní . . . 238

II. Časování.

Průprava k časování . . .239—260
I. O tvarech slovesných vůbec . . . . . .239—243
II. O částech tvarů slovesných . . . . . .244—257
A. O kmenech 244
B. O prostředcích k tvoření kmene praesentního . . . . . .245—246
C. O časotvorných příznacích . . . . . .247—254
I. O přímnožku . .247—249
II. O zdvojce. . . .250—252
Přímnožek a zdvojka ve složeninách 253
III. O příznacích časových 254
D. O příznacích způsobových 255
E. O příponách osobních 256
F. O přízvuku 257
III. Rozdělení sloves . . .258—260
A. *Časování sloves thematických* . . . . . .261—302
I. Slovesa samohlásková .261—273
1. Slovesa nestažená .261—266
2. Slovesa stažená . .267—273
II. Slovesa souhlásková .274—291
1. Slovesa ražená . . .274—283
2. Slovesa plynná. . .284—291
III. Slovesa s rozšířeným kmenem praesentním .292—295
1. Slovesa ný-ová. . .292—293
2. Slovesa počínavá . 299
3. Slovesa epsílonová . 300
IV. Slovesa s rozšířením ve kmeni ostatních časů . 301
V. Slovesa vícekmenná. . Přehledy tvarů sloves třídy III—V . . . .294—298 302
B. *Časování sloves athematických* . . . . . .303—331
Jejich rozdělení. . . . 303
I. Slovesa prostokmenná . . . . . .304—311
1. φημί. . . . . .304—305
2. εἶμι . . . . . .306—307
3. κεῖμαι, 4. ἧμαι. . . .308—309
5. εἰμὶ . . . . . .310—311
II. Slovesa se zdvojkou iótovou . . . . . .312—320
III. Slovesa ný-ová . . .321—325
IV. Prostokmenné aoristy a perfekta některých sloves thematických. .326—329
O přízvukování sloves . . .330—331

Přídavek.

Seznam důležitějších sloves. 332

Část čtvrtá. Nauka o skladbě.

Úkol nauky o skladbě . . . . . .333—334

I. Skladba slov ve větě n. skladba ve smyslu užším.

I. *O gramatické shodě větních členů* . . . . . .335—339
I. vazba podle smyslu . 337
II. připodobování . . . 338
III. význam zmocněný . 339
II. *O členu* . . . . . .340—348
ὁ, ἡ, τό jako zájmeno ukazovací 341
ὁ, ἡ, τό jako člen . .342—348
I. ojediňuje nebo zobecňuje . . . . . .343—344

Pro srov. L. Varclovo číslování §§ z r. 1956

IV. odlišuje přívlastek od doplňku 319
V. pozměňuje význam slov 320
III. *O zvláštnostech zájmen* . . 321
IV. *O pádech* . . . . . 322—343
Nominativ 322
Vokativ 323
Akusativ . . . . . 324—328
I. Akusativ jednoduchý 325—327
A. vyjadřuje *předmět* . 325—326
I. vnější 325
II. vnitřní (výsledku + obsahu) . . . 326
B. vyjadřuje *přísl. určení*
1. místa (cíle)
2. míry
3. zřetele
4. = příslovce 327
II. Akusativ dvojí
1. vnější (osobní + věcný)
2. vnější + vnitřní
3. vnější + zřetelový
4. vnější + doplňkový 328
Genitiv . . . . . 329—336
A. vyjadřuje *přívlastek* .
1. g. přivlastňovací
2. g. podmětový a předmětový
3. g. vlastnosti
4. g. ceny (hodnoty)
5. g. látky (+ omezovací)
6. g. příčiny
7. g. celkový 330
B. vyjadřuje *doplněk*
1. g. přivlastňovací
2. g. vlastnosti
3. g. ceny (hodnoty)
4. g. látky
5. g. příčiny
6. g. celkový 331
C. vyjadřuje *předmět* . . 332—335
a) g. dotykový . . . 333
b) g. odlukový + . . 334
g. srovnávací . . . 335
D. vyjadřuje *přísl. určení*
1. místa
2. času
3. původce
4. látky
5. příčiny 336
Dativ . . . . . 337—343
spojuje v sobě tři pády 337
A. vyjadřuje *předmět* . . 338—341
a) dativ směrový (cílový) 339
b) dativ stykový . . 340
c) dativ nepřímý (volný)
1. prospěchu
2. přivlastňovací
3. původce děje
4. zřetele
5. sdílnosti 341
B. vyjadřuje *přísl. určení* 342—343
a) dativ lokální
1. místa
2. času 342
b) dativ instrumentální
1. způsobu
2. zřetele
3. míry
4. prostředku
5. příčiny 343
V. *O předložkách* . . . . . 344—348
A. O užívání předložek vůbec 344
B. O užívání předložek zvlášť . . . . . 345—348
I. Předložky původní . 346—347
II. Předložky podružné 348
VI. *O slovese* . . . . . 349—367
1. Význam sloves podle dějového rodu 349—355
A. Rod činný 349
B. Rod střední . . . 350—354
a) přímý . . . . . 350—351
b) nepřímý (prospěchový) + původový . . . 352
c) úsilný 353
Slovesa krytočinná 354

C. Rod trpný 355
2. Význam slovesných tvarů jednotlivých 356—367
A. Tvary *indikativu* . 356—363
I. praesentu . . 356
II. imperfekta . . 357
III. futura I. . . . 358—359
IV. perfekta . . . 360
V. plusquamperfekta 361
VI. futura III. . . 362
VII. aoristu . . . 363
B. Tvary slovesné *ostatní* . . . . . 364—367
I. Konjunktiv, optativ, imperativ, infinitiv 364—365
II. Participium 366
Tvary slovesné úhrnem 367

II. Skladba vět n. větosloví.

I. *O způsobech ve větách hlavních* . . . . . 368—374
1. Věty vypovídací . . . 369—370
a) Věty jisticí 369
b) Věty podmínečné . 370
2. Věty žádací . . . . . 371—372
a) Věty rozkazovací . 371
b) Věty přací 372
3. Věty tázací 373
4. Věty zvolací 374

II. *O způsobech ve větách vedlejších* . . . . . 375—392
Časy hlavní a vedlejší . . 375
Předjímání 376
A. O vedlejších větách spojkových . . . . 377—389
1. Věty důvodové . . 377
2. Věty žádací . . . 378—380
a) Věty účelové . 378
b) Věty snahové . 379
c) Věty obavné . . 380
3. Věty účinkové . . 381—382
4. Věty podmínkové . 383—386
5. Věty přípustkové . 387
6. Věty časové . . . 388—389
B. O vedlejších větách vztažných . . . 390—391
Zvláštnosti v jejich spojování: přesmykování, připodobování relativa, připodobování opačné, osamostatňování vět vztažných 391
Připodobování způsobů ve větách vedlejších 392

III. *O infinitivě a participiu* . 393—411
O infinitivě . . . . . 393—400
I. O tvarovém významu infinitivu . . . 393
II. O vazbách infinitivních 394
III. O záporkách infinitivu 395
IV. O větném významu infinitivu . . . . . 396—399
A. Infinitiv podmětný 397
B. Infinitiv předmětný 398
C. Infinitiv příslovečný 399
V. O infinitivě se členem 400
O participiu . . . . . 401—411
I. O tvarovém významu participia . . . 401
II. O větném významu participia . . . . . 402—411
A. Participium *spojité* . . . . . 403—408
a) přívlastkové . 404
b) doplňkové . . 405—407
α) podmětné . 405
β) předmětné . 406—407
c) příslovečné . . 408
B. Participium *nespojité* . . . 409—410
a) v genitivě . . 409
b) v akusativě . 410
III. O participiu s *ův* . . 411
O přídavných jménech slovesných . 412
IV. *O řeči nepřímé* . . . . . 413—419

II. zpodstatňuje 345
III. zpřídavňuje 346
IV. odlišuje přívlastek od doplňku 347
V. pozměňuje význam slov 348
III. *O zvláštnostech zájmen* . 349—355
I. zájmena osobní . . . 350
II. zájmena zvratná . . 351
III. zájmena přivlastňovací 352
IV. zájmena ukazovací . 353
V. zájmena vztažná . . 354
VI. zájmena neurčitá . 355
IV. *O pádech* . . . . . .356—394
Nominativ 357
Vokativ 358
Akusativ . . . . . .359—366
I. Akusativ adverbální . . . . . .360—364
A. Akusativ jednoduchý, *předmětný* . . . . . .360—361
I. předmětu *vnějšího* 360
II. předmětu *vnitřního* 361
B. Akusativ dvojí . .362—364
I. předmětný + doplňkový 362
II. dvojího předmětu 363
III. vnější + zřetelový 364
II. Akusativ příslovečný . . . . . .
1. místa (cíle) . . .
2. míry (prostoru a času) . . . . . .
3. zřetelový . . . .
4. = příslovce . . . 365
III. Akusativ zvolací . . 366
Genitiv . . . . . .367—385
A. Genitiv adnominální . . . . . .368—375
1. gen. přivlastňovací 369
2. gen. podmětový a předmětový . . . 370
3. gen. vlastnosti a ceny 371
4. gen. látky . . . 372
5. gen. omezovací n. vysvětlovací . . 373
6. gen. celkový (a mnohosti) 374
7. gen. předmětový u adjektiv 375
B. Genitiv adverbální . . . . . .376—379
a) gen. dotykový . .377—378
b) gen. odlukový . . 379
Gen. *srovnávací* .380—382
1) u jmen 381
2) u sloves 382
C. Genitiv příslovečný . . . . . .383—384
1. gen. *vlastní*
a) místa
b) času 383
2. gen. *zastupující ablativ*
a) původce
b) příčiny 384
D. Genitiv zvolací . . 385
Dativ . . . . . .386—394
A. Dativem je vyjádřen *předmět* . . . . . .387—392
a) Dativ směrový (cílový) 388
b) Dativ nepřímého předmětu (volný) u sloves 389
u jmen 390
1. prospěchový (+ opak) . . .
2. přivlastňovací
3. původce děje
4. zřetelový
5. sdílnosti . . . 391
c) Dativ stykový . 392

B. Dativem je vyjádřeno *přísloveč né určení* . . . . . .393—394
a) dativ lokální
1. místa (cíle)
2. času 393
b) dativ instrumentální
1. způsobu
2. prostředku
3. zřetelový
4. míry
5. příčiny
6. vnitřní 394

V. *O předložkách*. . . . .395—399
A. O užívání předložek vůbec 395
B. O užívání předložek zvlášť . . . . . .396—399
I. Předložky původní 396—398
II. Předložky druhotné . 399

VI. *O slovese*. . . . . .400—424
1. Význam sloves podle slovesného rodu . . . . . .400—411
A. Rod činný . . .400—403
B. Rod střední . . .404—409
1. Medium zvratné (přímé + nepřímé) . . . .405—406
2. Medium vespolné 407
3. Medium úsilné. 408
Slovesa deponentní 409
C. Rod trpný . . .410—411
2. Význam jednotlivých slovesných tvarů . . . . . .412—424
A. Tvary *indikativu* .413—420
I. praesentu . . 413
II. imperfekta . . 414
III. futura I. . . .415—416
IV. perfekta . . . 417
V. plusquamperfekta 418
VI. futura III. . . 419
VII. aoristu 420
B. Slovesné tvary *ostatní* . . . . .421—423
I. Konjunktiv, optativ, imperativ, infinitiv .421—422
II. Participium . . 423
Tvary slovesné úhrnem 424

II. Skladba vět n. větosloví.

I. *O způsobech ve větách hlavních* . . . . . .425—431
1. Věty vypovídací . .426—427
a) věty jistící . . . 426
b) věty podmínečné 427
2. Věty žádací . . . .428—429
a) věty rozkazovací 428
b) věty přací . . . 429
3. Věty tázací 430
4. Věty zvolací 431

II. *O způsobech ve větách vedlejších* . . . . . .432—453
Časy hlavní a vedlejší 432
Rozdělení vět vedlejších 433
Předjímání 434
A. O vedlejších větách spojkových . . .435—449
1. Závislé věty vypovídací 435
2. Závislé věty tázací 436
3. Věty důvodové . 437
4. Věty žádací . . .438—440
a) věty účelové . 438
b) věty snahové . 439
c) věty obavné . 440

Pro srov. L. Varclovo číslování §§ z r. 1956

A. Věty hlavní . . . . 414—417
1. Věty vypovídací . 414—415
a) Vazba s ὅτι, ὡς . 414
b) Vazba infinitivní 415
2. Věty žádací . . . 416
3. Věty tázací . . . 417
4. Věty zvolací . . . 417
B. Věty vedlejší . . . 418
Přehled pravidel o řeči nepřímé 419
Platnost způsobů ve větách vedlejších . . 420
V. *O skládání vět a jejich částicích* . . . . . 421—425
I. O záporkách . . . . 422—424
A. Záporky ojedinělé 423
B. Sbíhání záporek . 424
II. O částicích ostatních 425

Přídavek III.

I. Řecké písmo . . . . . 426—452
A. *Jest výpůjčkou z východu* . . . . . 426—429
B. *V Řecku se obměňuje a zdokonaluje* . . . . . 430—437
(Názvy řeckých písmen a jejich směr) . . . . . 438—439
C. *Příčiny měnící vzhled písma* . . . . . 440—452
I. rychlost a úhlednost písma . . . . . 441—442
II. psací potřeby: voskové destičky, papyrus, střepiny, pergamen 443—448
(Rozmnožování knih) . . . . . 449—451
III. vývoj vzdělanosti 452
II. Řecké míry a peníze . . . . . 453—455
1. Míry délkové 453
2. Míry duté 454
3. Peníze 455

Vysvětlení některých zkratek.

Dm	= deponentia mediální.	*Ovid.*	= básník Ovidius.
dp	= deponentia passivní.	*Verg.*	= básník Vergilius.
H., hom.	= Homér, homérské.		
Her.	= dějepisec Herodot.	*Xen. Anab.*	= Xenofontova Anabasis.

Číslice za slovesy staženými (1.), (2.), (3.) označují vzory τιμ(άω)ῶ, φιλ(έω)ῶ, μισθ(όω)ῶ. — Malé číslice a malá písmena u čísel paragrafů odkazují k poznámkám. — $a > b = a$ se změnilo v b, $a < b = a$ vzniklo z b.
Hvězdička před slovem značí starší tvar předpokládaný, ale nedoložený.

NIEDERLE-GROH-NIEDERLE: MLUVNICE ŘECKÉHO JAZYKA. Patnácté, změněné vydání. – Vydala a vytiskla v nákladu 3300 výtisků Česká grafická Unie a. s. – V Praze roku 1946. – Cena brož. 88,— Kčs.

5. Věty účinkové .441—442
6. Věty podmínkové 443—446
7. Věty přípustkové 447
8. Věty časové . .448—449

B. O vedlejších větách vztažných. . . .450—451
Zvláštnosti ve spojování vět vztažných. . . . 452
Připodobování způsobů ve větách vedlejších . 453

III. *O infinitivu a participiu* 454—474

A. O infinitivu . . .454—461
I. O tvarovém významu infinitivu . 454
II. O vazbách infinitivních 455
III. O záporkách infinitivu 456
IV. O větném významu infinitivu . .457—460
A. Infinitiv podmětný 458
B. Infinitiv předmětný 459
C. Infinitiv přísloveční . . . 460
V. O infinitivu se členem 461

B. O participiu . .462—473
I. O tvarovém významu participia 462
II. O větném významu participia . .463—472
A. Participium *spojité* . . . .464—469
a) přívlastkové 465
b) doplňkové .466—468
podmětné . 466
předmětné .467—468
c) příslovečné . 469
B. Participium *nespojité* . . .470—472
a) v genitivě . 470
b) v akusativě 471
c) jeho jiné vazby . . . 472
III. O participiu s *ať* 473
O přídavných jménech slovesných. 474

IV. *O řeči nepřímé* . . . .475—481

A. Věty hlavní . .476—478
Vazby infinitivní
a) za věty vypovídací 477
b) za věty žádací . 478
B. Věty vedlejší . . 479
Přehled pravidel o řeči nepřímé 480
Platnost způsobů ve větách vedlejších . . 481

V. *O skládání vět a jejich částicích* . . . . . .482—487

I. O záporkách . . . .483—486
A. Záporky ojedinělé . 485
B. Sbíhání záporek . . 486
II. O částicích ostatních 487

Niederle-Groh, Mluvnice řeckého jazyka,
15. vydání, Praha, Unie 1946.

DOSLOV.

Po více než tříleté práci vychází nové, změněné vydání Mluvnice řeckého jazyka, sepsané *Jindřichem Niederlem*, přepracované *Františkem Grohem* a *Václavem Niederlem*. Dlouhou tuto dobu si dovoluji omluviti a vysvětliti.

Nové (15.) vydání bylo připraveno k tisku již r. 1942. Poněvadž zesnulý univ. profesor dr. František *Groh* krátce před smrtí prohlásil svou úpravu I. dílu za konečnou, omezil jsem se šetrně při přehlídce ponejvíce na věci formální (na opravy rozdělovacích znamének, přízvuků, číslic). Ani v II. díle nebylo podstatnějších změn. Ač tedy nové vydání Řecké mluvnice (mimo přídavky) mělo býti vlastně jen otiskem vydání předešlého, ministerstvo školství zadalo knihu jako novinku k posouzení dvěma recensentům, Čechovi a Němci, a uložilo mně provésti všecky opravy a změny jimi navržené. Německý referent, aniž by knihu podrobněji rozbíral, doporučil ji v kratičkém posudku ke schválení. Zato český recensent byl daleko důkladnější a přál si hojných změn obsahových i formálních, zvláště v hláskosloví a tvarosloví.

Jeho velmi věcná a uznalá kritika byla mně pobídkou, abych podle daných pokynů mnohé věci vynechal nebo změnil, jiné zase přidal pro hlubší pochopení hláskových, tvarových a syntaktických jevů. Ovšem stálé zření k potřebě školní stanovilo i způsob i míru jednotlivých výkladů. Nemohu podrobně udati, co jsem při této úpravě přejal z četných svých výpisků a poznámek léta sbíraných, co z příslušných knižních pomůcek, co z přednášek a spisů předních našich orientalistů a co jest ovocem mého přemýšlení. Mezi novějšími cizojazyčnými prameny, pokud jsem jich vůbec mohl za války užíti, uvádím aspoň vědeckou Řeckou mluvnici Eduarda *Schwyzera* (I., 1939), Řeckou mluvnici *Lotzovu-Sandmannovu* (1928), Stručnou řeckou mluvnici profesora curyšské university Ad. *Kaegiho*, jak ji upravili E. *Bruhn* (1937) a E. *Kappus*-A. *Walter* (1941).[1]) Také Latinská skladba, sepsaná univ. profesorem drem Františkem *Novotným* (1938), působila na úpravu některých §§[2]). Literární data byla uvedena ve shodu se Stručnými dějinami řecké literatury od univ. prof. dra Ferd. *Stiebitze* (1940[2]), historická data na začátku Úvodu a v přídavku o řeckém písmě, pokud se týkají Orientu, jsou přejata hlavně ze spisu univ. prof. dra

[1]) Za jich opatření srdečně děkuji pp. univ. profesoru dru Bohumilu Rybovi, úředníku ministerstva fin. JUDru Josefu Klímovi a prof. dru Čestmíru Vránkovi.

[2]) §§ 325; 326; 337[1]; 384, I.; 421, 3.

Bedřicha *Hrozného* ‚Nejstarší dějiny Přední Asie a Indie' (1943). Vlastní pojednání o řeckém písmu, pořízené z dobrých pramenů již před lety, rozšířeno a místy pozměněno podle výkladů *Schwyzerových*; podobně článek o psacích potřebách, založený kdysi kromě jiných pomůcek na české Učebnici palaeografie univ. prof. G. *Friedricha* (1898), byl zcela přepracován.

V Úvodě na přání referentovo provedeno rozdělení jazyků indoevropských ve skupinu kentumovou a satemovou a řecká nářečí roztříděna tak, že attický dialekt, literárně nejdůležitější, není v područí ionštiny, nýbrž se připojuje k ní jako rovnocenný.

Hláskosloví a **tvarosloví** bylo podstatně změněno, ale i **skladba** má na mnohých místech jinou tvářnost. Některé §§ byly napsány odborníky na slovo vzatými. Tak na př. žádal p. recensent, aby rozdělení souhlásek bylo upraveno podle spisu prof. B. Hály - dr. Miloše Sováka, ‚Hlas, řeč, sluch' (1942). Proto sám autor řečené knihy, ř. profesor fonetiky dr. Bohuslav *Hála*, a ř. univ. profesor dr. Bohumil *Ryba* společně vypracovali nový přehled řeckých souhlásek (§§ 6—7), podle něhož se pak řídily další výklady. Prací p. prof. *Ryby* jsou i výklady o střídání samohlásek (§§ 21 až 26), o významu slova ‚skloňování' (§ 55[1]), o tak ř. epickém rozkládání (§ 264, 1), úprava ženských vzorů na *-α* (§§ 60; 62—64), vzory neuter v § 72, úprava §§ 85; 101; 225, 1; 300, 2[1]; doplněk § 2, 3, pozn. k § 1, § 5, 1[1], pozn. pod čarou na str. 12, 119 a j.

Také **přídavky** jsou značně změněny. Stať o mluvě Homérově rozšířena nástinem zvláštností ve skladbě a doplněna po přání recensentově na svém počátku a konci obrazem gramatických jevů, které — na rozdíl od pozdější řečtiny — u Homéra jsou nebo nejsou. I mluva Herodotova má navíc o povšechnou charakteristiku své skladby. Dodatky o verši Homérově a trimetru jambickém ustoupily článku o mluvě lyriků,[1]) do něhož bylo leccos pojato z komentáře univ. prof. Ferd. *Stiebitze* (1933). V přídavku III. byly první tři články[2]) (jsouce jaksi mimo rámec mluvnice) nahrazeny pojednáním o řeckém písmu a psacích potřebách. Také výklady o řeckých měrách délkových a penězích byly přepracovány. Ježto mluvnice vzrostla o *31* stran[3]), nepřipojil jsem rejstřík, zvláště když „vedle podrobného obsahu jest orientace v celé knize i různým tiskem a podtrhy velmi usnadněna".

Nebylo ovšem možno, aby při značných obtížích s novou úpravou spojených a při vysokém mém věku šla práce rychle kupředu a byla dokonalá. Zvláště když kromě velice tíživých poměrů veřejných dolehla na mne i soukromá utrpení: ztráta dcery, tragická smrt bratrova, náletem zničený domov a těžké zranění, které mne na pět měsíců vyřadilo z práce. Také rukopis mluvnice s úředními posudky pohřben v ssutinách. Jakkoliv

[1]) jak si již přál recensent 13. vydání p. prof. dr. Josef C. *Čapek* v ‚Střední škole' XI (1931), str. 237.

[2]) 1. Staré Řecko a jeho obyvatelé. 2. Řekové a řečtina ve středověku a novověku. 3. Řecký kalendář a hlavní svátky athénské. — [3]) také řidší sazbou.

byl potom z největší části zachráněn vzácnou munificencí býv. mého žáka p. MUDra Miloslava *Schauera*, okresního lékaře v Klatovech, který určil nálezcům rukopisu vysokou odměnu, musil jsem ztracených posledních 50 stran znovu sepsati, což zdrželo vytištění knihy o několik měsíců.

Ukončuje dílo, na němž jsem pracoval trpělivě a pietně a jehož vnější úpravě jsem mnoho času věnoval, vzdávám uctivé a vřelé díky všem, kdož mně při tom jakýmkoli způsobem byli nápomocni: především vzpomenutému již p. univ. profesoru dru Bohumilu *Rybovi*, který s největší účastí práci mou sledoval a ji radou i skutkem co nejvydatněji podporoval; p. kolegovi prof. dru Čestmíru *Vránkovi*, který rukopis i korektury se vzácnou pozorností a svědomitostí pročítal, opravoval, věcně i formálně zlepšoval a vedle p. prof. *Ryby* se také o grafickou úpravu mluvnice velmi zasloužil; p. kolegovi prof. Miloši *Lukášovi*, jenž rovněž obětavě četl korekturu a četnými cennými pokyny přispěl ke zdokonalení knihy. Dále srdečně děkuji p. univ. profesoru dru Bohuslavu *Hálovi* za vzpomenuté zpracování §§ 6 až 7, p. univ. prof. dru Antonínu *Salačovi* za výklad nápisů na str. 279, p. kolegovi prof. dru Zdeňku *Tylovi* za pozorné prohlédnutí českého textu mluvnice a pp. odborným *pracovníkům tiskárny Unie*, že nejsouce unaveni opětovnými mými opravami a stálými doplňky stránek již vytištěných znovu je sázeli, měnili podtrhy a typy, aby úprava knihy byla co nejpečlivější a nejvkusnější.

V Praze v únoru 1946.

VÁCLAV NIEDERLE.